HERCVLIS

SAXONIÆ

PATAVINI PHILOSOPHI AC MEDICI PRÆCLARISSIMI,

Comitis Palatini Cæſarei,

IN ALMO GYMNASIO PATAVINO
Praxin Ordinariam Profeſſi recentioris,

Prognoſeon Practicarum LIBRI DVO.

NOVI, RECONDITI AC A PANTHEO IPSIVS longe alieni,

DE RATIONE DIGNOSCENDI AC CVRANDI OMNES interiores affectus præter naturam, qui tum ſingulas corporis humani partes, tum corpus vniuerſum diuexare conſueuerunt.

A

LEANDRO VAILATO CREMENSI PHIL. AC MED. D. SINGVlari attentione & induſtria cum auctoris authographo collati ac reuiſi.

Cum INDICE Capitum & Materiarum.

FRANCOFVRTI
Apud Zachariam Palthenium D.
Anno M. DC. X.

PERILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO VIRO CÆSARI CREMONIO IN CELEBERRIMO PATAVINO Gymnaſio de prima ſede Philoſophiam profitenti,

Leander Vailacus Cremenſis felicitatem.

PRæſtantem Medicum, vir Clariſſime, non modo ex Homeri ſententia, multorum hominum inſtar eſſe; verum etiam Medicorum ſemper exiſtimaui. Nam morbos diſcernere, & accommodatis ægri naturæ medicamentis depellere, quo magis arduum eſt, eo ſunt pauciores, qui magnis conatibus optatam hanc metam contingant: quod ſi nihil aliud, at multis deeſt illa, ſiue fortuna, ſiue felicitas dicenda eſt, quam Medici æqui ac ſtrenui ducis virtus comitem amat. quo magis nobis Hercules Saxonia ſui deſiderium reliquit; quem præſtantiſſimum æuo noſtro Medicum vt Apollinem alterũ admirati ſumus; & in quo vt virtus fortunam vicit, ita fortuna ad virtutem proxime acceſſit Quamobrem ſi fato functos, & magno noſtro damno ante diem raptos reuocare liceat in vitam, quem redire mallemus eſſet nemo: quando autẽ non licet, certe ego, quẽ ille aſſiduum & amantem imprimis auditorem habuit, quod proximum eſt, ſedulo facio, vt præclara eius ingenii monimenta publico bono in conſpectũ hominum prodant; ita enim fiet; aut quemadmodũ vaticinari adhuc apud inferos Tireſiam narrãt, ſic ille fato ſuo functus alienũ arceat, & viuis mortuus etiã num medeatur, quando autem viro pietate ac meritis graui poſthumæ prolis tutela committẽda eſt, quem ego quæram, cum te habeam, alterum præceptorem bonis omnibus quæ vere noſtra ſunt, cumulatum, & quod familiam ducit, non Patauii modo, ſed etiam Italiæ Philoſophorum principem? Profecto ſi arctiſſimo ſunt inter ſe Philoſophia & Medicina vinculo colligatæ, tibi vni Philoſophorum corypheo Medici præſtantiſſimi labores debentur, A me præſertim, qui tibi quoque

)(2 obſtrictus

obſtrictus niſi verſura facta ſoluendo non ſum. A quo autem faciã, niſi ab altero præceptore, vt quod ſoluo, habeam tamẽ, & diſciplinę merces ſit ipſa diſciplina? illa quoque omnium iure amando atque ammirando quaſi conſpiratio non mediocrem libro, qui tuum ſibi nomen præſcripſerit gratiam conciliari ſcimus, quo te amore ciues tui, & Alphonſus pręcipue Ferrariæ Dux ſit proſequutus, Patauii te omnes vnum vt colant, ſuſpiciant, domum tuã frequentent, conſilio vtantur, videmus, omnes cum dico, ciues, exteros Venetam, ac Tranſalpinam nobilitatem, ſtudioſos, & doctores quia eos quos arma magis, quam literæ capiunt, dico. Egone igitur? Cum omnibus pugnem, aut oblatam libri omnibus commendandi occaſionem tam præclaram negligam? Non faciam, neque vt velim prætermittat Alexander Bonettus Cremonenſis, qui ſuum ſe ciuẽ putat, (nam tu quoque maiores Cremonæ acceptos fers, & Iacobus Floſaliſius Meſſapienſis Philoſophiæ & Medicinæ Doctores tui, & Saxoniæ alumni, quibus ego vt cõſilii huius auctoribus vſus ſum, ita diligentiæ in his excipiendis & deſcribendis, meæ teſtibus vti poſſum. Tu noſtram hanc omnium obſeruantiæ, & grati aduerſum te animi ſignificationem pro tua humanitate conſules. Vale.

IOHAN-

IOHANNES IESSENIVS A IESSEN REGIS VNGARIÆ MEDICVS,

ZACHARIÆ PALTHENIO Viro Clariſs. S.

OBlatam mihi nuper tranſeunti, Paltheni doctiſſime, Herculis Saxoniæ Medici experiẽtiſſimi Praxin, magna cùm voluptate inſpexi, illicoq́; editionis ſuſcipiendæ accelerandæque monitor tibi exſtiti. Viri etenim huius in medicatione dexteritatem atque felicitatem ante annos propè vigenos habui compertiſſimam, quem Venetiis æſtiuo plerumque tempore ad ægros comitatus deſperate decumbentes innumeros, non tantum curare, ſed quoque ſanare magna cùm ſui laude, nec non fructu meo, frequenter ſpectaui. Atque hæc, tot tantaque ipſius de illa Republica merita, Magnifici & Prudentiſſimi Senatus iudicio, ac ſummo ſtudioſorum voto primariæ Patauii docentium cathedræ impoſuerunt. Quemadmodum enim hi omnia attente gerere conſueuerunt, ita hæc quoque curant diligentiſſime, vt non niſi explorata præſtantia cuiusuis profeſſionis homines erudiendæ iuuentuti præficiantur. & quo in officio excluſa omni alicuius ſocordiæ occaſione aſſidue cõtineantur, æmulos iungunt, qui de diligentiæ ac eruditionis palma perpetuo concertent. Vbi nòn reprehendere, ſed antecellere duntaxat honori eſt, & emolumento. In hac palæſtra Herculem aduerſus impetus ſolidum & quaſi ſaxeum Saxoniam ſeſe præſtitiſſe, ſcripta teſtantur ipſius, & complures paſſim per Europam diſcipuli, itemq́; luctus ex obitu viri tanti publicus. Gratiam, Paltheni, crede mihi, apud Philiatros inibis geminam, ſi opus hoc dederis maturius. Vale. Scribebam Argentinæ, iam iam receſſurus, 27. Auguſti Iuliani Anno Chriſti 1609.

ELEN-

ELENCHVS MATERIARVM AC CAPITVM IN PRÆLEctionibus Practicis Herculis Saxoniæ contentorum.

PARS I.

De Affectibus ſenſuum externorum & internorum, ac reſpirationis inſtrumentorum, in qua

Præfatio de morte Maſſareæ

Cap. 1. *De capitis quocunque dolore.* pag. 2
2. *De vertigine & ſcotomia.* 19
3. *De phrenitide.* 24
4. *De lethargo.* 30
5. *De ſomno in genere.* 38
6. *De comate.* 39
7. *De caro.* 41
8. *Differentia lethargi & cauſſa media.* 42
9. *De læſione memoriæ.* 45
10. *De vigiliis præter naturam.* 51
11. *De apoplexia.* 52
12. *De catalepſi.* 57
13. *De paralyſi, ſtupore & torpore.* 62
14. *De conuulſione.* 71
15. *De epilepſi ſeu morbo comitiali.* 83
16. *De incubo* 95
17. *De tremore.* 97
18. *De catarrho.* 98
19. *De angina.* 111
20. *De morbis ſymptomatibuſque oculorum.* 115
21. *De affectibus aurium.* 131
22. *De affectibus narium.* 134
23. *De hæmorrhagia, id eſt, profluuio ſanguinis ex naribus.* 137
24. *De ſputo ſanguinis.* 138
25. *De phthiſi ſeu tabe.* 141
26. *De tuſſi & reſpirandi difficultate.* 147
27. *De pleuritide.* 155
28. *De peripneumonia.* 168
29. *De empyemate.* 170

PARS II.

Cap. 1. *De cordis palpitatione.* 175
2. *De syncope.* 193
3. *De affectibus partium naturaliū.* 198
4. *De vitiis gulæ.* 199
Cap. 5. *De vitiis oris ventriculi.* 201
6. *De dolore oris ventriculi.* ibid.
7. *De dolore ventriculi ſpecialiter ſumto.* 203
8. *De curatione inflammationis ventriculi.* 208
9. *De bulimo.* 211
10. *De pica & malacia.* 213
11. *De diminuta & ablata appetentia.* 215
12. *De ſingultu.* 218
13. *De ſupinitate, ſubuerſione, vomitu & nauſea.* 221
14. *De cholera.* 225
15. *De læſa concoctione.* 228
16. *De deprauata concoctione.* 233
17. *De fluxibus alui.* 238
18. *De diarrhæa.* 239
19. *De dyſenteria.* 248. & ſeqq.
20. *De teneſmi cauſſis & differentiis.* 246
21. *De fluxu hepatico.* 252
22. *De cæteris fluxus hepatici ſpeciebus.* 257
23. *De fluxibus, quos calida iecoris procreat intemperies.* 259
24. *De fluxu alui vlceroſo aut virulento.* 263
25. *De fluxu virulento ſeu venenato.* 270
26. *De ictericia.* 271
27. *De cachexia & hydrope.* 277
28. *De ſcirrho lienis.* 286
29. *De morbis inteſtinorum, ac primum volunla.* 290
30. *De dolore colico.* 295
31. *De lumbricis.* 298
33. *De renum & veſicæ affectibus.* 303
34. *De diabete.* ibid.
35. *De purulenta & cruēta mictione.* 307
36. *De arenulis & calculo.* 311
37. *De ſtranguria, dyſuria, & iſchuria.* 319
38. *De inflāmatione renū & veſicæ.* 321

IN

PERILLVSTRIS,

Et Excellentiſſimi Viri

HERCVLIS SAXONIÆ

Præceptoris ſemper Obſeruantiſsimi,

LIBROS DVOS PRACTICARVM prælectionum

EPIGRAMMA,

SIC iuuat ingenio Phœbeos vertere campos,
Vt noua Pæonius germina fundat ager.
Sic veterum monimenta micant, cum Pierius Sol
Illuſtrat clariis ſcripta recluſa genis.
Multa tulit, fecitq; vigens Aſclepia Pallas
Hactenus, vt Medicę floreat Artis honos.
At quis Atlantæos Coi penetrare receſſus
Auſit, inacceſſum quis ſuperare nemus?
Quiſve tuos Galene queat de Pulſibus amneis
Vincere, terriſonis quin rapiatur aquis?
Multi vim fecere libris, genioq; ſagaci,
Attamen Æſclapias vix ſubiere domos.
Illuxit tandem Medico clariſsimus Orbi
SAXONIA, Aonij gloria rara chori.
Hercule digna parat, Phœbea Pæonas arte
Vincit, Apollineę dum ſerit Artis opeis.
Heſperidum ſacros genio penetrauit in Hortos,
Victrici referens aurea poma manu.

Ecce

Ecce tuum Galene chaos ſuperauit, & orbem,
Hippocrates, genio tentat adire tuum.
Hic Aſclepiadas dictis, calamoq; ſuperbos
Defricat, & ſophico dogmata falſa ſale.
Abſtruſum en tentauit opus, deſcribere morbos
Cum tamen aſperior non ſit in arte labor.
En morbos fugat ille tetros, quos priſca vetuſtas
Credidit incertas ſemper habere vices.
O genium felix, cuius de fonte liquores
Ambroſii manant, Pieridumq; dapeis.
Virtutis monimenta tuæ, nomenq; manebunt,
Dum Sol flammiferis aſtra rotabit equis.

Ludebat Claudius Deodatus Gebvveylenſis
Alſatus, Philoſop. & Medic. Doct.

HERCVLIS SAXONIÆ
PROFESSORIS PATAVINI
AC MEDICI PRÆCLARISSIMI
Prælectionum Practicarum
PARS PRIMA.

QVÆ CONTINET AFFECTVVM, QVI IN ſenſuum externorum, & internorum, ac reſpirationis inſtrumenta incidunt, explicationem.

PRAEFATIO, IN QVA MORTEM MASSARIAE DEPLORAT, ſuumq; munus cum Herculis onere, & Caput humanum cum cœlo comparat.

A HERCVLI Poetæ olim fabulati ſunt, cum ſub onere, quod humeris ſu-
ſceperat, cuique amplius ferendo non erat, gemeret, tremeret, ſubſi-
dio veniſſe Atlantem, inque ſuas deuoluiſſe ceruices vaſtam illam
corporum cœleſtium machinam. Ego, cui non minus, atq; olim Her-
culi, cœli moles hoc ſemeſtri hyemali incumbere videtur, vix ac ne vix
quidem inuenio fulcimentum, quod qui pro eo, quo plurimum excel-
lebat, animi robore, maximam huius oneris partem integro octennio ſuſtinuit, ante
paucos dies ſubita (proh dolor) & inopinata morte ad æternam patriam migrauit: Maſ-
B ſarias, inquam, Antagoniſta meus, vir eloquio grauis, genio, ingenio illuſtris, in arte
Medica docenda dexter, in facienda felix. Etiam labaſcere cœpi, ac metuere, ne quod
premit onus, opprimat. Cœlum portauit Hercules, ſyderum motus, aliaque myſteria
cœleſtia indagando, & mortalibus patefaciendo; Ego capitis, partis principis morborũ
explicationem ſuſcipiendo, argumentum ſane difficile, quodq; ingenii mei vires, quas
exiguas eſſe ingenue fateor, longe excedere, & ſuperare videtur.

Vt autem cœlum ex ſeptem compactum eſt orbibus apta cohæſione contiguis, in-
uicem ſeſe complectentibus: ita in circulari capitis ambitu ſeptem inuicem ſe circum-
uoluentia inuenire licet: Primum eſt *Dura mater. 2. Pia mater. 3. Os Caluaria. 4. membrana
oſſi obducta. 5. Panniculus carnoſus. 6. Cutis. 7. Epidermis.*

Septenario planetarum numero 7. neruorum ex cerebro orientium paria reſpon-
C dent: Vtque cœleſtia hæc inferiora lumine colluſtrant: ita humor chryſtalloides lucen-
tes & recipit & diſpergit radios. Vt corpus illud cœleſte ſedes eſt mentis æternæ, omni-
umque angelorum, & beatorum: ita cerebrum eſt domicilium, in quo (veluti in arce e-
ditiori loco exſtructa Rex) reſidet præſidet toti corpori diuinior animæ noſtræ pars ra-
tionalis. Denique vt corporum cœleſtium influxu, ac vi quadam occulta, ac ſalutari in-
feriora hæc oriuntur, gubernãtur, ſuſtentantur: ita ſpiritu per neruos ceu vehicula huic
vſui deſtinata in omne corpus diffuſo partes vegetiores redduntur, & aptæ obeundis,
quibus natura ipſas præeſſe voluit, muneris functionibus.

Digitized by Google

CAP. I. DE CAPITIS QVOCVNQVE DOLORE. A

Primum. IN affectuum capitis explicatione cum Rhaſen veluti Ducem ſequamur, primum obuium ſe præbet Capitis dolor, de cuius natura, differentiis, ſignis, curatione, &c. acturis operæ pretium erit, Doloris eſſentiam aliquanto exactius examinare.

De Doloris genere. B

Dolor verè morbus ſit an ſymptoma. ACriter de genere doloris inter ſe concertant Medici, *an ſcil. ille morbis ſit accenſendus, an vero ſymptomatis?* Morbum eſſe dolorem Petrus de Abbano & ratione probare nititur, & auctoritate. Ratio ſic habet: *Dolor eſt paſſio permanens, Ergo morbus:* Huic concinit Galeni auctoritas paſſim dolorem in morborum catalogum referentis. Quidam, vt expediret ſe iſtiuſmodi tricis, talem commentus eſt diſtinctionem. Dolor conſiderari poteſt dupliciter: Formaliter, ſiue cauſſaliter, id eſt, quatenus a cauſſa aliqua dependet, & effectiue: Poſteriori modo non eſt morbus: Effectus enim huius eſt: Priori modo eſt morbus: A morbo enim proficiſcitur. Sed videtur iſte principium petere, dumq; Charybdim euitare vult, in Scyllam incidit. Æque enim dubium, variiſque inſtantiis obnoxium eſt, quod aſſerit ille, *Dolorem morbum veluti cauſſam agnoſcere.* Dolor enim cum C ſit ſemper quippiam in fieri, hinc in ſola generatione eius conſiſtit eſſentia, non poteſt a morbo tanquam a cauſſa oriri. Hic enim genitum quid, & abſque etiam cauſſa perſiſtit. Hinc paſſim dicebat Gal. ceſſante doloris cauſſa dolorem ſimul euaneſcere. Ita dum continuum diſſoluitur, dolor exoritur; ſoluto vero iam continuo, remittit. Quod vero ipſis etiam morbis dolorem interdum aſſiſtere videamus, id fit propter humorem, vel aerem, vel multum, vel erodendo, vel diſtendendo partes, nouum ſubinde dolorem producentem.

Vt ergo reſponderi poſſit Petro de Abbano, cui Conciliatoris nomen tributum eſt, notandum, duplici modo permanentem rem quampiam dici poſſe. Primo, qua eſt eſſentia perſiſtens per remotionem etiam cauſſæ efficientis. Hac ratione morbus eſt D paſſio permanens: quia eſt res, quæ ablata cauſſa perſiſtit. Secundo, quod conſiſtit ſed quia cauſſam habet fouentem, & continue producentem, qua ablata, amplius non apparet: Ita dolor poteſt eſſe permanens, & diuturnus ratione cauſſæ fouentis, & excitantis; qua tamen ablata, aboletur ſimul ipſe: Ergo dolor non eſt morbus.

Dolor quid. Definitur a nonnullis, quod ſit *paſſio*. Genus autem hoc cum remotius ſit, rectius ſenſiſſe aſſerimus Galenum dicendo: *Dolorem eſſe operationem tactoriam prauam*, & alibi, *eſſe triſtem ſenſum, ſiue triſtitiam in ſenſu.* Per ſenſum autem intelligit Gal. non ipſam potentiam ſenſificam; ſed ab hac prodeuntem actum, ſiue operationem.

Hic Argenterius, & qui eum ſequuntur, inſurgunt contra Galenum, negantque dolorem eſſe operationem. Primo. Diſtinguit Gal. dolorem a ſignis, quæ ab operatio- E nibus depromuntur: Ergo dolor non eſt operatio. 2. Negant eſſe prauam: Tunc enim praua ſenſorii dicitur operatio, cum errare illud contingit in proprii obiecti apprehenſione, v.g. ſi quæ ſimpla, paruaque ſunt, dupla, maioraque viſui repræſentantur. Sed tactus percipiendo dolorem, non aberrat; ſed illum, vt reuera eſt, percipit: Ergo illa operatio non poteſt dici praua.

Reſpondeo ad primum. Duplex eſt operatio ſenſoriorum: Vna primaria, principalis, propria qua ſcilicet obiecta ſua percipiunt, & illa perceptione perficiuntur, & reficiuntur; Altera eſt, qua percipiunt obiecta quidem, & ipſa; ſed quandam inſuper illis iniucunditatem adhærentem: propterea, quod naturæ modum, limitesve exce- F dant, nec qualiter oportebat, diſpoſita ſint. Excellens enim ſenſibile corrumpit ſenſorium. Galenus ergo cum de ſignis agat loco citato, ab actionibus deſumptis, ſeu depromtis, non potuit ibi mentionem facere doloris, cum per actiones intelligeret proprias, principales, &c.

Secundum, quod adferunt, argumentũ ſimiliter locum habet in actione primaria,

§. II. De

A

§. II. *De ſubiecto Doloris.*

QVæritur: *An dolor ſolius tactus organo imprimatur, & inhæreat tanquam proprio ſubiecto; an vero & reliquorum ſenſuum inſtrumentis?* Galenus multis in locis omnibus ſenſibus dolorem attribuit: Ita viſum dolere videmus, ſi nimio feriatur radiorum ſolarium fulgore; aures obtundi nimio fragore, ac ſonitu. Sed *ſolum tactum* eſſe organum dolores percipiendi, & Gal. teſtimonio & veritate ipſa comprobatur. Quod vero Gal. a reliquis etiam ſenſibus percipi affirmat, id nulla alia ratione facit, quam quatenus ille dolor a proprio ipſorum obiecto excitatur: Ita dolorem, qui a viſibili ſplendido nimis excitatur in oculis, viſui attribuit; B qui tamen oculo non perciperetur, niſi tactoria illi ineſſet facultas. Quæſtio.

Cum autem dupliciter accipiatur *tactus* vocabulum: Primo pro *ſenſu externo*; Secundo pro *ſenſu externo cum interno*, i.e. communi copulato. Subiectum igitur tactus non vnicum eſſe videtur. Si priori modo tactum conſideremus, ſubiectum erit pars corporis viuentis neruoſa, aut ſaltem neruea membrana veſtita; ſi poſteriori, cerebrum ipſum. Sufficiat hæc dixiſſe de genere & ſubiecto.

§. III. *De proxima, & immediata cauſſa doloris.*

C ACcedemus nunc ad cauſſam proximam, & immediatam: quæ varia a variis ſtatuitur.

Primo. Auerr. *3. Collig. 31* ſolam intemperiem doloris effectricem cauſſam agnoſcit. Sed refutatur primo, *quod abſq; vlla intemperie dolores excitentur a cauſſa contundente, incidente, &c. 2. Intemperies, qua talis, quid genitū eſt, ſeu permanens, & morbus. Dolor autē cum in generatione eius conſtituta ſit natura, & eſſentia a cauſſa dependet ſimiliter in fieri exſiſtente. 3. Ergo omnis intemperies dolorem produceret: nec enim intemperies æqualis, nec inæqualis paulatim agens, nec humida dolorem producit.*

2. Auic. duas proponit cauſſas *1. p. doct. 2. c. 19. & alibi*: Intemperiem ſcil. & vnitatis ſolutionem: Vbi imitari videtur Galenum idem docentem *art. med. 8. 2. acut. 1. lib. de inæq. intemp. c. 3. 12. meth. c. 7. 2. loc. aff. 1.* Sed ſententia hæc non admittitur ob rationes ſupra D adductas. Præterea vnius rei vnica eſt cauſſa proxima; Quādo vero dolor excitatur a qualitatibus primis ſiue ſolis, ſiue miſtis, is certe intemperiei non eſt aſcribendus; ſed ſolutioni vnitatis, quam cauſſant illæ fundendo, contrahendo, &c.

3. Nec multum, imo nihil differt ab Auic. Valleſii ſententia *lib. 5. controu. c. 5.* Illud tamen miror, cur vir ille eximius cauſſam primo & recte poſuerit immediatam, continui ſolutionem, & poſtea addiderit, quandoque intemperiem cum ipſa vnitatis ſolutione cauſſam habere.

4. Profeſſor Patauinus violentiā tangibilis obiecti ſecutus ſcil. Plat. *in Timæo.* & Gal. *de diff. ſymp.* tanquam propriam, proximamq; doloris cauſſam aſtruere eſt auſus.

Sed quæritur: *An violentiam illam abſolute, & in abſtracto velit; an vero in concreto, id* E *eſt, quæ in actu poſita alterationem in tactus organo producit.* Priori modo acceptam non eſſe cauſſam doloris nemo inficias ibit facile; Poſteriori modo intellecta etſi cauſſa ſit doloris, eſt ſaltem remota.

Soluendo enim vnitatem ipſius partis dolentis dolorem ingenerat, vt ita dolor proxime, ſolutionem inſequatur, non violentiam.

Sed oppugnat aſſertionem hanc Auer. ita concludens: *Dolor eſt ab obiecto: Solutio non eſt obiectum*: Ergo. Reſpondetur: Solutio eſt obiectum tactus commune: quia motus, &c.

2. Auicen. *Membrum dolens non eſt diuiſum*: Ergo. Solutio eſt duplex: Vna, quæ fit a cauſſis manifeſte incidentibus, vt ferro, gladio, & contundentibus; Altera, quæ F fit a cauſſis internis, quæ etſi ſoluant, quod continuum erat; tamen illa ſolutio non eſt ſenſibus obuia: Quam alteram potiſſimum in doloris generatione locum habere dicebat: Tandem ad Galenica præ ſe ferre videntur ſcripta: *In lib. n. de fract. tex. 34. 2. comp. loc. cap. 1. 4. ſimpl. c. 2. de inæqual. intemper. 6.* docet vnicam eſſe doloris cauſſam, ſolutionem ſcilicet vnitatis. *12. meth. cap 7.* duas proponit, ſolutionem ſcilicet & intemperiem. Reſpondeo: Doloris nomine primo venit quæcunque moleſtia, etiamſi nullius

ſit momenti, & exigua. Hinc de differentiis ſympt. pruritus inter dolores numeratur: A
Primo, *de ſympt. cauſ. 6. de inæqual. intemp. 6. fames, ſitis.* 2. Inſignis moleſtia, & triſtitia:
Priori ſignificatione acceptus dolor oritur abſq; continui ſolutione, & morbis etiam
attribuitur: Ita in febre totius corporis percipitur languor, & moleſtia ab intẽperie corpus moleſtante, poſteriore nequaquam.

OBIECTIO.

S*olutio continuitatis eſt cauſſa doloris,* Ergo, *non eſt morbus: Neq; enim dolor a morbo proficiſcetur, cum ſit quippiam in fieri.* Responsio: Per ſolutionem continuitatis quandoq; intelligit Galen. ſolutam vnitatem; quandoque energiam quandam, ſiue operationem B
agentis in partem corporis, eiuſque continuitatem ſoluentis.

DEFINITIO DOLORIS.

DOlor eſt ſenſus triſtis, ſiue triſtitia in ſenſu, vel operatio praua tactoria a continuitatis ſolutione.

MEDIATÆ CAVSSÆ.

MEdiatæ doloris cauſſæ ſunt obiecta violenter agentia, & diſtrahentia ſenſorium a ſuo naturali ſtatu.

QVÆSTIO I. C

A*N dolor oriatur tantum, quando recedit pars a naturali ſuo ſtatu; an vero etiam, quando ad eundem reuertitur?* Galenus ſibi ipſi videtur contrarius: Nam *1. de cauſ. ſymp. 6.* ait: *Vbi corpus ad naturalem habitum redit, eóq; affatim, voluptas oboritur.* Plato in Timæo: *Quando & receſſus, & reditus paulatim fit, neq; dolor, neq; delectatio ſequitur;* Sed *12. meth. c. 7.* iterum Platonem ſecutus in Philebo ſcribit, *dolorem etiam fieri in reditu conſertim facto ad naturalem ſtatum:* Exemplo declarat eorum, qui per niues refrigerati repente caleſiunt.

Franciſ. Valleriol. *3. Enarr. Medic. enarr. 2.* multa facit hac de re verba; tandem tamen conciliationem horum locorum paucis complectitur: In reditu ad naturalem ſtatum conſertim facto aut qualitas præter naturam reſiſtit qualitati naturali, quæ intro D
duci debeat, aut non reſiſtit: Si reſiſtit, dolor exoritur; ſed non ex reditu, quatenus eſt reditus; Sed ex illa pugnantia, quam humorum excipit commotio, hanc ſolutio continuitatis: Qui impenſe friget, ſi ſubito incaleſcat, frigus fugiens calidum per antiperiſtaſin concentratur bellumque indicit calori, & reluctatur: Vnde dolor; Si nulla aduerſetur qualitati introducendæ qualitas, delectatio ſequitur.

QVÆSTIO ALIA.

A*N humida intemperies dolorem excitare poſſit?* Galen. *1. de ſymp. cauſ. 6. 2. de comp. loc. c. 1.* negat per ſe poſſe; Libello *de inæqual. intemp. c. 3.* contrarium aſſerit. Reſpondeo
Galen. hic loqui de dolore generatim accepto pro quacunque moleſtia: At dicendum E
prius, humidam intemperiem per ſe, & ſolam nunquam efficere dolorem; poſſe tamen cum materia *1. de natur. hum. t. 26.* Ibi expreſſe: Quatuor qualitates doloris ſunt effectrices cauſſæ; humida abſque materiæ multitudine nunquam. *1. de ſympt. cauſ. 6.* Humida abſque qualitatibus actiuis dolorem non facit. Hactenus de dolore in genere.

§. IV. DE DOLORE CAPITIS *in particulari.*

DOlor capitis eſt triſtis ſenſatio capitis, & partium eius ex continuitatis ſolutione. F
Nomine partium intelligimus cutem, muſculos, pericranium, diploma, duplicaturam oſſis, & meningas, venas, arterias, neruos. Excipimus dolores ſenſuum, de quibus ſeparata erit tractatio. Capitis igitur nomine intelligenda veniunt vel vna, vel omnes, vel pleræque iſtarum partium: anteriores, poſteriores; internæ, externæ: dextræ, ſiniſtræ: Vnde variæ differentiæ.

A
CAVSSÆ.

CAuſſæ in duplici ſunt differentia: *Externa*, & *Interna*. Externæ aut ſunt *Mediata*, aut *Immediata:* Immediatæ aut immateriales, aut cum materia: *Immateriales* nimius calor capiti occurrens ex igne, inſolatu, Laconico, vel medicamento calido, actique: frigus ex niue, glacie, Boreali flatu, frigido medicamento appoſito: ſiccitas ex igne, inedia, vigiliis, nimio motu, inanitione, Venere, medicamentis exſiccantibus. *Materiales*: vapor ex largiore vini potu potiſſimum in his, qui inebriantur ex vino generoſo. Odor aromarum, ſiue ex ſuffitu, vel alia ratione fiat, odor aſſæ fœtidæ, myrrhæ, caſtorei,
B croci, moſchi, ambræ: Item omnia fœtida, ex cloacis, odor venenorum, vt cinnabaris, &c. deinde omnia, quæ pungunt, erodunt, incidunt, grauant, cõtundunt, diſtendunt: Suntque omnes iſtæ cauſſæ externæ immediatæ: *Mediata* vero ſunt illæ, quæ poſſunt huiuſmodi qualitates primas producere, aut fouere, ipſoſque vapores, aut prauos odores generare.

Internarum aliæ ſunt eſſentiales, aliæ per conſenſum. Eſſentiales vel *Mediata* ſunt, vel Immediatæ: *Immediata:* caliditas, frigiditas, ſiccitas: ſunt vapores, flatus, eſtque vnaquæque materia: bilis, pituita, melancholia, ſanguis, & ichor, ſiue tumores comitentur, ſiue huiuſmodi materiæ non faciant tumorem: Et huiuſmodi materiæ habent pro cauſſis mediatis aut intemperies capitis vitioſas tũ naturales, tũ aſcititias, aut cõformatio-
C nem prauam, aut morbos in mala compoſitione, vt tumores, obſtructiones, aut in ſolutione continui, vt oſſium caries.

§. V. Cephaleæ cauſſæ.

SEd quia datur capitis dolor antiquus, & contumax, diuturnus, qui ſubinde reuertitur ſemel ſedatus, qui propterea proprium nomen eſt ſortitus, & dicitur a Galeno, *2. de comp. loc. c. 2.* Cephalæa, Arabibus *Paſſio Galeata*, ſeu *Galea* dicta, hinc cauſſæ indagandæ huius doloris, quæ non videntur cum enumeratis eædem.

Sunt autem vel Mediatæ vel Immediatæ: *Immediata* materia pituitoſa, melancholica, miſta ex vtraque, abſceſſus iam factus, inflammatio confirmata, lapis, vel vermis in
D cerebro: Iſtæ ſunt cauſſæ immediatæ dolorum contumacium: Et quia de materia vel pituitoſa, vel melancholica, & de inflammatione indurata nemo dubitat, reliquum eſt, vt oſtendam, dolores fieri ex abſceſſu cerebri, ex lapide, & vermibus.

Fieri ex *Abſceſſibus* primum docuit abunde Fernel. *in tract. de Lue Vene. c. 5.* Conſimilem vidi ego in quadam muliere iuuene, quæ poſt lotiones capitis laborantis tinea, ſublata tinea, comprehenſa doloribus mortua eſt.

Vermes etiam eſſe in cauſſa doloris capitis dixit Auicenna. *1. 3. tr. 2. c. 3.* Sed non ſcribit ſe hoc vidiſſe; ſed ex relatione Rhaſis primo *continent. 10.* qui & ipſe hoc ſe expertum profitetur. Trincauel. *lib. 9. c. 11.* ſcribit ſe in Nobili quodam Veneto antiquo capitis dolore laborante, naribus eiectum vermem cum pedibus muco, & cruore obſitum vidiſ-
E ſe: quo reiecto omnem ſubito euanuiſſe dolorem. Holl. *de morb. inter. in ſchol. ad c. 34.* ſcribit cõſimiliter ſe vidiſſe mulierem eiicientem vermem ex naribus. Sic Anton. Beniuen. *de admirandis. c. 100.* Idem Holler. *cap. 1. de intern.* ſcribit factum eſſe vermem, vbi aſſignat cauſſam doloris.

De lapide in capite ſcribit Holler. *in ſchol ad cap. 45.* Nam profecto ſi in capite continetur ipſa materia viſcida, & craſſa, quæ etiam ad Renes, & Veſicam decumbit, ſi calor viget in ea parte, quæ eſt ratio, cur non poſſit materia exſiccata in lapidem conuerti?

Erat ſermo de cauſſis doloris antiqui, quem *Cephaleam* dicunt. Propoſui immediatas, idcirco nunc ſuccedunt *Mediata*: Sunt autem hæ vel ab ipſo ſtatim ortu Contractæ, vel Aſcititiæ: Dicemus primo, de naturalib. deinde vero de aduentitiis vel aſcititiis.
F Inter *naturales* eſt intemperies calidior, & humidior, vt quæ (vt docet Gal. *art. Med. c. 19.*) eſt in cauſſa, vt facilime caput ipſum repleatur, & dolorem ex multitudine experiatur. Intemperies etiam calida, & ſicca doloribus eſt obnoxia, propter ſenſum exquiſitum, nimiamque ſenſibilitatem: nam in calida & ſicca intemperie ſenſus ſunt adeo exquiſiti, vt ex leuiſſima cauſſa etiam & minima doleant, ex Gal. *lib. art. Med c. 8.* Magnitudo etiam & paruitas capitis vitioſa etiam cauſſa eſt, cur ſæpius incidat, & ſæpe reuerta-

tur dolor: Nam vt dicebat Hipp. 4. de morb. *Magnum caput facile impletur:* At ex Gal. A
2. art. Med. c. 11. paruum non facile expurgatur. Magnam etiam partem habet ad dolo-
res inferendos antiquos vitioſa capitis figura, potiſſimnm acuta. Hipp. *1. in 6. Epid.* tex. 3.
Caput acutum habentes ſunt in eadē parte dolentes; Sunt tamen hac in parte ea obſeruanda o-
mnia, quorum meminit Gal. *in præfato com.* vt ſcilicet acuties ſit valde deformis, vt ha-
beat ceruicem improportionatam, oblongam ſcilicet & anguſtam; thoracem paruum
& anguſtum, compreſſum; palatum valde concauum; dentes ſuperiores inferioribus
non bene coaptatos: In hac enim vitioſa figura ſæpius repetunt dolores. Caput etiam
ſine ſuturis omnium maxime doloribus eſt obnoxium: Cauſſa eſt, quod fuliginoſa, &
vaporoſa excrementa non expurgentur. Robert. Conſtant. in aduerſar. ad Celſum. *Ca-* B
put, ait, *ſine ſuturis ad morbos procliuius eſſe, quam cum ſuturis;* Contrarium aſſerit Celſus *lib.*
8. c. 1. Sed poſſunt auctores inter ſe conciliari, vt fecit Fallop. *in comment. lib. Gal. de oſſib.* &
Columb. *lib. 1. anat. c. 5.* Conciliatio eſt: Caput ſine ſuturis firmius eſſe ratione externarū
cauſſarum, quarum facile iniuriis reſiſtit; Ratione internarum eſſe debilius. Hæ ſunt
mediatæ naturales.

Aduentitia mediata ſunt intemperies conſimiliter calida & humida, calida, & ſic-
ca; morbi inſtrumentales, tumores varii, & obſtructiones, & compreſſiones partiū ce-
rebri, vel partiū capitis: Eſt quoq; morbus ex ſoluta vnitate, q̨ omniū maxime locū habet
in Cephalæa producenda, præcipue cranii; corruptio oſſis quandoq; eſt externa, non-
nunquam interna; interdum in media oſſis parte illa diplomate dicta. *Hactenus de cauſſis* C
eſſentialibus: Præter quas ſunt per conſenſum: Et non tantum locum habent in Cepha-
læa; ſed etiam in Hemicrania.

Cap. IV. *Hemicraniæ cauſſæ.*

IMo Gal. *2. comp. loc. 3.* magna ex parte ſcribit fieri Hemicraniam per conſenſum; ali-
quando tamen per eſſentiam, expurgante ſe cerebro per venas & arterias. Sed in hac
parte pulcerrimum occurrit quæſitum: *Cur ſcilicet dolor, qui fit a cauſſis eſſentialibus magis*
in vna, quam in altera parte oriatur? Quando enim afficitur caput per ſympatheiam, id
eſt, per conſenſum, non eſt difficile cauſſam nouiſſe: Quandoquidē prout pars, a qua fit
conſenſus, fuerit dextra, vel ſiniſtra, dolor etiam magis hanc, vel illam occupabit capi- D
tis partem; Sed vbi eſſentialis materia in capite reperitur, quæ eſt ratio, cur vnica ſem-
per pars patiatur, non quandoque vna; quandoque alia? Si contingat vnam ex iſtis par-
tem factam eſſe imbecilliorem, cauſſa eſt in promtu. Sed nulla præceſſit imbecillitatis
cauſſa. Puto, plerunque hoc fieri expurgante ſeipſum cerebro per conſueta emuncto-
ria per vnam tantum capitis partem; per aliam minime: Ita vt illa pars, quæ excremen-
ta educit, ab hemicrania ſit immunis; altera vero dolorem ſentiat: Ita mulierem vidi,
quæ continua dextri lateris hemicrania diu, & acerbiſſime affligebatur: Tandem de-
functæ cranio detecto, inuentum fuit cerebrum in ſiniſtro latere corruptum, ichore, &
ſanie refertum; qua tamen in parte nullum ipſa deprehenderat doloris ſenſum.

E

§. VI. *Cauſſæ per conſenſum dictorum affectuum.*

SEd ad rem redeuntes cauſſæ per conſenſum ſunt aut humores, aut vapores, aut flatus,
& iſti aut benigni, aut maligni, & venenati; Humores autem ſunt vniuſcuiuſq; ſpe-
ciei. Mittuntur autem humores, ſiue vapores, ex ore ventriculi, ex fundo, membra-
nis omnibus, ex meſaraicis venis, ex inteſtinis, liene, iecore, vtero, renibus, & veſica,
vel his omnibus; quandoque ab ipſa cute non amplius expurgante humorem, qui ante
eo detrudi conſueuerat, ſiue fuerit in cute vlcus, ſiue ſcabies, aut lepra, aut alius affectus
cutaneus, ſeu externus. Mittunt autem hæ partes humores, vaporeſve in caput vel re- F
tentis conſuetis euacuationibus, vel ſupra modum auctis ob morbum aliquem: Intem-
periem: Inſtrumentarium, & communem.

Ex iam dictis colligitur fieri dolores miſtos ex eſſentiali cauſſa, & ſecundaria, ſiue
per conſenſum.

Obie-

Obiectio.

A R Eliquum eſt vt dubium quoddam ſoluamus, quod poſſet vos torquere: Dictum eſt, *dolores fieri ex varijs morbis, ex intemperie, tumoribus, & ex carie, ex Lumbricis, & Calculo: At vero hi omnes ſunt morbi, & tamen ab initio diximus doloris cauſſam nunquam eſſe morbum.*

Reſponſio.

QVod pertinet ad *Intemperiem*, cum ſcribit Galenus, intemperiem eſſe cauſſam doloris, ſemper nos docet eſſe intemperiem inæqualem: Et propterea ait libr. de inæq. intemp. *Inæqualis intemperies ſemper fit, ſemper augetur*. Itaq; dolor non oritur ab intemperie,
B vt iam facta, ſed ex ea, quæ adhuc fit, & augetur; Quatenus autem fit, non eſt morbus.

Quod pertinet ad *Tumores*, in tumoribus poteſt dupliciter conſiderari materia: vel vt iam quieſcit, vel vt iam adhuc mouetur, ſiue moueatur motu locali, ſiue motu alterationis. Dolor non fit ex Tumoribus, quatenus habent materiam quieſcentem, ſed quatenus habent illam cum motu ex Galeno & Hipp. Galenus *2. acut. 1.* dum proponit cauſſam doloris in pleuritide, dicit cauſſas doloris eſſe duas: aut redundantiam, propter quam oportet vniuerſum corpus euacuare, quaſi dicat, ne fiat noua confluxio: Alia cauſſa eſt generatio ſpiritus flatuoſi in inflammatione, qui ſpiritus partem extendit. Hippocrates etiã *2. aph. 47.* dum ſcribit in generatione puris dolores fieri, facto autem pure eos quieſcere, quid aliud docuit, quam dolores fieri ex motu materiæ, non ex materia
C repleñte, quatenus repleuit, ſed ex eadem, quatenus mouetur. Idem dico de ſoluta vnitate ex Galeno *1. de ſympt. cauſ. 6* qui dicit *ex ſoluta vnitate dolores non fieri, niſi ex accidenti, quatenus confluit humor.*

Sed de *Lapide*, & *Vermibus* eſt pulcra conſideratio. Gal *lib. de diff. morb. 8.* inter morbos reponit Vermes, & Lapidẽ. Itaq; *ſi dolor fit ex Vermibus, & Lapide. Ergo dolor erit ex morbo.*

Ego tamen inueni ſolutionem quam conſiderate: Lapis iſte, & aliud quiduis tale poteſt actionem impedire aut cum motu, & tranſmutatione, aut per ſimplicem emanationem: Eſt diſtinctio Logica: *Omnia accidentia ita ſe habent*; Hac ſtante diſtinctione, *dico*: Si lapis, vel aliud tale actionem vitiet cum motu, & tranſmutatione, vere morbus dici non poteſt, ſed *Cauſſa*: quia id, quod eſt in motu, quatenus tale, non habet eſſentiam, ſed generationem: Propterea etiam cauſſa, a qua producitur, non habet eſſentiam, ſed
D motum. Itaq; ſi v. g. calculus extendit vaſa vrinaria, aut erodit, lædit actionem, ſed cum motu, vocatur tunc cauſſa: ſi obſtruat meatum vrinarium, huiuſmodi impedimentum non fit per motum, vel tranſmutationem, ſed per ſimplicem emanationem: quia cum primum calculus impedit vias vrinæ, ſtatim etiam vrina ſupprimitur: In hoc ſenſu Gal. docet quidem eſſe morbum, non quatenus dolorem infert.

§. *VII. Differentiæ.*

EX dictis patent differentiæ doloris *A forma*: Alius eſt intenſior, alius remiſſior. *A ſubiecto*: Alius eſt externus, alius internus: Internus, qui affligit partes vel omnes, vel pleraſq; obſidet, vel alterutram tantũ, id eſt vel dextram, vel ſiniſtram, qui ſpeciale nomẽ
E ſortitus hæmicrania vocatur.

A cauſſis: Nam alius a cauſſis, quæ facile remoueri poſſunt, ortum trahit, eſtq; curatu facilis, alius chronicus vel diuturnus, qui *Cephalea* dicitur: iſq; viciſſim aut omnino non admittit curationem, quando ſcil. producitur ab ipſo ſtatim ortu contractus, aut difficulter. Deinde alius eſt eſſentialis, alius per conſenſum, alius partim eſſentialis, partim per ſympathiam. Tertio calidum hunc nuncupamus: illum frigidum: ſiccum hunc, humidum iſtum, reſpectu ſcil. cauſſarum effectricium: Sic alius eſt acris, erodens, mordens, punctorius, a bile ſcil. ſanguine feruidiore, pituita ſalſa, vapore acri, bilioſo, qualitate maligna &c. alius grauans, diſtendens a vapore flatulento, a copia humorum vel o-
F mnium, vel alicuius tantum, alius pulſatilis a ſpiritu, & ſanguine tenuiore arteriarum, vel quantitate, vel qualitate naturæ limites excedente.

§. *VIII. SIGNA.*

VErſabor hodie (*Auditores*) in proponẽdis ſignis diagnoſticis, diſtinctiuis, ac pgnoſticis doloris capitis, quæ excipiã partim ex Gal. *2. de temp l. 1. 2. 3.* partim *3 loc aff 9.* partim 1,

ad Glauc.*15.* Auicenna quæ Gal.ſparſim tradiderat,omnia in vnum collegit *prima 3. tr.* A
2.c.7. Et quia vt Gal.docet *2.de comp.loc.c.1.* Locorum diſtinctio eſt valde difficilis,a *ſignis*
loci affecti diſtinctius exordiemur: deinde ad ſigna cauſſarum tranſibimus: mox lo-
quemur de prognoſticis, Et quia Locus affectus vel eſt internus vel externus, *externum*
locum affectum eſſe cognoſcemus, ſi capilli agitati doleant,ſi cutis preſſa digitis dolo-
rem excitet,ſi tumor in hac appareat: Quanquam ſi *pericranium* doleat, quod non eſt
inter partes internas,dolor non eſt vſq; adeo ſuperficialis,fortiore tamen compreſſione
facile deprehenditur, & dolor pericranei ad oculum pertingit ratione coniunctiuæ,
quæ a pericranio producitur.

Si dolor fuerit *internus*,erit magis profundus,& vt Gal.ait, pertinget ad oculorum B
radices: Proprie ſcribit Gal.*ad radices*,quaſi dicat ad rhagoidem tunicam,ad corneam,
ad araneam,ad neruum opticum,quæ omnia ex internis partibus producuntur,ad dif-
ferentiam coniunctiuæ,quæ a pericranio producitur. Verum quia dolorum interno-
rum alii ſunt per conſenſum,alii eſſentiales: & in illis, qui ſunt per conſenſum ſecun-
dum Galenum,non adhibeantur remedia capiti,idcirco noſtrum erit diſtinguere eſ-
ſentiales dolores a ſecundariis,ſeu iis,qui ſunt per conſenſum.

Qui igitur *per conſenſum* fiunt, habent interualla non ſolummodo horarum, ſed
dierum,& menſium,in quibus non modo caput dolore vacat, ſed etiam ab omni alia
labe. Sublato enim dolore,nihil ſupereſt mali. Accedit quod in doloribus per conſen-
ſum,ſemper aderunt ſigna & partis,& cauſſæ conſentientis. C

Nam ſi fuerit *Ventriculus*,aderit nauſea,ſitis,inappetentia,ſingultus, vitiata conco-
ctio,frequens eructatio,vomitio: Quanquam Vomitus,vt Auicenna *loc.cit.* oſtendit, fi-
eri etiam poſſit a dolore caput eſſentialiter afficiente: membranis enim cerebri affectis,
os ventriculi facile in conſenſum trahitur: Vnde & *Vomitus*, & alia id genus ſymptoma-
ta ſuccedunt.

Diſtinguetis hæc ſymptomata fieri primario ex ventriculo ab illis, quæ fiunt ex
capite: quia vbi affectio primaria eſt in Ventriculo,nauſea,& Vomitio,& alia iam di-
cta præcedent ipſam cephalalgiam: Vbi affectio eſt eſſentialis in capite, dolor capitis
præcedit vomitum,nauſeam,& cetera ad ventriculum ſpectantia. Si dolor per con-
ſenſum fiat a cruditate ventriculi,exacerbatur poſt cibum: Si ex affluxu bilis in ventri- D
culum,poſt inediam exacerbatur & recrudeſcit.

Quando *conſenſus* fit ex Iecore,dextra potiſſimum pars infeſtatur. Si ex Liene, ſi-
niſtra. Si ex Renibus, dolet occiput.

Si ex vtero, Hip. *1. in 6. Epid.2.* ſcribit, dolere ſincipur, nihilominus tamen experi-
entia comprobauit,in mulieribus ex vtero laborantibus varios eſſe capitis locos dolen-
tes,prout affectio Vteri fuerit vel anterior vel poſterior.

Si fiat dolor ex vniuerſo corpore,vt in febribus contingit, augetur, & diminuitur
dolor pro incremento,& decremento febris. Quod ſi fiat ex ſuppreſſis excretionibus,
aut antiquitus morbis cutaneis abſq; cauſſa ſublatis, id ex relatione facile poteſtis com-
parare. Hęc de cauſſis per conſenſum. E

Quod ſi dolor eſt eſſentialis,aut eſt continuus,aut ſaltem dum intermittit,ex leui
quacunq; cauſſa reuertitur, neq; hoc tantum ſymptoma caput affligit: ſed alia plurima:
Nam aliquādo tinnitus aurium aut ſurditas adeſt,aut vitium in olfactu,vel in viſu,aliiſue
ſenſuum organis,aut aliis deinq; in actionibus ad motum,vel ad principes facultates ſpe-
ctantibus concurrit.

Oportet etiam diſtinguere *ſingulares locos*, quamuis hæc diſtinctio non multum
iuuet curationem: Nam ſi *neruus* afficiatur,dolor aderit conuulſorius, vel ſtupor, vel
torpor,aut ſublata actio ipſius partis,quæ ſenſum ex illo neruo ſuſcipit,& motum; Si *do-*
lor in membranis,eſt punctorius,& extenſiuus: ſi in *carne*,grauatiuus,ſi in *venis* & arteriis,
videtur quaſi cingulum totum caput circundans, & fluctuat hic dolor,moueturq; velut F
vnda,modo accedens,modo recedens. Hæc de loco.

Quod ad *cauſſas* ſpectat ſi fuerint extrinſecæ, ex ægri relatione innoteſcere poſſunt:
Illos interrogabitis vtrum ex inſolatu,& ex aere frigido an ex ebrietate,ex odore allii,an
aliis odoribus,aut cauſſis in dolorem inciderint, præterquam quod ſi Calor fuerit do-

A loris cauſſa cutem etiam calidam relinquit, cum rubore, maxime circa oculos, frigus pariter frigiditatem relinquit.

Vapores autem ſiue odores ſiue grati, ſiue abominabiles & fœtidi, extenſionem potius quandam pariunt, & ideo dolor extenſiuus abſq; grauitate, ſignum eſt doloris facti vel ex vapore, vel ex flatu, præcipue autem ſi dolor ſit mobilis, facile accedat, & recedat, &c.

Si materia fuerit *corpulenta*, omnis quidem grauitatis ſenſum infert, hæc tamen magis, illa minus pro copia, & qualitate. Nam *ſanguinea* materia grauitatem facit, & dolorem grauatiuum cum rubore, calore, extenſione venarũ, cum propenſione ad ſomnum. Somnia autem plena ſunt ſpectris, ac imaginibus, & quæ verſantur circa ſanguinem: quę
B excernuntur e naribus, cruenta ſunt, & his omnibus conſentit temperamentum, vitæ ratio, ſuppreſſæ ſanguinis euacuationes, quæ hanc ipſam cauſſam oſtendunt.

Si bilis doloris cauſſa exſiſtit, erit mordicatiuus cum calore acri, colore citrino, vigiliis, deliriis, propenſione ad iram, cum pruritu narium, inappetentia, oris amaritudine, accedente, etiam ætate iuuenili, vitæ ratione, temperamento bilioſo, anni tempore.

Dolorem a *pituita* oſtendit inſignis grauitas capitis, color pallidus, ſomni profundi, purgatio per nares copioſa partim aquæ, partim muci craſſioris, frequens ſputio, ſenſuũ omnium hebetudo, ſegnities: quibus ad proportionem reſpondebit ætas, temperamentum, vitæ ratio, anni tempus, &c.

Deniq; *melancholiam* cognoſcimus ex dolore grauatiuo cum colore faciei liuido,
C plumbeo, ſine ſomno, cum tinnitu aurium, imaginationibus melancholicis, fitq; hic dolor plerunq; aut poſt ſublatum ſine cauſſa cancrum, aut lepram, aut ſcabiem fœdã, vel lichenes, vel hæmorrhoides ſuppreſſas, aliaue vlcera, & cauteria iſtũ humorẽ expurgãtia.

Abſoluam tractatum de ſignis inceptum, ad indicationes deinde me conuertam, deniq; ad curationem.

Ex cauſſis autem immediatis duæ adhuc ſuperſunt, quarum ſigna ſunt inquirenda, *Vermis* & *Lapis*.

Vermium quidem ſigna accurate proponuntur ab Anton. Beniuen. *de adm. c. 100.* Sunt a. vertigo, delirium, vigilię, prutitus naſi, quandoq; cõuulſio atq; extremorũ refrigeratio.

Lapidis ſigna valde obſcura ſunt, ſic tamen poterunt comprehendi: Si dolor ſit fixus, non acutus ſine febre, cum capitis grauitate, cum ſopore, imo vero cum detentione
D principum facultatum, quæ earum æmulatur, ſeu coma ſoporiferum.

MEDIATAS cauſſas quãdoq; fuerint ſenſibus conſpicuæ, non eſt opus ſignis diſtinguere: Talis autẽ eſt capitis magnitudo, paruitas vitioſa figura. *Defectum ſuturarum* poteritis cognoſcere ex defectu ſordium, ex capillis paucis, breuibus, tenuibus, raris, & mollibus. Dicebat. n. Gal. 9. de *Vſ. par. c. 1.* ſuturas ideo fuiſſe conſtructas, vt craſſo, & fuliginoſo excremento viam præberent. Vbi autem deſunt ſuturæ, non expurgatur hoc excrementum, quod alioqui eſt pili materia, &c.

Signa *intemperaturarum* cerebri ſiue ſint naturales, ſiue pręter naturã, nunc non proponemus: quia partim colliguntur ex iis, quę de materia aut calida, aut frigida dicta ſunt, partim vobis etiam comparari poterunt ab Excellentiſſimis Theoricis ordinariis, qui hoc anno legunt artem Medicam.

E Neq; hoc in loco proponemus ſigna *Tumorum*: Nam ſuo loco erit ſermo de phrenitide, de Comate & Lethargo. Nunc autem proponentur ſigna rumorum.

Quod pertinet ad *Cariem oſſis*, ea primo cognoſcitur, ſi præceſſerit contuſio perperam curata, in qua ſcil. cutis non fuerit inciſa, ſed ſanies in loco contuſo fuerit relicta: Item ſi præceſſerit, & adſit Lues Venerea antiqua, ſi in parte aliqua dolor adſit cum tumore molli, cum colore partis liuido, ſi ſub digitis inæqualitas, vel aſperitas appareat, certius erit corruptionis oſſis argumentum.

F
§. 9. PROGNOSTICA.

VEnio ad prognoſtica, quæ aut ſignificant futurum dolorem, aut longitudinem, & breuitatem, aut mortem, ſeu inſigne periculum, aut ſalutem, & facilem exitum: Ex ſignificantibus *futurum dolorem* primum quidem eſt temporis conſtitutio. Dicebat Hip. 3. aph. 13 *In æſtate admodum feruida; autumno autem pluuioſo, hyeme dolores capitis exſpectandos.* Idem 4. aph. 7. de vrinis ſubiugalibus inquit: *Quibus vrina, quales iumentorum &c.*

Quod ad ***Longitudinem* & *Breuitatem*** ſpectat, certum eſt, omnes dolores, qui ex hu- A
moribus frigidis naſcuntur, ex inflammationibus induratis, ex abſceſſibus, ex lapide, ex
carie oſſis, ex naturalibus capitis affectionibus, ex confirmatis deniq; partium intempe-
rantiis ſolatu difficiles, ac contumaces eſſe; Ceteros autem breuiores, &c.

Quod pertinet ad ***periculum***, tametſi *Gal. 2. de comp. per loc. c. 1.* ſcripſerit, ex dolore ca-
pitis neminem vnquam interiiſſe, hæc tamen ſententia ſano modo eſt intelligenda, de
doloribus ſcil. ſimplicibus, nulli prauo ſymptomati, nulli periculoſo morbo commiſtis.
Nam vbi dolor ex aliqua graui affectione cerebri, & praua ortum duxerit, & praua alia
ſymptomata, vel mortem quoq; minatur. Propterea Gal. *3. progn. 13.* illos ſcribit auris do-
lores periculoſos eſſe, qui ex cerebro, & neruo auditorio ortum ducunt. Iſti enim in-
terficiunt: Et propterea memini, me aliquando vidiſſe Reuerendum P. Crueigero- B
rum, cui poſt vehementem capitis dolorem momento temporis ambo oculi ex orbita
abiere, qui paulo poſt interfectus eſt. Alium quoque vidi puerum, cui poſt contuſio-
nem ex lapide factam, neque curatam, dolor ſucceſſit 6. menſium cum febre continua,
qui tandem illum extinxit. Caſus fuit rariſſimus in cœnobio S. Iuſtinæ monachi cu-
iuſdam, qui annos plus, quam 12. dolore intolerabili vexatus tandem in paralyſin, & co-
ma incidens, pariter extinctus eſt. Idcirco dicebat Hipp. *6. aph. 51.* eos, qui ſani ſunt,
ſi repente in capitis dolorem incidant, & muti fiant, ante ſeptimã interire, niſi febris ſu-
perueniat. Itaque cum ii omnes ſint dolores pernicioſi, contra *ſalutares* ſunt illi, qui
criſin futuram ſignificant, atque ideo tanquam vtiles & ſalutares nullis auxiliis ſunt tra- C
ctandi: Alioquin ſi curentur, futura ipſa criſis impeditur, &c.

Quæſtionis explicatio.

QVod ſi quæratis: *Quanam ratione dolor hic Criticus a ſymptomatico diſtinguatur?* Mo-
dum diſtinguendi poteſtis colligere ex Galeno. *1. ad Glauc. 15.* primum quidem, ſi
dolor debeat eſſe Criticus, oportet, vt fiat in morbo ſua natura calido, magno, & velocis
motus: Criſes enim non fiunt in morbis frigidis, neq; paruis, aut tardi motus. Secun-
do oportet, vt hic morbus habeat ſigna benignitatis, & ſalutis: Malignus enim mor-
bus, & qui ad perniciem tendit, non poteſt habere dolorem capitis Criticum. Tertia D
conditio, vt fiat cum ſignis concoctionis. Quarta, & vltima vt vel appareat, vel exacer-
betur in die critico. Sic dicebat Hipp. *3. illo progn. 31. dolorem capitis prima die apparentem
in 4. augeri, in ſeptima ſolui: Quod ſi appareat in tertia die, in ſeptima augetur, in nona fit ſolutio:
ſi appareat in quinta die, erit ſignum criſis futuræ in quarta.*

Alia Quæſtio.

VTrum autem Criſis ſit futura per fluxum ſanguinis narium, an per vomitum, abun-
de docuit Hip. *3. progn. 32. 33.* & *Gal. 1. ad Glauc. 15.*

Signum quoque criſis bonæ eſt excretio aliqua facta ex capitis partibus cum iuua-
mento. Propterea ſcribit Hipp. 6. aph. 10. *Caput dolenti aut circumdolenti, ſi ſanies.* &c. E

INDICATIONES.

TRanſeo modo ad Indicationes: Quæ partim ſumuntur ab ipſo dolore, partim a
cauſſis. *A Dolore* quidem. Nam cum triſtis ſit ſenſatio, requirit auxilia, quæ triſti-
tiam auferant: Non poteſt auferri triſtitia permanente obiecto triſti, ac ſenſorio ſen-
tiendi facultate prædito. Idcirco neceſſarium eſt vti medicamentis ſenſum ſtupefaci-
entibus: Et hæc ſunt propria doloris, vt eſt triſtis ſenſatio. *A cauſſa* vero multiplex
deſumitur indicatio: Vna quidem a *cauſſa proxima*, quę eſt ſolutio continuitatis, & hæc
requirit medicamenta anodyna, quę cum ſint humida, & emplaſtica, craſſioris ſubſtãtiæ,
implent poros & meatus, adęquant omnes humores, vt propterea motum illum violen- F
tum, qui ſolutio continui dicitur, impediant. *A cauſſis* vero *remotis* variæ ſumuntur
indicationes: Nam ſi materia fuerit vaporoſa, vel flatulenta, hanc, prout eſt iam in ca-
pite, oportet digerere, ſi fluat, illam oportet reprimere, & reuellere: Si generetur in
capite, oportet occurrere cauſſis generantibus, euacuando ſcilicet mineram flatus, &
vaporis, & corrigendo intemperiem, a qua flatus generatur. Quod ſi fuerit *humor*, &
peccet multitudine, eſt euacuandus: ſi mordacitate, & acrimonia, contemperandus, ſi
motu

A motu pariter repellendus, & reuellendus. Morbi autem, a quibus huiuſmodi cauſſæ generantur & augentur, ſimiliter habent proprias ſuas indicationes, de quibus ſuo loco.

§. X. *CVRATIO DOLORIS CAPITIS a cauſsis externis.*

PAucis perſtringam dolorem capitis a cauſſis externis excitatum, plura dicturus de curatione eiuſdem in cauſſis internis verſante. Et quia ex cauſſis externis tres ſunt præcipuæ. *Calor, frigiditas, & ebrietas*, de his tantum 3. verba faciam. Quia vero cum
B dicimus, curandam eſſe cauſſam externam, intelligimus intemperiem in externis capitis partibus inductam abſq; vlla materia, idcirco ſolis alterantibus curatur.

Calor, ſeu *calida intemperies* quidem aut perfuſione *olei roſacei miſti cum aceto*, aut *lotione capitis ex aqua frigida, præcipue æſtiuo tempore*, aut *ſucco portulacæ, vel polygoni, vel roſarum miſtis cum aq. roſac.* & pro penetratione cum aliqua portione *ſucci aut limonum, aut citrangulorum, vel aceti*. Pars tamen capitis poſterior minus eſt refrigeranda duplicem ob cauſſam a Galeno allatam, *2. de compoſ. per loc. c. 1.* Quia ſcil. hæc pars tanquam durior minus patitur exuſtionem a cauſſa calida, quam faciat anterior. Secundo quia cum ſit principium neruorum ſpinalis medullæ, ea nimium refrigerata, ſtuporis, & paralyſis imminet periculum.

C Quod ſi dolor fiat a *Refrigeratione*, curabitur *oleo rutaceo, liliorum albo chamæmel. aut fomentis factis ex decocto ſaluiæ, maioranæ, ſtœchados, rutæ, chamom.* aut *emplaſtro adhibito ex farina fœnugraci, ſeminum lini, excepta prædictis oleis, aut decoctis.*

Si fuerit *ſicca intemperies?* humectantia conuenient, *oleum viol. mucilago ſemin. malu. vel althea olea commiſta, lac ipſum, ius caſtrati.*

Quod ſi fuerit dolor ex *ebrietate*, curatio *a Vomitu* auſpicanda eſt: Si vomitus non ſuccedat, *Purgatione* vtendum, aut *Clyſtere acri*: reuellendi etiam ſunt vapores non tantũ frictionibus, ligaturis, cucurbitulis, verum etiam in maxima corporis plenitudine ſecta ipſa vena.

Repellendi ſunt vapores ab initio *oleis, & ſuccis, frigidis*, de quibus ſupra.

Poſt initium roborandus ventriculus, reprimendi vapores a ventriculo ad caput
D aſcendentes, & diſcutiendi, qui in capite continentur.

Ad roborandum ventriculum faciet potio ex *abſynthio, coma abſynthij infuſa in aqua, aut ſaccharo roſac cum ſpeciebus triumſantal.* Poſt cibũ conueniunt fructus adſtrictorii, vt *pyra, citonia, meſpila*, & in ipſomet cibo *braßica, & lens*: Sit tamen cibus tenuis, abſtineant a vino: Dent corpus quieti, & ſomno: & poſt hęc ſi dolor adhuc permanſerit, diſcuſſoriis vtantur, leui capitis frictione, pectione, lotione ex decocto *hederæ, chamomeli, ſiſimbrio*, aliorumq; id genus.

§. XI. *CVRATIO DOLORIS CAPITIS a cauſsis internis.*

E SEd iam veniamus ad cauſſas internas. Quæ cum ſint & per eſſentiam, & per conſenſum, expediemus primo illas, quę ſunt *per conſenſum*: In his tractandis opus eſt reuulſione, deriuatione, euacuatione, ac medicamentis corrigentibus vitia partis mittentis, atq; etiam ipſius capitis ſuſcipientis.

Ad *reuulſionem*. vt antea dixi, faciunt Clyſteres, qui ſi fuerint acres, in doloribus per conſenſum a Ventriculo, & Iecore factis, ſummopere proſunt. Scribit enim Gal. *2 de comp. per loc. c. 1.* acres Clyſteres non modo ab inteſtinis, ſed & a meſenterio, & ſima iecoris parte trahere. Cæterę etiam reuulſiones, ſiue ſint frictione, ſiue balnea aquæ calidæ pedibus adhibita, aut cucurbitulæ, aut ſcarificationes, vt Gal. *lib. de ſcarificatione.* modera-
F tos, dolores ſanaſſe: Hæc omnia proſunt. Non poſtulat hic locus curationem omniũ affectuum, qui male habent ſuas partes affectas.

Hoc tantum *moneo* in doloribus, qui ſunt per conſenſum a ventriculo craſſis humoribus referto conuenire inediam, & frequentes quaſdam euacuationes, quæ fiant per pilulas ſtomachicas vocatas, ſiue ſint maſtichinæ, ſiue alephanginæ vocatæ, ſiue de hiera cum agarico, quarum pilul. ℈j exhiberi poſſunt hora vna ante cœnam.

Vbi autem dolor, qui fit ex Ventriculo, ortum ducat ex humoribus bilioſis, inedia non conuenit. Propterea iure Gal. in Archigenem inuehitur, qui indiſcriminatim in doloribus capitis per conſenſum a ventriculo inediam imperabat. In his tamen caſibus ego feliciſſime vti ſoleo caſſia admiſta cum pulpa *thamarind. hora* j poſt cœnam, & præbeo ℥ ß *caſſia*, & ʒj *vel* ij *pulp. thamarin.* Eſt materia auxilii, qua ego feliciſſime in his caſibus vtor. A

Interim reprimendi ſunt Vapores aut refrigerantibus iam propoſitis, ſi materia ſit calida, aut miſtis cum calido aliquo medicamento, vt *hedera*, & *ſiſimbrio*, aut *chamemelo*, præcipue vero in corporibus mollioribus, vt puerorum, mulierum, eunuchorum, quorum corpora nunquam impenſe ſunt refrigeranda.

Si autem materia per *eſſentiam* peccauerit, primum conſiderare oportet. Vtrum fuerit ſanguis, an alia materia a ſanguine diuerſa. B

Nam ſi fuerit *ſanguis*, ante omnia ſecanda eſt vena, neq; in plethoricis ſemel tantum, ſed bis ex vtroq; cubito. Quantitas vero reſpondeat ætati, temperamento, & ceteris conditionibus: Et ſi plethora ex ſuppreſſis menſibus, aut hæmorrhoidibus ortum duxerit, aperiantur hæmorrhoides, ſecentur venæ inferiores: admoueantur imbecillioribus cucurbitulæ ſcarificatæ: Et factis euacuationibus, ac reuulſionibus ſanguis etiam ex aliqua capitis parte euacuetur, aut apertis venis narium ſetis equinis, aut ſcalpello, non tamen hirudinibus, aut ſanguiſugis. Mitti etiam poteſt ſanguis ſecta frontis vena, præcipue ſi poſterior doleat pars: ſic ſcribit Hip. 5. aph. 68. *Dolente parte capitis poſteriore, in fronte ſecta vena* &c. C

Si anterior pars doleat, nihil melius cucurbita magna ſcarificata occipiti adhibita.

Dolentibus ſecundum dextram vel ſiniſtram partem conferunt hirudines appoſitæ gratia reuulſionis venis temporum partis oppoſitæ: Sed aliquando etiam vtiliter adhibentur parti dolenti.

Cum dolor fit ex *ſanguine in arteriis* contento, nihil melius eſt ſectione arteriarum; Quando tamen repletæ ſint arteriæ externæ: Nam ſi fuerint internæ, ſectio nihil prodeſt, *vt Gal. ait 3. de loc. aff. c. 8.* Ceterum hæc operatio cum duobus modis fiat, *auctore Gal. 13. meth. vlt.* aut quia ipſa arteria ſecetur tota per tranſuerſum, quando ſcil. fuerit maior, aut quando fruſtulum ipſius arteriæ integrum abſcindatur: Vtraq; operatio poteſt iuuare: ſed noſtris temporibus non adminiſtratur. Idcirco ad alia confugiemus auxilia, de quibus ſuis locis, &c. D

Quod ſi materia fuerit *pituitoſa* abſq; ſanguinis miſtione nulla ſanguinis miſſio cõuenit, neq; Rhaſes huius meminit, neq; Gal. Sed quia poteſt quidem cum materia frigida ratione doloris attrahi etiam ſanguis: propterea ſi corpus vobis videatur plethoricum, etiamſi plethora ſit ſpuria, aut ſecetis venam, aut cucurbitulam adhibeatis: In principio quidem partibus infernis, perſeuerante dolore etiam ſcapulis, & occipiti. Materiam vero pituitoſam purgabitis, quando dolor vigeat, pilulis cochiis a Raſe deſcriptis. Doſis erit a ʒj *ad* ʒ j habita ratione roboris virium, & annexorum, &c.

Neq; vos perturbet quorundam opinio Recentiorum, qui præparantia, & lenientia purgantibus anteponunt. Nam tametſi in febribus, & in dolore non admodum intenſo, Ego quoq; hoc conſulam; nihilominus in materia hac frigida quam ſupponimus eſſe ſine febre, & dolor vrgeat, non eſt opus præparatione. Et ſane ſi Gal. 2. *de comp. loc. c. 1.* in materia bilioſa vtitur ſtatim pilulis purgantibus ex *aloe* & *ſcammonio*, cum tamen bilioſus humor lenientibus cedat multo facilius, quam frigidus, licebit etiam in frigida materia ſtatim ab initio vti pilulis purgantibus. E

Si tamen dolor det inducias vtamini hoc leniente:

℞. mell. roſ. ſol. ℥ij.
Mann. elect. ℥ij.
Aq. beton. q. ſ. M. & f. pot.

Si voluerint bolum.

℞. E ect. lenit. ℥j.
Mann. elect ʒij.
ſpec hier. ʒ j.
M. & ſine ſacc. & bol. F

Deinde

A Deinde ſic præparabitis humores

℞ *Oxymel. ſimp.*
Syrup. de beton. an. ℥vj.
Decoct. beton.
Stæchad.
Maioran. ℥iij. *M. p. ſyr.*

Deinde purgabitis pilulis cochiis, *vt dictum* eſt, ſi *bilioſus ſuccus* dolorem inferat abſq; febre, atq; admodum vrgeat, ſtatim poterit his pilulis purgari

℞ *pilul. aur.* ʒj.
B *de trib. cum rhabarb.* ʒß.
Cum aqu. endiu. f. pilulæ V. deauratæ.

Si dolor non vrgeat, ſatius erit vti primum Leniente, ac Præparantibus, mox Purgatione

Leniens in bolo ſit tale:

℞ *flor. caſſ. nou. extr.* ʒx.
pulp. thamarin. ʒiij.
M. & cum ſucc. f. bols.

In potione ℞ *ſyr. roſ ſol.* ℥iij.
Decoct. Endiu.
C *Cichor.*
cum ʒij. *pulp. thamar. q. ſ.*
M & fiat pot.

Prior accipiatur ſecunda hora ante cibum, & ſecunda quatuor horis.

Præparatio ſic fiet:

℞ *Syrup. viol. ſimpl.*
de cichor. ſimp.

Et ſi materia fluat ex iecore, poteritis etiam imponere ſyrup: *de granat.* ℥ß. *aut de ribes, aut de agreſta.*

Decoct. endiu. cichor.
ſonch. ℥iij.
D *M pro ſyrup.*

Purgatio fiet, vt dixi, per pilulas iam propoſitas in materia melancholica, quando ipſa quoq; vrgeat, ſtatim ab initio præbebitis

pil. cochiar. cum elleb. ʒj.
pil. de fum. terr. ʒß.

Vbi det inducias, Leniatur aluus hunc in modum,

℞ *Syr. de polypo.* ℥ß.
Decoct. cord. q. ſ.
M. & f. pot.

E Si voluerint bolum,

℞ *Elec. lenit.* ʒx.
ſpec. hier. ʒij.
M. & cum Zucc. f. bol.

Præparentur humores hoc ſyrupo.

℞ *ſyrup. de pom. ſimp.*
de fumo ter. ſimp.
de ſucc. borrag. an. ℥ß.
Decoct. fumar.
borrag.
F *bugloſſ.*
meliſſ.
Cortic. citr. ℥iij
M. pro ſyrup.

Purgatio fiet per pilul. iam propoſitas.

Facta vniuerſali corporis purgatione *Caput* quoque ſigillatim eſt *expurgandum*: Et

quia Euacuatio poteſt fieri aut medicamentis, aut auxiliis chirurgicis: Quod pertinet A
ad medicamenta, dicebat Gal. 5. (8.) ſimp. 5. quod etiam repetit *13. meth c. 8 & 9.* omne quod
eſt im; leium, euacuari aut frigidis, vt quæ repellunt humorem ad alias partes, aut cali-
dis, quæ eundem diſcutiunt aut ſiccis, quæ ipſum abſumunt; & hæc in capite locum ha-
bent: & propterea timeſi materia per eſſentiam peccet in capite, cum tamen poſſit
ſubminiſtrari a partibus infernis, idcirco frigidis vtendum, vt repellatur ad inferiores
partes. Hæc vero *frigida & repellentia* non ſunt adminiſtranda, vbi caput valde fuerit
repletum, neq; vbi fauces, aut thoracis partes fuerint debiles: Nam præceps ducere-
tur materia in hæc loca, & anginam, aut pleuritidem, vel alium ſimilem effectum exci-
taret: Ideo præmittenda eſt propoſita vniuerſi corporis purgatio, & euacuatio, deinde B
vero ſeruatis legibus propoſitis, *Reprimentia* adhibeantur: quæ cum poſſint eſſe aut ſucci,
aut decocta, aquæ vel olea, monet Auicenna *prima 3. tr. 2. c. 10.* ne in dolore capitis cum
deſtillatione olea capiti admoueantur: nam deſtillationem augent.

Illud etiam animaduertendum, non debere hæc medicamenta repellentia ſyn-
cere adminiſtrari, neq; actu frigida: quia etiamſi foueatur materia a partibus infernis,
abundat tamen etiam in capite. Itaq; tepida ſunt adminiſtranda, & quibuſdam diſcuſſo-
riis admiſta, E. g. ſi vtamini decocto, poteritis accipere *chamomelum, plantaginem, roſas,* ſi
ſuccis, accipietis aut ſuccum roſarum miſtum cum ſucco aut *hedera,* aut *pulegij*: ſi aquis,
℞: aqu. plantag. ana h. chamomeli.

Poſt reprimentia conueniunt ea, quæ tanquam calida vim habent *digerendi*: Hæc C
vero ſunt in duplici differentia: Quædam ſunt calida, & humida: Quædam calida, &
ſicca, acria, & tenuium partium, quæ in profundas partes corporis penetrant, & propterea
μεταςυγκριτικὰ, id eſt, *metaſyncritica* vocantur: Primum genus medicamentorum in omni ma-
teria ſiue calida ſiue frigida, nemine diſſentiente adminiſtrantur, dummodo materia ſit
fluxa, non autem amplius confluat.

Præceptum eſt commune dicebat *Galenus 2. ad Glauc. 2. & 2. de comp. loc. 1. 2. & 13.
meth. c. 8 & 9.* materiā etiā calidā inflammationis, vbi iam eſt fluxa, calidis, & digerentibus
eſſe tractandā: Propter hāc cauſſam Gal. in materia ēt calida vtit̄ diſcuſſoriis: *decocto cha-
momel. ſiſymbr. pulegij,* vt poteſtis legere & primo ad *Glauc 15. & ſecundo de comp. loc. 1. 2. & 3. c.*

Sed de medicamentis acribus alia videtur ratio: Nam Gal. in illo ſecundo *de comp.* D
loc. c. 1. 2. & 3. verba faciens de medicamentis iſtis metaſyncriticis ex alto trahentibus, in-
quit, fuiſſe antiquiorum inſtitutum indifferenter illis vti, ſe tamen non admittere eorum
vſum in intemperie calida neq; materia calida: & propterea contra eos ſibi ipſi *6. de Tuen.
val. c. 9 & 13 meth. c. vlt.* ſcribit in capite calido medicamentum ex thapſia, & fimo co-
lumbino minime conuenire.

Ceterum tametſi Galenus tam aperte profiteatur hæc medicamenta in calido ca-
pite & calida materia non conuenire: attamen ſeruatis quibuſdam conditionibus, puto
hæc tuto adminiſtrari poſſe, quod etiam comprobaui experientia.

Prima *regula* eſt, vt humor ſit calidus, ſed in capite exiſtat potius per affluxum, quā E
genitus ibi propter intemperiem capitis calidam.

Secunda *regula* eſt, vt humor iam fluxus non ſit amplius in fluxione.

Tertia, vt ſit in partib. capitis profundis intra cranium.

Quarta, vt iam in capite ſit confirmatus, neq; aliis ceſſerit remediis.

His ſeruatis, puto Galenum quoq; facile admiſſurum acria hæc remedia capiti ad-
hibita: Siquidem ipſe Galenus in phrenitide, vbi iam eſt fluxa materia, vtitur illis ipſis ca-
lidis, & acribus remediis, quibus etiam vtitur in Lethargo *13. meth. 21.* Nam ait hos, le-
thargicos, & phreniticos, in eandem venire curationem per acria. Idem Gal. *vt dixi,* in-
quit in omni inflammatione, vbi materia iam eſt fluxa, *& 2. ad Glauc. 2. & 13. meth. cap.
8. & 9.* vtitur calidis auxiliis materiam ibi contentam diſſipantibus: ideo *libro artis
med. cap.* 85. (95.) ſcribit Galenus hæc medicamenta acria, & quæ ex alto ma- F
teriam educunt, non tantum conuenire, quando materia ſit frigida, ſed quando
fuerit in locis profundis extra vaſa, ita vt alia ratione commode non poſſit purgari. Hoc
voluit Gal. etiam materiam inflammationis, quæ iam eſt extra venis, poſſe calidis, & a-
cribus medicamentis purgari: Et ꝓpterea ipſe quoq; *c. 13. & 14 5. meth.* vtitur hoc medica-
mēto ex *Thapſia. & ſinapi,* & *fimo columbino* in capite calido cum deſtillatione ſalſa, acri
& calida. Ceterum qui vult plura, legat librum noſtrum primum *de Phœnigm.*

Digitized by Google

A Itaq; hæc medicamenta acria, his ſeruatis legibus, poſſunt adminiſtrari aut poſt aures, qui locus omnium eſt cõuenientiſſimus, aut abraſis capillis in ſyncipite, aut in quacunq; parte magis dolente hęc remedia multum proſunt.

Quod ſi caput laboret intemperie calida, ſaltem deriuationis gratia adhibebitis hęc medicamenta ceruici, & ſcapulis: Hoc modo ſuſtuli Ego dolores antiquiſſimos.

Dantur quoq; *Purgantia* caput per os, & nares, & per os ſunt *Gargariſmata*, *Maſticatoria*, *Illitiones palati*, *& calida medicamenta in ore detenta*.

Gargariſmata componuntur pro frigidis humoribus hunc in modum:

℞ *decoct. puleg.*
Stœchad.
B *Maioran.*
Saluia
Roriſmar. ℥viij.
Oxymel ſcil. ℥j. *M.*

In materia calidiore ℞ *decoc. hord. Malu.*
Paſſul. Caric. ℥viij.
Cum ſyr. acet. ſimp. ℥ij. *f. garg.*

Maſticatoria fiunt aut ex ſimplici materia, vt eſt *Charta*, *Maſtix*, *Cera flaua*, aut ex calidioribus, vt

℞ *Staphidis agria gr. v.*
C *Cubeb.* ʒß.
Cera flau. ʒj.
Maſtic. ʒij.
Zuccar. par. M.

Sed quia maſticatoria plerunq; adminiſtrari non poſſunt propter vitia dentium, vel propter affectus faucium & thoracis, in his caſibus loco maſticatorii vtamini illitionibus palati, aut medicamentis acribus ore detentis

Illinitio palati. ℞ *Theria. aut Mithrid.* ʒj.
Oxymel. ſcill. parum.

Deinde illinatur penna hoc medicamento & ore aperto tangantur partes ſuperiores palati capite inclinato.

D Sic optime purgatur caput, neq; periculum fluxionis thoraci imminet.

In ore detinentur medicamenta, quæ idē faciunt, aut radix *pirethri*, aut *acori*, aut *galanga*, aut *zedoaria*. Poſſunt & fieri pulueres, & ligati in ſyndone rara, & confici globuli, qui in ore detenti caput expurgant.

℞ *Sinap.*
Piper.
Pyreth.
Galang.
Acori an ʒj.
Pulner. M. & f. Globuli.

Et ſi maſticatoria ad purgandam pituitam ſint inuenta, attamen pro bile craſſiore
E expurganda leuiora quædam maſticatoria componuntur ex cera, rhabarbaro puluerifato, paſſulis contuſis, & caricis.

Ceterum vterq; humor per *nares* commode purgari poteſt: & purgatio fit aut ſuccis, vel aquis vel pulueribus, vel radicibus, & herbis, vel formulis quibuſdam in modum ſuppoſitorii.

Succi purgantes per *nares* in materia calida erunt ſuccus *malua*, ſuccus *beta*, in qua etiam cauſſa conuenit *aqua hordei miſta cum melle vel ſaccaro, lac ipſum, cui admiſceantur gr. v.*
F *aut vj diagridij.*

In pituitoſo humore conuenit ſuccus *cucumeris ſylueſtris*, *maiorana*, *beton. puleg.* Ex his poſſunt etiam fieri decoctiones in nares attrahendæ.

Valent quoque radices, præcipue vero radix *ciclaminis* recens inciſa, & naribus impoſita.

Tabacus etiam ſiue herba regina ad purgandum caput ſummopere valet, ſiue folia, ſiue ſuccus admoueantur. A

Ex pulueribus præcipui ſunt *puluis nigellæ, piperis, pyretri, ſinap. elleb. nigri*. Et ſi quiſpiam voluerit fortius medicamentum, hos infundat pulueres in aq. vitæ, ſiccatos deinde, & puluerizatos in nares infundat. Isti pulueres oxymelite excepti, aut cera ſubacti in forma peſſarii naribus indantur: Purgant enim hæc omnia egregie caput.

Tria tamen circa hæc remedia ſunt obſeruanda: Primum ne oculi inſigniter laborent. *Alterum* ne vlcus, aut tumor nares, ſiue alias naſi partes occupet. Tertium vt poſt vſum calidorum aliqua temperata in nares trahantur, ſiue ſit lac, ſiue aqua hordei, aut quid ſimile &c. Hæc igitur conueniunt ſiue pituita, aut melancholia, aut bilioſus ſuccus caput impleat. Nam vbi *ſanguis* abundat, caput validis naſariis non eſt concutiendum. Periculum enim apoplexiæ imminet. Sed quia ſcio aliquos cupere deſcriptionem noſtræ aquæ ad purgandum caput per nares confectæ, idcirco huius deſcriptionem ſubiiciam. B

℞. rad. ciclam. ℞j.
Tabac.
Elleb. nig.
Nigell. an M.ſ.
Pulp. Colocynth. ℥ß.
Sinap. C
Piper.
Pyretr. an. ℥ij.

Bulliant in ſ.q. aq. vſq; ad conſumpt. mediet. & ſi. expreſſio.

Attrahitur ℥j. vel ℥ij. huius aquæ impoſitæ aut in aliquo infudibulo ſtanneo, vel æneo, aut in vola manus. Et hactenus de purgantibus caput, quæ pertinent ad fontem pharmaceuticum.

Sunt modo & *Chirurgica* in doloribus antiquis, vt *Cephalea*, & *Hemicrania*, minime prætermittenda. Et primum *Cauteria*: De his diu dubitatum eſt: *An conueniant capiti affixa, nec ne?* Quidam enim a Medicis pro ſidiis prorſus reiiciunt, qui dicunt hæc neque in cauſſa calida, neq; in frigida nec in occipite, nec in ſincipite conuenire. D

Non in calidis dicunt: quia calidior ex uſtione redderetur: *Non in frigidis*: quia frigida materia tanquam grauis petit deorſum, tanquam craſſa, & viſcida tenues ſuturas non permeabit.

Non in occipite: quia eſt principium ſpinalis medullæ: Tracti vero humores in hanc partem paralyſin faciunt: Addunt rationem, de qua dixi in ſuperiorib. ex Galeno *2. comp. loc. 1.* quod ſcil. occiput ſit pars, quæ vſtionem non patitur.

Non in ſincipite: quia ex Hipp. inquiunt *lib. de vulnerib. capitis c. 1.* omnia vulnera, quæ vſq; ad os pertingunt, lethalia ſunt. Hæc vero cauteria eo redduntur periculoſiora quo ſiunt ſuper ſuturis, qua in parte pericranium per ſuſpenſoria poteſt ſuam communicare affectionem internis membranis. E

His tamen non obſtantibus, Conſulo, in doloribus antiquis cauteria omnino eſſe infigenda vel occipiti, vel ſincipiti. Et ſane magnus Hipp. *quarto de morb.* non vnicum in his caſibus infixit cauterium, ſed octo, duo in occipite, duo in ſincipite, duo circa tempora, & duo circa angulos oculorum: Neq; vllus eſt ex Græcis, qui hæc remedia non proponit, neq; ex Arabibus.

Ad rationes: Trahitur materia ad ſpinalem medullam: falſa conſequentia: Cauterium eſt extra os, & trahit humorem ad ſe ipſum: Medulla eſt intra os. Igitur potius deriuabit a medulla, quàm attrahat ad medullam.

Ad Gal. locum nihil dico: quia in ſuperioribus hoc oſtendi (reſponſum eſt)

Ad obiectiones de ſincipite Dico, Hipp. ſententiam fuiſſe, vulnera capitis non modo ad os vſq;, ſed etiam magis ſuperficialia periculoſa eſſe non ex propria natura, ſed ex imperitia tractantis. *Neq; valet*. poſſe communicari affectionem membranis: Nam ſi pericranium inflammaretur, poſſet ſane aliquid interdum communicari membranis, ſed prudens Medicus non permittet locum inflammari. F

Et ideo cũ ſubiunguor, non conueonite in *materia calida*: Dico vim Cauterii eſſe vſq; adeo

A adeo breuem, vt internos humores non poſſit vlte inſcalefacere. Eo minus calefaciet, ſi quiſpiā circūſtantes partes refrigerantibus muniat linteis impoſitis acero, oleo roſac. ſucco lactucæ, aut ſolatri imbutis. Quod ipſum ad maiorem cautelam fieri poterit triduo, & quatriduo poſt ipſam vſtionem.

Quod etiam dicunt, *frigidos humores* tanquam craſſos, & granes non poſſe purgari, ridiculum eſt. Non enim ſunt iſti humores in corpore inanimi, ſed in corpore viuente, cuius facultates, & calor innatus perpetuo agit in materiam, & illam etiamſi craſſam attenuat, & in vapores digerit, vt eum viç pateant, craſſis etiam humoribus, ſed attenuatis, tranſitus ſit facilis. Conueniunt igitur Cauteria.

B Neq; minus conueniunt *Cucurbitulæ* ſcarificatæ aut occipiti, aut ſincipiti appoſitæ: Laudantur tamen magis in ſincipite, eo, quod ſanguis exiens in hac parte nullum inferat hac in parte refrigerationis periculum.

Præter hæc eſt *Arteriotomia*, ſiue arteriarum ſectio. Non loquor in præſentia de illa arteriarum ſectione, de qua in ſuperioribus memini lectionibus, quę eſt integra excíſio per tranſuerſum, aut abſciſſio partis arteriæ, de qua meminit Gal. *13 meth. cap vltim.* & Paul. *lib. 7. c. 5.* qui acceperunt ab Hip. *2. de morb.* Sed per arteriotomiam intelligo apertionem per phlebotomum factam in arteria capitis, quæ magis pulſet, quam cetere. Hāc operationem non eſſe periculoſam aut difficilem propria experientia teſtatur Paræus

C *lib. 15. ſuæ Chirurg c. 14. 15.* qui etiam ſcribit ſe feliciſſime hac ſectione antiquos curaſſe dolores, præcipue hemicranios: Mittitur enim ſanguis ex arteria partis dolentis.

Quod ſi operatio miniſtris non ſit facilis, in antiquis doloribus licebit illam vrere arteriam, quæ ceteris & tumidior, & magis pulſans apparuerit.

Deniq; ſi quis abhorreat a ferro, & ab igne, excogitata ſunt remedia valde aſtrictoria his arteriis admota, quæ fluxionem cohibent. Parantur ſic.

℞. *Terræ argillæ* ℥vj.
Succ. moror. immatur.
Succi roſar. an. ℥j.
Album. ou. n. ij.
Acet. q. ſ. M.

D Aliud fortiſſimum:

℞. *Sang. Dracon.*
Bol. Armen. an ℥ß.
Terr. ſigill. ʒij.
Succi hypociſt. ℥ß.
Album. ou. n. ij. *M.*

Fortiſſimum quoq; erit medicamentum hoc:

℞. *Gypſ.* ℥ij.
Tragaganth.
Gum. Arab. an ℥ß.
E *Raſur. chart. pergamen.* ʒij.
Succi aut mor. immat. aut agreſt. ℥iij.
Album. ou. n. ij. *M.*

Hæc omnia, & alia huiuſmodi arteriis apponuntur, per quas fit fluxio, & hac ratione dolor minuitur.

Ex proxime dictis etiamſi colligatur ratio curandi *dolores ex flatibus, & vaporibus*, nihilominus placet ſubiungere familiaria quædam remedia, quæ ſigillatim ad flatus diſcutiendos fuerunt. Sunt autem *ſuffumigia* aut *ſuffimenta* quædam odorata ex cypero, carioph. ſtyrace ligno aloes.

Nonnulli ſumma non felicitate vtuntur ſuffumigio ex gummi Indico, quod *Caran-* *Caranna quid*

F *rannam* vocant.

Alii etiam habent in vſu ſuffumigium ex alio, ex gummi pariter Indico, quod vocant *Copal*, & *Alibe*. *Copal. Alibe.*

Abſq; ſuffumigio pilæ *odorata ex Laudano, ambra, & moſco, ſtyrace*, & *ligno aloes* idem præſtare poſſunt.

Vitanda ſunt omnia odorata, quæ caput replent, vt *myrrha*, & *crocus*.

Extrinſecus quoq; vtiliter vniuerſo capiti admouentur *ſacculi* repleti *chamomelo,* A
pulegio, milio, & *ſale* calefactis in ſartagine.
Poſſunt in eundẽ vſum *fomenta* fieri ex decoctione *chamomeli, pulegij, aniſi, fœnic. cimini.*

§. *XII. De Vermibus.*

QVod ſi Vermes adſint, expurgari poterunt decoctionibus in nares attractis, quæ re-
cipiant *dictamnum album, ſcordium, chalamenthum, abſynth. marin. &* commiſſuræ coro-
nali poterunt quoq; *Cerata*, vel *Linimenta* imponi ex *aloe, myrrha*, *& croco* miſtis cum *felle
taurino,* & *aceto acerrimo.*
Hactenus de auxiliis ad expurgandam materiam, ſequitur tractatio de remediis ſupe- B
rantibus morbos, & primum intemperiem frigidam, & calidam, ſiue cum ſiue ſine ob-
ſtructionibus.

§. *XIII. Curatio intemperiei frigidæ.*

IN intemperie, & materia frigida conueniunt magnę antidoti Theriaca, & Mithridat.
a ʒß. vſq; ad ʒj. 4. horis ante cibum, conſerua anthos, ſiue florum *roriſmar. betonica*, aut
ſola, aut *Theriaca*, & *Mithridato* permiſta hoc ipſum præſtare poteſt. *Ligni, ſalſæ*, ac *corticis*
decoctum ſi capitalibus herbis præparetur, efficaciſſimum eſt auxilium. Erunt a. herbæ
Capitales: *Maiorana, ſtœchas, betonica, pulegium, ſiſimbrium, vel calamenthum.* Non placet a.
illorum conſilium, qui vinum huic decoctioni admiſcent: Nam vinũ tot calidis medica-
mentis admiſtum erit humorum, qui in toto corpore continentur, ad caput vehicu- C
lum.
Extrinſecus conueniant pariter *olea, fomenta, Lotiones, Stillicidia, exſiccantia,* & *calefaciẽ-
tia*: Et vbi obſtructio adeſt, ſint quoq; attenuantia, & digerentia: Ideo inter Olea proba-
tur valde *Laurinum, rutaceum*, illudq; medicamentum, quod Paul. *lib. 3. c. 5.* tanquam effi-
caciſſimum proponit, a muliere tamen acceptum, cuius meminit etiam Auic. *prima 3.
tr. 2. c. 10.* & Holler. 1. cap. *de morb. internis.* Medicamentum eſt radix cucum. ſylueſtris in
tabellas inciſa, & cocta *in oleo, & aq.* Si quis accipiat *oleum rutac.* aut *laurin.* fortius erit me-
dicamentum. Poſt decoctionem oleo caput inungatur: Ex ipſa vero radice contuſa fit
Emplaſtrum, quod capiti imponitur. Puto idẽ præſtiturũ oleum, quod Patauii familiare eſt,
reſolutiuum vocatum: Recipit a. radices *Bryoniæ*: Et propterea ſi loco radicis cucume- D
ris ſylueſt. fiat emplaſt. ex radice *bryon.* eaſdem habet vires attenuandi humores craſſos,
conſequenter liberandi caput ab obſtructione. Et ſane oportet Medicum eſſe diligentẽ
in ſuperandis obſtructionibus: Et ideo ſi in his caſibus frequentes etiam fiant *Capitis lo-
tiones*, etiam ſi patiens lotionibus non ſit aſſuetus, ex lotione iuuabitur, præcipue ſi altere-
tur lixiuium *bacchare, agarico, coloeynthide, maiorana, ſtœchade, calamentho.*
Si fiant etiam *Pectinationes* frequentes, & *frictiones* aut pannis aſperis, aut ſacculis im-
butis pulueribus abſterſoriis, vt pulu. *lupinor. amyg. amarar. elleb. nigri, ſinapis.*
Stillicidia quoq; in his caſibus ſint ex aquis ſulphur. aluminoſ. nitroſ. & ſalſis.

§. *XIV. Curatio intemperiei calidæ.* E

QVod ſi intemperies ſit calida, intrinſecus probantur aquæ naturales refrigerantes,
acida, ac *ferrata, ſerum caprinum, conſerua violarum, roſarum, nymphea, nenupharis.*
Extrinſecus vero probantur Lotiones alteratæ *roſis foliis vitis, ſalicis, lactuca*, & aliis
huiuſmodi refrigerantibus.
Et ſi obſtructio adſit, eligenda ſunt abſterſoria frigida, vt eſſet puluis ex Lapide pu-
mice, ex teſtis, cochleis. Stillicidia pariter ſint ex aquis refrigerantibus.

§. *XV. Curatio Cariei.*

SEd ſi adſit *oſſis corruptio*, quid agendum? *Si corruptio* ſit *externa*, facta cutis inciſione,
aut vſtione, ſiue per ignem, ſiue per causticum ſuper parte affecta, non erit difficile os F
ipſum raſpatorio inſtrumento vſq; ad locum ſanum ab omni carie expurgare.
Sed ſi ſanies fuerit in diplomate, ſeu meditullio oſſis, aut in parte interna. Aretæ.
lib. 1. diuturn. curand. c. 2. periculoſam profert eſſe operationem, quæ fit per cauterium vſq;
ad locum affectum: quod & nos ipſi confitemur.

Sed

A Sed quid agendum? Si corruptio quam primum non emendetur, ſemper vlterius
ſerpit. Itaque ſatius eſt, anceps experiri remedium, quam certæ morti ægrotantem re-
linquere. Itaque vbi *vitium ſit in diplomate,* cauterium debet peruenire eo vſque, id eſt, ad
diploma; Si in parte fuerit interna, facienda eſt integra totius cranii terebratio. Hanc
propoſuit Hipp. *2. de morb.* Hac ipſa vtuntur familiariter Chirurgi hoc tempore in vul-
neribus capitis cum ſuſpicione ſanguinis, aut puris ſupra membranam.

§. XVI. *Victus ratio in dictis affectibus.*

His accedat victus ratio, ita vt in cauſſa frigida aer ſit calidus: corpus exerceatur: cibus
ſit tenuis, & attenuans: fugiantq; Venerem: aluus lubrica ſeruetur & vinum quidem
B bibant; ſed tenue: fugiantque *allium, cepas, parrum, petroſel. amnia vaporoſa.*
In cauſſa calida aer ſit frigidus: dent corpus quieti, & ſomno: nec vtantur tenui ad-
modum victu: accipiant autem fructus aſtrictorios, citonia, meſpila, pyra, &c. Hæc ſunt
remedia aduerſus cauſſas, & affectiones, quæ dolorem excitant: pauca dicam de auxiliis,
quæ diriguntur aduerſus dolorem.

§. XVII. *Curatio doloris per ſe vt eſt ſymptoma.*

Dolor itaq; vbi fuerit ingens, curatur & anodynis, & narcoticis. *Anodyna* ſunt oleum
ex vitell. *ouorum, ol. roſ. vitell. ouar.* permiſtum, fritalia ex ouis cum oleo roſ. confecta.
Omenta animalium, & pulmones calentes extracti, & capiti appoſiti.
C Hoc quoque Linimentum erit anodynum.

℞ *Muccilag. ſem. malu.*
alth. an. ℥ij.
Vitell auor. n. iij.
Ol. roſ. compl. } *an.* ℥. j.
Pingued. gallin. }
anatis. M.

Fomenta quin etiam ex decoct. *malu. alth. chamem. aneth. melilot. fænugr.* per ſpon-
gias adhibita habent vim anodynam.
His non conferentibus ſunt deinceps *Narcotica* Extrinſeca, & Intrinſeca. Extrin-
D ſecus adminiſtrentur ſuccus *lactuca, nymphea, hyoſcyami, papauer. albi, mandrag.* quibus non
conferentibus additur *opium*, ſiue ipſis ſuccis, ſiue *ol. vial. nenuph. vnguenta popul.* Sint au-
tem opii *gra.* iij. in ſingula olei, aut vnguenti vncia.
Tandem his non conferentibus, quando dolor eſt ex cauſſa calida, & vigiliæ vires
deiiciunt, periculum phrenitidis immineat, intrinſecus quoque opiata conueniunt aut
ʒ ß. *Ther. recent.* aut *Philon. Rom.*
aut Requ. Nicol. aut *Pilul. de Cynogloſ.*
Sed in horum vſu cautos oportet eſſe Medicos: quia ſenſus, & mentem obtundunt:
Atque ideo ſtuporis, Paralyſis, Comatis, atque Apoplexiæ ſuſpicionem inferunt.
Idcirco poſt horum vſum & extrinſecus, & intrinſecus aliqua ſubiiciantur calida,
E quæ prauam opii qualitatem poſſunt corrigere.

CAP. II. *DE VERTIGINE ET SCOTOMIA.*

Rhaſen ſecuti poſt tractatum de dolore capitis, de vertigine verba faciam:
Eſt autem duplex Vertigo: Vna quidem ſimpliciter dicta vertigo: altera vero
tenebricoſa vocatur. Primã Græci dicunt *dinos*, ſecundã *Scotodinos*, vt eſt apud
Gal. *4. acut. 42.* Arabes *Scatomiam* vocant, quo nomine *tenebricoſam* explicant.
Eſt vertigo ſimpliciter accepta vitium imaginationis deprauatæ ſimul cum auditu,
F & viſu deprauato ob ſpirituum animalium motum.
Tenebricoſa autem vertigo, ſeu *Scotomia* eſt pariter imaginatio deprauata cum ſenſu
viſus abolito; aliquando etiam cum motu abolito ex ſpirituum animalium, & motione,
& impedimento tranſitus ad propria loca.
Vtraq; *vertigo* habet imaginationem deprauatã. Non aũt adeſt deperditio ſenſus
viſus, vt quidam arbitrantur: Nã fit vertigo in tenebris, quando obiecta exteriora non

Digitized by Google

videntur. Putant præterea vertiginoſi proprium caput circumagi: At vero caput proprium non eſt obiectum proprii viſus. Accedit, quod in tenebricoſa vertigine imaginatio illa circumrotationis rerum perſiſtit, & tamen viſus non adeſt. Propterea iure ex Galeno colligimus *4. aph. 17.* vertiginem eſſe vitium imaginationis. A

Simplex vertigo dicitur habere prauum auditum, & viſum: quia adeſt ſibilus, & tinnitus aurium, & ante oculos videtur quaſi nebula, vel tela quædam imponi.

§. *II. Cauſſa coniuncta.*

DIximus autem cauſſam huius vertiginis ſimpliciter acceptæ eſſe motum ſpirituum: Per motum intelligimus primo quidem circularem; aliquando etiam non circularem. B

Datur quædam vertigo non tenebricoſa, impropriè tamen dicta, in qua oculi offuſcantur, aures exſibilant, & patientes motum quendam in cerebro ſentiunt, quem *Titubationem* vocant. Hic affectus eſt ſpecies vertiginis impropria, quæ præcedit veram vertiginem, de qua Aet. *in princ. cap. 7. lib. tetrab 2.* Auicen. *1. 3. tr. 5.* vocauit hunc affectum almo, ſeu *Palpitationem*, vt expoſuit Gentil. *in com. ſuper illud caput.* Et propterea Rhaſes *1. contin. c. 3.* ſub nomine vertiginis hunc ipſum comprehendit affectum, quem Auic. deſcribit loc. cit.

Nomine ſpiritus intelligo primo & per ſe ſpiritus animales. Iſti enim ſunt præcipuum facultatis & principis, & motiuæ, & ſenſitiuæ inſtrumentum. C

Cauſſa autem *Scotomiæ*, in qua, vt dixi, tenebræ circa oculos apparent, & aliquando patientes in terram cadunt, ſemper tamen imaginantur res circumuolui, vel propriũ caput, cauſſa, inquam, eſt motus circularis ſpirituum animalium, quatenus ſcilicet faciunt imaginationem depravatam. Sed cauſſa, propter quam tollitur viſus, & motus, proponetur infra.

§. III. Cauſſæ immediate efficientes vertiginem.

NVnc autem ad cauſſas deſcendentes illas diſtribuemus in 3. claſſes: In prima erit ſermo de cauſſis inordinati motus ſpirituum animaliũ; In 2. erit ſermo de cauſſis motuum circularium; In 3. loquemur de cauſſis aboliti ſenſus, viſus, & motus. D

Cauſſæ igitur, propter quas ſpiritus animales inordinate mouentur, ſunt vel Externæ, vel Internæ: Et Externæ quidem proponuntur a Galeno *3. de loc. aff. c. 8.* Ab Auic. *1. 3. tr. 5. c. 1.* Sunt autem ſol, balneum calidum, frictio, & concuſſio omnis capitis: Propterea caſus ex alto, percuſſio, contuſio, motus omnis corporis inordinatus, & immoderatus, vt *curſus, plurima equitatio, nauigatio, ſaltus, & chorea,* præcipue vero motus in circulum, nimia venus, inſpectio eorum corporum, quæ in circulum celeriter mouentur, vt *rota, aquarum vortices,* &c. potus vini generoſi, vſuſque acrium, & eorum omnium, quæ caput replent, inter quæ *petroſelinum, & hydroſelinum* vocatum primas habent partes.

Sunt quoque *Internæ cauſſæ immediatæ,* & præcipue imaginatio in illis, qui facile vertiginem incurrunt: Imaginationes ſunt multæ, quæ in circulum ſpiritus mouent, & vertiginem excitant. E

Idipſum faciunt vapores, flatus frigidi, ſpiritus vitalis repente in caput confluens.

De *ſpiritu vitali* exemplum habetis apud Galen. *3. de loc. aff. c. 8.* qui ſpiritum calidum per arterias carotides ad caput aſcendentem vertiginis cauſſam eſſe affirmat.

De *vapore calido* in febribus a toto corpore eleuato idem docent Hippocr. & Gal. *4. acut. 42.*

De *flatuoſa materia* nemo eſt, qui dubitat: Imo omnes Medicinæ ſcriptores vſque adeo hac in re conueniunt, flatum eſſe cauſſam huius motus inordinati, vt quidam putauerint ſolum flatum eſſe vertiginis cauſſam.

§. *IV. Cauſſæ mediatæ.* F

CAuſſæ mediatæ ſunt *materiales.* De materia, vt nunc dicebam, conſtans fere omnium eſt opinio, illam eſſe frigidam. Hinc Hipp. *3. aph. 17.* in conſtitutione Auſtrali; & 23. in Hyeme, &c. & 31. in ſenibus vertigines fieri docet: Quæ omnia ſuccum frigidum abundare denotant, atque ideo ex cruditatibus, ex cibis craſſi ſucci, legumi-

nibus

A nibus, præcipue *caſeo, placentis, piſcibus*, aliiſque id genus frigidis & humidis, vertigo excitari ſolet: Hanc cauſſam nos quoque admittimus; ſed ſola non eſt.

Plerunque cauſſa materialis eſt *Bilis*: Proptetea dicebat Hipp. & Galen. *4. aph. 7.* Inappetentiam, morſum oris ventriculi, & vertiginem tenebricoſam indicare, euacuandum eſſe per ſuperiora: quia, *vt Galen. docet*, bilis, quæ petit os ventriculi, eſt cauſſa horum ſymptomatum, & facile per vomitum educitur. Idem Galen. vt ante dictum, ex calido ſpiritu per arterias aſcendente vertigines fieri dicit: At calidus ſpiritus non fit abſque ſanguine, & bile: Et propterea *4. illo acut. 42.* vbi mentio fit vertiginis in febribus factæ, in quibus propter caliditatem natura tentat humores digerere; ſed cum hoc præſtare nequeat, mittit in caput. Idcirco Aretæus *1. de cauſ. diuturn. c. 3.* ſcribit, vertiginem

B eſſe præſagium futuræ epilepſiæ: Et propterea in hac fieri vomitiones bilis, & atræ bilis. Et idem Aret. *1. diut. curandor. c. 3.* ſcribit vertiginem fieri poſt ſuppreſſum ſanguinem hæmorrhoidalem, & narium, aut menſium. Id enim colligitur ex Hipp. *lib. de morb. virg.* qui virginibus inquit fieri vertigines ex vtero.

Rhaſes autem noſter non modo in hoc *9. ad Almanſor.* ſed etiam *1. continent. c. 3.* quē ſequitur Auicenna & alii, materiam vaporis, qui facit vertiginem, volunt eſſe *Bilem, ſanguinem, melancholiam, & pituitam.*

Efficiens cauſſa iſtius vaporis ſemper eſt calor: Neque enim frigus poteſt vaporem aut flatum ex aliqua materia gignere. Hinc Galen. *42. 4. acutor. Vertiginem*, ait, *eſſe me-*

C *dium quid inter praua, & bona ſigna:* Nam non eſt omnino prauum: Quia quando adeſt corporis refrigeratio, tum nihil vaporis gignitur: In vertigine tantus eſt calor, qui poteſt vaporem ex materia eleuare.

Et quia materia, ex qua vapor, aut flatus generatur, poteſt eſſe & in cerebro, & extra cerebrum.

Quando in cerebro fuerit pituitoſa & frigida materia, tunc dicitur fieri vertigo ex inæquali intemperie: quia materia habet temperiem frigidam, caput calidam, ex quibus generatur hic vapor, vel flatus. Idcirco Gal. *3. de loc. aff. 8.* ſcribit fieri vertiginem ex inæquali intemperie. *Arabes*, qui aliquando ſubtiliores ſunt, quam conuenit, fieri volunt ex inæquali intemperie abſque materia: ſed hoc eſt figmentum eorum.

D His ſic explicatis, ſi materia ſit per conſenſum, poteſt eſſe in ventriculo, iecore, liene, vtero, in venis totius corporis; quandoq; etiam in parte aliqua determinata, & ignobili. Nam ex illo ipſo vapore venenato, ex quo fit Epilepſia poteſt fieri vertigo: At epilepſia fit aliquando ex digito pedis: Ergo & vertigo ex eodem loco fieri poteſt.

Explicabo Auditores cauſſam motus circularis ſpirituum animalium: ſoluam problemata ad vertiginem ſpectantia: proponam cauſſam aboliti viſus, & motus: tranſibo deinceps ad ſigna.

Cauſſam *circularis motus* non poſſumus aſſequi, niſi intelligamus motũ circularem in capite duplicem eſſe: Vnum naturalem, alterum præter naturam: Naturalis motus ille eſt, qui incipit in arteriis carotidibus, deinde tendit ad plenum retiformem, ſeu prio-

E res cerebri ventriculos, a prioribus in medios, a mediis ad poſtremos, a poſtremis deinde ſpiritus impartiuntur neruis: Motus præter naturam contra ſe habet.

Problematis explicatio.

PRoblema primum erat, *propter quam cauſſam vertiginoſi putent proprium caput circumagi, aut circumrotari?* Cauſſa nulla eſt alia, quam agitatio facta in membranis venarum, & arteriarum, & in membranis cerebri. Nam hic motus violẽtus mouet etiam partes continentes: Imo in motu naturali ſpirituum partes continentes non agitantur aut concutiuntur: ſed in hoc motu violento partes ipſæ continentes concutiuntur. Illis agitatis putant ægri caput proprium circumrotari.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

F

Problematis alterius dilucidatio.

CVm quæritur ſecundo, *Propter quam cauſſam putent vertiginoſi obiecta exteriora circumrotari?* Ratio eſt manifeſta: Nam cum ſpiritus animales habeant in ſe ſpecies omniũ ſenſibilium, q̃ imaginationi offeruntur, idcirco ſicuti mouentur iſtę imagines obiectorũ externorum: ita exiſtimant patientes moueri obiecta externa: Nam, vt dicit Auicen. idem eſt, ſiue moueatur id, quod videtur, ſiue id, quo videmus. Id quo videmus eſt

Digitized by Google

ſpecies viſibilis reſeruata in ſpiritu. Ergo vbi hæc ſpecies mouetur, ibi externa obiecta qu.q; moueri videntur. A

§ IV. Cauſſæ ſublati viſus, & motus.

VEnio ad cauſſas ſublati viſus & motus. Cauſſam maior Medicorum pars exiſtimat eſſe ſolam ventriculorũ cerebri obſtructionem. Sed, vt ſummatim agamus, omnis anguſtia ventriculorum cerebri prohibet tranſitum ſpiritus, & ita in cauſſa eſt ſublati motus & viſus. Omnis ergo anguſtia eſt in cauſſa obſtructionis, vel impedimenti, ſiue ſit obſtructio, ſiue ſubſidentia, ſiue compreſſio, ſiue denſitas.

Notatio. B

OBſtructio quidem fit non ex humoribus craſſis: Nam vertigo eſt affectus cito accedens, & cito recedens: propterea cauſſam habet obſtruentẽ vaporem potius craſſum, aut ſpiritum copioſum, quam humores.

Compreſſio fit ex Tumoribus circa membranas & cerebrum, fit etiam ex contuſione, & conſequentet fractura cranei.

Subſidentia fit aut ex veneno, aut morſu propter acrimoniam humoris vellicantis ventriculos cerebri.

Denſitas fit ex nimia refrigeratione. Quæcunq; ex his cauſſis anguſtiã faciat, prohibet tranſitum ſpiritus ad neruos. C

Sed præter has cauſſas eſt quoq; alia, de qua nemo ſcriptorum meminit, & fere eſt frequentior aliis. Dictum eſt, ſpiritus animales a ventriculis cerebri ad neruos moueri recta linea: Vbi motus circularis horum ſpirituum eſt nimis violentus, idem ſpiritus non poteſt & recta linea, & circulariter moueri: Hoc patet exemplo aquæ, quæ cõtinetur in vaſe vitreo perforato. Exagitemus aquam in circulum velociter, etiamſi vas ſit perforatum, nihilominus aqua non exibit ex foramine per concitatum motum circularem. Sic fit in ſpiritib. vbi admodum velociter mouentur. Vt tandem finiam, hic motus circularis eſt in cauſſa abolitionis motus viſus, & ſenſus.

§. V. Signa. D

SIgna vertiginis ſunt varia pro varietate differentiarum, cauſſarum, & locorum affectorum.

Differentiarum quidem: Nam illa, quam Auic. vocat *Palpitationem*, nos *Titubationem*, fit cum pandiculatione totius corporis, oſcitatione frequenti, cum motu etiã frequenti palpebrarum, manuum contrectatione, cum rubore faciei, cum tinnitu aurium, offuſcatione oculorum, & in hac patientes non opinantur obiecta circumrotari; ſed vix pedibus ſtare poſſunt, propterea manus mouent, vt ſuſtentacula apprehendant.

Vertigo ſimplex facile cognoſcitur ex imaginatione circularis motus, vel proprii capitis, vel rerum externarum, vel cum deprauato viſu, & auditu. E

Tenebricoſa vertigo in hoc differt a ceteris: quia præter imaginationem motus circularis amittunt viſum, & caduat in terram. Diſtinguitur autem ab *Epilepticis*: quia in his nec ſpuma, nec conuulſio adeſt, & functiones principes manent illæſæ.

Quod pertinet ad *diſtinctionem cauſſarum*, non ſunt quærenda ſigna cauſſarum externarum: Quia partim ſunt expoſita in tract. *de dolore capitis*, partim habentur ex relatione ægri.

At ſi cauſſa intrinſeca fuerit ſpiritus calidus, facile cognoſcitur ex temperamento; totius corporis calido, ex tumore, & pulſatione arteriarum circa iugulum, qui etiam aliquando, vt docet Auicenna, dolorem infert. Præterea hæc vertigo facile accedit, & recedit: Eſt cum rubore, & calore faciei, & oculorum, cum vigiliis, delirio, plerunque ſequitur febres, aut iram vehementem, aut vſum calidorum, & iuuatur a frigidis, nocumentum percipit a calidis. F

Si *flatus* fuerit *frigidus*, *craſſus*, qui vertiginem faciat, præcedit ſibilus aurium, omnia ſunt perturbata. Somniant autem ſe volare, adeſt capitis dolor extenſiuus, facies pallida. Et ſi flatus generetur in capite, aderit capitis grauitas, ſopor, ſtupor ſenſuum, torpor in motu.

Si ex

A Si ex ventriculo ſit flatibus referto, adſunt *rugitus, ſingultus, extenſiones, inflationes, ſputa frequentia.*

Si vero fiat ex morſu oris ventriculi, adeſt *nauſea, inappetentia ſitis, amaritudo oris.*

Si fiat ex *veneno*, vel *venenata aura*, hæc mouetur momento temporis, nullo apparente manifeſto indicio alicuius magni morbi, vel in capite, vel ſubiectis locis. Solet aũt præcipue eleuari ex vtero, ſiue propter ſuppreſſos menſes, vel propter retentum ſemen.

Prognoſis.

B HViuſmodi affectus quamuis ex ſe non videatur lethalis; nihilominus quandoque ſequitur lethales affectus, nempe conuulſiones, capitis inflammationes, ſolet etiam deſinere, in graues affectus: quandoque in Maniam, & Melancholiam. *Aret. 1 de cauſ. chronicor. c. 3.* Aliquando deſinit in Epilepſiam, & Apoplexiam, *vt docet Galen. 3. aph. 17.* Igitur hic affectus mala minatur: Itaque cum hic affectus periodicus ſit, vno modo tractandus eſt in acceſſione, altero modo extra acceſſionem.

§. VI. Curatio vertiginis in acceſſione.

INtra *acceſſionem* primo reuellimus ligaturis, frictione, cucurbitulis, veſicatoriis, ſuppoſitoriis, & per clyſteres acres. DVBIVM eſt de ſectione venæ, *Vtrum conueniat in acceſſione?* Vnus Gentilis ex tot Medicinæ ſcriptoribus, quos ego vidi, mentionem fa-
C cit venæ ſectionis in acceſſione. Et ſane quanquam hic vnus ſit, mihi videtur ſeruatis quibuſdam conditionibus habere rationem adeo efficacem, vt non modo vtiliter, ſed neceſſario vena ſecanda ſit.

Supponamus vertiginem ex ſanguine multo, & vaporoſo fieri, confertim aſcendente per arterias ad cerebrum: Si quamprimum hic ſanguis non reuellatur, & euacuetur, nonne imminet periculum apoplexiæ, ex Gal. *lib. de cur. rat. per S. M. c. 5.* Si igitur minatur Apoplexiã, & ex ſectione venæ poteſt tolli periculũ, ſectio erit vtilis, & neceſſaria.

Dubium.

SEd dices: *Tempore acceſſionis vires ſunt ſuffocatæ, & non permittunt, vt hoc tempore fiat venæ ſectio.*

D

Enodatio.

DIco: In ſuffocatione virium non prætermittitur venæ ſectio: Idcirco Celſus & Aetius ſecant venam in ipſamet acceſſione apoplexiæ, & tamen maior eſt virium ſuffocatio, quam in vertigine.

Accedit teſtimonium Hipp. *4. acut. 23.* Et Gal. *in comment.* inquit per venarum interceptiones quaſdam intelligi ſuffocationes ex ſanguine; in quibus tamen ſubiungit *in tex. 24.* ſecandam eſſe venam in cubito.

Ideo poteſt etiam in vertigine ſanguinea ſecari vena tempore acceſſionis.

Licet etiam vti *Reprimentibus* externis, & *Vomitoriis* ex ſententia Aretæi in acceſſio-
E ne, quando fiat ex ventriculo.

Expediam paucis, quæ de vertigine dicenda ſunt: ſtatim phrenitidis tractationem aggrediar.

Erat ſermo de vertigine, cuius curationem in ipſo acceſſionis tempore inſtitueramus: Et ſi vertigo ex *calidis humoribus* fiat, aut ſpiritu vaporoſo per arterias aſcendente, ſtatim hæc potio conuenit:

℞ *Vin. granat. aut citon.* ℥ ij.
Aq. plantag. ℥ iiij.
M. f. potio.

F Reprimit hæc potio vapores aſcendentes, & inordinatum ſpirituũ motum. Conueniunt quoque cetera reprimentia capiti adhibenda.

§. VII. Curatio extra acceſſionem.

EXtra acceſſionem vnicuique materiæ ita proſpiciendum eſt, vt diximus in tractatu *de dolore capitis.* Itaque ſi vertigo ex *ſanguine feruido, & ſpirituoſo* oriatur, ſecanda

eſt vena. Neque vnica tantum, ſed multiplex. Ideo tempore interualli liceti imprimis A
inferiores ſecare venas, præcipue vero in ſuppreſſis menſibus & hæmorrhoidibus: Secandæ deinde ſunt ſuperiores, dextra vel ſiniſtra, prout impetus ſanguinis, vel ex iecore, vel ex liene ortum duxerit: Secandæ etiam ſunt venæ poſt *aures*, dum tamen fluxio per exteriores fiat; non autem per interiores: quanquam exiſtimo, miſſionem ſanguinis in fluxione etiam interna multum prodeſſe.

Quod pertinet ad *purgantia*, ſunt talia in quacunque materia, qualia deſcripſimus ſupra:

Hoc tamen moneo: In vertigine facta per conſenſum a ventriculo cruditatibus pleno præter incidentia conuenire pilulas de *hiera*, *alephanginas*: Sicuti quando humor B
fuerit calidus, & ad ventriculi os impetum faciat, conuenit vomitus, ex Hipp. *4. aph. 17.*
In his caſibus iuuat vſus huius electuarii, quo patientes vtantur hor. j. ante prand.

℞ *Mirob. citrin* ℥ ij.
Paſſul. ℔. j.
Roſar. } *an.* *M.* j.
Violar. }
Bull. in ſ. q. Aq. Endiu.
deinde f. expreſſ.
℞ *Prun. Damaſc.* ℔. j.

Bull. in prædicto decocto, & extractis nucleis pulpa C
tranſmiſſa per ſetaceum
Iterum bulliat in prædicto decocto:
Addat. *Pulp. thamarin.* ℥ ij.
Flor. caſſ. ℥ j. ß.
Specier. triaſantal. ℥ ß.
Maſtichis,
Spicæ an. ʒ j.
Rhabarb. elect. puluériſ. ʒ iij.
Saccar. q. ſ. f. Elect.

In vertigine ex humoribus, & vapotibus calidis hoc electuarium multum iuuabit. D
Doſis a ʒ vj. vſque ad ʒ x.

Ceterum conuenit quoque vſus cuiuſdam pulueris in vertigine ex flatibus, & humoribus frigidis in ventriculo, qui poteſt accipi ſummo mane ad ʒ j. hor. 4. ante cibum aut in vino, aut in iure: Poteſt ferculis etiam admiſceri. Puluis eſt talis.

℞ *Cardamom.*	*Aniſ.*
Ameos	*Cimin.*
Hyſſop.	*Beton*
Puleg.	*Calament.*
Piper.	*Maioran. an* ʒ j.
Puluer.	M.

E

In vertigine per eſſentiam facta conueniunt ea omnia caput purgantia & ſenſibiliter, & inſenſibiliter, de quib. ſupra; exceptis tamen ſternutatoriis validis, quæ propter nimiam agitationem vertiginem excitant. Exiſtimarunt nonnulli *vermem* ſericinum exſiccatum, & puluериſatum & inſperſum ſuturæ coronali iuuare vertiginoſos. Carolum V. hoc puluere vſum eſſe frequentiſſime aiunt.

Victus ratio.

AD victus rationem quod attinet, cum ea talis eſſe debeat, vt pro varietate cauſſarum vario modo inſtituatur, non eſt opus ſingula repetere. Sufficiat intellexiſſe in omni vertigine ea eſſe vitanda, quæ caput replent, vt *allium*, *cæpe*, *porrum*, *vinum generoſum*, F
aniſum, & cetera id genus.

CAP. III. *DE PHRENITIDE.*

HVnc affectum Latini vocant *alienationem mentis*; Ab Arabibus nunc *Carabitus*, nunc *ſirſen calidum*, modo *phreneſis* vel *phrenitis* dicitur.

Nihil

Google

A Nihil eſt aliud hic affectus, quam deſipientia continua potiſſimum cum febre continua ex inflammatione cerebri.

Deſipientiam intelligo vitium facultatis ratiocinatricis, & diſcurſus deprauati: In quo diſtinguitur phrenitis ab amentia ſeu ſtoliditate, & moroſi, vt docuit Gal. *l. b. de diff. ſympt. c. 3.* Nam in amentia diſcurſus tollitur; in moroſi diminuitur; in phrenitide deprauatur.

Continuam dixi, ad differentiam pſeudodelirii, quod fit ex conſenſu febrium, ſiue ſint ex venis communibus, ſiue ex determinatis locis patientibus. *Galen. 2 loc. aff 4.* & ex conſenſu pulmonum, & iecoris, & oris ventriculi delitia fieri poſſe, quæ tamen continua non ſunt, ex *2. de cauſ. ſymp. c. 7.*

B Potiſſimum dixi, vt ſignificarem non modo diſcurſum, ſed & imaginationem, & memoriam lædi. De memoria docet Gal. *5. loc. af. 4.* qui ſcribit phreniticis irrationabilem ſuccedere memoriæ defectum, vt qui matulam popoſcerat, & illius oblitus ſit.

De imaginatione id ipſum colligitur ex Galeno, *de differen. ſymptom. cap. 3. & 4 de loc. aff 2.*

Sed læduntur & aliæ *functiones ſenſitiuæ, ſenſus communis* potiſſimum. Vt propterea adſint vigiliæ immoderatæ, vt colligitur *1. in 1. prorhet. (Epid.) 6.* aliquãdo autem vbi phrenitis ſit ſpuria, adeſt etiam Coma, & de hoc in phrenitide meminit Hipp. & Galen. *3. in 3. Epidem. com. 45.*

C Cum febre continua, ad differentiam & melancholiæ, quæ eſt ſine febre, & pſeudodelirii, quod in tertianis intermittentibus circa vigorem plerunque contingit.

Ex inflammatione cerebri, ad differentiam delirii continui cum febre, quod fit ex inflammatione diaphragmatis. Docet enim Gal. *5. de loc. aff 4.* tantam eſſe ſimilitudinem delirii facti ex ſepto tranſuerſo cum eo, quod fit ex cerebro, vt antiquiores ob hanc cauſam diaphragma phrenas vocauerint. Hæc eſt rudis delineatio definitionis phrenitidis, quæ exactius eſt proponenda.

§. II. *Differentiæ.*

D CVm dicimus Phrenitim eſſe *Deſipientiam, & delirium*, hæc habet 4. differentias: aliquando eſt cum furore; aliquando cum riſu, nonnunquam cum ſtudio; non raro cum melancholia. Has differentias partim colligere poteſtis *6. aph. 53.* partim vero toto fere *prorhet. lib.* Et quia deſipientia cum furore, & riſu omnibus eſt conſpicua, explicanda eſt differentia cum ſtudio, quæ eſt obſcura: In hac ægri apte admodum videntur de rebus difficilibus diſputare: de philoſophicis, ſi philoſophi; de propriis artibus ad propoſitum loquentur, ſi artifices: Deſipere tamen dicuntur, quatenus de his diſputant non ſeruata conditione temporis, loci, modi & perſonarum, apud quas loquuntur.

Delirium melancholicum etſi exiſtimetur ſine febre conſiſtere, quod etiam nos certiſſimum affirmamus; nihilominus aliquando in phrenitide fit, vtpote quæ ſpuria ſit temporis exſiſtat, multumque humoris melancholici cum admiſtum habeat. Huius exemplum habetis apud Hipp. *3. in 3. Epid. 86. (16.) in caſu vxoris.* quæ laborauit phrenitide melancholica.

E

Hinc Holler. in hac parte non eſt reprobandus, qui aliquando melancholicos conſtituit cum febre continua, ad has melancholias reſpiciens, quæ phrenitidem ſequuntur.

Obſeruandum illud quoque hoc in loco, non quocunq; tempore phrenitim eſſe diſcurſum deprauatum; ſed *quandoq; abolitum*, quando ſcil. facta ſit æqualis intemperies in vniuerſa cerebri ſubſtantia, omneſque illius partes humore ſint æqualiter imbutæ: Tunc fit Phrenitis illa Gal. Hectica vocata, *1. in 1. prorh. 32.* In qua ægri amplius non delirant; ſed quieti, atq; immobiles iacent potius ex ſtincta rationatrice facultate, quam deprauata.

F Sed quia diximus in phrenitide lædi etiam *memoriam*, cum tamen certum ſit phreniticos iam ſanitati reſtitutos recordari eorum, quæ illis contigere, & ipſo quoq; morbi tempore vſum memoriæ retinent:

Ideirco *ſciendum* phreniticos non amittere memoriam eorum, quæ illis contigere ante aduentum morbi: horum enim optime recordantur; ſed eorum tamen memoriam habere non poſſunt, quæ dum actu ſunt phrenitici, ſenſibus eorum occurrunt: Ratio:

Quia dum ſunt phrenitici, ſpiritus animales habent ſemper agitatos, & motos. Idcirco A
ſpecies ſenſibilium receptas in ſenſibus non poſſunt iſti ſpiritus ita retinere, vt memoriæ offerantur: Quod abſq; quiete fieri non poteſt, vt poteſtis colligere ex Ariſt. *lib. de memor. & remiſ. c. 2.* & ex Gal. *lib. de mot. muſc. c. 6.*

Quod ſi quis dicat: *Quomodo ergo recordantur eorũ, quæ illis contigerunt tempore morbi?*

Dicendum, quod hoc tempore phreniticis multa offerantur obiecta non recepta ſenſibus externis, ſed ſpiritibus impreſſa propter fuliginoſos vapores multos cerebrum ipſum replentes. Iſti vapores varia fingunt ſpectra, varias imagines, quæ valde imprimuntur in animis phreniticorum: harum imaginum recordantur poſt morbum; non recordantur obiectorum, quæ recipiuntur in ſenſibus externis propter cauſſam iam B
dictam.

Phrenitidem non diſcurſus tantum, ſed etiam imaginationis vitium eſſe docuit Gal. *2. de cauſ. ſympt. 7.* cum ſcribit, *phrenitim vitium eſſe rectricis facultatis.* Rectricem autem facultatẽ ipſemet Gal. *lib. de diff. ſympt. 3.* in tres diſtinxerat differentias: Imaginationem, Diſcurſum, & Memoriam.

Obiectiones.

CEterum hæc ſententia aliquam habet difficultatem. Nam Gal. *de diff. ſympt. 3. & 4. de loc. aff. c. 2.* triplicem facit delirii differentiam: Vnam, in qua ſola imaginatio læditur, ſeruato diſcurſu, cuius exemplum proponitur a Galeno ſub Theophili nomine, qui C
imaginabatur tibicines adeſſe in angulo conclauis, iubebatque illos expelli: Exemplum eſt, inquit Gal, deprauatæ imaginationis; ſeruati tamen diſcurſus.

Quandoque ſeruatur imaginatio, deprauatur diſcurſus: Exemplum proponit Gal. cuiuſdam qui ſingula quædam vaſa propriis nominibus appellabat; illa tamen tanquam amens ſine diſcurſu proiiciebat ex feneſtra. Aliquando vero & imaginatio, & diſcurſus tollitur. Hæc, vt dicebam, pariunt difficultatem.

Solutiones.

QVod pertinet ad primum, dari delirium cum læſa imaginatione, ſeruato diſcurſu, hoc dico non fieri in vera phrenitide; ſed in delirio cõmuniter accepto. Delirium aũt eſſe quid leuius deſipientia phreniticorum, colligitur ex Galen. *7. aph. 9. & ex eod. 2. de* D
cauſ. ſympt. 7. qui propterea inquit fieri delirium, & per conſenſum a toto corpore, & ex intemperie cerebri cum materia abſq; inflammatione; aliquando vero ex inflammatione, & tunc eſt vera phrenitis. Itaq; poteſt quiſpiam delirare abſq; diſcurſu læſo, ſola imaginatione læſa; non tamen erit phreniticus. Hinc Gal. *3. in 3. Epid. 45.* phrenitidem nulla ratione dicit ab inſania differre, niſi febre: quia hæc ſine, illa cum febre. At inſania ſemper eſt vitium diſcurſus: Ergo & phrenitis. At hoc ex vobis ipſis colligere poteſtis legendo *c. 2. 4 loc. aff.*

Ad ſecundum obiectum, *dari* ſcil. *Phrenitidem ſeruata imaginatione; læſo tamen diſcurſu.* Dico, imaginationem eſſe duplicem: Vnam *ſenſitiuam*; alteram *deliberatiuam*; quam E
Auerr. *cogitatiuam* vocat: Eſt diſtinctio Ariſt. *3. de an. t. 57.* In omnib. phreniticis deprauatur imaginatio deliberatiua; non neceſſario ſenſitiua. *Senſitiua* imaginatio eſt quædam perceptio ſpeciei ſenſibilis receptæ in ſenſu communi, & oblatæ imaginationi ſeparatæ a materia.

Deliberatiua eſt illa, quæ in ſpecie iam recepta format conceptum amicitiæ, aut inimicitiæ, boni aut mali, fugiendi, aut proſequendi. Poteſt itaq; fieri, vt phrenitici non decipiantur circa ſpeciem obiecti receptam: Medicum cognoſcant, vt Medicum: Socratem, vt Socratem; Sed formant deinde conceptum omnino deprauatum: Nam Medicum putant inimicum, & conſequenter fugiendum: Ergo in his deliberatiua ſemper eſt læſa.

Audiſtis quomodo in phrenitide actiones, & functiones principales lædantur, vi- F
deamus modo, quomodo & ſenſitiuæ lædantur.

Et primo quod pertinet ad ſenſum cõmunem, in quo ex Gal. ſententia fit ſomnus, & vigilia, hic in phrenitide ſummopere deprauatur. Deprauatur autem, quia ſuccedunt vigiliæ intentæ: Iſtæ aũt ſunt duorum generum: Aliquando vocantur tarachodes, ſeu vigiliæ turbulentæ: Sic vocat illas Gal. *1. in 1. prorh. 6* eo, quod ſint cum perpetuo quodam

A dam delirio, & cum rixa; Aliæ ſunt hypnodeis, vigiliæ ſomnolentæ, ex quibus conſti-
tuitur illa ſpecies phrenitidis, quam Hipp. & Gal. *lib. de Comat. c. 2. & 3.* vocant *Coma vi-
gil*; Arabes dicunt *ſubet hara*: Eſt ſpecies phrenitidis, vt optime Gal. *1. in 1. Prorh. 1.* animad-
uertit, in qua ineſt quidem delirium, ſed non vſque adeo manifeſtum. Iſti enim magna
ex parte oculis conniuent, etiamſi non dormiant, & cum primum vocantur, ſtatim in
delirium incidunt. Eſt, vt dixi, ſpecies phrenitidis, quæ media eſt inter exquiſitā phre-
nitidem & exquiſitum lethargum. Idcirco Gal. *1. in 1. Prorhet. 1.* hunc affectum medium
Typhomaniam vocat: Sed quia Typhomaniæ nomine complectitur etiam *Coma ſomniſe-
rum*, quod magis pertinet ad lethargum, de hoc dicemus ſuo loco.

Nunc autem illud accipiendum, Coma vigil differentiam eſſe phrenitidis: Quini-
B mo, vt omnia habeatis, quæ pertinent ad hanc partem, Coma hoc vigil duas habet dif-
ferentias: Vnum dicitur *Coma vigil pigrum*, ſeu *Cataphora*, de quo meminit Gal. imo ipſe
Hipp. *3. in 3. Epid. 45.* Aliud eſt non pigrum: & de vtroque meminit Gal. *lib. de Comat. c. 3.*
vocaturque alio nomine cum eod. Hipp. Cataphora vigil pigra, & Cataphora vigil non
pigra.

Deprauantur quoque alii ſenſus, & præcipue *Viſus*. Nam phreniticis phantaſma-
ta apparent, quemadmodum ſuffuſis, putantque ſe videre pulices, pilos, floccos, quos
aſſidue carpunt, vel carpere tentant, vt docuit Gal. *1. progn. 23.* Hæc igitur actionum læ-
ſio fit cum febre continua.

Et quamuis Rhaſes intelligat per febrem continuam cōtinentem ſeu concluſam;
C attamen notate, ne decipiamini, plerunque febres phreniticorum habent acceſſiones.
Ratio deſumitur ex Gal. *2. de differ. febr. c. vlt. 9. meth. c. 5. Omnes febres*, inquit Galen. *quæ or-
tum ducunt ex locis determinatis patientibus, habent circuitus, & acceſſiones. Phrenitis ortum ducit
ex determinato loco patiente, nempe cerebro*: Ergo *debet habere acceſſiones*. Hinc Gal. *1. aph. 12.* fe-
bres phreniticorum inquit habere acceſſiones de *3. in 3.*

Illud quidem pro tuendo Rhaſe noſtro dicere poſſumus, phrenitim iam factam
continuam, continentemque febrem habere: Nam ideo fiunt acceſſiones, quod nouū
fiat inflammationis incrementum: Vbi nullum fit amplius inflammationis incremen-
tum, febris poteſt eſſe continens. Hæc continens febris, & illa, quæ quidem continua
eſt; ſed cum acceſſionibus, & exacerbationibus fit, ortum ducit ex inflāmatione cerebri.

D
§. III. *Cauſſa Immediata.*

PEr *inflammationem* intelligimus intemperiem cum tumore, qui poteſt varius eſſe, ſan-
guineus, bilioſus, ſiue bilis ſit pallida, ſiue flaua, poteſt eſſe Atrabilarius vel ex bile v-
ſta, vel melancholia vſta; poteſt eſſe Melancholicus, & Pituitoſus, vt ꝓpter hanc cauſſam
oriantur tot phrenitidis differentiæ a nobis propoſitæ: aliæ cum riſu, quæ ſunt ex ſangui-
ne; aliæ *cum rixa*, quæ ſunt ex bile potiſſimum vſta; aliæ *cum ſtudio*, quæ fiunt ex melan-
cholia; aliæ cum comate vigili, quæ fiunt ex bile pituita cōmiſta, *vt Gal. 1. in 1 prorh. 1. docet.*

Quanquam illud non ſit prætereundum, quod Galenus eod. loco ſcribit, fieri ali-
quando affectum ſomniculoſum cum vigiliis ex ſanguine copioſo cerebrum grauante;
ſed bili permiſto. Dico, non eſſe prætermittēdum, quia multum differt curatio huius ab
E aliis ſupradictis ex bile cum pituita.

§. IV. *Locus affectus.*

NOmine cerebri Auic. hac in parte ſecutus Aetium, & Paulum, putat intelligi potiſ-
ſimum membranas, ex conſequenti cerebrū; Imo vero putant iſti, cerebrū nō poſſe
inflammari, ſed affici tantum calida intemperie per conſenſum a mēbranis inflāmatis.

Sed huius ſententiæ video non fuiſſe Gal. qui *in primo prorhet. 1. & 18.* aperte docet
phrenitidem eſſe cerebri inflammationem. Docet quidem *4. de præſag. ex pulſ. 8.* cerebri
F inflāmationem cōmunicari membranis, & vice verſa; nunquam tamen docet in phreni-
tide cerebrum non inflammari. Quod ſi *2. in 1. Epid. 19.* ſcribit, in phrenitide partes cere-
bri calfieri; non propterea docet eas calfieri abſque tumore. Et ſane ipſemet Auicen.
1. 3. tr. 4. c. 1. docet, cerebrum poſſe inflammari. Id quod facilime fieri poſſe non tantum
propter viciniam membranarum, quantum propter riuulos, & lacunam ſanguinis, quæ
in dura membrana continetur. *Gal. 9. de vſ. part. c. 6.* Hic igitur ſanguis in lacuna con-

tentus primario poteſt cerebrum inflammare; Tametſi non inficior, illud quandoque A inflammati poſt inflammatam membranam præcipue tenuem, quæ cerebro eſt propinquior.

§. *V. Cauſſæ Mediatæ.*

NOn conteram tempus in recenſendis cauſſis mediatis: Quandoquidem illę omnes cauſſæ, quas diximus dolorem capitis, inferre, poſſunt phrenitidem excitare.

§. *VI. Signa.*

AD ſigna igitur tranſeo: Diſtribuam tractationem de ſignis in 5. partes: In 1. agetur de ſignis incipientis phrenitidis; In 2. de ſignis factæ: In 3. ponentur ſigna diſtinctiua cauſſarum & locorum; In 4. verſabimur in ſignis diſtinctiuis phrenitidis ab affectibus B ſimilibus; In 5. de prognoſticis erit ſermo.

Prima Signorum Pars.

AD primam partem quod attinet, in qua eſtote attenti: quia laudabilius eſt præſeruare patientes a phrenitide, quam curare. Signa incipientis phrenitidis ad 3. potiſſimum capita rediguntur: Quædam pertinent ad actiones læſas; alia ad excrementa: Tertia ad qualitates mutatas.

Signa ab actionibus læſis deſumta ad 6. rediguntur capita. Primum continet ſigna deſumta ab actionibus principibus. II. quæ deſumuntur a ſenſu cõmuni. III. a ſenſibus C externis. IV. ex motu animali. V. a facultate iraſcibili, ſeu vitali. VI. & vltimum continet ſigna depromta a facultate naturali.

In primo fonte tria ſunt ſigna præcipua. Primum: Obliuio circa principium acceſſionis: Dico circa principium: quia cum obliuio eſt continua, eſt ſignum phrenitidis factæ, non incipientis. 2. deſumitur a diſcurſu deprauato, a delirio ſcilic. quod circa incrementa, & vigores tantum apparet, ad differentiam phrenitidis factæ, in qua delirium eſt perpetuum. 3. eſt multiplicitas imaginationum, quæ patientibus occurrunt, & præcipue ſunt imagines rerum, quæ ſunt in motu: Ita ego audiui plurimos dicentes, arbores moueri, & ſimilia. Differunt autem a phreniticis eo, quod cognoſcant imagines illas eſſe falſas. D

Quod ad ſecundum fontem, ſenſum ſcil. communem attinet, tria quoq; hauriuntur ſigna. 1. Vigiliæ, quæ magna ex parte ſunt continuæ. 2. Si quis eſt ſomnus, ille admodum perturbatus, & inquietus eſt, vt propterea poſt modicũ tempus ſurgant, clament, eo quod, vt Hipp. *1. in 1. prorhet. 5.* ait, & interpretatur Gal. ibid. *ſomnia ipſis ſint conſpicua*, id eſt, videantur vſque adeo vera, quæ ipſis offeruntur in ſomniis, vt ſtatim expergefiant: perinde atque ſi ab obiecto extrinſeco in eos irruente excitarentur. 3. Signum eſt, ſi ægri nuper a ſomno excitati familiares non cognoſcant.

Ex tertio fonte ſignorum tot deſumuntur ſigna, quot ſenſus externi. Idcirco aut ſurditas aut tinnitus aurium futuræ phrenitidis eſt ſignum. Idipſum oſtendunt lacrymæ circa oculos, ſplendores, vitioſæ & deprauatæ viſiones, geminæ, aut trigeminæ, vel etiam E phantaſmata ante oculos obuerſantia, quaſi pulices, flocci, pili, &c. *Lingua* nigra, & arida eſt inconſtans, quaſi balbutiens, tremula, amarus ſapor, vel alius ſimiliter fœtidus apparet. Circa nares ſimul ter prani odores verſantur. Caput vniuerſum, & præcipue occiput, inſigni & continuo dolore verſatur.

Ad quartum *fontem* referuntur omnes motus animales importune facti, deprauati, iuſto fortiores, aut imbecilliores. In his notauit Hipp. amplificationem ſupercilii, motum oculi frequentem, & velocem, multam locutionem, frequentem ſcrearum, ſæpe cooperiri, aut proiicere tegumenta, ſæpe decubitum mutare, modo in pedes, modo in caput, modo in latus dextrum, modo in ſiniſtrum, crura habere modo diducta, modo contracta, manus frequenter contrectare, quaſi aliquid carpere velint, quinimo ante F oculos manus ponere, quaſi muſcam, aut quid tale exturbent. Hæc omnia ſunt ſigna futuræ phrenitidis.

In quinto fonte, tria ſunt ſigna: primũ eſt facilitas ad iram, & præcipue in muliere, aut viro honeſto, & modeſto: Sic ſcribit Hipp. *2. prog. 6.* (*prorh. 9*) Ex cõpoſito, modeſtoq; homine ferox reſponſio malum: febris acuta. II. eſt ſignum: pulſus frequentes, & celeres,

A res, magna ex parte duri, & conuulſiui, quando membranæ ipſæ ſunt inflammatæ. *4. de cauſſis pulſ. 14.* Nam vbi cerebrum potius ſit inflammatum, quam membranæ, pulſus molliores ſunt, ex Galeno *4. de præſag. ex pulſ. 8. & 9.*

In 6. fonte ſunt primum *Vrina*, quæ ſi ex craſſis, & turbatis fiant tenues, & pellucidæ, futuram portendunt phrenitidem. Propterea dicebat Hipp. *4. aph. 70. Quibus vrinæ in febrib. perturbatæ ſunt, quales iumentorum, iis dolores capitis, &c.* & ibidem *aph. 72.* Subiungit: *Quib. vrinæ pellucidæ, & albæ ſunt, malæ, maxime vero vbi in phreniticis apparent.*

Eædem vrinæ ratione ſuſpenſi habent aliquam vim prædicendi phrenitidem, vt colligitur ex eod. Hipp. *1. Prorh. 4. 31. & 2. prorh. 1.* licet non ſit certum ſignum.

B Quod dixi de vrinis dico de Excrementis alui. *Alui excrementa* admodum biliosa, ſi deinde alba euadant, ſunt certa phrenitidis ſigna, dummodo alia accedant, de quibus diximus. Hinc Hipp. *1. prorhet. 2.* rubram ventris colluuiem in phreniticis malam eſſe ſcribit, de qua idem auctor *in text. 13.* ſcribit, eandem albam eſſe malam: Vtrumq; autem eſt verum: nam ſi debet fieri phrenitis, oportet iecur multam generare bilem, quæ ex rubra ventris colluuie cognoſcitur; ſed ſi eadem caput petat, recrementa alui redduntur alba, & ſine colore.

Ad hunc fontem pertinent *Vomitus* quoq; æruginoſi, quos Phrenitidem futuram indicare docuit Hipp *1. prorhet. 10.*

Ad *qualitates mutatas* pertinet color faciei, qui aliquando valde rubicundus eſt;
C quandoque vero nimium pallet, & ad citrinum tendit.

Denique quoad excrementa ex naribus ſtillæ ſanguinis erumpunt, quæ ipſæ futuram quoque præſagiunt Phrenitidem.

§. *VII. Secunda pars ſignorum.*

FActam phrenitidem non aliunde petere oportet, quam ex fontibus propoſitis; ſed diuerſa quadam ratione. Nam ſi ſermo fiat de *facultatibus rectricibus*, Obliuio in phrenit. facta eſt perpetua, vt propterea neque recordentur mingere, neque deiicere, neq; offam, quam in ore habent, deglutire, neq; linguam extractam intromittere.

Quoad *diſcurſum*, delirium non eſt circa vigores tantum, ſed toto febris tempore; & propterea, vt dicebat Gal. *5. de loc. aff. 4.* non inuadit ſubito ſed paulatim fit, & ad incre-
D mentum tendit.

Imaginatio vſque adeo læditur, vt falſas illas imagines, quas vapor putridus imprimit, putent omnino veriſſimas, & quod magis eſt familiares, medicos, cibos concipiant tanquam hoſtes, & venenum.

Pariter quod ad *ſenſum communem* attinet, præter vigilias & turbatos ſomnos illud accedit, quod ſomnus delirium auget.

Quod ad *ſenſus externos*, circa oculos lacrymę apparent erodentes, acres: quia propter inflammationem humor ipſe acrimoniam contrahit, coniunctiua tunica, quæ adnata dicitur, inflammatur, & totus oculus fuſcum contrahit colorem, quaſi, vt dicebat
E Hipp. *1. prorhet. 17.* concretum habeat puluerem, & propterea nitor amittitur oculorum, & viſus hebetatur, & tamen ante oculos phantaſmata apparent.

Quod ſpectat ad *tactus ſenſum*, iam non amplius de dolore capitis, aut alterius partis conqueruntur; ſed neque de linguæ ariditate, aut ſiccitate.

Motus animales ſunt deprauati, vt iam intellexiſtis.

Sed his omnibus accedit *Reſpiratio* magna, & rara, *vt docuit Hip. 1. progn. 24.* & confirmauit Galenus eodem loco, *& 2 de diffic. reſpir. c. 2.* Eſt magna reſpiratio: quia vis eſt auctus, & inſtrumenta non dolent: eſt rara propter obliuionem reſpirandi.

De *facultate vitali*, & *naturali* plura non ſunt dicenda, quam antea diximus.

Circa *qualitates mutatas* vnum notat Hipp. *1. prorh. 17. & 19.* Vocem ſcilicet clango-
F ſam, quæ fit exſiccata larynge propter inflammationem cerebri.

Hæc omnia ſigna poſſunt colligi partim ex Hippocrate *1. prorhet. 2. 4. 5. 6. 10. 15. 16. 17. 19. 31. & 2. prorhet. 1. 3. 6.* & ex Galeno *5. de loc. aff. 4.* vt prætercam *1. prognoſ.* de quo facta eſt mentio.

Signa phrenitidis hecticæ habetis apud Gal. *1. in 1. prorhet. 33.*

§. *VIII. Tertia pars ſignorum.* A

VErſabimur in proponendis ſignis diſtinctiuis cauſſarum & locorum; deinde vero in aliis.

Itaque ſi phrenitis fiat ex *ſyncero ſanguine*, delirium eſt cum riſu, & iucunditate, imaginationes & ſpectra, quæ verſantur circa oculos, ſunt obiectorum rubeorum, facies, & oculi inſigni rubore ſunt præditi, venæ tument, arteriæ inſigniter pulſant, & febris eſt continua continens.

Quod ſi fuerit phrenitis ex *ſanguine* bilioſo, eſt cum ira, cum vigiliis perpetuis, facie ſqualida, citrina, oculis exſiccatis, concauis, pulſus ſunt duriores, & febris exacerbatur de tertio in tertium. B

Si phrenitis fuerit *melancholica*, miſtum eſt delirium ex iucunditate & mœſtitia; modo rident, modo plorant, & cum delirant, cum ſtudio delirare videntur: Nam ſinguli artifices, eleganter de ſuis artibus, & ad propoſitum diſcurrunt; ſed paulo poſt (vt dicebat Gal. *1. in 1. prorhet. 27.*) turpia loquuntur, & obſcœna ſeriis permiſcent.

Quod ſi *pituitoſa* ſit phrenitis, facile cognoſcitur: quia eſt connexa cum Comate vigili: Habent enim magna ex parte oculos clauſos, etiamſi non dormiant. Et quia hoc Coma eſt duplex: Pigrum, & non pigrum: *in pigro*, ſi vocentur phrenitici, vix oculos aperiunt, & cum ſemel aperuerint, nihil reſpondentes eos iterum paulo poſt claudunt; *in non pigro* vocati oculos attollunt, iraſcuntur, dira loquuntur, & paulo poſt iterum quaſi dormituri oculos claudunt. C

Sed quia diximus ex Hipp. & Gal. *1. prorh. 1.* hoc coma vigil fieri etiam ex ſanguine bilioſo, diſtinguetis hoc, quod fit ex pituita bili permiſta, ab eo quod fit ex ſanguine, hoc modo, quod in pituitoſo facies eſt pallida, oculi non rubentes; ſed pituita affluentes: nares ſimiliter humidiores ſunt pituitam expurgantes.

Venio ad *diſtinctiua loci*. Hæc diligenter notate: quia plerunque phrenitis incipit ab inflammatione cerebri; quandoq; ab inflammatione membranarum. Prima autem difficile cognoſcitur, & fallit Medicos: Si igitur phrenitis fiat affectis primo membranis dolor inſignis præcedit.

Si *ex cerebro* incipit nullus præcedit, aut ſubſequitur dolor: Non præcedit: quia cerebrum eſt doloris expers: Non ſubſequitur: quia tametſi inflammatio communicetur membranis, antea facta eſt in cerebro: Et propterea ex delirio præexſiſtente dolorem non ſentiunt. D

Propterea *inflammatis* primo membranis, non ſtatim memoria amittitur, & delirium eſt valde inæquale, imaginationes ſunt plures & magis conſpicuæ, ac vigiliæ magis intenſæ, quam vbi inflammatio primum cerebrum occupat. Ratio eſt: Nam vbi membranæ primo inflammantur, cerebrũ primo contrahit intemperiem calidam, & ſiccam, & fuliginoſos vapores, quã ſubſtantiã: At ex intẽperie calida, & ſicca intenſæ fiunt vigiliæ; Ex multis vaporib multæ fiunt imaginationes, & imagines: Et quia inæqualiter cõmunicantur iſti vapores, modo plures, modo pauciores, hinc etiam inæquale delirium. E

At vbi *Cerebrum* primario repletur, vigiliæ non ſunt vſque adeo intenſæ propter præſentiam materiæ: Imagines non ſunt multæ: quia vapores eleuati ex materia in cerebro exſiſtente potius petunt *membranas*, quam cerebrum: præterquam, quod a multitudine materiæ eorum motus impeditur. Eſt quoque delirium æquale: quia materia æqualiter ipſum cerebrum occupat.

Accedit, quod in phrenitide a membranis incipiente pulſus ſunt duri, vibrati, conuulſiui.

In ea, quæ incipit a cerebro, pulſus ſunt molles ex Gal. *4. de praſag. ex pulſ. c. 8. & 9.*

Adhæc affectis membranis, *oculi* redduntur concaui: Nam inflammatis membranis cerebri, contrahuntur etiam membranæ oculorum, quibus contractis, oculus minor redditur. F

Inflammata aũt *ſubſtantia* oculi fiunt prominentiores, duri, tumidi: Nam ad repletionem ſubſtantiæ cerebri, ſequitur etiam repletio in humoribus oculorum: *Hippocr. 1. progn. 10* inter praua ſigna ex oculis deſumta, & concauos, & tumidos refert.

Denique vbi *membranæ* afficiuntur, affectus eſt ſibi ſimilis, neque multum variant ſymptomata.

In

A In *inflammatione cerebri* frequentes fiunt permutationes, vt propterea aliquando magis lædatur viſus: quandoq; magis auditus, quam alter, nonnunquam vnius partis motus, vt oculi, aliquando alterius, vt linguæ, & mandibulæ. Mutantur quoq; ſymptomata facultatum principum, vt quandoq; ſequatur inſignis obliuio, imaginatio autem ſana, quandoq; vero memoria iterum recuperetur, & imaginatio deperdatur. Hæc inquit Gal. *1. in 1. prorhet. 27.* fieri permutata materia ab vno loco in alium locum cerebri.

Ex hoc loco multi deſumunt auctoritatem ad probandum, facultates principes eſſe loco distinctas. Sic igitur distinguetis Locos inter ſe.

B

§. *IX. Quarta pars ſignorum.*

Diſtinguetis etiam phrenitidem ab effectibus ſimilibus non difficili negotio.

Ab *inſania* quidem ſola febre: Nam inſani eodem modo delirant, quo phrenitici, ſed abſq; febre.

A *pſeudodelirio* diſtinguitur phrenitis ex continuitate delirii.

Diſtinguitur etiam a *Delirio*, ex ſepto tranſuerſo: quia in phrenitide ſpiratio eſt magna, & rara, in delirio ex ſepto tranſuerſo eſt celer, & frequens. Præterea cum delirium fit ex ſepto tranſuerſo, adeſt dolor, circa eam partem, & hypochondrii contentio, vt ſcribunt Hipp. & Gal. 1. prognoſt. 28, & repetit Galenus *5. loc. aff. 4.*

C

§. *X. Quinta pars ſignorum, quæ continet PROGNOSTICA.*

PRognoſtica ſunt ſalutis, aut mortis, longitudinis, aut breuitatis, permutationis aut reſolutionis.

Et *pernicioſam* quidem phrenitim explicauit Hipp. *2. prorh. 37. 38. 39. content.* cum ſcribit: Nigra euomentes, inappetentes, quorum oculus eſt clauſus, & ferox, vertiginoſos, decolores, imbecilles, refrigeratos minime eſſe medendos, &c. Ceterum non tantum nigra euomentes, ſed etiam æruginem pernicioſe habent ex 1. in *1. prorhet. 10. 3. in 3. Epid. 75.* oſtenditur exemplo cuiuſdam phrenitici obeuntis in quarta die cum vomitu virulento. Vno verbo: Omnia ea ſigna praua, quæ ex facie, & oculis, ex decubitu, ex
D manuum geſticulatione, ex dentium ſtridore propoſuit Hipp. incluſiue a 10. prognoſtico ad 25. vſq; lib. 1. Omnia inquit ſunt prognoſtica certa futuri mali euentus in phreniticis, ſicuti contra omnia oppoſita bonum pollicentur exitum.

Tria obſeruaui ſigna ſalutaria: Primum, oculi aciem nunquam fuiſſe ablatam. Secundum, illos ſemper bene habuiſſe ad omnia oblata, ſiue eſſent cibi, ſiue medicamenta. Tertium vires vitales firmas exſtitiſſe. Habui deploratiſſimum phreniticum, qui fuit a me ſanatus Venetiis.

Signa *Longitudinis*, aut *Breuitatis* capiuntur ab ipſamet forma phrenitidis: Nam quæ eſt legitima ex ſanguine bilioſo, aut ſanguine puro, plerunque non pertranſit ſeptimam: Spuria poteſt attingere 14. docente Gal. *3. de dieb. decret.* c. vltimo, quinimo ſi fu-
E erit melancholica poteſt pertingere 20. vt patet in caſu Vxoris Dealcis *3. in 3. Epidem. 83. (86.)*

Permutatur vero phrenitis interdum in Lethargum: quod facile cognoſcetis, quando delirium deſierit, & pro vigilia ſopor ſuccedat.

Permutatur ad abſceſſum, quod cognoſcetis, ſi aut in ſeptima aut 14. febris augeatur ſuperueniente rigore, aut horrore; deinde inæqualis color totam occupat faciem, vt modo impenſe ſit rubra, modo pallida, atq; eodem tempore alia omnia ſymptomata exacerbantur.

Quod ſi tendat ad *Reſolutionem*, paulatim omnia miteſcunt ſymptomata.

F

§. *XI. THERAPIA PHRENITIDIS ET primum quidem in principio.*

VT Phrenitidis curatio recte procedat, in quatuor illam diſtribuam partes, prout 4. ſunt inflammationum tempora: Initium, ſeu Principium, Augmentum, ſtatus, & Declinatio.

Et quia per principium Gal. *lib. de temporib. morb. c. 3.* intelligit totum illud tempus in quo humor confluit, *per augmentum*, in quo fluxus humor putreſcit, *per ſtatum* tempus, in quo humor in pus conuertitur, aut digeritur, *per declinationem* tempus vel euacuationis puris, vel digeſtionis: Nos principii nomine hoc tempore duo intelligimus: Primum totum illud tempus, in quo fit fluxio: Secundo illud tantum tempus, in quo incipit fluxio. Quantum neceſſaria ſit illa diſtinctio, colligetis ex curatione. Hæc ſecunda acceptio principii colligitur ex Galeno *de inaeq intemp. c. 3.* Ita vt ex illo loco poſſimus colligere, principium diſtingui in quatuor alia tempora, quorum primum eſt illud, quo materia confluens replet vaſa partis maiora, arterias, & venas: Secundum tempus principii, quod poteſt vocari incrementum, eſt illud, in quo replentur vaſa non ſolum maiora, ſed etiam minora vſq; ad minima Tertium principii tempus, quod poteſt dici ſtatus, eſt, B in quo materia transfunditur extra vaſa, replet omnia ſpatia inania, imbuit membranas, carnem, ligamenta. Quarta declinatio vocabitur, cum hęc materia euacuari, aut digeri incipit. A

His ſic conſtitutis nomine principii intelligo primam principii partem, in qua arteriæ maiores, & venæ replentur. Hoc tempore neceſſaria eſt totius *Euacuatio*, *Reuulſio*, *Repercuſſio*, *Interceptio*.

Euacuatio primum fit ſanguinis miſſione per ſectam venam, dummodo vires conſtent, omnium conſenſu. Sed de Tempore eſt aliqua difficultas, & ambiguitas, dum Aet. ex vna parte, & alii cum eo poſt quartum diem minime conſulunt ſectionem venæ, *Aret. a. 1. curan. acut. c. 2.* cum videret phrenitidem aliquando quarto die incipientem, C concedit ſecari venā vſq; ad ſextū. Sed ſi in 6. aut 7. inquit, delirium inchoet, eſt delirium criticum, vena non eſt ſecanda.

Falſa tamen hæc eſt ſententia: Incipit aliquando phrenitis poſt ſeptimam ex trāſmutatione vnius inflammationis in aliam. Ego vidi Venetiis in nobili muliere pleuritidem in ſeptima die in phrenitidem permutatam, quę etiam obiit phrenitica. Hinc Diocles apud Cœlium Aurelian. vires ipſas reſpiciens firmas etiam octauo venam ſecat. Et ſane ſi Hip. Anaxioni venam ſecuit octauo die in pleuritide, cur non poterit ſecari in phrenitide conſtantibus viribus? Itaque dummodo vires conſtent, etiamſi phrenitis incipiat, poſt ſeptimam licet venam ſecare. D

De *loco* magna eſt *ambiguitas*: Primo propter ægri inobedientiam: Nam delirantes brachia non porrigunt, imo contrahunt: Vbi Alex. Trall. & Paul. Aeg. quos Recentiores inſequuntur, in tali caſu ſecant venam in fronte: Quod tamen in principio mali mihi nequaquam probatur: In principio opus eſt reuulſione: vena frontis euacuat ex loco affecto: præterquam, quod nō inuenio quomodo ille phreniticus, qui brachium chirurgo non porrigit, lubens ac volens venam frontis aperiri ſinat.

Si dicant: Ligandus eſt: Poteſt etiam ligari ad ſecandam venam in cubito.

Quod ſi fieri non poteſt, ſatius eſt, præcipue in obeſis, & mollioribus corporibus, *cucurbitulas* adhibere *ſcarificatas* extremis tantum partibus, & diſtantibus a capite.

Dubium. E

V*Trum in ſuppreſſis menſibus, & hæmorrhoidib ſuperiores, an inferiores venæ ſecandæ ſint?* Recentiores cenſent ſuperiores tanquam capiti proximas: Quod minime probatur duas ob cauſſas. Primo quia Gal. *lib. de cur. per ſang. miſſ. c. 19.* in omni menſium ſuppreſſione inferiores venas ſecandas eſſe conſulit. Secundo quia cum in præſentia ſermo ſit de principio, de reuulſionis ſcil. tempore, dicebat Galenus ibidem pro reuulſione humorem longe a parte affecta eſſe retrahendum. Itaq; ſi ſuperiores ſecentur, ſanguis, qui fluere debebat ad vterum, retrahetur ad venam cauam (fit anarropos) ex qua fit totus ſanguinis motus in caput. Satius igitur primum venas inferiores aperire, & ſi delirium augeatur, mox etiam ſuperiores, vtpote, quæ & reuellere, & deriuare poſſunt. F

Alia quæſtio.

IDcirco cum quærimus: *Vtrum ſecanda ſit Cephalica, an Media, an Interior?* videndum eſt: Vtrum iam caput aliqua ex parte ſit repletum, nec ne? Vbi enim repletum fuerit, Cephalica eſt ſecanda, Galeno auctore *4. de loc. aff 10.* Si non ſit repletum, aperiri poteſt media, aut baſilica: In aſſuetis ad excretiones hæmorrhoidum, tantundem valet hæmorrhoidum apertio, quantum venæ ſectio, *4. Tuen. Val. 4.*

A Quod ſi in ſanguinis abundantia, atq; impetu in caput poſt ſectam venam aut cucurbitulæ affigantur, aut hæmorrhoides euacuentur, abſq; etiam conſuetudine præcedente æger iuuabitur.

De *quantitate* etſi Galenus *1.aph 23.* voluit in maximis inflammationibus, ac doloribus, & febribus ardentiſſimis, quæ tria inueniuntur in phrenitide, mittendum ſanguinem ad deliquium animi vſq; nihilominus conueniunt omnes Medici id minime agendum. Vires enim facile concidunt, & propter vigilias, & propter immodicos motus, & quod plerunq; cibum renuant.

Itaq; in ſanguinea mittatur ſanguis vſq; ad ℔j. vel ad ℥xvj, ſi corpus ſit plethori-
B cum.

In aliis ſpuriis mittatur ab.℥vj.vſq; ad x.plus minus pro varietate patientis. Hęc de ſanguinis miſſione.

Quod ad Medicamenta, conueniunt Recentiores nonnulli cum Auicenna ſtatim ab initio purgatione vtendum, eo quod materia turgeat, & acutus ſit morbus. In acutis autem morbis eadem die medicari *4 aph.10.* præcipit Hip.

Sed tamen mihi minus placet hoc conſilium: Primo quia medicamentum electiue purgans, ſi exhibeatur in magna copia, vires deiicit, & corpus reddit calidius, ſi in mediocri, ita, vt non moueat, tranſit in naturam humoris in corpore exſiſtentis, vt docuit *Gal 3.ſimp. 24.*

C Ideo ego hac medendi ratione vti conſueui, quę optime ſucceſſit. Vtor leniente, ſed alternis diebus repetito, vſq; quo fluxionis ſigna appareant, in die intermedio vtor clyſtere: Et ſi opus fuerit, iterum ſanguinem mitto, vel per ſectam venam, vel per cucurbitulas, aut hirudines.

Leniens, quo vtor eſt Aut.

Syr.roſ.ſol.ad ℥ iiij. *cum*
ſeri Capr. ℔ iij.
Aut *Caſſia* ʒx. *cum*
Pulp.thamarin. ʒiij.
D deinde ſuperbibunt *ſeri* ℔ j. *vel* ij.

Clyſter, qui imponitur, non debet eſſe acris, ſed mollis ex iure, aut decocto *hordei, & viol. ſaccaro, olea viol.* & vbi aluus ſit durior, poſſunt adhiberi

Caſſiæ extr. ʒvj.

Sic quotidie procedo, vſq; quo fluxionis notæ appareant. Nec quis obiiciat: *Perturbari concoctionem.* Dum enim humor influit, concoqui non poteſt, ſed tantum inflammationem auget: & propterea hoc ipſo tempore Ego aliis non vtor ſyrupis, ſed ſolo ſero, dummodo illud haberi queat: Quod ſi non habeatur caprinum, accipio vaccinum deſtillatum, in defectu vtriuſq; vtor ſyrupis refrigerantibus, qui humorem biliosum in caput confluentem prohibeant & intercipiant.

E ℞ *ſyr. de nymph.*
de papauer.
Violati ſimp. an ℥ß.
Aquar. violar.
Nymph.
Plantag. an ℥ j.
Vel ſi magna ſit ſitis *an* ℥iij.
M pro ſyrup.

Placet etiam ſyrupus *de granatis. Rheb. de ribes.* Eodem tempore *Reprimentia* admi-
F niſtrantur, quæ ſimul ſomnum concilient, in quo maxime ſperandum. Ideo in hunc vſum veniunt *Decocta*, quæ fiunt ex *viol nymph folijs ſalicis, vitis, hyoſcyami, mandragoræ.* Hæc decocta raſis capillis capiti admouentur, aut per modum lotionis & perfuſionis, quod ſummopere laudat Rhaſes noſter, aut per modum fomenti ſpongijs, aut pannis.

Poteſt etiam fieri *Linimentum*, quod linteis eo imbutis capiti admouetur. Erit autem tale:

℞ *Mucilag. pſyll.*
ſemin. citon. an ℥j.
Ol. viol.

roſat.compl. an. ℥j. ß.
ſucc. Lactuc. ℥ j.
Succ. citr. aut limon. ℥j. M. A

Hæc in principio, etiamſi admoueantur actu frigida æſtiuo tempore, nihil obſunt, præcipue ſi phrenitis ſit exquiſita. Sed vbi iam aliquid humoris influxit, vel phrenitis eſt ſpuria, nunquam actu frigida ſunt hæc adhibenda: Nam vt dicebat Aet. membranæ iam inflammatæ frigus non ſuſtinent. Propterea ex ſententia Aretæi, & eiuſdem Aetii conuenit miſceri in phrenitide ſpuria, & in materia fluxa ſerpillum, ſiſimbrium, & vt voluit Rondeletius etiam chamomill. aneth. melilot. Rhaſes vtebatur hoc tempore oleo roſ. cum lacte: Et hactenus de curatione phrenitidis circa initia. B

§. XII. *Diæta in principio.*

DIſtincta ratio curandi phrenitidem multas ſoluit contradictiones, quæ paſſim apud Scriptores verſantur, non modo circa inſtrumenta Chirurgica & pharmaceutica, verum etiam circa Diætetica: has omnes in vnum collectas videre eſt apud Gentilem in comment. quos habet in Auic. ſuper hoc capite de phrenitidis curatione: Nos vero longas illas prætermittentes quæſtiones ſola diſtinctione curationis phrenitidis per ſua tempora omnes ſoluemus ambiguitates: Et primo, cum circa viuendi rationem quæratur: *Vtrum aer debeat eligi frigidus vel calidus*: *Vtrum potus debeat eſſe frigidus vel ne?* Reſolutio eſt: Circa phrenitidis initium aerem frigidum eſſe eligendum, & etiam potum: in augmento & ſtatu vtrumq; potius ad caliditatem vergat: In principio autem tenuis ſit victus, *ſola ptiſana, aut panatella cum emulſ. ſemin. melon.* Amygdalatum prorſus prohibeo, quanquam tuſſis adſit, eo, quod caput impleat. Potus ſit aqua hordei aut deſtillata ex cichorio, aut endiuia cum vino granator. Et hactenus de phrenitide circa initia. C

§. XIII. *Curatio in augmento.*

VBi iam vſq; adeo facta ſit fluxio, vt ſpatia quoq; inania ſint repleta, opus eſt euacuatione materiæ iam in capite collectæ; non tamen prętermittenda ſunt reuellentia, neque moderate reprimentia.

Proeuacuatione materiæ in capite ſubſiſtentis conuenit ſectio venæ frontis, aut ſi materia ad nares inclinet, aperiendæ ſunt venæ narium aut ſcalpello, aut ſetis equinis, non ſanguiſugis, vt alias docui. Periculum enim eſt, ne ſanguiſuga aſcendat, hæmorrhagiamque excitet, quæ nullo modo ſupprimi poſſit. Conueniunt quoq; hirudines venis temporum, & poſt aures applicitę. Aet. vtitur magna cucurbitula ſcarificata, quæ ℔j. ſanguinis detrahit. D

Reprimentia debent eſſe digerentibus miſta: Idcirco oleum *roſac. chamomel. miſceatur*, aut fomentis propoſ. ex *viol. roſis, hyoſcyamo addatur chamomelum, puleg. ſiſimbrium.*

Reuulſiones frequentes eſſe debent per frictiones, ligaturas, balnea aquæ calentis, & tandem per *Veſicantia*, quæ etſi non careant difficultate, mihi tamen probantur: & rationem poteſtis legere in *meo* 1. *libr. de phænig.* Neque hoc tempore omittenda eſt illa euacuandi ratio, de qua antea dixi, per clyſteres, & medicamenta lenientia benigniora. Etenim quanquam materia fluxa ſit, attamen, quando iam incipit putreſcere, & incipit augmentum vniuerſale, in quo propter putredinem & ebullitionem ſemper noua fit materiæ acceſſio, hinc noua ſemper debet eſſe reuulſio. Hac enim ratione poteritis prohibere conuerſionem inflammationis in abſceſſum, quod alioquin perniecioſiſſimũ eſt. E

Hoc ipſo tempore prohibenda eſt *larga frigidæ potio.* Dicebat enim Gal. *9. meth. c. 5.* frigidæ potionem ſuſpectam eſſe, cum aliquod præcipuum membrum inflammatione laborat: Nam ex frigida inflammatio induratur & in ſcirrhum tranſit. Itaq; etiamſi in cœna, & prandio non debeat prohiberi vnum vel alterum vitium frigidę, larga tamen potio eſt prohibenda. F

§. XIV. *Curatio in ſtatu.*

ACcedente ſtatu Localib. medicamentis agendum eſt, quæ potius digerant, quam reprimant: Dico *(potius digerant, quam reprimant)* quia ſola relaxantia, & digerentia, vtpote quæ præbent fluxui occaſionem, ſola nunquam ſunt admouenda. Antiquiores Græci, & Arabes nulla nouerunt alia medicamenta, quam olea, aut Emplaſtra, vel fomenta,

A menta,& cerata,de quibus memini in tractatu de dolore capitis,ſed Latini Recentiores
vt *Gilber. Anglicus*,quem ſequuntur *Nicol. Florent. Gentilis, Matth. de Grad. &c.* inuenerunt
alium digerendi modum per omenta animalium aut pulmones, aut per ipſa animalia
exenterata,ſiue ſint canes,ſiue pulli columbacei. Accipiunt enim hæc animalia ſecun-
dum ſpinam,ſeu dorſum ſecta, & ſic calida capiti apponunt, & vt habeant aliquam vim
ſomni conciliandi, & nouam prohibendi fluxionem, inſpergunt ℥j. *aut* ʒj. ß. *pulueris
hyoſciami.*

Pariter *pulmones calentes* capiti imponunt,ſicuti & omenta addentes ad repercuſſio-
nem,aut ol.roſat. vel calefacientes hos pulmones in decoc. *roſ. viol. chamom puleg* atq; ali-
B orum id genus. Hanc operationem vnus Q. Seren. Sammonius ex antiquis Medicis no-
uit: Neq; enim apud vllum Græcorum,aut Arabum huius remedii factam eſſe mentio-
nem inuenietis: Q. Seren. ſic ſcribit.

Conueniet calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis Medica redimire corona.

Debent autem huiuſmodi pulmones, ſiue omenta aut exenterata animalia iugiter Syn-
cipiti adminiſtrari,ita,vt hæc pars ne momentum quidem ſit abſq; hoc præſidio.

Hoc tempore Alex. Trall. *Vinum* concedit,nec abſq; cauſſa, dum fuerit oligopho-
ron,tenue: Nam vires confirmat, & digeſtionem humoris adiuuat.

C

§ XV. *Symptomatum quorundam curatio.*

CEterum quibuſdam ſymptomatis occurrendum,quæ plerunq; ipſum patientem iu-
gulant. Primum eſt *vrinæ ſuppreſſio*. Obliuiſcuntur enim vrinam reddere, cui proſpi-
ciendum eſt frequenti compreſſione circa pubem facta manu calida, aut oleo de cappa-
ribus aut Chamomelino inuncta: Conuenit etiam ſpongiam calentem decocto pule-
gii,ononidis,& parietariæ imbutam huic loco apponere.

Nota) Ad reddendam vrinam oleum de ſcorpionibus eſt præſtantiſſimum.

Occurrendum eſt *ſomno* etiam,quem conciliare oportet: Conciliatur autem in-
trinſecus exhibita poſt cœnam

Syr. de papau. ℥j. *vel* ℥j. ß.
D *Cum Aq. viol. & nymph.* ℥.j. *vel* iiij.

Idem præſtat Emulſio extracta ex *ſemin. papaueris alb.* ʒß. *aut* ʒvj.

Et cum *vigiliæ*,ac *furor* ſit ingens,ad opium eſt deueniendum. Dentur itaque aut
ʒß. *Requiei Nicol. aut* ℈j. *Philon. Rom. vel pilul. de Cynogloſſ.* Tentanda tamen prius ſunt ex-
trinſeca. Poteſt fieri linimentum ex *croco, opio, vino odorato, & aqua viol.* quo nares inungã-
tur, & linteo eo imbuta frons, & vtraq; tempora cingenda ſunt. Et cum ſomnus
iam profundus acceſſiſſe videatur, lauanda erit pars vino odorato, in quo caſtorium e-
bullierit ad corrigendum opii vitium.

Gentilis inter cetera ſomnifera *Ranas* propoſuit quandoq; viuas temporibus appo-
ſitas,aliquando autem ſectas: quo conſilio ductus, protſus ignoro: forte,quia putauit
E Ranas habere facultatem Torpedinis, quod ſcil. vt viua torpedo ſomnum conciliat, ita
& ranæ: quod ſint animalia frigida. Hęc agenda cum phrenitis ad reſolutionem tendit.

§. XVI. *De ſuppuratione.*

SEd ſi ad ſuppurationem deſinat,quamuis huiuſmodi permutatio magna ex parte In-
terficiat,vt ego ipſe obſeruaui,attamen aliquando facto abſceſſu, & diſrupto, natura
inuenit viam purgandi ſaniem per aures,oculos,nares. Sic ſcribit Hip. 6. aph. 10. *Capite
dolenti & circumdolenti ſi ſanies,aut aq. aut &c.* Ego quoq; vidi Venetiis iuuenem incarcera-
F tum phreniticum,cui ſuborto abſceſſu purgata eſt ſanies per loca iam propoſita, & con-
ualuit. Itaq; cum eo tempore,quo phrenitis deberet miteſcere, incipit exaſperari,
vigor accedit.delirium,& febris augetur,ſuſpicandum eſt de ſuppuratione: Propterea
adiuuanda eſt ſuppuratio hoc Emplaſtro.

℞ *radic. alth. coctar. & per cribr.*
tranſmiſſ. ℥ij.

Mucilag.ſem.maluæ. A
radic.alt.an.℥j.ß.
Farin.ſem.lin. ℥vj.
Ol.chamomelini
de ſem.lini an.℥ij.
Decoct. malu.
alth.
ſemin.lin.q.ſ.
M.f. Emplaſt.

Calidum capiti imponatur, & ſemper ibi detineatur. Vt vero diſrumpatur abſceſſus, vtendum ſternutamentis, & illis quidem validis ex pipere, pyretto, nigel. elleb. nigr. pulueriz. & in naris ſufflatis. Et eum ad ſternutationem moueantur, vt facilius rumpatur abſceſſus, claudendæ ſunt nares: Nam impedito ſternutamento, maior fiet motus in abſceſſu. B

Diſrupto abſceſſu, permittendum eſt opus naturæ. Ipſa enim vias inuenit ad purgationem:

Et poſt diſruptos abſceſſus ſolet relinquere melancholicas fatuitates, & alia, de quib. ſuo loco.

Quando phrenitici fuerint furioſi, iubete eos ligari: & cauete ne accedatis: quia aliquando interficiunt Medicos: Et Venetiis noui quendam phreniticum, qui duos ſacerdotes interfecit. Accedit, quod ex huiuſmodi ligamentis fit diuerſio materiæ a capite: & eo tempore, quo phrenitici habent ligaturas, fere nunquam delirant: Et habui Venetiis iuuenem ferociſſimum, qui dum erat ligatus, non delirabat, & me, cum eum viſitaſſem, rogauit, vt liberari iuberem, & ſolui vinculis: qui me decepit: Putabam enim, cum me nomine vocaret, iam ſanum rediturum: ſubito phreniticus iterum factus eſt: Et iſte rurius ligatus comedit crumenam cum nummis, quę erat ſub puluinari, atq; comedit totum puluinar. Idcirco cauti accedatis ad tales delirantes, & faciatis, vt phrenitici prius ligentur, antequam eos viſitetis. C

D

CAP. IV. *DE LETHARGO.*

POſt phrenitidem ſequitur Lethargus, qui eſt affectus ipſi oppoſitus: Latinis dicitur *Veternus*, Auicennæ *ſirſen frigidum*, tametſi Rhaſes in hoc *9. ad Almanſ.* huius mentionem non fecerit, placet tamen hoc in loco huius naturam, cauſſas, ſigna ac curationem proponere. Eſt itaq; *Lethargus* ſymptoma potiſſimum facultatis memoratricis, ſed ſubinde operationum omnium animalium diminutarum cum febre continua ex pituita putreſcente cerebrum replente.

Dicitur ſymptoma potiſſimum facultatis memoratricis: Quandoquidem nulla eſt facultas, quæ in Lethargo magis læditur: atq; ideo Lethargus Græcis dicitur, quod inertem, ſeu otioſam ſignificat obliuionem. E

Differt autem a læſa *memoria* propterea, quod aliæ omnes animales actiones imminuantur, &c. Idcirco Gal. *lib. de diff. ſymp. c. 3. Lethargum* inquit eſſe *vitium imaginationis imminutæ*: Et *4. de præſag. ex pulſ. c. 8.* dicebat in Lethargo præter alias actiones læſas eſſe potiſſimum ſenſum communem: propter quod Lethargus eſt affectus ſomniculoſus. Propterea *Gal. 4. de præſag. 8. intemperiem* inquit *frigidam & humidam comatoſum facere affectum, cui ſi putredo acceſſerit, lethargus fit.*

Læditur etiam diſcurſus ſimul cum memoria, vt colligitur ex *3. de loc. aff. c. 5.*

§. II. *Cauſſa immediata ſeu coniuncta.*

DE cauſſa Lethargi magnam inuenio dubitationem, cum ex vna parte Paulus, Aet. Alex. & plurimi Recentiorum nullam aliam putant lethargi cauſſam præter intemperiem frigidam humidam cum materia pituitoſa, ſed putreſcente. Hoc colligunt ex Gal. *3. aph. 30. 1. in 1. prorhet. 1. 4. de cauſ. pulſ. c. 13. 13. meth. 21. 4. de præſag. ex pulſ. 8.* quibus in locis nihil aliud velle videtur Gal. quam Lethargum ſine tumore, & inflammatione conſiſtere, & ex intemperie cum materia proficiſci. F

Ex

Digitized by Google

A Ex alia tamen parte, Auic.inquit *Lethargum apoſtema eſſe frigidum:qui habet pro ſe ra-
tiones,auctoritatem, experientiam.*

Rationes: Prima:Nam ſi Lethargus eſt perinde acutus morbus,atq; phrenitis,vt col-
ligitur ex *Hip.1.acut.t.8.2.de morb.* vbi ſcribit,*Lethargum 7.die finem ſuum habere, qui poteſt
fieri,vt morbus ex intemperie & materia frigida ſit vſq; adeo acutus, ſi inflammatio non adſit?* Se-
cunda, Adde quod Lethargus magna ex parte per parotides iudicatur. At parotides vt
docuit *Gal.3.comp.loc.1.(8)*ſunt de genere inflammationũ. Ergo non poſſunt iudicare, &
ſoluere intemp. frigidam cum materia frigida.

Tertia,Adde quod Phrenitis permutatur in lethargum,conſumtis tantum partibus
B tumoris calidioribus,vt colligitur *6.in 6.Epid.8.& 3.in 3.Epid.45.* Sed ſic eſt,quod Phreni-
tis eſt tumor: Ergo & lethargus.*4.*Accedit,quod hic affectus plerunq; ſanguinis miſſio-
ne curatur,& reprimentib.medicamentis,quæ non conueniunt in materia frigida. Cu-
rari autem ita docuit *Gal.13.meth.21.*

5. Deniq; hic affectus non contingit ſenioribus,ſed in ætate conſiſtentibus,*auctore
eodem Hip.& Gal.3 aph.30.* Ergo non poteſt fieri ex ſimplici pituita, ſed ſanguine pituita
permiſto: propterea ex inflammatione,ſed ſpuria.

Auctoritates: Confirmantur hæc omnia Hip.& Gal.teſtimonio. Galenus quidem
lib.de cauſ.morb.c.3. Veternum *inquit*,fieri ex denſitate cerebri:At denſitas,vt ipſemet do-
cet,fit vel obſtructione,vel vaſorum ſuffocatione: Quocunq; modo,cauſſa lethargi in
C ſolam intemperiem cum materia abſq; morbo inſtrumentali, & inflammatorio referri
non poteſt.

Idem 7.aph.76.Lethargum explicatiſſimis verbis inquit eſſe *abſceſſum factum in pup-
pi.*id eſt,poſteriori parte cerebri:nonnulli tranſtulerunt vocem *abſceſſus* in *apoſtema*: Vt-
cunq; res habeat, tumor per hæc verba explicatur.

Et propterea Hip.*3.de morb.& in Coacis prænotion.Lethargum*,inquit,*deſinere ad ſuppu-
rationem,præcipue ad ſuppurationem pulmonum.*

Experimẽta:Hoc ipſum cõfirmatur duplici experimento: Alterũ proponitur a Doſiar-
doneo in *obſeruat.Med.c.7.*qui ſcribit,mulieri lethargicæ poſt mortem ſublato cranio ab-
ſceſſum eſſe inuentum in anteriori cerebri parte. Alterum experimentum vidi ipſe in
mea vxore,quæ incidit in lethargum deploratiſſimum; dum erat iam propinqua morti,
D ſuperueniente tuſſi,incipit ad ſe redire,& poſtea pus exiit ex ore,& aliis partibus: Et an-
tea laborauerat febre hectica,& erat tanquam pellis & oſſa,& nunc eſt ſana.

Itaque ex his colligimus,lethargum non tantum fieri ex intemperie cum materia
frigida & humida,quantum ex inflammatione,ſed ſpuria ex ſanguine ſcil. craſſo admo-
dum,& pituitoſo:

Non inficior tamen,poſſe aliquando reperiri formam lethargi ſpuriam.Nam ſicuti
docuit *Gal.2.de cauſ.ſympt.7.*dari deliria per conſenſum, & per eſſentiam: ita poteſt ali-
quando dari lethargus,ſpurius tamen per conſenſum,in quo nullus aderit tumor, cuius
meminit *Gal.17.de Vſ.part.2.*cum ſcribit,Lethargum fieri aut per conſenſum, aut per eſ-
ſentiam: Et de eodem Lethargo meminit Aetius ex ſententia Poſſidonii, cum inquit,
E *Lethargum fieri aut per eſſentiam,aut per conſenſum a ſepto tranſuerſo, vel ab aliis viſcerib.* Quin-
imo ſicuti conſtituit Gal.*in 2.de cauſ.ſymp.7.* deliria ex intemperie calida cum materia
calida cerebrum replente abſq; inflammatione, ita quoq; licet conſtituere lethargum
ſpurium ex intemperie cum materia abſq; inflammatione.

Cum autem verus & legitimus Lethargus fiat ex inflammatione cerebri ſpuria,per
Cerebrum ipſammet intelligimus ſubſtantiam, ſubinde autem membranas: Replentur
autem & ſpatia inania, & ipſamet ſubſtantia,ita vt pro magnitudine tumoris aliquando
ipſi etiam cerebri ventriculi comprimantur:ſicuti minore exſiſtente tumore non com-
F primuntur;vt etiam in phrenitide contingit,& potiſſimum hectica phrenitide, in qua
tametſi cerebrum ſit tumore affectum,non tamen ventriculi comprimuntur, vt caros
vel apoplexia ſequatur. Et ſic dictum eſt,vt reſoluatur obiectio quorundam dicen-
do: *ſi ſit tumor,ergo dicunt, debet eſſe ventriculorum compreſſio: Sed, vt dixi, hæc eſt fal-
ſum.*

His ſic declaratis,ne ſuperficialiter tantum lethargi naturam intelligatis ,& vt ſi-
mul naturam habeatis ſomni,comatis,& cari,de quibus affectionibus ſingulatim tractãt

Digitized by Google

Græci, Idcirco hoc in loco decreui horum naturam aperire, vt deinde ſciatis, qualis ſit A
hic ſomnus profundus, qui cum lethargo connectitur: Et hoc etiam facio, vt fugiamus longitudinem, cum vnica ſit lethargi, & harum affectionum curatio:

CAP. V. DE SOMNO IN GENERE.

SOmnus igitur vniuerſaliter nihil aliud eſt, auctore Gal. *1. de cauſ. ſymp. 8.* quã requies ſenſuum, ſeu, vt *dicebat Ariſt. lib. de ſom. & vigil. c. 1.* eſt vinculum ſenſuum: Non eſt tamen vſq; adeo requies & vinculum, quin in ſomno naturali aliquid, etiamſi debiliter ſentiant.

Fit autem hæc ſenſuum otioſitas ſpiritibus animalibus calore, & ſanguine ad ſuum B
principium reductis, *ex ſententia Gal. 2. aph. 1.* vt propterea Hipp. *4. in 6. Ep. 6. 14.* iure ſcripſerit: *Dormientes intus calidiores, extra frigidiores eſſe*: Et propterea ſtatim etiam vnusquiſque intelligat nomine ſpiritus intelligi & animalem, & vitalem, & naturalem, ſi quis eſt: Nam dubitat *Gal. 2. meth. c. 5.* Vnus ergo eſt ſomnus in genere.

§. II. *De ſpeciebus ſeu differentiis ſomni, & primum de Naturali.*

IAm ad ſpecies venio, quæ diuerſificantur ex diuerſitate cauſſarum. Nam ſpiritus re- C
trahuntur vel ob cauſſam naturalem, vel non naturalem, vel præter naturam.

Cauſſa naturalis eſt triplex. Prima: Regeneratio ſpiritus animalis, qui aliqua ex parte in vigilia, & motu conſumtus eſt. Hac ratione Auerr. *2. collect.* ſpiritus in ſomno ad centrum reductos militibus comparabat confractis, qui ad Ducem, vel ad ſigna reducũtur, vt refecti ad pugnam fortiores redeant. Secunda cauſſa eſt concoctio: Nam in ſomno calor retractus fortiorem facit cõcoctionem celebrioremq́;. Tertia cauſſa eſt *humectatio* inſtrumentorum ſenſuum. Nam cum in vigilia, & actione exſiccentur, retractis ſpiritibus, & calore humectantur. Hac ratione fit ſomnus vere naturalis.

§. III. *De Somno non Naturali.* D

NOn *naturalis ſomnus*, qui tamen non eſt adhuc præter naturam, fit aut ex cauſſis nimium ſiccantibus & ſpiritus digerentibus, aut ex nimium humectantibus. Illæ cogunt ſpiritus retrahi, vt reficiantur, hæ vero prohibent, ne iam refecti poſſint ad ſenſoria confluere.

Cauſſæ nimium exſiccantes ſunt aer æſtiuus, balneum calidius, nimius motus, vigiliæ diuturnæ, nimia Venus, inedia, euacuationes modum excedentes, ira, mœror, curæ: *Nimium humectantes* aer ipſe humidus, conſtitutio humida, cibus copioſus, potus vini meracioris, otium, excrementorum retentio, vſus humectantium, vt balnei, amygdalarum, &c. id genus. Hæ omnes cauſſæ poſſunt quidem ſomnum facere longiorem, & profundiorem, ſed qui neq; ad lethargum, neq; ad alium præter naturam affectum per- E
tinet: Quandoquidem iſti ſi vocentur, aut concutiuntur, ſtatim excitantur, & excitati integre valent.

§. IV. *De ſomno præter naturam.*

HActenus de ſomno naturali, & non naturali, nunc autem de ſomno præter naturam dicendum eſt. *Coma* vocatur hic affectus Græcis, Latinis *ſopor*, Arabibus *ſubeth*, vel *ſubecia*. Diſtinguitur autem a Gal. *2. in 1. prorhet. 25. in 3. differentias*, quarum primam ſimpliciter ſomnum appellat, ſecundam proprie dicit Coma, tertiam vocat *Carum*. Diſtinguuntur hæ differentiæ inter ſe forma, & cauſſis FORMA: Nam *Somnus* abſolute acceptus aut modum excedit naturæ in ſola prolixitate, vt notauit Gal. *2. aph. 3.* aut excedit in longitudine, & profunditate, ita tamen, vt vocati & agitati excitentur tandẽ, F
& conſueta ſenſuum officia exerceant. Hoc colligitur ex *2. in 1. prorh. 29.*

Coma autem dicitur, cum ſomnus non modo eſt longus, & profundus, verum etiam vſque adeo eſt profundus, vt ægri vocati, excitati, & concuſſi, puncti & vellicati vix reſpondeant, & cum primum oculos aperiunt, vel aliquid loquuntur, iterum in ſomnum relabuntur.

Caros

A Caros autem dicitur, quando ægrietiam vellicati,& puncti nullo modo excitantur,aut loquuntur,aut oculos aperiunt.

H s 3. ſomni differentiis propoſitis,videndum eſt, qualiſnam lethargo conueniat: quod fiet,ſi cauſſæ ſingulorum explicentur.

§. *V. Cauſſæ ſomni Præter naturam,& ſingularum eius ſpecierum.*

SOmnus igitur in prima ſignificatione habet pro cauſſa aut ſolam humiditatem excellentem,quæ prohibet tranſitum ſpirituum ad inſtrumenta ſenſuum,vt docuit Galen.
B *2.aph.3.4.acut.4.* Vbi hunc ſomnum vocat Cataphoram *1.in 3. Epid. 7.* vbi eundem vocat Coma,aliquando fit ex humiditate frigiditati connexa,vt *2.in 1.prorhet.29.* Sed frigiditas non eſt inſignis,nec momenti magni: Nam intenſa frigiditas facit *Coma*, & *Carum*.

Hæc humiditas aliquando eſt primaria in Cerebro: nonnunquam tranſmittitur ab infernis partibus:propterea a ventriculo dulci pituita repleto,quam inferre ſomnum docuit Galenus *lib. de multitud. c. 11.* & præcipue cum circa os ventriculi abundauerit, *Gal.teſte lib.de cauſ.ſympt.c.7.* Mittitur quoq; vapor humidus ab inteſtinis pituita repletis, potiſſimum quando vermes adſunt: Idcirco pueri aliquando in ſomnos longos ex hac cauſſa incidunt. Deniq; aſcendit ex vtero,& toto corpore, præcipue circa acceſſionum
C febrilium initia. *Gal.2.aph.1.* Et hactenus de ſomno præter nat.quidem: Nihil tamen habet commune cum lethargo. Etenim neq; continuus eſt, neque vſq; adeo ægre excitabilis patiens in hoc ſomno, ſicuti in lethargo.

CAP. VI. DE COMATE.

ITaq; tranſeo ad Coma: Hoc coma ex Gal. *1.in 1.prorh.1.& lib. de com. c. 2. & 3.* duplex eſt: Vnum *Vigil*, alterum *Somnolentum*: Vigil Arabes dicunt *Sabara ſubecia*, *Somniculoſum ſubetſara*: Aetius has comatis differentias explicauit ſub nomine *Catoches*,quod etiam fecit Paul. in principio illius capitis, ſed Catoche eſt alius affectus.

Coma ſeu Cataphora vigil eſt, in qua patientes oculis conniuent, vt videantur ſo-
D mnum capere,cum tamen non dormiant,ſed vocati oculos aperiant,ac ſtatim delirent, & paulo poſt iterum,quaſi dormituri iacent immobiles,& quieti.

§. *II. Cauſſa comatis vigilis.*

CAuſſa huius affectus eſt intemperies inæqualis aut ipſiuſmet Cerebri,vel humoris in cerebro contenti,quod colligitur ex Gal. *3.de loc.aff.c.5.* Eſt intemperies inæqualis cerebri calida,& frigida ſimul,quando ſcil.adſit febris ardens inflammatio cerebri vſq; adeo vehemens,vt calidum natiuum abſumat.tunc adeſt calor extraneus,cuius ratione coguntur vigilare. Adeſt defectus ſpirituum animalium, & caloris natiui, cuius ratione
E proni videntur in ſomnum,nec tamen dormiunt. Huius cauſſæ meminit Gal. *3. in 1. Epid.7.* in caſu Hermocratis.

Fit quoque hæc paſſio ex cauſſa Venefica potiſſimum calida, de qua meminit *Gal. 4. de loc. aff. 2.*

Eadem paſſio fit ex intemperie inæquali materiæ exſiſtentis in cerebro, & hoc dupliciter,aut quando ſimul adeſt materia,& ſicca,& humida,vt eſt ſanguis,& bilis,aut cum adeſt frigida,& calida, vt pituita,& ſanguis,ſeu bilis: Vtroq; modo fit coma vigil,auctore Galeno *1. in 1. prorhet. 1.* Et neque hoc coma habet aliquid affinitatis cum Lethargo.

§. *III. De Comate Somnolento.*

F REmanet Coma ſomniferum, quod quidem eſſe Lethargi proprium docuit Gal. *2. aph.3.& lib. de Comate,c.2.& 2. in 1.prorh. 29.*

§. *IV. Cauſſa.*

SEd videndum eſt, quænam huius comatis cauſſæ ſint, vt videamus, nunquid cum cauſſis lethargi conueniant *Gal.1.de cauſ.ſymp.8. 2.de loc.aff.vlt.3.loc.aff.c.5.4 loc.aff.c.2.* nullā

aliam viſus eſt innuiſſe comatis ſomniferi cauſſam, quam inſignem refrigerationem A
vel humectationem cerebri, ſiue hæc refrigeratio & humectatio ſit intemperies ſine
materia, ſiue cum materia. Sed ſi ita res habet, hoc coma non poterit eſſe idem cum Le-
thargo, quem affectum oſtendimus ex omnium ſententia eſſe cum intemperie calida, ſi
verum eſt, vt eſt veriſſimum, materiam lethargi eſſe putreſcentem, & omnis putredo ca-
liditatem habeat annexam. Accedit oſtendiſſe nos in lethargo inflammationem adeſſe
quamuis ſpuriam. Quod ſi adeſt inflammatio, non poteſt conſtitui frigida intemperies.
Reliquum igitur eſt, vt detur Coma ſoporiferum ex inflammatione factum: Et ſane ſi
Gal. ipſe Coma vigil & ſoporiferum mediam conſtituit affectionem inter phrenitidem,
& lethargum, eo quod ſit particeps vtriuſq;, qui fieri poteſt phrenitidem, & lethargum eſ- B
ſe inflammationes, Comata autem inter hos affectus media eſſe ſine inflammatione?
Hoc maxime colligitur ex Hip. & Gal. qui *3. in 3. Epid. 45. & 62. & 63.* vbi loquuntur de
huiuſmodi comate, ſemper de eo loquuntur tanquam de affectu inflammatorio: Et
propterea Aet. qui vocauit hunc affectum *(vt dixi)* catochen, illum inquit eſſe lethargo
periculoſiorem: At ſi eſt periculoſior lethargo, non poteſt eſſe affectus ex ſola intempe-
rie frigida & humida, aut materia conſimili ſine inflammatione, aut tumore, quæ longas
conſtituunt affectiones.

Obiectio.

SEd dicetis: *Qui fieri poteſt, vt Coma inflammationem ſequatur?* Nam ſi coma eſt profun- C
dus ſomnus, & ſomnus profundus, teſte *Gal. 3. loc. aff. 5. & loc. cit.* ſemper fit ex intemp.
frigida, quomodo fiet hic affectus ex inflammatione.

Solutio.

FAcilis eſt reſponſio: Somni cauſſa, vt intellexiſtis, quamuis ſpecie ſit multiplex, gene-
re tamen eſt tantum duplex: videlicet ſpiritus non rendentes ad ſenſoria, vel quia ſunt
cōſumti (reſoluti,) & hæc eſt vna cauſſa, vel quia impediti, & hæc eſt ſecunda. Impedimē-
tum ſpecie eſt multiplex: Nam ſiue intenſe refrigeratum ſit cerebrum, ſiue impense hu-
mectatum, vel inſigniter obſtructum, aut compreſſum, ſiue compreſſio fiat ex tumore,
ſiue ex cranio contuſo, aut ſquama oſſis, aut alia ſimili cauſſa, ſemper ſomnus ſequetur. D
Hoc confirmo Gal. auctoritate: *(*Hęc intelliguntur de ſomno præter naturam.*)*
Quod ſomnus fiat ex obſtructione, & denſitate cerebri, colligitis ex *libr. de morb.
cauſ. c. 3.* dum ſcribit, *Veternum fieri ex denſitate, ſiue denſitas ſequatur plenitudinem ſuffocantem,
ſiue abſtructionem.* Idem Gal. *2. de art. t. 21. 22.* ſecutus Hippocratis ſententiam, qui dicebat,
ex Luxatione mandibularum, affectis muſculis temporalibus ſoporem ſequi, dicebat ſo-
porem fieri ex inflammato cerebro propter communicationem inflammationis factæ
in muſculis temporalibus. Idem Gal. *4. de loc. aff. 2.* ex compreſſione cerebri facta inter
terebrandum, aut ex ſquama oſſis altum dicit ſequi ſoporem.

Obiectio. E

NEque eſt, quod quis dicat, *poſſe quidem ſequi ſoporem ex compreſſione cerebri, quando cere-
brum comprimat ventriculos, & tunc fit caros, non Coma. Ex cerebri autem compreſſione ſola
abſq; ventriculorum compreſſione inquiunt ſomnum fieri non poſſe.*

Dilutio.

OBiectio eſt nullius momenti: quandoquidem dummodo ſpiritus animalis ali-
quo modo prohibeatur, ne tranſeat ad inſtrumenta ſenſuum, neceſſario ſo-
mnus ſequitur: ſed poteſt impediri non ſolum obſtructis ventriculis, aut compreſſis, ſed
etiam ipſa cerebri ſubſtantia. Imo *(quod magis eſt)* arteriis etiam caroridibus impeditis: F
Ergo nihil refert, ſiue impedimentum ſit in vna, ſiue in alia parte. Antecedens probo.
Spiritus, vt tranſeat ad inſtrumenta ſenſuum, neceſſario primum præparantur in plexu
coroide, ad quē mittuntur ſpiritus vitales: Si ſpiritus vitales nō mittantur ad hunc plexū,
aut miſſi non mittantur poſtea ad ventriculos, nonne fruſtrabuntur ſenſoria propria
propriis

Digitized by Google

A propriis ſpiritibus? Hoc eſt certiſſimum. Nam propterea *Gal. 16. de Vſ. part. c. 12.* inquit,
muſculis temporalibus affectis ſoporem fieri, eo, quod propter connexum quem habent cum arterijs ſo-
poriferis, arteria ipſæ comprimuntur. Et ideo ſcribit Hipp. *de Aer. Aq. & Loc.* Scythas incilis
his venis poſt aures, quæ ſunt arteriæ, ſoporoſos fieri: Hoc ipſum dico de cerebro. Ante-
quam enim ſenſoria ſpiritus recipiant, neceſſe eſt tranſeant a ventriculis ad cerebri ſub-
ſtantiam, quæ ſi fuerit compreſſa ex inflammatione, tranſitum non admittit. Hinc
fit ſopor etiam in affectu inflammatorio.

CAP. VII. *DE CARO.*

TErtia vitioſi ſomni ſpecies *Caros* nuncupatur: Ea eſt, in qua ægri ſomno vſq;
B adeo profundi ſepulti ſunt, vt neq; clamores, neq; punctiones, aut vellicatio-
nes ſentiant. Idcirco hic affectus Gal. 5. *aph. 5.* totius corporis inſenſibilitas,
& immobilitas dicitur. Et propterea idem Gal. vt oſtenderet in Caro imagi-
nationem prorſus tolli, *de ſympt. diff. 3.* inquit, Carum eſſe paralyſin imaginationis: & idem
2. de artic. 22. inquit, in Caro non modo tollitur ſenſus, & motus, ſed & imaginatio, & diſ-
curſus, & memoria. Itaq; vno verbo *4. de loc. aff. 2.* inquit, *Carum eſſe vitium omnium fa-*
cultatum animalium ſola ſpiratione relicta integra.

Illud tamen eſt NOTANDVM, in Caro aliquam eſſe diuerſitatem ſecundum ma-
gis, & minus, vt vnus exquiſitus, alter ſpurius propterea dici poſſit. *Exquiſitus* quidem de-
ſcriptus eſt nuperrime.

C *Spurius*, in quo aliqua ex propoſitis conditio deeſt: Sic ſcribit Fernel. *li. 5. pathol c. 2.*
aliquando in Caro memoriam ſeruari: ſic etiam quidam reperiuntur caro affecti, qui
punctiones ſentiunt, & propterea membra retrahunt puncta, quo argumento conici-
mus ſenſum tactus in ea parte ſeruari: Et ſane (auditores) Ego noui virginem nobilem,
quæ ſingulis diebus incidit in Carum, & ſtat in Caro 2. horas, ſentit tamen ligaturas, fri-
ctiones, cucurbitulas, & tamen moueri non poteſt.

§. *II. Cauſſæ.*

CAuſſæ ipſius Cari partim ſunt diuerſæ a cauſſis Comatis & Lethargi, partim eædem,
ſed fortiores. Diuerſæ ſunt: Nam in omni Caro obſtructio, aut denſitas, aut ſubſidē-
tia ventriculorum cerebri adeſt: Priorum quidem, ac medii, non autem poſtremi, vt do-
cuit Gal. *4. loc. aff. 2.* Hæc obſtructio aliquādo fit ex materia craſſa, & pituitoſa, quæ per na-
D res excerni conſueuit in ventriculis retenta, *Gal. lib. de inſtr. odor. circ. fin. teſte* (Et hic liber
non eſt finitus,) Aliquando autē huiuſmodi obſtructio fit a vaporibus aſcendentibus aut a
ventriculo aut ab inteſtinis, vel ab vtero, ſicut in ea virgine de qua antea dixi, aut a toto
corpore, potiſſimū circa acceſſuum initia, vt propterea illæ cauſſæ, quæ faciunt Coma, ſi
intendantur, faciant & Carum: Intenduntur autem vel ratione copię, vel ratione qua-
litatis: Ratione copiæ, cum vſq; adeo abundant, vt ipſos obſtruant ventriculos. Ratione
qualitatis, quando frigiditas intēſior eſt, quā frigiditas Comatis: Ideo, quæ Carum facit,
pituita erit vitrea, acida, ſicuti quæ coma facit, dulcis erit.

Diſtinguitur etiam Caros a Comate ex cauſſis comprimentibus, ſiue ſit terebra-
tio cranei importuna, ſiue oſſis depreſſio ex contuſione, ſiue ſquama oſſis ex vulnere: I-
E ſtæ omnes compreſſiones ſunt vſq; adeo validæ vt ventriculos comprimant: hinc loco
Comatis Caros ſequitur.

Subſidentia quoq; facta ex cauſſa dolorifica, aut veneno, fortior eſt in Caro, quam in
Comate: Idcirco dicebat aliquando Hip. 7. aph. 58. *Eos, quibus concuſſum eſt cerebrum, mu-*
tos fieri, eo quod, vt Gal. in com. explicat, ſpiritus animales propter concuſſ. vehemen-
tiam contrahuntur, quibus contractis partes ſubſident. His igitur exiſtentibus cauſſis i-
pſius Cari quæ partim conueniunt, partim diſcrepant a cauſſis Comatis, nulla ex iſtis ha-
bet affinitatem cum Lethargo. Idcirco ſi aliquando Caros cum Lethargo connectitur,
F oportet, vt fiat ex inflammatione: Et ſane Gal. & Hip. *2. de artic. 22. & 21.* docent, Carum
fieri inflammato cerebro per conſenſum muſculorum temporalium, & neruorum in-
flammatorum: Itaq; Caros ex inflammatione poteſt aliquādo cum Lethargo connecti.

Obiectionis ſolutio.

NEq; eſt quod quis dicat, Galenum 13. *meth. 21.* docuiſſe, *in Caro materiam non pu-*
treſcere ad differentiam Lethargi: Nam (vt intellexiſtis) Cari non eſt vnica cauſſa, ſed

multiplex,& cum magna ex parte Caros ſit vel ſine febre, vel fiat tantum circa febriliũ A
acceſſionum initia,iure Gal.ad hoc reſpiciens dixit,Carum fieri ex materia non putte-
ſcente,quatenus ſcil.plerunq; ortum ducit ex humoribus, aut vaporibus frigidis, & hu-
midis tantum,& ſi non ſint putridi, non tamen ſequitur, quin poſſit etiam fieri ex inflã-
marione,& ideo cum Lethargo coniungi.

Obiectionis dilutio.

NEc quiſquam obiiciat: *In Lethargo patientes ſenſum, & motum quendam retinere*: In caro
autem nequaquam : Etenim , vt carus auctus tranſit in Apoplexiam,ita lethargus B
conſummatus ex Comatoſo affectu ſuſcipir Carum. Hoc dico,quia ego propria experi-
entia vidi Lethargicos, qui in principio habebant ſenſum & motum , in proceſſu vero
temporis illos amiſere: Videatis Galenum *5.de loc.aff.*1.qui ſcribit in Caro reſpirationem
lædi,qui *4.loc.aff.2.*explicatiſſimis docuerat verbis,Carum in hoc tantum differre ab a-
poplexia,quod in Caro ſpiratio integra ſeruetur. Hæc contradictio aliter conciliari non
poteſt, niſi dicamus loqui *Galenum 5. loc. aff.* de Caro ſpurio tranſeunte in apoplexiam,
vt pari tatione liceat quoque nobis dicere, *Carum connecti aliquando cum lethargo.*

CAP. VIII. *DIFFERENTIAE LETHARGI, & cauſſæ mediatæ.* C

HIs declaratis iam patent cuiq; differentiæ, & cauſſæ lethargi mediatæ.
Differentię quidem: Nam vnus eſt lethargus *improprius*, qui fit ex ma-
teria pituitoſa putreſcente,ſed abſq; inflammatione.

Proprius eſt, qui fit ab inflammatione ſpuria, qui trifariam diuidi
poteſt: Nam vnus erit lethargus, in quo adeſt miſtio ſanguinis pituito-
ſi cum aliqua bilis portione, præualente tamen pituita, & hic dicitur
Coma ſomniſerum;aut fit ex inflammatione pituitoſa,ſyncera,ſed inæ-
qualiter cerebrum occupante,& eſt lethargus proprie acceptus, cui annectitur Coma;
aut deniq; fit ex materia æqualiter totum corpus cerebri occupante,ita,vt dici poſſit le- D
thargus hecticus,ſicuti datur etiam phrenitis hectica *1.in 1.prorhet.33.*& in hoc Lethargo
coniungitur Caros,non Coma,

Mediatæ cauſſæ facile colliguntur ex dictis: Nam illæ omnes,propter quas ſanguis pi-
tuitoſus in cerebro coaceruatur, ſiue ſint excretionum ſuppreſſiones, ſiue intermiſſio
exercitii,ſiue vſus eorum,quę augent pituitam,& implent caput,vt cœpę,de quib.ſatis.

§. *II. Signa dictorum affectuum.*

SIgna alia ſunt Lethargi incipientis,alia facti. Incipientis Lethargi ſigna ſunt, *febris len-
ta,propenſio in ſomnum,ſomnus ſine ſomniis,vel quæ non poſſunt referri a patientibus,facies palli-
da,plumbea: mucus,& pituita ex naribus,& ore ſponte defluunt, oblivio circa exacerbationes febriũ* E
*contingit. Capitis dolor grauis,& extenſiuus aurium ſonitus: oculorum hebetudo,tremor: vrina craſ-
ſa,ac cruda.*

Factum lethargũ oſtendunt ſigna ab Hip.propoſita in prænot.Coac.his verbis: *Le-
thargici ſunt tremuli,ſomniculoſi,tumidi,decolores,oculis omnino ſunt conniuentibus: palpebras ha-
bent tumidas,facies circa vigorem febris rubicunda apparet, venæ inflammantur: ore manent aper-
to,ſi quis cibum porrigat obliuiſcuntur illum deglutire.* Cum Lethargus iam conſummatus
ſit proprius,& improprius, *improprii* ſigna erunt: febris lenta, continua: pallor faciei: o-
culi tumidi: ſomnus profundus,a quo dum excitantur,non delirant: pulſus parui, cele-
res,non admodum frequentes,neq; inæquales inæqualitate ſyſtematica,ſiue collectiua,
vrinæ crudæ,craſſæ: lingua albicans,ſine ſiti mucus ex naribus, & ſaliua ex ore continuo F
diffluunt. *Proprius*,qui fit ex inflammatione, cum triplex ſit, habet quoq; ſigna varia di-
ſtinctiua ſecundum varias ſpecies Nam in *Comate ſoporifero*,quæ eſt prima ſpecies lethargi
ſpuria,quamuis in ſomnum ſunt propenſi,facilius tamen excitantur,excitati ſtatim deli-
rant, vocem habent tremulam,linguam balbutientem,& cum dormiunt, ſi excitentur,
iraſcuntur,linguam habent ſiccam,albicantem : genæ ſunt rubrę: oculi lacrymantur:
quorum venæ tumidiores,& rubicundiores ſunt:

In exquiſito autem Lethargo ſomnus eſt profundior, vt vix etiã vellicati & puncti
reſpon-

A reſpondeant, & ſi reſpondeant, pauca loquuntur, neq; ad rem: & ſi quis cibum porrigat, os non claudunt, offam non deglutiunt, cadit caput ad pedes, & ſi pariter quis aut matulam porrigat, aut quid tale, obliuiſcuntur, & matulæ, & emittendæ vrinæ, atq; omnium excrementorum.

In Lethargo hectico non amplius excitari poſſunt, quamuis validiſſimis & vtamur ad eos excitandos medicamentis: reſpiratio fit difficilis cum ſtertore aliquo, mandibulæ ita conſtringuntur, vt non niſi violenter aperiri poſſint, & ſi ſunt apertæ, occludi non poſſunt.

Ex his notis facile diſtinguitur *lethargus per eſſentiam factus* ab illo, qui eſt per conſenſum: præcipue a diaphragmate. Nam in illo dolor circa præcordia præceſſit, reſpiratio B crebra, & celeris: & hypochondrii contentio.

Differt & a *comate* & a *Caro* factis abſq; inflammatione & abſque putredine, quia in his febris non adeſt.

Differt ab iiſdem affectibus, qui ſequuntur febres partium infernarum, quia ſopor in illis non eſt continuus; ſed tantum circa acceſſionum initia.

Vtrum autem *Carus* ſit factus ex contuſione cranii, aut terebratione importuna, & ſquama oſſis, comprimente, poteritis conſequi ex contuſione, aut fractura oſſis vel capitis, & relatione aſtantium. Ex quib. etiam poteritis intelligere: *Vtrū patiens ex aſſumto opio, aut mandragora vel hyoſciamo in hunc inciderit affectum.*

C Diſtinguitur *Lethargus* a *læſa memoria*: quia in illa ceteræ principes facultates, ſenſus, & motus ſeruantur.

Differt quoque ab *Apoplexia, reſpiratione, & febre.* Nam deprauata eſt ſpiratio, & nulla eſt febris in apoplexia.

A *ſyncope* etiam, & *vteri præfocatione* diſtinguitur, quia in his affectibus & reſpiratio, & pulſus tolluntur.

§. III. Prognoſtica.

D EST *Lethargus* ex inflāmatione factus valde periculoſus affectus, vtpote qui, ſicuti ſcribebat Hip. *in Coacis & 3. de morb.* deſinat in ſuppurationē pectoris, & vix 7. tranſeat. Eo autem periculoſior eſt, quo phrenitidē ſequatur. Sic ſcribit Hipp. *6. in 6. Ep. 8.* phrenitim verti in lethargum malum: Ratio eſt clara. Nam vires ex phrenitide iam debiles alium non ſuſtinebunt acutum morbum. Periculoſus etiam eſt, in quo tremor adeſt, *7. aph. 76.* eo quod tāta ſit inflammationis magnitudo, vt iam ad neruos pertingat. Eo periculoſior etiam eſt Lethargus, quo minor ſit ſenſus, quo diutius ſomno iaceant ſepulti, inexcitabiles. Hipp *5. aphor. 5.* Si ebrius repente obmuteſcat, conuulſus moritur niſi febre ſuperueniente vox reſtituatur. Malum quoque ſignum eſt in Lethargicis deiect. liquida, fœtida, potiſſimum ſine ſenſu excreta, ex 3. de morbis.

Idcirco prudētes oportet eſſe Medicos, & valde accuratos in huius affectus curatione.

§. IV. Curatio.

E CVratio autem diſtinguitur in 2. partes: Nam in prima curabimus Lethargum ab inflammatione, conſequentem Coma, & carū, vbi ex his prodeunt cauſſis; in 2. erit ſermo de Lethargo improprio ex ſola pituita abſque inflammatione facto, quæ curatio erit quoque communis comati, & caro ſine inflammatione.

Prima adhuc diuiditur in 2. partes, prout duplex eſt Lethargus: *Incipiens,* & *factus.*

In *Incipiente,* ſi vires conſtent, ſecanda eſt vena, ex Aetii Paul. Alex. Auic. & Galen. ſententia. *13. met. 21.* Quod ſi Meſue, atq; alii cum eo venæ ſectionem prætermittunt, ad improprium reſpexerunt lethargum, qui ſine inflammatione fuerit.

F De loco, & tempore nihil dico: Regulas habuiſtis in tract. *de phrenitide*: Ad illas confugiatis.

Quantitas debet eſſe pauca: non excedatis in corporibus plenioribus ℥ viij. in minus plenis iij. & ſi vires non conſtent, hirudinibus, aut cucurbitulis res eſt tranſigenda; in his tamen parca quoque ſit ſanguinis eductio. Scribit Gordon. *ſe vidiſſe lethargicum quendam exſtinctum ex copioſo ſanguine per hæmorrhoides educto*: Hoc ipſo tempore, cum adhuc mente conſtant patientes, licet illis pharmacum dare electiue purgans, coctione non exſpectata. Alexand. idcirco, cuius ſententiam

accepit Auic. Rhaſ. *1. continent.* Aretæus, & alii, præbent *diagrid. cum caſtor.* Mihi magis probatur vſus trochiſc. *albandal ſiue ex colocynthide.* V.g. A

℞ *troch. alhand.* g̃. vij.
Caſtor. ℈ ij. *M. & cum oxymel. ſcyll.*
f. pil. 3. quas accipiant ſummo mane.

Quidam ex recentioribus probant *pill. cochias*, quæ mihi non omnino improbantur; tametſi Arabes putauerunt in lethargo *Aloes* vſum eſſe ſuſpectum, eo, quod ſit ſoporarium medicamentum: Et propterea *hiera* quoque in his caſibus eſt ſuſpecta. Eod. tempore *frictiones* adhibeantur, *ligatura, ſuppoſitoria acria, clyſteres acres*, & ſi fœces fuerint induratæ præmittatur *clyſter mollis.* Eductis autem fœcibus imponatur hic acris clyſter. B

℞ *pulp. colocynt. in petia ligata* ʒ j. ß.
Puleg. Calament.
Orig. Thym. an. M. j.
Vtriuſq. Centaur. an. M. ß.
Sem. Cartham. ℥ ß.
f. decoct. ſ. a.
℞ *huius decoct.* ℔. j.
Hier. Pachii ʒ ij.
Diaphœnic. ℥ ß.
Mell. roſ.
Ol. camomel. an. ℥ iij. C
M. f. Enema.

Hæc forma clyſteris debebit eſſe in vſu, ſaltem alternis diebus, toto tempore permanentiæ lethargi. Aliis autem diebus, & horis, ſi non ſemper, ſaltem frequentiſſime debent lethargici detinere hanc ſuppoſitorii formam.

℞ *Trochiſ. Alhand.* ℈ j.
Diagrid. g̃. viij. *Sal. gem.* g̃. xij.
Hier. Diacolocynt. ʒ ij.
Mell. q. ſ.

M. & f. Suppoſit. longitudinis digiti minimi cum filo.

Et ſi flatus valde vrgeant, addendum eſt *Ciminum.* Nihil enim magis lædit lethargicos, quam flatus. D

Interim vtendum quoque reprimentibus ex Gal. *13. method. 21.* Auic. probauit *roſac. cum acet.* in qua re etiamſi improbetur a nonnullis, quod in materia frigida non conueniat hoc reprimens frigidum; ſequitur tamen Gal. *2. de comp. per. loc. c. 1.* qui in lethargo vtitur in principio *acet. cum oleo roſaceo.* Sequitur etiã rationem. Nunc enim eſt ſermo de *Lethargo incipiente*, in quo materia non eſt fluxa.

Hoc tempore *Victus* debet eſſe tenuiſſimus per biduum, aut triduum, cuiuſmodi ſunt aut ſola mulſa aut ptiſana cum mulſa.

In facto lethargo præter reuulſoria iam dicta, & veſicantia extremis partibus, crurib. ſcil. & brachiis affixa, ſingulatim a capite euacuandum eſt. Primum quidem ſecta frontis vena, aut apertis narium venis, vel illis, quæ ſunt poſt aures, aut affixa magna cucurbitula occipiti. E

Quæ ſi non proſint, *Digerentibus* quoque vtendum, præcipue ſiccioribus, vt *fomentis, ſeu ſacculis repletis pipere, caſtorio, irede, pulegio, maiorana, ſtæchade:* Nã vnctuoſa, & humida ſomnum faciunt. Adhibeantur autem & ſyncipiti, & occipiti, ſicuti reprimentia ſoli ſyncipiti ſunt admouenda.

Purgetur etiam caput *Errhinis* ſeu ſternutamentis validis, dummodo ſopor ſit valde profundus: Mitioribus autem, ſi minus profundus fuerit: Idcirco *caſtoreum* ceteris omnibus anteponitur aut puluerisatum & inſuffiatum, aut miſtum cum ſucco *maioranæ aut betæ:* & quia *maſticatoriis*, aut *gargariſmatibus* vti non licet (neque enim ægri obtemperant, non enim habent ſenſum:) in his caſibus conueniunt illitiones palati ex *Theriaca, ex diaſinapi miſto cum pulu. colocynth. aut agarici*, quæ a proprietate pituitam educunt. F

Et quia valde proni ſunt in ſomnum, Quæritur: *Vtrum omni ingenio ſint excitandi?* Nam Cœl. Aurel. *2. acut. 4.* & Darias *apud Celſ. lib. 3. c. 28.* improbant hos frequentes lethar-

A lethargicorum clamores, punctiones, vellicationes, quæ virtutẽ fatigent. Ex altera parte
antiquiores Latini Gentil. Gordon. Valeſc. Matth. de gradib. volunt excitari lethargi-
cos adductis in conclaue porcellis fortiter clamantibus, & malleis percutientibus vaſa
ænea, & campanas; Quæ omnia tamen operoſa mihi videntur, ac ridicula. Itaq; ſicuti
excitandos omnino cenſeo, quod ſomnus inflammationem augeat, *2. aph. 1.* ita elegan-
tioribus potius vtendum eſſe auxiliis puto.

Probatur mihi *Linimentum* factum ex *pilis humanis ipſius ægri crematis, & pulverizatis,*
ruta, & aceto, quo illinatur frons & tempora. Ex ſuffumigiis quanquã multa probentur,
vt *galbanum, aſſa fœtida, & alia id genus*, placet mihi, vt accipiatur *acetum*, in quo ebullierit
B *Caſtorium, ruta, pulegium*; deinde hoc aceto aſpergantur *laminæ ardentes*, vt ægri fumũ na-
ribus excipiant: Interim fricandi ſunt artus *ſquilla aceto commiſta*, ac verberandæ huiuſ-
modi partes vrticis, & repetendæ ſæpius & frictiones, & percuſſiones. Mutandum eſt
cubile, & conclaue. Agitatio enim corporis iuuat. Iuuat quoque, vt ſentit Trallianus, il-
los in balneum immergere, excepto capite. Et hæc de curatione lethargi, ſiue ſoporis
cum inflammatione dicta ſufficiant.

§. V. *Curatio Lethargi improprii ſine inflammatione.*

QVod ad Lethargum ſine inflammatione, nulla eſt diuerſitas in curatione, niſi in miſ-
ſione ſanguinis, & in reprimentibus. Neq; n. in hoc caſu conuenit ſanguinis miſſio,
C neq; reprimẽtia illa frigida. In ceteris ita agẽdũ, vt diximus in lethargo cũ inflãmatione.

CAP. IX. *DE LÆSIONE MEMORIÆ.*

MEmoria, quam Plato in Theæteto *matrem* vocauit *Muſarum*; alii dicunt *Iouis*
amaſiam, imaginationis conceptaculum, ſcientiæ theſaurum, & lumen, & cuiuſq; in-
genii ornamentum, non modo in phrenitide, lethargo, comate, & caro, de
quibus iam egimus, apoplexia, epilepſia, fatuitate, & amentia, de quibus in-
fra, vitiari conſueuit; ſed etiam ipſa per ſe ſola, vt propterea noſtræ ſint partes de memo-
riæ læſione, aut memoria læſa nunc verba facere, tametſi partem hanc prætermiſerit
Rhaſes. Quia vero non poſſumus intelligere, quid nomine læſæ memoriæ hic intelliga-
mus, quidve ſit hæc læſa memoria, quæ ipſius differentiæ, & cauſſæ, niſi primum ſcia-
D mus, quid intelligamus per memoriam naturaliter ſe habentem: idcirco ante omnia de
hac differendum.

De Memoria naturali.

MEmoriæ nomine in præſentia Reminiſcentiam quoq; complector, & quod ad me-
moriam pertinet, tripliciter accipitur: pro *potentia*, pro *habitu*, pro *actu*.

Memoria accepta pro *potentia* nihil aliud eſt, quã facultas animæ potiſſimum ſen-
tientis, ſubinde intelligentis, apta ad recipiendas, ac conſeruandas ſpecies ſenſiles, & in-
ſenſibiles cum conditionib. indiuiduantib. per ſe; intelligibiles per accidens, cum factũ
fuerit tempus ex moderata temperie, ac conformatione poſterioris cerebri partis.

E Dicitur *potentia animæ ſentientis*, quia cum ſit ẽt in brutis, cane, elephante, equo, &c.
non poteſt dici animæ intelligentis niſi per accidens, quatenus ſcil. ſpecies etiam intelli-
gibiles mediantibus iſtis phantaſmatibus, quæ pertinent ad memoriam ſenſitiuam, ipſæ
quoque reſeruantur.

Dixi *aptam ad conſeruandas*. &c. Per ſenſibiles intelligimus imagines omnium obie-
ctorũ externorum, quæ prius offeruntur ſenſibus externis, recipiuntur in ſenſu commu-
ni, & deinde communicantur imaginationi.

Per *inſenſibiles* intelligimus illas imagines, quæ aut *extrahuntur ex ſenſibilibus*, vt vo-
lunt Auerr. Auic. Albert. & alii cum his, aut *neceſſario concomitantur*; vt Græci omnes pro-
F ponunt, vt Ariſt. ipſa ſenſibilia. Hoc dico propter Tyrones: quia Arabes ponebant æſti-
matiuam, quæ extraheret ſpecies intelligibiles ex ſenſibilibus; Græci vero neceſſario in-
telligibiles ſpecies comitari ſenſibiles. Sed quicquid ſit, nihil ad nos.

Diximus, *conſeruare memoriam has ſpecies cum conditionibus indiuidualibus*, ad differen-
tiam intellectus. Nam hic nunquam verſatur circa huiuſmodi imagines cum conditio-
nibus indiuiduantibus loci, perſonæ, ſitus, habitus, & temporis.

Diximus ẽt, *cũ factũ fuerit tempus*, vt diſtingueremus potẽtiã memoratricẽ ab imag na-

Digitized by Google

trice. Cum enim imaginatio ſuſcipit ſpecies obiectorum a ſenſu communi, verſatur circa illas cum conditionibus indiuidualibus, abſente etiam obiecto, & diu poteſt in illis verſari, & quamdiu verſatur, non dicitur memoria, ſed imaginatio. Vbi autem ſemel imaginatio intermiſerit huiuſmodi operationem, illa facultas, quæ habet reaſſumendi vim, vel retinendi illas imagines, quæ antea fuerant in imaginatione, dicitur memoria: Propterea iure Ariſt. *de memor. c. 1.* dicit *memoriam eſſe facti & præteriti, non rei præſentis.* A

Diximus etiam *hanc facultatem per accidens conſeruare ſpecies intelligibiles*, quia non poteſt illas conſeruare abſque cõditionibus indiuidualibus, quæ pertinent ad ſenſum communem atque imaginationem.

Denique diximus, *fieri hanc facultatem mediante temperie, & moderata conformatione.* B
Nam & nimia caliditas, & nimia frigiditas, humiditas, ſiccitas, memoriæ ſunt cõtrariæ. Caliditas quia non permittit ſpecies ſenſibiles imprimi in ipſo cerebro. Sunt enim in continuo motu propter calorem ſpirituum. Frigiditas, quia ſpecies in ſpiritibus frigidioribus ac cerebro frigidiore non imprimuntur, ſicuti nec in ſicciore. In humidiore autem poſſunt quidem imprimi, ſed ſtatim euaneſcunt non minus, ac impreſſiones figurarum in aqua, aut alio corpore fluido.

Denique dictum eſt, *in poſteriore cerebri parte:* quandoquidem hæc pars tanquam ceteris durior, melius poteſt ſpecies retinere. Accedit, quod ſicuti anterior eſt propter receptionem ſpecierum in continuo motu; poſterior eſt condita illis tantum conſeruandis: Propterea hic locus quietus memoriæ conſecratus eſt. Hinc fit, vt qui amplo ſunt occipite, valeant memoria. Hinc etiam fit, vt percuſſi in ea parte amittant memoriam, & medicamenta ibi applicita iuuent memoriam. Eadem ratione fit, vt nonnulli ſimul, & memoria, & ingenio valeant. C

Hanc ſententiam de principum facultatum diſtinctione per ſedes, & loca non modo habuere Arabes, Auerr. *2. coll. 2.* & Auic. *6. natural.* & inter Latinos Albert. *2. de anima.* inter Græcos Aet. *2. tetrab. c. 2.* verum etiam colligitur ex Gal. *1. in 1. prorh. 27. 4. de loc. aff. 2.* Neque tamen pugnat hæc ſententia cum illa, quam habet *lib. art. medic.* vt nunc ſubiungam. Hæc de memoria, vt eſt facultas & potentia.

Memoria vt habitus (nomine *habitus* poteſtis etiam accipere *diſpoſitionem*) nihil aliud eſt, quam *impreſſio imaginis ſenſatæ & non ſenſatæ cum conditionibus indiuidualibus, cum factum fuerit tempus ex cerebri moderata temperie, & conformatione.* D

Nihil differt hæc definitio a prima, niſi quod in illa accipimus aptitudinem & potentiam ad recipiendas ſpecies, & conſeruandas; in hac explicamus actum primum impreſſionem ſpeciei in anima, mediante temperie, & conformatione cerebri moderata.

Denique memoria accepta pro *actu ſecundo, pro operatione*, nihil aliud eſt, quam *conuerſio animæ ad imagines reſeruatas, cum factum fuerit tempus:* ſiue quod idem eſt, eſt *reaſſumtio obiectorum ſine ſenſu, quæ antea fuerant in ſenſu:* Eſt definitio Platonis in Philebo.

Cum dicimus, *eſſe conuerſionem animæ ad imagines*, non credatis per imagines nos intelligere animam actu memorantem, contemplari tantum ſpeciem ſenſibilem iam receptam & in imagine conſeruatam: (Nam ſic memoria eſſet non obiecti externi, ſed imaginis tantum.) Itaq; vt recte docet Philoſophus *lib. de memor. c. 1.* actus memorandi eſt *copula quædam imaginis in anima exiſtentis cum obiecto externo:* Nam concipimus illam imaginẽ non vt res abſoluta, ſed in relatione ad illud, cuius eſt imago: & propterea vno, & eodem tempore actus memorandi verſatur circa imaginem interiorem, & circa obiectum externum, cuius eſt imago. Hinc dicit Ariſtot. *loc. cit.* eos, qui verſantur circa imagines, non vt ſunt repræſentatiuæ alterius; ſed vt quoddam abſolutum, ecſtaſin pati, vt contigit Antipheronti; Iſti enim non conferunt imaginem ad id, cuius eſt imago, & putant illam eſſe realem, & arbitrantur, id quod non eſt: & propterea delirant. E

Deniq; diximus (*cum factum fuerit tempus*) quia etiam in actu memorandi oportet, vt ille, qui memoratur, cognoſcat, ſe verſari circa imaginem, quæ antea fuerit in imaginatione, ſed exciderit, ita, vt inter illum actum imaginationis, & hunc ſecundum cadat tempus medium, in quo nulla facta ſit actio. Propterea vt dicebam, iure Plato dixit, *memoriam eſſe reaſſumtionem obiectorum.* F

De

A

De Reminiſcentia.

EX his patet: quid ſit *Reminiſcentia*: Nam in nihilo differt hæc a memoria, niſi quia memoria reaſſumit has ſpecies cum facilitate; Reminiſcentia reaſſumit eaſdem cum difficultate, & ſyllogiſmo. Neq; enim quiſpiam poteſt reminiſci, qui non vtatur demonſtratione vel a priori, vel a poſteriori: Et quia nemo poteſt vti demonſtratione, qui non habeat principium demonſtrandi, hinc fit, vt in reminiſcentia ſeruetur aliquod principium, ex quo paulatim educitur ad inuentionem illius, quod iam exciderat. Propterea Ariſt. *lib. de memoria, & reminiſcentia c. 2.* inquit, *Reminiſcentiam neq; eſſe de nouo addiſcere, neque de nouo inuenire:* Ratio eſt: *quia qui de nouo addiſcit, aut de nouo inuenit, quærit principia,* B *& concluſiones;* In *Reminiſcentia quæruntur tantum concluſiones, & principia adſunt.* Hæc de memoria naturali.

Concluſiones IV.

EX proxime dictis 4. elicio concluſiones. Prima eſt: Reminiſcentiam ratione, & reipſa a diſcurſu non diſtingui; ſed tantum modo. Non ratione: *quia ambo procedunt a noto ad ignotum per neceſſariam conſequentiam:* Non re, aut ſubiecto: *quia ambo fiunt in media cerebri parte.*

Diſtinguuntur modo: quia Diſcurſus *quærit concluſiones ignotas de nouo;* Reminiſcentia *quærit illas quæ antea fuerunt notæ; ſed exciderunt.*

C Secunda concluſio pendet ex dicta prima: Reminiſcentiam ſcil. cerebri temperiẽ requirere calidam & ſubſtantiam mollem. Neq; enim ſubtilitas argumentandi, quæ eſt neceſſaria in reminiſcentia, cum duritie aut frigiditate perfici poteſt.

Tertia concluſio. Actum memorandi neque ratione, neq; reipſa diſtingui ab imaginatione; ſed modo tantum. Non ratione: *quia ambo verſantur circa idem obiectum ſenſibile & inſenſibile: quod pro ſuo arbitratu componit, & diuidit: conſiderat conditiones indiuiduales, & propterea fiunt etiam in eodem ſubiecto.* Hinc Gal. *2. de motu muſc. 6.* facultatem memoratricem eandem cum imaginatrice docuit eſſe.

Diſtinguuntur modo: *quia imaginatio proprie accepta petit ſua obiecta ſenſibilia ab externis ſenſibus, & a communi ſenſu.* Imaginatio accepta *pro actu memorandi recipit obiecta reſeruata in memoria.*

D Idcirco ſequitur ex his quarta concluſio. Actum memorandi requirere robur caloris innati, & ſubſtantiã cerebri anteriorem neque admodum duram neq; admodum mollem: (Et ſic ſoluemus obiectionẽ locorum Gal.) Requiritur robur caloris, *quia calidũ innatum eſt præcipuum inſtrumentum principum facultatum, 3. de lo. aff 7.* Requiritur moderata ſubſtantia partis anterioris: *quia ſicuti poſterior cerebri pars, in qua reſidet facultas memoratrix,* id eſt, *conſeruatrix imaginum, eſt minus apta ad retinendas, & ſuſcipiendas imagines propter mollitiem aut duritiem, ita & pars anterior, vbi debet fieri actus memorandi. Et extrahuntur imagines ex parte poſteriore, quaſi ex arca. Iſtæ imagines non facile recipiuntur in duriore ſubſtantia, aut retinentur in molliore.*

E Ex quibus dictis poteritis colligere, *cur memoria tribuatur parti poſteriori, & cur parti anteriori?* Nam facultas, vt habitus memorandi pertinet ad cerebri partem poſteriorẽ; Actus memorandi pertinet ad anteriorem: Hinc ſequitur *poſſe aliquos valere & ingenio, & memoria,* quod pars poſterior quanquam durior, ſed intra limites ſanitatis poſſit imagines retinere; anterior tanquam moderata poſſit illas ſuſcipere, atque circa illas verſari. Quod ſi contingat hanc partem anteriorem ex nimio calore ſicciorem, ac duriorẽ reddi, ſunt quidem iſti ingenioſi, & poſſunt habere potentiam, & habitum memoriæ; ſed non facile habent actum memorandi propter cauſſam propoſitam.

F

De memoria vitiata.

SEd iam venio ad memoriam p. n. ſe habentem. Memoriæ vitiatæ nomine intelligo memoriam, & reminiſcentiam. Læditur vtraque aut *Abolita* aut *Imminuta* operatione memorandi, & reminiſcendi. *Abolitam* intelligo memoriam, cum quiſpiam nullius rei recordatur, neq; etiam proprii nominis: Quod in peſte factum eſſe docuit Gal. *2. de ſympt. cauſſ.* 7. ex ſententia Thucid. *2.* hiſtoriarum.

Imminuitur dupliciter. Aut quia quorundam tantum fiat obliuio: Aut quia omnium quidem ſit obliuio; ſed non integra. Omnium ægre recordantur ægri; Cum quispiam quorundam tantum obliuiſcitur, eorum obliuiſcitur potiſſimum, quæ minus ſunt ſenſata. Idcirco ſcribunt, *Franciſcum Barbarum in extrema ſenio Græcarum literarum prorſus fuiſſe oblitum: Georg. Trapezunt. omnium literarum factum eſſe immemorem.* Anton. Beniu. *c.47. de admir.* Senenſem inquit ſe vidiſſe, qui poſt morbum omnium, etiam proprii nominis, erat oblitus: Chriſt. a Vega *3. de art. Med. c.10.* ſcribit etiam de quodam, qui ex morbo literarum omnium plane oblitus erat. A

Cauſſæ.

CAuſſæ memoriæ, ac reminiſcentiæ ſiue abolitæ, ſiue diminutæ, Aliæ ſunt *ex accidenti*, Aliæ *per ſe.* B

Ex accidenti, ſunt illæ omnes, quæ Aut prohibent obiecta ſenſibilia recipi in ſenſu communi & imaginatione. Hac ratione in omni ſoporis differentia, ſiue ſit Lethargus, coma, carus, ſiue apoplexia, epilepſia, læditur memoria non ſuſceptis obiectis ſenſibilibus; Aut ſuſcepta obiecta ſunt in nimio motu, agitatis ſpiritibus, vel propter delirium, aut phrenitim, aut ebrietatem, vel aliam ſimilem cauſſam.

Cauſſæ per ſe ſunt duplices. *Aliæ* enim pertinent ad facultatem, & partem recipientem, & conſeruantem imagines ſenſibilium, quam diximus eſſe poſticam cerebri partem: *Aut* ſunt cauſſæ, quæ pertinent ad partem, & facultatem, in qua fit actus memorandi. Priores cauſſæ ſi de immediatis ſit ſermo, pertinent omnes ad ſubſtantiæ mediocritatem, & puritatem; minime vero ad intemperiem. C

Ratio eſt: *quia facultas memoratrix prout conſeruat, nihil agit, eſt quaſi locus, quaſi cera, in qua ſigilli imago imprimitur*, & propterea ſicut ad impreſſionem imaginis ſigilli in cera non concurrit mediate aut immediate temperies vel intemperies; ſed neceſſe eſt, vt cera illa neq; ſit nimium fluida, neq; nimium dura, neq; nimis pauca, neque impura: Ita quoq; ſubſtãtia cerebri, prout eſt, receptaculũ imaginũ, neq; nimis mollis, neq; nimis dura eſſe debet. *Ariſt. de memor. cap. 1.* neq; nimis parua, q contingit in anguſto capite præcipue cũ defectu occipitii: neque coinquinata, alienove humore imbuta. Hinc Plat. *in Theatet.* cui conſentit Auer. *in com. vlt. lib. de mem.* pituitam, & melancholiam inquit eſſe defectus memoriæ cauſſam. Propter eandem cauſſam Gal. *2. de cauſſis ſympt. 7.* eos in peſtilentia, D quibus in cerebro facti ſunt abſceſſus, factos dicit eſſe immemores, tranſmiſſa humorum colluuie in hunc locum: Idcirco non modo pituita, & melancholia; ſed vnuſquiſq; humor, qui cerebrum inficere poteſt, memoriam vitiabit. Hinc ſcribit Beniuen. *loc. cit.* Senenſem illum, qui perdiderat memoriam, ſuperueniente alui fluore biliôſo, pituitoſo, ſanguineo priſtinam recuperaſſe memoriam.

§. III. De cauſſis mediatis.

MEdiatæ cauſſæ huius mollitiei nimiæ ſunt ætas puerilis, quæ tametſi propter rerum nouitatem, & admirationem in quibuſdam memoria valeat; propter nimiam tamen mollitiem hac in parte plerunque deficit: Augent autem mollitiem intemperies E humida, ſiue fiat ex conſtitutione & regione humida, ſiue ex pluuiis caput madefacientibus, præcipue vero circa occiput, aut inunctionibus humidis, otio, vſu olerum humectantium, potu aquæ, &c. ſicuti durities augetur ex intemperie ſicca, quæ ſequitur ætatem ſenilem, in qua tametſi adſit memoria quorundam, quæ in iuuentute contigerant; deficit tamen circa obiecta, quæ de nouo aſſumuntur, quia non poſſunt imprimi.

Cauſſæ denique propter quas actus memorandi imminuitur, aut tollitur, pertinet ad intemperiẽ frigidam, q̃ deſtruit robur calidi innati, & ſpirituum animalium cerebri, Hipp. *de ſacr. mor.* ſcribit, memoriã lædi ex intẽperie frigida & humida. Gal. *3. de loc. aff. 5.* inquit, lædi ſemper ex frigida, quandoq; ex humida, quandoq; ex ſicca frigidæ cõnexis. F Et ratio eſt, quia calidum hoc innatũ poteſt lædi aut propter ſpirituũ euacuationẽ inanitionemque, vt propter vſum Veneris immodicum, poſt vigilias, & nimia ſtudia. Scribit Gal. *3. de loc. aff. 5.* quendam ex nimiis ſtudiis factum eſſe obliuioſum omnium. Addit Gal. nimium exercitium obliuionem parere, quod contigit cuidam vinitori: Aliquando calor hic ſuffocatur, & ideo omnis nimia repletio, ſiue cibi, ſiue potus, euacuationum

ſuppreſſio

A ſuppreſſio, otium, nimius ſomnus, calorem cerebri exſtinguunt, memoriam hebetant: Quandoq; refrigeratur hic calor ex opii, mandragoræ, hyoſciami, papaueris, frequenti vſu, & lactucæ, ex nimio timore. Cœl. Aurel. *1. tard. paſſ. c. 5.* Artemidorum Grammaticum viſo ex improuiſo in arena crocodilo ſtatim ex timore omnium literarum factum eſſe immemorem ſcribit. Denique ex cauſſa venefica, ex aſſumto veneno, confertim ſolet obliuio ſequi: quod inquiunt factum in Bamba Gothorum Rege qui hauſto veneno obliuioſus ſtatim factus. Poſtremo ex cauſſis externis, percuſſione circa occipitium, multi facti ſunt immemores. *Plin. lib. 7. c. 24. Fernel. lib. 5. c. 2.*

§. *V. Signa.*

B NOn diu laborabo in referendis ſignis cauſſarum læſionis memoriæ. Etenim ex dictis ſuperius in tractatu de dolore capitis, atque aliis affectionibus hæc colligi poſſunt ſigna. Itaq; ſi lædatur memoria ob defectam caloris innati, ſimul cum læſione memoriæ, & imaginatio, & diſcurſus, vel pereunt, vel minuuntur: ſenſuum ſtupor, & motus animalis torpor ſuccedit. Et ſi frigiditati connexa ſit ſiccitas, adſunt vigiliæ, fatuitas, amentia, carentia excrementorum, ætas ſenilis, præceſſerunt cauſſæ ſiccantes, & euacuationes inſignes.

Quod ſi adſit *humiditas*, ſomni ſunt profundi, &, vt ſcribit Auic. melius recordantur eorum, quæ de nouo offeruntur, quam eorum, quæ iam diu præceſſere: contra quam
C in intemperie eueniat ſicca, in qua, quo memorabilia ſunt antiquiora, eo facilius reducuntur in actum memorandi; recentiora minus recordantur.

Ex his ſignis, quæ demonſtrant intemperiem, vel ſiccam, vel humidam, poteſtis etiam colligere mollitiem, & duritiem cerebri.

Quod ſi adſit excrementi copia, ſiue ſit pituita, ſiue melancholia, ſiue ſanguis, aut pus, horum ſigna petenda ſunt ex ſuperioribus tractatibus.

§. *VI. Prognoſis.*

MEmoria iam in ſenibus collapſa amplius reſtitui non poteſt. Cum vero repente a-
D mittitur; poteſt quidem reſtitui, ſed magnum aliquod minatur malum. Aetio (cui ſubſcribit Auic.) minatur apoplexiam, & epilepſiam, paralyſin aut quid tale.

§. *VII. Ratio curandi.*

INtentiones curandi variæ ſunt pro cauſſarum varietate. Nam in defectu caloris cum intemperie frigida & ſicca agendum eſt humectantibus internis, & externis. Internis, frequenti vſu lacticiniorum, præcipue butyri, commendantur *cerebella* animalium; ſed præcipue turturis, & perdicis, *oua ſorbilia*, vinum moderatum, ſomnus longus.

Extrinſecus *balnea* conueniunt *aquæ dulcis, lotio capitis ex lacte, ture caſtrati*, in quo bulliant *malua, althea, chamomel.* His ſuccedit inunctio ex oleo *amygd. chamomel.* miſtis cum
E pinguedine *anatis, anſeris, & medulla cruris bouis.*

Ex medicamentis conueniunt conſetu. borag. bugloſſ. & confectiones omnes ex amygd. & ſaccharo confectæ.

Quod ſi intemperies ſit humida abſque materia, agendum ſiccantibus, & calorificis internis & externis: Interna multa quidem ſunt, vt Theriac. Mithrid. Caſtor. Sed præcipuum obtinet locum anacardina confectio, cuius doſis eſt ʒ j. 4. hor. ante cibum, poſtque aſſumatur ant ℥ ß. *aquæ ardentis*, in qua ſi magna ſit intemperies, infundatur *piper longum, caſtoreum, pyretrum, Zinziber.*

Si magnus non ſit exceſſus, ſeu lapſus, exhibeatur *vinum odoratum*. Ego vbi magna
F non ſit frigiditas, vtor his rotulis.

℞ *nuc. moſc.* n. ij.
Carioph. n. viij.
Cinnamo. ʒ ß.
Sacc. diſſolut. in aq. maiora. q. ſ.
M. f. confec. in rotul.

E

Alii vtuntur hoc puluere. A

℞ Acor. Cyper.
Oliban. Thur.
Myrrh. Galang.
Pip lang.
Pyretr. an ℥j.
Pulu. Detur ʒj. ex vino.

In intemperie nimis frigida vtile & iucundum erit remedium ipſe *acorus conditus melle, aut zinziber, aut radix eryngii, aut pyretri,* præcipue vero ſi condiantur melle.

Quod ſi humiditati connectatur aliquis calor, in eo caſu accipienda eſt Aetii ſententia, qui probat vſum *eboris, & cornu ceruini vſti.* Vtrumque remedium datur in puluere a ʒj. ad ʒ ij. in intemperie calida humida. B

Extrinſecus occipiti potiſſimum admouenda ſunt remedia, vbi læſa ſit facultas, & habitus memorandi. Toti autem capiti, vbi actus memorandi: Sint hæc quoq; ſiccantia, vt *oleum chamomel. cum caſtar. & ſynapi,* aut lotio *ex decocta ſiſimbrii, roriſmar. lauend. cyperi, ſaluia, herba paralyſis, arigani, calamenthi, &c. id genus calidis ſiccis.*

Iu magna frigiditate *aqua ardens aut ſimplex, aut aromatibus alterata* poterit huic parti adhiberi. Omitto *dropaces, ſinapiſmos,* de quibus antea dixi.

Vbi adſit *materia,* & ea quidem *pituitoſa,* docui hactenus, quomodo ea ſit purganda. Dicam tamen & nunc ſingularia quædam. C

In læſa memoria cum *pituitæ* præſentia laudat Aet. vt quamprimum vtamur *hiera Ruffi, & albo elleb.* Non defuere ex recentioribus nonnulli, qui Aetii ſententiam vituperant, quod *hiera Ruffi* nimis violenter agat, & quod paulatim, & ſenſim a leuioribus ad grauiora tranſeundum ſit. Sed quod ad primum pertinet, *Hiera Ruffi,* ſicut & *Pachii,* & *Logadii,* quanquam grauia recipiant medicamenta, *vt colocynthidem,* ſunt tamen vſque adeo correcta, vt in fortioribus corporibus, abſq; noxa adminiſtrentur. Et ſane poſſunt quamprimum ſuccum peccantem educere, & humidam intemperiem ſiccare. Neque expectanda eſt præparatio. Nam ſi humor in cerebro conſiſtens diu hæſerit, aut indurabitur, aut conſimili intemperie ſolidas afficiet partes, vt malũ deinceps corrigi nequeat.

Detur igitur *hiera Pacchii ad* ʒ ij. D

Aetius proponit ℥ ß. Ego ſolis ʒ ij. maximas vidi purgationes. Quinimo eadem *hiera* in ead. quantitate exhibita habet vim corrigendi humidam totius corporis, & cerebri intemperiem. Vnde Aetius ſingulis diebus portiunculam exhibet ad magnitudinem fabæ, v. erit ℈j.

Si cui hæc minus placeat, detur *confectio anacardina.*

Elleborũ album mihi quidem probatur; ſed vbi potiſſimum læditur memoria ex melancholia. Sed de iſto medicamento in tract. de Melanch.

Præparanda erit materia *oxymel. ſcill. ſyrup. de beton. compoſ. de ſtæchade.*

Et viciſſim purganda non modo a toto, ſed a capite per *gargariſmata, maſticatoria & naſaria,* de quibus diximus alias: hoc tantum dicam, in præſentia in læſa memoria ſanguinis miſſionem non conuenire, niſi quando factus ſit aliquis abſceſſus, aliquis decubitus a corpore toto, aut parte determinata in ipſum cerebrum, abundante in corpore ſucco ſanguineo. In hoc caſu etiam Chriſtoph. a Vega *3. de art. meden. c. 10.* ſanguinis miſſionem proponit ſolus ex medicinæ ſcriptoribus, quos ego vidi, alter nullus. E

Idem proponit *Naſtrum* ex variis naſariis confectum ſiccantibus, quod poteſtis ibi legere apud illum.

In eundem vſum faciunt *ſuffumigia* quædam ex *ſtyrace, olibana, thure, myrrha, ligno aloës, addito etiam moſcô.*

His addatur *Victus* ratio, quæ habeat vim ſiccandi: propterea ſit tenuis, cœna ſit frugalis: exerceant corpus: fugiant Venerem: ſomnus ſit moderatus. F

Regulæ ſtudioſis obſeruandæ, vt retineant memoriam, eamq; augeant.

ET qui voluerit memoriæ indulgere, vt in ſtudiis valeat, hæc præcepta memoriæ cõmandet, vt primo ſtudium ſit vnius rei ſimplicis.

Secun-

A 2. Vt non ſit admodum prolixum:

3. Vt maxima adhibeatur diligentia, & attentio in ſtudiis. Gal. *2. de motu muſc. c. 6.* timidos, & ebrios ait non recordari eorum, quæ egerunt; quia attente ea non fecerunt, aut dixerunt.

4. Oportet ſuper ea re, cui incumbimus, multoties meditari. Gal. *1. de anat. admin. c. 2.* frequentem hanc meditationem memoriæ ſummopere conferre docet, quod etiã docet Ariſt. *de memor. c. 1. in fine.*

5. Oportet aliquando intermittere huiuſmodi frequentiam meditationis, & ſomno indulgere: Nam poſt meditationes plus facit ſomnus & quies, quam frequentata meditatio.

B 6. In ſtudiis oportet ordinem adeſſe: Nam memoria ſine ordine cadit.

7. Obſeruentur conditiones quædam indiuiduales, quibus res ipſa poſſit facile in memoriam reuocari.

8. Res, quibus incumbimus, ad breuitatem redigantur, & ſic memoria valebitis.

CAP. X. *DE VIGILIIS PRÆTER naturam.*

ATtingam, paucis tamen, nonnulla de vigiliis: Tranſibo deinceps ad Apo-
C plexiam. Dicuntur vigiliæ Arabibus *Saraha*, & nihil aliud ſunt, quam ſen-
ſuum exercitatio ex nimio motu animalium ſpirituum.

Per *exercitationem* intelligo aut *continuam*, in qua nullus ſit ſomnus, aut *valde diuturnam*, in qua ſit admodum breuis. Intelligo præterea & *vigiliam dierum, ac noctium, ac præterea menſium, & annorum.*

Sunt enim quidam abſq; ſomno degentes integros menſes: Patrem habeo adhuc ſuperſtitem, qui cum eſſet melancholicus paſſus eſt vigilias 7. menſium.

§. *II. Cauſſa continens, & efficientes.*

CAuſſa, vt dixi, vigiliarum eſt nimius ſpirituum motus. Mouentur autem ſpiritus ad
D inſtrumenta ſenſuum, vel quia deficit alimentum, vel propter alias cauſſas extrinſe-
cas. Deficit alimentum aut ex ſola intemperie ſicca, aut calida & ſicca, vt notauit Gal. *3. de loc. aff. c. 6. & 7. & 2. aph. 3.* Aliquando hæc intemperies eſt cum materia, aut melancholica, aut bilioſa, aut pituita ſalſa, quæ materia aut per eſſentiam in capite continetur, aut capiti communicatur ex ore ventriculi, vel venis totius corporis, vt in febribus vel alia parte determinata.

§. *III. Cauſſæ Mediatæ.*

MEdiatæ vero exſiccationis cauſſæ ſunt *cibi, & potiones exſiccantes*, vt ſalſamẽta omnia, acria, & aromata, vinum vetus generoſum, nimia exercitatio, ſol, ignis, balneum, *medicamenta* ſiue foris ſint poſita, ſiue aſſumta, præcipue quæ copioſius iuſto euacuant.
Exſiccant etiam *dolor, mœror, timor*. Ex cauſſis vigiliarum extrinſecis eſt *amor.*

E

§. *IV. Signa Diſtinctiua.*

COgnoſcuntur cauſſæ vigiliarum inter ſe diſtinctæ hoc modo: Si *intemperies ſit ſicca abſq; materia*, facies eſt ſqualida, oculi concaui, ſicci, & pallidi.

Si *calor* accedat, facies & oculi rubent, & aliquod ferocitatis veſtigium adeſt.

Si *materia cum intemperie* copuletur, & ea ſit melancholia, ſimul adeſt delirium melancholicum;

Si *bilis*, delirium cum rixa furioſum;

F Si *pituita ſalſa*, ſalſum excrementum aut ex naribus, aut ex ore excernitur, præter-
quam quod aliqua eſt capitis grauitas, & ex lotio aliiſque excrementis humorum diſtinctio haberi poteſt.

Vbi cãa fuerit aut *timor*, aut *mœror*, aut *dolor*, aut *amor*, ipſemet ægri hoc referre poſſunt.

§. *V. Prognoſtica.*

SOmnus & vigilia ſi modum exceſſerint, malum. Hipp. *2. aph. 3.* Idcirco *7. aph. 18.* A vigilia conuulſio, & deſipientia malum. Eſt enim ſignum maximæ ſiccitatis cerebri, & neruorum. In pueris potiſſimum hoc ſymptoma lethale eſt.

§. *VI. Curatio.* A

CVratio in intemperie ſicca fit humectantibus externis, & internis. Externis, *lotione capitis ex lacte, ex iure caſtrati alterato cum malua, althaa, ſemine lini.* Inunctiones etiam *ex oleo amygdalo miſto cum butyro, cum anatis, & anſeris adipe, cum mucilagine ſem. malua, & althea,* idipſum præſtare poſſunt. Intrinſecus pariter conueniunt *omnes cibi humectantes, lacticinia omnia, oryza cocta cum lacte, amygdalatum pracipue cum farina amyli, lactuca cocta, aliaq; id genus humectantia,* de quibus alias.

Quod ſi caliditas adſit, refrigerantia eligantur, *oleum violae. de nymphaa, oleum ex ranis, oleum ex cucurbita, ex cucumere.* Succi quinetiam *citrulli, cucumeris, cucurbita, plantaginis, & portulaca, vel ſoli commiſti cum oleis pradictis,* intemperiem corrigunt calidam. B

Intrinſecus pariter conueniunt frigida, *conſerua, viol. nymphea, roſar. ſyrupus de papau. emulſ. ſeminum papaueris albi.*

Quod ſi cum intemperie *humor* connectatur, ille primum eſt euacuandus, poſtea intemperies eſt corrigenda. Qua autem ratione vnuſquiſque humor purgari debeat, docui alias, docebo & infra.

Facta purgatione ſi vigiliæ propoſitis auxiliis non ceſſerint, tranſeundum eſt ad *Opiata*, quando vires iam concidant. Extrinſecus primum admoueantur, vbi ſi nihil effecerint, intrinſecus quoq; præbeantur. Extrinſecus faciunt lotiones capitis *ex hyoſcyamo, papauere, mandragora, lactuca, nymphaa, foliis ſalicis:* Facit & hoc Linimentum fronti, & temporibus illitum. C

℞ Philon. Rom.
Req. Nicol. an. ʒ j.
Succi lactuc. ℥ ij.
Succi limon. ℥ j. M.

Conuenit præterea naribus apponere fumum illius decocti, quod iam propoſui pro lotione capitis. Quinimo & portiunculam linimenti dicti in maximo calore. Licet quoque in nares attrahere *oleum viol. aut de nenuph. aut lactuca ſuccum, aut decocti ſoporiferi praſcripti portionem.* Intrinſecus alias dixi *in tract. de phrenitid.* conuenire ℈ j. *aut* ʒ ß. *opeati medicamenti*, ſiue ſit Philon. ſiue requies, aut recens Theriaca (intelligo quæ non tranſeat. 6. menſes) aut pilula *de cynogloſ.* vt prætermittam aquas ſoporiferas, quæ aliquando ſunt mors ægri. Hæc medicamenta ſimul cum victus ratione vigilias arcere poſſunt. D

In *opiatis* tamen hæc ſunt obſeruanda, vt dentur quidem poſt cœnam, ſed ſaltem 5. horis ab accepto cibo: & cœna ſit parca, ne opium, quod replet caput, impenſe concurrente cibi vapore copioſo, apoplexiam inferat, & propterea opiata in capite pituita referto propter hanc ſuſpicionem ſemper ſunt fugienda. Iraque poſt illorum vſum ſubiungantur calorifica, quæ opii vim, & perniciem corrigant.

CAP. XI. *DE APOPLEXIA.* E

APoplexia Græcis, *ſyderatio* Latinis dicitur, ſiue attonitus morbus, eo, quod qui hoc morbo capiuntur, quaſi fulmine percuſſi ſine ſenſu, & motu iacent. Antiqui vero fulmen ſydus eſſe putabant. Celſi tempore, vt ipſe refert *lib. 3. c. 27.* paralyſis dicebatur. Hinc Gal. *lib. de ſympt. diff. c. 3.* ſic definiuit apoplexiam: *Eſt paralyſis totius corporis cum abolitione principum facultatum.*

Et per *Paralyſin totius corporis*, vt ipſemet ſeipſum explicat *3. de loc. aff. 7.* & ſecuti ſunt Alexand. Aet. & Paul. nil aliud intelligit, quam *ſublatum ſenſum, & motum totius corporis.*

Neque quiſpiam obiiciat ex eod. Gal. ſpirationem ſeruari: Etenim neq; vita abſq; ſpiratione, neq; ſpiratio abſque vita ſtare poteſt, auctore eodem Gal. *5. de loc. aff. 1. & 6. de locis affectis. 4* Nemo, inquam, hoc obiiciat: Quandoquidem datur apoplexiæ ſpecies, in qua ſpiratio ſaltem ad ſenſum tollitur, nullus apparet thoracis motus. Auctor eſt Gal. *3. de loc. aff 10. 2 aph 42.* Quod ſi aliquando ſeruatur ſpiratio, ille non eſt proprie motus factus ex imperio voluntatis; ſed motus quidam coactus propter vſum auctum. Ete- F

nim

A nim *ſpiratio*, vt docuit Gal. *in introduct.* & *2. de mot. muſc. 6. eſt motus miſtus ex animali, & naturali.* Eſt *motus animalis* quatenus nerui & muſculi mouentur per electionem, ita, vt propter hanc cauſſam poſſit quiſpiam ſpiritu cohibito ſeipſum interficere.

Exemplum eſt apud Gal. ſerui illius barbari *dict. loc.* (*2. de mot. muſ. 6.*) qui hac ratione ſeipſum ſuffocauit. Eſt *naturalis*, quatenus aucto calore in partibus thoracis impellitur a natura facultas animalis ad motum thoracis.

Itaque etiamſi in apoplexia muſculi thoracis non moueantur ex imperio voluntatis, ſeruatur tamen motus illis irritatis, & impulſis ab vſu aucto a calore ſuffocante. Et quia in reſpiratione naturaliter ſe habente ſolus ſepti tranſuerſi motus ad reſpirationem B ſufficit; ita in apoplexia cum facultas mouens admodum languida confluat, neque ſolum ſeptum tranſuerſum, neque ſolum muſculi inferiores; ſed omnes ſimul ad motum impelluntur, vt propterea Gal. *4 de loc. aff. 7.* hæc reſpiratio nō magna, ſed ſublimis vocatur. Magna enim dicitur, quando vſus quidem eſt auctus, & omnes muſculi thoracis mouentur; ſed valida in omnibus exſiſtente facultate: Vbi vero ſicut in apoplexia, languida concurrit facultas, omnes muſculi ferunt ſuppetias, adiuuant motum, & ſic vocatur ſublimis, non magna ſpiratio.

Eſt vero hæc ſpiratio in apoplexia triplex: *Vna* cum ſtertore; *Duæ* ſine ſtertore: quarum *prima* eſt cum inæqualitate, difficultate, & intermiſſione, *altera* inæqualis; ſed nec difficilis, nec intercepta. Itaque *apoplexia legitima & exquiſita* eſt ſenſus, & motus abolitus C omnium partium.

Dico *legitima*, quia in ſpuria poteſt eſſe aliquis motus. Addidi cum Gal. in apoplexia reperiri principes facultates abolitas, quod maxime proprium eſt. Neque enim aut imaginatione, aut diſcurſu, aut memoria quicunque valent apoplectici.

Habeo nunc ægram, quæ hac nocte moritur apoplectica, quæ tamen mouet modo crus, modo cõcutitur, & habet ſenſum: Idcirca datur apoplexia cum motu, vt dixi.

§. II. *Cauſſa continens & modus generationis apoplexiæ.*

CAuſſa horum ſymptomatum ſunt ſpiritus animales non tranſeuntes ad inſtrumenta functionum dictarum, vt poteſtis ex Gal. *2. aph. 42.* colligere. Non tranſeunt ſpiritus aut impediti, aut in ſeipſos reducti.

D Impediuntur aut *obſtructione*, aut *compreſſione*, aut *ſubſidentia*. Et quia *obſtructio*, & *compreſſio* ac *ſubſidentia* fiunt in quibuſdam locis, & ex quibuſdam cauſſis, videndum, quæ ſint loca, quæ cauſſæ.

§. III. *Locus affectus.*

DE Loco ſcio maximam eſſe apud auctores difficultatem, quam ſic breuiter diluo. In apoplexia locum affectum *immediatum* eſſe vnicum; *mediatos* plures.

Locus *immediatus* (quicquid ſentiat Altimarus, & alij) eſt ſubſtantia cerebri. *Cerebrum*, vt alias dixi, ex ſententia Gal. *3. de loc. aff. 7.* eſt ſedes præcipua omnium functionum animalium, & ventriculi cerebri non pro obeundis functionib. ſunt inſtituti; ſed vel vt E præparent, ſicut anteriores, vel vt concoquant, vt medii, vel vt perficiant ſpiritū animalē, vt poſtremi. Hic ſpiritus elaboratus deinde in cerebrum mittitur, cuius portio perficit facultates principes, alia portio (ſiue ſubſtantia ſiue illuſtratione hoc non diſputo) mittitur ad neruos ſenſificos, & motiuos ad perficiendum ſenſum & motum. Itaque locus immediatus, ex quo læduntur principes, ſenſitiuæ, & motrices functiones, eſt ipſum cerebrum. Itaque Gal. *4. de loc. aff. 2.* in epilepſia inquit lædi ventres magis; in apoplexia corpus cerebri magis.

Mediati loci ſunt ipſimet ventriculi, vt docuit Galen. *2. de cauſ. ſympt. 7.* & colligitur ex *2. aphor. 45.* cum ſcribit, Epilepſiæ & Apoplexiæ eſſe vnum & eundem locum, & F cauſſam.

Fit quoq; ex plexu choroide, & ex arteriis carotidib. vt colligitur ex Gal. & Hipp. *4. acut. 23.* vbi Gal. per interceptiones venarum interpretatur etiam apoplexiam. Hinc Auic. conſtituit Apoplexiam fieri ex cerebro, ex ventriculis, ex venis, & arteriis, atq; illam diſtinguit egregie, dum inquit apoplexiam fieri aut non tranſmiſſo ſpiritu animali ad propria inſtrumenta, aut non tranſmiſſo vitali, qui eſt materia ſpiritus animalis.

Etenim non tranſmittitur ſpiritus animalis vitio cerebri, & ventriculorum; Non

tranſmittitur ſpiritus vitalis vitio plexus coroidis & arteriarū carotidum. Et quia huiuſ- A cemodi impedimentum ſpiritus vitalis,non ita ſubito,nec tam magnam infert apoplexiam,idcirco Gal. 2. de placit. Hip.& Plat.c. 6. videtur negare,apoplexiam fieri ex iſtis arteriis ſoporariis & plexu retiformi. Sed hoc tantum voluit,non fieri immediate. Nam etiam ſi ſpiritus vitalis non confluat ad ventriculos; ſemper tamen aliqua portio elaborata in ipſis ventriculis repetitur, quæ beneficio aeris inſpirati poteſt per aliquot horas ipſum animal abſque apoplexia ſeruare.

Sed tamen quod ex arteriis ſoporariis fiat apoplexia, confirmauit Fernel. experimento in quadam patiente mortua ſecta,in qua repertus eſt ſanguis plurimus ipſum plexum coroidem comprimens, vt poteſtis videre *2. de abdit. rer. cauſ. c. 15.* Hanc eandem B ſententiam recipit Iul. Alexandrin. *24. ſalub. c. 2.* & Leuin. Lemn. *1. de occult. c. 11.*

§. *VIII. Cauſſæ immediatæ efficientes.*

CAuſſæ immediatæ, quæ agunt obſtruendo, ſunt primo quidem materia pituitoſa; non tamen aquea, vt poteſtis colligere ex Veſalio *lib. 1. fabric. human. cap. 5.* exemplo cuiuſdam puellæ Auguſtanæ, in qua totum cerebrum erat aqua repletum; nec tamen patiebatur apoplexiam. Eſt itaque craſſa pituita, vt experientia probauit Real. Columb. *lib. 15.* multiplici corporum apoplecticorum ſectione. Idcirco Galenus ſæpius repetit hanc ſententiam, fieri apoplexiam ex pituitoſo, & craſſo ſucco, *3. aph. 16. 23. 31. & 2. de cauſ. ſympt. 7. & 4. de loc. aff. 7.* C

Fit quoque ex ſucco melancholico; non tamen frequenter, quicquid ſentiat hac in parte Cardanus, qui exponens *com. 56. partic. 6.* vbi docet Hipp. a 40. anno ad 60. fieri apoplexias, & Gal. ibi aſſerit in hac ætate fieri eas ex melancholia, ipſe videtur voluiſſe magna ex parte fieri ex ſucco melancholico. Quæ ſententia eſt tantum intelligenda de hac ætate a quadrageſimo ad ſexageſimum annum.

Sed & ſanguis eſt cauſſa apoplexiæ, Gal. *lib. de rat. cur. per ſang. miſ. c. 5.* Irruente ſanguine in cerebrum, apoplexias fieri, & propterea *lib 1. de ven. ſect. aduerſus Eraſiſt. c. 6.* propter menſes ſuppreſſos ſcribit fieri apoplexiam. Quinimo in prægnantibus circa primos menſes, & quemadmodum docet Holler. *lib. 1. de morb. inter. c. 6.* tempore, quo anima corpori accedit, apoplexiæ ſuccedunt propter ſanguinis motionem. D

Idipſum facit ipſe flatus Hipp. *lib. de flatib.* Vapores quinetiam craſſi, & lenti ex variis corporis partibus eleuati, præcipue ex ventriculo, inteſtinis, vtero. Quinimo fumus etiam ſiue ſit carbonum, ſiue alicuius medicamenti deleterii, vt cinabaris, poteſt apoplexiam inferre; dummodo non tantum ſpiritales lædantur partes; ſed etiam cerebrum. Aliud eſt ſuffocari; aliud apoplexiam pati. Ex his fumis poteſt quis etiam ſuffocari ſine apoplexia, impedito anhelitu, aut propter faucium anguſtiam, aut laryngis, & arteriæ, aut pulmonum. Hi omnes dicuntur ſtrangulati ex Gal. *4. aph. 34.* ſed vbi fumus etiam in cerebrum influat, & obſtruat, tunc fit apoplexia.

Impediri conſueuit tranſitus ſpirituum ad inſtrumenta ex *Compreſſione* etiam non minus, quam ex obſtructione. Fit vero compreſſio ex affectibus cerebri inflammatoriis, Gal. 2. *aph. 42.* E

Per affectum inflammatorium intelligo non modo inflammationem legitimam ex ſanguine factam; ſed & eryſipelatodem, & pituitoſam, & in abſceſſum conuerſam, vt docuit quandoque Gal. *2. de loc. aff. 9.* Idcirco, vt antea dixi, poſt phrenitidem, & Lethargum apoplexia fieri conſueuit.

Deniq; non tranſeunt ſpiritus ad inſtrumenta ſenſuum aut ex ſubſidentia ventriculorum, quæ fit propter cauſſam veneficam, vt contigit plerunq; in hyſtericis affectionibus, ſiue præfocationib. vteri, aut retractis ſpiritib. propter terrorem ad ſuum principium. Sic Gal. *7. aph. 58.* exponens Hipp. aphor. vbi dicit: *Concuſſo cerebro mutos fieri*, Gal. inquit ex forti concuſſione ſpiritus quaſi perterritos ſeipſos colligere, tunc corpus ſenſu, F & motu priuari. Hactenus de cauſſis immediatis.

§. *IX. Cauſſæ mediatæ, & magis remotæ.*

ALiæ cauſſæ mediatę & remotæ, aut generant, aut mouent humorem iam collectum in corpore. Sic pituita augeri conſueuit in cōſtitutione humida, 3. *aph. 16.* in tempore anni

Digitized by Google

A anni frigido hyeme, *2. aph. 23.* in ætate ſenili. *3. aph. 31.* Hinc in tali conſtitutione tempo-
re, & ætate familiares ſunt apoplexiæ.

Augetur quoq; ex cibis craſſi ſucci, crapula, otio, longiore ſomno, & ſuppreſſis ex-
cretionibus, præcipue vero oris, & narium.

Melancholia vero augetur ab anno 40. vſq; ad 60. Propterea ſcribit Hipp.
6. aph. 57. in hac ætate apoplexias fieri. Augetur quin etiam ex mœrore, timore, curis,
& ſolicitudinibus, vſu ſalitorum, leguminum, præcipue lentium, & braſſicæ, atq; ex ſup-
preſſione hęmorrhoidalis ſanguinis, & ſanatis importune, antiqua ſcabie, cancro, lepra,
vlceribus phagædænicis, ſiue depaſcentibus.

B Mouent materiam in corpore collectam omnia calorifica, balneum, ſol, ignis, prę-
ſertim ſi a cibo præſertim copioſo quis dormiat prope ignem. Mouetur ex omni cauſſa
cerebrum agitante, vt Venere poſt cibum, tonitruo & fulmine. Sic ſcribit Amat. Luſit.
cent. 3. cur. 23. quendam ex ictu fulminis, ſonitu, tonitru, ſtatim apoplecticum factum eſſe.
Idipſum vidi aliquando factum eſſe ex alapa, dum Medicinam Venetiis facerem. Vidi
Procuratorem cauſſarum percuſſum a Nobili alapa ſtatim apoplecticum cecidiſſe, &
mortuum eſſe. Alexander Bened *de morb. lib. 1. c. 33.* ſcribit apoplecticos fieri, ſi dormiant
ſub radiis Lunæ. Macrob. *7 ſaturnal. 16. (17.)* inquit tales fieri amentes, non apoplecticos.
Vinum deniq; quantum poſſit ad impellendos humores in caput quotidiana experien-
tia docet, cum plures videamus ebrios fieri apoplecticos. De his ſcribit Hip. *5. aph. 5. ſi e-*
C *brius repente obmutuerit, conuulſus moritur.* Ratio huius eſt, quia fieri de repente mutum, ſi-
gnificat multam humorum copiam.

§. X. *Signa Prænuntiantia.*

Signa huius affectus ſunt vel prænuntiatiua futuri, vel demonſtratiua præſentis, vel di-
ſtinctiua cauſſarum. *Futuram* prænuntiant apoplexiam dolor capitis continuus, auriũ
tinnitus, ſomni profunditas, memoriæ iactura, excrementorum conſuetorum retentio,
palpitatio circa palpebras, atq; alias faciei partes, lingua tremula, ſtupor, & torpor quidã
vel circa manus, vel circa crura, vertigo, & faciei color mutatus vel ad pallidum, vel ad in-
ſignem quendam ruborem.

§. XI. *Diagnoſtica.*

D PRæſentem apoplexiam facile cognoſcetis, cum omnes functiones animales ſunt ab-
olitæ, vel ſi ſeruetur reſpiratio, illa difficilis admodum, inordinata, intercepta, & cum
ſtertore fit: Propterea quatenus difficilis eſt ſpiratio, diſtinguitur a Caro, quatenus abo-
lita, a Syncope: quia in Syncope facies eſt cadaueroſa, & pulſus aboliti: In apoplexia fa-
cies eſt plena: Pulſus inæquales quidem ſunt, ſeruantur tamen.

Differt a *Lethargo* etiam febre: nam apoplexia ex propria natura eſt ſine febre. *Gal.
2. aph. 19. 5. aph. 30.* Differt a ſuffocatione vteri ea ratione, qua diſtinguitur a ſyncope.

§. XII. *Prognoſtica.*

E QVod pertinet ad Prædictionem futuri euentus boni, aut mali, habetis communem
illam Hippocratis ſententiam 2. aph. 42. *Apoplexiam fortem ſoluere impoſſibile*, &c. Ce-
terum in hoc loco explicare oportet, qualiſnam ſit fortis apoplexia, qualiſque debilis.
Gal. ad vnicam reſpirationem vult eſſe confugiendum. Nam fortis videtur apoplexia,
quando reſpiratio eſt inſigniter læſa, debilis, in qua mediocriter. Lęſa vero eſt inſigni-
ter, vt idem docuit loc. cit. cum prorſus abolita eſt, & hic vocatur primus apoplexiæ gra-
dus omnium lethaliſſimus: Secundus eſt, in quo reſpiratio eſt cum ſtertore. Tertius in
quo ſpiratio eſt ſine ſtertore, intercipitur tamen, & eſt valde inæqualis; & iſtæ omnes in-
ter fortes apoplexias connumerantur, quanquam hæc tertia vltima habeat aliquam la-
titudinem propter quam ad debiles referri poſſit; ſicuti & illa quarto loco poſita, in qua
F reſpiratio non intercipitur. Ceterum quamuis Apoplexia, in qua tollitur ſpiratio, & in
qua fit ſtertor, fortes dicantur, & idcirco ex Hipp. ſententia curari non poſſint, nihilo-
minus ex his aliquæ etiam curatæ ſunt.

Fuere apoplectici, qui iam loculis repoſiti, imo & ſepulti reuixerunt. Propterea
conſulunt Medici, ne iſti ante 72. horas ab initio abditæ reſpirationis ſepelian-
tur. Ratio eſt: quia dicunt in fine 72. horarum abſolutam eſſe periodum

omnium humorum, & vbi conſumta humorum periodo, non reuixit æger, conclamatū eſt: noſtis pituitæ motum eſſe vnius diei, bilis duarum, melancholiæ trium: Abſoluta hac periodo, nulla amplius ſpes eſt. Si quæratis: *Quomodo tamdiu abſq; ſpiratione poſſint viuere?* Dico, hoc illis tantum contingere, qui temperamento cordis & totius corporis ſunt frigidiore. Iſti enim cum magnum non habeant calorem, ſatis ſuperq; euentantur, & difflantur per tranſpirationem totius corporis, præterquam quod aliqua fit etiam ſpiratio ſed ad ſenſum ignota. Pariter, quod pertinet ad Apoplexiam cum ſtertore idem Hip. 6. *aph.* 51. inquit *quod ſani, qui repente in dolorem capitis incidunt, muti fiunt, ac ſtertunt, in ſeptem diebus intereant, niſi febris ſuperueniat.* Ex quo aphoriſmo colligimus, accedente etiam aliorum experientia, apoplexiam cum ſtertore eſſe ſanabilem. B

Putant nonnulli, fortius ſignum futuræ mortis eſſe ſpumam circa os apparentem, eo, quod ſcripſerit Hip. 2. aph. 43. *Qui ſtrangulantur, aut reſoluuntur, necdum tamen animam efflarunt, non reſtituuntur, quibus os obſitum eſt*, & loquitur de apoplecticis. Ceterum experientia docuit, illos quoq; in quibus ſpuma apparet, nonnunquam ſanatos. Ratio eſt: quia ſpuma fit ex duplici cauſa effectiua, & ex duplici etiam materiali. Nonnunquam fit ex ſolo flatu agitante ma: etiam craſſam, & viſcidam, quandoq; fit ex impenſo calore colliquante ſolidam pulmonum ſubſtantiam, in qua colliquatione ſpiritus quidam vitalis calidus incluſus ſpumam facit. Prior ſpuma fit in apoplecticis, qui catarrho abundant, & non eſt lethalis. Secunda ſpuma fit etiam ſine catarrho, & hæc mortem certiſſimam minatur. C

Deterrimum quoq; eſt ſignum, ſi album oculorum appareat, & aluus ſiue ſponte, ſiue medicamento irritata multa excrementa expurgat abſq; tamen ſubleuatione, Hip. 6. *aph.* 52. Apoplexia quin etiam, quæ ſequitur phrenitim, & lethargum, eſt omnino inſanabilis.

Putant nonnulli, apoplexiam inſanabilem eſſe in ſenibus. Ego tamen præter aliorum experientiam vidi viros, & mulieres ſeptuagenarios ab apoplexia fuiſſe liberatos. Et illa monialis, de qua heri dixi, cum ſeptuagenaria eſſet, incidit in apoplexiam nothā, a qua tandem a me fuit liberata: nunc etiam viuit: deſinit in paralyſin, vt docuit Gal. *lib.* 4. *de loc. aff.* 2. & Nicol. Piſo, ſed non ſemper: hæc mouet brachium totum, & oculos, & tamen non ſentit, nec alias partes mouet. D

Sanabilis eſt apoplexia in robuſtis viribus, in qua reſpiratio ſit quidem inordinata, ſed non intercepta, & conſueuit ſolui febre ſuperueniente, vt docuit Hip 6. *aph.* 51. Quādoq; ſoluitur breui horarum ſpatio, nonnunquam durat vnam vel alteram diem, imo vero vſq; ad ſeptimam, ſi Hip. credimus loc. cit.

§. XIII. *Curandi via.*

CVm apoplexiæ curatio conueniat cum curatione Cari, idcirco paucis illam vobis proponam, & ad catalepſin deinde me conuertam. Perficitur hæc curatio primō quidem ſanguinis miſſione, de qua Celſ. *lib.* 3. *c.* 7. dicebat, aut cito curare, aut cito interficere. Illud tantum hac in parte eſt quærendum: *Vtrum omnibus apoplecticis conueniat? Ex qua vena ſanguis mittendus ſit? & in qua quantitate?* Græci, vt *Aet. Paul. &c.* Celſus inter Latinos videntur in omni apoplexia ſanguinem mittere. cum tamen, ſi de pituitoſa ſit ſermo, nulla ratio perſuadeat ſectionem venę poſſe prodeſſe. Itaq; credendum, iſtos ſcriptores venæ ſectionem propoſuiſſe in omni apoplexia, dummodo tamen adſit plethora vel legitima, vel ſpuria. Fieri enim poteſt, caput reddi humidius, & pituita plenum ex conſtitutione temporis, anno humido, ex cibis copioſis, craſſi ſucci, & tamen ſanguine etiam abundet. In his caſibus conuenit venæ ſectio. E

Quod ſi corpus cacochymicum fuerit, nunquam ſecanda eſt vena, ſed aliis reuulſionibus agendum, clyſteribus acribus, ſuppoſitoriis, frictionibus, & ligaturis, ſinapiſmis & veſicantibus, de quibus omnibus dictum eſt in tract. de *Caro.* F

Vomitus etiam in his caſibus eſt promouendus.

Sed vbi ſanguis abundat cum plenitudine legitima mittendus eſt ad ℔ j. vel ℔. jß. pro varia corporis plenitudine: In plenitudine nota ſatis erit ℥vj. vel vij. ſanguinis vacuare.

Locus mittendi ſanguinis, niſi ſuppreſſi ſint menſes, aut hæmorrhoides, ſint venæ cubi-

A cubiti: quia vtraq; etiam ſecari poteſt eadem die, cum maxima eſt plenitudo. Rhaſes
noſter ſecat venas iugulares. Hæc operatio tunc locum habet, cum ſit apoplexia impe-
dito tranſitu ſanguinis, & ſpiritus vitalis ad plexum, vel extra plexum coroidem. Tunc
enim venæ iugulares mirum in modum tument. Hoc dico propter Gatinariam, qui di-
cit, non poſſe ſecari, ſed, vt dixi, ſecantur abſq; ligatura. Sed quia periculum eſt profuſio-
nis ſanguinis, quæ ſupprimi non poſſit, idcirco foramen debet eſſe anguſtiſſimum, & ad
compeſcendum ſanguinem, parari debet Linimentum ex aloe, thure, pilis leporinis cō-
buſtis, & albumine oui, deinde ſuperponantur aſſeres ad vtrumq; os iuguli, & ad aures, &
a ſterno vſq; ad mentum: Sic enim fit ligatura, quæ ſanguinem ſupprimit, & anhelitus
difficultatem non facit. Cum iugulares venæ ſecari non poſſunt, poſt ſectas cubiti venas,
B aperiatur vena frontis, aut apponantur hirudines venis temporum, & poſt aures, vel ape-
riantur venæ narium.

Sed vbi ſuppreſſus ſit ſanguis, vel hæmorrhoidū, vel menſtruus, antequam ſuperi-
ores venæ aperiantur, ſecentur primo inferiores, aut mittatur ſanguis per venas ſedales.

Virtute non permittente venæ ſectionem, agendum eſt cucurbit. ſcarificatis, quæ
apponentur plures, duę cruribus, duæ coxis, totidem natibus, totidem etiam lumbis:
Scarificentur profundi. Et ſi non redeat patiens, magna etiam cucurbita occipiti ap-
ponatur. Thoraci non ſunt apponendæ: quia augent ſpirandi difficultatem. Valeſc.
de Tarant. vtebatur in his caſibus in ſuo Philon. hirudinibus appoſitis in pluribus partib.
C corporis, & profitetur ſe cum fructu hoc feciſſe.

Præter has reuulſiones conuenit *euacuatio* a capite per Errhina, & ſternutamenta,
de quibus in tract. *de Caro.* Conferunt Illitiones palati ex oxymelite ſcyllit. cum confe-
ctione anacardina miſto, cum ſinapi, & trochiſcis alhand. Nam ſi aliqua portio huius
materiæ in ventriculum deſcendat, poteſt aut vomitum, aut aluum mouere.

Deniq; his non conferentibus conuenit vſtio actualis in occipite, in ſyncipite, vt
tandem Arabes proponant, ſartaginem ignitam capiti eſſe appropinquandam vſq; quo
capilli deurantur. Deraſis etiam Capillis ſi quis Veſicatorium capiti admouerit, cum
fructu hoc faciet.

D CAP. XII. *DE CATALEPSI.*

AFfectus omnium rariſſimus, & cognitione difficilimus ille eſt, quem Græci mo-
do *Catochen*, modo *Catalepſin* dicunt, Arabes *Sokos*, Latini *congelationem*, & *deten-
tionem*: Qualiſnam ſit hic affectus, quæ illius natura, & cauſſæ, & locus affectus,
maxime controuerſum inuenio.

Primum quidem video, antiquiores Græcos, imo vero & Latinos huius affectus na-
turam non cognouiſſe. Nam apud Cœl. Aurel. *2. de acut. 10.* cum fiat mentio Catoches ex
antiquorum, & Græcorum, & Latinorum ſententia, non deſcribitur Catoche, de qua
hic loquimur, ſed coma vel vigil, vel ſoporiferū, & ꝓpterea in eo affectu patientes ſentiūt,
ſi pungantur, degluriunt, ſeipſos mouent, & quāuis oculos habeant apertos, habent eos
tamen apertos voluntarie: Nam aliquando claudunt eos.

E Huius affectus ſub nomine Catoches meminit etiam Aet. *2. tetrab. 2. c. 6.* Meminit
Paul. *lib. 3. c. 10. in capitis princ. & c. 4. in fine*: nihil aliud deſcripſerunt iſti ſub nomine cato-
ches, quam coma, aut vigil, aut ſoporiferum. Quinimo Hipp. etiam *2. prorh. 56.* cum dicit
cum Catoche delirantes, oſtendit ſe explicare coma vigil, aut ſoporiferum. Nam in no-
ſtra Catoche, de qua loquimur, nullum poteſt eſſe delirii ſignum: quia vox intercipitur.

Sed quid dixerit Gal. in illo com. vt Hippoc. tueretur, ſcio. Veruntamen cum videam
Paul. Aet. Aurelianū exiſtimaſſe, Catochen antiquorū nihil aliud fuiſſe, quā coma vigil,
aut ſoporiferū, puto iſtos ex hac Hip. auctoritate ductos eſſe ad credendū. Hæc fuit cauſ-
F ſa, cur Auctor. finit. Medicatū coma vigil, & ſoporiferum vocarit catochen: Hæc etiam
fuit cauſſa, quod Io. Gorræus in finit. Medic. & Rondelet. & alii Recent. plurimi decepti
ſint, qui nullam cognouerunt catochen aliam præter coma vigil, aut ſoporiferum.

Ceterū Amat. Luſit. in *ſchol. 15. 2 lib. centuriarum*, ſecutus hac in parte Paul. Aeginetam
lib. 3. c. 10. in fine diſtinguit Catochen a Catalepſi, & inquit, *Catochen nihil aliud eſſe, quā coma,
Catalepſin eſſe congelationem totius corporis:* & propterea Fuchſiū improbat, qui exiſtimauit
Catochen, & catalepſin eſſe eundem affectum. Ceterum hac in parte decipitur Luſit.
quoniam neq; apud Paul. neq; apud Gal. inueniemus, Catochen eſſe quid diſtinctum a
catalepſi: ſunt ſynonyma: vnum & eundem affectum ſignificant: Hoc poteſtis

Digitized by Google

videre apud ipſum Paul. *loc. cit.* apud Galenum *4. loc. aff. 2.* qui propterea hunc affectum *4.* A
de cauſ. pulſ. 16. vtroq; nomine nuncupari, & idem ſignificare docuit.

§. II. *De Catoches ſeu Catalepſeos natura vera ſententia.*

DOcui hactenus, quid non ſit catoche, docebo in præſentia quid ſit hic affectus, quæ
cauſſæ, ſigna, & quæ curatio.

Eſt hic affectus immobilitas totius corporis cum deprauatione, & inſenſibilitas B
ex induratione fere omnium muſculorum, & neruorum.

Dicitur (*immobilitas*) quia in hac affectione nullus eſt motus, exceptis muſculis thoracis: ſeruatur enim ſpiratio, ſicut in apoplexia, atq; in caro pro conſeruatione vitæ. Dicitur immobilitas (*cum deprauatione*) ad differentiam immobilitatis apoplexiæ, & cari, atq; etiam Paralyſis. Nam in his affectibus omnes quidem muſculi otiantur, ſed manentes in ſuo naturali ſtatu: In Catalepſi otiantur quidem, ſed extra naturalem ſtatum: quandoquidem ita manent muſculi, ſicut reperitur ſtatus corporis, quo tempore affectio inuadit, vt ſi inuadat ſcribentem, ita maneat corpus, atq; ſi ſcriberet, ſi comedentem, aut ſtantem, aut diſputantem, in eo ſtatu manent, in quo agentes reperiuntur. Propterea Cata-
lepſis ſiue apprehenſio dicitur hic affectus. C

Dicitur (*inſenſibilitas*) qui ſenſus tactus omnino eſt abolitus: puncti nequaquam ſentiunt, quandoq; tamen ſeruatur viſus, & auditus, *auctore Gal. 2. prorh. 56.* Quod ſi auditus, & viſus, ergo & ſenſus communis. Huius ratione viſus cognoſcit ſe videre, auditus ſe audire, & diſtinguitur obiectum viſus, ſeu viſibile ab audibili. At ſi ſeruatur ſenſus communis, etiam imaginatio ſeruatur, ad quam pertinet cognoſcere bonum, & malum, & alias ſpecies inſenſiles in obiecto ſenſili. Propterea Gal. *loc. cit.* illum ſcribit ſuum diſcipulum, qui captus eſt hoc affectu, vidiſſe, audiuiſſe, & imaginationem ſeruaſſe. Aliquando tamen vſq; adeo grauis eſt, vt omnes ſenſus, & externos, & internos tollat. Hinc Gal. *3. de differ. ſymptom. cap. 3.* catochen inquit eſſe paralyſin imaginationis.

Non ſeruatur tamen *motus mandibularum*, vt quidam putant moti Hippocratis au- D
ctoritate *2. ſect. Epid.* vbi profert caſum Eumenis: Nam vt dixi in heſterna lectione, Catoche apud Hippocratem eſt Coma, non vera Catalepſis. Et propterea cum apud Fernel. *lib. 5.* duo proferantur Caroches exempla, primum quidem eſt exemplum veræ catoches; ſecundum, in quo ſcribit ſeruatam fuiſſe deglutitionem, eſt exemplum Comatis ſoporiferi, non Catalepſis: In catalepſi nullus eſt motus, niſi reſpirationis.

§. III. *Cauſſa continens.*

CAuſſa proxima eſt induratio omnium muſculorum, & neruorum. Per omnes
muſculos intelligo omnes, exceptis muſculis thoracis. Per neruos ſimiliter intel-
ligo omnes, exceptis auditoriis & opticis, cum aliquando auditus, & viſus ſeruentur. Ce- E
terum hæc faciliora ſunt.

§. IV. *De Modo, quo fit induratio, Aliorum opiniones.*

DE cauſſa affectionis, imo & de loco affecto maxima eſt ambiguitas. Trincauel. vt ab hoc exordiar *2. de internis, c. 4.* duplicē proponit cauſſam: Intemperiem frigidam, & ſiccam abſq; materia, & materiam melancholicam. Quod intemperies frigida, & ſicca abſq; materia hunc pariat affectum, docet experientia, perſuadet Galeni auctoritas. Nam qui iter faciunt in niuoſis montibus equo inſidentes, plerunq; congelati reperiun-
tur indurati oculis apertis, viuis ſimiles, & tamen ſunt exſtincti. Gal. quoq; *2. prorh. 56. & 2.* F
aph. 3. ex intemperie frigida & ſicca inquit fieri hunc affectum.

Falſa tamen eſt hæc ſententia. Primo, quia frigus internum nunquam vſq; adeo vehemens eſſe poteſt, viuente adhuc homine, quale eſt externum. At vero Catoche ex cauſſa intrinſeca facta multoties curatur.

Accedit, quod hic affectus momento temporis accedit, & recedit. Intemperies frigida & ſicca neq; cito fit, neq; cito deſinit.

Quod

A Quod etiam pertinet ad *materiam melancholicam*, niſi aliud addat Trincauel. non exponit cauſſam, cur ex hac melancholia potius fiat Catalepſis, quam melancholia, aut epilepſia, aut læſa memoria.

Rondeletius *primo de intern. c.2.* ſecutus Aetium *2. tetrabib. 2. c. 4.* duplicem inquit eſſe cauſſam: ſanguinem, aut melancholiam, qui humores, inquit, dum replent venas, & arterias, quæ ſunt in membranis cerebri, ex hac repletione tenduntur nerui, & fit catalepſis, ſeu catoche.

Hæc quoq; opinio falſiſſima eſt: *Primo* quia in Phrenitide venę & arteriæ membranarum cerebri ſunt admodum repletæ, & tamen non adeſt Catoche. Secundo quia ex B hac repletione ſi fieret tenſio neruorum, deberet fieri potius conuulſio, quam catalepſis. Accedit, quod hæc cauſſa non oſtendit, quomodo in Catalepſi amittatur ſenſus, quomodo functiones principes.

Eraſtus *part. 4 ſuarum diſput. cont. Paracelſum* inquit, cauſſam eſſe diſtentionem ventriculorum cerebri factam a copioſo flatu, qui, inquit ipſe, facit ſemiangustiam, ita vt ſpiritus animales tranſmittantur quidem extra ventriculos, ſed imperfecte.

Hæc quoq; opinio *nihil dicit*: Nam ſi pauci ſpiritus exeunt, deberet fieri imminuta operatio, ſtupor, torpor, ſemiparalyſis, non rigiditas, & priuatio ſenſus in toto corpore.

A mat. Luſitan. *cent. 2. cur. 14.* inquit, hoc fieri ex ſpirituum animalium congelatione C propter intemperiem frigidam & ſiccam cerebri:

Quod ſane mihi videtur prorſus a ratione alienum, ſpiritus animales in corpore viuente vſq; adeo conglaciari, vt ad motum ſint inhabiles. Præterquam quod ſi ita res eſſet, nunquam ſenſus, viſus, vel auditus, neq; imaginatio ſeruarentur. Neq; hæc opinio aſſiguat cauſſam indurationis muſculorum.

Propria ſententia.

OMiſſis igitur aliorum ſententiis rei veritatem indagabimus ex his, quæ ſenſui ſunt conſpicua, & ex anatome manifeſtiora ſunt reddita. In hoc affectu adeſt, vt intellexiſtis, induratio muſculorum totius corporis. Hæc *induratio* poteſt fieri ex triplici cauſſa, ſiccitate, refrigeratione, & repletione. *Siccitas* & *Refrigeratio* locum non habent, niſi ſit D cauſſa extrinſeca, vt iam intellexiſtis. Ergo oportet eſſe Repletionem. Hæc Repletio poteſt fieri aut in ſolo neruorum principio, aut per totam neruorum ſubſtantiam. Si in ſolo principio, fit aut paralyſis totius corporis, quia repleatur ſubſtantia medullaris, aut fit conuulſio totius corporis, quia repleatur ſubſtantia membranoſa, quæ eſt extrinſeca.

Oportet igitur vt in hoc affectu non ſolum neruorum principium, ſed tota ſubſtantia neruorum, qui in omnes corporis partes diſſeminantur, ſecundum ſui ſubſtantiam membranoſam repleatur, & conſequenter induretur.

Hæc ſubſtantia non poteſt eſſe corpulenta: quia ſi eſſet corpulenta, fieret magna conuulſio: nam dilatata ſubſtantia breuior fieret. Oportet ergo ſubſtantiam eſſe vaporoſam, aut flatulentam, quę momento temporis in membranas omnium neruorum in- E feratur: hinc fit rigiditas.

Sed præter hanc rigiditatem tollitur ſenſus, nec ſolum tactus, ſed etiam ſenſus guſtus, & motus linguæ, quæ recipit neruos a cerebro: propterea aliam oportet inuenire priuationis ſenſus cauſſam.

Cauſſa eſt non obſtructio ventriculorum cerebri: quia in hac obſtructione tolleretur omnis ſenſus: at plerunq; non tollitur. Quid igitur fit? Cerebellum vnum habet ventriculum, in quo ſpiritus animalis continetur: qui deinde per meatum quendam poſteriorem, qui conſeruatur apertus a proceſſu quodam cerebello (vermiformis vocatur) per hunc inquam meatum ſpiritus animalis tranſmittitur ad neruos omnes motorios. F Habet & meatum anteriorem, qui pariter defert animalem ſpiritum a poſtremo ventriculo in medium, vt ſenſum tribuat neruis, qui ſunt in parte cerebri anteriore.

His ſic ſtantibus dum cerebelli pars poſterior aut comprimitur, aut obſtruitur, ita vt ſpiritus ad medullam ſpinalem non poſſit confluere, tollitur ſenſus vniuerſi corporis, ſed manente aperto meatu anteriore, ſpiritus poteſt confluere ad neruos oculorum, & auditorios. Poteſt quoque imaginationi inſeruire, ita vt aliquando in Catalepſi

talepſi cum amiſſione ſenſus totius corporis: ſeruatur tamen viſus, auditus, & imagina- A
tio. Quod ſi integra fuerit vel compreſſio, vel obſtructio vtriuſq; meatus, tunc in cata-
lepſi tollitur etiam ſenſus & motus, & totius corporis, atq; omnium etiam neruorum ſen-
ſitiuorum operatio.

Hu ſic ſtantibus dico reſolute: Omnem materiam, quæ in cerebro continetur, quæ-
ne in cerebrum poteſt confluere, dummodo tranſmittatur ad cerebellum, ſiue compri-
mendo, ſiue obſtruendo meatum poſteriorem, poſſe hunc affectum producere.

Oſtendi hactenus, in Catalepſi, neruos & muſculos indurari ex vaporoſa, & flatu-
lenta ſubſtantia ipſos replente, præcipue ſecundum partē membranoſam; ſenſum vero
tactus abolitum reddi, & facultatem motricē, meatu poſteriore cerebelli aut compreſ- B
ſo, aut obſtructo, ſenſum viſus & auditus, ac imaginationem aliquando ſeruari, quando
anterior eiuſdem cerebelli meatus fuerit apertus: has omnes tolli, cum hic quoq; fuerit
occluſus; reliquum eſt, vt cauſſas explicemus, quæ ad compreſſionem, aut obſtructionē
faciunt, & ſubſtantiam illam vaporoſam gignunt vel flatulentam.

§. V. *Cauſſæ efficientes dictum generationis Catoches modum.*

HÆc ſubſtantia non eſt vnica, ſed multiplex, magna tamen ex parte eſt melancholi-
ca. Hic enim humor & ſua duritie, & frigiditate, & ſiccitate aptiſſimus eſt ad com-
preſſionem, aſtrictionem, & obſtructionem inducendum. Is quoq; ſpiritum generat C
craſſum, qui per neruos diſtributus indurationem efficit: propterea Gal. *2. in primum
prorh. 56. & 2. aph. 3.* cū ſcribit, *ex intemperie frigida & ſicca* catalepſin gigni, intelligendus eſt
de intemperie frigida & ſicca in materia melancholica humorali exiſtente, non in par-
te ſolida. Nouit enim Gal. catalepſin ſubito fieri, & breui temporis ſpatio recedere,
quod minime conuenit affectibus ex intemperie partium ſolidarum excitatis. Etenim
ipſe tertio de *loc. aff. 7.* propterea negat *apoplexiam, & Epilepſiam fieri ex intemperie*, eo, quod
ſubito accedat, & recedat. In hanc ſententiam, vt dixi, magna pars Recentiorum
conſentit.

Eſt quoq; *Pituita*: Hoc colligitur ex Gal. *13. meth. 21. 4. de loc. aff. 2.* His duobus in
locis recenſet Gal. affectiones, quæ fiunt ex ſucco pituitoſo, & inquit, *has eſſe Coma, Carum*, D
Catalepſin, Epilepſiam, & Apoplexiam. Idcirco Dodonæus *in annot. ad cap. 46. lib.* Ant. Beni-
uen. *de admiran.* vbi Anton. proponit caſum cuiuſdam catochici, qui deſiit in epilepticū.
inquit Dodon. hic affectus factus fuit ex pituita, & propterea Holler. etiam *in com. 2. ad
aphor. 8. lib. de coacis prænot.* inquit, *aliquando hos affectus mutuo ſe excepiſſe, Coma, Catalepſin, E-
pilepſiam Conuulſionem.* At certum eſt, Coma fieri ex pituitoſo ſucco: ergo & alii mutuo
ſuccedentes facti ſunt ex eodem ſucco.

De materia biliosa hoc idem videtur affirmandum, poſteaquam ſcribit ipſe Holler,
in comm. ad aph. 13. lib. 5. de Coacis prænot. Poſt delirium factam eſſe Catochen. Ego (*Audi-
tores*) referam hic catoches hiſtoriam, quam vidi Venetiis, quæ perſuadet, ex bile potuiſ-
ſe hunc affectum fieri: E

Camillus Balionus annum ſuæ ætatis agens 24. temperamenti bilioſiſſimi, incidit
in febrem ardentem, ab initio cum vigiliis, & dolore capitis intentiſſimo, quarta die
phreniticus euadit cum rixa, & furore, cum vigiliis perpetuis, nullis conferentibus auxi-
liis: 14. die delirio exiſtente maximo, ſubito corripitur catalepſi: rigidus manet, ſupino
ventre: apertis oculis & inconniuentibus, aperto ore, 6. horis continuis: Poſt 6. horas
redit ſenſus, & cum eo delirium, ſequenti die eadem hora redit catalepſis: perdurauit
ſymptoma 12. horis: Sublato ſymptomate redit ad vigilias, & delirium: Tertia die ea-
dem hora redit catalepſis: perdurauit 18. horis: Sequenti die reuertente acceſſione, ea-
dem obiit.

In hoc caſu poſſet quiſpiam iure optimo arbitrari, in tanto delirio Catalepſin factā F
eſſe ex materia *Bilioſa*: Quamuis, vt ingenue dicam, mihi tunc venit in mentem, potuiſ-
ſe diſrumpi abſceſſum ex magna inflammatione obortum, & abſceſſus materiam fuiſſe
Catoches cauſſam.

Videtur quoq; eſſe poſſe *Sanguis*, non quod hoc ſcripſerit Aet. *2. tetrab. 2. c. 4.* atq; id-
ipſum acceperit Rondelet. *1. de intern. c. 20.* Nam ambo loquuntur de Comate, non vera

cata-

A catalepſi: Sed quia Hollerius *1. de inter. in ſchol. ad cap. 9. in fine* ſcribit, cuidam Secretario cū catoche mortuo inuentam eſſe copiam ſanguinis craſſi in vena illa, quæ a parte poſteriore ad anteriorem tendit.

Ceterum quoniam ipſe Holler. partem cerebelli in hoc ægro dicat plenam fuiſſe quodam ſero rufo, mihi perſuadeo catochen factam eſſe potius ex illo ſero, quam ex ſanguine in vena contento.

Neq; eſt præter rationem, arbitrari illud ſerum rufum tranſmiſſum eſſe ab illa vena, in qua ſanguis craſſus, & retorridus continebatur. Quandoquidem ſi ex vaporibus poteſt fieri aliquando catalepſis, vt colligitur ex Galeno. *1. de cauſ. ſymp. 7.* vbi ſcribit, ex ore
B ventriculi fieri poſſe, & melancholias, & comata, & catalepſes, multo magis fieri poteſt ex Ichore, & potiſſimum prauo.

Itaq; ex his conſtat, non vnam ſed multiplicem eſſe materiam, quæ catochen facit. Et quamuis ſolum ſanguinem non putem id poſſe efficere, eo, quod ſi extra venas fuerit, ſtatim corrumpitur, atq; putreſcit, atq; inſanabilem reddit affectum. Intra venas autem non poteſt vſq; adeo abundare in ipſo cerebello, vt non abundet etiam in aliis cerebri partibus: hinc fiet potius Phrenitis, aut Apoplexia ex ſanguine.

Non inficior tamen *ſanguinem* pituitæ commiſtum id efficere poſſe, vt colligitur ex hiſtoria relata a Dodonæo in ſuis obſeru. *c. 4. & in annotat. ad idem cap.*

Refutatio falſæ ſententiæ.

C EX quo (*Auditores*) poteſtis colligere, vanam eſſe illorum ſententiam, qui putant ex imaginatione hoc tantum fieri. Etenim cum hic affectus fiat & in ſanis, & in ægris, & in febribus intermittentibus, & continuis, & per conſenſum, & per eſſentiam, & cum inflammatione cerebri, & ſine inflammatione, & ex humore melancholico & aliis: apprehendat quoq; ægros nihil cogitantes, neq; imaginantes, & præterea reddat corpus non tantum immobile, ſed cum deprauata figura, & rigidum, impotens ad motum & ſine ſenſu, vt neq; puncti quicquam ſentiant, quod vidimus ipſi, falſiſſimum eſt aſſerere hæc fieri ex imaginatione tantum. Vidimus autem in illo Ballione.

§. *VI. Signa.*

SIgna huius affectus ex dictis ſunt plana: Cum enim quiſpiam de repente rigidus ma-
D nerin eo corporis ſtatu, in quo repetitur agens, aut loquens oculis apertis, inconniuentibus, quaſi caput Meduſæ vidiſſet, hic affectus dicitur catalepſis, ſeu congelatio: pulſus ſunt duri: alui excrementa & vrina ſupprimuntur: ſola ſpiratio ſeruatur ſublato ſenſu tactus, ac quandoq; ceteris omnibus, nonnunquam ſeruato viſu & auditu.

§. *VII. Prognoſtica.*

HIc affectus ex ſententia Dodonæi *in ſuis obſeruat. Med. c. 4.* ſi bis repetat, eſt inſanabilis, & propterea illum affectum, de quo meminit Benisen. *de admirand. c. 102.* puto nō fuiſſe Catalepſin, ſed ſtuporem aut torporem cum forti aliqua imaginatione deprauata, qui eſt ille affectus, quē dicunt fieri ex ſola imaginatione, & non hic, de quo nunc lo-
E quimur in præſentia.

§. *VIII. Curatio.*

CVm hic affectus fiat ex illis cauſſis variis, vt dixi, ita etiam vario modo curatur. Curatur hic morbus eodem modo extra acceſſionem, quo etiam curatur aut Coma, quādo fiat ex humore pituitoſo, aut læſa memoria, aut melancholia, quando ex humore melancholico, aut phrenitis, cum ex bile, aut ex ſanguine.

Sed in acceſſione obſeruandum, *Vtrum conueniat aliquid operari?* Paucis ſic rem decerno: In Catoche cum plenitudine ſanguinis etiam tempore acceſſionis venam ſecari
F oportet. Si non ſit ex ſanguine, clyſteres iniiciantur, cucurbitulæ ſcarificatæ, & nō ſcarificatæ adhibeantur capiti, & præcipue occipiti deraſis capillis, fiat perfuſio ex oleo ſambucino, in quo imponatur portio, aut caſtorei, aut euphorbii: Et in defectu olei ſambucini idem præſtabit aut coſtinū aut rutæ cū admiſta theriaca. Comperii autem totam quoq; ſpinam eodem oleo irrigare. In eundē vſum veniunt fomenta ex decoct. *chamomel. puleg. ſiſimbr. calamenth. orig.* aūt in vino ſi intemperies ſit frigida, aut in aqua.

Sinapiſmi quoq; & *Veſicantia* occipiti impoſita proderunt. Quidam Recentiores, in- A
ter quos eſt Amat. Luſit. *cent. 2. cur. 14.* cum videant Gal. *2. (3.) ſimplic. 20.* in refrigerat:s, ſiue
ex vſu opii, ſiue ex alia cauſſa, ſummopere probare vinum Lesbium, ſiue aliud quodnis
antiquum & generoſum, quale eſt Creticum, ipſi quoq; proponunt illud in catoche. Sed
diſtinguendæ ſunt Cauſſæ: Nam hoc vinum conuenit tantum in materia frigida, & præ-
miſſa corporis & capitis euacuatione: alioquin ex catalepſi incident in conuulſionem,
aut epilepſiam.

Sublata acceſſione purgetur corpus pro varia humorum natura, & corroborantia
ſimiliter pro intemperaturę varietate (ratione) varie adminiſtrentur. Hęc de Catoche
dicta ſufficiant. B

CAP. XIII. *DE PARALYSI, STVPORE, & Torpore.*

COniungam (auditores) tractatũ de *Stupore* & *Torpore*, cum tractatu de *Pa-
ralyſi*: quandoquidem, vt dicebat *Gal. 2. de cauſ. ſymp. 1.* Stupor eſt leuis
quædam paralyſis, conueniuntq; in cauſſis, & curatione.

Paralyſis ergo, quę & *Pareſis*, & *Paraplegia*, & *Paraplexia* Græcis dicitur, vt
poteſtis videre apud Gal. *2. in p. epid. 59. & 60. 4. acut. 26. & 2. in 1. prorhet. 50.*
Latinis dicitur *Reſolutio*, & *Mollificatio*.

Eſt a. motus & ſenſus abolitus partiũ humani corporis ex defectu animalis facultatis. C
Per motũ intelligo animalẽ, minime naturalẽ: Hoc dico ꝓpter Gal. qui *3 de cauſ. ſympt.*
2. attractricis facultatis ventriculi læſionẽ vocat paralyſin, & Hip. qui *3. in 6. Ep. 1.* Coctio-
nẽ ventriculi ſublatam, aut diminutã vocat torporẽ: Per ſenſum intelligo omnẽ ſenſum
externum tactus, viſus, auditus, olfactus, ad differentiã ſenſuũ internorum, & facultatum
principum, quarum læſiones *lib. de diſ. ſympt. 3.* Galenus quoq; vocauit *paralyſin*.

Non putetis vero, cum dicimus paralyſin eſſe vitium motus & ſenſus, ſemper vtrumq;
vitium ſimul connecti; nam aliquando motus tantum, nonnunquam motus & ſenſus,
quandoque ſenſus tantum læſionem patitur.

Et vbi motus tantũ, aut ſenſus & motus vitiantur, vera eſt ac propria paralyſis, ſen-
ſu tantum ſublato impropria eſt, *Gal. auctore 3. loc. aff. c. 10.* D

Diximus eſſe (*motum & ſenſum abolitum*) ad differentiam ſtuporis, & Torporis.

Nam ſtupor eſt ſenſus imminutus, *1. de cauſ. ſymp. 5. (1.)*

Torpor eſt motus imminutus, *de art. medicin. c. 82.*

Præterea dicitur (*motus abolitus*) ad differentiam Conuulſionis Epilepſiæ, & Cata-
lepſis, in quibus deprauantur motiones.

Addidi (*partium corporis*) ad differentiã apoplexię, & cari, in quib⁹ totũ corpus ſenſu
& motu priuatur, ſpiratione excepta. Per partes a. corporis nõ tantũ intelligo oculũ, aut
linguã, manũ, & pedẽ, brachiũ, & crus, veſicã, inteſtinũ, pudendũ, verũ ẽt aliquãdo totam
dimidiã partẽ corporis, quæ hæmiplegia vocatut; quandoq; nomine partis intelligo totũ
corpus capite excepto; aliquando ſimul cũ toto corpore coaffectã ẽi linguam, & buccas. E
Dummodo n. omnes ſenſus ſimul cũ motu animali nõ tollãtur, poteſt dici pars tñ affecta.

Illud a. hoc in loco eſt *obſeruandum*: Vbi afficitur totũ corpus infra caput, aliquando af-
fici æqualiter, ita vt nulla pars moueatur, aut ſentiat; quandoq; inæqualiter, & hoc plurib.
modis. Aliquando cõtingit, vt brachiũ ſiniſtrũ, & crus dextrum ſint reſoluta: quandoq; in
vnica manu reſoluuntur duo, aut tres digiti, ceteris illæſis: Quod magis eſt, reſolutis bra-
chiis, aut cruribus motu priuatis. Senſus tamẽ admodũ inęqualis ad mortẽ vſq; quandoq;
in his partib. reperitur, vt v. g. pars exterior coxæ ſenſum retinet, interior eſt ſine ſenſu: Pars
exterior cruris eſt ſine ſenſu, interior cum ſenſu, & hoc vidi: Dicam infra cauſſas.

§. II. *Cauſſa continens, & modus generationis.*

CAuſſa generalis vniuſcuiuſq; paralyſis eſt defectus facultatis animalis. Deficit hęc fa- F
cultas aut diſſoluta ꝓpter maximas cerebri intemperantias, p̃cipue ꝓpter frigidam.
Sic ſcribit *Gal. in 13. com. 1. prorh.* exſtincto calore natiuo totius corporis ſegnitiem ſeq. Ex
ſuppurgantibus ẽt poteſt idẽ ſpiritus animalis deficere, vt notauit idẽ *Gal. in com. 9. 7. aph.*
part. cum ſcribit Hip. *A ſanguinis profluuio deſipientia &c.* Et Braſauol. *in com. eiuſd. aph.* teſta-
bit, *ſe quendam vidiſſe a ſanguinis narium copioſa profuſione paralyticum factum*:

A Deficit etiam facultas animalis, quando ſpiritus animalis totus diuertitur ab ipſis neruis, ſiue propter aliquam inſignem inflammationem capitis attrahentem ad ſe ſanguinem & ſpiritus, *ſeptima aph.14.* Ab ictu capitis obſtupeſcentia malum, ſiue retractis ſpiritibus propter terrorem, qua ratione ſcribit Gal. *com.58. ſeptima partic.* in concuſſione cerebri immobilitatem totius corporis ſubſequi.

Hiſtoria. Quidam cū laboraſſet ſphacelo in ſcroto, & teſtibus, ex illo ſphacelo excidere teſtes, & ſcrotū, & ſic effudit ſimul ſanguinem, quo effuſo ſtatim incidit in paralyſin, a qua fuit liberatus.

Magna tamen ex parte facultas deficit impedita.

Impeditur autem aut neruo inciſo, vel rupto, vel exſiccato, vel compreſſo, vel obſtructo.

Ruptio & inciſio fit ex vulnere aut ex caſu.

B Exſiccatur aut ex inedia, curis, & vigiliis, motu, Venere, aliiſq; euacuationibus: ſic ſcribit Trallian. *lib.1.c.16.* ex ſiccitate factam paralyſin. Denſitas fit ex refrigeratione ſiue aeris ſiue aquæ. Sic Gal. *3. (4.) de loc. aff. 4.* ſcribit, in piſcatore paralyſin curauit factam ex frigidiore aqua. Compreſſio quandoq; fit ex calculo renali: Sic *1. in 6. Ep 6.* in calculo ſtupor cruris. Si maior eſſet compreſſio, poſſet etiam fieri paralyſis: Ex inflammationibus & tumoribus, *teſte Gal. 4. de loc. aff. 4.* Deniq; fit compreſſio ex luxatione vertebrarum, aut ceruicis, aut dorſi, non item lumborum: neq; ex omni luxatione: Non enim ex illa quæ fit ab initio ad interiora, aut ad extrorſum, niſi vſq; adeo violenter fiat, vt neruos diſrumpat, ſed fit paralyſis ex Luxatione ad dextrum aut ſiniſtrum latus, vt docuerunt Hip. *2. Epid. ſect. 2. Gal. 4 loc. aff. 3.*

C Deniq; fit paralyſis ex Obſtructione, & quamuis magna ex parte *Obſtructio* fiat ex craſſis, ac pituitoſis humoribus, poteſt tamen etiam fieri ex melancholicis. Nam ſi Paralyſis ſequitur apoplexiam, vt docuit Gal. *4. de locis aff. 2.* & apoplexia fit ex humore melancholico, vt docuit idem Gal. *6. aph. 56. & 57.* ergo hæc paralyſis fiet ex humore melancholico.

Idipſum dico de *ſanguine*: Nam ſi datur apoplexia ſanguinea, ex Gal *lib. cur. per ſang. miſſ. 5.* ergo paralyſis, quæ ſequitur hanc apoplexiam, erit ex ſanguine. Valeriola *2. obſeruat. obſ. 8.* ſcribit, in quodam paralytico, qui ictus fuerat in capite, poſt mortem inuentam eſſe ſaniem paralyſis cauſſam: Et Gal. *4. de loc. aff. 4.* ex Peripneumonia inquit fieri paralyſin.

D De BILE eſt aliqua controuerſia. Nam Gal. *1. prorhet. 13.* cauſſam ſegnitiei, & paralyſis refert in ſolos craſſos viſcidos, & pituitoſos humores: bilem minime poſſe hos affectus inferre: q̃ ſententiam Rondel. accepit: propterea in Fernel. inuehitur *5. pathol. 3.* dicentē, dari paralyſin ex materia biolioſa ſub finē febrium bilioſarū ad neruos trāſmiſſa.

Hiſtoria. D Bernard. Treuiſanus ſocer Excellentiſſimo Auctoris laborauit abſceſſu, & communicata materia ſaniſe vertebris factus eſt paralyticus.

Ceterum (*Auditores*) non eſt tantum Fernelii hæc ſententia, ſed Paul. Aeg. *lib. 3 c. 43.* Qui eum ſcribat, *ſuo tempore factam eſſe colicam, quæ deſinebat aut in conuulſionem, aut in paralyſin*, inquit, *hanc nulla alia ratione fuiſſe curatam, quam a temerario quodam medico, qui frigidis oleribus, aqua potu, cibiſq; incraſſantibus huic malo opem tulit.* Ex quo poſſumus conicere, calidum & bilioſum fuiſſe humorem.

Ego quoq; ſuperioribus annis vidi Epiſcop. Illuſtriſſimum, qui cum ex colica in pa-
E ralyſin brachiorum incidiſſet, fruſtra diu curatus medicamentis calidis, tandem, cum ipſemet vteretur longo temporis ſpatio, non vt ſeipſum curaret, ſed religionis ergo, oleribus frigidis, aquæ potu &c. ſponte a paralyſi eſt curatus, idcirco iure optimo poteſt fieri paralyſis ex materia bilioſa obſtruente.

Inter ceteras paralyſis cauſſas proponebatur quoq; materia bilioſa, cuius meminit nō modo Fernel. vt dicebam, ſed etiam Paul. *lib. 3. c. 43.* Cum tamen refellatur hæc ſententia a Rondelet. *lib. de internis. c. 32.* liceat quoq; paucis illius argumenta reiicere.

Quorum omnium præcipuum eſt: bilioſam materiam conuulſionē potius, quam paralyſin facere in neruis impactā. Hoc argumentū nullius eſt roboris: Quandoq; non diſtinguuntur Paralyſis, & Conuulſio ratione materiæ, ſed ratione loci affecti. Etenim ea-
F dem materia ſiue bilioſa, ſiue pituitoſa, ſiue melancholica, ipſo quoq; conſitente Rōdeletio, conuulſionē, & paralyſin inducit. Diſtinctio igitur petenda eſt a loco affecto. Nam in paralyſi ſubſtantia medullaris nerui præcipue afficitur. In conuulſione autem ſubſtantia mēbranoſa, & fibroſa, dicebat Gal. *1. de loc. aff. 6.* omnē ſubſtantiā nerui communi quodā inuolucro circumuolui, membranoſo ſcil. Et ppterea *1. de mot. muſc. 1.* ſubſtantiā interiorē nerui, quæ ex cerebro ortū ducit, cōparat medullæ ipſius arboris: q̃ ēt confirmat. 7.

de decret.3. vbi docet, *neruum conſtare ex ſubſtantia medullari, cuius origo eſt ex cerebro, & ex mē-* A
branoſa, quæ ducit originem ex membranis cerebri. Itaq; vbi interior ſubſtantia vel denſetur vel
obſtruatur, vel exſiccetur, vel comprimatur, paralyſin facit, quæcunq; tandē fuerit cauſ-
ſa: Vbi membrana ipſa patitur, conuulſio ſuccedit. Sed de hac plura dicemus infra, vbi
de conuulſione tractabimus.

Refutatio Jouberti.

HActenus de cauſſis paralyſis immediatis, quæ communiter ab omnibus fere recipiū-
tur: Præter quas Ioubertus Delphin. *in ſuo de paralyſi tractatu* aliam commentus eſt,
quam ſolam putauit eſſe paralyſis cauſſam. B

Fit. inquit Ioubert. *ipſa paralyſis mollificata neruorum ſubſtantia. Sunt enim nerui, quaſi lo-
ca in habenis. Itaq; vbi propter mollitiem proprium robur amittunt, motui ſunt inepti. Molliores
autem fiunt ex intemperie humida, ſiue cum affluxu ſubſtantiæ pituitoſæ, vel citra affluxum materiæ.*

Huic ſententiæ quamuis ſubſcripſerit quoq; Rondel. attamen non putauit ipſe ſolā
hanc eſſe paralyſis cauſſam, ſed & obſtructionem & denſitatem, & alias admiſit, qui pro-
pterea eſt magis excuſandus.

Non tamen Iouberto vlla ex parte aſſentiendum eſt. Quandoquidem ſi ſola mollities
ad paralyſin neruorum efficiendam eſſet ſufficiēs, nulla eſſet paralyſis, in qua ſublato mo-
tu tolleretur ſenſus. Ratio eſt clara. Nam mollificatio nerui tollit quidē robur facultatis
motricis, non tollit fluxum facultatis. Igitur poterit vitiari motus, ſeruabitur tamen ſen- C
ſus. Sed ſic eſt, quod datur Paralyſis, in qua tollitur & motus, & ſenſus: datur paralyſis ſo-
lius ſenſus, non motus; ergo cauſſa in mollitiem nerui non eſt referenda.

Adde quod, vbi nerui ſunt vſq; adeo intemperati, aut pituitoſo ſucco referti, vt pro-
prium amittant robur, neceſſario prohibent quoq; fluxum facultatis animalis propter
denſitatem, vel obſtructionem, vt tandem cauſſa paralyſis non in ſolam mollitiem, ſed
magis in defectum facultatis animalis referenda. Hactenus de cauſſis immediatis.

§. *III. Cauſſæ mediatæ.*

MEdiatæ cauſſæ plurimæ quidem ſunt, atq; illæ omnes quæ vel pituitam, vel melan-
choliam, aut alium humorem, qui paralyſin facit, augent, inter has ſunt referendæ.
Has prætermittam, quia occaſione aliarum affectionum alias fuere propoſitæ: Aliqua D
tamen dicam de cauſſis mouentibus humores in capite contentos ab vno loco in alium,
ita, vt ex permutatione materiæ paralyſis ſequatur.

Inter externas cauſſas eſt ictus vehemens, percuſſio, aut caſus, ex quo aut materia
trahitur in locum percuſſum, aut protruditur ab illo in locum oppoſitum.

Inunctio *hydrargyri* eſt vna ex cauſſis extrinſecis paralyſis. Hydrargyrum enim mouet
materias præcipue pituitoſas à loco ad locum, ad ſubſtantiam potiſſimum neruoſam, ex
qua fit paralyſis.

Vinum præterea generoſum copioſe epotum, & omnia calida, ſiue acria, & aromati-
ca, attenuandi facultate prædita, impuro corpori adminiſtrata paralyſin mouent. Hoc E
ſcribit ſe Rondel. obſeruaſſe in muliere, cui importune medicamenta attenuantia para-
lyſin induxere.

Permutatur quoq; materia aut ex apoplexia in paralyſin, aut quandoq; ex Epilepſia, vt
patet apud Gal. *4. acut. 27.* Permutatur & ex Peripneumonia, vt poteſtis colligere ex *4. de
loc. aff. 4.* Permutatur ex affectibus Vteri, vt ego bis obſeruaui in duabus Virginibus, qua-
rum vna ex præfocatione vteri incidit in paralyſin coxarum, & tibiarum, Altera ex di-
torſione vteri in latus ſiniſtrū, incidit in paralyſin brachii, & cruris ſiniſtri.

Permutatur quoq; materia ab inteſtinis a dolore colico in paralyſin: *Paulus lib. 3. c. 18.
& 43.* Notarunt præterea alii plurimi Recentiores, & Ego ipſe: Qui propterea modum
inquirunt, quo materia doloris colici in neruos transferatur? Non ero in hac diſputatio-
ne longior, qui plura de hac re voluerit legere, legat Eraſt. *part. 4. diſp. contra Paracelſ.* Vi- F
deat quoq; Andr. Laurent. *lib. 4. c. 8.*

Mea eſt ſententia: *Non vnum eſſe modum, aut viam per quam fiat hæc mutatio*: *Aliquando*
materia, quæ ex capacitate inteſtinorum recepta in meſaraicas tranſmittitur ad venam
cauam, & per illam ad muſculos partis, quæ paralyſi laborat; *Quandoq;* in membranis in-
teſtinorum recepta per membranam peritonæi communicatur propaginibus ner-
uorum, quæ ex vertebris aut dorſi, aut lumborum ortum ducunt: *Nonnunquam*

A in vapores conuerſa materia teplet caput, a capite in ſubiectas deſcendit partes. Eſt aliquando cum materia doloris colici ex ipſo capite deſcendit, vt propterea mutato loco ex Colica, aut artheticam, aut paralyſin inferat.

§. *IV. Problematum ſolutio.*

SEd hoc loco pulcerrima quædam problemata veniunt diluenda. Primum eſt? *Cur ex ictu facto in vna parte capitis plerunq; paralyſis contingat in oppoſita?* Quidam putarunt, *cauſſam non eſſe aliam, quam defectum ſpiritus animalis.* Dicunt *ad partem ictam vulneratamve illico ſpiritum animalem totum concurrere, qui propterea oppoſitam deſerit partem.* Sed decipiuntur duplicem ob cauſſam. Primo quia ſpiritus animalis oppoſitam partem non deſerit, niſi
B magna aliqua inflammatio, & maximus dolor ſuccedat: At vero in ipſo actu vulnerandi neq; magna inflammatio, neq; magnus adeſt dolor: Ergo neq; fluxio ſpiritus ad illum locum. *Accedit*, quod ſi hæc eſſet cauſſa, ſequeretur paralyſin tum primum ceſſaturam, cum primum deſineret inflammatio, aut dolor; docet tamen experientia, paralyſis id genus non modo conſiſtere, ſublato dolore, & inflammatione, verum etiam curato ipſo vulnere. Ego plures tales vulneratos vidi, qui laborarunt per annum paralyſi ex tali vulnere. *Cauſſa igitur vera, & legitima huius paralyſis, non eſt alia quam cauſſa contrafiſſuræ, vel contraſonitus.* Vbi quiſpiam vulneratur, exempli gratia, in parte capitis dextra, oppoſita pars cranei ea eſt, quæ diſrumpitur, illæſa parte oſſis vulnerata. Hoc obſeruauit Celſus *lib. 8 c. 4.* & confirmarunt variis exemplis Valleriola, Veſal. Fallop. & alii Anatomici. Cauſſa nulla
C eſt alia, quam impetus aeris, & ſpiritus propulſi a parte icta in partem oppoſitam. Hic itaq; ſpiritus, & flatus ſecum ducit humores in partem oppoſitam, qui propterea in neruos impinguntur, & paralyſin faciunt.

Secundum problema.

SEcundum problema ad paralyſin pertinens illud eſt: *Cur affecta vna parte, v.g. vel dextra, vel ſiniſtra in facie, læſio appareat in parte ſana, minime vero in ægra?* Ratio eſt conſpicua. Nam muſculi faciei ſunt veluti duæ habenæ. Vbi itaq; vna pars laxatur, eo, quod ſit paralytica, oppoſita neceſſario intenditur, & intenſa retrahitur: Hinc appatet conuulſa: pars autem ægra abſq; labe videtur,

Tertium problema.

D TErtio quæritur: *Cur in paralyſi aliquando motus tantum quandoq; ſenſus tantum, nonnunquam vero vterq; & ſenſus, & motus amittatur?* Et primo ſi quæramus, *cur aliquando tantum motus amittatur, ſeruato ſenſu?* triplex profertur ratio: *Prima* quod cum ad motum plus requiratur facultatis, quam ad ſenſum, fieri poſſit, vt facultas ſit vſq; adeo infirma, vt non ſufficiat ad efficiendum motum, ſufficiat vero ad ſenſum. *Secunda* quam protulit Arculanus, & confirmauit Ioubert. quod motus requirat inſtrumenti aliquam duritiẽ, & firmitatem, ſenſus vero mollitiem. Itaq; ſi inſtrumentum iuſto mollius ſit redditum, ſeruat quidem ſenſum, amittit vero motum: Contra vbi duriuſculum ſit factum, valet ad motum, non item ad ſenſum. *Tertia* profertur a Gal. ſimul cum priore *1. de ſympt. cauſ. c. 5.*
E *1. de loc. aff. c. 6. 3. loc. aff. 4.* Cauſſa eſt diuerſitas neruorũ, quorũ alii ad motũ, alii ad ſenſum deſtinati ſunt: *exempli gratia.* Oculus recipit ſenſum viſus a neruo optico, quod eſt primum par neruorum, recipit motum a ſecundo pari. Similiter lingua motum recipit a ſeptima neruorum coniugatione, ſenſum guſtus a tertia, & quarta. Poteſt itaq; amitti ſenſus & non motus, aut motus, & non ſenſus pro diuerſitate nerui affecti. Quod ſi vel ambo nerui vno & eodem tempore patiantur, aut vnus, qui & motum & ſenſum præbeat, inſigniter ſit affectus, tunc paralyſis ſequitur & motus, & ſenſus,

Quartum problema.

F QVarto & vltimo quæritur: *Cur in paralyſi veſicæ, & inteſtini excrementa aliquando inuoluntarie excernantur, quandoq; vix, ac ne vix quidem excerni poſſint.* Huius ſolutio problematis pendet ex cognitione pariter diuerſorum neruorum. Nam nerui, qui in has partes inſeruntur, vel inſeruntur *in muſculum ſphyncterem, ſeu conſtrictorium vocatum*, aut inſeruntur *in corpus vel veſicæ, vel inteſtini.* Cum reſoluitur neruus *muſculi constrictorij*, excrementa inuoluntarie exeunt: Cum reſoluitur neruus, *qui in ſubſtantiam veſicæ, vel in-*

teſtini impingitur, retinentur excrementa Ratio eſt clata: Nam facultas expultrix ſopita A
iacet, neq; ad expulſionem mouetur.

§. *V. DE CAVSSIS STVPORIS & Torporis.*

His ſic declaratis ad ſigna iam me conuerto. Quæ enim hactenus de cauſſis paralyſis
dicta ſunt, ad ſtuporem & torporem etiam transferri poſſunt. Illæ enim ipſæ cauſlæ
ſed leuiores, quæ reſolutionem faciunt, ſtuporem & torporem inferre poſſunt, vt pote-
ſtis colligere ex Gal. *1. de cauſ. ſympt. c. 5.* B

§. *VI. Signa.*

IN tradendis ſignis paralyſis diagnoſtica affectus non ſunt proponenda. Senſibus ipſis
atq; relatione ægrotantis conſtat, nunquid vel totum corpus, vel pars aliqua ſenſum, &
motum amiſerit. Itaq; verſari oportet in diſtinctiuis aliorum affectuum conſimilium, in
diſtinctiuis cauſſarum, & locorum, atq; prognoſticis.

Habet ſimilitudinem *paralyſis faciei* cum *ſpaſmo cynico*: Diſtinguuntur autem, quia
in paralyſi pars, quæ videtur ſana, eſt frigidior, mollior, ſubtumida, & ex ea parte oris pi-
tuita inuoluntarie exſtillat, neq; ſecundum eam partem exſufflare aut exſibilate valent.

Habet quoq; ſimilitudinem *paralyſis capitis, & corporis ad anteriora vergentis* propter
affectionem 12. muſculorum poſteriorum cum *Conuulſione Emproſthotonos vocata*, ſed fa- C
cile inter ſe diſt nguuntur. Nam vbi incuruatum eſt corpus ad anteriora propter con-
uulſionem, caput erigi nullo modo poteſt, etiamſi violenter manibus quiſpiam illud ſtu-
deat erigere. In paralyſi vero etiamſi cadat caput ad anteriora, facile tamen erigitur ab
externa manu, ſed vbi erectum fuerit, ſtatim iterum in priorem locum concidit.

Cauſſæ externæ leui negotio comparari poſſunt. E. g. inciſio nerui per tranſuerſum,
vſtio, putrefactio, denſitas ex inſigni refrigeratione, ſiue propter moram in aqua, vel in
niue: luxatio quoq; vertebrarum: Hęc omnia partim propriis oculis, partim ex relatio-
ne ægrotantis comparari poſſunt: Conſimiliter exſiccatio partis nerui cognoſcitur ex a-
trophia partis.

Tumores & inflammationes quoq; partim oculis conſpiciuntur, partim innoteſcunt D
ex cauſſis prægreſſis, caſu, aut ictu: deprehenduntur etiam ex dolore, ex calore, rubore,
quando fuerint inflammatorii.

Nerui repletio cum fiat, vt intellexiſtis, a variis cauſſis, poſſunt ipſæ cauſſæ variis ſi-
gnis diſtingui: Primo quidem ex affectibus, qui paralyſin præcedunt. Nam ſi gratia ex-
empli apoplexia præcedat pituitoſa, paralyſin oportet fieri ex pituita. Si præcedit melan-
cholica, aut ſanguinea, credendum quoq; paralyſin vel ſanguineam, vel melancholicam
eſſe. Quod ſi ſequatur abſceſſum, erit paralyſis ex ſanie. Si ſequatur febrem ardentem,
vel etiam bilioſam, vt Fernel. docet, erit paralyſis ex bile.

Sed ſigna horum humorum poſſunt quoq; comparari ex temperamento, ętate, ſe-
xu, anni tempore, conſtitutione, regione, ac vitæ ratione. E

§. *VII. Accurata locorum affectorum diſtinctio.*

Diu ac multum verſari oportet in diſtinguendis Locis paralyſis. Nam ex locorum
diuerſitate maximam quoq; videbitis eſſe curandi diuerſitatem. Primum itaq; di-
ſtinguendum: *Vtrum paralyſis fiat ex cerebro, an ex partibus infra cerebrum?* Et, *cum ex cerebro,
Vtrum eo affecto in propria ſubſtantia, an potius tranſmittente materiam ad neruos, aut neruorum
propagines?*

Cognoſcetis *ipſum cerebrum in propria ſubſtantia affectum*, quando plures ſenſus vno
& eodem tempore paralyſi afficiuntur, exempli gratia, ſi oculi, aures, & nares, forte et-
iam lingua, vno & eodem tempore afficiuntur, certum eſt argumentum cerebri in pro- F
pria ſubſtantia affecti: quinimo ſi vnicus etiam ſenſus ſit læſus, ſed cum eo omnes aliæ
partes infra ſpinalem medullam, aut media corporis pars, ſiue dextra, ſiue ſiniſtra, hoc et-
iam eſt ſignum cerebri affecti, vt videre eſt *3. de loc. aff. c. 10.*

Quod ſi aliquando plures quidem in capite partes afficiuntur, ſed quæ tamen o-
mnes ſenſum, & motum ab vnico neruorum pari recipiant, tunc cerebrum in propria
ſubſtan-

A ſubſtantia non eſt affectum, ſed *tantum circa originem iſtius neruorum paris.* V. g. Tertium
par neruorum inſeritur in cutem frontis, in palpebras, in labra, in pinnas narium, in mu-
ſculos temporales, & manſorios, & in membranam, quæ linguam circumueſtit. Itaq;
læſo huiuſmodi neruo circa ſui exortum, omnes hæ partes patiuntur, neque tamen ce-
rebrum laborat. Quod ſi vnica faciei particula ſit affecta, ſiue cutis frontis, ſiue palpebra
vna, ſiue altera, affectus eſt in ea propagine nerui, vel in eo muſculo, non in cerebro, ne-
que in primo nerui exortu.

Quod dixi de cerebro, idem dictum volo de partibus infra cerebrum.

Vbi afficitur *principium ſpinalis medullæ circa vertebras ceruicis*, non modo ſenſus, &
B motus partium infernarum, atque etiam ſpirationis tollitur; ſed læditur quoque cutis
capitis, motus linguæ, & fit conuulſio canina, fit tortura oris. Ratio eſt: quia ab huiuſce-
modi vertebris ceruicis oriuntur nerui, qui inferuntur in cutem capitis, oriuntur nerui,
qui inſeruntur in muſculum laruni, qui tendat ad buccas, denique oriuntur nerui ſepti-
mæ coniugationis, qui præbent motum linguæ.

Quod ſi ſeruetur ſpiratio, neq; lingua, aut partes capitis afficiantur; omnes tamen
ceteræ partes ſint reſolutæ, tunc oportet eſſe læſionem *in principio quidem ſpinalis medullæ,
ſed circa vertebras dorſi, & poſt primam*: Alioquin ſpiratio non poſſet ſeruari.

Vbi vero media tantum pars fuerit affecta *medietas quoque ſpinalis medullæ* afficitur:
ſicut illud eſt ſcitu digniſſimum, cur *affecta ſpinali medulla circa primas dorſi vertebras adeo
inæqualis fiat in ſubiectis partibus paralyſis, ita, vt* V. g. *brachium dextrum ſit reſolutum, & crus
C ſiniſtrum; ſed (quod eſt maius) ſenſus partis externæ circa femur (& hoc obſeruaui in praxi) ſit ſub-
latus; in parte interna ſeruetur?* Contra *in ipſa tibia ſenſus ſeruetur in parte externa, & amitta-
tur in parte interna?* Cauſſam huius inæqualitatis non eſſet difficile aſſignare, quando
ſuppoſitum nobis non eſſet, totius mali originem eſſe in principio ſpinalis medullæ.
Nam poſſet quis dicere, *hæc ideo fieri, quia ille determinatus neruus in eam partem inſertus eſt
reſolutus; ille autem non.* Sed (vt dixi) nos ſupponimus, *primam mali originem eſſe in ſpinali
medulla circa dorſi vertebras, & tamen fit læſio inæqualis.* Solutio eſt apud Galenum *1. de loc.
affect. cap. 6.* quam tamen dilucidauit Andreas Laurent. *lib. 4. capit. 14. & controuerſia 8.
eiuſd. lib.* nerui ipſi in ſpinali medulla tanquam communi quodam inuolucro contenti
D vnus tantū videntur in ipſo ſtatim exortu, quaſi pili in cauda equina ſunt inter ſe diſtin-
cti, & ad ſingulas partes tam ſupernas quam infernas pro motu perficiundo deſtinati.
Itaque in ea etiam origine, prout varia hæc filamenta vel obſtruuntur, vel denſantur, va-
riæ quoque fiunt paralyſis differentiæ.

§. *VIII. De voce & ſermone.*

INter ceteras actiones, quæ ob paralyſin deſtruuntur, eſt etiam *vox & ſermo.* Locus au-
tem affectus ægre admodum cognoſci poteſt, cum ex multiplici prodeat parte, atque
inſtrumento. Idcirco in præſentia vobis proponam ſigna diſtinctiua vniuſcuiuſque par-
tis, ex qua vox & ſermocinatio læditur.

Sermocinatio & vox habent pro inſtrumento *neruos ſextæ coniugationis, & muſculos
E linguam mouentes:* Hi faciunt ad ſermonem. *Vox* vtitur pro inſtrumento *muſculis laryn-
gis internis, & externis, neruis ſextæ coniugationis, muſculis thoracis conſtrictoriis, muſculis fau-
cium, ac muſculis intercoſtalibus:* præter hæc *os hyodes, ſiue ypſiloides cum ſuis muſculis*; quia eſt
baſis linguæ, confert ad ſermocinationem. Propterea cum lædantur iſtæ actiones, &
læſis *muſculis linguæ, & neruis ſeptimæ coniugationis, & muſculis oſſis hyodis, & muſculis laryngis,
& faucium, & thoracis conſtrictariis, & intercoſtalibus, & neruis ſextæ coniugationis,* ſingula hæc
loca diſtinguere oportet, vt vnicuiq; propria accommodentur remedia.

Itaque ſi *muſculi ac nerui ſeptimæ coniugationis*, lædantur, ſonus vocis ſeruatur, ſicuti
in brutis animantibus; ſed nulla eſt vocis articulatio, nulla dictionis pronuntiatio.

F Vbi affecti ſunt *muſculi oſſis hyodis*, pronuntiatio quidem reſtat, ſed tremula, atque
imbecilla.

Et ſi *muſculi*, V. g. *partis dextræ*, ſint affecti, dum inuertitur collum in ſiniſtram par-
tem, melius fit pronuntiatio; in partem affectam deterius.

Si affecti ſint *muſculi laryngis, ſiue interni, ſiue externi*, amittitur ſonus ipſius

vocis, ſeruantur tamen efflatio vehemens cum ſonitu. Nam illud oportet nos intellige- A
re, *a muſculis laryngis conſtringentibus, & dilatantibus* fieri vocis ſonum; a *muſculis faucium*
fieri exſufflationem vehementem cum ſonitu: quibus affectis, tollitur talis ex ſufflatio,
& impeditur deglutitio: nam iſti muſculi faciunt etiam ad deglutitionem.

Vbi vero afficiuntur *muſculi intercoſtales*, læditur exſufflatio vehemens; ſed ſine
ſonitu.

Denique affectis *muſculis thoracis conſtrictoriis*, impeditur exſpiratio: Et quia vbi im-
peditur exſpiratio, impeditur etiam hæc exſufflatio cum ſonitu & vox ipſa. Præterea ex
hoc ſolo principio affecto omnia alia ſuccedentia corruūt. Contra vero non eſt neceſſe, B
vt læſa ſermocinatione, aut vocis ſono, læſa ſit exſufflatio cum ſtrepitu, cum ſonitu &
ſufflatio vehemens, atque exſpiratio: hoc præteritis legere apud Gal. *4. de loc. aff. 6.*

Quod ſi *nerui 6. coniugationis* ſint affecti, ſimul cum voce abolita, ſolet etiam vitiari
appetentia oris ventriculi & viſcera ſtupida reddi conſueuerunt: nam idem neruus in-
ſeritur in os ventriculi; & in membranas viſcerum. Diebus ſuperioribus acceſſit ad me
quidam patiens læſionem vocis ex illo oris ventriculi neruo læſo, qui habebat hæc ſigna
demonſtrantia, de qua re admonui tunc meos auditores.

§. IX. *Prognoſtica.*

PAralyſis ex antiqua luxatione, ex ſcirrho, ex intemperie frigida & humida in ætate C
ſenili, ex atrophia partis confirmata eſt prorſus inſanabilis. Putant omnes, *paralyſin ex
neruo præciſo, aut combuſto, vel alia ratione ſeiuncto factam reſtitui non poſſe vllo modo*: Cuius op-
poſitum Ego obſeruaui ſuperioribus annis in Illuſtriſſimo Comite Hercule Beuilaqua
Ferrarienſi, qui a tormentario puluere in Belgio combuſtus ſecundum vtrumq; crus ſe-
paratis neruis cruris, poſt paralyſin *5.* vel *6.* annorum vſu noſtrarum aquarum therma-
lium, & lutorum Patauinorum eſt reſtitutus.

Ceteræ paralyſis differentiæ curationem patiuntur, ſed omnes quidem ægre.

At *paralyſis, quæ apoplexiam ſequitur*, plerunque in eandem apoplexiam deſinit. Hæc
ſolet fieri in hyeme, ætate ſenili.

§. X. *Curatio.* D

HVius affectus varia eſt curatio pro cauſſarum varietate. Idcirco quanquam Medi-
cinæ ſcriptores in proponendis paralyſis auxiliis pituitoſam plerunq; materiam re-
ſpiciant; vobis tamen aliter inſiſtendum, atque incedendum eſt, qui iam noſtis dari pa-
ralyſin ex ſiccitate, ex inflammatione, ex ſanguinis plenitudine, ex materia biliosa, me-
lancholica, pro cauſſæ varietate vario modo incedendum.

Eſto igitur ſupponatur *paralyſis ex ſiccitate*, huic proſpiciendum ſolis humectanti-
bus, & renutrientibus. Accommodata humectantia ſunt non modo *olea ſiue communia,
ſiue amygdalinum, chamomelinum, anethinum, non modo pinguedines anatis, anſeris, vrſi, leonis,*
ſed etiam *medullæ bouis, aut vituli, mucilagines, pſyllii, ſem. malu. althea, ciron. ventres anima-* E
*lium calentes, omenta, & pulmones catuli exenterati, id eſt, nuper aperti, atq; alia id genus animalia,
œſypum, ſeu vnguent. quod fit ex pinguedine lanarum, decoctum ex capite caſtrati cū malua, althæa,
biſmalua. ſemine lini, aqua in qua abluuntur lanæ, luta emollientia, vt eſt apud nos lutum S. Bartho-
lomæi.* Hæc conueniunt in *paralyſi ex atrophia*, vbi refrigeratio inſignis non adſit. Sed vbi
pars iuſto frigidior fuerit, emollientibus calorifica, & attrahentia ſunt addenda. Attra-
hunt vero *balneum aquæ calentis ſiue ſimplicis, ſiue thermalis*. Adminiſtratur vero aqua calens
ad ruborem, & tumorem vſque partis: Nam tumida & rubente iam parte, adminiſtran-
da ſunt, quæ humectant, & renutriunt, de quibus iam dixi. Idipſum præſtant *dropax,
frictio, atq; inunctio calida, balneum ipſum*. Qui voluerit modum horum omnium intellige-
re, legat Galenum. *3. de officina Medica. c. 32. & 34. 6. de tuen valet. c. 8. 14. method. 16.* Et hæc F
omnia fuſius inuenietis in primo noſtro *lib. de phænig ſeu veſicat. c. 10.*

Si *paralyſis* fiat *ex inflammatione*, inflammatio, quantum ad reuulſiones pertinet, eo-
dem modo tractatur, quo reliquæ, per *ſanguinis miſſionem, frictiones, cucurbitulas, purgatio-
nes*. De medicamentis localibus in principio adminiſtrandis videtur aliqua dubitatio:
Nam inflammatio circa initia requirit *aſtrictoria & reprimentia*, quæ ſi in paralyſi admi-
niſtrentur, poterunt materiam indurare, & paralyſin reddere inſanabilem. Atq; ideo
in his

Digitized by Google

A In his caſibus duo ſuadeo peragenda. *Alterum* eſt, vt locis circumſtantibus repercuſſo-
ria adhibeantur medicamenta. *Alterum*, vt ipſimet loco inflammato circa initia adhi-
beantur quidem aſtrictoria quædam; ſed quæ cum aſtrictione digerant: In hoc genere
ſunt *cortices rhcubarb. puluerizati, eſt thus, cyperus, ſquinanthum, maſtix, oleum roſ. compl.* Ex his
omnib. ſimul cum *farina hordeacea* poterit componi emplaſt. quod tuto adhibetur parti
inflammatæ, fluxum prohibet, fluxumque materiam digerit.

In *paralyſi ex Luxatione* nulla eſt alia ratio curandi, quam reſtitutio luxatæ vertebræ
in ſuum locum.

Sed vbi fit *paralyſis ex Repletione*, humor replens eſt euacuandus. Et ſi fuerit ſanguis,
B audacter eſt euacuãdus. Hoc dico quia aliqui timẽt hoc: quia putant ſem p paralyſin fieri
ex pituita. Venetiis noui mulierẽ, cui cũ ſecta fuiſſet vena ad ℥ vj. ſanguinis nõ ſanabatur;
ſed miſſus ad libras eſt ſanata: de qua tanta ſanguinis copia alii Medici timebant. Et alios
duos noui, quibus ſanguine miſſo in multa quantitate, & pro plurib. vicibus, ſanitati ſunt
reſtituti. Itaq; in *paralyſi ſanguinea*, audacter eſt ſanguis mittendus: neq; ſemel tm̃, ſed plu-
ries: non ex vno loco; ſed plurib. Illud tñ eſt obſeruandũ, vt *ſi paralyſis occupet omnes corporis
partes, capite excepto*, mittatur ſanguis ex venis hæmorrhoidalib. ſi vna pars ſit immunis, ex
illa mittatur. Sed ſi non fuerit *paralyſis legitime ſanguinea*; ſed ſit *ſpuria plenitudo*, educendus
ſanguis, ſed parce, vt voluerunt Aet. Paul. Alex. & ante hos elegantiſſimus noſter Celſus,
qui ſcribit *lib. 3. c. 27.* paralyticis aut ſectam venam prodeſſe, aut aluũ ſubductam. In hoc
C caſu parce mittendus ſanguis ad ℥ vj. ſicuti in cacochymia legitima in paralyſi ex ſynce-
ra pituita a quacunque ſanguinis euacuatione deſiſtendum. Ad quam reſpiciens Auic.
ſectionis venæ in paralyſi non fecit mentionem.

Quicunq; admittunt fieri paralyſin ex *ſucco bilioſo*, coguntur etiam eandem curare
medicamentis bilem purgantibus. Rara eſt hæc curatio, cuius inter antiquos ſcriptores
meminit tantum Paul. *lib. 3. c. 43.* ita, vt licet Rondel. religioſe admodum præcipiat, ne in
paralyſi caſſia adminiſtretur; habita tamen ratione paralyſis ex bile, conueniunt *Caſſia,
Thamarindi, ſyrupus roſ. ſolut.* Ex purgantib. *Rhabarb. Diacathol. Electuar. roſ. Meſu. Electuar. de
ſucco roſ. & pil. aureæ*; Ex præparantib. vero, *ſyrupi omnes refrigeratorii, de cichor. endiu. violat.* &
id genus alia. Nec diſſimili ratione victus refrigerans, & humectans eſt inſtituendus, vt
D propterea & *frigida olera, vt lactuca, endiuia, beta & fructus horarii, vt melones*, & alia id genus
tuto in hac paralyſi aſſumantur.

Quod ſi fiat *ex melancholia*, audietis in proprio tract. de Melancholia, qua ratione
humor iſte præparandus ac purgandus ſit.

Venio itaque ad paralyſin *ex pituita*, qui humor omnium maxime producit hanc
affectionem. Primo quidem aliqua videtur eſſe controuerſia *de vſu purgandi ab initio* in-
ter Rhaſen, & Auic. Nam Auic. ante vſum purgantium præparantia, & leniora proponit
medicamenta; Rhaſes ſtatim ab initio vtitur *cochiis pil.* & conſequenter validis purganti-
bus. Ego controuerſiam ſic compono: Cum paralyſis recens fuerit, & facta fuerit pro-
pter inſigne capitis vitium, vt poſt apoplex. vel epilepſ. accipio Rhaſis ſententiam, vt
E ſtatim purgantia adhibeantur. Ratio eſt clara, nam imminet periculũ reditus apoplexiæ;
vel epilepſiæ, cui ſtatim occurrendum, inſtituto medicamento purgante. Sed ſi paraly-
ſis antiqua ſit in membro determinato abſque cerebri læſione, accipienda Auic. ſenten-
tia, vt primo leniatur aluus *melle roſ. ſolut.* p̃parentur humores *ſyrupo de beton. mel. roſ. ſimp.*

Neq; improbo ſimul cum illis *oxymel*, quãuis acetum neruis ſit noxium. Eſt n. acetũ
neruis noxium, quatenus ſunt membra, & partes ſiccæ, ſed quando fuerint ſucco pitui-
toſo imbuti ac pleni, acetum non eſt noxium, præcipue vero melle dilutum, & aliis ſyru-
pis permiſtum. Idcirco in pituita craſſiore non ſolum *oxymel ſimplex*; ſed etiam *compoſ. &
ſcyllit.* eſt exhibendum. Syrupis addantur decoctiones accommodatæ *ex calendula, herba
paralyſis, ruta, chamædr. maiorana, hyſſopo. ſaluia, ſtœchade, atq. aliis ſimilib. attenuantibus.*
F Vbi materia, ſicut dictum eſt, peccauerit in cerebro, poſt ſingulos 3. ſyrupos repe-
tendæ ſunt *purgantes pilulæ*, quarũ doſis erit ℈ iiij. vel ʒ j ß. aut dandæ erunt ʒ j. *hieræ diaco-
locynth.* In robuſtiorib. non improbo *grana 5. aut 6. antimonii*, Accipio ẽt in his caſib. vtum
4. vel 5. granorũ *p̃cipitati optimi*. Extremis morbis extrema conueniunt remedia *ex Hip.
1. aph. 6.* Repetendæ ſunt hæ curationes poſt ſingulos tres ſyrupos, vbi cerebrũ ſit affectũ.

In paralyſi determinata abſq; vitiis cerebri & leuiora eligantur, vt *diaphœnic. ad ℥ ß.
cum ʒ j. ſpec. hier. ſimp.* & per longiora interualla adminiſtrentur.

Digitized by Google

Purgato corpore caput ſingulatim euacuandum per *os gargariſmatibus, maſticatoriis,* A
illitionibus palati. Per Nares autem *ſternutamentis & naſariis liquidis, & ſolidis.* Materiæ alias ſunt propoſitæ, illas non repeto. Pari ratione euacuanda eſt materia *per ſinapiſmos, ſiccantia, cucurbit. ſcarificatas, ac cauteria capiti infixa.* Adhibentur autem *Cauteria*, vt voluit Aetius, in loco multiplici, in occipite, in ſyncipite, circa tempora.

Neque (Auditores) vereri oportet, *Cauterium occipiti admotum, vt nonnulli putant, paralyſis augmentum facturum, eo, quod trahat materiam ad principium ſpinalis medullæ.* Nam, vt noſtis, *ſpinalis medulla eſt intra vertebras: Cauterium eſt extrinſecum. Igitur non ducit materias ad locum affectum; ſed a profundis ad exteriora.*

Euacuato & toto, & capite, incumbendum medicamentis, quæ *intrinſecus quidem roborent* membra præcipua, cerebrum, & neruos exſiccent, & calefaciant, materiam impactam digerant, quod *exterioribus etiam auxiliis* tentandum. Longus eſſem, ſi materias auxiliorum tam exteriores, quam interiores vobis recenſerem, quæ apud Practicantes reperiuntur. Referam vobis aliqua *potiora*, quæ mihi magis placent. B

Inter *intrinſeca* commendatur ſummopere vſus *confectionis anacardinæ*, cuius doſis eſt a ʒj. ad ʒij. ſed ʒj. ſi in frequenti habeantur vſu febrem excitare poſſunt.

§. XI. *Quæſtio.*

EST tamen res apud Medicos controuerſa: *Vtrum in paralyſi febrem excitare conueniat?* Agitauit hanc quæſtionem Valleſ. lib. 8. contr. c. 18. (10.) C

Solutio.

PAucis rem decernens dico: *In corpore cacochymico non licere vti medicamentis vſq; adeo calidis, quæ conſulta febrem excitent.* Ratio eſt: *quia talia medicamenta prauos corrumpunt humores, febrem putridam generabunt, quæ paralyſi erit grauior. At vero ſi corpus iam fuerit exacte purgatum, medicamenta calida, ſi febrem promouent, ephemeram cient, hæc nullius eſt periculi, & tamen neruos æque calefacit, & materiam digerit.* Ideirco cum dicit Hippoc. 2. aphor. 26. *melius eſſe febrem conuulſioni, quam conuulſionem febri ſuperuenire,* intelligendus eſt de hac ephemera febre nullius periculi.

Præter *confectionem anacardinam*, laudo etiam vſum *Caſtorei*, ſi febris non ſit excitanda a ʒj. ad ʒij. Vbi te opus ſit febrem promouere datur ℥ ß. D

Elegantiſſimæ ſunt pilulæ hæ:

℞ *Styrac. calamit.*
Belzoin.
Aſſa fœtid.
Caſtor. Myrrh.
Oppopon.
Thuris an. ʒj.
Puluerizetur & cum *Oxym. ſquillit.* in
Catapotia redigantur. E
Doſis erit ʒij plus minus.

Ego aliquando in his caſibus vſus ſum, *therebinth. Veneta perlucida ad* ℥ ij. *diſſoluta in decocto ſequentium herbarum, chamædrios, rutæ, hyſſopi, iuniperi, herbæ paralyſis, calendulæ, diptamni, ſaluiæ, ſtœchados, & roriſmarini ad prouocandum ſudorem.*

Commune eſt apud omnes vti *decocto ex ligno guaiaco, ex ſalſa, ſaxafras cum herbis iam propoſitis.* Laudo hoc decoctum, ita, vt non intermittatur tamen *caſtoreum, aut confectio anacard.* aut aliud ex medicamentis præſcriptis, ſicut etiam placet *vſus theriacæ, & confectionis Mithridaticæ.*

Extrinſecus dicam, quæ communiter ſunt in vſu, poſtea dicam meum peculiarem medendi modum, & genus. Communiter ſunt in vſu *aq. thermales*, quib. corpus vniuerſum, vel pars vniuerſa immergitur, *ſtillicidia, fouea naturales ſudorificæ, illutationes, ſaburrationes id eſt, immerſiones corporis in arena, inſolatus, lotiones, inunctiones variæ ex oleo vulpino, coſtino, de piperibus,* quibus adminiſtretur, *aqua ardens, theriaca, mithridatium.* Sunt quoq; in vſu *Dropaces*, quales ſunt. F

℞ *Am*

A ℞. *Ammoniac.*
Oppopan.
Serapin. an. ℥ ij.
Piperis, Sinapi an. ℥j. ß.
Euphorb. ℥j.
Ceræ, Reſin. q. ſ.
M. f. Cerat.

Illud obſeruandum, *ne medicamentum apponatur parti reſoluta*, vti nonnulli faciunt, qui hac ratione putant ſe partis calorem ac ſenſum reuocare, ſi flammeis medicamentis partem inurant. Qui nihil agunt; ſed poſſunt in parte gangrænam inferre.

B Sunt *appenenda medicamenta origini ipſius mali*, vt docuit Gal. *1. de loc. aff. 6. & 4. de loc. aff. 4. non ipſi parti patienti.* Hactenus de remediis *communib.* nunc *de meis.*

§. XII. *Modus curandi Auctoris.*

VSus ſum (*Auditores*) in paralyſi *inunctione ex hydrargyro*, qua paraui paralyticum confirmatum, qui adhuc viuit Iulius Sutor. Hic ab Apoplexia, & lue Gallica antiquiſſima incidit in paralyſin totius lateris dextri. Vſus ſum *inunctione hydrargyri* in hunc modũ:

℞. *Hydrarg.* ℥ vj.
Axung. Suill. ℔ j.
Pinqued. gallin.
C *anat. an.* ℥ ij.
Serapin.
Oppopon. Caſtor.
Aſſ. fœtid. an. ℥j.
Sinap. Piper.
Pyreth. Euphor. an. ℥j. ß.
Iua arthet. ℥ ß.
Olei ex Therebinth. ℥ iij.
Mithrid. Theriac. an. ℥ iij.
D M. f. Liniment.

Hoc medicamento inunxi potiſſimum læſam partem, & non prætermittens alias: Et ſuccedente ſputo, ſicut in aliis conſueuit, patiens hac ratione euaſit liber.

Conſulo tamen, vt *partes roborentur aut decocto ex ligno*, aut aliqua alia ex antidotis propoſitis.

Poſſem in præſentia ſingulis partibus reſolutis propria accommodare remedia, ſed quia materiæ medicamentorum, quę vnicuiq; parti accommodantur, non differunt a propoſitis *in præced. lect.* ideo hac in parte longior non ero. Si quis ſingularem hunccurandi modum cupiat, legat Aet. & poſt ipſum Rondel. qui ſingulatim loquitur de modo tractandi paralyſin cutis frontis, palpebrarum, linguæ, oſſis hyodis, muſculorum thoracis, veſicæ, recti inteſtini, pudendi, aliarumq; id genus partium.

E Id vnum ſupereſt dicendum, quod ad *Victus* rationem pertinet, *victum ſcil. tenuem eſſe debere, & attenuantem.* Idcirco purgato corpore, conueniunt *ſalſa omnia, acria, aromatica, mouentia vrinas, & ſudores.*

Dico *purgato corpore:* Nam ſi fuerit impurum, quæ attenuant, mouentque vrinas, & ſudores, paralyſin augent, dum materiam in neruos inducunt. *Potus* ab initio ſit mulſa *hyſſopo, aut ſaluia, aut roremarino* alterata.

Probe iam euacuato corpore *Vinum* non improbatur. Nam ſicuti ſanat aliquando conuulſionem, vt videbitis ſuo loco, ita poteſt etiam ſanare paralyſin.

CAP. XIV. *DE CONVVLSIONE.*

F CONuulſio Latinis *diſtentio* etiam vocatur, quamuis ex Gal. *5. aph. 57.* diſtentio propriè Tetano conueniat. Vocatur Græcis *Spaſmas.* Illud autem vos ignorare nolo, *multum differre ſpaſma a ſpaſmo.*

Nam *Spaſma* eſt morbus nerui in ſoluta continuitate. *Spaſmus* non eſt morbus, ſed ſymptoma: Propterea Galenus *2. method. 2.* docet *Spaſma idem ſignificare, quod*

conuulſum, vt oſtendat aliud eſſe *diuiſionem factam*, aliud vero *ſolutionem quæſit.* Nam A
Spaſma eſt neruus iam ſolutus. *Spaſmos* eſt motus nerui, qui ſoluitur. Propterea idem
Gal. *3.& 4. meth.1.* inter morbos ſolutæ vnitatis connumerat *ſpaſma*, tanquam morbum
ſolutæ vnitatis nerui, & *l.b. de morb. differen. c. 11.* inquit, *fieri ſpaſma in neruis, cum fibræ illo-
rum diſtrahuntur*, & clarius *lib. de conſt. artis*, inquit, *ſpaſma eſſe affectum nerui, quando diſrum-
pitur*, vt propterea in hac diſruptione pars amittat ſenſum & motum; non tamen ſit in-
durata. Nam ſi gratia exempli *neruus interior* diſruptus ſit, membrum extendi non po-
teſt, ſi *exterior* ſit ruptus, flecti nnn valet ex imperio volunratis.

Nam ſi quis illam partem propriis manibus aut flectere, aut extendere voluerit, fa- B
cile illud conſequetur. Hoc docet Gal. *1. de motu muſcul. c. 6.*

Spaſmus autem eſt motus voluntarius deprauatus, ſeu animalis motus deprauatus
ex affectione ſubſtantiæ neruoſæ.

Per *motum* intelligo & vniuerſalem, & determinatum.

§. II. *Differentiæ.*

VNiuerſalis eſt triplex: Vel ad *poſteriora*, & dicitur *Opiſthotonos*; vel *anteriora*, & dicitur
Emproſthotonos; vel eſt motus tonicus, in quo totum corpus riget, vt neque ad ante-
riora, neque ad poſteriora flecti poſſit & dicitur *Tetanos*, vt poteſtis videre apud Galen.
5.aph.57.lib. de palp. conuulſ. & tremor. cap.8. & 2. de cauſ. ſymp.2. C

In parte determinata tot ſunt motus conuulſiui, quot ſunt muſculi. Idcirco in il-
lis partibus, in quibus fit paralyſis, vt in cute frontis, palpebris, oculis, pinnis narium, la-
bris, lingua, muſculis thoracis, aliiſque omnibus fit conuulſio, & cum fit in oculo, habet
peculiare nomen. Dicitur enim *Strabiſmus*, In dentibus dicitur *Triſmus*; in pudendo dici-
tur *Satyriaſis*: in muſculis thoracis, qui inſeruiunt ad inſpirationem, dicitur *duplex intro
reuocatio*: in muſculis, qui inſeruiunt ad exſpirationem, dicitur *ſpiritus extra offendens.*

Hic motus dicitur *prauus*: primo quia modum naturæ excedit: Extenſio, & Fle-
xio, quæ fit propter cõuulſionem, eſt multo maior, quam flexio, aut extenſio voluntaria.
Scribit Iacchin. *in com.13. in 9. Rhaſ.* fuiſſe aliquando opiſthotonon, in quo caput tange-
bat calcaneum. Dicitur etiam prauus, quia eſt dolorificus: Propterea dicebat Galen. *2.* D
prorh.20 Conuulſionem eſſe affectum doloroſum; & *2.aph. 6.* cõnumerat conuulſionem
inter ceteros affectus dolorificos.

Diximus fieri hunc motum prauum ex neruoſæ ſubſtantiæ læſione. Per neruoſam
ſubſtantiam cum Gal. *5.aph.1.* intelligo *Neruum*, *Muſculum*, *Tendinem*, *Ligamentum.* Sed
Ligamentum non eſt ſubiectum conuulſionis, niſi quatenus eſt pars tendonis. *Tendo* enim
conflatur ex neruo, & ligamento. Idcirco niſi ligamentum repleatur in propria ſubſtan-
tia, ad cuius repletionem tendo contrahatur, conuulſio non fit. Hinc Gal. *6.aph.49.* ſcri-
bit, neminem dolore articulari laborantem conuulſione tentari, quamu ſafficiantur li-
gamenta. Etenim doloribus articularibus materia non replet ſubſtantiam ligamenti, ex
qua fit tendo, ſed illam tantum comprimit, aut extendit. E

Tendo pariter eſt ſubiectũ conuulſionis, quatenus *eſt pars nerui* inſeritur in muſculũ.

Neruus eſt ſubiectum conuulſionis, vt inſeritur in muſculum. Diuiditur in fibras:
& fibræ nerui vniuntur cum fibris muſculi: deinde deſinunt in tendonem: & vſque quo
perſiſtit hæc vnio, affecta vna parte neceſſario & aliæ; Vbi ſeiungitur hæc vnio, ceſſat
conuulſio. Idcirco conſulunt Medici in neruis punctis, & vulneratis, vt totus neruus
per tranſuerſum ſcindatur: Nam ſeiuncta hac partium connexione, ceſſat conuulſio.
Hanc ob cauſſam Gal. videtur admodum varius, qui aliquando ipſi neruo tribuit præ-
cipuam motus originem, *vt lib. de plen. c. 5.* Aliquando ipſi muſculo, *vt l.1.(10.) de diff. reſp.
c.18.* aliquando ipſi tendoni, *vt 12. de vſu part. c.3. l.b. art. Med. c. 82. & 4. meth. c. 6.*

Qui omnes loci ſic conciliãtur, vt ſcil. nulla ex iſtis partibus per ſe ipſam apta ſit ad F
motum; ſed omnes ſimul coniunctæ.

Itaque ſiue incipiat affectio a tendone, ſiue a neruo, ſiue a muſculo, vna affecta a-
liæ omnes ſemper coafficiuntur. Hoc docuit Gal. *lib. de morb. diff. c. 11.*

De Loco latis.

§. III.

A
§. *III. Diſputatio de cauſſa conuulſionis efficiente.*

QVod pertinet ad cauſſam conuulſionis Gal. cum videret. Hip. *6. aph. 39.* dicentem, *Conuulſionem fieri aut ex inanitione, aut ex repletione*, ſicuti & ſingultum ipſum, partim hoc loco, partim etiam *de palpit. &c. c. 8. & 3. de loc. aff. 6. & 8. de comp. per loc. c. 3* inquit, veram conuulſionis cauſſam ab Hipp fuiſſe his verbis expreſſam: qui docet, eodem modo extendi neruos ad conuulſionem faciendam, quo lora, fides aut chordæ, aut fil. ex nimia humiditate replente, aut ex nimia ſiccitate: Sic inquit Gal. nerui ipſi, quaſi fides, dum replentur, extenduntur, breuiores fiunt, & conſequenter trahunt membrum præter vo-
B luntatem ad principium nerui, vt ſequatur conuulſio.

Hæc ſententia Gal. (Auditores) quæ communiter ab omnibus recipitur, mihi videtur ita vniuerſaliter accepta, contra omnem rationem, contra ipſum Hipp.

Primo ſi de inanitione fiat mentio, ſcribit Gal. *loc. cit.* fieri cõuulſionẽ ex inanitione. aut in febribus exſiccantibus neruorum humiditates, aut in ſuperpurgantibus ſiue ſanguinis, ſiue alterius generis humoris, vt poſt vſum ellebori albi, de quo meminit *5. aph. 1.* Sed ſic eſt: quod in febribus ardentibus rariſſimæ fiunt conuulſiones, & quod magis eſt in febribus ardentibus, quæ tendunt ad tabem, non fiunt conuulſiones; ergo falſum eſt, conuulſionem, quæ fit in febribus ardentibus, fieri propter ſiccitatem nerui.

Pariter, quod pertinet ad ſuperpurgationes vel ſanguinis vel aliorum humorum,
C conuulſio ſubito fit; ſed intemperies ſicca neruorum non poteſt ſubito fieri.

Accedit etiam, quod ſi venæ inaniantur, & ſequatur conuulſio; attamen corpus momento temporis non colliqueſcit, aut tabeſcit. Perſuadet autem ratio, vt ſi fit conuulſio propter ſiccitatem, primo exſiccentur partes molliores, quam duriores: molliores ſunt pinguedo, & caro; duriores ſunt nerui. Quæ igitur ratio huius, vt momento tẽporis exſiccentur nerui, non conſumatur caro, aut pinguedo?

Accedit, quod ſi propter euacuationes, aut febres ardentes exſiccarentur nerui, vt conuulſio fieret, omnis hæc conuulſio eſſet cum paralyſi. Nam exſiccatis omnibus neruis, facultas non tranſitet.

Denique omnis conuulſio ex inanitione ſtatim interficeret. Quis enim poteſt animo concipere in corpore viuente neruos omnes exſiccatos? Et tamen ego ipſe con-
D uulſiones vidi factas ex inanitione, quæ ſunt ſanatæ.

Oſtendi hactenus conuulſionem non fieri exſiccatis neruis, ſupereſt, vt oſtendam, eandem fieri non poſſe ex Repletione, ſiue ſit vniuerſalis, ſiue determinata.

Quod non vniuerſalis, facile probatur: Nam vniuerſalis conuulſio fit vel ex cerebro, vel principio ſpinalis medullæ. Itaque oportet ex ſententia Gal. vt in conuulſione vniuerſali ita repleatur cerebrum, & principiũ ſpinalis medullæ, vt aucta latitudine, abbreuietur longitudo, Sed hoc in cerebro fieri non poteſt: Primo quia cerebrum replet totam cranei capacitatem. Itaque dilatari non poteſt.

Præterea conuulſio fit repleta membrana; non repleta ſubſtantia medullari nerui.
E Propterea quamuis cerebrum repleatur; non tamen facit tenſionem: quia membranoſum non eſt. Hinc in Lethargo & Caro, etiamſi cerebrum ſit repletum, conuulſio non fit: Idipſum dico de ſpinali medulla. Eſt intra vertebras: Ergo dilatari non poteſt.

Adde, quod ſi repleatur aliqua materia ſine inflammatione, hæc materia erit pauca, aut multa; ſi pauca, non faciet extenſionem; ſi multa, faciet obſtructionem, & loco conuulſionis erit paralyſis.

Præterquam, quod nulla eſt alia ratio, cur materia magis repleat principium ſpinalis medullæ, atque illud diſtendat, quam vt diſcurrat per totam medullæ longitudinem, quod etiam Auerroi negotium fecit, *3. collect. 33.*

Adde, quod ex cerebro, aut principio ſpinalis medullæ affecto, fieret conuulſio
F nunquam inuenta. Oporteret enim vno & eodem tempore omnes neruos, & muſculos flecti & extendi, anteriores & poſteriores, dextros & ſiniſtros, ſuperiores & inferiores, vno verbo. omnes. Tetanus, quæ eſt conuulſio omnium maxime vniuerſalis, non comprehendit omnes muſculos, & neruos, ſed tantum anteriores, & poſteriores ſimul: In hac vero ſi daretur, ex ſpinali medulla, omnes nerui vno, & eodem tempore conuellerentur.

Adde, quod repletio circa principium ſpinalis medullæ, ex qua poſſunt nerui ab A
breuiari, de bere eſſe cum tumore, aut inflammatione, aut ſcirrho, aut alio: ſed, vt dixi, locus non permittit tumorem: quia eſt intra vertebras. Et ſi daretur, faceret paralyſin, & conuulſio ex repletione eſſet æque inſanabilis, ac conuulſio ex inanitione.

Nam quis quæſo poſſet ſanare ſcirrhum in ſpinali medulla exiſtentem.

His rationibus ductus mihi perſuadeo, conuulſionem non fieri, *vt docuit Galen.* ex neruisiccitate, aut repletione eiuſdem circa ſuum initium. Eadem enim eſſet ratio peculiaris nerui, quæ etiam ſpinalis medullæ, videlicet principium nerui exile & molle ex modica repletione, quæ non faciat paralyſin, non poſſe vſque adeo extendi, vt totum membrum ad ſe contrahat. B

Ceterum hæc ſententia non mihi videtur conuenire cum Hipp. licet Galenus illam ex Hippocrate deſumſerit.

Hipp. in illa *6. aph 39.* nihil aliud docet, quam conuulſionem fieri ex repletione, & inanitione eodem modo, quo fit ſingultus. Videamus ergo, quomodo fiat ſingultus, & tunc cognoſcemus, qualis ſit ſententia Hippoc. de cauſſa conuulſionis.

§. IV. *Quomodo fiat ſingultus.*

Singultus igitur Gal. auctore *2. de cauſ. ſymptom. 1. & 2. & 3. de loc. aff. 7. & in com. præſcripti aph. 39. 6. partic.* eſt motus facultatis naturalis oris ventriculi irritatæ ab aliqua cauſſa noxia, quæ cauſſa quandoque eſt cum repletione ventriculi, quandoque vero ſequitur C nimias euacuationes.

Sed ſiue adſit repletio, ſiue euacuatio, non propterea fit ſingultus, quod os ventriculi, aut illius tunicæ repleantur, vel ſiccentur; ſed quia ſemper vellicantur vel a copia, vel acrimonia, ſalſedine, amaritudine, vel ab aciditate, vel a venenoſa humorum, aut medicamentorum qualitate. Itaque ſi conuulſio fit eodem modo, ipſa quoq; erit motus facultatis irritatæ, ab aliqua ex cauſſis noxiis iam enumeratis.

Confirmatur ex Gal. *7. aph 3.* qui conuulſionē talem inquit eſſe paſſionem neruis, qualis eſt ſingultus ventriculo. Idem *3 de loc. aff. 7.* cum docuiſſet, ſingultum fieri irritato ore ventriculi a cauſſa morbifica, ſubdit, eodem modo fieri conuulſiones epilepticas, atq; omnes conuulſiones, irritata facultate partis ad expulſionem noxii. Et propterea D Auerr. *3. coll 33.* irridet hanc Galeni ſententiam de conuulſione facta ex repletione, & inanitione, & inquit, hanc ſententiam magis conuenire Muſicis, quam Medicis.

Et ſane ſi conſideremus locos Hippocratis, in quibus loquitur de conuulſione ex inanitione, non inuenietis illum inanitionis nomine intelligere neruorum exſiccationem. Videatis aphor. *66. part. 4* vbi ſcribit: *In febribus acutis conuulſiones, & circa viſcera fortes dolores, malum.* Gal. hanc ſententiam interpretatur de conuulſione facta per ſiccationem neruorum a febre acuta. Sed ſi hoc voluiſſet Hipp. non dixiſſet malum, ſed lethale. Nam vtitur vocum proprietate, & vbi dicit, malum, non neceſſario intelligit lethale. Præterea ex ea ipſa cauſſa, & loco vult Hipp. fieri conuulſiones, ex quo fit dolor. E
At vero inquit dolorem fieri circa viſcera: Ergo conuulſio erit ex viſceribus: Ergo non ex neruorum exſiccatione; ſed potius per compatiendi ſocietatem. Nam viſcera habent membranam, quæ recipit neruos ſextæ coniugationis. Et propterea, vbi dolent viſcera, afficitur neruus *6.* coniugationis, & per compatiendi ſocietatem coafficitur cerebrum, aut principium ſpinalis medullæ; non tamen eſt conuulſio ex ſiccitate neruorum. Idem Hipp. *5. aph. 3. & 4.* dum ſcribit conuulſionem factam ex ſanguinis euacuatione, & omni purgatione, malam eſſe, non lethalem ſcribit.

Lethalem ſcribit eſſe illā, q̄ fit ex accepto elleboro *5. aph. 1.* cū tñ idem Gal. doceat, hanc conuulſionē quoq; non neceſſario fieri ex neruorū ſiccitate; ſed potius aut ex humorum acrimonia, qui mordent os ventriculi, aut ex ipſiuſmet medicamenti venenata qualitate neruis infuſa, & infenſa, vt propterea nobis liceat arbitrari, conuulſiones iſtas, F q̄ fiūt poſt purgationes, aut fieri ex nimia neruorū refrigeratione: Nā in ſuperpurgationib. pcipue ſanguinis, totū corpus frigeſcit, maxime aūt nerui, vtpote exſangues, & frigidiores. Frigidum autem quomodo poſſit ad conuulſiones faciendas, docuit Hip. *5. aph. 17. 20 & 3, pg. 34.*

Poſſumus ēt dicere: In huiuſcemodi febrib. acutis aut ſuppurgationib. vapores gigni

acres

A acres inordinate motos, qui aut principium ſpinalis medullæ, aut determinatos irritent neruos, vt propterea tandem videatur concludendum, has cauſſas a Galeno propoſitas de inanitione neruorum & repletione non eſſe abſolute accipiendas.

Cum Gal. docuerit *2. de cauſ. ſymp. c. 2.* Spaſmum eſſe opus ſolius cauſſæ morbificæ, & propterea fieri a ſola inanitione & repletione, non concurrente facultate, ideo in præſentia videndum, qua ratione locus iſte, & alii ſimiles explicari poſſint, non obſtantibus argumentis contra hanc ſententiam adductis.

Itaque ſciendum, ſpaſmum duplicē eſſe. Omitto in præſentia ſignificationes ſpaſmatis, quod ſignificat rupturam nerui: nā de hoc in præſentia non loquor, ſed dico *Spaſ-*
B *mum* duobus modis adhuc accipi: *Vno modo* accipitur pro motu fiente, qui tamen ſemper deſinit in vitiatam membrorum figuram, in cōuulſionem factam. Sic enim videtis plerunq; nonnullis contractum eſſe brachium, vt non poſſit extendi; aliis ita extenſum, vt non poſſit flecti. Quod dico de brachio, dico de crure, aliiſque partibus, & toto corpore: hic *Spaſmus* dicitur ad materiam proportionatus.

Alter vero ſpaſmus datur tantum in fieri, qui nunquam deſinit in membri malam figuram & ſituationem, ſed tamdiu perſiſtit, quamdiu perſiſtit motus: deſinente motu, deſinit omnis affectio: Hic ſpaſmus dicitur *improportionatus ad materiam.*

His ſtantibus, *dico* primum genus ſpaſmi ex repletione, & inanitione fieri. Et ratio eſt clara: Nam ſi hic ſpaſmus deſinit in morbum in ſitu, in figura, neceſſarium eſt, vt nerC noſa ſubſtantia morbum in ſe contineat, quæ ſit cauſſa huius vitiatæ figuræ. Nam actio læſa in facto eſſe, neceſſario ſequitur morbum in facto eſſe. Itaque hic fit ex inanitione vel repletione. Ceterum hæc repletio non eſt in cerebro, neq; in principio ſpinalis medullæ, neq; in exortu ipſius nerui, propter cauſſas quas adduximus *in præced. lect.* Repletur itaque primo & per ſe aut ſubſtantia muſculoſa, aut tendinoſa, aut vtraque, ad cuius dilatationem neruus abbreuiatur & ſic contrahitur ad ſuum principium.

Hoc modo diluuntur omnes Obiectiones.

PRimum enim ex repleto muſculo, & tendone fiet conuulſio, non paralyſis, ſicuti neceſſario fit, ſi neruus primario repleatur; deinde multo probabilius eſt, vt muſculus, & tendo, quæ ſunt partes ſatis amplæ, dū replentur, & dilatantur, contractionē faciant, quā ſi repleatur origo nerui, qui eſt exilis, ac mollis. Idcirco Gal. cum dicit, *conuulſionem fieri ex*
D *repletione & inanitione neruorum*, oportet nomine nerui intelligere totam neruoſam ſubſtantiam. Sic *in com. 70. partic. 5.* ſcribit, ex repleta neruoſa ſubſtantia conuulſiones fieri. Neruoſam autem ſubſtātiam ex eod. Gal. *5. aph. 1* oportet accipere neruum, muſculum, tendonem, ligamentum; neque hæc ſeparata; ſed ſimul connexa. Idcirco idem Gal. *4. de præſag. ex puls. c. 19.* conuulſiones inquit fieri ex inflammatione muſculorum, præcipue vero prope tendones, & *4. aph. 65.* inquit ex repletione tendonis, qui eſt in parte anteriore genu, fieri conuulſiones: & *1. de motu muſculorum 16.* cauſſam huius conuulſionis totam refert in muſculi repletionem.

§. *V. Cauſſa replens muſculum.*

E CAuſſa, quæ muſculum aut tendonem replet, varia eſt pro varietate conuulſionis. Nam conuulſio ex repletione quandoque eſt vniuerſalis, nonnunquam eſt determinata. Vniuerſalem intelligo illam triplicem: *Opiſthotonon, Emproſthotonon, Tetanon.* Determinatam intelligo illam, quæ fit in oculis, palpebris, in labiis, in brachiis.

Vniuerſalis *conuulſio* ex repletione fit dupliciter: aut primario replens muſculis, & tendonibus, aut per compatiendi ſocietatem.

Replentur muſculi & tendones vel a ſpiritu flatuoſo diſcurrente, aut per omnes muſculos poſteriores, in quo caſu fit Opiſthotonos, aut replente anteriores, & fit Emproſthotonos; aut eadem replente & anteriores & poſteriores, & fit Tetanos. Huius cauſſæ
F flatulentæ meminit *Gal. 2. de ſymp. cauſ. 2.* Fernel. *lib. 5. c. 3.* Paul. Ægin. *lib. 3. c. 20.* qui ſcribit, hanc ſubſtantiam vaporoſam contrahi aliquando ex dormitione humi facta.

Replentur quoque ex vaporibus vini, *vt docuit Gal. 5 aph. 5.*

Ex aliis quoque vaporibus humoris crudi, & ſubſtantiæ craſſioris. Hac ratione *in pueris lactantibus*, præcipue obeſiorib. ſub tempus dētitionis conuulſiones fiunt, *3. aph. 25. 3. prognoſt. 34.*

Replentur etiam eiuſcemodi partes ſubſtantia pituitoſa, vt docuit Gal. *5. aph. 70.* A

Poſſunt quoque repleri melancholico humore. Hoc colligitur ex Hipp. 6. aph. 56. *Morbis ex melancholia artis male & periculoſe ad hac membra ſit metaſtaſis, vnde fit apoplexia corporis, vel ſpaſmus, vel mania, aut cæcitas.*

Poſſunt quoque fieri ex *ſanguine*. Nā ſi ex ſanguinis copia fit laſſitudo phlegmonodes, vbi hæc augeatur, poterit quoque conuulſionem excitare. Hinc Gal. *lib. de venæ ſectione aduerſ. Eraſiſt. c. 5.* docet, conuulſionem venæ ſectione curari.

Fit vero conuulſio vniuerſalis etiā per conſenſum, quando ſcil. vna pars aliqua determinata ex ingenti aliqua inflammatione conuulſionem patitur dolorificam, cuius ratione nerui omnes in conſenſum trahuntur. B

Aliquando tamen ſola pars determinata conuulſionem patitur eo, quod ille tantum muſculus, aut tendo ſit repletus. Sic ſcribit Gal. *1. de mot. muſc. 6.* ex inflammatione, aut ſcirrho occupante muſculos interiores impediri extenſionem membri, ſicuti repletis externis impeditur flexio.

§. VI. *Quomodo generetur ſpaſmus ex Inanitione.*

QVod vero pertinet ad ſpaſmum ex *Inanitione*, cenſeo vniuerſalem ſpaſmum ex inanitione nunquam fieri, neque animo poſſum concipere vllam ex cauſſis, quas Gal. ad inanitionem refert, ſiue ſit febris ardens, ſiue profluuium ſanguinis, ſiue ſuperpurgatio, aut vomitus, poſſe omnes neruos ad hanc areſactionem deducere, vt conuulſio C
fiat. Hoc quidem obſeruatur in partibus determinatis, quæ vruntur, & atrophiam patiuntur, quibus ſimul cum conuulſione connectitur paralyſis. His cauſſis conuulſionis alias duas puto eſſe ſubiungendas.

§. VII. *Alia cauſſa ſpaſmi: refrigeratio, & cicatrix.*

SVnt hæ cauſſæ: *Refrigeratio*, ſeu *Congelatio*, & *Cicatrix*: nam ex his duabus cauſſis fit hoc genus ſpaſmi; & tamen proprie non rediguntur neque ad repletionem, neque ad inanitionem.

Scio non defuiſſe, qui dixerunt *Refrigerationem redigi ad Inanitionem, eo, quia frigus* D
exprimit humiditates neruorum.

Sed hoc ex eo conuincitur eſſe falſum, quod qui intereunt congelati, & conuulſi, tantum abeſt, vt ſint ſicciores, vt ſint ſummo quodam madore referti. Hoc docuit Bellon. *in ſuo libello de medicato funere.*

Quod etiam dicunt nonnulli, refrigerationem redigi ad repletionem, eo, quod congelatio compingat humores in neruos, hoc quoque eſt falſum. Quandoquidem etſi humiditas naturalis neruorum ex congelatione ibi cōſtringatur; non propterea tamen dilatat ipſam partem, vt, facta dilatatione, breuior reddatur. Propterea Gal. *5. ſimp. c. 5.* tres proponit indurationis partium cauſſas: *Repletionem, ſiccitatem*, & præter has *Refrigerationem*. Idcirco etiam Hip. *5. aph. 17. & 21. &* Gal. *3. prægn. 34.* proponunt refrigeratio- E
nem tanquam conuulſionis cauſſam diuerſam a ceteris.

Idipſum dico de *Cicatrice*, quæ eſt cauſſa conuulſionis, *auctore Galen. 1. de motu muſculorum. c. 6.*

§. VIII. *De Spaſmo improportionato ad materiam.*

HActenus de cauſſis *Spaſmi*, qui dicitur *proportionatus ad materiam*; nunc vero agendum de improportionato ad materiam, qui eſt motus prauus facultatis expultricis cerebri & neruorum irritatæ a cauſſa morbifica. Hic motus prauus differt a priore: primo, quia nunquam deſinit in conuulſionem factam, 2. quia vno & eodem tempore fit ad varias differentias, ita vt, quando fit vniuerſalis, viciſſim fiat *Opiſthotanos*, & *Emproſthoto-* F
nos, quandoque *Tetanos*, non nunquam conuulſio ad vtrumque latus; Si fuerit in parte, conſimiliter pars illa modo retrahitur, modo extenditur.

Differt tamen a *Rigore*, quia in Rigore concutiuntur quidem membra; ſed non admodum contrahuntur, aut extenduntur.

Hic motus eſt facultatis expultricis irritatæ primo & per ſe, quanquā ad irritamē-

tum

A tum facultatis expultricis, ſequatur motus animalis; qui tamen non poteſt dici voluntarius: quia non mouetur ab imaginatione; ſed conſequitur ad irritationem facultatis expultricis.

Pars, in qua eſt hæc facultas irritata, eſt quandoque cerebrum; quandoque principium ſpinalis medullæ; aliquando origo vniuſcuiuſque nerui determinati.

De *Conuulſione ex cerebro irritato* a cauſſa noxia dicam in tract. de *epilepſia*.

Quod autem pertinet ad ſpinalem medullam, & neruos, irritantur hæ partes vel a materia ſalſa, vel acri, & amara, vel acida, vel venenoſa, ſiue eleuetur vapor, vel ipſamet materia corpulenta neruos afficiat.

B Propterea ſtatim licet colligere, quantum differt hic Spaſmus a priore. Nam diximus in præcedenti, ſubiectum ſpaſmi proportionati immediatum eſſe aut muſculum, aut tendonem, aut vtrumque; non neruum; non ſpinalem medullam. In hoc ſpaſmo improportionato oppoſito modo res ſe habet: Nam principium ſpinalis medullæ, & cuiuſq; nerui determinati irritati a cauſſa noxia, ſiue ſit interna, vt iam diximus, ſiue externa, vt vulnus, punctura, morſus venenatus, refrigeratio in neruoſa & vulnerata parte, conuulſionem pariunt.

Itaque ſi *vniuerſalis* fuerit hæc conuulſio, ſit principio ſpinalis medullæ affecto aut per eſſentiam, aut per conſenſum.

Et ſi *per eſſentiam*, aut materia primario hanc partem afficiente, aut tranſmiſſa ab a-
C lio loco: E.g. vtero. Sic enim docet Gal. *6. de loc. aff. 5.* ex ſuppreſſis menſibus, ac ſemine in mulieribus conuulſiones fieri.

Per conſenſum autem fit conuulſio vniuerſalis, vbi alia pars determinata maximo cũ dolore conuellitur, aut etiam non conuulſa dolore afficitur. Sic ſcribit Gal *5. aph. 1. & 6 de Tuen. Valet. 10. & 5. de loc. aff 6. Ex ore ventriculi morditationẽ patiente conuulſiones fieri.* Idipſum docet Gal. de dolore viſcerũ *4. aph 66.* de paſſione Ilei *7. aph. 10.* de punctura nerui, *3. meth. 6* de inflãmatione nerui, *5. aph. 2.* & vniuerſaliter *12. meth. c. 8. & 3 de loc. aff. 7.* docet Gal. conuulſionem fieri ex cauſſa mordente, atque ipſos neruos irritante.

Ex his poteſtis colligere cauſſas ſpaſmi determinati: Neque enim differunt a propoſitis. Poteſtis etiam naturam & cauſſas ſpaſmi colligere, qui fit circa faciem: de quo cum ſigillatim loquatur Rhaſes, ego quoque dicam duo verba.

D

§. IX. De Spaſmo Cynico.

Dicitur Græcis *Spaſmus Cynicus*; Latinis *conuulſio Canina*; Quidam appellat *Riſum Sardonium*; Arabes *oris torturam*. Fit dupliciter: aut reſolutis, aut conuulſis partibus. De Reſolutione iam diximus.

Conuulſio adhuc fit dupliciter, aut in muſculis temporalibus, molaribus, cutis frontis, palpebrarum, & labiorum, & hoc modo afficiuntur nerui tertiæ coniugationis. Aliquando diſtorquentur tantum labia, & potiſſimum inferius labrum, & tunc afficitur muſculus latus, qui eſt ſub cute ceruicis & recipit neruos ab ipſis ceruicis vertebris, vt docuit Gal. *1. de diſſect. muſc. c. 1. (5.) & 4. de loc. aff. 2.*

E

§. X. Signa Spaſmi a Repletione, &c.

PRoponenda primo ſunt ſigna diſtinctiua, & primo diſtinctiua ſpecierum ſpaſmi. Nã qui fit ex repletione, fit in corpore repleto fere ſtatim ab initio morbi, & deſinit in ſpaſmum factum;

Contra qui *ex Inanitione*, ſequitur morbos calidos, & ſiccos, copioſas excretiones.

Qui fit ex *Morſu*, poteſt quidẽ fieri ab initio, vt dixi, neque deſinit in ſpaſmum factum, & habet varias motus differentias: Quinimo aliquando commiſcetur conuulſio cum rigore: & frequenter accedit, & recedit hæc paſſio.

Oportet deinde diſtinguere conuulſionem factam ex repletione a Luxato articu-
F lo, & tumore eiuſdem partis duro.

Differunt aũt, quia in *Luxatione* primo p̃ceſſit caſus, aut alia cauſſa externa, q̃ potuit luxationẽ facere, aut præceſſit dolor articularis ex materia multa humida loca articulationum replente. *Accedit*, quod ipſe articulus luxatus manu deprehenditur. Et deniq; in luxatione fit aliquis motus flexionis & extenſionis; ſed perfici non poteſt. In ſpaſmo autem motus, qui eſt impeditus, ſiue flexionis, ſiue extenſionis, neq; incoari quidẽ poteſt.

Si adſit *tumor circa articulum*, facile deprehenditur, quia articulus ille erit maior altero, & digitis durities in articulo percipitur. Contra vero tumor in muſculo, aut tendone, qui motum prohibeat, vnicuique erit perſpicuus. A

Si Repletio fit *ex flatu*, fit ſubito, & neceſſario adeſt rugitus ventris, inflatio aurium ſonitus, vertigo, ſuffuſio, & hanc conuulſionem, ſi vniuerſalis fuerit, præcedere ſolet illa determinata in ſuris facta conuulſio, quã vncant den Krampff/id eſt, *Crampf graxſium*.

Si fit ex *vapore craſſo* ſiue lactis, ſiue alterius eduli craſſioris, hoc habebitis ex relatione, ex cauſſis prægreſſis, ex ætate potiſſimũ puerili, & habitu craſſiore ac humidiore.

Si fuerit *pituita*, aut *melancholia* vel ſanguis, alias propoſui ſigna horum humorum redundantium. B

Quod ſi fiat ex *Inanitione* præter cauſſas prægreſſas exſiccantes, & inanientes corpus, partem quoque oportet reddi tabidam, nec ſolum conuulſione, ſed etiam paralyſi tentari.

Quod ſi fuerit ex *Morſu*, & morſus fuerit *materia* acrioris, & bilioſæ, conuulſio eſt cum maximo dolore, & vehementiſſima cum delirio: fitque potiſſimum hæc in corporibus bilioſis, quibus ſupprimuntur conſuetæ euacuationes hæmorrhoidum, menſium, aut ſeminis.

Si fuerit *materia acida*, conuulſioni ſuccedit plerunque rigor aut tremor, cum refrigeratione totius corporis, cum pallore, propenſione in ſomnum, vrinis crudis, atque abundantia ſputi. Duas tales virgines curaui, quæ laborabant Opiſthotono, & Emproſthotono propter abundantiam pituitæ acidæ. C

Si *pituita ſalſa*, habet illa propria ſigna, ſitim, & ſputum ſalſum.

Si fuerit conuulſio ex *parte determinata*, facile hanc cognoſcetis, ſi intelligatis quænam pars, aut doleat, aut conuulſa ſit.

§. XI. Signa Spaſmi Cynici.

QVemadmodum de natura torturæ oris ſingulatim actum eſt, ita & ſeorſim quædam de ſignis ſunt dicenda.

Debent autem hæc ſigna, quæ proponentur, diſtinguere ſpaſmũ Cynicum factum propter neruos tertiæ coniugationis & muſculos ab eis prodeuntes ab eo, qui fit ex conuulſione muſculi lati. D

Diſtinguuntur autem ſic. Nam in prima *conuulſione* tota pars dextra, aut ſiniſtra retrahitur, cutis frontis, & ſupercilia, palpebræ, narium pinnæ, & labia ſuperiora. Læditur quoque maſticatio illius partis.

In conuulſione ex *lato muſculo* labrum tantum inferius, & bucca illius partis diſtorquetur.

Quod ſi vtræq; partes afficiantur, tunc oritur illa ſpecies torturæ oris, quæ proprie dicitur *Riſus Sardonicus*. Nam in hac patientes perpetuo riſu videntur vexati.

§. XII. Prognoſtica. E

FActus ex inanitione Spaſmus ex Gal. ſententia eſt inſanabilis, *5. aph. 1.* Vera eſt hæc ſententia de ſpaſmo vniuerſali, facto ex ſiccitate omnium neruorum, & muſculorum. Hic eſt adeo inſanabilis, vt momento temporis interficiat, neque ſit remedio locus.

Sed in *Spaſmo ex Inanitione, vel Siccitate nerui determinati*, datur tempus curationis, & ſpes aliqua ſeruatur. Ægre admodum curabilis eſt etiam *Spaſmus ex ſcirrho, & ex cicatrice*. Quinimo exquiſitus ſcirrhus, & magna atque antiqua cicatrix nullam admittunt curationem.

Inter ceteros ſpaſmos ex repletione *Tetanus* eſt omniũ periculoſiſſimus. Propterea dicebat Hip. *5. aph. 6.* eos, qui Tetano vexant, 4. die interire, ſi hos præterierint, ſeruari poſſe.

Opiſthotonos & Emproſthotanos, atq; alii determinati *ſpaſmi ex repletione* ægrius vel facilius ſanantur pro materiæ copia, craſſitie, ac viſciditate. Omnibus tamen, qui ex frigido fiunt ſucco, confert febris. Propterea dicebat Hipp. *5. aph. 70.* quartana captos conuulſione non tentari, & *4. aph. 57.* ſcribit, conuulſione & diſtentione neruorum correptos, ſuperueniente febri liberari. In quem ſenſum *2. aph. 26.* docet, melius eſſe febrem conuulſioni, quam conuulſionem febri ſuperuenire. F

Pericu-

A Periculoſa eſt *Conuulſio ex punctura nerui, & ex inflammatione oborta*, dicebat Hipp. 4. *aph. 49.* in febre non debili, ſi palpebra, aut oculus, aut labrum peruertatur, fractis iam morbo viribus, lethale eſſe. Ratio eſt in promtu: quia hæc conuulſio ortum ducit ex cerebro male affecto, conſentientibus neruis tertiæ coniugationis.

Quod ſi fiat *Conuulſio canina* ex muſculo lato, non eſt admodum periculoſa. Nam (vt dixi in præcedenti lectione *ex primo de ſectione muſculor. c. 1.*) hic muſculus non recipit neruos a cerebro, ſed a vertebris ceruicis. Propterea ſcribit Hip. *primo in tertium Epid. 4.* Pythioni in quarta os fuiſſe diſtortum, & tamen æger fuit ſanatus.

B **§ XIII. *Curatio.***

CVratio autem huius affectus varia eſt pro cauſſarum varietate. Si fiat *ex Inanitione*; docui *in capite de paralyſi*, quibus remediis humectantibus internis & externis poſſit reſtitui humiditas, & alimentum partibus: non repetam hanc curationem.

In *Spaſmo ex Repletione* conuenit aliquando Venæ Sectio, cum ſcilicet Spaſmus fiat ex inſigni plethora, aut ex inflammatione nerui, aut ex vulnere, & punctura, ſiue punctura facta ſit ferro, aut morſu venenato. In his omnibus caſibus, viribus conſtantibus, venæ ſectio conuenit.

Sed in plethora conuenit in maxima quantitate. Quamuis enim Gal. 1. *ad Glauc. c. 14.* præcipiat in conuulſione ſanguinem parce mittendum eſſe, eo quod vires ex illo
C motu laborioſo dilabuntur: & quia aliqua ſuccedit aut ſudoris, aut alterius modi euacuatio.

Hæc tamen ſententia eſt intelligenda de alia omni conuulſionis ſpecie, hac excepta, quæ ingentem ſequitur plenitudinem: In aliis autem caſibus conſulo, vt parce mittatur ſanguis.

Et ſi vires non conſtent, *hirudines* hæmorrhoidibus affigantur, aut in illis, qui non aſſueuerunt huic excretioni, *cucurbitula* affigantur. Locus ſit varius, pro varietate partis conuulſæ.

Nam in *Tortura oris* Cucurbitulæ occipiti & ſcapulis affigantur. In *Opiſthotono*, aut *Emproſthotono*, ſemper partibus infernis. In conuulſione dextræ partis ſiniſtra eſt ſcarifi-
D canda: In conuulſione ſiniſtræ dextra.

Idipſum dico de *Cauteriis, ac Veſicantibus*: Neq; enim probo cuiuſdam viri Excellentiſſimi conſilium, qui vult parti conuulſæ veſicatorium eſſe adhibendum. Etenim ſi conuulſio, vt docuimus, fit ex qualitate acri, & mordente, parti conuulſæ Veſicatorium affigere nihil aliud eſt, quam in equo currente vti calcaribus.

Quod ſi materia ſit flatuoſa, primum quidem hic *Clyſter* conuenit.

℞ *Semin. carth.* ℥ß.
aniſi
fœnic. an ℥ j.
Cimin. ℥ j.
E *Seſel.*
Dauc. an ʒ iij.
Centaur. vtriuſq; an M. ſ.
f. decoct. ſ. art. Deinde
℞ *dicti decoct. lib. 1.*
hiera Pacchij, aut Diacolocynth. ʒ iij.
Olei rutac.
Mell. roſ. an ℥ iij.
M. f. Clyſter
F Poſt Clyſterem conuenit hic bolus:
℞ *Diaphœnic.* ℥ß.
ſpec. hier. ſimp. ʒ iij.
M. & cum ſaccaro f. bol.
Aut ℞ *hier. diacolocynth.* ʒ ij.
Electuar. lenit. ʒ iij. M.

Poſt Bolos præbendæ ſunt *Rotulæ iſtæ* mane & veſperi hor. 1. ante prand. & cœnam. A

℞ *Cimin.* ℥j.
Trium piperum.
Cinomom. an ʒß.
Zuccar. diſſolut. in aqua ſtillatitia
cinamo. q. ſ.
M. & f. Conf. in Rotulis.

In eundem vſum adminiſtrari poſſunt rotulæ ex *Diacimino, ex Dianiſo, & Diatrionpi-
per.* aut poterunt confici *ex oleo aniſi, ex oleo fænic.*

Extrinſecus autem ſi ſpaſmus ſit determinatus, vt eſt ille, qui vulgo dicitur *Cromſo*, B
pręſtantiſſima remedii materia (qua vſus ſum pluties in meipſo) eſt *oleum ſambacinum*,
ſiue *factum ex florib. Ioſmini.* Valet etiam *oleum ex hyperico, rutaceum, lilioceum.* Sacculi et-
iam repleti *ſale, milio, chamomelo, anetho, aniſo* in ſartagine torrefactis vtiliter adhiben-
tur.

Sed in *conuulſione vniuerſali ex flatu*, nihil melius eſt auxilio aliquo ſudotifico, ſiue ſit
balneũ naturale aquæ thermalis, aut aer calidus ex thermis (exterius) acceptus, aut ſtuf-
fa arte facta: Quidam volunt etiam hos patientes in furno poni.

Sudor tamen in his eſt promouendus, & vt ſcribit Aetius *ſpongijs oleo aliquo imbutis*
extergendus eſt: Imbuantur autem ſpongiæ *oleo vel chamomelo vel anethino.*

Quod ſi *materia* ſit *pituitoſa*, pauca de hac vobis ſunt dicenda. Nam illa omnia au- C
xilia tam interna, quam externa, ſiue purgantia totum corpus, ſiue purgantia caput, ſiue
digerentia & alterantia, quæ propoſuimus in paralyſi ex pituita, conueniunt quoq; in cõ-
uulſione ex pituita. In hoc tamen differunt, quod in conuulſione quanquam medica-
menta purgantia debeant eſſe valida, nihilominus non debent vnica vice in magna præ-
beri quantitate. Ratio eſt: quia, vt diximus de venæ ſectione, motus ipſe conuulſiuus
ratione doloris, & ratione ſubſequentis excretionis, vires deiicit: propterea aliquid ſym-
ptomati eſt relinquendum.

Secũndo illud eſt obſeruandum, in conuulſione iam facta ab initio præbenda eſſe
Lenientia, deinde *Præparantia*, poſtea *Purgantia*: In *conuulſione, quæ actu fit*, ſtatim ab initio
præbeantur *purgantia.* D

Tertio notandum: In conuulſione ex materia pituitoſa conuenire aliquando in-
ſperſionem *aquæ frigidæ.* Hoc docuit Hipp. 5. *aph.* 21. Quem ſecuti alii Practicantes,
inter quos eſt Valeſcus de Taranta, profitentur ſe hac ratione quoſdam curaſſe.

Modus eſt talis: Patiens primo debet eſſe iuuenis, quadrato corpore, tempera-
menti natura calidi, robuſtis viribus: Huic nudo exſiſtenti aqua frigida infunditur, inci-
piendo a primis ceruicis vertebris vſq; in vltimas corporis partes: idq; ſubito: Nam poſt
aquæ affuſionem, ſtatim in cubili calido ſunt reponendi, extergendi, atq; oleo calido cõ-
fricandi, ſiue ſit *camomelinum*, ſiue aliud tale.

Differt quin etiam *conuulſionis curatio* a *paralyſis curatione*, tametſi ex pituitoſo pro-
deant ſucco: quia in conuulſione cum humor ſui natura ſit viſcidus, craſſus, & lentus, & E
progreſſione temporis ſemper craſſior reddatur, ante vſum medicamentorum digeren-
tium opus eſt medicamentis rarefacientibus, laxantibus & mollientibus.

Hic itaq; Ordo erit ſeruandus, ſiue conuulſio ſit in toto, ſiue in parte: Fricetur primũ
pars conuulſa, a frictione in balneum reponatur (imponatur:) ſit balneum aut ex aqua, in
qua abluuntur lanç, aut fiat decoctio *ex radicib. folijs. ac floribus* ſi haberi poſſint *maluæ, biſ-
maluæ, althea, ac liliorum alborum*: addantur *ſemina lini, ac fænugræci, & caput vnum, vel alte-
rum caſtrati*: Poſt balneum inungatur locus emolliente medicamento, ſiue ſit oleum
vulpinum, aut *ex Lumbricis, vel amygdalinum*, ſiue ſit adeps *anatis. anſeris, vel gallinæ*, ſiue ſit
medulla *cruris bouis, vel vituli*, ſiue ſit vnguentum *ex pinguedine lanarum confectum, æſypum*
vocant, ſiue emplaſtrum *ex dialthæa*, aut hoc ſimile: F

℞ *Mucilag. ſemin. malu.*
radic. alth. an ℥i j.
Farin. ſem. lin. ℥vj.
Olei Vlpin.
lumbricorum an ℥ij.

Pingued.

A *Pingued. gallin.* } *anat.* } *an* ℥j.
Decocti. maluar.
althea
liliorum alb.
ſem. lin. fœnugr. q. ſ.
M. & f. Emplaſt.

Si adſit copia luti emollientis, quale eſt apud Patauinos *Lutum S. Bartholomai*, illud quoq; valet.

B Valet etiam ceratum *ex Ammoniaco diſſoluto in aceto acerrimo*. Et ſi oleis tantum, aut pinguedinibus foueatur pars ipſa, cõſultum erit poſt inunctionem ponere aut *omentum*, aut *pellem* ſiue *vulpis*, ſiue *canis*, ſiue *catti nuper excoriati*.

Poſt vſum *emollientium* conueniunt *digerentia*, & intrinſecus & extrinſecus, de internis nihil ſupereſt dicendum, cum multa *in tractatu de paralyſi* ſint propoſita. Illud tantum ſubiungam, mihi in hoc caſu mirifice placere vſum *huius aquæ ſtillatitiæ*.

℞ *calend. vtriuſq.*
Herb. Paralyſ.
Iua
chamedr.
Pulegij
C *Calament.*
Origan.
Praſſii
Hyſſop.
Thymi,
Stœchad.
Maioran.
Roriſmar.
Saluia. an M j.
D *Iunip. M. j.*

Incidantur & infundantur *in ſ. q. vin. albi generoſi per 3. dies*: poſtea deſtillentur: & huic aqu. deſtillatæ Adde

Zingiber.
Pyretr.
Sinap.
Caſtor.
Aſſ. fœtid.
Styrac. calamith.
Cinamom.
Carioph. an. ʒij.

E Infundantur *per horas 24.* & iterum deſtillentur: Huius aq ſtillat. datur ℥ß.

Extrinſecus idem ſeruandus eſt ordo, qui & in emollitione, vt primo fricetur corpus, poſtea infundatur in balneo: Balneum vero ſit ex aqua thermali: Si huius non ſit copia, arte paretur, coquendo in aqua communi aut in marina, *ſulphur*, *alumen*, *nitrum*, *ſaluiam*, & vno verbo *illas herbas*, de quibus memini ſuperius pro conficienda aqua.

Infuſio etiam corporis vel partis affectæ *in arena*, vſus *fouea ſudorificæ luti digerentis*, *& olei pariter digerentis, vt rutac. coſtinum. irinum, ſicyoninum, id eſt, ex radice cucumeris ſylueſtris, de piperibus* magnopere iuuant.

F Arte quoq; ſic componi poteſt oleum digerens.

℞ *Olei* { *Vulpin.* / *Coſtin.* / *de Piperib.* } *an* ℥j.

Aq. arden. ℥iij. A
Caſtor. }
Sinap. } an.ʒj.
Euphorb. }

Bull.ſimul vſq; ad conſumpt.aq. F. expreſſione add. *Theriac.* ʒij.M.

In officinis para i ſolent vnguenta quædam ad id genus accommodatiſſima, quale eſt *Vnguentum Aregon,* & *Martiatum,* vtrumq; ex deſcriptione Nicol. Alexandrini.

Omnes fere practicantes a Nicolao Florent. deſumſerunt olei deſcriptionem, quę mirifice probatur: Quidam vno modo, alii alio modo illam proponunt:

Hic autem modus mihi placet.

Accipiendus eſt *catus pinguis in fruſtra inciſus & anguilla*: ponuntur hæc in ventre B *anſeris pinguis* ſimul cum ℥j. *laridi* & ʒij. *mirrha, totidem aſſa fœtida & caſtor.* Additur quin etiam *iuniperus, ſaluia, roſmarin.* Aſſatur hoc animal in veru, & pinguedo recipitur in vaſe, quod in ſe acetum contineat: deinde quod reliquum eſt, poteſt elixari, & pinguedo ſupernatans colligi, quæ in vſum inunctionis digerentis ſequatur.

Nonnulli præparant *oleum vulpinum* aut *ex cane,* replentes ventrem canis rubei herbis digerentibus, *ſeminibus, gummi ammoniaco, bdellio, ſerapino, aſſa fœtida & caſtoreo, ſinapi, & pipere*: deinde incoquunt animal in ſufficiente quantitate *aqua & aceti*, & oleum ſupernatans colligunt. Decoctio eſt vtilis pro balneo. C

Illud hac in parte remanet dicendum, inunctionem ex hydrargyro perinde conferre poſſe, atq; in paralyſi, quam ego tamen non ſum expertus: Ratio tamen videtur poſſe id perſuadere.

Quod ſi *conuulſio* fiat *ex MORSV* ex irritatis neruis, tria ſunt agenda. Incumbendum ſymptomati, Conuulſioni ſcilicet, demulcendo dolori, & ſuperandæ mordenti.

Proſpicimus *conuulſioni* infundendo corpus, quando bilioſiſſimum fuerit, ac tempore æſtiuo *in aqua dulci tepida.* Vbi aliquid prohibeat, aut infundatur in *oleo*, aut tota ſpinæ regio foueatur *ſpongiis*, aut *lana ſuccida*, aut *veſicis oleo lumbricato, camomelino, anethino imbutis ac repletis.* Partes etiam conuulſæ eadem lana ſuccida oleo imbuta foueantur. D

Pro demulcendo dolore, quando ſcilicet conuulſio fiat ex punctura, aut inflammatione, circumſtantes partes muniantur aut *cerato roſaceo*, aut *linteis imbutis in oleo roſ.* aut *fiat linimentum ex caſſia extracta oleo roſ. & vitellis ouorum.* Ipſi parti affectæ ſi ſit inflammata, apponendum eſt emplaſtrum, quod reprimat, & digerat, quale eſt iſtud.

℞. *Abſynth. pulu.*
Cort. rhebarb. pulu.
Spica an ʒij.
Farin. Hord. ℥iiij.
Ol. roſ. compl. ℥iij. E
Camomel. }
anethin. } *an.* ℥j ß. M.

Quod ſi fuerit punctura nerui, hæc omnium eſt periculoſiſſima: quia vulnus eſt anguſtiſſimum, oportet illud aliquantulum dilatare, deinde in ipſum vulnus infundere oleum *ex therebinth.* in modica quantitate. E.G. pro ſingula vncia *olei ex thereb.* addatur ʒj. *aq. vit.*

Vbi opus ſit maiori ſiccatione, cum ſcilicet ichor & ſanies fuerit purgata, poteritis addere aut *ſulphur*, aut *calcem lotam in aqua roſarum*, aut *aliquid euphorbij*, vel miſcere ipſummet *oleum de Euphorbio* cum *oleo ex therebinthina*, vel vti *aliquo ex iſtis balſamis* vocatis medicamentis. Recipiunt enim hæc medicamenta *ſulphur, calcem, tutiam, hypericon*, & alia id genus. F

His non conferentibus, conſulunt præſtantiſſimi chirurgi, vt oleum vſq; adeo calens in vulnus infundatur, vt poſſit adimere ſenſum, quaſi eſcharam inducat.

His quoq; non conferentibus, ac perſeuerante conuulſione, præcidendus eſt neruus per tranſuerſum in parte ſupra puncturam, quamuis actio illius partis amittatur.

Et

A Et ſi *punctura* ſit *animalis venefici*, virus attrahendum ad locum vulneratum *cucurbitula, ſcarificatione, veſicatorio, impoſitione theriaca*, tandem abſumendum eſt venenum *cauterizatione partis*.

Certum eſt in his omnibus caſibus opus eſſe reuulſione, & per medicamenta, quãdoq; per venæ ſectionem, aliquando ſi vires non conſtent per cucurbitulas.

Quod ſi conuulſio fiat ex ore ventriculi, aut ex vtero vel vermibus, ſuis locis poteritis omnia intelligere.

§. XIV. *Victus Ratio.*

B IN *conuulſione ex repletione* tenuiſſimo victu vtendum, & mulſa pro potu, victusq; ſit attenuans.

In *conuulſione ex morſu*, aut *ex punctura*, victus debet quidem eſſe tenuis, non attenuãs. Nam attenuantia mouent vapores, & humores, qui vel magis irritant, vel ad læſam partem confluunt.

CAP. XV. *DE EPILEPSIA*, *ſeu morbo comitiali.*

MIrabilis ſane, viſu horrendus, naturæ reconditæ, & difficilimæ curationis eſt affectus, quem hodie interpretandum ſuſcipio, Græcis *Epilepſis*, Latinis *morbus comitialis, ſacer, Herculeus, Caducus, Puerilis, ac Lunaticus* vocatus. Huius definitionem propoſuit
C Gal. *lib. de diff. ſympt. c. 3.* Eſt inquit *conuulſio totius corporis cum detentione rectricis facultatis*, ſiue vt dicit *3. de loc. aff. 7.* Eſt *conuulſio cum detentione principum facultatum*.

Hæc definitio eas continet differentias, quæ faciunt Epilepſiam a ceteris affectibus diſtinctam.

Nam quatenus eſt *conuulſio* differt ab *Apoplexia, & Caro*: Quatenus eſt cum *detentione principum facultatum* differt a *ſpaſmo*.

Illud autem notandum, propoſitam definitionem conuenire forti, & legitimæ epilepſiæ. Datur enim leuior & ſpuria, quæ 3. habet differentias.

§. II. *Differentiæ Epilepſiæ ſpuriæ.*

D PRima eſt, in qua non amittuntur ſenſus, neq; omnes principes facultates, ſed duntaxat memoria, Conuulſio autem eſt vehemens: Cuius exempla ego plurima vidi: *Nam in fabro quodam ferrario ad portellum vidi conuulſionem epilepticam cum ſpuma, & priuatione viſus, ſeruato tamen auditu ſenſu tactus, & functionibus principibus: quandoq; hic punctus, vel ligatus, vel vocatus acceſſionis tempore reſpondere non poterat, audiebat tamen, ligaturas ſentiebat, & poſt acceſſionem cuncta circa illum acta referebat.*

Aliam vidi virginem, *qua dum conuelleretur, ſaltabat vt canis, per totum conclaue ad partes exteriores, ſeruato viſu, & ceteris ſenſibus, læſa tamen memoria.*

Alium vidi Venetus, *qui tempore acceſſionis ſaltabat ad poſteriora, latrabat vt canis: Huic quoq; ſeruabatur viſus.*

E Secunda contra datur Epilepſia ſpuria, in qua ſublatis ſenſibus, & principibus facultatibus, leuiſſima eſt conuulſio: Neq; vniuerſalis, ſed quandoq; determinata: Sic ſcribit *Gal 3. de loc. aff. 7* in epilepſia ſe aliquando obſeruaſſe paruum motum illi ſimilem, qui fit in ſingultu. Et alii quoq; Medicinæ ſcriptores aſſerunt, in Epilepſia fieri quandoq; conuulſionem capitis tantum, aut oculorum, aut labiorum, aut vnius brachii, aut digitorum, vt vno verbo poſſit eſſe epilepſia abſq; vniuerſali conuulſione.

Non tamen accipiendam puto Corn. Celſi ſententiam *lib. 3. c. 23.* Qui vult, *cadere aliquando Epilepticos ſine vlla conuulſione.*

F Pariter non accipio ſententiam *Eraſt. 4. diſp. contr. Parac.* qui docet, *inueniri aliquando epilepſias cum conuulſione quidem, ſed ſine cerebri vitio.*

Etenim hoc eſt confundere affectus: Detentio principum facultatum abſq; vlla conuulſione eſt vel *apoplexia*, vel *caros*. Sola conuulſio abſque cerebri vitio eſt *ſpaſmus*, non *epilepſia*; Nam (natura) *Idea Epilepſia* in hoc eſt poſita, vt & adſit conuulſio aliqua, & actiones principes ac ſenſitiuæ aut omnes, aut aliquæ patiantur.

Idcirco etiam datur *tertia quadam Epilepſia ſpuria ſpecies,* quæ eſt illa, in qua patien- A tes, dum capiuntur hoc affectu, ſolent ambulare, & quæ ſibi obuia fiunt, manibus apprehendere, & ex vno loco in aliũ tranſportare, quaſi aliquid ſerio agant. Propterea viſus ſeruatur: Poſt acceſſionem tamen iſti actorum non recordantur, ſi interroges, quid egerint, nihil reſpondent. Eſt *Epilepſia occulta.* Nam motus ille non eſt vere conculſiuus, neq; tamen eſt naturalis, & functiones principes non ſunt abolitæ, ſed tamen prauo modo agunt.

§. III. *Explicatio omnium, quæ contingunt in Epilepſia.* B

His ſtantibus Epilepſiæ differentiis, omnium natura eſt inquirenda, ſed cum quadam diſtinctione.

In Epilepſia adeſt *Conuulſio, & caſus in terram*: quia magna ex parte epileptici cadunt in terram: Hæc ſunt duo diſtincta: *Conuulſio* eſt motus deprauatus, *Caſus in terram* eſt motus abolitus. Adeſt 3. *Vitium principum facultatum*, & conſequenter ſenſuum: Hoc quoq; propriam habet naturam: propterea diſtincte de omnibus agendum, ſumto initio a conuulſione.

§. IV. *De vera conuulſione in Epilepſia.* C

Conuulſio, vt audiuiſtis, habet affectionem ex qua fit, locum affectum, & cauſſam affectionis. Affectio eſt triplex: Inanitio, Repletio, Morſus. *Inanitio* in Epilepſia locum non habet: quia fit ex intemperie ſicca. Intemperies autem neq; cito accedit, neq; cito recedit, vt facit Epilepſia.

Repletionem impugnarunt Auerr. *3. collig. 41.* quem ſequuti ſunt *Rondelet. c. vltimo de epilepſ. primi lib. de morb. internis. Fern. lib. 5. patholog. c. 3. Eraſiſt. parte 4. diſput. contr. Paracelſ.* atq; alii plures.

Hi omnes inuehuntur in Galen. qui *2. de cauſ. ſymp. 7. & 3 de loc. aff. 7.* epilepſiam ſcribit ex humore craſſo & lento fieri replente cerebri ventriculos.

Inuehuntur iſti in hanc ſententiam, dicentes hanc repletionem non poſſe eſſe epi- D lepſiæ cauſſam: quandoquidem repletis ventriculis cerebri fit caros, & apoplexia, non Epilepſia. Et ſi quis dicat, *non eſſe integram repletionem, aiunt. Ergo ſemper ante apoplexiam & carum fieret Epilepſia.* Etenim antequam ventriculi integre repleantur, neceſſarium eſt, vt pro mediate eorum parte repleantur: Tunc ergo fiet epilepſia, ſicuti illis integre repletis apoplexia aut caros. Addit Fer. ſi fieret hæc repletio in epilepſia, deſineret in paralyſin, vt & apoplexia: quod tamen negat Gal. 4. *de loc. aff. c. 2.*

Hi omnes Medicinæ ſcriptores (pace illorum dixerim) decipiuntur, neq; Galeni mentem conſequuti ſunt.

Fit conuulſio epileptica *ex Repletione,* ſed non ex repletione aut ſubſtantiæ cerebri, aut ventriculorum: Quandoquidem ſi fieret conuulſio repletis his partibus, oporteret E vt ex repletione extenderetur, & dilataretur cerebrum, quo dilatato omnes nerui breuiores redderentur. Sed hoc, vt dixi, fieri non poteſt, vt cerebrum, quod replet totum cranium, vſque adeo poſſit dilatari propter impletionem, vt breuiores faciat neruos.

Adde, quod ſi cerebrum vel ventriculi repleti facerent hanc conuulſionem, eſſet conuulſio totius corporis Tonica vocata, quæ nullo modo inueniri poteſt, in qua ſcilicet omnes nerui vno & eodem tempore, qui inſeruiunt & extenſioni & reflexioni, contraherentur ad ſuũ principium, ita, vt idem membrum cogeretur moueri ad duas partes oppoſitas in inſtanti, quod fieri non poteſt.

Inſuper repletio facta ex humore craſſo, & pituitoſo, quando facit conuulſionem, F deſinit in ſpaſmum factum: Hoc docui *in tractatu de ſpaſmo.* Nam materia illa replens ibi infixa facit contractionem in facto eſſe, quod non contingit in Epilepſia. Neq; Gal. alioquin doctiſſimus & ſolertiſſimus hæc tam leuia excogitaſſet.

Itaq; conuulſio *ex repletione* in Epilepſia fit repletis tantum muſculis, & neruis quibuſdam determinatis, non ex craſſa materia, ſed ex ſpiritu flatulento, & vaporoſo, cuius materia

A materia eſt quidem pituita,aut melancholia, & in cerebri ventriculis contenta, non tamen perfectam faciens anguſtiam: Sed illa materia non eſt immediata conuulſionis cauſſa,ſed mediata,ex qua flatus,& vapor generatur.

Quod ſi Gal.aliquando dixit locis citatis epilepſiam ex pituitoſo ſucco fieri,potius reſpexit ad ſublationem principum facultatum,& ad ſymptoma cadendi in terram, quā ad ipſam conuulſionem: Vel ſi reſpexit ad conuulſionem, hoc tantum voluit, pituitam eſſe mediatam cauſſam,vt ſcil.flatum generet: Hac ratione Hipp.*lib.de flatib.* cauſſam epilepſiæ in huiuſmodi ſpiritum retulit flatuoſum.

Conuulſionem epilepticam fieri ex repletione neruoſæ, ac muſculoſæ ſubſtantiæ B a ſpiritu vaporoſo ac flatulento,non tantum ex Hipp.colligitur *lib. de flat.iam citato*, quātum etiam ex Ariſt.*libel.de ſomno & vigilia*: quia epilepſiam ſcribit a fumis aſcendentib. in caput produci,ac propterea in ſomnis frequenter fieri: Eandem ob cauſſam poſt crapulam,& vinolentiam excitari.

Hæc conuulſionis cauſſa reperitur in illa epilepſiæ ſpecie, in qua paulatim & ſenſim vel vnica pars,vel totum corpus flectitur, aut extenditur modo ad vnam, modo ad aliam motus differentiam Cuius exemplum vidi in Germano.

Eſt vero & alia multo frequentior conuulſionis Epilepticorum cauſſa, *irritamentum* ſcil.de quo meminit *Gal 3.de loc.aff.7.5.de loc.aff.5.& 6.de loc.aff.5.* Quam cauſſam vnicam cognouerunt aliqui recentiores,*Rondelet cap. vltimo de Epilepſ.Holler.in ſchol.16. primi* C *lib.de internis,& Eraſt.in diſputat.quam habet de Epilepſ.ac Fernel.lib.5.patholog.c.3.& 2.de abditis rerum cauſ.c.15.* Quanquam nullus iſtorum exponat,quale ſit hoc irritamentum, neq; qualis ſit proprie locus irritatus, præterquam quod in ipſa cauſſa irritamenti decepti ſunt.Omnia exponam.

Irritamentum dupliciter fit: Aut repleta parte ſentiente, cuius facultas expultrix ſit valida,quæ propterea ſtatim inſurgit ad expulſionem rei nocentis.

Huius cauſſæ,occultis tamen verbis,meminit Gal.*3.de loc.aff.7.circa principium*: Nā poſtea quam declarauit,fieri epilepſiam ex craſſo humore ac pituitoſo, ſubiungit,conuulſionem fieri concutiente ſeipſum cerebro,& quatiente, ac moliente expulſionem rei nocentis,vt propterea ſignificet Gal.his verbis,*partem huius materiæ craſſioris replentem,* D *& irritantem eſſe cauſſam motus conuulſiui.*

Aliud *irritamentum* eſt tantum qualitatis ſiue acris,& mordacis,ſiue venenatæ.Huius meminit Gal.*in cap eod.3.de loc.aff.circa finem capitis.* Vtriuſq; autem cauſſæ mentionē fecit Auic.*1 3.tract.5.c.9.*

Primam irritamenti ſpeciem non admittunt Eraſtus neq; Rondelet.aut Fernel. aut Holl.ſed ſolam qualitatem accipiunt: qui propterea non poſſunt reddere cauſſam, *cur in capite per eſſentiam repleto aut melancholia aut pituita, aut alijs humoribus frequentes fiant conuulſiones epilepticæ,& illæ quidem vniuerſales? Et quod magis eſt,aliquando mutuo ſe excipiant Epilepſia,& Apoplexia,Epilepſia,& Melancholia,Epilepſia,& Fatuitas,Elepſia,& Phrenitis*,quæ omnia Ego ipſe propria experientia pluries facta comprobaui.

E Exemplum Phrenitidis cum Epilepſia vidi Venetiis *in clariſſimo adoleſcente Hieronymo Marcell.qui phrenitide captus ſingulis diebus ac noctibus pluſquam trigeſies capiebatur epilepſia, & ſtatim deſinente epilepſia redibat phrenitis,vixit vſq; ad 14.cum his ſymptomat. & 14.obijt.*

Hic Patauii vidi *puerum filium Procuratoris Montalium Betlehem, qui erat fatuus: hic quoq; frequentiſſimis corripiebatur epilepſiis.*

Tiberius Philaletus Philoſophus, Medicus, ac Chirurgus Excellentiſſimus *capitur ipſe quoq; epilepſia vehementiſſima,cui ſtatim ſuccedit Apoplexia: & ſic viciſſim ſuperuenere hæc duo ſymptomata ab hora 18.vſq; ad 6 (qua obijt) fere quadrageſies.*

Idipſum contigit *Nobiliſſimæ cuidam matronæ vtero gerenti circa nonum menſem, cui* F *ſuperuenit Epilepſia,quæ etiam deſijt prima vice in paralyſin oculorum, & viciſſim ipſa quoq; capta eſt apoplexia per integram noctem pluſquam trigeſies,atq; ipſa quoque obijt ſpatio 17.horarum*: in quo exemplo præcipue notanda eſt mutatio epilepſiæ in paralyſin.

Hæc ſunt exempla epilepſiæ,quę non poteſt fieri ex repletione partium infra caput,vt diximus in priore cauſſa:Nam functiones principes, & ſenſitiuæ, inſigniter patiuntur.

Neq; poteſt eſſe ſola qualitas: Nam ſimplex qualitas cito diſſoluitur, neq; alius remanet affectus: In relatis autem caſibus, vt patet, remanet plenitudo in cerebro, & ventriculis, poſteaquam remanet apoplexia, fatuitas, phrenitis, & melancholia, vt propterea, quando dicit Gal. *3. de loc. aff. 7.* ex ſententia Hippocratis *ſect. 7. Epid. com. vlt.* Epilepticos fieri melancholicos, & melancholicos Epilepticos, non putetis hoc fieri, quod tota materia melancholica tranſmutata a ſubſtantia ad ventres pariat epilepſiam: Nam ſi hoc eſſet, ſequeretur ſublata acceſſione epileptica melancholiam aliquo ſaltem temporis ſpatio defecturam, quod tamen non eſt: imo vero cum primum definit epilepſia, melancholia, & ceteri capitis affectus ſunt in ſuo robore. Itaq; cauſſa tunc temporis nulla eſt alia, quam potio huius materiæ, quæ replet partem ſentientem, quam dum natura tentat excutere, motum facit conuulſiuum. A B

Idcirco aliquando etiam *Sanies, & Sanguis corruptus* hoc modo epilepſiam facit. Sic obſeruaui *in filia cuiuſdam Nob. Patauini diſruptum in capite abſceſſum vehementiſſimam peperiſſe epilepſiam, quæ tamen eſt ſublata expurgante natura ſaniem per aures, per oculos, & nares.*

Sicquoq; *in magnis cerebri contuſionibus & vulneribus* extrauenato ſanguine, neque exitum habente fit Epilepſia.

§. V. De loco affecto. C

NIhil aliud de loco affecto habent propoſiti Medicinæ ſcriptores, quam quod cerebrum ipſum irritetur; Sed quia cerebrum multas habet partes, libenter intellexiſſem, quam putent irritari.

Si dicant *ſubſtantiam*, hoc eſt falſum: Nam *ſubſtantia cerebri vel nullum, vel exilem habet ſenſum*, prӕterquam quod *in lethargo, apoplexia, phrenitide, hectica, aliiſq; id genus affectibus ſemper adeſſet epilepſia.* Neq; ſunt *membranæ* cerebri. Nam ſi ex membranis irritatis fieret conuulſio epileptica, in omni phrenitide, in omni pſeudodelirio, in omni capitis dolore repetiretur conuulſio epileptica. Si dicant *Ventres cerebri*, cauitas ventrium nullam habet vim expellendi: *Parietes*, ſi ſint ex ſubſtantia cerebri, habent eandem facultatem, quam cerebrum. D

Quid igitur dicendum? Id quod aſſerit Reald. Columb. *lib. 8. c. 7.* & Archang. Picolom. *lib. 5. ſuarum prælect. anatom.* videlicet cerebri ventriculos ſuccingi membrana quadam tenui ex tenui meninge ortum ducente, quæ eſt ſenſus exquiſiti, vt propterea hac irritata, aut aliqua ex parte repleta, fiat & ſternutamentum, quod eſt leuis quædam Epilepſia, & ipſa quoque epilepſia: Et quia hæc membrana eſt communis cum neruorum omnium membranis, idcirco hac contracta contrahuntur etiam membranæ omnium neruorum, vt fiat vniuerſalis concuſſio: Et propterea non tantum membranæ anteriorum ventriculorum, ſed & medii, ac poſtremi lancinati poſſunt, vt ſint cauſſa prӕſentis concuſſionis.

Obiter exponam *Gal. 4. de loc. aff. 2.* vbi ſcribit *inter Soporem & Apoplexiam Epilepſiam eſſe mediam.* Ex hac mea ſententia hoc patet: Quia *apoplexia* habet materiam in ſubſtantia. *Caros* in ventriculis; *Epilepſia* in membranis, quæ ſunt in medio prӕdictorum locorum. E

§. VI. De cauſſa irritante.

DE *cauſſa irritamenti* ſicuti hac in parte omnes iſti decepti ſunt, Eraſtus, Rondeletius, Hollerius, & Fernelius, qui putauerint, *irritari cerebrum ipſum non a copia, ſed a ſola qualitate.*

Ita Fernelius proprium habet errorem, qui vult *hanc qualitatem ſemper eſſe occultam, & venenatam*, qui profecto non poteſt cauſſam reddere, *cur in corporibus ſanis per ſomnum tantum, crapulam, & ebrietatem, per ſonitum vehementem, per terrorem aut mœrorem, per odorem galbani, aut myrrhæ ſtatim excitetur epilepſia.* F

Itaq;

A Itaq; rei veritas eſt, qualitatem iſtam quandoq; eſſe *manifeſtam*, aliquando *occultam*.

Et *manifeſta* eleuatur ex pituitoſo ſucco, ſalſo, acido, melancholico, ex pure, ex ſanguine ſiue concreto, ſiue adhuc in vaſis exſiſtente.

Ex *bile*, quanquam Hip. hoc negauerit *in lib. de morbo ſacro*, ſed tamen experientia docuit in corporibus bilioſis, & ingenioſiſſimis viris, qualis fuit Cæſar, & Mahumet, frequentes factas eſſe epilepſias. Ideo Galenus etiam *2. de loc. aff. 5.* refert hiſtoriam grammatici, qui cum diutius a cibo abſtineret, epilepticus fiebat, non aliam ob cauſſam, quam bile confluente ad os ventriculi, & cōmunicata cerebro qualitate, atq; ideo locus materiæ
B eſt triplex, *eod. Gal. auctore 3. de loc. aff. 7.*

Quandoq; eſt *ipſum caput*, nonnunquam *os ventriculi*, aliquando *omnes corporis particulæ*, vt propterea referat Holler. ſe vidiſſe Epilepſiam ex Liene: Gal. *3. de loc. aff. 7.* ex pollice pedis, quod & ego obſeruaui in fabro ferrario, & quadam ruſtica, aliquando ex vtero ob retentum ſemen & menſes, *ex Gal. 6. de loc. aff. 5 & Anton. Beniuen. de admirand. c. 97.* Nonnunquā *ex ſuppreſſa vrina*, cuius rei hiſtoriam habeo ego ſingularem cuiuſdam monialis, cui ſuperuenit epilepſia ob ſuppreſſionem vrinæ ſuper renes factam, renibus ipſis anguſtatis partim a calculis, partim ab inflammatione.

Deniq; *a toto corpore* fit epilepſia, cum repente aliquis cutaneus affectus retrocedit. Sic ſcribit Trincauel. *lib. 2. c. 6.* patrem & filium ſcabie laborantes & inunctos, recedente
C ſcabie epilepſiam incurriſſe.

§. *VII. Diſtinctio variarum conuulſionis in Epilepſia differentiarum.*

EX proxime dictis colligitur cauſſa conuulſionis epilepticæ, quæ multum diſtat ab illa priore propoſita, quæ fit ex flatu, aut vapore ſubſtantiam muſculoſam replente. Hæc enim conuulſio ex irritamento facta, eſt cum vehementi concuſſione, vt videatur rigor quidam auctus, aut tremor inſignis: Nam ſubito aut totum corpus, aut vna pars eleuatur, ac deprimitur, vel ad latera flectitur, aut caput ipſum ad varias partes concutitur.

Fit autem *vniuerſalis concuſſio*, quando membranæ ventriculorum cerebri irritan-
D tur.

Fit *tantum in partibus* infra caput, buccis tamen exceptis, (Nam hæ partes quoq; cōuelluntur) vbi principium ſpinalis medullæ percipit irritamentum.

Fit *in parte determinata*, quando neruoſa iſtius partis ſubſtantia irritatur: Idque fit aliquando *primario*, aliquando *ſecundario*: Fit *primario*, vbi epilepſia incipit ab aliquo membro determinato, vel ex brachio, vel ex manu, vel ex pede. Tunc enim conſueuit ille locus conuulſionem pati, antequam functiones principes lædantur. Aſcendente vero *aura veneſica* in cerebrum fit & conuulſio, & læſio principum facultatum, quandoque vero cerebrum ipſum iam affectum vaporem mittit in locum determinatum, qui eſt conuulſionis cauſſa. Et hactenus de cauſſis veræ conuulſionis in epilepſia.

E

§. *VIII. De Spuriæ conuulſionis Epilepticæ Cauſſa.*

QVod ſi quis quærat cauſſam, *propter quam Epileptici quidam ſaltent vel ad anteriora, vel ad poſteriora, ambulent, & manibus aliquid contrectent, quaſi ſerio agerent, ſeruato viſu, & auditu, & ſermone?* In his puto cauſſam nullam eſſe aliam, quam *prauam imaginationem*, quam ſuggerit ſpiritus animalis extraneo quodam vapore infectus, qui repræſentat obiectum imaginationis ſub forma boni, aut mali, fugiendi, aut proſequendi, vt propterea patientes, vt fugiant noxam, faciant illos ſaltus inordinatos, dum vero exiſtimant ſe aliquid boni agere, huc atq; illuc ambulent, atq; hanc vel illam rem manibus propriis arripiant.
F Ego habui ancillam, quę correpta accipiebat colum, fuſum, aliquid tale, nihil tamen faciebat.

§. *IX. CAVSSA SVBLATI SENSVS, AC operationum principum facultatum.*

VEnio modo ad cauſſas ſublati ſenſus,& functionum principum: In Epilepſia functiones principes & ſenſus,vt intellexiſtis, quandoq; tolluntur omnes: nonnunquam vero ſola memoria, ceteris ſenſibus & functionibus principibus ſeruatis: aliquando ſeruatur etiam memotia: Sed functiones principes ſunt deprauatæ: Nam delirant. Cum itaq; vario modo res habeat,ſi quæramus cauſſam ſublatę functionis ſenſitiuæ, ac principis, hæc eſt quadruplex: *Sola obſtructio,ſola ſubſidentia,ſubſidentia cum obſtructione, & Subſidentia cum Compreſſione*: Eſt *ſola obſtructio*, quando fit Epilepſia ex inſigni copia humoris pituitoſi ventriculos obſtruentis,atq; vniuerſum cerebrum replentis: id quod fit,quando Epilepſię mutuo ſuccedit Apoplexia. A

Quod ſi quis quærat,*cur apoplexia mutuo ſuccedat Epilepſia,ſi ventriculi ſunt adeo obſtructi,vt functiones principes prorſus tollantur?* Cauſſam poſſumus colligere ex Auicenna *primatertij tractatus* 5 *c. 8.* Scribit Auicenna,pituitam, vbi in ventriculis cerebri concluſa manet, ebullitionem (pati) ſuſtinere: Sed dum fit ebullitio, flatus, & vapor eleuatur: Hic replet membranas ventriculorum: Membranæ ſtatim concutiuntur: hincq; fit conuulſio epileptica. B

Solutio Rationum *Fern. Rondel. Eraſt. &c. contra obſtructionem.*

EX quo patet ſolutio omnium inſtantiarum, quas facit Eraſtus, Rondelet. & Fernel. contra hanc ſententiam. C

Dicunt enim. *Si in Epilepſia adeſſet integra ventriculorum obſtructio, ergo eſſet apoplexia.* Concedo conſequentiam: *Eſt apoplexia,ſi vapor, aut flatus non repleat membranoſam ventriculorum ſubſtantiam.*

Cum dicunt: *Si eſt integra obſtructio,ergo non poteſt fieri motus epilepticus: Dum enim fit motus,facultas animalis communicatur omnibus neruis: Si communicatur,ergo ventriculi non ſunt obſtructi.* Solutio eſt facilis: *Dum fit ventriculorum motus conuulſiuus,ipſi ventriculi viciſſim modo aperiuntur,modo conſtringuntur: nam in motu concuſſiuo, prout dilatantur, & conſtringuntur, ita ſpiritibus, & facultati animali datur aditus.*

Sed dicet ingenioſus: *Cur ergo non reſtituuntur eodem tempore ſenſus, & functiones principes?* Duplex eſt cauſſa: *Primo* quia huiuſcemodi ſpiritus ſunt vſq; adeo perturbati,& agitati,vt rerum imagines non poſſint recipere. *Secundo* quia in hac tam valida conuulſione, omnia ſenſuum organa diſtracta, & conuulſa prohibent receptionem obiectorum. D

Si dicant tertio: *Ergo hic affectus deberet deſinere in paralyſin*: Dico ſane, *id aliquando contingere.* Hoc docuit Gal. *in 4. acut. in fin. commens. 2.* Docuit Auic. *loc. ſup. cit.* Obſeruauit *Ioan. Schenck. obſeruat. 587.* Amat. Luſit. *centur. 4. curat. 22.* Valeſc. de Tarant. *in ſuo philonio, cap. de Epilep.* preter noſtram obſeruationem,de qua ſuperius, memini.

Quod ſi denuq; dicant, *Non poſſe fieri acceſſionem breuem, ſi cauſſa ſit Obſtructio integra*: Dico *breuem eſſe acceſſionem epilepticam, quia non fit ex illo craſſo humore replente, ſed ex vapore, aut flatu, qui ex illo humore eleuatur.* E

Itaq; functionum principum cauſſa poteſt eſſe obſtructio. Eſt quandoq; *SVBSIDENTIA*, quando ſcilicet membranæ ventriculorum cerebri irritamentum patiuntur a vapore. aut flatu, aut qualitate mordaci, aut venenata, non in ventriculis contenta, ſed ex alio loco confluente.

Contingit tertio, vt aliqua reperiatur materia in ventriculis cerebri, quæ poteſt eſſe aut *aquea*, aut *craſſa*, Si ſit *aquea*, dummodo non ſit permiſta cum ſucco bilioſo, propterea non ſit coloris flaui, aut viridis, non facit Epilepſiam. Obſeruarunt præſtantiſſimi Anatomici *pleroſque diſſectos habuiſſe ventriculos cerebri aqua ſimplici repletos abſq; epilepſia,* Contra vero *epilepſia laborantes poſt mortem inuenti ſunt habere in ventriculis aquam bilioſam aut ſaltem ſuccum craſſum fœtidum*: in quo caſu duplex accedit cauſſa anguſtiæ ventriculorum, *materia obſtruens, & ſubſidentia ipſa.* F

Quar-

Digitized by Google

A Quarto & vltimo fit *compreſſio ſimul cum ſubſidentia*, quādo ſubſtantia cerebri inflammationem patitur, ſiue legitimam, ſiue ſpuriam, *vt in lethargo, & phrenitide*, aut repletionem inſignem, *vt in fatuitate, & in melancholia per eſſentiam*: Nā in his caſibus etiamſi propter eleuatos vapores ventriculi contrahantur, a copia tamen etiam comprimuntur materiæ.

Quod ſi nulla ex iſtis cauſſis adſit, ſed tantum *flatus*, aut *vapor* animalem ſpiritum perturbet, atq; illius pars in principium ſpinalis medullæ alioſue neruos inſeratur, fit Epilepſia, in qua ſeruantur ſenſus, & functiones principes, ſed tamen deprauantur.

Ex quo patet: *Cur quidam Epileptici cadant in terram, quidam autem non*? Nam vbicun-
B que ventriculi cerebri anguſtantur, ſiue ex *compreſſione, & ſubſidentia*, ſiue *ex obſtructione*, vel *ex ſubſidentia tantum*, tunc neceſſario cadunt in terram. Quod ſi nulla fiat anguſtia, neq; etiam neceſſario fit caſus. Habetis iam cauſſas immediatas.

. X. *Cauſſa mediata.*

TRanſeo ad Mediatas cauſſas: Sunt autem mediatę cauſſæ epilepſiæ, aut *mouentes humorem*, aut *generantes ex humore flatum vel vaporem*, aut ſunt *replentes caput*, vel denique *augent materiam antecedentem*.

Inter cauſſas mouentes eſt *ſol, balneum, motus corporis, & animi*: propterea *concuſ-
C ſio omnis, ictus, & percuſſio facta in capite, terror, mæſtitia, ira, venus immodica* ſunt inter cauſſas mouentes.

Generant vaporem aut flatum materia aut *melancholica* aut *pituitoſa*, & calor ſiue *cum obſtructione, aut tumore*, ſiue *cum ſola intemperie abſq; obſtructione, & tumore*.

Replent caput cauſſæ externæ, & internæ. Internæ *ſuppreſſio menſium, ſeminis, hæmorrhoidum, variceum, affectuum cutaneorum, lienis, renum, & veſicæ, inteſtinorum, & ventriculi*.

Ex cauſſis externis *vinolentia, crapula, vſus (hydraſelini) petroſelini & cuiuſcunq; apij*: Pręterea *odores omnes admodum graues, & acuti: myrrhæ, galbani, ſtyracis, bituminis, lapidis gagatis ſiue adianthi, cornu caprini, vngula, & hepatis caprini aſſati*: Iſti fumi generant epilepſiam.

Generant vero materiam antecedentem *ætas potiſſimum puerilis*, vt propterea, quod
D ſcribit Hip. *3. aph. 25*. de conuulſione pueris contingente etiam de Epilepſia intelligendum ſit. Quanquam autem idem Hipp. *3. aph. 29.* dixerit iuuenibus fieri conuulſiones, docet tamen Gal *in commento* non ratione ætatis, ſed propter errores in viuendi ratione commiſſos id fieri.

Si quiſpiam quærat: *Cur ſenibus morbi comitiales non fiant, cum tamen omnium maxime pituita abundent?* Ratio colligitur ex dictis ſuperius, quod ſcil. facultatem habeant expultricem debilem & ſenſum membranarum ventriculorum ſopitum, atq; hebetem, vt ꝓpterea prouentum pituitę ſuſtineant, vſq; quo potius apoplexia, quam epilepſia ſuperueniat. Ex temporibus anni *Ver* omnium maxime epilepſias promouere ſolet, ex Hip *3. aph. 30*. De cauſſis mediatis ſatis.

E

§. *XI. Signa.*

VEnio ad ſigna: Verſabimur autem in ſignis præſertim diſtinctiuis, atq; in prognoſticis: Nam ex dictis ſuperius *diagnoſtica epilepſiæ* iam fuere expoſita.

Vbi quiſpiam, dicebat Rhaſes noſter, amittit *ſenſum & intellectum cum conuulſione corporis*, epilepſiam patitur.

Spuma autem circa os, & inuoluntarius ſeminis, vrinæ, & excrementorum alui exitus, non ſunt ſigna epilepſię neceſſaria, ſed tantum ſunt ſigna epilepſiæ vehementis: propterea dicebat Rhaſes: Quod ſi *ſpuma* ſuperueniat, & *ſemen*, aut *vrinæ*, aut *alui excrementa* egerantur, tunc paſſio eſt grauior: Et ſane grauiſſimam oportet eſſe affectionem,
F quando hæc fiunt. Nam vt docui *Gal. 2 aph. 43.* ſpuma fit ex inſigni agitatione, & motu ſucci pituitoſi in cerebro exſiſtentis: *Excretio ſeminis* fit conuulſis vaſis ſeminarijs: *Excretio vrinæ, & alui excrementorum* fit reſolutis muſculis conſtrictoriis. Sunt itaq; hæc ſigna maximę affectionis.

Signa differentiarum non ſunt proponenda: quia ex dictis vos ipſi poteritis cognoſcere: *An epilepſia ſit exquiſita, an ſit ſpuria, & ſub qua ſpecie ſpuria?*

Diſtinguenda eſt *Affectio, Locus, & Cauſſa.* Vbi affectio fuerit muſculoſæ ſubſtantiæ, A
repletio ex vapore, aut flatu, totum corpus vno & eodem tempore non conuellitur, &
conuulſio eſt ſine concuſſione vehementi, duntaxat eſt cõtractio quædam, vel extenſio
paulatim facta.

Vbi vero adſit irritatio, motus adeſt conuulſiuus.

Et ſi affectio ſit *primaria* in cerebro, totum corpus & faciei partes conuelluntur,
præterquam quod præcedit, & ſubſequitur aliqua capitis inſignis noxa, fatuitas, melan-
cholia, phrenitis, vulnus, aut contuſio, dolor capitis antiquus, deſtillatio vehemens, ſo-
por, læſiones ſenſuum, quandoq; vt dixi, apoplexia.

Quod ſi fuerit *per conſenſum ab ore ventriculi*, hic affectus ieiunis potiſſimum ſuper- B
uenire conſueuit, vt monuit *Gal. 5. de loc. aff. 5.* adeſt præterea morſus, aut dolor oris ven-
triculi, nauſea, amaritudo, ſingultus.

Si *ex Liene*, præter obſtructionem ac tumorem lienis, ſolet ante epilepſiam fieri
cordis palpitatio, lipothymia, quandoq; ſyncope.

Si *ex vtero*, ſuppreſſi ſunt menſes

Si *ex ſuppreſſo ſemine*, hoc cognoſcetis ex ætate, habitu ac temperatura, præterquam
quod id potiſſimum contingit illis, qui dum eſſent aſſueti vſui Veneris, continentes eua-
dunt.

Alii quoq; loci affecti eodem modo cognoſci poterunt. Quod ad *Cauſſam* pertinet,
pituitam cognoſcetis ex ętate puerili, habitu carnoſo, temperie humida, excrementis na- C
rium, & oris, ſomno, capitis grauitate, vrinis crudis: In hac ſpuma fit admodum co-
pioſa.

Si *ex melancholia*, morbum comitialem præcedit & ſubſequitur timor, & mœror: ſed
ſigna audietis alias.

Si fuerit *Bilis*, iſti ſunt ingenioſi, iracundi, maxime conuelluntur, & aliquando in i-
ſtis aliquis ſenſus vel exterior, vel interior ſeruatur, ſpuma aut non apparet, aut illa qui-
dem modica, acceſſiones ſunt breuiores, & ex ira, aut motu, aut vſu calidorum reuertitur
acceſſio.

Si fuerit *ſanguis* præter ſuppreſſam excretionem ſanguineam, vel circa vterum, vel
circa nares, vel hæmorrhoides, pręter habitum plenum, & temperamentum ſanguineũ, D
hoc anno obſeruaui ante duos menſes in muliere epileptica ex retentis menſibus loco
ſpumæ ſanguinem copioſum ſub finem acceſſionis fuiſſe eiectum: vt propterea mihi per
ſuaſerim idipſum quoq; in aliis poſſe contingere, qui in epilepſiam incurrunt ex ſan-
guine.

Si *materia* ſit *ſanioſa*, neceſſario adeſt abſceſſus in cerebro, aut ſaltem ſanguis extra
venatus propter vulnus aut contuſionem.

§. XII. *Prognoſtica.*

QVod pertinet ad prognoſtica, imminentem epilepſiam portendere ſolent *pauores
in ſomnis, ſaltus, & tremores, ſomnia perturbata, dolor, aut grauitas capitis inſueta, incubus,* E
aut vertigo, mæſtitia, aut lætitia abſq; cauſſa.

Hic affectus vbi ex ipſo capite ortum duxerit cum læſione mentis, vt voluit Celſus
lib. 3. c. 23. eſt inſanabilis: Idcirco ſiue fatuis, ſiue confirmatis melancholicis ſuperueniat,
deſperata res eſt.

Multo magis deſperati ſunt epileptici poſt phrenitidem atq; poſt apoplexiam.

Difficilimæ quoq; curationis eſt *Epilepſia a toto corpore ortum ducens,* quæ nullum ha-
beat determinati loci affecti argumentum.

Dicebat Hip. *3. aph. 28.* morbos pueriles iudicari aut in 40. dieb. aut in *7.* menſibus:
Quod ſi hos effugerint, iudicari deinde anno 7. & ſi tranſeant annum ſeptimum non li-
berari, niſi in ætate pubertatis. Gal. in eo com. ætatem pubertatis interpretatur annum F
14. cum tamen videat Hippocratem 5. *aph. 7.* dicentem: *Comitiales morbi, aut conuulſiones
epilepticæ, quibus ante pubertatem eueniunt, curationem recipiunt: at quibus ea eueniunt vigeſimo
quinto ætatis, maximam partem commoriuntur:* vbi etiam Galenus *in comm.* docet, ætatem
pubertatis peruenire vſq; ad 25. annum. Hæc vero ſententia intelligenda eſt de e-
pilepſia pituitoſa, cui nullum adhibeatur remedium, ſed illud totum ab ætate exſpecte-
tur.

Nam

A Nam in epilepſia facta ex *humore bil oſo* etiam poſt 25. annum poteſt ſolutio exſpe-
ctati: Nam reſrigetato bilis feruore, poteſt hæc epilepſia curari: Vt poteſt etiam curari
ante pubertatem epilepſia & poſt pubertatẽ ex humore pitultoſo facta medicamentis,
& victus ratione attenuante, & exſiccante, quod docuit Gal. *in illo com. cit. 5. aph. 7.* & Hip.
2. aph. 45. Vallel. *lib. 8. contro. c. 8.* diſputat. *Vtr. Epilepſia in pueris ſit medicamentis tractanda*: Et
ſtatuit quod non. Ego vero puto Medicum poſſe, & debere his adhibere manum.

§. XIII. Therapia.

EPilepticorum medicamenta alia ſunt *curatiua*; quædam vero *præſeruatoria*: Et *curatiua*
B in ipſo acceſſionis tempore adhibenrur; *Præſeruatoria* in acceſſionum interuallis. Erit
primum ſermo de *curatione*; mox de *præſeruatione*.

§. XIV. In acceſſione.

IN acceſſione igitur reuellenda materia, diſcutiendus eſt vapor, & flatus, & conuul-
ſioni proſpiciendum.

Reuulſio perficitur *frictionibus aſperis, ligaturis, cucurbitulis*, quæ non modo tibils, co-
xis, dorſo & ſcapulis, verum etiam ipſis hypochondriis, nonnunquam ſcarificantur; ali-
quando ſiccæ adhibentur. Reuulſorium putatur remedium, & ſatis efficax fricatio facta
cum *vngula alcis* circa annularem digitum manus ſiniſtræ; Quidam ſuperſtitioſius a-
gentes locum f.icant vſque ad cruentationem, deinde eo ſanguine labia patientis illi-
C niunt. Hæc illinitio ſuperſtitioſa eſt. Eodem tempore quoque conueniunt *acria ſuppoſi-
toria*, & *ipſi clyſteres*, de quibus alias memini.

Ad conuulſionem arcendam, facinnt ſpongiæ *oleo vulpino aut chamomelino* imbutæ,
vel lana ipſa ſuccida, qua membra conuulſa inuoluuntur.

Interim digerendus eſt flatus, & vapor partim quidem ſuffumigiis ex illa ipſa ma-
teria, quæ tempore ſanitatis epilepſiam mouer. Ideo ſuffumigario *ex bitumine, ex pice, ex
ſtyrace, ex lapide gagate, & ex cornu, & vngula caprina* comitiales reuocant. Idipſum facit *ru-
ta aut domeſtica, aut ſylueſtris aceto macerata*. Imponenda quoque ſunt in nares peſſaria *ace-
to ſcyllitico* imbuta, his puluetibus inſperſa, *ciclaminis, nigellæ, aſſa fœtida, caſtorei, pyretri, ni-
D gri ellebori, ac colocynt.*

Os apertum contineri debet, ſi non alia ratione, ſaltem aut ligno, aut cochleari per
tranſuerſum ori impoſito.

Interim ſpongiola in extremitate alicuius ligni impoſita pituita extergi debet, illi-
nendumq; eſt palatum *oxymelite ſcyllit. miſto cum theriaca, aut mithridatica confectione, aut
cum caſtoreo, & ſynapi*. Inſtillentur etiam in aures *oleum ex cariophyllis, cinamomi, aqua vitæ
commiſtum*: Si hæc non proſint, & acceſſio ſit longior, vſtione actuali vtendum.

§. XV. Extra acceſſionem.

EXtra acceſſionem conſiderandum, qualisnam ſit ætas patientis Epilepſiam: Nam ſi
fuerit infans lactans, idq; contingat *ex nimia lactis ſumtione*, ſtatim penna oleo illita vo-
E mitus eſt prouocandus. Suppoſitorium quoq; imponendum aut ex larido, aut ex mu-
ris ſtercore, & curandum, vt in poſterum minus lactis accipiant.

Quod ſi *lac* fuerit *prauum*, aut nutrix eſt mutanda, aut purganda, & conuenienti vi-
ctu nutrienda; Si fuerit ex *diuerſitate lactis*, vnica nutrix inſtituetur.

Quod ſi *ex cerebro pituita referto* morbus prodeat, nil præſtantius cauterio actuali in
occipite, quo Florentini in quibuſcunque familiariter vtuntur, eſtq; vetus Thuſcorum
inſtitutum, quod regio illa omnium maxime huic morbo ſubiiciatur vel propter aeris
tenuitatem, vel vt ſcribit Hip. *in lib. de mor. ſatr.* affectus iſte hereditarius ſit.

Interim hiſce infantib. licet quoq; præbere ſaltem ad lingẽdum aliquid infuſionis
F agarici: Accipiatis g. e. *Agar.* ℥ ij. Infundantur p noct. *in aq. pæon* ℥ vij. deinde bulliat *iſta aq.
cũ mell. aut ſacc.* ℥ j. aut permiſceat *cũ iulep. acetoſo*, deinde paulatim ad lingendũ præbeatur:

Natu grandioribus poſſunt etiam præberi pilulæ *ex aloe vſq; ad* ℈ j. Ipſe *agaricus* aut in
infuſione, aut decoctione, ſed in maiori copia: Ego pueris 5. aut 6. annorũ præbui *agaric.
ad* ℈ j. *in ſyrupo acetoſo*; aliquando *in placentulis*, nonnunquam *in orbiculis*, prout pueri hoc
vel illo edulio plus delectantur.

In adultis purgatio aliter eſt inſtituenda, & primum, quod pertinet ad Chirurgica, A vena tunc eſt ſecanda, cum plenitudo vel legitima, vel ſpuria affuerit; In caeochymia abſtinendum.

De loco Medicinæ Scriptores inter ſe digladiantur; Controuerſia tamen facile conciliatur: *In Epilepſia per conſenſum ſemper mittendus eſt ſanguis ex infernis partibus:* Hoc voluit Gal. *lib. curand. per ſang. miſſ. c. 19.* in Epilepticis ad partes maxime longinquas reuellendum, & retrahendum; Vbi affectus eſt per conſenſum; ſed ſecundatio progreſſione temporis capiti factus ſit eſſentialis, ſecandæ primo venæ inferiores, deinde & ſuperiores.

Vbi vero ſolum caput per idiopathiam, ſeu eſſentiam propriam laborauerit, fruſtra mittitur ſanguis ex infernis, niſi menſes, aut hæmorrhoides ſint ſuppreſſæ. Idcirco laborante capite per eſſentiam non modo *cephalica vena* eſt aperienda, ſed, vt ſcribit A- B retæus, etiam *vena frontis*, & vt voluit Auic. *vena ſub lingua.*

Quando vires venæ ſectionem non ſuſtineant, *Cucurbitulis* agendum: De loco idē eſto iudicium, quod etiam de ſecta vena.

Cauteria quin etiam propter cauſſas propoſitas variis inuruntur locis: In Epilepſia per conſenſum *in cruribus, aut coxis:* In Epilepſia per eſſentiam *aut in brachiis, aut in occipite, aut in ſyncipite:* Eſt aliquando, cum opus ſit & cauterio *in brachio*, & cauterio, aut ſetacio *in occipitio.*

Quod ſi fiat Cauterium *in ſyncipite*, moneo illud debere penetrare ſaltem vſque ad C mediam oſſis partem: quinimo in ſuſpicione alicuius humoris putridi inter membranas & cranium opus eſt terebratione.

Præter Cauteria maximam habent huius curationis partem *Veſicantia:* Quinimo non ſolum Rhaſes; ſed omnes Medicinæ ſcriptores in illa Epilepſiæ ſpecie, quæ fit propter auram a digito, pede, vel alia ſimili parte aſcendentem, nihil præſtantius veſicatorio excogitare potuerunt.

Apponitur illi met parti veſicatorium, ex qua aura eleuatur: Et quamuis cauterium actuale in eo loco idem præſtare poſſet, aliquando tamen locus tendinoſus cauterium non patitur, vt propterea veſicatorium ſit efficacius, ſiue componatur *ex ſucco flammulæ*, aut *batrachii*, aut *ex cantaridibus cum ſinapi, euphorbio, & fermento.* D

Interim ad *purgationes* quoq; confugiendum: Et ſi affectus fuerit recens, ſtatim ad *purgantia* deueniendum nulla facta præparatione: Nam cum primum incipit morbus vſq; adeo grauis, habet rationē vrgentis, & materia habet rationē turgentis, vt ꝓpterea dubium ſit, ne aut iterum reuertatur epilepſia, aut alius grauior affectus ſuccedat. Itaque quamprimum in materia pituitoſa vtendum *pilulis Cocchiis aut ſimplicibus, aut præparatis a* ℈ iiij. *vſq.* ad ʒj. & ß. aut exhibenda *hiera diacolocynth.* ad ʒ ij. vel ſi pilulas, aut bolos non admittant, conficiendæ ſunt rotulæ ex *puluere nigri helleb. trochiſc. alhand. & diagridio.*

Quod ſi morbus iam fuerit antiquus, & habeat ſua longa temporis interualla, leniatur primo aluus *melle roſ. ſolut.* Præparentur humores hoc ſyrupo ſine diluto.

℞ *Oxymel. ſcill.* ℥ j. E
Simpl.
Syr. de beton. an. ℥ ß. M.

Dilutum non proponitur in hac prima præparatione. Nam cum debeat recipere attenuantia, hæc ſi multam inueniant materiam, illam in flatum & vaporem digerunt, qui eſt cauſſa epilepſiæ. Ideo ſatius eſt poſt illos ſyrupos aut pilulis, aut bolis, aut rotulis, aut hac infuſione purgare.

℞ *agar. trochiſc.* ℈ iiij.
Turbit. elect. ʒ ß.
Infund. ſec. art. *in oxymel. ſimpl.*
Deinde vero adde *mell. roſ. ſol.* ℥ iiij. F
Aquæ pæon. q. ſ.
M. & f. potio.

Secunda humorum præparatio ſic erit facienda.

℞ *oxym. ſcyllit.*
Syrup. de betan. comp. } *an.* ℥ ß.
de ſtæchade.

Decoct.

A *Decoct. radic. pæon.*
maioran.
Stæchad.
Rut. ſylueſ.
hyſſopi
beton. ℥ iij. (℥ iiij.)
M. *pro ſyrupo.*

Poſt quam præparationem licet aſcendere ad purgantia validiſſima, vt propterea
Aretæus *1. de diuturn. c. 4.* proponat vſum *thymelææ* & *chamelææ*, ſeu *grani Gnidii*, Arabes di-
B cunt *Mezereon*. Aetius laudat vinum *colocynthidi* ſuperfuſum, cui vino addunt Recentio-
res *rutam, & ſemin. pæonia*. Celſ. *lib. 3. c. 23.* cũ quo ſunt Alex. Trall. & Paul. laudauit vſum
ellebori albi, neq. ſimplicis, ſed cum additione colocynth.

Moneo tamen Iuniores, in textu Pauli maximum eſſe errorem. Nam proponit
ellebor. albi pro vna vice ʒ viij. & legi debet *ſiliqua* viij. Sunt autem viij. *Siliquæ* grana xxx.
plus minus, ita vt hæc portio *ellebori albi*, quæ eſt ſemidrachma, ſimul cũ facultate *colocyn-
thidos* ſuperet ʒ j. quæ tota vna vice eſt præbenda. Sed de vſu *albi ellebor.* plura etiam
dicemus *in tractatu de melancholia.*

In eundem vſum Recentiores accipiunt v. vel vj. grana *Antimonii*, aut totidem
præcipitati, vel *turbith mineralis*. Hæc omnia in epilepſia confirmata, & contumaci ſunt
exhibenda: quæ tametſi cõueniant etiam in ſucco melancholico, nihilominus de huius
C humoris purgatione & præparatione longior ero *in tract. de melanch.*

Quod ſi bilis fuerit in cauſſa Epilepſiæ, hic quoque humor propriis medicamen-
tis purgandus lenita aluo cum *caſſia, & thamarindis*, præparatis humoribus *cum ſyrupo vio-
lat. de cichor.* &c. factaq; purgatione aut per infuſionem *rhabarb.* aut per *pilulas aureas*, qua-
rum doſis ʒ j. *vſq. ad* ʒ j. ß.

Etſi ex ventriculo multis humoribus referto fiat epilepſia, purgandus erit ventri-
culus vomitu, aut hoc bolo:

℞ *Diaphœnic.* ʒ iij.
Spec. hier. ſimp. ʒ ij.
M. & cum ſucc. f. boli.

Quod ſi os ventriculi potius irritetur ab acrimonia bilis, reprimendus eſt hic hu-
D mor vſu fructuum adſtringentium, *citoniorum, meſpilorum, granatorum.* Conuenit etiam
ſaccar. roſac. cui admiſceatur aliqua portio *rhabarb. caſſia cum thamarindis*, curandumque
ne patientes diu inediam ſuſtineant; ſed opportune nutriantur.

Non verſabor (Auditores) in curationibus omnium affectuum aliarum partium,
lienis, vteri, renum: quandoquidem hoc pertinet ad aliam partem; ſed ad id, quod pro-
prium eſt præſentis tractationis, me conuertam, ad vſum ſcilicet medicamentorum
alterantium, corroborantium, & agentium a tota ſubſtantia, ſiue intrinſecus aſſuman-
tur, ſiue collo appendantur: Ingens ſane eſt horũ medicamentorũ ſylua. Et, vt ingenue
dicam, non aliam ob cauſſam puto tam varios ac ſuperſtitioſos hac in parte fuiſſe Me-
E dicos, quam ob difficultatem curationis.

Dicam primo, quid in quacunque ſpecie epilepſiam curare poſſit per qualitates
manifeſtas, occulta deinde ſubiungam.

In *pituitoſa materia* nihil præſtantius vſu *mellis ſcillitici:* quod debet præberi ſpatio 40.
dierum ſummo mane *4.* horis ante cibum ad quantitatem ℥ ß. *Aurea Alexandrina*
eſt quoque inter cetera medicamenta omnium præſtantiſſima. Datur ʒ j. ſingulo ma-
ne. Idipſum dico de *theriaca antiqua, & Mithridatica confectione.* Placet etiam vſus *Tro-
chiſcorum de ſquilla:* Doſis ſit ʒ ß. *cum aceto aut ſcillitico, aut gariophyllato*, id eſt, *facto cum in-
fuſione gariophyllorum.* Omitto tanquam manifeſta decoctum *ex ligno ſancto, ex ſalſa &
F ſaxafras, aquas thermales*, vſum *caſtorii*, & alia, quæ docuimus *in tract. de paralyſi.*

In *cauſſa melancholica* conuenit valde vſus *mellis ſcillit.* ſed permiſti cum aliqua por-
tione ſpecierum *diamoſch. amari.* vt ſit

Mell. ſcillit. ℥ ß.
Diamuſci ʒ ß.

In biliosa conuenit *ſaccarum roſat. violat.* ſed cum admiſtione *margarit. præpar. corn. ceru. vſti, raſura eboris, & aliorum:* quæ etiam putantur a tota ſubſtantia prodeſſe, quorum ſeriem nunc refero. A

Igitur a *tota ſubſtantia*, putantur iuuare *cranium humanum*, præcipue ex corpore viuente abſciſſum. Idem præſtat *cranium aſininum, vngula alcis, vngula aſini, lichenes equorũ, ſpinæ piſcium exſiccatæ, & pulueriz. ſeu crematæ, cerebrum cameli pariter exſiccatum, & puluerizatum, hirundines combuſtæ, & puluerizatæ, viſcus quercin.* (lignum viſci non liquorem, quo capiuntur turdi, intelligo) *pæoniæ radices, & ſemina; ſed nigra non rufa, pentaphyllum, imperatoria, carduus benedictus.*

Præter quæ excogitarunt Medici alia quoque ſpurciſſima, vt *ſtercus ciconiæ, caninũ, humanum, pudendum canis marini, apri, veſicam eiuſdem apri cum vrina exſiccatam, & puluerizatam.* B

Multo tolerabiliores ſunt, qui propoſuerunt *Iecur leoninum, muſtelæ, leporis, coagulum quoq; leporinum.*

Sicut alia quoque ex parte impios voco Medicos illos, qui etiam *humanum ſanguinem* bibendum, & *iecur* edendum epilepticis præbuerunt: Inuentum ſane magorum, & ſagarum, prorſus deteſtandum & exſecrandum.

Itaque vt tandem horum omnium medicamentorum ſyluam in ordinem redigamus, vt frugi patientibus eſſe poſſint, dabo aliquas compoſitiones puluerum, electuariorum, aquarum, quæ ſunt in frequenti vſu non tantum apud Medicos, quantum apud C
pleroſque Nobiles viros & mulieres, quibus vtuntur tanquam ſecretis.

Primum quidem in *pituitoſa materia, atque frigida intemperie* hic puluis componi poteſt.

℞ *Cardamomi*
Cariophyl.
Cinamom. } *an.* ʒj.
Semin. rut. ſylueſt.
cimini.
ſeſel. an. ʒj. ß.
Cran. huma. pulu. ℥ß. D
Semin pæon. ʒij.
Spin. piſc. cremat. & exſiec. ʒiij.
Zucc. pulueriz. ℥j. M.

* In puerulis paruis poteſt dari ℈ß. & ℈j. In Grandiorib. ʒj. Datur cum aq. aut *lauend.* aut *primulæ veris*, aut *pæoniæ*, aut ſi haberi poſſit aq. *panis*, illa eſt, quæ omnium præſtantiſſima præſtatur. Doſis aquæ in adultis eſt ℥iij. Pro ætatis varietate ℥j. ij. & iij. exhiberi poſſunt.

In calidiori corpore hic puluis erit præſtantiſſimus, & accommodatiſſimus.

℞ *Raſur. ebor.*
Corn. ceru. vſt. E
Vngul. alces, aut ſi hæc haberi non
poſſit, *vngul. aſin. an.* ʒj.
Cran. human. ℥ß.
Semin pæon. ʒij.
Corall. rub.
Margar. præp. an. ʒj. ß.
Fragment. hyacinth.
Smaragd.
Sapphyr. } *an.* ʒß. M.

Doſis ſit eadem: Præbeatur potiſſimum cum F
aqua panis, aut *in aliquo vino aſtringente.*

Si epilepſia fiat *per conſenſum* ab infernis partibus, ex dictis vos ipſi poteritis colligere modum conficiendi rotulas accipientes pro ſingula drachma *puluerum* ʒj. *ſacc. diſſol.* in aliqua ex aquis propoſitis.

Poteri-

A Poteritis conficere *conſeruas* miſcendo *pulueres* aut *cum conſeruis beton. roſar.* aut etiã addendo *ſaccarum aut mel.*

Præter quæ appendantur etiam collo patientis *radices pæoniæ recentis, ſmaragdus, & ſapphyrus:* Neque improbantur *annuli ex vngula alcis confecti,* dummodo vngula ſit *pedis ſiniſtri poſterioris ex animali adhuc viuente* exciſa, Sole in Leone exſiſtente.

§. *XVI. Victus Ratio.*

HIs addenda eſt victus ratio, quæ in pituitoſis debet eſſe ſimilis victui paralyticorum ex tali cauſſa: Propterea interdicenda ſunt *omnia craſſi ſucci, omnia vaporoſa, omnia tibi-*
B *penſe attenuantia; Vinum præcipue, niſi ſit medicatum, alteratum ſcil. hyſſopo, pæonia, ſtœchade, & betonica, & poſt diligentem corporis, ac capitis purgationem.*

In bilioſis hæc tenuis victus ratio locum non habet, imo vero, vt antea dixi, & notauit Gal. *5. de loc. aff. 6.* in caſu illius Grammat. qui ex ore ventriculi ſenſitiuo nimis epilepſiam patiuntur, ſi diutius a cibo abſtinuerint, ſtatim comitiali morbo corripiuntur: propterea opportune ſunt nutriendi.

CAP. XVI. *DE INCVBO.*

CVm Apoplexia, & Epilepſia aliquam habet affinitatem affectus ille, qui modo *incubus*, modo *ſtrangulator*, Arabibus *Alcodilen*, & *Alzaion* vocatur:
C Themiſon auctore Cœl. Aurel. *primo de tard. paſſionib. c. 5. 2. lib. Epiſt.* vocauit *pnigaliona:* ſiquidem præfocat ægrotantes.

Eſt hic affectus *praua quædam imaginatio per ſomnum facta ex impedita reſpiratione.*

Eſt *praua imaginatio:* Nam hoc affectu laborantes dum dormiunt, animo concipiunt pondus graue ſub forma aut *Gigantis*, aut *Dæmonis*, thoraci illorum incumbere, & aliquando ab ipſis ſiue viris, ſiue mulieribus Venerem expetere.

§. *II. Cauſſa proxima.*

CAuſſa huius prauæ imaginationis *proxima, & immediata* eſt *impedita reſpiratio.* Cum e-
D nim reſpiratio impeditur in ſomnis, ſtatim dormientes ſuffocationis periculũ incidunt, & imaginatio hoc periculum ſuffocationis non diſtinguit fieri ex impedita facultate, vt poſtea dicam; ſed arbitratur rem grauem corpori inſidere, quæ ſpiritum prohibeat; Non eſt tamen res grauis; non eſt, vt dicebat Themiſon, *Deus*, aut *Semideus*, aut *Cupido*; ſed impeditur facultas animalis, ne tranſeat ad neruos, & muſculos thoracem mouentes: Impeditur quin etiam ne tranſeat ad ceteros: Et propterea qui hoc affectu capiuntur, cupiunt a ſe cauſſam ſuffocationis excutere; nec tamen moueri poſſunt; nec clamare; ſentiunt tamen potius impedimentum circa muſculos thoracis, quam circa alias partes: quia in ſomnis muſculi thoracis operantur pro conſeruatione vitæ. Itaque cum primum oriantur, dormiens noxam ſentit.

E §. *III. Morbus, ex quo profluit dictum ſymptoma, & locus affectus.*

IMpeditur facultas ab *Obſtructione*, præſertim *poſtremi ventriculi cerebri*, vt propterea, qui dicunt, *in Incubo lædi anteriores ventriculos, eo, quod imaginatio ſit læſa*, decipiantur: Nam imaginatio non eſt læſa a vapore aliquo ſpiritibus animalibus permiſto; ſed tantum propter hunc conceptum: quem facit impedita reſpiratione.

§. *IV. Cauſſa Morbi.*

HÆc *obſtructio* fit *a vapore*, ſed *craſſo*: Propterea (ad differentiam apoplexiæ) cito ſolui-
F tur; neque in paralyſin deſinit. Hic *vapor craſſus* aliquando generatur ex materia in cerebro contenta, quæ dum digeritur, (concoquitur) ſemper aliquos excitat (emittit) vapores, qui conſueuerunt per inſenſibiles aditus & meatus digeri. Hi autem retenti, vt docet Auic. *prima 3. tract. 5. c. 5.* propter aeris ambientis frigiditatem ſunt in cauſſa obſtructionis; Plerunque tamen vapor iſte ex infernis partibus eleuatur, *ventriculo, inteſtinis, liene, vtero, toto corpore:* Ideo illius materia eſt, *cibus & potus, cop. oſus & craſſi ſucci.* Eſt *pituita ſiue cũ vermib. ſiue citra vermes:* eſt *melancholia*, eſt *ſanguis craſſus:* eſt *dextũ ſemẽ redundans.*

§. V. Mediata cauſſa. A

MEdiatæ cauſſæ ex iam dictis facile colliguntur. Inter ceteras eſt *dormitio reſupino ventre:* Nam ſic materia facilius ad poſteriorem decumbit cerebri partem: Inter has cauſſas ſunt q; ioq; *retentiones conſuetorum excrementorum*. Hæ ſunt cauſſæ immediatæ & mediatæ incubi à Medicis propoſitæ.

§. VI. Cauſſa incubi diuina.

CEterum non deſunt, qui exiſtimant, *cauſſam referendam eſſe in Dæmones incubos vocatos.* Dari hos *Dæmones incubos, & ſuccubos* non ſolū apud Poetas; verum etiam apud Theologos, & ſacræ ſcripturæ ſcriptores, vt videre eſt apud S. Hieronym. *in vita* S. Antonii Abbatis, vbi ait, *B. Antonium Faunum quendam in ſyluis vidiſſe, quem cum allocutus fuiſſet, habuit pro reſponſo, ſe vnum ex illis eſſe, quos mortales incubos appellant.* Eoſdem per ſomnum mulieres comprimere teſtatur D. Auguſt. *15. de ciuitate Dei, cap. 22. & 23. Et Scot. 2. ſentent. diſt. 7.* Quinimo, quod maius eſt, inuenio *in gloſſa ſuper Geneſ. ſuper cap. 6.* vbi dicit, text. *Filios Dei congreſſos eſſe cum filiabus hominum*, gloſſatores nonnullos per *filios Dei* interpretari *Incubos*, qui rem haberent cum mulieribus, & ex illis gigantes orirentur. Sic putant Merlinum conceptum fuiſſe Cocaium. B

Hæc ſententia non eſt recipienda de conceptione, quamuis ſciam, nonnullos Theologos hanc ſententiam probare & amplecti. Nam contra eam ratio hæc eſt efficaciſſima, *Solum Chriſtum Redemtorem noſtrum ex muliere & Spiritu ſancto conceptum abſq; hominis copula.* Quod ſi dicamus, etiam dæmonum opera poſſe mulieres concipere, hoc nonnihil pietati Chriſtianæ officere videtur, & Religionis noſtræ conuellere fundamenta. C

§. VII. Signa incubi Medici.

QVantum ad *Diagnoſtica*, hæc non ſunt proponenda: Nam patientes poſt ſomnum referunt, quid illis contigerit, quamquam aliquando, vbi grauior ſit affectus, reliquiæ poſt ſomnum apparent, corporis tremor, ſenſuum ſtupor, cordis palpitatio humiditas oris, & oculorum. D

Cauſſæ ſic diſtinguuntur: Vbi fuerit *vapor pituitoſus*, concipiunt patientes rem illam grauem ſub forma coloris albi; ſi ſit *vapor melancholicus*, ſub colore nigro; ſi *ſanguineus* ſub rubro; ſi *ſeminalis* ſemper putant ſe requiri ad Venerem.

§. VIII. Prognoſis.

HIc affectus ſi raro contingat, & ex cauſſis extrinſecis, vt largo potu, ac cibo, aut frigido aere, nullius eſt momenti; ſed cum frequenter reuertitur abſque manifeſta cauſſa, aut *apoplexiam*, aut *epilepſiam* minatur, aut *maniam*, aut etiam *melancholiam*; eſtque eo periculoſior, quo fuerit longior, ita, vt poſt acceſſionem cordis palpitatio & ſtupor perſeueret. E

§. IX. Curatio.

CVratio Incubi primo conſiſtit in *viuendi ratione*, vt veſperi parum cibi, & potus aſſumant, & in vltima menſa aliquod aſtrictorium accipiant, vel pyrum coctum, vel diacytoniten: & abſtineant ab omnibus vaporoſis: Vigilent ſaltem 2. horas ab accepto cibo: Et qui frequenter ſubiiciuntur, habeant ſodalem in cubili, qui aduentante acceſſione illos excitet, ac diuerſionibus vtatur per ligaturas & frictiones.

Quod ſi corpus fuerit plenum ſanguine, mittendus ſanguis eodem modo, & loco, quo diximus in Epilepſia.

Vbi corpus ſit cacochymum ſiue pituita, ſiue melancholia, vt docuimus *in capite de Epilepſia*, ita purgandum eſt. F

Quod ſi ventriculus multo cibo, ac potu ſit refertus, vomitum prouocare oportet. Inter corroborantia medicamenta Auicen. laudat g ana *pæonia nigra*. Ego vno verbo dico, ea omnia in Incubo prodeſſe, quæ propoſui in tractatu de Epilepſia, ſiue reſpiciant ſuccum pituitoſum, ſiue melancholicum, ſiue bilioſum: Quamquam enim incubus proprie non fiat ex bile; attamen, vt dixi, ſit ex vaporibus eleuatis ex ſanguine, & ſemine. In

quo

A quo caſu conueniunt illa medicamenta frigida & ſicca, quæ propoſuimus in epilepſia biliosa. Et de Incubo hæc dicta ſufficiant.

CAP. XVII. *DE TREMORE.*

VNicum ſupereſt facultatis motricis ſymptoma, quod hodie exponam, tremor ſcil. Nomine autem *tremoris*, non intelligo *rigorem*, quod tamen aliquando fecit Hipp. & Gal. *6. aph. 26.* dum inquit, in febrib. tremores ſuperuenientes delirio ſoluit: Nam per tremores illi rigores intelligunt, de quibus etiã ſcripſerat *4. aph. 58.* a febre ardente habita rigore ſuperueniente ſolutio fit. No-
B mine igitur *Tremoris* intelligo *eleuationem, & depreſſionem membri organici viciſſim factam abſq; ſenſu punctionis, & refrigerationis*: per quæ differt *tremor* a *rigore*. Nam *rigor* non eſt vnius tantum partis, ſed totius corporis; atque fit ſemper vel cum ſenſu refrigerationis, vel cum ſenſu punctionis.

Hic *tremor* licet ab omnibus deſcribatur tanquam vnus tantum; eſt tamen duplex; non quidem forma, aut ſubiecto; ſed cauſſa effectiua.

§. II. *Differentia prima.*

PRimus tremor vnicuique cognitus explicatur a Gal. *2. de cauſſis ſympt. 2. & 1. in 3. Epid. com. 2 & 4* Eſt motus deprauatus facultatis animalis reluctantis cũ grauitate membri.
C Eſt *motus prauus*: Quia, vt antea dixi, in hoc affectu membrum p. n. eleuatur & deprimitur. Dicitur *motus facultatis animalis reluctantis cum grauitate membri*; quia in tali ſymptomate, cum primum facultas aggreditur motum animalem, vt partem ſurſum attollat, grauitas membri attrahit deorſum; iterum vero inſurgente facultate eleuatur ſurſum, atque iterum deprimitur. Hinc fit motus prauus pugnante, vt dixi, facultate cum membri grauitate.

Ex quo patet, hunc motum non fieri prauum, niſi quando voluntas ipſum membrum mouerit.

§. III. *Cauſſa differentiæ primæ.*

CAuſſa huius pugnæ vel eſt ex parte *facultatis*, vel ex parte *membri*. Ex parte *facultatis*
D dupliciter: vel quia ſit *reſoluta*, vel quia alio *conuerſa ſit*: Eſt *reſoluta* per omnes ſuperpurgationes ſiue ſanguinis, ſiue aliorum humorum, per inedias, dolores, vigilias, nimiũ motum, & Venerem. Alio *conuertitur* propter inſignem timorem.

Ex parte *membri* dupliciter fit tremor; aut quia *membrum facultatem vix admittat vel non admittat*, aut quia *iuſto & conſueto redditum ſit grauius*. Non admittit facultatem propter illas omnes cauſſas, de quibus memin. *in tract. de paralyſi*, ſiccatione, refrigeratione, obſtructione, compreſſione. Eſt iuſto ponderoſius aut *propter humorum plenitudinem, vel cacochymiam*, aut *propter aliquem tumorem ſiue inflammationem, ſiue alterius ſpeciei*. Et hactenus de cauſſis tremoris, quem omnes norunt.

E

§. IV. *Differentia ſecunda.*

ALius eſt tremor quem nemo præter Gal. deſcripſit, ac breuiſſimis verbis, vt propterea nullus Medicinæ ſcriptor huius mentionem fecerit.

Eſt hic quoque *motus eleuationis & depreſſionis membri*; *ſed factus a ſola cauſſa morbifica, ſicuti & conuulſio, & palpitatio*; vt propterea hic tremor contingat plerisq; quieſcentibus, & nullo modo membra agitare cupientibus. Ego frequentes id genus obſeruaui tremores. Hic affectus fit a ſola cauſſa morbifica.

§. V. *Cauſſa differentiæ ſecundæ.*

F HÆc cauſſa morbifica eſt illamet, quæ facit palpitationem in cute, flatus ſcil. craſſus, aut ſpiritus vaporoſus, craſſus, in muſculoſa ſubſtantia imbibitus, qui exitum quærit, & tamen non inuenit. Qui intelligit modum, quo fit palpitatio, facile conſequetur modum, quo fit hic tremor: Nam ſicuti palpitatio fit ex ſpiritu in ſubcutaneis partibus contento exitum quærente, nec tamen facile inueniente; ita in hoc tremore ſpiritus replet muſculoſam ſubſtantiam, aut ſpatia inania, quæ ſunt inter muſculum, & muſculum, vt dum quærit exitum, nec facile inueniat, motum eleuationis & depreſſionis efficiat.

Hæc eſt ſententia Galen. vt dixi, paucis expoſita *in lib. de tremore, conuulſione, palpitatione, & rigore cap. 5.* vbi ſcribit, *quod quemadmodum fit palpitatio in partibus cutaneis ex ſpiritu flatuoſo retento; ita inquit ex eodem ſpiritu in muſculis contento agitatur membrum, vt dicatur palpitatio totius membri*, ita vt, quod ille vocat palpitationem totius membri, nos vocemus tremorem, & propterea primo *in 3. Epid. 4.* inquit, *motus, qui fiunt citra voluntatem alios eſſe conuulſionem, alios palpitationem*, & palpitationem nõ intelligit eam, quæ fit in cute, quia ille eſt motus partis ſimilaris; ſed loquitur de motu partis organicæ. A

Hic ſpiritus flatuoſus, aut vaporoſus aliquando generatur in *ipſamet parte laborante, cum frigidior & humidior ſit reddita*; quandoq; tranſmittitur *a cerebro aut nimium refrigerato, & humectato, vel inflammatione affecto*: Sic in phrenitide, & lethargo frequentes fiunt in membris tremores non propter virium imbecillitatem; ſed propter vapores ab inflammatione eleuatos, qui in muſculoſam inſeruntur ſubſtantiam: & propterea hic tremor fit manu quieſcente, & patientibus membra per voluntatem non mouentibus. B

Hoc modo cenſendum factum eſſe tremorem Pythioni, cuius meminit Hipp. *primo in 3. Epid. 2. & 4.*

§. *VI. Cauſſa mediata.*

MEdiatæ cauſſæ iam patent: Nam cum cauſſa immediata ſit vel *ſpiritus vaporoſus*, vel *craſſus flatus*, vaporoſus ſpiritus poteſt eleuari ex ſanguine copioſo melancholico, ſicuti flatus craſſus ex pituita atque cibis craſſi ſucci. C

§. *VII. Signa.*

COgnoſcitur hic affectus ſolo ipſo ſenſu, & diſtinguitur hic ſecundus a priore: quia prior nunquam fit, niſi muſculi per electionem operentur; hic ſecundus fit nobis etiam inuitis.

Cauſſæ ẽt facile diſtinguuntur: Nam ſi tremor fiat propter ſpirituum diſſolutionẽ, (reſolutionẽ,) adeſt vel ꝓceſſit *aliqua inſignis euacuatio*, aut *dolor*, aut *aliqua alia cauſſa ꝓpoſita.*

Si ſit *membri grauitas*, cognoſcetis ex tremore membri, duritie cum laſſitudine, aut phlegmonode, aut tenſiua. Signa cauſſarum impedimenti habetis *in tract. de paralyſi.*

§. *VIII. Prognoſtica.* D

HIc affectus in acutis febribus mortem minatur, ſine febre conſueuit deſinere in paralyſin; aliquando etiam in apoplexiam; Eſt tamen valde diuturnus, & contumax.

§. *IX. Curatio.*

CVratio eſt varia pro cauſſarum varietate: In tremore *propter ſpirituum diſſolutionem* conuenit ſola victus ratio refectoria: in tremore *ex cauſſis impedientibus ſpiritum animalem* eadẽ eſt curatio, quæ & paralyſis. Vbi fit ex *Grauitate membri*, cauſſam grauitatis conſiderare oportet: Nam ſi fuerit ſanguis, ſecanda eſt vena: Hoc dico: quia antiquitus etiam nouum videbatur in tremore ſanguinem mittere, quod exiſtimauerint, omnem tremorem ex frigida cauſſa fieri: Hinc Gal. Hippocratem laudat *lib. de palpitat. & rigor. cap. 5* qui mulieri tremore laboranti ex ſuppreſſione menſiũ audacter venã pedis ſecuerit. Quod & ipſe faciendum conſulit *lib. de ven. ſect. aduerſ. Eraſiſt. c. 7.* E

Si grauitas ſit *ex aliis humoribus*, purgetur vnuſquiſque, prout alias docuimus.

Sed vbi *ſpiritus vaporoſus, ac flatulentus* id efficiat, vno verbo eadem eſt curandi ratio, quæ fuit propoſita in ſpaſmo, & in epilepſia ex ſpiritu hoc flatulento conuulſionem faciente: Conuenit *eadem corporis purgatio, & capitis inunctione, balnea, fomentum, & antidoti, ac medicamenta interna calorifica exſiccantia, & digerentia.*

CAP. XVIII. *DE CATARRHO.* F

AMpliſſimum, & omnium maxime neceſſarium *de Catarrho* tractatum aggredior. Eſt enim deſtillatio *omnium fere morborum mater:* & nullus eſt morbus, ex repletione ortum ducens, qui aut non fiat, aut non augeatur a deſtillatione.

Vocatur

A Vocatur hic affectus modo *rheuma, grauedo, deſtillatio, catarrhus*, & in varia accipitur
ſignificatione: Aliquando *vniuerſaliter* ſumitur pro *fluxione capitis ad qualeſcunq́; ſubiectas
partes, Os, fauces, arteriam, pulmones, atq́; adeo vniuerſum thoracem, ventriculum, inteſtina, ie-
cur, vterum, venas omnes, articulos, ambitum corporis, quinimo ad aures, oculos, & ipſas nares*;
Aliquando accipitur arcto quodam modo pro *fluxione in os tantum*, vt docuit Galen. *3. de
ſympt. cauſ. cap. 4.* Nonnunquam medio quodam modo accipitur pro *fluxione facta ad
nares, ad os, fauces, & arteriam*, in qua ſignificatione accipimus in præſentia catarrhum.

Eſt hic catarrhus *materiæ fluxio ad ſubiectas partes.* In hac definitione primum expli-
care oportet conditiones, & naturam huius materiæ, quæ quidem conſiderari poteſt
B vel *abſolute*, vel *in relatione. Abſolute quidem* eſt hæc materia *excrementum cerebri*; Sed præ-
ter naturam: Duplex enim eſt cerebri excrementum: Naturale vnum *tenue*, quod
per ſuturas purgatur; alterum craſſum, quod per infundibulum, ſeu peluim, & cloacam
ad os & nares deſcendit. Catarrhus autem, de quo nunc eſt ſermo, alias inuenit vias,
cum hæ non ſufficiant, & per has multo copioſius expurgatur.

In relatione poteſt adhuc conſiderari dupliciter: vel vt eſt *quædam ſubſtantia*, vel vt
habet in ſe *motum quantitatis.* Vt eſt *ſubſtantia*, habet relationem & ad *cauſſas*, a quib. pro-
ducitur, & ad *effectus*, quos producit: *Cauſſæ*, a quibus producitur, ſunt variæ pro varieta-
te conditionis huius materiæ.

Nam *materia* aut eſt *ſimplex*, vel *miſta*: Et eum eſt *ſimplex*, aut eſt *dulcis pituita*, aut *inſi-
pida*, aut *ſalſa*, aut *mucoſa*, aut *amara*, aut *putrida*, aut *imputrida*, aut *fœtida*, aut *ſine fœtore.*
C Miſta vero eſt aut *bili*, aut *ſanguini*, aut *melancholia*, aut *pluribus ſimul humoribus.* Itaq; pro
horum varietate varias habet cauſſas.

§. II. *Cauſſa Catarrhi, ſiue eius materia.*

VErſabimur primo circa cauſſas huius ſubſtantiæ, prout multa augetur, & ea quidem
inſipida. Huius cauſſæ aliæ *generant*, quædam vero *attrahunt*, aut *ſuſcipiunt* hoc ex-
crementum in cerebro. *Generatio* fit vel ex *morbo*, vel *ex errore externo.* Morbus eſt aut
intemperies, aut *morbus officialis*: Intemperies eſt aut *frigida humida*. aut *humida tantum* in
paſſiuis *temperata*, aut *frigida ſicca*, quicquid in oppoſitum ſentiat Sebaſtianus Paparel-
D læ. *1. de catarrh. cap. 20.* Certum eſt Galen. *ſecundo de temperament. capite vltimo*, aperte do-
cuiſſe, ex intemperie frigida ſicca potiſſimum naturali pituitoſum gigni excrementum,
& augeri.

Ex *morbo officiali* augetur pituita, ſiue adſit obſtructio ſiue compreſſio aliqua mea-
tuum cerebri: quia conſueta excrementa retinentur, retenta vero mirum in modum
augentur, & nouum corrumpunt alimentum: Hoc docuit Galenus, *nono de vſu part.
capite primo.*

Externus error conſiſtit in ſex rebus non naturalibus, in cibo & potu, aut nimis co-
pioſo inordinate accepto, craſſioris ſucci, ex aere frigido humido, ſiue ſit propter con-
ſtitutionem, ſiue propter regionem, & tempus anni, ex pluuiis, ventis Auſtralibus,
ex ſomno, curis, mœroribus, in ætate præcipue ſenili, & puerili: hæ ſunt cauſſæ ge-
E nerantes.

Attrahunt vero intemperies calida cerebri.

Impelluntur vero in cerebrum humores, & quia copioſi augentur in toto corpore, in
ventriculo, aut aliis determinatis partibus, aut propter robur harum partium: & hacte-
nus de cauſſis augentibus excrementum, quatenus inſipidum.

Quod ſi quæratur *cauſſa deſtillationis, cum eſt ſalſa*, Galen *2. de different. feb. cap. 6.* duas
proponit cauſſas, putredinem, & ſalſæ ſeroſæ humiditatis cum pituita miſtionem. Aui-
cen. *prima primi doct. 4. c. 1. & prima 4. doct. 2. c. 4.* aliam ſuperaddidit bilis cum pituita mi-
ſtionem: Hæc opinio quanquam minus placeat Franc. Valleſ. vt poteſtis apud illum le-
F gere, *1. contr. Med. contr. 7.* tamen rationi eſt conſentanea.

Et vt poſſitis ſoluere difficultates, *ſalſedinis cauſſa* nulla eſt alia, ſi de proxima & im-
mediata loquamur, quam permiſtio terreæ, ſed calidioris ſubſtantiæ in humido aqueo:
Hoc docet Gal. *5. ſimpl. c. 26.* colligitur ex eod. Galen. *3. de Alim. fac. 32.* & ex Ariſt. *4. me-
teor. cap. 3.* Itaque cum immediata ſit talis, mediatæ poſſunt eſſe multæ: Primum quidem
poteſt eſſe putredo: Nam in putredine pituitæ pars valde putrida, & exuſta conuertitur

in cinerem: hic cinis eſt pats terrea, & adhuc retinet calorem: Itaque dum permiſcetur A
hic cinis ſubſtantiæ humidiori pituitæ, fit ſalſedo: Pariter ſerum fit ſalſum eodem modo, quo fit ius, dum dutæ carnes diu in eo coquantur. Nam cum longa coctione pars carnium terrea ſuper calefacta recipitur in iure, ita, vt ipſa euadat inſipida; ius vero ſalſum: ſic quoque ſerum, vbi fit cuctio in iecore, pars aliqua terrea humotum permiſcetur cum aqueo ſucco, & ſic ſalſedinem facit: Id ipſum dico de miſtione maris cum inſipido.

Quod pertinet ad *cauſſas catarrhi fœtidi & putridi*, vnica eſt, nempe *prohibita tranſpiratio*, ad quam ſequitur purrefactio, ad putrefactionem vero fœtor; imo vero ad eandem putreſcentem ſequitur malignitas quoque catatthi: Nam aliqui dicuntur benigni, aliqui vero maligni.

Venio ad *cauſſas catarrhi conſiderati vt eſt corpus mobile*: Nam in eo, vt eſt corpus mo- B
bile, inuenire oportet cauſſas mouentes, terminum a quo, terminum ad quem, & vias per quas mouetur.

Cauſſæ mouentes ſunt vel *naturales*, vel *violentæ*: *Naturales* ſunt ipſamet catatrhi grauitas. *Violenta* ſunt vel *impulſio*, vel *attractio*. *Impulſio* fit vel *a facultate cerebri expultrice irritata*, vel *a frigido externo exprimente*, vel *a calido colliquante*. *Attractio* fit ex *dolore*, aut *calore*, & *inflammatione* ſubiectarum partium: ſic inflammatis gingiuis, dentibus dolentibus, vel alia ſimili parte frequentes fiunt in os fluxiones.

Terminus a quo eſt ipſum cerebrum. C

Viæ, per quas fluit, ſunt infundibulum ſeu peluis, & cloaca, venæ, arteriæ, ſpatia inania.

Terminus ad quem eſt multiplex, vt antea dixi, ſunt primo nares, & vbi in nares deſcendit proprio nomine *Coryza* dicitur; Si deſcendat in os vocatur *catarrhus*; ſi in laryngem, & arteriam, dicitur *raucedo*, Græcis *bronchos*: Et hæ ſunt viæ, hi ſunt termini a quo, & ad quem fluit.

Reliquum eſt vt intelligatis, qui nam affectus ſint, quos ptoducit catarrhus in locis propoſitis.

Quod ſi conſideremus in relatione ad effectus, quos producit, ſi deſcendit in os, vatios morbos infert, ac ſymptomata. Primum quidem circa *Dentes* infert mobilita- D
tes, eroſionem, & dolorem, & quanquam mobilitas ſit ſymptoma, quod comitatur defectum carnis gingiuæ propter ſenium; attamen aliquando fit ex nimia humidirate catarrhi, aut ex nimia acrimonia gingiuas erodenre; Ex qua acrimonia fit etiam eroſio carnis in dentibus, ſicuti dolor fit neruo aut inflammato, aut quouis modo repleto.

Eadem fluxio ad *gingiuas* facit aut inflammationes cum carnis exrreſcentia: has Græci vocant *parulides*; aut facit abſceſſus, qui ſuppurantur, quos Græci vocant *epulides*.

Circa *fauces* hic catarrhus deſcendens facit vlcera, quæ cum fuerint ſuperficialia, Græcis *aphtha* vocantur. Arabes communi nomine vocant *alcola* benignum; ſicuti cum E
fuerint profunda Græcis *noma*, Arabibus *alcola malignum* appellantur.

Eadem fluxio, prout deſcendit in eam parrem, quam Græci vocant *Gargareon* (*Gargulio* etiam Græcis vocatur; Latinis *columella*) producit procidentiam ſiue prolapſum, aut Staphili, quam Latini vocant *Vuam*, & *Niliam*, eſtque inflammatio extremæ partis columellæ: Facit quoque alias inflammationes, quæ a partibus patientibus denominationem habent: Nam ſi tota columella inflammetur, dicitur *inflammatio columellæ*, *ſiue gurgulionis*.

Si inflammentur *Tonſillæ*, quæ ſunt glandulæ citca fauces, duæ quidem vocatæ *antiades*, duæ veto *pariſthmia*, iſtæ omnes pariter a parte nomen ſumunt: Nam vocantur *inflammationes antiadum*, & *pariſthmiarum*.

Denique ſi in ipſo cerebro materia hæc ſedem habeat, conſueuit excitare ſternu- F
tamentum, quod quidem fit irritato cetebro aur a vapore copioſo, id quod conringit per deſtillationes, ad quod reſpiciens Hipp. *7. aph. 51.* dicebat ſternutamentum fieri calefacto cerebro, arque humectaro ſpatio inani.

Fit etiam ſternutamentum naribus irritatis.

Exci-

A Excitatur quoque propter vitia pulmonis, & aſperæ arteriæ: Nam communicatur affectio cerebro, & propterea, vt dicebat Gal. *com. cit.* ſternutamentum non eſt ſymptoma ſolius cerebri, ſed & pulmonis, & aſperæ arteriæ.

§. *III. Signa Catarrhi.*

De catarrhi ſignis verba facturus pro conſuetudine illa diſtinguam in *Diagnoſtica*, & *Prognoſtica*.

Per *Diagnoſtica* vero non tantum intelligo illa, quæ præſentem demonſtrant affectum, ſunt enim conſpicua; ſed intelligo potiſſimum *Diſtinctiua*, partim quidem mate-
B riæ fluentis, partim morborum, & cauſſarum augentium materiam, partim cauſſarum, a quibus fit fluxio, & motus, partim locorum, a quibus, ad quos, & per quos fluit materia.

Quod pertinet ad primum ſignorum fontem, verſabimur primo in ſignis materiæ frigidæ; deinde in calida; 3. in tenui; 4. in craſſa; 5. in putrida.

Frigidam cognoſcetis, ſi ſaporis expers fuerit, ſine ſenſu titillationis, aut acrimoniæ; ſi in faucibus ſolam inferat raucedinem, ſine inflammatione; aliquando tamen cum procidentia columellæ; Si præterea adſit capitis grauitas, propenſio in ſomnum, mentis ſtupor, memoria hebes, tinnitus aurium, & frequens ſputitio, Syaliſmum Græci vocant, aut ptyaliſmum: Præterea ſi ætas ſit ſenilis, temperamentum frigidum, vita ante acta otioſa, crapulæ, ac cibis craſſi ſucci dedita: Denique ſi aeris conſtitutio, & regio, & tem-
C pus anni ad frigiditatem, & humiditatem inclinent.

Calidam cognoſcetis, ſi fuerit ſalſa, amara, acris, & propterea in naribus vlcera, cruſtaſq; inferat, in faucibus inflammationes, eroſiones; in dentibus caries, & cum deterior fuerit, atq; in pulmones deſcendat, phthiſim producit: Si præterea ruborem, & calorem capitis inferat, ſternutamentum frequens, vigilias, aut ſomnos turbatos, ſomnia multa, vertigines: ſitque hæc deſtillatio in ætate florenti, temperamento calido poſt vſum acrium, ſalſorum, aromatum, vini generoſi, poſt inſolatum, aut balnea, aut denique vſum medicamentorum calefacientium.

Tenuis cognoſcitur deſtillatio ſi confeſtim deſcendat, & titillarum in faucibus inſignem inferat cum periculo ſuffocationis ſubito, & quanquam ſcreatio frequens accidat, nihil tamen, aut parum excerni poteſt.

D Contra *craſſa* ſenſim (ſtatim) deſcendit, faucibus hæret & cum excernitur, viſcida, & lenta apparet.

Putridam cognoſcetis ex fœtore non tantum materiæ, quantum oris, & narium, ac præterea ex febre, quæ plerunque ſuccedit.

Vtrum ſit *Simplex*, aut *Mixta* cognoſcetis facile: Nam *ſimplex* pituita erit alba; *Miſta* autem erit vel *flaua*, vel *liuida*, vel *cruenta*, pro varia humorum admiſtione.

Quod pertinet ad *ſigna cauſſarum, & affectuum*, a quibus materia producitur, longior non ero: Nam ſigna omnium intemperaturarum cerebri partim a nobis alias deſcripta ſunt, partim proponuntur a Gal. *lib. art. Med.*

E Pariter quod pertinet ad morbos inſtrumentarios, dictum eſt ſuo loco.

Si materia augeatur ex *Errore externo*, patientes poterunt referre, nunquid ſe expoſuerint aeri frigido, pluuiæ, niuibus, aut vſus fuerit cibis acribus, eſculentis, vino copioſo: Sunt quidam incidentes in deſtillationem ex odore roſæ: hos interrogabitis.

Quod ſpectat ad *cauſſas mouentes*, ſi cauſſa mouens ſit expreſſio facta a frigido externo, hæc cauſſa poterit ſciri ex relatione: Referent patientes ſeſe expoſuiſſe Boreæ, ſicuti facile cognoſcetis: Vtrum moueatur a cauſſa colliquante, ſi præceſſerit inſolatus, pileum grauans, aut fuerint in balneo, aut vſi ſint calido medicamento capiti applicato, vel interius medicamentis calidis ſint vſi.

F Venio ad *ſigna locorum*, & primum diſtinguere oportet, vtrum *primario* cerebrum afficiatur, an *ſecundario*. Cognoſcetis *primario* affici, ſi naturali aliqua intemperie laborat, ſi actiones cerebri lædantur ante ventriculi actiones, vel partium ſubiectarum: ſi præterea plurimæ ſint actiones cerebri eodem tempore læſæ, & denique ſi materia deſcendens magna ex parte ſimplex fuerit pituita: Nam vbi *per conſenſum* fit catarrhus, antequã laboret caput, laborat pars aliqua inferior, vel ventriculus, vel iecur, vel vterus, & præterea cerebrum non neceſſario afficitur ſecundum plures actiones, & materia deſtillans

pro partis communicantis varietate poteſt eſſe flaua, aut nigra, aut ernenta, præcipue in A ſuppreſſione menſium.

Diſtinguetis *locos, per quos fluit* materia hac ratione: Materia ſi fluat per *neruos*, conſueuit tollere ſenſum odoratus, guſtum linguæ; quandoque impedit motum linguæ, dolores facit circa dentes ingentiſſimos, imo aliquando triſmon, ſeu dentium conuulſionem. Si per *venas & arterias*, facit partium ſubiectarum inflammationes, ſiue columellæ, ſiue glandularum, ſiue aliarum partium.

Cum per *ſpatia inania, & cauitates* deſcendit, purgatur & per nares, & per os abſque aliarum partium noxa.

Locus, *ad quem fluit* materia, patet ex excrementis, atque actionibus mutatis illius B partis. Nam ſi fluat ad *nares*, præter excreta fit etiam ſternutamentum, imminuitur olfactus, & vlcera, vt dixi, in naribus excitantur; Si deſcendat *in membranam faucium*, raucedinem infert; Raucedinem etiam infert materia deſcendens in *aſperam arteriam*; ſed diſſimili ratione: Nam vbi fauces, ſeu membrana faucium ab humiditate excrementitia irroratur, raucedo quædam fit; ſed inæqualiter: Nam quandoque magis, quandoq; minus ſunt rauci, & quandoq; facile curatur affectio; Vbi vero arteria laborat & larynx, raucedo æqualiter affligit, difficile curatur, plerunque in aphoniam tranſit ex Gal. *4. de loc. aff. 5. & 4. de cauſ ſympt 4.*

Ceteri loci affecti ex actionibus læſis patent, & aperto ore patientis poteritis videre, Vtrum *gingiua, columella*, vel alia pars laboret. C

§. *IV. Prognoſtica.*

TRanſeo ad *Prognoſtica:* Eſt omnis deſtillatio antiqua, & confirmata difficilimæ curationis; ſed præcipue ſalſa atq; acris: Hæc n. non modo difficili negotio curatꝰ; verum ēt ſi in nares decumbat polypos, aut ozænas excitat; ſi in faucib. aphthas, ſeu nomas; ſi in pulmones, phthiſin infert: Propterea dicit Celſ. *minus periculoſam eſſe deſtillationem, quæ in nares, quam illa, quæ in os decumbat:* quod dicit ēt Gal. *2. progn. 49.* Vbi ait, deſtillationē in nares, ſicuti & ſternutamentū eſſe malum per modū ſigni tm̄, ſed deſtillationem in os & per modū ſigni, & per modū cauſſæ: Nam portio materiæ deſcendētis decumbit in pulmones, vt tuſſim, & phthiſin inferat; Scribit Hipp. *2. aph 40.* Bronchos, & Coryzas in ſenibus D non maturari: Et bene dixit, non maturari, non quod ſenes nunquā poſſint a Catarrhis liberari: nā eſt falſum Et falſitatē oſtendit Leonicenus, vt refert Braſauola *in com aph. 2. part* Sed ſcripſit ita: non maturantꝰ, i. e. ad pfectā coctionē non pueniunt; poſſunt tn̄ paulatim ſolui & digeri. Vidcte Hipp. *5. in 6. Epid. 42.* inquit, *morbos commutatos (connutritot) in ſenibus ſolui per rarefactionem vel attenuationem.* Scribit idem Hipp. *2. in 6. Epid. 42.* eos, qui laborant deſtillationib. non laborare affectionib. ſplenis: Cauſſam proponit Gal. *in com.* quod ſcil. tota corporis excrementa craſſiora cōfluunt ad locum imbecilliorem, qui eſt caput, quod eſt obnoxium deſtillationi, & loquitur tantum de antiquis deſtillationibus, non de recentibus.

§. *V. Curatio.* E

PRimo loquar de remediis, quæ diriguntur aduerſus materiā: 2. de illis, quæ diriguntur aduerſus morbos, ſiue ſit intemperies, ſiue morbi inſtrumentarii, propter quos augetur materia: 3. curationem aggrediar morborum, quæ oriuntur ex deſtillatione.

Aggreſſuri catarrhi curationem, incipiemus, vt dixi, ab auxiliis, quæ diriguntur aduerſus materiam; Vt autem res methodo procedat, primo erit ſermo de *medicamentis pugnantibus* aduerſus materiam calidam, 2. de reſpicientibus *frigidam*, & quia vtraq; poteſt eſſe & tenuis, & craſſa, diſtincte etiam proponentur remedia pro tenui, & pro craſſa.

Initium igitur a *materia calida* ſumentes loquemur, primo de *fonte chirurgico*, in quo tametſi Græci ſcriptores ſectionis venæ mentionem non faciant, Gal excepto *5. meth. c. 14.* qui in ſalſa deſtillatione ſectionem venæ proponit; Arabes tamen fere omnes huius F auxilii mentionem faciunt: Et ſane nō iniuria: Nam calida deſtillatio vel habet ſanguinē admiſſū vel bilē, vel calidā habet intemperiē, a qua pducitꝰ, vel magnū aliquē morbū minatur, inflāmationē, vlcus, vt ꝓpter has omnes cauſſas venæ ſectio apprime ſit neceſſaria.

Secetur itaq; *vena* aut *capitis*, quam *cephalicam* dicunt, ſi deſtillatio per eſſentiam atque primario in capite generetur: Secentur *inferiores*, vbi aſcendat materia propter ſuppreſ-

ſus men-

A ſos menſes vel hæmorrhoides: Aperiatur *iecoraria*, vel *communis*, vbi totum, aut iecur materiam communicet cerebro.

Sequamini autem hac in parte Gal. conſilium *loco citato*, vt ſi corpus ſit cacochymũ, vires debiles, antequam ſecetur vena, expurgetur cacochymia, ac conuenienti victu reficiantur vires: Quod ſi fuerint vſq; adeo languidæ, vt ſectam venam non ſuſtineant, *hirudines* applicentur venis ſedalibus, aut *cucurbitula* affigantur. Pręcipit Auic. ne dorſo affigantur cucurbitulæ, ſed potius occipiti, ne forte materia ad thoracem trahatur: Quod ſi vniuerſaliter eſſet verum, neq; lumbis, neq; natibus, vno verbo, partibus infernis nunquam eſſent affigendæ: Nam dum materia educitur ex capite, antequam perueniat ad lumbos, vel inferiores locos, poteſt in thoracem deduci: Itaq; hæc Auicennæ ſenten-
B tia tunc tantum habet locum, cum catarrhus primario in capite generatur: Nam ſi aſcendat vel a iecore, ventriculo, liene, vtero, toto corpore, tunc cucurbitulæ tuto lumbis, & infernis locis admoueri poſſunt.

Eadem eſt ratio *Veſicatory, Cauteriorum frictionum, & Ligaturarum.* Nam hæc omnia auxilia infernis partibus tuto, & vtiliter adhibentur, quando catarrhus ab infernis locis cerebro communicatur. Vbi vero tota catarrhi ſedes ſit cerebrum, fruſtra hęc inferioribus locis adhibentur, ſed potius brachiis & occipiti ad reuulſionem & deriuationem conueniunt.

Quod pertinet ad ipſum met caput, diſputaui *alias in tract. de dolore capitis*, neq; in præſentia repetam: Vtrum in calida materia *Cauteria*, & *Veſicantia* capiti adminiſtrari poſ-
C ſint? Vnum dicam de Veſicantibus, hæc in calida fluxione nunquam conueniunt pro corrigenda calida intemperie capitis & cerebri: Et hoc eſt, quod voluit Gal. *6. de tuen. val. cap. 9.* qui cum cognoſceret catarrhos gigni etiam cum intemperie calida, inquit male agere medicos, qui in tali intemperie calida thapſia, & calorificis vtuntur: Neq; conueniunt hæc veſicantia, vbi materia calida fluat ab infernis partibus in cerebrum: Nam potius nouam traherent materiam: Propter quam cauſſam *Gal. 2. de comp per loc. cap. 2. & 3.* prohibet in humoribus calidis vſum medicamentorum acrium capiti adhibitorum.

Conueniunt itaq; in duplici tantum caſu: Primus eſt, quando materia calida primario in capite genita decumbit ad pulmones, aut alias partes inferiores cum ſuſpicione phthiſis, vel alterius magni morbi, in quo caſu ad reuulſionem adminiſtrãtur commiſſuræ coronali, vt aliquando fecit *Gal. 5. meth. c. 3.* Aliquando etiam eadem materia primario
D in capite genita contumax & rebellis vſu veſicantium commode expurgatur. Hæc de fonte chirurgico.

Quod ſpectat ad *Pharmaciam* ſi calida materia ſit tenuis, vtamini hoc leniente.

℞ *flor. caſſ. nou extr.* ℨ vj.
pulp. thamarin.
Mann. elec. an ℨ iij.
Bol Armen. ℨß.
M. & ſine ſacc. f. boli.

Syrupi ſint tales:

E ℞ *ſyrup. de papau.*
de iuiub.
de liquirit. } *an.* ℥ß.
Decoct. iuiub. nymph.
hord. liquirit.
papaueris ℥ iij.
M pro ſyrupo.

Si fuerit craſſior materia, pro Leniente accipiatis in potione.

Mell. violat. ſolut.
F *Syr. viol. ſol. an.* ℥ ij. ß.
Decoct. pectoral. q. ſ.
M f. potio.

In bolo ℞ *flor. caſſ. nou. extr.* ℨ x.
Mann. el. ℨ j.
M. & ſine ſacchăro f. boli.

Syrupi ſint tales: A

℞ *Syrup. acetoſ. ſimpl.*
viol. ſimp.
de betonic. an. ℥ß.
Decoct. viol. farfar. paſſul.
hord. beton. ℥iij.
M pro ſyrupo.

Purgatio poteſt eſſe communis per ſequentia medicamenta tam in tenui, quam in craſſa materia: Per pilulas hoc modo

℞ *pil. aur.* ʒj. B
coch. ʒß.

Quando fuerit pituita ſalſa:
Nam ſi fuerit miſta cum bile

℞ *pil. aur.* ʒj. ß.
& cum aq cichor. f. pil. v.
Dentur hor. *6.* ante cibum.

Bolus etiam talis conuenit:

℞ *Elect. de ſucc. roſ.* ʒiij.
flor. caſſ. aut diaprun. ſim. ℥ß.
M & cum ſacc. f. bol. C

Si quis magis cupiat potionem, paretur in hunc modum:

℞ *rhab. elec.* ℈iiij.
f. infuſ. ſ. a. in aq. viol.
& f. expreſſione.
Adde Mell. viol. ſolut.
Syr. violac. ſol. an ℥ij. M.

Quod ſi craſſior fuerit pituita, loco *mellis viol.* accipiatis *roſaceum*, & ſimul cum *Rhabarbaro* infundatis etiam *Agaric.* ʒj.

Hæc purgatio dum aliquod imminet vel ſuffocationis vel phthiſis periculum, poteſt etiam ægrotantibus adhiberi, nulla præmiſſa præparatione: quidquid in oppoſitum ſentiant recentiores quidam, inter quos eſt Ioan. de .... qui verentur, ne hæc purgantia agitent humores, & ducant ad locum affectum: Quæ ratio nullius momenti mihi videtur: Nam hanc ob cauſſam internis locis patientibus nunquam liceret vti purgante, ne locus patiens motam ſuſciperet materiam. Hæc purgatio non ſemel tantum, ſed bis, & quandoq; pluries pro catarrhi diuturnitate porrigenda eſt. D

Facta autem diligenti totius corporis purgatione caput quoq; ſigillatim euacuandum: & cum materia ad nullam inferiorem partem fluxerit, poteſt hæc materia educi & per os, & per nares. Quod ſi nares infeſtet, ducatur ad os, ſi fauces & os vexet, ducatur ad nares. Eſt Gal. conſil. *13. meth. XI.*

Illud tantum moneo, *in catarrho calido* hæc omnia debere eſſe frigida aut temperata. E

Idcirco pro *maſticatorio* ſatis erit *charta, maſtix, paſſulæ.*

Pro *naſario* lac cum *diagridio, aut cum electuario, aut aqua hordei, aut ſuccus betæ vel maluæ*: Sed de his hactenus etiam diximus.

Illud quidem nunc, quod maioris eſt momenti, proponendum, videl. *Materia medicamentorum, quæ ipſammet deſtillationem tanquam calidam refrigerent, tanquam humidam exſiccent, & conſequenter vniuerſam, ſi fieri poſſit, digerant*: Eſt negotium magni momenti.

Materiæ igitur medicamentorum refrigerantium, & exſiccantium ſunt Internæ, & Externæ: Internæ ſunt *omnes aquæ naturales acidæ, & mineræ ferratæ*: *Nam acidæ habent mineram æris*: *Iſtæ omnes refrigerant, & exſiccant*: Tales ſunt *noſtra Patauina Tegula, & Virginis*, Tales ſunt *Calderiana in agro Veronenſi*: Tales ſunt *Villenſes, & qui Curcellæ.* Legite Baccium. F

Sed in defectu aquarum nihil præſtantius inuenio *pulueribus frigidis & ſiccis*, quæ facili negotio comparari poſſunt ex *herbis, floribus, ſeminibus, ex terris, ex cornibus, oſſibus, conchis, comis, lignis, & alijs id genus*: E. g. poteritis accipere *pulu. plantag. oxylapathi, acetoſ. flor. nymph. flor. anemon. ſem. intybi an &c.*

Hi

A Hi omnes ſunt frigidi, & ſicci:

Frigidæ & ſiccę terræ ſunt *Lemnia, Samia, bolus Arm.* & alia id genus.

Refrigerat & exſiccat *cornu ceru. præcipue aſſum, ſantali, margarita, & omnia gemmarum fragmenta.*

Vſus medicamentorum erit talis, vt permiſceantur iſti pulueres *cum conſeruis*: forma erit talis:

℞. *conſer. viol.*
ſacc. roſ. an. ℥iij.
Pulu. v. g. cornu ceru. vſt.
B *Terr. ſigill.*
ſem. plantag. an. ʒj. M.

Doſis conſeruæ huius ſit ℥ß ſingulo mane 3. horis ante prandium.

Si quiſpiam voluerit accipere ʒj. *huius pulueris in aqua acetoſ. aut intybi aut plantag.* erit adhuc fortius medicamentum.

Poſſunt quoq; redigi pulueres in rotulas E. g.

℞. *Marg. præp.*
ſem. plantag.
Terr. ſigill. an. ʒj.
ſucc. diſſol. in aq. plantag. q. ſ.
C M. f. conf. in Rotul.

Non improbo in catarrhis minus calidis etiam decoctum *chinæ aut ſalſæ*, dummodo coniungatur hiſce refrigerantibus & ſiccantibus propoſitis *inſuſ. ſcil. & decoctione roſar. myrtill. plantag. nymph. acetoſæ & aliarum propoſitarum.*

Hactenus de internis refrigerantibus pro ſuperanda deſtillatione calida, inter quę SERVM CAPRINVM non fuit propoſitum, etiamſi Recentiores quidam medici illud proponant: Quia etiamſi refrigeret, humectat tamen, & quod magis referr, caput ipſum vſq; adeo replet, vt deſtillationibus obnoxii ex vſu ſeri incurrant dolores articulares.

D Circa *exteriora remedia* vnum propono, quod vulgare eſt, & potius muliercularum proprium, quam Medicorum; conducit tamen, & eſt *attractio capillorum violenta in regione ſincipitis* vſq; quo cutis, & pericranium videntur aliqua ratione ſeparari ab ipſo cranio: Conducit hæc operatio ad difflationem vaporis. Suturæ enim capitis aperiuntur.

Quod ſpectat ad reliqua, nonnulla adminiſtrantur capiti, quædam toti corpori, aut ſubiectis locis. De his, quæ admouentur capiti, maximam inuenieris apud Scriptores controuerſiam: Quidam enim, inter quos eſt Aetius, proponunt ſtillicidium *ex aqua actu frigida*: Alii proponunt *calidam ſaltem actu*: Quidam vero *calidam potentia*, ſiue actu frigida ſit, ſiue actu calida. Nos ſic rem decernimus: In catarrho calido fluente ad partes E thoracis, ea, quæ ſunt poteſtate calida, acria, & exulcerantia, vt eſt *tapſia*, & alia id genus, neceſſario adminiſtrari debere omnibus frigidis omiſſis, ex quorum vſu materia promtius in pulmones laberetur: At vero vbi nullus eſt materiæ in pulmones defluxus, ſed tantum corpus fuerit calidum, corrigere intemperiem, & reliquias materię digerere opus eſt, *lotionibus vel ſomentis, & epithematib. potentia frigidis, actu vero potius calidis*: Hac ratione conſueuerunt Medici vti ſtillicidio *ex aquis ferratis acidis*: In harum defectu poteſt componi ſtillicidium *ex aq. dulci*, in qua ebullierint *roſæ myrthus, nuces cupreſſi*, (cupulæ) *cepullæ glandium, iuniperus, ſandali, flores nymphææ folia ſalicis. flores, & cortices granatorum*, atque alia id genus, quæ refrigerant, & exſiccant: Idcirco in eundem vſum parentur aut pulueres ex prædictis rebus, aut etiam *ex conchis, & chamis, & pumice*, ex *omnibus teſtaceis*, *ac* F *cruſtaceis*. Poſſunt etiam fieri *Cerata* ex his pulueribus *cum oleo myrthino, aut melino, ſiue citoneorum*, hunc in modum

℞. *pumic. pulueriz.*
Santal. rub.

Roſ rub. an. ℥j. A
Ol. myrth.
de citon. an. ℥j. ß.
Ceræ q. ſ.
M.f. Cerat.

Hi pulueres,& cerata adhibentur commiſſuræ coronali,ex quibus pulueribus poſſunt etiam fieri *ſacculi*. Quinimo iidem pulueres poſſunt adminiſtrari pro ſuffumigio,ſiue inurantur,ſiue bulliant *in aq. roſ* præcipue vero *ſantali, roſa, nenuphar.* & alia, quæ odorem in ſe continent.

Quod ſpectat ad totum corpus,diſputatio eſt *de Balneo*. *An in Deſtillatione conueniat*, B *nec ne?* Hæc quoq; res ſic facile componitur: In pleno corpore cum deſtillatione adhuc cruda,balneum nunquam conuenire: Fundit enim crudos humores,quæ deinde in affectum cerebrum ſtatim confluunt: Hęc enim eſt doctrina Gal. *xij. meth. c. 3.* quam confirmat *8. meth. 3.* vbi in cruda deſtillatione ſemper balneum prohibet: Vbi catarrhus ſit coctus,vel quando corpus non fuerit plenum prauis excrementis, tuto balneum adminiſtratur: Nam habet vim reuellendi a capite,& digerendi inſenſibiliter. Propterea *Gal. 5. meth. c. 13.* in muliere illa Romana ſtatim ab initio pro reuulſione vſus eſt balneo.

Quod dico *de Balneo*, dico etiam *de Localibus* illi parti adminiſtrandis,ex qua fiat fluxio in cerebrum: Etenim vbi corpus impurum fuerit,neq; frigida conueniunt, quæ humorem indurant,neq; calida,quæ fundunt,& colliquant. C

Superſunt remedia proponenda in catarrho calido ac tenui, deſcendente ad fauces,arteriam,quæ ſunt incraſſantia,& intercipientia: ſed de his dicam in curatione illorũ affectuum,quos producit hæc deſtillatio. *Moneo autem* vos his ipſis remediis poſſe etiam corrigi intemperiem partium ſolidarum,a qua generatur, & augetur: propterea de hac re nihil dicam amplius.

Tranſeo ad MATERIAM FRIGIDAM, in qua illud primo quærendum, quod pertinet ad chirurgicum fontem,& ad ſectam venam. Sed antequam hoc faciam,dicam prius *de Victu* in catarrho calido.

§. VI. *Ratio victus in Catarrho calido.* D

IN catarrho calido victus ratio omnium maxime eſt neceſſaria. Et primo quod pertinet ad *Aerem*, eadem eſt ratio. quæ & balnei,ſeu lotionis,aut ſtillicidii capitis, vt ſcilicet vbi deſcendit catarrhus ad thoracem, *Aer frigidus, & Borealis* fugiatur, quæ tamen abſque hac ſuſpicione defluxus calidam cerebri intemperiem ſanat.

Somnus, quicquid ſentiat Salernitanorum ſchola,in catarrho calido debet eſſe prolixior: Primum enim ſomnus refrigerat,tenuem catarrhum incraſſat,& concoquit: Idcirco a fluxione prohibet: *Exercitatio partium infernarum* omnium maxime eſt neceſſaria.

Nam propter hanc cauſſam textores,& textrices minus abundant catarrhis, quod pedes frequenter exerceant. Dicebat Hip. *5. in 6. Epid. 23.* morbis a pituita *Venerem* prod- E eſſe: Quæ ſententia ſane catarrhis calidis eſt adaptanda: Quamuis enim Gal. moderatã Venerem frigidis etiam catarrhis prodeſſe exiſtimet,calefacto corpore a concubitu Venereo: Ego tamen puto Hippocratis ſententiam de catarrhis calidis potiſſimum eſſe intelligendam. *Aluus lubrica* perpetuo ſeruetur,aut pilulis familiaribus, quales ſunt pilulæ *de tribus cum rhabarbaro*. *Aut clyſteribus acrioribus*,cum reuulſio eſt neceſſaria,id quod fecit Gal. in catulli ius Romanæ *3. meth. c. 13.* Propterea ridendi ſunt quidam Recentiores, qui putant ex *acribus clyſteribus* materiam duci ad pulmones.

Quod ad *cibum, & potum*, videntur omnes conuenire,tenuem victum deſtillationibus omnibus competere: Quæ tamen ſententia vniuerſaliter non eſt intelligenda: F *Tenuis victus* in principiis deſtillationum eſt quidem accommodatiſſimus, ſed euacuato iam corpore & medicamentis,& ſanguinis miſſione, & inedia 7. vel octo dierum, non modo fruſtra,ſed & cum periculo tenuis victus iniungitur: Et ratio eſt,quia calor naturalis ex defectu alimenti marceſcit: idcirco coctio non poteſt fieri. Accedit aliud incommodum,in catarrhis calidis bilem fieri magis acutam, & mobilem, confluere ad ventriculum

A culum, & caput ipſum replere: Et hoc eſt, quod aliquando Gal. ſcripſit *lib. de venæ ſect. aduerſ. Eraſiſt. c. 9.* inediam caput replere. Itaq; poſt ſeptimam diem deſiſtant a victu admodum tenui.

Sit autem cibus in tenui deſtillatione ſuccus *ptiſana, oryzæ, alicæ*, ferculum *ex farina amyli*: Conceduntur in hoc caſu *nuclei pinus, amygdala recentes ſiue cum ſaccaro, ſiue ſine ſaccaro*. Quanquam enim amygdalę caput repleant aliquantulum, in tenui deſtillatione potiſſimum cum ſaccaro oleoſam habent ſubſtantiam, qua incraſſat. Debet autem cibus aſſumi copioſior in prandio, quam in cœna, vt voluit Conciliat. *differ. 121.* quicquid in oppoſitum ſentiat Matth. Curtius, & Oddus de Oddis *in quaſt. quam facit de prandio & cœna*. In fine menſæ vtantur fructibus adſtrictoriis *aut pyro, aut pomo, aut cotonio, aut diacitonite*, & potus ſit *aut aq. hord. cum coriandris, addito iulep. violato, aut vinum modice aſtringens & pauciferum*. Poſt cœnam vero vtantur hoc puluere ad ʒß.

B

℞ *ſantal. rub.*
Roſar. rub. } *an.* ʒj.
Corian. pra.
Penid. pulueriz. aut
ſaccar. fin. ad pond. omn. M.

Hæc eſt Victus ratio in catarrho calido.

§. VII. *Curatio catarrhi frigidi.*

C IN deſtillatione frigida aliquando a venæ ſectione incipiendum eſt, quando ſcil. hic humor habeat connexam plenitudinem ſiue communem, ſiue determinatam, atq; eã quidem notham, ac ſpuriam. Id vero faciendum, quando materia decumbat in pulmonem & thoracem, vt propterea vel ſuffocationis, vel peripneumonię, vel ſpuriæ pleuritidis, aut circa fauces & laryngem anginæ ſuſpicionem inferat. In *Cacochymia* ſemper a venæ ſectione abſtinendum, & variis reuulſionibus agendum, frictionibus, ligaturis cucurbitulis, ſinapiſmis, veſicantibus, cauteriis, lotionibus pedum, aqua calente; vulgus nõ inutiliter in his caſibus plantas pedum ſucco allii confricare conſueuit.

Circa hæc omnia illud obſeruandum, quod notaui etiam in catarrho calido, vt ſcil. cum per eſſentiam, & primario in capite generetur, reuulſiones, & deriuationes fiant partibus ſuperioribus, brachiis, occipiti, ſincipiti: Nam ſi infernæ partes irritentur, deſtillatio promtius in thoracem deſcendit: Contra vero vbi aſcendit catarrhus vel a toto; vel a partibus infernis, congruæ ſunt reuulſiones circa crura, ſiue ſint cucurbitulæ ſcarificatæ, ſiue non, ſiue cauteria ſiue alia. Non diſputabo hoc in loco, quod alias diſputatum eſt de dolore capitis: *an in Catarrho frigido conueniant cauteria vel in ſincipite, vel in occipite?* Recurratis ad eum locum.

D

Quod pertinet ad pharmaciam, ſi frigida deſtillatio ſit tenuis, aluus ſic leniatur.

℞ *flor. caſſ. nou. extr.*
Mann. Elect. an. ʒvj.
ſem. aniſ. contuſ. ʒß.
M & ſine ſacc. f. bol.

E

Si autem potum voluerint,

℞ *mann. el.* iiij℥.
Iur. alterat. cum ſem. aniſ. q. ſ.
M & f. pot.

Bolus accipiatur duabus, potio autem quatuor horis ante cibum.

Quod ſi fuerit craſſa materia, in Bolo

℞ *Elec. lenit.* ℥j.
Diacath. ʒß.
ſpec. hier. ʒj.
M. *& cum ſacc.* f. bol.

F

In potione

℞ *Mellis roſati ſolut.*
Aut *Mell. viol. ſol.* ℥v.

Aquar. betonicæ A
Aut *ſaluiæ q. ſ.* M.

Tenuis humor frigidus ſic præparetur.

℞ *ſyrup. de beton.*
de menth.
de abſynth. an. ℥ß.
Decoct. menth.
ſpicæ, Squinanth.
Acor. Ciper. ℥iij. M.

Craſſum vero humorem ſic præparabitis. B

℞ *Oxym. ſimpl.*
ſyrup. bizant. cum acet.
de beton. an. ℥ß.
Decoct. puleg.
Calament.
Orig. ſaluiæ,
ſtæchad. ℥iij.
M pro ſyrup.

Præparatos humores licebit hoc medicamento purgare.

℞ *pil. coch.* ʒj. C
de agar. Meſu. ʒß.
Cum aq. beton. reform. pil. v

Aut hoc Bolo ℞ *diaphæn.* ʒß.
Elect. lenit. ʒvj.
ſpec. hier. ʒj.
M & cum ſucc. f. bol.

In potione ſic: ℞ *Agar. trochiſc.* ʒj.
infundatur in oxym. ſim. ſ. a.
Deinde adde mell. roſ. ſol. ℥iiij.
Aq. beton. q. ſ.
M. & f. pot. D

Repetendæ erunt tales purgationes, & præparationes pro iudicio Medici aut bis, aut ter: Interim capitis ſollicitudo eſt habenda, vt potiſſimum *per nares* purgetur, quando materia ad fauces, vel thoracem deſcendat, aut per ipſum os, ſi naribus malum aliquod inferat. De modo purgandi per has partes nihil dico: quia dictum eſt in tractatu de dolore capitis.

Quod pertinet ad *Alterantia* & humorem frigidum, & intemperiem partis ſolidæ, quæ debent eſſe calida, & ſicca tam interna, quam externa, hæc magna ex parte fuere propoſita ſuperius. Nunc itaq; aliqua proponam ſingularia aduerſus vtramq; deſtillationem ſiue tenuem ſiue craſſam, præſupponens nota eſſe alia omnia remedia, *aquas ſ. tl. thermal. decocta ligni, & ſalſa, & chinæ, & ſaxafras, conſeruas calidas, magnos antidotos, ſtillicidia, pulueres, ſinapiſmos, & alia id genus propoſita.* E

In tenui itaq; deſtillatione ʒj. huius pulueris patienti exhibita poſt cœnam mirifice confert.

℞ *Thuris*
Olibani
Myrrh.
Styrac. an. ʒj.
Ireos } *an* ʒß. F
Spicæ
Acori
Zuccar. fin. ad pond. omn. M

Detur aut in vino aliquo odorato, aut in iure alterato cum ſpica, cipero, mentha, & betonica.

Si pul-

A Si puluis non ſit præparatus, accipite grana ij, aut iij *olibani*, quæ poſſint eſſe ponderis ʒj. & integra deuorentur.

In catarrho craſſo poterit confici talis puluis.

℞. *pulegij*
Maioran.
ſtæchados. an ʒ ij.
Cinamom.
B *Garioph. an* ʒj.
Zucc. ad pond. omn. M.

Detur ʒj. conſimiliter ex vino.

§. VIII. *Victus Ratio.*

HIs addenda eſt victus ratio, de qua pauca ſuperſunt dicenda. Poſſunt enim colligi ex dictis in ſuperiori lectione. Illud tantum *moneo*: In catarrho frigido tenuem victum vſq; ad tertiam diem mirabiliter conferre, & compeſcere quaſiq; ilico exſtinguere imminentes deſtillationes, vt propterea ſcribat Heurnius, *ſe dum abſtinuiſſet triduo a potione, deſtillationem ſtatim ſanaſſe.* Ceterum vbi in longius tempus protrahitur tenuis victus ratio, non conuenit: Propterea Hipp. præceptum: *Tenuis victus in longis morbis ſemper periculoſus.*
C

Itaq; quicquid alii ſentiant, *conſulo*, vt non tantum moderatus præbeatur cibus, ſed etiam poſt incrementum potus vini concedatur: Nam *in principio*, vt dixi, *abſtinentia a potu maxime eſt vtilis: In augmento mulſa potus conuenit: Circa ſtatum vinum concedatur.*

§. IX. *CVRATIO AFFECTVVM, QVOS parit Deſtillatio.*

D VEnio ad curandos, qui ex deſtillatione conſurgunt, morbos & affectus.

Deſtillatio, vt dixi, decumbit in dentes, in gingiuas, in columellam, in fauces, & facit *dentium mobilitatem, dolorem gingiuarum, inflammationes & abſceſſus, faucium vlcera, columellæ procidentiam.* Ad hæc omnia mala ſic occurrendum eſt.

Primum quidem ſi dentes ſint mobiles præ nimia gingiuarum laxitate ex humiditate, conuenit hæc collutio.

℞. *ſalu.*
Roriſmar. an. M. ß.
Ciperi, Ireos an. ʒij.
Thur. Myrrh.
Alum. ſciſſil. an. ʒj.

E Bull. in ſ. q. vin. nig. generoſ. ſubauſter. vſq; ad conſumt. mediet. f. expreſ. f. collutio.

Poſt *collutionem* inſpergantur gingiuæ puluere facto ex eodem *thure, myrrha, & alumine* ſimul commiſtis: & quia in hac laxitate, & humiditate plerunq; vnus dens alios ſupereminet, vt inter mandendum maximum ſequatur incommodum, dens, qui ſupereminet, lima eſt atterendus. Modum videatis ex Gal. *v. de comp. per loc. c. 3.*

Ad *dolorem dentium ex cauſſa calida* quanquam multa probentur, vt *decoctum ſemperuiui, parietar. portulac.* nihil præſtantius *decocto foliorum hyoſciami aut in acet. ſolo, aut in aceto miſto cum aliqua portione ſucci ſemperuiui.* Hoc autem perpetuo memoriæ mandandum, F in omnibus dentium doloribus acetum conuenire: Nam adiuuat medicamenti penetrationem.

Gingiuis dolentibus, abſtinendum ab aceto.

Si dolor fiat a *cauſſa frigida*, in aceto bulliant *radices pyret. & acorus, aut ſaluia, & roſmar. radix etiam tithymalli cocta in eod. aceto* mirifice valet.

Quod ſi dolor ſit *ex vermibus*, fiat collutio ex *aceto ſcyllitico, aut ex aceto*, in quo bullierint *ſcylla, ſcordium, dictamnus Creticus.* Impoſtura eſt quorundam circumforaneorum,

qui accipiunt *hyoſcyamum*, & ex eo ſuffumigium dentibus faciunt, ex quo ſuffumigio propter herbæ huius proprietatem quaſi vermiculi videntur cadere ex ore: Et tunc iſti dicunt, ſe ex vſu huius herbæ ſuſtuliſſe vermes. Iuuat quidem hæc ſuffumigatio ad dolores ex fluxione calida, ſed non educit vermes. A

Putant quidam, hoc genus linimenti vel cerati dentibus appoſiti omnem dolorem ſanare.

℞ *Gallar.*

Alumin. an. ʒj.

picis communis q.ſ. M.

Ego vero in maximis dentinm doloribus ac gingiuarum, nihil præſtantius ſum expertus hoc emplaſtro, maxillæ appoſito. B

℞ *farin. hord.*

fabar. an. ℥iij.

Ol. roſ. compl.

amyg. dul. an. ʒj.ß.

ſucc. ſemperui. ℥j.ß.

Lactis q.ſ. M. f. Emplaſt.

Leuiores gingiuarum inflammationes leuiſſimo etiam negotio ſuperantur: quandoquidem ſola *carica* inuerſa inflammationi impoſita aut digeruntur, aut ſuppurantur, & diſrupto abſceſſu *ſola aqua hordei mell. roſ.* commiſta promte vlcuſculum ſanat: Sed vbi *inflammatio carnis excreſcentiam* habuerit, quam parulidem vocant, ægre admodum curatur: Et ſi quidem caro fuerit pauca & mollis, aut fortibus ſiccantibus aut cauſticis curatur. Fortia erunt ſiccantia *puluis aluminis, miſy, aut ſory*: vel *oleo ex calcantho*, aut *ex ſulphure*, caro illa vſq; quo ſanatur & exſiccatur, erit tangenda: Vbi vero multum creuerit, ſi gracile habuerit pendiculum, ſiue appendicem, ligatione curatur filo ex ſeta concinnato paulatim conſtricto, deinde ipſi carni inſperſo puluere aut *iam propoſito*, aut *herba ſabina*. Muniantur autem circumſtantes partes. C

Ad *abſceſſus gingiuarum maiores*, quos vocant epulides, fortibus etiam opus eſt auxiliis: Nam plerunq; corrumpitur os, & mali origo ortum trahit ex radice alicuius dentis, & fit fiſtula, quæ mandibulam totam ſolet perforare: In quo caſu nunquam perficitur curatio, niſi auulſione dentis corroſi, igni actuali foramini ipſius abſceſſus adhibito. Ego quendam curaui frequenti vſu *olei ex chalcantho*: nam tota corrupta caro gingiuæ huius olei vſu, & lotionum, quibus vtebatur poſt oleum, fuit ſeparata, & os mandibulæ corruptum magnitudinis auellanæ ſponte exiit: Erit autem decoctio talis. D

℞ *ligni Ind.* ℥j.

ſcabioſ. Plantag.

Piloſel. Virg. aur. an. M.j.

Folior. ol. M.ß.

Alumin. ʒij.

Bull. in ſ.q. aqu. vſq; ad tertiam partem, & f. colat. in ſingulis ℥iij. adde mel. roſ. ſimp. ℥ß. E

Ad *vlcera linguæ, oris, & faucium ſuperficialia* quæ vocant *aphthas*, valent *pulueres roſ. myrtill. cortic. granat. camarum & omnium concharum*. Exſiccant enim ſine morſu: Valet etiam Lotio facta ex decocto *hordei, plantaginis, roſarum, acaciæ, myrtillorum*. Sed nihil præſtantius hac decoctione, quæ eſt experta.

℞ *ſummitat. rubi,*

Anteræ an. ʒj.

Myrtill.

Roſar. rub. an. ʒij.

Succ. plantag. ℥iii. F

Bull. hæc omnia in ſ.q. aquæ vſq; ad medietatis conſumt. facta colatura vtamini pro collutione oris.

Si quis voluerit addere aut *diamoron*, aut *dianucum*, hoc etiam maxime confert. Illud eriam moneo in iſtis vlceribus recentibus præſentaneum eſſe remediũ & auxilium *omphaciũ*, ſiue *agreſtã*, vt vulgo vocãt, pro gargariſmate: In *namis*, ſeu *in vlceribus depaſcentibus*

ſtatim

A ſtatim aſcendendum ad *ol. ex ſulph. ex calcantho, ex antimonia, ad aquam ex Talpa*, aut ad illam
qua vtuntur aurifabri pro ſeparandis metallis: Sed quia hæc aqua eſt fortiſſima, accipia-
tis huius ℥j. *aqu. plantagin.* ℥v. & locus tantum vlcetatus leuiter tangatur *goſſipio madefacto,*
ſtyloq; impoſito, deinde ſequatur lotio aut *ex aqua hordei*, aut *ex ſero lactis*, aut *ex aqua planta-
ginis*. Ego autem nil præſtantius inueni *aqua virg. aureæ*, cuius miros vidi effectus.
Ad *columellam procidentem*, ſi prociderit ex nimia humiditate, confert aut gargariſ-
ma *ex auſtero vino*, in quo bullierit *ſpica, acarus, oliban. maſtix, & thus*, aut (quod vulgo faci-
unt) Recipite ʒj. *piper pulueriz.* aut *pyretri ſpatulæ*, aut *cochlear impoſiti*, & columellam hoc
ipſo puluere piperis, aut pyretri attollatis: hoc enim bis, aut ter facto, ſtatim exſiccatur.
B Quod ſi humores ſint calidi, loco horum ℞ *puluerem aut roſ. aut cort. gran.* Vbi vſq; adeo ſit
elongata, vt deglutitionem impediat, præcidenda eſt, niſi inflammatio, aut nigredo inſi-
gnis adſit, ſed potius extremitas mollis & laxa fuerit. Modum præcidendi leg. apud
Paul. *lib. 6. c. 13.* & ap. Ambr. Paræum *lib 7. ſuæ magn. chirurg. c. 7.*
At raucedinem ex multa materia humida ſine calore nihil conducit magis diaoli-
bano vocato, aut formulam talem vos ipſi componatis:

℞ *thur. Oliban. an.* ʒj.
Maſt. ʒj. ß. *Glyziryzæ ſucci* ʒij
Farin. Erui aut Orobi aut fabar. ʒiij. Mell. q. ſ.

M. & f. formulæ, quæ deſiccentur in vmbra & detineantur in ore. Valet quoq;
C ſuccus glycirizæ, aut radix recens: Sicuti in raucedine ex cauſſa calida valet *diatragan-
tum frigidum, diacodium, diapenidium, zaccarum candidum viol. Aut hac compoſitio.*

℞ *ſucci glyciryz.* ʒij.
Farinæ Amyli, Tragant. an. ʒj.
Penidiarum, Zucc. cand. viol. an. ʒj ß.
Syr. de papau. q. ſ. M. & f. formulæ modo dicto, id eſt, quæ exſic-
catæ in vmbra, detineantur in ore.

Poſtularet iam hic locus, vt vobis proponerem curationem inflammationis colu-
mellæ, & tonſillarum: Sed quia hæc curatio non differt a curatione anginæ, ideo de an-
gina ptimo aliqua nobis ſunt dicenda.

D

CAP. XIX. *DE ANGINA.*

ANgina, quam Arabes *Squinantiam* vocant, dupliciter apud Galenum accipitur: *pro-
prie* ſcilicet & *improprie*. Loquemur primo de *propria* acceptione, deinde de *impro-
pria*: Angina proprie accepta eſt *inflammatio faucium, aut gutturis*: Per *inflammationem* in-
telligo tumorem vel ex ſanguine ſyncero, vel ex bile, vel pituita, vel melancholia: Nomi-
ne *faucium* illam intelligo partem, quam Græci *pharyngem* vocant, & ſuperiacet ipſi gulæ,
& gutturi: Intelligo etiam nomine *faucium* muſculos deglutitioni inſeruientes. Nomine
autem *gutturis* cum Galeno *4. aph. 34.* intelligo laringem ipſam caput aſperæ arteriç: In
his igitur locis dum fit inflammatio, poteſt fieri aut in muſculis *Internis*, vel *Externis*, &
E cum fuerit in *Internis* ipſius gutturis, facit illam anginæ ſpeciem, quam proprie vocant
Cynanchen; ſi fuerit in *Externis*, vocant *paracynanchen*: Vbi vero inflammantur *interiores*
muſculi faucium, & gulæ, vocant *ſynanchen*, vbi exteriores, *paraſynanchen* dicunt: hanc di-
ſtinctionem habetis apud Gal. *4. aph. 34.* quam accepit Trallian. *lib. 4. c. 1.* & Paul. *lib 3. cap.
(24.) 27.*

§. *II. Cauſſæ.*

MAteria inflammationis aut fluit *ex capite*, aliquando vero vel *ex iecore*, vel *ex vtera*, vel
toto corpore: Propterea dicebat Gal. *2. aph. 20.* aliquando naturam humorum ſuper-
F fluitatem in corpore contentam aut in cutem, aut in fauces deponere: Et ſi quidem ma-
teria fuerit bilioſa, facit potiſſimum inflammationem gutturis: ſi fuerit ſanguis pituito-
ſus, facit inflammationem faucium (gulæ.) Hoc colligite ex Hipp. & Gal. *4. acut. 30 31.
& ſeqq.* Atq; ideo ſcribit idem Galenus *in com. 24. tertia partic.* vere fieri potiſſimum angi-
nas ex ſanguine pituitoſo, collecta pituita tempore hyemis: Autumno fiunt Anginę po-
tius ex ſanguine bilioſo, aucto tempore æſtatis. Hæc de angina proprie accepta.

§. *III. De impropria angina.* A

IMpropria Angina eſt *impedita deglutitio, aut reſpiratio cum periculo ſtrangulationis, ſed ſine inflammatione*: fit autem aliquando *ex Luxatione* primæ aut ſecundę vertebræ ceruicis ad interiora, vel ad latera, vt docuit *Hip.2.Ep 2.*& confirmauit Galenus 4.*de loc.aff.3.* Aliquando fit *ex materia pituitoſa, craſſa, & viſcida*, imbuente tunicam interiorem laryngis: Quandoq; vero hoc ipſum fit *ex ſiccitate eiuſdem tunicæ, aut muſculorum*: Has cauſſas propoſuit Gal.*4.aph.34.*

§. *IV. Signa.*

SIgna huius affectus ſunt ſatis conſpicua: Nam ſi quis aut deuorare cibum non poſſit, B
aut deuoret cum maxima difficultate, ita, vt aſſumta per nares excernantur, difficilis fit ſpiratio, dicimus hunc *angina laborare*.

Sed cauſſæ, & loci affecti diſtinguendi: Præterea etiam angina *Propria*, & *Impropria*.

Igitur ſi interiores muſculi laryngis ſint affecti, nullo apparente in faucibus tumore, aut rubore, ægri ſtrangulantur, neq; reſpirare poſſunt, niſi erecta ceruice, febris eſt acuta, ſitis maxima, linguæ ariditas: Nam hæc angina, vt dixi, ex humoribus fit bilioſis: & propterea autumno potiſſimum ſuperuenit. Quod ſi exteriores muſculi laryngis ſint affecti, nihil quidem appatet in faucibus, reſpiratio eſt minus difficilis: & quandoq; rubor
apparet circa pectus & gulam, propter illos quatuor muſculos communes, qui in laryn- C
gem inſeruiunt.

Vbi fauces & muſculi interiores gulæ afficiantur, tumor & rubor circa fauces apparet, deglutitio omnium maxime lęditur, lingua induratur, incraſſatur, inuertitur, & extra os apparet, ſicuti canibus, liuida, nigra, cum venis admodum tumidis & inflatis, neq; tamen extrinſecus tumor aut rubor apparet.

In muſculis autem externis affectis tumor & rubor eſt circa collum: Aliquando vſq; adeo magnus eſt hic tumor, vt trahat in conſenſum ligamenta vertebratum, & illis intro tractis fit luxatio.

Cauſſam anginę ſic diſtinguetis: Si fuerit *bilioſa*, autumno potiſſimum ſuccedit in
corporibus bilioſis, tumor in faucibus nullus apparet: & tamen ſtrangulatio eſt vehe- D
mẽtiſſima, dolor admodũ intenſus, ſenſus caliditatis maximus, febris inſignis, ardentiſſima. Vbi ſit ſanguis *pituitoſus*, apparet tumor, fit tempore hyemis, aut veris in conſtitutione humida, corpore pituitoſo, tuſſis adeſt, & exſpuitio materiæ pituitoſæ. His ſignis cognoſcetis *Anginam Propriam*.

Nam *impropria* diſtinguetur a propria per febrem. Nam impropria angina aut febre caret, aut ſi quæ eſt febris, præcedit anginam, non ſubſequitur.

Præterea angina, quæ fit ex Luxatione, ſequitur aut caſum, aut percuſſionem circa vertebras.

Ea, quæ fit ex craſſo catarrho, habet Reſpirationem cum ſonitu, quaſi cum ſterto- E
re, & ſi quis vtatur medicamento incidente, ſtatim ſubleuatur patiens:

Si fiat ex ſiccitate, præceſſit, & adhuc adeſt febris ardens.

§. *V. Prognoſis.*

EStomnis angina non modo periculoſus affectus, ſed etiam peracutus: imo exacte peracutus: Nam vt dicebat Hipp.3.*progn.16.* illa angina, in qua nullus apparet circa fauces tumor, & tamen ſuffocationis infert periculum, interficit prima die, quandoque ſecunda aut tertia, ad ſummum quarta. Itaq; hæc omnium eſt lethaliſſima.

Poſt illam ſequitur angina, in qua inflammantur muſculi deglutitioni inſeruien-
tes, qui interiores ſunt: Nam iſti producunt illam Anginam, in qua lingua induratur, F
incraſſatur, inuertitur, & inuoluntarie extra os emittitur.

Mitius habent illi, quibus inflammatio eſt in muſculis externis: Aut quibus *Tonſillæ* tantum tumidæ ſunt.

Conſueuit hic morbus deſinere aut per reſolutionem, aut per tranſmutationem, aut per ſuppurationem: & cum fit tranſmutatio, debet fieri ad exteriora.

Propter-

A Propterea dicebat Hip. *& 6. aph. 37. & 7 aph. 49. In angina tumore in collo apparente, aut in pectore bonum eſſe ſignum: quia materia permutatur ad exteriora.* Ceterum aliquando tumor & rubor extra apparent, non ex permutatione, ſed ex propagatione: quia ſcilicet, tanta eſt portio materiæ, vt impleat Internos, & Externos muſculos. Idcirco refert Hip. *2. Epid. ſect. 2.* mulierem quandam cum hoc tumore, & rubore externo quarta die obiiſſe.

Vbi vero *ſuppuratur*, diſrupto abſceſſu, ſanies aut diffluit per os, & hic eſt locus omnium conuenientiſſimus: Quandoq; vero poteſt diffluere in thoracem, quando ſcilicet inflammatio ſit in muſculis internis laryngis. Nam ſi ſuppuretur, vix fieri poteſt, quin
B pus deſcendat in pulmones, & thoracem, in quo caſu Hip. 5. *aphor. 10.* ſcribit, ſubſequi empyema, ſiue collectionem puris in thorace. Aliquando deſcendit in ventriculum, quando inflammatio eſt in muſculis internis gulæ; nonnunquam colligitur ſanies in illo ſpatio inani, quod eſt inter arteriam, & œſophagum, quando inflammatio eſt in muſculis exterioribus gulæ: Caſum talem vidi iam tres menſes in quodam patiente, qui obiit.

§. *VI. Curatio.*

IN curatione anginæ concordes omnes volunt, initium fieri a ſectione venæ, & quia in viris nulla eſt difficultas de loco ſecandi venam. Certum eſt enim cum robuſtiores fuerint, ſecandam eſſe primo cephalicam vnius lateris, deinde eodem die cephalicam alterius: & ſi res vrgeat, aperiendę quoq; ſunt venæ ſub lingua: Si morbus dat inducias, a-
C petiantur in ſequenti die. Sed cum inflammatio non cedit, poſt illas duas venarum ſectiones, licet quoq; reuulſionis gratia hirudines applicare venis ſedalibus, & cucurbitulas affigere, ita vt non mittatur ſanguis ad vncias, ſed in pluribus miſſionibus ad libras.

Memini Venetiis ſpatio 2. dierum miſiſſe 30. ℥. Imminebat illi periculum ſuffocationis.

Sed ſi occurrat *mulier anginoſa*, cui menſes deficiant, aut quæ menſes propediem exſpectet, vel actu habeat, quid tunc agendum? Nolo vos imitari illos, qui ſecant ſuperiores: In huiuſmodi caſu ſtatim ſecandæ ſunt inferiores: Hoc docet Trall. *lib. 4. c. 1.* docet ratio: Nam ex huiuſmodi miſſione non tantum fit reuulſio, verum etiam fit naturalis
D purgationis eductio, & conſuetæ, quæ maxime inflammationem iuuat.

Quod ſi *ſtrangulatio* negotium faciat, ſectis venis infernis, tuto poteſtis aperire venas ſub lingua: Nam hæc miſſio non retrahit ab vtero, non trahit a toto corpore, ſed partem inflammatam euacuat: Ita agendum circa Sanguinis miſſionem.

Quod pertinet ad alias *reuulſiones*, omnes tentandæ ſunt: frictiones, ligaturæ, cucurbitulæ non ſcarificatæ, balneum aquæ calidæ, clyſteres acres: præcipue quando angina ortum ducat ex ſanguine pituitoſo.

Quod pertinet ad *Pharmaciam*, dum pro curanda Angina ad pharmaciam tranſeo, curationem diſtribuam in duas partes præcipuas. Prima enim verſabitur circa anginam proprie acceptam: Secunda circa impropriam. Rurſum autem in angina proprie accepta alia ſunt inſtituenda, vbi materia fuerit biliosa, alia vbi ſanguis ſyncerus, alia vero vbi
E ſanguis craſſus, & pituitoſus.

In *biliosa angina* Euacuatio tentari debet aut per *ſyrupum violatum*, aut *ſyrupum roſ. ſolut.* aut *caſſiam*, aut *diaprunum*: Et caſſia, ac diaprunis redigi debent in formam mixturæ mollis vel cũ *ſyr. violato*, vel cũ *ſyr. de nenuphare, (nymphea)* aut *de papauere*: & quanquã paulatim medicamentũ acceperint, hoc non modo non oberit; imo magis loco inflammato proderit: Ceterum quia aliquando locus eſt vſq; adeo anguſtus, vt neq; *ſyrup. roſ.* neq; *caſſ.* ingredi poſſint, tunc *ſero* vtendum admiſto *diagridio*: Sint autem Diagridii *gr. 5. ſeri prap.* ℔ j.

Interim internis *reprimentibus* vtendum: ſint reprimentia aut *aqua Plantaginis*, aut
F *Portulaca*, aut *ſemperuiui*, vel *decoctio Rubi, malicorij, balauſtiorum, gallarum, roſarum, antera*: His aquis, vel decoctis admiſceri poſſunt *ſucci* aut *ribes*, aut *agreſta*, aut *vinum granatorum*, aut *ſuccus mori*, aut *ſorbarum*, aut *meſpilorum*. Habetis quoq; in officinis paratas confectiones ex moris *(diamoron* vocant*)* ex corticibus nucum *(dianucum* dicunt*)* Iſtæ decoctis, aut aquis admiſceri poſſunt. Detineantur in faucibus abſq; gargariſmate: Nam gar-

A In *angina pituitoſa* purgatio corporis debet fieri per medicamenta pituitā educentia; ſed quæ ſint paruæ molis.

Miror eos, qui bolos proponunt, *hieram*, & alia: In his caſibus opus eſt *trochiſcis albandal*, accipiantur *gran.v. aut vj. trochiſcorum albandal*, & miſceantur vel cum *mell.roſ.* vel *violato*, vel cum *ſapa*, aut cum *modica caſſia*, vel in *iure*. Paulus in hoc caſu ſummopere laudat *clyſteres acres*, qui mihi quoque probantur.

Non ſunt audiendi, qui in his caſibus accipiunt, ſeu laudant *Vomitoria*: Nam exaſperant locum affectum. Circa vſum *Reprimentium* aliqua eſt diuerſitas .... in hac curatione, reſpectu anginæ bilioſæ. Licet enim in hoc caſu vti aceto, aut poſca, in qua incoxerint *palmulæ, maſtix, hordeum*, & *roſæ*.

B Non accipio Vidi Vidii ſententiam, qui ad reprimendum vtitur *diabeſaſar*, ſeu medicamento ex *ruta ſylueſtri*, cuius deſcriptionem habetis apud Trallium *lib.4.c.1.* Eſt enim medicamentum, quod potius digerat, quam reprimat: Eſt enim compoſitum ex calidis medicamentis. Itaque conuenit potius in augmento, & in ſtatu, quam in principio. Ceterum ſi illud medicamentum adhibeatur, vos poteritis tempore ſtatus ad digerendam materiam intrinſecus vti decocto ex *ſerpillo, radice ireos, mentaſtro ſaluia*.

Rhaſes noſter, & alii, vt Aet. & Paul. aſcendunt ad *ſinapim*, ad *piper*, ad *pyretrum*.

Ego experientia comprobaui, quod accepi a meis auis, & atauis, quod hæc compoſitio intrinſecus accepta ad digerendum mirifice facit:

C ℞. *Sileris montani pulueris*. ℥ ij.

Hic puluis poteſt dari aut cum decocto iam propoſito,
aut cum *melle*.

Ego vbi aluus ſit ſtiptica, permiſceo puluerem cum *caſſia*, & ſic aluus mouetur, & materia inflammationis digeritur. Inſufflantur quoq; pulueres per canalem in os, & fauces, & cum varii poſſint eſſe pulueres, hic mihi, & ſenioribus meis fuit probatus, qui fit ex *carduo benedicto* in has partes inſufflato.

Ceterum antiquiores valde diligentes in ſordidis proponendis medicamentis in ſtercore non modo canino; ſed etiam lupino, & humano, collecto tamen ex puero, qui per triduum lupinis nutriatur: Sed hæc ſordida non mihi placent: *Stercus caninum* non

D improbo.

Ita agendum, vbi neq; dolor multum vrgeat, neq; ſuffocationis periculum.

In doloribus autem intenſiſſimis inſtillare oportet in aures *oleum amygdalin.* Muniendæ ſunt fauces, & collum lanis in *oleo*, & *lacte imbutis*: adhibendum linimentum ex *mucilagine pſyllii*, & *malua*, *vitellis ouorum*, *lacte*, & *oleo amygdalino*.

Vbi ſuffocatio vigeat, ſupini decumbant, frequentes adhibeantur *cucurbitulæ* in occipite: *ſcarificationes* fiant, & ſatis profundæ in collo, pectore, præcipue, ſi tumor extrinſecus appareat: repetatur venæ ſectio ſub lingua: aliquando conducit ipſum quoq; palatum, & fauces ſcarificate. His non conferentibus Aſclepiades referente Cœlio Aurel. *3 de acut. cap. de angina* deueniebat ad ſectionem ipſius tracheæ arteriæ, quam Barbari

E Medici *ſubcinationem* vocant. Remedium eſt periculoſum; ſed in manifeſto vitæ diſcrimine ſatius eſt, vt dicebat Galen. x. meth. aliquid etiam cum periculo agere, quam certæ morti patientem credere: Modum huius operationis legite apud Paul. *lib.6.c.3.* & hæc de Ang. propriè dicta.

§. VII. De Angina impropria.

NAm quantum ad impropriam, quæ fit ex humore pituitoſo, curatur ſolo *oxymelite ſcyllitico*, *clyſteribus acribus*, & *medicamento pituitam purgante*, ſiue ſint pilulæ, ſiue boli pituitam educentes.

F Angina, quæ fit ex *Luxatione*, pertinet ad alium locum: ſic quæ fit ex *ſiccitate*.

CAP. XX. DE MORBIS, SYMPTOMATIbuſq; Oculorum.

OCulorum affectus vſque adeo multiplices ſunt, vt pro illis integre, & ſigillatim pertractandis integer annus vix ſufficiat, idcirco vt omnes aliquo me-

thodo percipiatis, incipiam ab enumeratione ſymptomatum, a quibus methodo reſo- A
lutoria tranſibo ad morbos.

Symptomata vero alia pertinent ad excrementa immodice fluentia, in quo gene-
re eſt *fluxus lacrymarum, & epiphora*; Alia pertinent ad actiones tactorias deprauatas, vt
eſt *dolor*; Alia ad motrices, in quo genere eſt *paralyſis, conuulſio*, quæ *ſtrabiſmos* dicitur, &
agitatio quædam oculi inuoluntaria, quam Græci *Hippon*; Latini *Equum* appellant, cuius
affectus meminit Gal. *1. prorh. 21.* & auctor definit. Medicarum; Alia denique pertinent
ad viſionem, quæ eſt oculi propria, ſiue ſit immutata, (minuta) ſiue ablata, aut de-
prauata.

Ego hoc tempore (Auditores) nihil dicam de ſymptomatis actionis motricis, B
quandoquidem de paralyſi & conuulſione ſatis dictũ eſt ſuo loco, & ille affectus, quem
hippon appellant, ſequitur affectum muſculorum, qui naturaliter imbecilles ſunt, vt do-
cuit Galen. *locis citatis*, & proprie curatur, ſicut paralyſis, & conuulſio ex repletione.

Symptomata vero actionis *tactoriæ & excrementorum* p. n. fluentium redigam ad
ophthalmiam, vt propterea tantum nobis inquirendi ſint oculorum morbi ex ſymptoma-
tis ad viſionem ſpectantibus.

Huiuſmodi morbi aut fiunt circa facultatem, aut circa præcipuum viſionis inſtru-
mentum, aut denique circa partes inſeruientes præcipuo inſtrumento.

Morbi *ad facultatem* ſpectantes, ſunt vel in neruis opticis vocatis, vel in cerebro, vel
in ſpiritu animali. Morbi præcipui inſtrumenti pertinent ad *cryſtallinum*; Ceteræ omnes C
partes inſeruiunt: Duo humores, *Vitreus* & *Albugineus*, ac ſeptem tunicæ omnibus no-
tiſſimæ, quarum prior adnata, ſeu coniunctiua vocatur, multas patitur affectiones, quas
in præſentia recenſebo, deinde ad palpebras, tum ad corneam tunicã, deinde ad vueam,
ſeu rhagoidem, aliaſque partes me conuertam.

In hac tunica adnata fiunt *Taraxis*, *Ophthalmia*, *Chimoſis* ſeu *Chemoſis*, *Hypoſphagma*,
Hypopyon, & *Pterygion*. Iſti omnes affectus ſimul etiam cum eo affectu, quẽ Græci dicunt
Epiphoram, poſſunt redigi ad ophthalmiam: qua ratione, nunc intelliges.

Taraxis, quæ Latinis dicitur *vacillatio*, ſeu *conturbatio*, nil aliud eſt, quam intempe-
ries calida coniunctiuæ cum aliquo rubore; ſed ſine tumore: Eſt quaſi principium in-
flammationis: Propterea ortum ducit potius ex cauſſis extrinſecis, inſolatu, balneoca- D
lido, puluere, fumo, feſtuca, aut aliquo animalculo oculum ingrediente, aut ex potu vini
meracioris, aliiſq; cauſſis externis. His cauſſis quandoq; accedit vera inflammatio, quæ
Ophthalmia *Ophthalmia* dicitur, quando ſcilicet vel totum corpus, vel caput humoribus fuerit ple-
num, vel oculi naturaliter imbecilles.

Hæc inflammatio eſt vel *Legitima* vel *Spuria*: Legitima fit ex ſanguine attracto, vel
propter cauſſam extrinſecam. Quæ cauſſa extrinſeca ſi fuerit percuſſio, facit illum affe-
ctum, qui *Hypoſphagma* appellatur, Arabes vocant *Tarſati*, Latini dicunt *Punctum ſangui-
nis*, quia ſanguis extravenatur, & circa coniunctiuam rubedo apparet.

Idipſum fit aliquando ex fluxione, ſiue fiat a parte propter ſuppreſſam ſanguinis ex
naribus excretionem, ſiue a toto corpore, vel ex plenitudine totius, vel ex retentis con- E
ſuetis excretionibus.

Spuria fit ex Bilioſo ſanguine, & quando huic bili ichor bilioſus, & acris miſceatur,
erumpunt lacrymæ frequentiſſimæ, quæ palpebras erodunt: in illis ruborem faciunt, at-
Epiphora. que etiam in angulis oculorum: Et hic affectus Græcis proprie dicitur *Epiphora*.

Quod ſi inflammatio ſit *pituitoſa*, quandoque eſt cum flatu connexa, & fit *Ophthal-
mia veſicalis* nuncupata: æmulatur veſicam inflatam; Aliquando habet fluxionem icho-
ris tenuis inſipidi ſine vlla acrimonia: Vocant hunc affectum Arabes *fluxum lacrymarum*.

Fit autem hæc fluxio eodem modo, quo omnis deſtillatio, aut per expreſſionem
cerebri a frigido, aut per colliquationem a calido, aut expellente facultate naturali
ſubſtantiam ichoroſam in caput delatam. F

Fit etiam aliquando Ophthalmia *Melancholica*, quæ indurata conſueuit tranſire in
illum affectum, quem *Vnguem* ſeu *Pterygion* Græci vocant; Quamuis hic affectus fiat e-
tiam ſine vlla inflammatione: Sponte enim adnaſcitur hic panniculus, ſeu membrana,
quæ in ſubſtantia & colore vnguem æmulatur, & non modo coniunctiuam; ſed etiam
quandoque corneam occupat.

Inflam-

Digitized by Google

A Inflammatio autem *Sanguinea*, quæ legitima eſt, quandoque ſuppuratur; quandoque vero induratur. Vocant huiuſmodi affectum Græci *Hypopyon*, ſeu *Suggillationem*. Gal. *5. de comp. per loc. c. 1.* vocat *Hypopyon* materiam contentam ſub membrana venas inflantem abſque ſuppuratione. Paul. *lib. 3.* inquit eſſe ſuppurationem.

Aliquando hæc inflammatio vſque adeo augetur, vt palpebras inuertat: Neque enim claudere poſſumus (poſſunt) oculum: Imo vero præ tumore inuertuntur: Hunc affectum Græci vocant *Chemoſin*, vel *Chimoſin*.

§. II. *Signa Ophthalmiæ, &c.*

B HIs ſic declaratis, non modo patent cauſſæ, verum etiam magna ex parte horum affectuum ſigna.

Etenim *Taraxis* ſiue vacillatio eſt rubor ſine tumore ex cauſſis prægreſſis, vt dictum eſt.

Inflammatio legitima habet ruborem cum tenſione venarum inſigni, cum plenitudine totius corporis.

Biliosa abſque ichore habet paruum tumorem; ſed cum colore citrino, vehementiſſimo dolore, febre acuta, in corpore bilioſo, poſt ſiccam conſtitutionem, *vt notauit Hipp. & cum eo Gal. 3. aph. 11. 12. 13.*

Si connexum habeat ichorem, multæ ſunt lacrymæ, quæ, vt dixi, erosionē faciunt.

C In *Pituitoſa* tumor eſt mollis, fere indolens, & ſi cum ichore, multæ emanant lacrymæ; ſi cum flatu, veſicæ in coniunctiua apparent.

In *melancholica* color eſt liuidus.

In hypoſphagmate nullus fere eſt dolor, imo inſciis ipſis patientibus plerunque hic ſanguis in coniunctiua extra venas apparet.

Suggillatio, ſeu *Hypopyon* facile cognoſcitur: Nam ſub membrana præcipue cornea, quando pus adeſt, alba materia apparet; Vbi vero non eſt ſupputata materia, venæ coniunctiuæ repletæ, & quaſi induratæ, videntur præ ſe ferre membranam quandam ſcil. aut fuſci, aut liuidi coloris ad differentiam *Pterygii*, ſeu vnguis, qui album habet colorem; æmulatur vnguem.

Chemoſis omnium facilime cognoſcitur ex ſignis propoſitis, ſi tumor ſit adeo magnus, vt palpebras inuertat.

D

§. III. *Præſagia.*

DE Prognoſticis Ophthalmiæ pauca nobis veniunt dicenda: Certum enim eſt Ophthalmiam, quo grandior fuerit, & ex humoribus frigidis, & tempore hyemali facta, eo diuturniorem eſſe; contrariam vero breuiorem.

Dictum eſt etiam ſpuriam tranſire aliquando in vnguem oculi; Legitimam vero vel in ſuppurationem ſiue hypopyon, vel in vlcus, & vlcus ſane varium, de quo infra abunde dicemus.

Omni Ophthalmiæ fluxum alui ſuperuenire bonum eſſe docuit Hipp. *6.* aph. *17.*

E *Lippientem alui profluuio corripi bonum*, ex quo docet Hipp. quantum ars ipſa ophthalmicis præſtare poſſit, euacuando humores confluentes.

§. IV. *Therapia.*

ITaque nos quoque ad curationem deſcendentes pauca quædam attingemus de euacuantibus totum corpus, & caput: Nam cetera volo vos requirere *in tract. de Catarrho*: Primum autem illud moneo *Taraxin*, ſiue *Vacillationem*, quæ ſequitur cauſſas externas, ſolis localibus remediis, & victu conuenienti ſanari.

Idcirco ſi fiat ex *feſtuca*, ſeu *animalculo* oculum ingrediente, oculus aqua impleatur,

F aut lacrymæ excitentur, aut ambra calefacta oculo appropinquetur, vel denique inuerſa palpebra tollatur feſtuca reſina impoſita extremitati ſtyli.

Si fuerit fumus, aut puluis, aut inſolatus, ſatis eſt oculum abluere aqua tepida, aut roſacea.

In *vera ophthalmia* locum habet venæ ſectio, de qua nihil dicam, niſi quod pertinet ad *Quantitatem*, quod ſcilicet in his caſibus liceat multum ſanguinis ſemel educere. Galen. *lib. cur. per ſang. miſſionem, cap.* xi. detractis ℔. vj. ſanguinis Lippientem breui curauit;

Aquar. betonicæ A
Aut *ſaluiæ q.ſ.* M.

Tenuis humor frigidus ſic præparetur.

℞ *ſyrup. de beton.*
de menth.
de abſynth. an. ℥ß.
Decoct. menth.
ſpicæ, Squinanth.
Acor. Ciper. ℥iij. M.

Craſſum vero humorem ſic præparabitis. B

℞ *Oxym. ſimpl.*
ſyrup. bizant. cum acet.
de beton. an. ℥ß.
Decoct. puleg.
Calament.
Orig. ſaluiæ,
ſtæchad. ℥iij.
M pro ſyrup.

Præparatos humores licebit hoc medicamento purgare:

℞ *pil. coch.* ʒj. C
de agar. Meſu. ʒß.
Cum aq. beton. reform. pil. v

Aut hoc Bolo ℞ *diaphæn.* ℥ß.
Elect. lenit. ʒvj.
ſpec. hier. ʒj.
M & cum ſucc. f. bol.

In potione ſic: ℞ *Agar. trochiſc.* ʒj.
infundatur in oxym. ſim. ſ.a.
Deinde adde mell. roſ. ſol. ℥iiij.
Aq. beton. q. ſ. D
M. & f. pot.

Repetendæ erunt tales purgationes, & præparationes pro iudicio Medici aut bis, aut ter: Interim capitis ſollicitudo eſt habenda, vt potiſſimum *per nares* purgetur, quando materia ad fauces, vel thoracem deſcendat, aut per ipſum os, ſi naribus malum aliquod inferat. De modo purgandi per has partes nihil dico: quia dictum eſt in tractatu de dolore capitis.

Quod pertinet ad *Alterantia* & humorem frigidum, & intemperiem partis ſolidæ, quæ debent eſſe calida, & ſicca tam interna, quam externa, hæc magna ex parte fuere propoſita ſuperius. Nunc itaq; aliqua proponam ſingularia aduerſus vtramq; deſtillationem ſiue tenuem ſiue craſſam, præſupponens nota eſſe alia omnia remedia, *aquas ſtil. thermal. decocta ligni, & ſalſa, & china, & ſaxafras, conſeruas calidas, magnos antidotos, ſtillicidia, pulueres. ſinapiſmos, & alia id genus propoſita.* E

In tenui itaq; deſtillatione ʒj. huius pulueris patienti exhibita poſt cœnam mirifice confert.

℞ *Thuris*
Olibani
Myrrh.
Styrac. an. ʒj.
Ireos } *an* ℥ß. F
Spicæ
Acori
Zuccar. fin. ad pond. omn. M

Detur aut in vino aliquo odorato, aut in iure alterato cum ſpica, cipero, mentha, & betonica.

Si pul-

A Si puluis non ſit præparatus, accipite grana ij, aut iij *olibani*, quæ poſſint eſſe ponderis ʒj. & integra deuorentur.

In catartho craſſo poterit confici talis puluis.

℞ *pulegij*
Maioran.
ſtæchados. an ʒ ij.
Cinamam.
B *Gariaph. an* ʒ j.
Zucc. ad pond. omn. M.

Detur ʒj. conſimiliter ex vino.

§. *VIII. Victus Ratio.*

HIs addenda eſt victus ratio, de qua pauca ſuperſunt dicenda. Poſſunt enim colligi ex dictis in ſuperiori lectione. Illud tantum *moneo*: In catarrho frigido tenuem victum vſq; ad tertiam diem mirabiliter conferre, & compeſcere quaſiq; ilico extinguere imminentes deſtillationes, vt propterea ſcribat Heurnius, *ſe dum abſtinuiſſet triduo a potione, deſtillationem ſtatim ſanaſſe.* Ceterum vbi in longius tempus protrahitur tenuis victus ratio, non conuenit: Propterea Hipp. præceptum: *Tenuis victus in longis morbis ſemper periculoſus.*
C

Itaq; quicquid alii ſentiant, *conſulo*, vt non tantum moderatus præbeatur cibus, ſed etiam poſt incrementum potus vini concedatur: Nam *in principio*, vt dixi, *abſtinentia a potu maxime eſt vtilis: In augmento mulſa potus conuenit: Circa ſtatum vinum concedatur.*

§. *IX. CVRATIO AFFECTVVM, QVOS parit Deſtillatio.*

D VEnio ad curandos, qui ex deſtillatione conſurgunt, morbos & affectus.

Deſtillatio, vt dixi, decumbit in dentes, in gingiuas, in columellam, in fauces, & facit *dentium mobilitatem, dolorem gingiuarum, inflammationes & abſceſſus, faucium vlcera, columellæ procidentiam.* Ad hæc omnia mala ſic occurrendum eſt.

Primum quidem ſi dentes ſint mobiles præ nimia gingiuarum laxitate ex humiditate, conuenit hæc collutio.

℞ *ſalu.*
Roriſmar. an. M. ß.
Ciperi, Ireos an. ʒij.
Thur. Myrrh.
Alum. ſciſſil. an. ʒj.

E Bull. in ſ.q. vin. nig. generoſ. lubauſter. vſq; ad conſumt. mediet. f. expreſ. f. collutio.

Poſt *collutionem* inſpergantur gingiuæ puluere facto ex eodem *thure, myrrha, & alumine* ſimul commiſtis: & quia in hac laxitate, & humiditate plerunq; vnus dens alios ſupereminet, vt inter mandendum maximum ſequatur incommodum, dens, qui ſupereminet, lima eſt atterendus. Modum videatis ex Gal. *v. de comp. per loc. c. 3.*

Ad *dolorem dentium ex cauſſa calida* quanquam multa probentur, vt *decoctum ſemperuiui, parietar. portulac.* nihil præſtantius *decocta foliorum hyoſciami aut in acet. ſolo, aut in aceto miſto cum aliqua portione ſucci ſemperuiui.* Hoc autem perpetuo memoriæ mandandum,
F in omnibus dentium doloribus acetum conuenire: Nam adiuuat medicamenti penetrationem.

Gingiuis dolentibus, abſtinendum ab aceto.

Si dolor fiat a *cauſſa frigida*, in aceto bulliant *radices pyret. & acorus, aut ſaluia, & roſmar. radix etiam tithymalli cocta in eod. aceto* mirifice valet.

Quod ſi dolor ſit *ex vermibus*, fiat collutio ex *aceto ſcyllitico, aut ex aceto*, in quo bullierint *ſcylla, ſcordium, dictamnus Creticus.* Impoſtura eſt quorundam circumforaneorum,

qui accipiunt *hyoſcyamum*,& ex eo ſuffumigium dentibus faciunt,ex quo ſuffumigio pro A pter herbæ huius proprietatem quaſi vermiculi videntur cadere ex ore: Et tunc iſti dicunt,ſe ex vſu huius herbæ ſuſtuliſſe vermes. Iuuat quidem hæc ſuffumigatio ad dolores ex fluxione calida,ſed non educit vermes.

Putant quidam, hoc genus linimenti vel cerati dentibus appoſiti omnem dolorem ſanare.

℞ *Gallar.*
Alumin. an. ℨj.
picis communis q.ſ. M.

Ego vero in maximis dentium doloribus ac gingiuarum, nihil præſtantius ſum B expertus hoc emplaſtro, maxillæ appoſito.

℞ *farin. hord.*
fabar. an. ℥iij.
Ol. roſ.compl.
*amyg.dul.an.*ℨj.ß.
ſucc.ſemperui. ℥j.ß.
Lactis q.ſ. M. f. Emplaſt.

Leuiores gingiuarum inflammationes leuiſſimo etiam negotio ſuperantur: quandoquidem ſola *carica* in uerſa inflammationi impoſita aut digeruntur, aut ſuppurantur,& diſrupto abſceſſu *ſola aqua hordei mell.roſ.* commiſta prompte vlcuſculum ſanat: Sed vbi *in- C flammatio carnis excreſcentiam* habuerit, quam parulidem vocant, ægre admodum curatur: Et ſi quidem caro fuerit pauca & mollis, aut fortibus ſiccantibus aut cauſticis curatur. Fortia erunt ſiccantia *puluis aluminis, miſy, aut ſory*: vel *oleo ex calcantho*, aut *ex ſulphure*, caro illavſq; quo ſanatur & exſiccatur,erit tangenda: Vbi vero multum creuerit,ſi gracile habuerit pendiculum,ſiue appendicem,ligatione curatur filo ex ſeta concinnato paulatim conſtricto,deinde ipſi carni inſperſo puluere aut *iam propoſito*,aut *herba ſabina*. Muniantur autem circumſtantes partes.

Ad *abſceſſus gingiuarum maiores*,quos vocant epulides, fortibus etiam opus eſt auxilijs: Nam plerunq; corrumpitur os,& mali origo ortum trahit ex radice alicuius dentis, & fit fiſtula,quæ mandibulam totam ſolet perforare: In quo caſu nunquam perficitur D curatio,niſi auulſione dentis corroſi,igni actuali foramini ipſius abſceſſus adhibito. Ego quendam curaui frequenti vſu *olei ex chalcantho*: nam tota corrupta caro gingiuæ huius olei vſu, & lotionum, quibus vtebatur poſt oleum, fuit ſeparata,& os mandibulæ corruptum magnitudinis auellanæ ſponte exiit: Erit autem decoctio talis.

℞ *ligni Ind.* ℥j.
ſcabioſ. Plantag.
Piloſel. Virg.aur.an. M.j.
Folior. ol. M.ß.
Alumin. ℨij.

Bull. in ſ.q. aqu. vſq; ad tertiam partem, & f. colat. in ſingulis ℥iij. adde mel. roſ. E ſimp. ℥ß.

Ad *vlcera linguæ,oris,& faucium ſuperficialia* quæ vocant *aphthas*, valent *pulueres roſ. myrtill. cortic. granat. camarum & omnium concharum*. Exſiccant enim ſine morſu: Valet etiam Lotio facta ex decocto *hordei,plantaginis,roſarum, acacia, myrtillorum.* Sed nihil præſtantius hac decoctione,quæ eſt experta.

℞ *ſummitat. rubi,*
Antera an. ℨj.
Myrtill.
Roſar. rub. an. ℨij.
Succ. plantag. ℥iii. F

Bull. hæc omnia in ſ.q. aquæ vſq; ad medietatis conſumt. facta colatura vtamini pro collutione oris.

Si quis voluerit addere aut *diamoron*, aut *dianucum*, hoc etiam maxime confert. Illud etiam moneo in iſtis vlceribus recentibus præſentaneum eſſe remediū & auxilium *omphaciū*,ſiue *agreſtā*, vt vulgo vocāt,pro gargariſmate: In *nomis*, ſeu *in vlceribus depaſcentibus*

ſtatim

A ſtatim aſcendendum ad *ol. ex ſulph. ex calcantho, ex antimonio, ad aquam ex Talpa*, aut ad illam qua vtuntur aurifabri pro ſeparandis metallis: Sed quia hæc aqua eſt fortiſſima, accipiatis huius ℥j. *aqu. plantagin.* ℥v. & locus tantum vlceratus leuiter tangatur *goſſipio madefacto, styloq; impaſita*, deinde ſequatur lotio aut *ex aqua hordei*, aut *ex ſero lactis*, aut *ex aqua plantaginis*. Ego autem nil præſtantius inueni *aqua virg. aurea*, cuius miros vidi effectus.

Ad *columellam procidentem*, ſi prociderit ex nimia humiditate, confert aut gargatiſma *ex auſtero vino*, in quo bullierit *ſpica, acorus, oliban. maſtix, & thus*, aut (quod vulgo faciunt) Recipite ʒj. *piper puluériz.* aut *pyretri ſpatulæ*, aut *cochleari impaſiti*, & columellam hoc ipſo puluere piperis, aut pyterri attollatis: hoc enim bis, aut ter facto, ſtatim exſiccatur.

B Quod ſi humores ſint calidi, loco horum ℞ *puluerem aut roſ. aut cart. gran.* Vbi vſq; adeo ſit elongata, vt deglutitionem impediat, præcidenda eſt, niſi inflammatio, aut nigredo inſignis adſit, ſed potius extremitas mollis & laxa fuerit. Modum præcidendi leg. apud Paul. *lib. 6. c. 13.* & ap. Ambr. Paræum *lib 7. ſua magn. chirurg. c. 7.*

At raucedinem ex multa materia humida ſine calore nihil conducit magis diaolibano vocato, aut formulam talem vos ipſi componatis:

℞ *thur. Oliban. an.* ʒj.
Maſt. ʒj. ß. *Glyziryzæ ſucci* ʒij
Farin. Erui aut Orabi aut fabar. ʒiij. Mell. q. ſ.

M. & f. formulæ, quæ deſiccentur in vmbra & detineantur in ore. Valet quoq;

C ſuccus glycirizæ, aut radix recens: Sicuti in raucedine ex cauſſa calida valet *diatragantum frigidum, diacodium, diapenidium, zaccarum candidum viol. Aut hæc compoſitio.*

℞ *ſucci glyciryz.* ʒij.
Farinæ Amyli, Tragant. an. ʒi.
Penidiarum, Zucc. cand. viol. an. ʒj ß.
Syr. de papau. q. ſ. M. & f. formulæ modo dicto, id eſt, quæ exſiccatæ in vmbra, detineantur in ore.

Poſtularet iam hic locus, vt vobis proponerem curationem inflammationis columellæ, & tonſillarum: Sed quia hæc curatio non differt a curatione anginæ, ideo de angina primo aliqua nobis ſunt dicenda.

D

CAP. XIX. *DE ANGINA.*

ANgina, quam Arabes *Squinantiam* vocant, dupliciter apud Galenum accipitur: *proprie* ſcilicet & *improprie*. Loquemur primo de *propria* acceptione, deinde de *impropria*: Angina proprie accepta eſt *inflammatio faucium, aut gutturis*: Per *inflammationem* intelligo tumorem vel ex ſanguine ſyncero, vel ex bile, vel pituita, vel melancholia: Nomine *faucium* illam intelligo partem, quam Græci *pharyngem* vocant, & ſuperiacet ipſi gulæ, & gutturi: Intelligo etiam nomine *faucium* muſculos deglutitioni inſeruientes. Nomine autem *gutturis* cum Galeno *4. aph. 34.* intelligo laringem ipſam caput aſperæ arteriæ: In his igitur locis dum fit inflammatio, poteſt fieri aut in muſculis *Internis*, vel *Externis*, &

E cum fuerit in *Internis* ipſius gutturis, facit illam anginæ ſpeciem, quam proprie vocant *Cynanchen*; ſi fuerit in *Externis*, vocant *paracynanchen*: Vbi vero inflammantur *interiores* muſculi faucium, & gulæ, vocant *ſynanchen*, vbi exteriores, *paraſynanchen* dicunt: hanc diſtinctionem habetis apud Gal. *4. aph. 34.* quam accepit Trallian. *lib. 4. c. 1.* & Paul. *lib 3. cap. (24.) 27.*

§. *II. Cauſſa.*

MAteria inflammationis aut fluit *ex capite*, aliquando vero vel *ex iecore*, vel *ex vtero*, vel *toto corpore*: Proptetea dicebat Gal. *2. aph. 20.* aliquando naturam humorum ſuper-

F fluitatem in corpore contentam aut in cutem, aut in fauces deponere: Et ſi quidem materia fuerit bilioſa, facit potiſſimum inflammationem gutturis: ſi fuerit ſanguis pituitoſus, facit inflammationem faucium (gulæ.) Hoc colligite ex Hipp. & Gal. 4. *acut. 30 31. & ſeqq.* Atq; ideo ſcribit idem Galenus *in com. 24. tertia partic.* vere fieri potiſſimum anginas ex ſanguine pituitoſo, collecta pituita tempore hyemis: Autumno fiunt Anginę potius ex ſanguine bilioſo, aucto tempore æſtatis. Hæc de angina proprie accepta.

Digitized by Google

§. *III. De impropria angina.* A

IMpropria Angina eſt *impedita deglutitio, aut reſpiratio cum periculo ſtrangulationis, ſed ſine inflammatione*: fit autem aliquando *ex Luxatione* primæ aut ſecundę vertebræ ceruicis ad interiora, vel ad latera, vt docuit *Hip.2.Ep 2.* & confirmauit Galenus 4.*de loc.aff.3.* Aliquando fit *ex materia pituitoſa, craſſa, & viſcida*, imbuente tunicam interiorem laryngis: Quandoq; vero hoc ipſum fit ex *ſiccitate eiuſdem tunicæ, aut muſculorum*: Has cauſſas propoſuit Gal.*4.aph.34.*

§. *IV. Signa.*

SIgna huius affectus ſunt ſatis conſpicua: Nam ſi quis aut deuorare cibum non poſſit, B
aut deuoret cum maxima difficultate, ita, vt aſſumta per nares excernantur, difficilis fit ſpiratio, dicimus hunc *angina laborare.*

Sed cauſſæ, & loci affecti diſtinguendi: Præterea etiam angina *Propria*, & *Impropria.*

Igitur ſi interiores muſculi laryngis ſint affecti, nullo apparente in faucibus tumore, aut rubore, ægri ſtrangulantur, neq; reſpirare poſſunt, niſi erecta ceruice, febris eſt acuta, ſitis maxima, linguæ ariditas: Nam hæc angina, vt dixi, ex humoribus fit biliosis: & propterea autumno potiſſimum ſuperuenit. Quod ſi exteriores muſculi laryngis ſint affecti, nihil quidem apparet in faucibus, reſpiratio eſt minus difficilis: & quandoq; rubor apparet circa pectus & gulam, propter illos quatuor muſculos communes, qui in laryn- C
gem inſeruntur.

Vbi fauces & muſculi interiores gulæ afficiantur, tumor & rubor circa fauces apparet, deglutitio omnium maxime lęditur, lingua induratur, incraſſatur, inuertitur, & extra os apparet, ſicuti canibus, liuida, nigra, cum venis admodum tumidis & inflatis, neq; tamen extrinſecus tumor aut rubor apparet.

In muſculis autem externis affectis tumor & rubor eſt circa collum: Aliquando vſq; adeo magnus eſt hic tumor, vt trahat in conſenſum ligamenta vertebrarum, & illis intro tractis fit luxatio.

Cauſſam anginę ſic diſtinguetis: Si fuerit *biliosa*, autumno potiſſimum ſuccedit in
corporibus bilioſis, tumor in faucibus nullus apparet: & tamen ſtrangulatio eſt vehe- D
mētiſſima, dolor admodū intenſus, ſenſus caliditatis maximus, febris inſignis, ardentiſſima. Vbi ſit ſanguis *pituitoſus*, apparet tumor, fit tempore hyemis, aut veris in conſtitutione humida, corpore pituitoſo, tuſſis adeſt, & exſpuitio materiæ pituitoſæ. His ſignis cognoſcetis *Anginam Propriam.*

Nam *impropria* diſtinguetur a propria per febrem. Nam impropria angina aut febre caret, aut ſi quæ eſt febris, præcedit anginam, non ſubſequitur.

Præterea angina, quæ fit ex Luxatione, ſequitur aut caſum, aut percuſſionem circa vertebras.

Ea, quæ fit ex craſſo catarrho, habet Reſpirationem cum ſonitu, quaſi cum ſterto- E
re, & ſi quis vtatur medicamento incidente, ſtatim ſubleuatur patiens:

Si fiat ex ſiccitate, præceſſit, & adhuc adeſt febris ardens.

§. *V. Prognoſis.*

EST omnis angina non modo periculoſus affectus, ſed etiam peracutus: imo exacte peracutus: Nam vt dicebat Hipp.3.*progn.16.* illa angina, in qua nullus apparet circa fauces tumor, & tamen ſuffocationis infert periculum, interficit prima die, quandoque ſecunda aut tertia, ad ſummum quarta. Itaq; hæc omnium eſt lethaliſſima.

Poſt illam ſequitur angina, in qua inflammantur muſculi deglutitioni inſeruien-
tes, qui interiores ſunt: Nam iſti producunt illam Anginam, in qua lingua induratur, F
incraſſatur, inuertitur, & inuoluntarie extra os emittitur.

Mitius habent illi, quibus inflammatio eſt in muſculis externis: Aut quibus *Tonſillæ* tantum tumidæ ſunt.

Conſueuit hic morbus deſinere aut per reſolutionem, aut per transmutationem, aut per ſuppurationem: & cum fit tranſmutatio, debet fieri ad exteriora.

Propter-

A Propterea dicebat Hip. *& 6. aph. 37. & 7 aph. 49. In angina tumore in collo apparente, aut*
in pectore bonum eſſe ſignum: quia materia permutatur ad exteriora. Ceterum aliquando tu-
mor & rubor extra apparent, non ex permutatione, ſed ex propagatione: quia ſcilicet,
tanta eſt portio materiæ, vt impleat Internos, & Externos muſculos. Idcirco refert Hip.
2. Epid. ſect. 2. mulierem quandam cum hoc tumore, & rubore externo quarta die ob-
iiſſe.

Vbi vero *ſuppuratur*, diſrupto abſceſſu, ſanies aut diffluit per os, & hic eſt locus o-
mnium conuenientiſſimus: Quandoq; vero poteſt diffluere in thoracem, quando ſcili-
cet inflammatio ſit in muſculis internis laryngis: Nam ſi ſuppuretur, vix fieri poteſt, quin
B pus deſcendat in pulmones, & thoracem, in quo caſu Hip. 5. *aphor. 10.* ſcribit, ſubſequi em-
pyema, ſiue collectionem puris in thorace. Aliquando deſcendit in ventriculum, quan-
do inflammatio eſt in muſculis internis gulæ; nonnunquam colligitur ſanies in illo ſpa-
tio inani, quod eſt inter arteriam, & œſophagum, quando inflammatio eſt in muſculis
exterioribus gulæ: Caſum talem vidi iam tres menſes in quodam patiente, qui obiit.

§. *VI. Curatio.*

IN curatione anginæ concordes omnes volunt, initium fieri a ſectione venæ, & quia in
viris nulla eſt difficultas de loco ſecandi venam. Certum eſt enim cum robuſtiores fu-
erint, ſecandam eſſe primo cephalicam vnius lateris, deinde eodem die cephalicam al-
terius: & ſi res vrgeat, aperiendæ quoq; ſunt venæ ſub lingua: Si morbus dat inducias, a-
C periantur in ſequenti die. Sed cum inflammatio non cedit, poſt illas duas venarum ſecti-
ones, licet quoq; reuulſionis gratia hirudines applicare venis ſedalibus, & cucurbitulas
affigere, ita vt non mittatur ſanguis ad vncias, ſed in pluribus miſſionibus ad libras.

Memini Venetiis ſpatio 2. dierum miſiſſe 30. ℥. Imminebat illi periculum ſuffoca-
tionis.

Sed ſi occurrat *mulier anginoſa*, cui menſes deficiant, aut quæ menſes propediem ex-
ſpectet, vel actu habeat, quid tunc agendum? Nolo vos imitari illos, qui ſecant ſuperio-
res: In huiuſmodi caſu ſtatim ſecandæ ſunt inferiores: Hoc docet Trall. *lib. 4. c. 1.* docet
ratio: Nam ex huiuſmodi miſſione non tantum fit reuulſio, verum etiam fit naturalis
D purgationis eductio, & conſuetæ, quæ maxime inflammationem iuuat.

Quod ſi *ſtrangulatio* negotium faciat, ſectis venis infernis, tuto poteſtis aperire ve-
nas ſub lingua: Nam hæc miſſio non retrahit ab vtero, non trahit a toto corpore, ſed par-
tem inflammatam euacuat: Ita agendum circa Sanguinis miſſionem.

Quod pertinet ad alias *reuulſiones*, omnes tentandæ ſunt: frictiones, ligaturæ, cu-
curbitulæ non ſcarificatæ, balneum aquæ calidæ, clyſteres acres: præcipue quando angi-
na ortum ducat ex ſanguine pituitoſo.

Quod pertinet ad *Pharmaciam*, dum pro curanda Angina ad pharmaciam tranſeo,
curationem diſtribuam in duas partes præcipuas. Prima enim verſabitur circa anginam
proprie acceptam: Secunda circa impropriam. Rurſum autem in angina proprie acce-
pta alia ſunt inſtituenda, vbi materia fuerit biliosa, alia vbi ſanguis ſyncerus, alia vero vbi
E ſanguis craſſus, & pituitoſus.

In *bilioſa angina* Euacuatio tentari debet aut per *ſyrupum violatum*, aut *ſyrupum roſ.*
ſolut. aut *caſſiam*, aut *diaprunum*: Et caſſia, ac diaprunis redigi debent in formam miſturæ
mollis vel cũ *ſyr. violato*, vel cũ *ſyr. de nenuphare, (nymphea)* aut *de papauere*: & quanquã pau-
latim medicamentũ acceperint, hoc non modo non oberit; imo magis loco inflamma-
to proderit: Ceterum quia aliquando locus eſt vſq; adeo anguſtus, vt neq; *ſyrup. roſ.* neq;
caſſ. ingredi poſſint, tunc *ſero* vtendum admiſto *diagridio*: Sint autem Diagridii *gr. 5. ſeri*
prap. ℔ j.

Interim internis *reprimentibus* vtendum: ſint reprimentia aut *aqua Plantaginis*, aut
F *Portulaca*, aut *ſemperuiui*, vel *decoctio Rubi, malicorij, balauſtiorum, gallarum, roſarum, anteræ*:
His aquis, vel decoctis admiſceri poſſunt *ſucci* aut *ribes*, aut *agreſta*, aut *vinum granatorum*,
aut *ſuccus mori*, aut *ſorbarum*, aut *meſpilorum*. Habetis quoq; in officinis paratas confectio-
ones ex moris (*diamoron* vocant) ex corticibus nucum (*dianucum* dicunt) Iſtæ decoctis,
aut aquis admiſceri poſſunt. Detineantur in faucibus abſq; gargariſmate: Nam gar-

A In *angina pituitoſa* purgatio corporis debet fieri per medicamenta pituitã educentia; ſed quæ ſint paruæ molis.

Miror eos, qui bolos proponunt, *hieram*, & alia: In his caſibus opus eſt *trochiſcis albandal.* accipiantur *gran. v. aut vj. trochiſcorum alhandal*, & miſceantur vel cum *mell. roſ.* vel *violato*, vel cum *ſapa*, aut cum *medica caſſia*, vel in *Iure*. Paulus in hoc caſu ſummopere laudat *clyſteres acres*, qui mihi quoque probantur.

Non ſunt audiendi, qui in his caſibus accipiunt, ſeu laudant *Vomitoria*: Nam exaſperant locum affectum. Circa vſum *Reprimentium* aliqua eſt diuerſitas .... in hac curatione, reſpectu anginæ bilioſæ. Licet enim in hoc caſu vti aceto, aut poſca, in qua incoB xerint *palmulæ, maſtix, hordeum*, & *roſa*.

Non accipio Vidi Vidii ſententiam, qui ad reprimendum vtitur *diabeſaſar*, ſeu medicamento ex *ruta ſylueſtri*, cuius deſcriptionem habebis apud Trallium *lib. 4. c. 1.* Eſt enim medicamentum, quod potius digerat, quam reprimat: Eſt enim compoſitum ex calidis medicamentis. Itaque conuenit potius in augmento, & in ſtatu, quam in principio. Ceterum ſi illud medicamentum adhibeatur, vos poteritis tempore ſtatus ad digerendam materiam intrinſecus vti decocto ex *ſerpillo, radice ireos, mentaſtro ſaluia*.

Rhaſes noſter, & alii, vt Aet. & Paul. aſcendunt ad *ſinapim*, ad *piper*, ad *pyretrum*.

Ego experientia comprobaui, quod accepi a meis auis, & atauis, quod hæc compoſitio intrinſecus accepta ad digerendum mirifice facit:

C ℞ *Stercris montani pulueris*. ℥ ij.

Hic puluis poteſt dari aut cum decocto iam propoſito, aut cum *melle*.

Ego vbi aluus ſit ſtiptica, permiſceo puluerem cum *caſſia*, & ſic aluus mouetur, & materia inflammationis digeritur. Inſufflantur quoque pulueres per canalem in os, & fauces, & cum varii poſſint eſſe pulueres, hic mihi, & ſenioribus meis fuit probatus, qui fit ex *carduo benedicto* in has partes inſufflato.

Ceterum antiquiores valde diligentes in ſordidis proponendis medicamentis in ſtercore non modo canino; ſed etiam lupino, & humano, collecto tamen ex puero, qui per triduum lupinis nutriatur: Sed hæc ſordida non mihi placent: *Stercus caninum* non D improbo.

Ita agendum, vbi neque dolor multum vrgeat, neque ſuffocationis periculum.

In doloribus autem intenſiſſimis inſtillare oportet in aures *oleum amygdalin.* Muniendæ ſunt fauces, & collum lauis in *oleo*, & *lacte imbutis*: adhibendum linimentum ex *muccilagine pſyllii*, & *malua*, *vitellis ouorum*, *lacte*, & *oleo amygdalino*.

Vbi ſuffocatio vigeat, ſupini decumbant, frequentes adhibeantur *cucurbitulæ* in occipite: *ſcarificationes* fiant, & ſatis profundæ in collo, pectore, præcipue, ſi tumor extrinſecus appareat: repetatur venæ ſectio ſub lingua: aliquando conducit ipſum quoque palatum, & fauces ſcarificare. His non conferentibus Aſclepiades referente Cœlio Aurel. *3. de acut. cap. de angina* deueniebat ad ſectionem ipſius tracheæ arteriæ, quam Barbari E Medici *ſubcanationem* vocant. Remedium eſt periculoſum; ſed in manifeſto vitæ diſcrimine ſatius eſt, vt dicebat Galen. x. meth. aliquid etiam cum periculo agere, quam certæ morti patientem credere: Modum huius operationis legite apud Paul. *lib. 6. c. 3.* & hæc de Ang. proprie dicta.

§. VII. *De Angina impropria.*

NAm quantum ad impropriam, quæ fit ex humore pituitoſo, curatur ſolo *oxymelite ſcyllitico*, *clyſteribus acribus*, & *medicamento pituitam purgante*, ſiue ſint pilulæ, ſiue boli pituitam educentes.

F Angina, quæ fit ex *Luxatione*, pertinet ad alium locum: ſic quæ fit ex *ſiccitate*.

CAP. XX. *DE MORBIS, SYMPTOMATIbuſq; Oculorum.*

OCulorum affectus vſque adeo multiplices ſunt, vt pro illis integre, & ſigillatim pertractandis integer annus vix ſufficiat, idcirco vt omnes aliquo me-

Inflammatio autem *Sanguinea*, quæ legitima eſt, quandoque ſuppuratur; quando-
A que vero induratur. Vocant huiuſmodi affectum Græci *Hypopyon*, ſeu *Suggillationem*. Gal. *5. de comp. per loc. c. 1.* vocat *Hypopyon* materiam contentam ſub membrana venas inflantem abſque ſuppuratione. Paul. *lib. 3.* inquit eſſe ſuppurationem.

Aliquando hæc inflammatio vſque adeo augetur, vt palpebras inuertat: Neque enim claudere poſſumus (poſſunt) oculum: Imo vero præ tumore inuertuntur: Hunc affectum Græci vocant *Chemoſin*, vel *Chimoſin*.

§. II. *Signa Ophthalmiæ, &c.*

B His ſic declaratis, non modo patent cauſſæ, verum etiam magna ex parte horum affectuum ſigna.

Etenim *Taraxis* ſiue vacillatio eſt rubor ſine tumore ex cauſſis prægreſſis, vt dictum eſt.

Inflammatio legitima habet ruborem cum tenſione venarum inſigni, cum plenitudine totius corporis.

Biliosa abſque ichore habet paruum tumorem; ſed cum colore citrino, vehementiſſimo dolore, febre acuta, in corpore bilioſo, poſt ſiccam conſtitutionem, *vt notauit Hipp. & cum eo Gal. 3. aph. 11. 12. 13.*

Si connexum habeat ichorem, multæ ſunt lacrymæ, quæ, vt dixi, eroſionẽ faciunt.

C In *Pituitoſa* tumor eſt mollis, fere indolens, & ſi cum ichore, multæ emanant lacrymæ; ſi cum flatu, veſicæ in coniunctiua apparent.

In *melancholica* color eſt liuidus.

In hypoſphagmate nullus fere eſt dolor, imo inſciis ipſis patientibus plerunque hic ſanguis in coniunctiua extra venas apparet.

Suggillatio, ſeu *Hypopyon* facile cognoſcitur: Nam ſub membrana præcipue cornea, quando pus adeſt, alba materia apparet; Vbi vero non eſt ſuppurata materia, venæ coniunctiuæ repletæ, & quaſi induratæ, videntur præ ſe ferre membranam quandam ſcil. aut fuſci, aut liuidi coloris ad differentiam *Pterygii*, ſeu vnguis, qui album habet colorem; æmulatur vnguem.

Chemoſis omnium facilime cognoſcitur ex ſignis propoſitis, ſi tumor ſit adeo ma-
D gnus, vt palpebras inuertat.

§. III. *Præſagia.*

De Prognoſticis Ophthalmiæ pauca nobis veniunt dicenda: Certum enim eſt Ophthalmiam, quo grandior fuerit, & ex humoribus frigidis, & tempore hyemali facta, eo diuturniorem eſſe; contrariam vero breuiorem.

Dictum eſt etiam ſpuriam tranſire aliquando in vnguem oculi; Legitimam vero vel in ſuppurationem ſiue hypopyon, vel in vlcus, & vlcus ſane varium, de quo infra abunde dicemus.

Omni Ophthalmiæ fluxum alui ſuperuenire bonum eſſe docuit Hipp. 6. aph. 17.
E *Lippientem alui profluuio corripi bonum*, ex quo docet Hipp. quantum ars ipſa ophthalmicis præſtare poſſit, euacuando humores confluentes.

§. IV. *Therapia.*

Itaque nos quoque ad curationem deſcendentes pauca quædam attingemus de euacuantibus totum corpus, & caput: Nam cetera volo vos requirere *in tract. de Catarrho.* Primum autem illud moneo *Taraxin*, ſiue *Vacillationem*, quæ ſequitur cauſſas externas, ſolis localibus remediis, & victu conuenienti ſanari.

Idcirco ſi fit ex *feſtuca*, ſeu *animalculo* oculum ingrediente, oculus aqua impleatur,
F aut lacrymæ excitentur, aut ambra calefacta oculo appropinquetur, vel denique inuerſa palpebra tollatur feſtuca reſina impoſita extremitati ſtyli.

Si fuerit fumus, aut puluis, aut inſolatus, ſatis eſt oculum abluere aqua tepida, aut roſacea.

In *vera ophthalmia* locum habet venæ ſectio, de qua nihil dicam, niſi quod pertinet ad *Quantitatem*, quod ſcilicet in his caſibus liceat multum ſanguinis ſemel educere. Galen. *lib. cur. per ſang. miſſionem, cap.* xi. detractis ℔. vj. ſanguinis Lippientem breui curauit,

Qui vereatur hanc ſummam ſanguinis miſſionem, non vereatur ſaltem in corpore ple- A
thorico ℔ j. vel ij. & pro neceſſitate augmenti inflammationis ſectionem repetat, hiru-
dines venis ſedalibus adhibeat, cucurbitulas affigat; pro reuulſione quidem internis lo-
cis; pro deriuatione *Scapulis*, & *Occipiti*, imo occipiti magna affixa cucurbitula cum ſcari-
ficatione, maximum præſtat laborantibus oculis emolumentum.

Idipſum faciunt *Veſicantia*, & in diuturnis fluxionibus *Setacea*, & *Cauteria*, ſicuti in Recentioribus hirudines poſt aures, ſectio venæ frontis, apertio venarum naſi.

Sectionem venarum, quæ ſunt circa *angulos* oculorum, non propono, quia operatio mihi non eſt aſſueta, ſicuti quoq; (*vt arbitror*) non modo turpis; ſed inutilis eſt inciſio frontis per longum, aut tranſuerſum, quam Græci *hypoſpiſmum* vocant. B

Nam ſi fluxio ſit per venas interiores, nihil facit hæc inciſio: Si ſit per cutem, & venas exteriores, ſatis erit vti reprimentibus, aſtrictoriis fronti & temporibus adhibitis, de quibus nunc mentionem faciam.

§. V. *Pharmacia.*

TRanſeo igitur ad pharmaciam: In hoc caſu, ſi febris non prohibeat, quamprimum licet vti *purgantibus pilulis:* Profitetur Gal. *13. meth. 11.* purgante valido medicamento ſe vnica die oculorum inflammationes ſuſtuliſſe: Quod & ego pluries ſum expertus. Sed ſi febris vrgeat, accipio Rhaſis conſilium, vt lenientibus primo vtamur, vel caſſia, vel *ſyr. roſ.* vel aliis id genus medicamentis. C

Circa *præparantia* illud moneo, ne ocularia ſtatim præparantib. admiſceatis; quod tamen vulgo video practicantes facere: Ducunt hæc humores in oculos, cum tamen ab initio longe a parte fluxione tentata ſint retrahendi. Itaq; tunc tm̃ medicamentis ocularibus vtendum, cum totum corpus & caput magna ex parte mundum eſt, & ſcopus eſt, fluxam in oculo digerere materiam.

Tertium quoque moneo, in affectib. oculorum *ſternutamenta* quidem mihi minus probari; non tamen omnia reiicio, quæ ſcil. nares expurgant, vt *ſuccum betæ*, aut *maluæ*, aut *manna cum aqua hordei*, vel *alica*, & id genus leuiora. Auic. *3. 3. tract. 4. c. 1.* comprobat in affectibus oculorum vſum purgantium per nares.

Idipſum facit Gal. *3. meth. 2. & lib. de cucurb. & ſcarificatione:* propterea minime ſunt D
audiendi, qui vniuerſaliter improbant.

Tranſeo ad *Localia*, inter quæ ſunt primo *Reprimentia*. Hæc adhibentur aut ipſimet oculo, aut partibus circumſtantibus. Quæ adhibentur oculo, non debent adhiberi niſi poſt primam aut ſecundam diem: Nam ſiue materia ſit calida, ſiue frigida, ex reprimentibus maximum ſequitur incommodum: In calida retentus humor dolorem auget, oculum exulcerat; in frigida concreſcit, & induratur: Idcirco difficilime digeritur: Fronti & temporibus tuto, & vtiliter admouentur.

In fluxione calida poteſt componi hoc medicamentum.

℞ *pulu. gallar.*
Rhois rub. an. ʒ ij.
Farin. volat. ℥ ß. E
Terræ ſigill.
Sang. dracon. ʒ j. ß.
Album. ouor. n. iiij.
Succ. plantag. q. ß. M.

Qui non ſtudeat his longis compoſitionibus, poterit accipere *terram argillam cum album. oui*, aut *albumen cum farina volatili:* Nam hæc omnia vſum præſtant efficacem.

In frigida fluxione pulueres ſint ex *thure, olibano, myrrha, maſtice, ſpica*, & excipiantur *vino auſtero*. F

Interim ipſi oculo ad demulcendum dolorem, & prohibendam fluxionem nonnulla conueniunt: quandoque *emplaſtra* moderate *Reprimentia*; In magno dolore *opiata*. Emplaſtica ſunt *farina amyli*, *Tragagantum*, *albumen oui*, & ex compoſitis *Sief album*, *lac ipſum*, *decoctum fœnugræci*, quamuis hoc virtutem habeat diſcuſſoriã, *mucilago* omnis præcipe *ſeminum citonior.*

Poteritis itaque accipere *albumen oui* recentis diu conquaſſatum, quam *gallaturam* vocant,

A vocant, & permiſcere cum *aq roſ.* & per linteos frequenter oculo imponere, aut accipiatis medullam panis recentis imbutam vel in ſimplici lacte vel in lacte, & aq. roſac. Sed conſulo, vt æſtate lactis vſum fugiatis: Nam facile aceſcit, & acrimoniam ex aciditate oculo infert:

Efficaciſſimum erit medicamentum hoc, quod

℞ *fol. hyoſciam.* M ß.
Summitat. papau. alb. n. vj.
Plantag. M. j.
Bull. in ſ q. aq. Plantag.
Facta colat. in huiuſmodi decoctn extrahatur
B *Mucilago ſemin. citon.* & ℥ iij. *huius mucilag.*
Addat. *Aq. roſ.* ℥ j. &
Gallatur. vnius oui recent.

Vtamini hoc medicamento. Cõuenit autem in fluxionibus calidis, in quibus, vt dixi, propter vehementiam doloris licet quandoque vti opio: Et propterea habetis paſſim in officinis paratos *ſief albos cum opio*, quibus vti ſoleo ego, ne oculum lædant, aut viſionẽ perturbent, hoc modo.

℞ *Sief. alb. cum opio* ʒ j.
Diſſolu. *in aq. raſ.* deinde adde
C *Decoct. fænugr.* ℥ v. M.

Si fluxio ſit frigida, ab initio conuenit vti *coriandra puluerizato miſto cum eod. decoct. fænugræci, aut ſarcocolla macerata primum lacte;* deinde *permiſta cum eodem decocto.*

Vbi vero ſcopus ſit materiam aliquantulum digerere, ſemper ea ſunt eligenda, quę morſu careant. Idcirco *pomum coctum cum aliqua portione ſacc.* in linteo oculo appoſitum primas habet partes: Idipſum facit *ouum recens induratum*, in duas partes diuiſum, ablato luteo, & cauitate implera, aut ſaccaro candido, aut ſaccaro communi.

Vel vbi ſcopus digerendi ſit maior, poteritis immiſcere cum *ſaccharo* aut *puluerem cimini*, aut *meliloti.*

Sed antiquiores mei nihil præſtantius inuenerunt *raſura corticum oliua ſacc. commi-*
D *ſta,* & huic *cauitati albuminis* impoſita. Adhibentur hæc *omnia* per linteum rarum & mundum. Idipſum faciunt *Fomenta* per molles ſpongias ex decocto *fænugræci, camomeli, anethi, & meliloti; ſanguis columbinus,* is præcipue, qui in plumis continetur, quæ ſunt ſub alis, ita calidus in oculum immiſſus digerit, præcipue vero probatur a Galen. *4. comp. per loc.* ad Hypoſphagma, ad ſanguinem extrauenatum.

Cum inflammatio coniunctiuæ, vbi ad ſtatum peruenit, vel poſſit diſcuti & digeri, vel tranſmutetur aut in ſuppurationẽ, aut in membranã, aut in vlcus, ꝓpterea loquemur primo de medicamentis vnamquãq; materiã digerentib. poſtea vero tranſitũ faciemus ad ſuppurationem, ad *Pterygian*, ſiue *vngulam*, quæ eſt membrana, & ad vlcera.

Calida igitur materia digeri poteſt aut fomentis, quæ fiunt ex decocto *meliloti, ane-*
E *thi, fænugræci:* Fiunt quoq; linimenta varia; ſed præ ceteris omnibus celebratiſſimum eſt *Diabutyrum:* Hoc medicamentum pro varia butyri lotione poteſt accommodari inflam- *Diabutyrũ*
mationib. non modo in ſtatu exſiſtentibus, ſed etiam in incremento: In ſtatu quidem lotio fieri conſueuit in vino maluatico auſtero, & pro ſingula butyri vncia addatur, ʒ j. *Tutiæ*, & ℈ ß. *Camphoræ.*

Si quiſpiam hoc vti voluerit in augmento f. lotio butyri *in aq. roſac.* Eſt remedium præſtantiſſimum, quo ego vti ſoleo.

Ceterum non modo inflammationes, quas vocant Ophthalmias, ſed etiam puſtulæ coniunctiuæ quas Græci *pſydraſia* vocant, hoc eod. modo curantur: Sicuti & *Veſicæ aqua*
F *plenæ*, q̃ coniunctiuã & corneã occupant, quas *phlyctenas* appellant. curantur, vt ophthalmia aquoſa, aut ſcil. *cumino contuſo, & melle cõmiſto,* aut *puluere abſynthii*, aut *corticum rhabarbari in ſucco rutæ*, aut *ſucco fæniculi*, & vbi veſicæ ſunt amplæ, cõmode adhibetur toti oculo emplaſtrum ex farina *ſabarum, fænugræci*, addito *cumino*, & *aniſo contuſo* ſimul cum ſuccis *rutæ, & fæniculi.*

Vbi inflammatio ſit melancholica, humor primo eſt molliendus.

Itaque fiat fomentum ex aqua tepida, in qua bullierint *malu althæa ſemen lini & fænugr.* Poſtea digeratur fortiorib. præſidiis. Fortiora ſunt *caſſia lignea*, & *cinamom. pulueriz.*

miſtum cum *cimino, puluere hyſſopi*, addito ſucco aut *anagalladis*, aut *minoris centaur.* aut *ruta*, vel *euphragia*. A

Ad chemoſin, quæ eſt magna inflammatio, in qua palpebræ inuertuntur, Gal. *4. de comp. per loc. c. 1. (8.)* laudat medicamentum ex Luteo oui, & corporibus muſcarum confectum; nihilominus tempore ſtatus hæc ipſa emollientia & digerentia conueniunt, de quibus iam memini.

Sed ſi inflammatio tranſierit *in Hypapyon*, ſiue in ſuggillationem, ſiue ſuppurationem (quæ ſunt idem) cum materia ſit valde profunda, difficile digeritur. Idcirco Gal. *13. meth. c. 22.* triplicem proponit curandi modum: primus eſt per digerentia: Secundus per capitis concuſſionem: Tertius per corneæ perforationem. Vt digeratur materia, cum ſit valde profunda, primum erit attenuanda, præcipue vero ſi denigrata fuerit. Id- B
circo conuenit vti euaporatione, vt ſcilic. fiat decoct. & per tubulum fumus in oculum recipiatur.

Decoctio ſit talis.

℞ *Radic. Bryon.*
Cucum. ſylueſt. an. ℥ ß.
Pulp. colocynt. ʒij.
Radic. alth. ℥j.
Centaur. minor. C
Sileris montani.
Pulegii an. Mj.
Bull. ad conſumtionem 3. partis
& f. ſuffumigium.

Huic ſuccedunt *Digerentia fortia.* Antiquiores, vt poteſtis videre apud Gal. *5. de comp. per loc. c. 1.* aſcendebant ad muriam, qua vtebantur per ſpongiam, eſt valde mordax medicamentũ; Satius eſt accipere *acet. & vin. album* æquis portionib. & in huiuſmodi liquoribus incoquere *folia lauri, rutam, chelidoniam, euphragiam, fœniculum, centaur. min.* & ſi decoct. fiat in vaſe æneo, erit fortius medicamentum. Eſt remedium non vulgare aqua deſtillata ex folijs *oliuæ* in eod. vaſe æneo. Probantur quoque *Trochiſci viperini*, aut *ipſa vipe-* D
ra combuſta, & in cinerem redacta, quæ *melle*, aut *ſucco* vel *ruta*, vel *chelidonia* excipiantur. Hæc omnia fortem habent vim digerendi, & attenuandi.

Quæ ſi non conferant, caput, vt dixi, fortiter agitandum eſt, vt pus deſcendat; aut pungenda eſt cornea in parte inferiore, dummodo ſuggillatio ſit alba: Nam in denigratis, neque concuſſio, neque apertio quidquam facit: Eſt enim materia indurata ſatis.

At ſi tranſeat materia in *vlcus*, huiuſmodi vlcus, aut eſt *ſuperficiale*, aut *profundum*: Superficiale eſt duplex: aut *anguſtum & rotundum*, aut *latum*: primum dicitur *Botryon*, ſecundum dicitur *Caloma.* Si fuerit vlcus profundum, eſt adhuc duplex. Nam aut eſt *vſque adeo profundum*, vt totam erodat corneam: aut eſt *ſine totius corneæ eroſione.*

Vbi *eroſio corneæ* ſuccedit, ſtatim excernitur pupilla, & primus exitus pupillæ æmu- E
latur caput muſcæ. Idcirco Græci vocant hunc affectum *Myocephalon*; Si vlterius progrediatur malum, æmulatur acinũ vuæ, & tunc vocatur *ſtaphylocoma*; Si maior adhuc ſit portio vueæ egreſſæ, ita vt vix palpebræ occludantur, vocant hunc affectum, Μῆλον, Græce, *Milon*, vel *Melon*: Et vbi valde indureſcit inſtar capitis claui, vocant ἧλον, *hilon*, *helon*, id eſt, clauus, Auic. *claualem ruptionem.*

Si tota cornea non diſrumpatur, vlcus tamen ſit profundum, & ſordidum, vocatur Ἐπίκαυμα, *Epicauma*. Profundum ſine ſorditie dicitur ἄργεμον, *argemon.*

Huiuſmodi vlcera ſine ſorditie facile ſanantur aut pulueribus ſiccantibus, qualis eſt *terra ſamia, amylum, thus, tutia, ceruſa, puluis factus ex teſtis ouorum in pollinem redactis.* Hæc vel inſufflantur, vel ſtylo excepti pulueres vlceri imponuntur. Exſiccant pariter *aquæ virgæ aureæ, polygoni*; *Sarcocollo aut ſimplex, aut in lacte macerata* primas quoque obtinet partes: F
Et vbi adſit lacrymarum fluxio, nihil præſtantius hoc medicamento.

Accipiatis *lapidem hæmatitem*, & fricetis ſuper cote *in aqua roſacea, aut aqua plantaginis* vſque ad rubedinem inſignem ipſius aquæ: deinde vtamini hac aqua. Vbi adſit vlcus cum dolore, nihil eſt præſtantius *ipſa fuligine butyri*: Modum conficiendi hanc fuliginem legatis apud Dioſcoridem *2. lib. cap. de fulig.*

Vbi

A Vbi adſit *ſordities*, abſtergendum eſt vlcus aut *ſero caprino*, aut *aqua mellis*, aut *aqua*, in qua trigeſies *thus* ſit extinctum, addito melle roſato. Hoc medicamentum abſtergit, exſiccat, ſicuti etiam valenter exſiccat, & plus ceteris valet in fluxione frigida *crocus*, *aloës* *& myrrha*, ſiue in puluere, ſiue miſti cum aliquo liquore exſiccante, & conſolidanti, vt eſſet ſuccus *hypericonis*, aut ſuccus *millefolii*.

Quod ſi *vuea iam* ſit *egreſſa*, oportet primo vueam ipſam egreſſam intromittere, primum emolliendo, deinde digito comprimendo: facta intromiſſione, ſtatim adhibendum medicamentum *ex albumine oui cum ſarcocolla, & cum amylo*, deinde vero ſpongia vino auſtero imbuta, in quo bullierit *myrthus, roſa, balauſtium & acacia*, ſuperimponatur.

Sanato vlcere maculæ remanent, Maculas ἴλας *(vlas)* vocant Græci: Superficiales B proprio nomine νεφέλας, *(nephelas)* Latini *nubeculas*; Profundiores autem, quæ radices altius egerunt λευκώματα, *(Leucomata.)* Soluuntur iſtæ maculæ aquis quibuſdam ſtillatitiis, aut *cinamomi*, aut *garyophyll.* Quidam ſummopere laudant *vrinam pueri vaſe æneo deſtillatam.*

Hoc ſcio experientia, ſummopere maculas illas delere, *os ſ. ſepiæ puluerizatum ſucc. cand.* æquis portionibus commiſtum: Inſufflatur in oculum, aut in forma linimenti cum melle, adhibetur parti interiori palpebræ. Quidam neque inutiliter in eundem vſum accipiunt *pumicem*; Alii accipiunt *lapillos quoſdam paruos planos, aſperos*, qualis eſt lapis *grades*, & imponunt inter palpebram, & oculum: Nam ille lapis moto oculo paulatim nubeculas illas conſumit.

C Quod pertinet ad *Pterygium* ſi medicamentis ſuperari poſſit, eſt confricandum lapide pumice: deinde adhibenda hæc medicamēta quæ fortiter digerant; ſed vbi membrana eſt indurata, opus eſt manuali operatione, quam poteſtis legere apud Paulum *lib. 6. cap. 18.*

Ad hanc partem pertinent duo affectus, qui tractandi ſunt flammeis medicamentis, *carbunculus* ſcil. & *carcinoma oculi*. Sunt enim inſanabiles.

Verſabimur in præſenti lectione circa affectus anguli maioris, ac palpebrarum, quos omnes, Deo fauente, expediam.

§. VI. *Anguli maioris oculi vitia.*

D QVinque affectus fiunt circa angulum, de quorum nominibus tametſi aliqua ſit inter ſcriptores differentia; Ego tamen hac in parte ſequar Paulum.

Primus affectus Paulo dicitur *Anchylops*, & eſt inflammatio huius anguli: Alter dicitur *Aegilops* ſiue abſceſſus: Tertius eſt *fiſtula*, (Epinyctis Plinio *lib. 20. cap. 6.*) Nomine *fiſtulæ* vlcus intelligo anguſtum, & oblongum, ſiue habeat oſſis cariem, ſiue non habeat. Hæc enim fiſtula lacrymalis vocata vtroque modo contingit. Quartus affectus eſt ῥυάς, *(Rhias)* ſiue eroſio carunculæ huius anguli maioris, ad quam ſequitur continua quædam lacrymarum effluxio. Huic opponitur ille affectus Quintus, quem Græci ἐγκανθίδα, *encantida* vocant, & nihil aliud eſt, quam carnis in hac parte excreſcentia: Idcirco quidam E vocant *acrocordon*; Auic. *additionem carnis lacrymarum.*

Curatio: In curatione *Anchilopis*, qui affectus eſt omnibus conſpicuus, ſuppoſitis euacuationibus & reuulſionibus, vt pluries dictum eſt, circa localia, & duplex, & ea quidem inſignis oritur difficultas: Prima eſt circa *Reprimentia*; Secunda circa *ſuppurantia*: Nam vtraque fiſtulæ periculum inferre videntur; Illa quidem repellendo humorem ad profundas partes; hæc vero putrefaciendo; Nihilominus vtrumque aliquando agendum eſt neceſſario.

Vbi fluxio tunc primum incipiat, angulo antea non laborante, *reprimentia* conueniunt. Nam ſi antea nunquam laborauerit hic locus, profundæ partes ſunt robuſtæ. Itaque repulſio potius fiet ad latera quam ad profundum. At ſi inflammatio fiat iam proF cedente morbo, in hoc loco nullo modo repulſio conuenit.

Videbitis in praxi, *laborantes fiſtula lacrymali incidere in inflammationes*, in quo caſu non conuenit repulſio. Repellentia ſunt *ſuccus plantaginis miſtus cum albumine oui, & aqua roſacea, aut roſa recens contuſa, vel ſuccus roſarum, vel puluis roſarum miſtus cum ſucco plantaginis.*

Materia iam fluxa, ſi fieri poſſit, eſt digerenda. A

Digeritur autẽ *vel ſuppoſita alica in aceto cocta, aut ruta folijs pariter aceto coctis, aut cochlea contuſa melle excepta.* Præ ceteris valet *centaurium minus, ſiue ſuccus, ſiue folia contuſa:* Quidam pro ſecreto habent *nucem rancidam contuſam & applicatam.*

Aliquando oportet vti *ſuppurantibus*, quando ſcilicet natura iam ſuppurationem incoauit, & humor eſt ſanguineus & copioſus, vt ſuppuratio impediri non poſſit; In hoc caſu ſatius eſt quamprimum ſuppurare, & abſceſſum non probe adhuc confectum aperire, quam vti digerentibus, quæ craſſiorem materiam relinquant, & fiſtulæ periculum adaugeant.

Abſceſſus aperiatur in parte decliui longe ab oculo, curetur ſicut alii abſceſſus, *turunda impoſita, & ſuperpoſito cerato diacalciteos vocato, ſeu vulgo diapalma.* Ego cum ſuperioribus menſibus hic Patauii habuerim nobiliſſ. mulierem hoc abſceſſu laborantem, poſt diſruptum abſceſſum adhibui *Diabutyrum*, quod vnica die ſanauit abſceſſum. Itaq; conſulo vt hoc etiam vtamini. B

Ceterum vbi adſit *fiſtula*, ſi fuerit abſque oſſis carie, poterit ſanari medicamentis ſiccantibus, & agglutinantibus: Sed hoc primum diligentiſſime obſeruandum, vt locus iſte ab omni ſanie, & ichore per compreſſionem digito factam expurgetur, deinde aut aliqua *aqua fortis*, aut *puluis* inſpergatur.

Puluis poteſt componi hoc modo.

℞ *Sarcocol. Mirrh.* C
Antimon. an. ℨ j.
Chalcyteos
Floris æris an ℨ ß. M.

Si nimis forte ſit medicamentum, addatis puluerem
aut *Purpurarum*, aut *Concharum*, aut *oſſis ſepiæ.*

Aqua accommodata fieri conſueuit ex *chalcantho, ac flore æris*, quæ ebulliant in *aqua roſacea.*

Ego hunc in modum parare ſoleo aquam, quæ tamen non eſt valde mordax: Accipio *albumen oui* induratum ſine luteo feruens adhuc, & in ea cauitate impono *chalcanthum*, præcipue illud album, quod vulgo dicunt *cuperoſa*, ſimul cum *flore æris*, deinde impono in linteo mundo, & exprimo totam hanc ſubſtantiam *in aqua roſacea*, quam deinde impono in *vaſe anto.* D

Huius guttulæ aliquæ paulatim infundantur in fiſtulam: Studendum autem, vt poſt impoſitionem medicamenti pars illa perpetuo ſit compreſſa, in quem vſum debent parari globuli aliquo inſtrumento, qui continuo comprimant angulum oculi: Ceterum vbi os ſit corruptum, opus eſt igne actuali; docebo vos *modum vtendi igne actuali abſq; periculo:* Nam ego vſus ſum hoc ipſo Venetiis in quodam Monacho S. Georgii: In illis, qui laborant tali fiſtula, aliquando lacrymæ retinentur, & ſimul ſanguis & ichor: & tunc fiunt apoſtemata, & inflammatione aucta debet Medicus curare, vt inflammatio fiat. Nam cum primum fit, multo minus aliquid excernitur aut puris, aut ichoris, ita vt non fiat amplius. Facto tumore poteſt aperiri in angulo: (potius in loco decliui:) Facta apertione imponitur *turunda ex radice gentianæ, aut medulla canæ*, quæ aperit foramen, vt commode poſſit videri os: Tunc paratur *cannula ferrea*, in qua imponatur *ſtylus ignitus triangularis*, & præmunito oculo linteis imbutis *in ſucco plantaginis, albumine oui & roſaceo*, vritur locus ipſe non ſemel, aut bis, ſed vſque ad deſquamationem oſſis oculi. Ego in eo caſu per triginta dies continuos vti coactus ſum aduſtione bis in die: Exſquamato oſſe agendum *pulueribus ſiccantibus*, qui illi etiam ſint qui valent in *Rhiade*, ſiue eroſione carnis anguli. Sunt autem *puluis aloes, tutia, crocus, myrrha*, quibus pulueribus adhibentur quoque medicamenta proportionata exſiccantia extrinſecus, de quibus iam dixi. E F

In *Encanthide* vero opus eſt medicamentis erodentibus carnem: Lapis *ſarcophagus* vocatus primas habet partes pulueriz. & inſperſus; in defectu huius lapidis vtamini aliis erodentibus, ſed præmunito oculo conuenit adhibere *Aegyptiacum* melle commiſtum, aut puluerem *miſy*, vel *ſory*, vel *chalciteos*: Aqua etiam, aut vinum in quo *alumen* ebullierit, vtiliter adminiſtrantur & hæc de affectibus angulorum.

§. VII. De

A ## VII. *De malis palpebrarum.*

QVod ad palpebras, multi quidem numerantur affectus. At horum omnium curatio tandem redigitur ad quatuor capita: Nam quidam curantur *mollientibus*; Quidam *ſiccantibus*; quidam *manu chirurgica*; Nonnulli *mista quadam ratione.*

Mollientibus tractantur *Chalazion, ſiue Chalazodes, Ptiloſis, & Crithe.*

Eſt *Chalazion* tumor durus grandini ſimilis in colore & figura.

Eſt pariter *Ptiloſis* tumor durus, qui ſaxum æmulatur.

Eſt *Crithe*, ſeu *Poſthia*, id quod Latini vocant *hordeolum.*

B Duo priores tractantur emollientibus, & præ ceteris laudatur *Ammoniacum & bdellium*, diſſoluta in aceto acerrimo.

Poſthia, Crithe, ſiue *hordeolum*, cum eſt durus callus, tractatur eodem modo; Quandoq; vero eſt inflammatorius, in quo caſu eget ſuppuratione.

Commode fit *ſuppuratio*, adhibito frumento maſticato ipſi hordeolo.

Siccantibus tractantur Ψωροφθαλμία *pſorophthalmia*, ſiue *ſcabies palpebrarum humida*, quæ infeſtat & angulum & palpebras: Ξηροφθαλμία, *Xerophthalmia*, quæ eſt lippitudo ſicca, & Σκληροφθαλμία, *Sclerophthalmia*, quæ eſt affectus pruriginoſus palpebrarum cum dolore, ac rubore. Siccantibus pariter tractatur, Τράχωμα, *Tracoma*, Σύκωσις, *Sycoſis*, Τύλωσις, *Tyloſis*, Φθειρίασις, *Phtheiriaſis*; Πλαδαρότης, *Pladarotes & Mydeſis.*

Iſti ſunt affectus, qui contingunt interiori parti palpebræ ſuperiori hoc diſcrimi-
C ne, quod *Tracoma* ſit ſcabrities quædam palpebræ; *Sycoſis* ſit ſcabrities; ſed cum fiſſuris quibuſdam, & granulis duris, rubris, qualia ſunt grana ficus; *Tyloſis* eſt ſumma huius affectus induratio, ita vt palpebra vix moueri poſſit.

Phtheiriaſis eſt affectus pedicularis palpebrarum.

Pladarotes eſt intemperies humidiſſima, cum continuo fluxu materiæ aqueæ & humidæ ex palpebra cum tumore œdematoſo.

In *Mydeſi* effluit quidem humor, ſed quandoque cruentus, aut liuidus: Nam adeſt putredo, & caro quædam corrupta in parte interna.

Ex affectibus, quos propoſuimus curandos, cum aliqui ſint humidi, vt *Pladarotes*,
D *Mydoſis*, & *Pſorophthalmia.* Alii vero ſicci, vt *Tracoma, Sycoſis, Tyloſis & Xerophthalmia & Sclerophthalmia*; idcirco in eorum curatione triplici modo incedendum eſt; In humidioribus ſatis eſt vti medicamento ſiccante.

Multa poſſent proponi; Sed conſulo, vt vtamini vno ex his tribus, quæ ſunt experta; videl. *aqua confecta ex calce, aut ex chalcantho albo aut ex ſquama æris*: Et quamuis nonnulli has præparent aquas per infuſionem horum corporum; Tamen ego illas conſueui parare, vt docui in præcedente lectione, imponendo *calcem*, aut *chalcanthum in album. oui induratu & calente & expreſſo per linteum in aq. roſac.*

Si quis etiam Recipiat *vini maluat. auſteri* ℔ j.

fol. laur. rut. a an. ℔ ß.

E *Flor. roriſm.* ℥ ß.

Alum. ʒ ij.

& Bull. hæc omnia in vaſe æneo, liquorem componet ad hos affectus accommodatum.

In *ſiccioribus* prætermittenda non eſt emollitio, & in induratis fricanda eſt Palpebra *lapide pumice* vſque ad cruentationem; deinde inungenda aut *diabutyro*, cuius iam memini, aut *vnguento compoſito vel ex axungia vetere, ſiue larido loto in vino maluat. cum additione pulueris tutiæ, & modica camphora, vt in ſingula vncia axungia ſit* ʒ j. *Tutiæ, &* ℈ ß. *camphoræ.*

Alii affectus, qui compoſitam requirunt curationē, ſunt, *Phtheiriaſis*, Μαδάρωσις, *madaroſis*, ſeu Μίλφωσις, *milphoſis*; Διστιχίασις, *Diſtichiaſis*; Τριχίασις, *trichiaſis*; & Φαλάγγωσις, *Phalāgoſis.*

F Eſt *Phtheiriaſis* morbus pedicularis palpebrarum, qui curatur partim *medicamentis abſterſoriis, partim pediculos necantibus.* Abſterſorium erit lotio facta *ex aq. marina*, in qua bullierit *ſal, ſulphur & ſtaphiſagria* addito medico melle.

Poſt lotionem necant pediculos palpebrarum aut *ipſa ſtaphiſagria cum melle*, aut *linimentum factum ex aloe ſucco trino ſtaphidagria, puluere abſynthii & melle ſcyllit.* aut *medicamentum ſubſcriptum*, quo Paulus vtitur, cui admodum ſimile deſcribit Aetius.

℞ alum. ſciſſilis partes ij. A
herba pedicularis partem j.
Teratur, M. & eo cilium attingatur:

Madaroſis eſt defluuium pilorum (palpebrarum:) Multæ quidem ſunt cauſſæ, aliquando *lues Vener.* aliquando *humiditas nimia*; quandoque *humorum corruptio.*

Huic prouidendum purgatione totius corporis, & propterea, vbi adſit humorum corruptio cum acrimonia, conuenit vſus ſucci *vnius integri granati contuſi cum toto cortice, ſiue ſimplex, ſiue melle commiſtus.*

Diſtichia eſt ortus pilorum palpebrarum duplicato ordine, ſicuti *Trichiaſis* in triplicato ordine, & *Phalangoſis* in quadruplicato ordine. Hæc moleſta affectio quidem ex ſubortis pilis pungit oculum. B

In quo caſu aut neceſſaria eſt euulſio, & poſt euulſionem locus aut *igne actuali* inurendus eſt, aut *oleo ex ſulphure, vel ex chalcantho:* Quidam *pice, aut reſina* omnes ſimul componunt atque vniunt, vt noxam non inferant.

His non conferentibus, veteres ad chirurgicam operationem deuenerunt, quæ fit acu pilum recipiente, & illum educente per foramen factum in palpebra. Videatis Paul. *lib. 6.* & Ambroſ. Pareum *lib. 16.*

Alii affectus palpebrarum ſola manu chirurgica tractantur: Hi ſunt λαγωφθαλμία, *Lagophthalmia*, id eſt, oculus leporinus: Eſt inuerſio ſuperioris palpebræ, vt ægri oculis apertis perinde ac lepores dormire debeant: ἐκτρόπιον, *ectropion*, id eſt, inuerſio inferioris palpebræ (propter cicatricem, aut carnis excreſcentiam adueniens) Ἀγκύλωσις, *Ancyloſis*, vel ἀγκυλοβλέφαρος, *ancyloblepharos*, quæ & *agglutinatio* ſeu *inuiſcatio* dici poteſt: Nam eſt coniunctio vel naturalis, vel acquiſititia vtriuſque palpebræ, aut ſimul, aut cum cornea, vel coniunctiua: Solam manum chirurgicam requirit etiam Ὑδατὶς, *Hydatis*, quæ eſt tumor in palpebra ſuperiori, quam vulgus *Natam* vocat; ſiue ſit *ſpecies meliceridis*, ſiue *Atheromatis*, ſiue *Steatomatis*. Modum curandi legite apud ſcriptores propoſitos. C

His expeditis, tranſeo ad ea, quæ maioris ſunt momenti.

§. *VIII. De læſa viſione.*

TRanſeo ad illos affectus, qui omnium maxime viſionem *tollunt*, aut *deprauant*, aut *imminuunt.* D

Tollitur viſio ex triplici potiſſimum affectu: Ex *Gutta ſerena*, ex *Glaucomate*, & ex *Suffuſione.*

Gutta ſerena eſt priuatio viſus propter nerui optici vel rupturam, vel integram obſtructionem; aut exſiccationem. In hoc affectu oculi nullam in ſe labem habere videntur, & tamen patiens nihil videt.

Glaucoma duplex eſt: Vnum eſt exſiccatio humoris cryſtallini, cuius meminit Gal. *10. de vſu part. cap. 6.* qui ſcribit morbum eſſe inſanabilem; Alterum eſt ex abundantia humoris, ſiue cryſtallini, ſiue albuginei: Hic affectus non tollit viſionem; ſed tantum aliqua ratione imminuit: & quando eſt naturalis color, nihil viſioni incommodat. E

Vtrum hic color aliquando ſiccitatem ſequatur, vel ne, & quomodo idem color poſſit fieri & ex ſiccitate & ex humiditate, docui alias in noſtris lectionibus.

Tertius affectus, qui tollit viſionem, eſt *integra ſuffuſio*, ex humore concreto, vel in ipſo humore albugineo, vel quod frequentius eſt, inter albugineum, & corneam.

Deprauatur viſio aut in *Phantaſmatibus*, aut in *ſuffuſione imperfecta*, aut in *ſtraboſitate, ſeu mala oculi pupillæ, & humoris cryſtallini ſituatione*, aut in *hallucinatione*, aut etiam in *Mydriaſi & Phthiſi pupillæ.*

Deprauatur primo *in phantaſmatibus*: quandoquidē phantaſmata, nihil aliud ſunt, quam corpuſcula quædam ex craſſis vaporibus genita ab internis partibus in humorem albugineum, vel ſaltem ante cryſtallinum tranſmiſſa, vario modo configurata, vt propterea patientes putent *ſe videre aut muſcas, aut culices, aut quædam puncta nigricantia, modo duo; modo tria, modo plura:* Quidam dicunt *ſe videre nubeculas albas, rubras, aureas, mobiles.* Fiunt hæc omnia ex phantaſmatum varietate in figura, & in colore. F

Neque audiendi ſunt hac in parte Peripatetici quidā, qui exiſtimant hæc corpuſcula in ocu-

A in oculo exſiſtentia nullo pacto videri poſſe, eo quod ſenſibile ſupra ſenſum non faciat ſenſationem; & quod neceſſarium ſit medium inter ſenſibile, & obiectum.

Prima ratio in ceteris ſenſoriis, præcipue tactu, locum non habet. Nam ſenſibile ſupra ſenſorium facit ſenſum, & in ſenſu viſus tunc tantum locum habet, quando obiectum poſitum ſuper ſenſorium impediret & prohiberet ingreſſum Luminis, ſed huiuſmodi corpuſcula lumen non prohibent; Idcirco ſi medium eſt neceſſarium, eſt neceſſarium pro recipiendis ſpecieb. rerum ſenſibiliũ externarũ. At ſi res viſibilis eſt in oculo, vt in organo, non eſt opus medio: Valeant igitur huiuſmodi rationes philoſophorum.

Deprauatur viſio *in ſuffuſione non integra*, quando humor concretus eſt circa centrum pupillæ; circumferentia vero eſt ſine vllo humore impediente, tunc enim vt ſcri-
B bit Gal. *1. de cauſ. ſympt. 2.* exteriora obiecta videntur perforata. Quod ſi concretus humor ſit in parte ſuperna vel inferna, vel dextra, vel ſiniſtra, obiecta videntur tantum circa illam partem, & locum, qui non eſt impeditus; in alia, & alio loco non videntur. Ego ſola inſpectione agnoui impedimentum in patientibus.

Tertio fit deprauata viſio *ex mala ſituatione vel totius oculi, vel pupillæ, vel chryſtallini:* Hæc mala ſituatio ſi fuerit vel ad ſuperiora, vel ad inferiora, facit apparere res geminas; ſi fit ad latera, res non apparent geminatæ.

Si quæratis *cauſſam*, Ego veram proponam, quam alibi non inueni. Iſtis chryſtallinus habet cubam figuratam, in anteriori parte eſt planus: Propterea extremitates terminantur linea, & angulis, ſi vertatur oculus ad angulum non mutatur planities; Si muta-
C tur ad ſuperiora, vel inferiora, mutatur planities: Nam angulus neceſſario ſe porrigit in *oculo ſtraboſo* ante planitiem alterius oculi ſani; angulus chyſtallini ſtraboſi eſt altior & eminentior quam chryſtallinus ſanus: Vbi igitur vnus humor habet ſuam planitiem; alter porrigit angulum, ſpecies viſibilis primo recipitur in illo oculo, cuius chryſtallinus porrigit angulum, qui recipiatur in planitie alterius. Vbi autem ſpecies bis recipitur, obiectum apparet geminatum.

Deprauatur etiam viſio *in Mydriaſi*, id eſt, *in dilatatione pupillæ*, propter quam obiecta apparent minora, ſicuti in *atrophia*, vel in *tabe pupillæ*, quandoque tollitur viſio, quandoque obiecta apparent minora.

Pupillæ dilatatio, & conſtrictio aut fit ex vitio *rhagoidis tunicæ*, aut ex ipſamet pupilla, aut
D *ex corporibus ſubiectis*. Ex vitio *rhagoidis*, quando vſque adeo intumeſcit, vt vel pupillam extendat, in quo caſu fit dilatatio, aut comprimat, & tunc fit conſtrictio. Ex *pupilla* cum vel exſiccatur, vel laxatur a nimia humiditate, in quo caſu conſtringitur, aut impleta a nimio humido dilatatur. *Corpora ſubiecta ipſa* & dilatationem, & conſtrictionem faciunt: nam ſiue albugineus augeatur, ſiue concreſcat materia inter albugineum, & pupillam, dilatatur pupilla; ſi deficiat albugineus, conſtringitur pupilla: Deficit vero aut exſiccatus, aut euacuatus: Id quod contingit per quædam vulnera corneæ, & rhagoidis.

Deprauatur etiam viſio, vt dixi, *in hallucinatione:* quandoquidem ſiue cornea ſiue pupilla, ſiue humor albugineus, extraneo imbuatur colore aut citrino, aut rubro, aut fuſco, omnia obiecta eiuſdem apparent coloris, vocaturque affectus παρόρασις, parorasis.
E Et hactenus de viſu deprauato.

Diminuitur viſus tripliciter: Aut enim *interdiu* optime vident, *noctu* neque etiam ſtellas, aut literas ſub candela inſpicere poſſunt. Hunc affectum Paul. & Auicen. vocant *Nyctalopiam*; Auctor tamen libri *definitionum Med. & introductorii* Nyctalopen vocat, in qua patientes ſub lumine candelæ noctu omnia integre vident; interdiu nequaquã.

Secundo modo diminuitur viſus, quando *propinqua* obiecta commode inſpiciuntur; *remota* autem minime. Hunc affectum Græci dicunt Μυωπίασιν, *myopiaſin*, vel μυωπίαν, *myopian*, ſeu myopen.

F Eodem nomine poteſt etiam appellari *imminuta viſio*, in qua *obiectum proximum* vix poteſt videri; *remotius* multo melius cernitur.

Hunc modum quidam Recentiores reprobant; ſed male: quia ego habui patientes.

Tertius modus diminutæ viſionis dicitur ἀμβλυωπία, *amblyopia*, vel ἀμαύρωσις, in qua patientes neque propinqua, neque remota bene intuentur.

§. IX. *Cauſſæ diminutæ viſionis.* A

DE cauſſis ſunt aliqua dicenda: Nam earum tractatio curationem docet. Itaq; *interdiu* optime vident; *noctu* autē minime, qui ſpiritus viſorios paucos, & tenues obtinent, humores & oculorum tunicas denſas, & ſolidas: Iſti enim a copioſo humore illuſtrantur; noctu autem propter denſitatem tunicarum, & humorum, & ſpiritus paucitatem oculus ſatis ſuperq; non illuſtratur: Quod ſi humores, & tunicæ ſint admodum raræ, & tenues, tunc a pauco lumine illuſtrantur; a multo autem diſgregantur, vt propterea noctu in pauco lumine melius intueantur, quam in multo.

Qui optime vident *proxima, remota* autem minime, iſti quoq; tunicas habent raras, B tenues, ſpiritus pariter admodum ſubtiles, & puros atq; copioſos etiam: idcireo pauco egent lumine: Proxima itaq; facile intuentur; diſtantia non poſſunt inſpicere, quia & ſpiritus, & humores, & tunicæ raræ, & tenues diſgregantur.

Contra vero melius intuentur *remota abiecta* illi, qui habent ſpiritus craſſos, tunicas & humores ſolidos & denſos. Triplex eſt cauſſa: Primo quia obiectum, quo remotius eſt (dummodo ſeruatur diſtantia conueniens, eo fortius ſuam imprimit ſpeciem. Nam, vt recte docent Perſpectiui, *ſpecies viſibilis dum tendit ab obiecto in aculum, facit pyramidem, cuius baſis eſt in obiecto, cuſpis vero in oculo.* Itaq; quo cuſpis eſt acutior, eo fortius penetrat: Acutior autem eſt, cum eſt remotius in proportionata diſtantia, quam vbi obiectum eſt proximum. 2. Vbi obiectum diſtat, non poteſt inſpici, niſi ſpiritus viſorius, non qui- C dem ſua mole penetret ad obiectum viſibile; ſed eſt ſaltem neceſſarium, vt vis viſoria illuſtratione quadam illuc perueniat: Neque enim videmus ſpeciem in oculo; ſed obiectum per ſpeciem: Nam ſpecies deducit oculum de potentia in actum, & facit, vt videatur obiectum: quod propterea videtur illius magnitudinis & figuræ & coloris, cuius eſt; Quod ſi ſpecies, quæ eſt in oculo, videretur, nulla eſſet ratio, quamobrem magnitudo & cetera obiecta viſibilia diſtinguerentur. Propterea magnus Ariſt. *lib. de ſenſ. & ſenſili cap. 11.* hanc veritatem declarauit, cum dixit, ſpeciem viſibilem eſſe illam, quæ facit videre. Itaque cum res ſic ſe habeat, ſpiritus animalis, quanquam craſſus, in viſione rei diſtantis attenuatur; proximum vero obiectum non poteſt inſpicere, quia adhuc impurus, & craſſus eſt. D

Accedit *tertia cauſſa*, quod quo obiectum eſt ipſi oculo magis proximum, eo minus illuſtrantur partes oculi: Nam proximum obiectum facit vmbram: Tunicæ aūt denſæ & ſolidæ vt illuſtrentur, magno egent lumine: Ideo obiecta remota melius intuentur: Ex dictis patent cauſſæ, cur quidam, nec proxima nec remota bene intueantur.

His ſic declaratis cum tot modis viſio tollatur, deprauetur, & imminuatur, illos omnes prætermittam, qui curationem non admittunt.

Non admittunt curationem viſio ablata propter *nerui Rupturam*, aut *Obſtructionem confirmatam*, vel *inflammationem induratam*: Et facile cognoſcitur hic affectus, quia oculus in omnibus partibus videtur ſanus, & tamen viſio non adeſt. E

Neque poteſt ſanari *Glaucoma ex ſiccitate*: Nam defectus cryſtallini humoris, qui iam colorem oculi mutauit naturalem, amplius reſtitui non poteſt, ſiue fiat hic defectus ex *ſenia*, ſiue ex *atrophia totius corporis*, ſiue ex *punctura*, aut *vulnere oculi*. Non inficior ex *punctura*, aut *vulnere*, aliquando euacuatum eſſe humorem, ſubſequutamq; ſiccitatem; (cœcitatem) & tamen iterum eundem humorem fuiſſe reſtitutū, viſumq; recuperatum; Sed hoc contingit euacuato albugineo; non aūt cryſtallino, & in pueris, non aūt adultis, vt ſcribit ſe aliquando vidiſſe Gal. *1. de cauſ. ſympt. c. 2.* Et ego ipſe vidi Venetiis *filium, qui percuſſus forcipe in oculo, ſtatim euacuato albuginea cæcus factus eſt per 6 menſes cum atrophia oculi; Et tamen reſtituto iterum albugineo viſum recuperauit; pupilla tamen remanente diſtorta ad ſuperiora, in qua parte erat vulneratus.*

Eſt quoque inſanabilis *antiquata ſuffuſio & indurata*. Per *induratam* intelligo non F tantum illam, quæ in membranam conuerſa eſt, nam hæc deponitur: ſed illam intelligo, quæ in ſubſtantiam *gypſeam, aut calcis* eſt mutata: Quæ cognoſcitur ex *colore albiſſima*, ex *abolita prorſus viſione*, vt neque lumen intueantur: Et præterea, quod compreſſo oculo digito, materia illa nihil mouetur, & clauſo vno oculo, pupilla nulla ratione dilatatur. Si dilatetur pupilla, ſi lumen ſaltem intueantur, ſpes curationis relinquitur.

Ceterum

A Ceterum cum ex ſuffuſionibus quædam ſint *ſpuria*, quædam *legitima*: & *ſpuris* ſit incraſſatio quædam inſignis aut *cryſtallini*, aut humoris *albuginei*, hæc incraſſatio antiquior facta eſt inſanabilis.

Ex *legitimis autem ſuffuſionibus* inſanabilis eſt illa, quamuis non indurata, quæ habet materiam collectam inter humorem albugineum, & cryſtallinum: Etenim nec medicamenta neq; acus penetrare valent eo loco.

Deniq; *ſtraboſitas confirmata* & in adultis eſt affectus inſanabilis: Quamuis in Puerulis lactantibus corrigi poſſit impoſito *aliquo globulo purpureo* ſuſpenſo in oppoſita parte oculi ſtraboſi. Dum enim pueri frequenter intuentur illud obiectum, paulatim ſtraboſum oculum in ſuum ſitum naturalem redigunt. Ceteri affectus ſunt ſanabiles.

B

§. II. *Signa affectorum curabilium.*

ANtequam eorum morborum, qui curabiles ſunt, curationem aggrediamur, quædam de ſignis ſunt dicenda, partim *diagnoſticis*, partim *prognoſticis*.

Nam quod pertinet ad guttam *ſerenam* vocatam, cum ſanabilis ſit, quando ex recẽti vel *obſtructione*, vel *inflammatione* fiat, cognoſcetis hæc diſtincta eſſe a fractura nerui, quod nulla præceſſerit cauſſa extrinſeca, cuius fracturæ cauſſa non vulnus, non caſus, non contuſio: & ſi ſit *obſtructio*, amittitur viſus illæſo oculo momento temporis abſq; vllo dolore.

Si ſit *inflammatio*, cũ viſu abolito, adeſt dolor circa oculorũ radices, & acuta febris.

C Circa *phantaſmata* illud etiam animaduertendum, hęc aut eſſe *per conſenſum a ventriculo*, aut *per eſſentiam in oculo*. Quæ ſunt *per conſenſum* omnia ſunt mobilia, variæ magnitudinis ac figuræ, quandoq; vnum, nonnunquã alterum, aliquando ambos occupant oculos, & ieiunis ac cruditate laborantibus ſunt magis impenſa, quam poſt cibum nuper acceptum, & poſt conuenientem victus rationem.

Quæ vero *per eſſentiam* ſunt in oculo, firma ſunt, perpetua, ſemperq; vnins, & eiuſdẽ magnitudinis & figuræ. Idcirco hęc *ſuffuſionem* minantur: Priora autem non neceſſario. Et ſignum *futuræ ſuffuſionis* ex phantaſmate deſumtum illud eſt, quod quandoq; ſplendores quidam verſantur circa oculum patientis & interdiu & noctu. Fit autem hic ſplendor refracto ſpiritus viſorii radio ad huiuſmodi corpuſcula tenebroſa, & incraſſata: Nam in hoc caſu reflectitur lumen ſpiritus viſorii ad cryſtallinum & ſplendor apparet.

D Circa *ſuffuſionem* illud quoq; notandum, cum ſpuria ſit, & legitima, vnam ab altera eſſe diſtinguendã. *Spuria*, quæ fit ex albuginei craſſitie, & denſitate, in hoc diſtinguitur a *legitima*, quæ fit ex materia: quia priorem non præcedunt phantaſmata, & paulatim patientes viſum amittunt, quaſi per caliginem, fumum, aut nebulam reſpiciant.

Cum vero viſus iam eſt abolitus, ſi reſpiciatis oculum, illũ quidem conturbatum, confuſum, & obſcurum videbitis, non tamen circa pupillam apparebit ille color vel *plumbeus*, vel *gypſeus*, vel *cinereus*, vel *albicans*, qui ſuffuſionem ſequitur: Et præterea nunquam *in ſpuria ſuffuſione* amittitur viſio tantum ſecundum *medietatem*, vel ſecundum *particulam*, ſed ſecundum *totum*, vel *minuitur*, vel *tollitur*. In *legitima ſuffuſione* multum quoq; refert diſtinguere materiam, & locum: Materiam, *Vtrum ſit humor, an membrana*: Locum, *Vtrũ*
E *ſit collecta inter corneam, & rhagoidem, & albugineum, vel inter albugineum, & cryſtallinum.*

Cognoſcetis materiam ſuffuſionis eſſe humoroſam, *ſi digito oculum comprimentes videbitis ipſum agitari, & dilatari, preterquã quod viſio imminuitur tantum. Vident n. quaſi per nebulam.*

Contra quam contingat in facta cum membrana, *quæ neq; dilatatur, & viſum prorſus adimit.* Si materia ſit inter corneam & rhagoidem, facile cognoſcitur, *quia cornea, quaſi vter quidam inflatur & repletur,* & ſi contingat (quod aliquando contingit) vt hic humor ſit collectus tantum iuxta pupillam, *recta linea aſpicientes nihil vident, aut ægre vident: Si intuentur ad latera, commode poſſunt inſpicere:* Vbi ſit inter rhagoidem & albugineum, *materia*
F *videtur iuxta pupillam: Cornea tamen eſt, lucida, & tranſparens.*

Vbi eſt inter Cryſtallinum, & albugineum, *tollitur viſio, nulla ſenſibili apparente circa pupillam noxa*: Oculus tamen aliquam præ ſe fert perturbationem, ad differentiam obſtructionis nerui optici.

Quod etiam pertinet ad vitia *rhagoidis*, non eſt difficile diſtinguere dilatationem,

aut conſtrictionem ex *plenitudine* factam ab ea, quæ fit ex *inanitione*. Nam *in plenitudine* A intumeſcit oculus ſiue cum inflammatione, ſiue citra inflammationem: *Contra vero* contabeſcit, & imminuitur.

§. *XI. Curatio.*

TRanſeo iam ad curationem, quam diſtribuo in quinq; partes, ſeu claſſes: quandoquidem omnes propoſiti affectus curantur aut *ſolis remedijs intrinſecis, & ijs, quæ attinent ad viuendi rationem*, aut curantur *ſola viuendi ratione*: aut tertio curantur *& purgatione, & victus ratione, & medicamentis extrinſecis*: Quędam vero *ſolis extrinſecis* curantur, *ſed pharmaceuticis*; quædam deniq; *opem requirunt Chirurgicam*.

In prima claſſe ſunt *Phantaſmata, Suffuſio incipiens*, & *affectus ille neruorum ex recenti obſtructione, aut inflammatione factus*: Nam hi omnes affectus multo melius curantur *purgatione totius corporis & capitis reuellentibus, & deriuantibus, ac conuenienti victu*, quam *localibus medicamentis*, & præterea vbi adſit obſtructio nerui optici, quamptimum deueniendum eſt ad *pilulas efficaciter caput purgantes*, antequam materia induretur. Exhibeantur *cochiæ præparatæ, aut fœtida*. Pręparentur humores *oxymel. comp. & ſcillit*. iterum repetatur purgatio. B

Et capite ac corpore vniuerſo purgato, omnia illa adhibeantur, quæ poſſunt illud quamprimum purgare, ab oculis diuertere, & humiditatem ſiccare.

Idcirco inſtituantur *Maſticatoria, Naſaria, Gargariſmata*, ſtatim fiat *Setaceum* in occipitio, fiant *Veſicantia* poſt aures: Omnia deniq; peragantur, quæ poſſunt caput exſiccare, & craſſam materiam attenuare: Quod ſi adſit *inflammatio*, nullum genus mittendi ſanguinis prætermittatur per *ſectas venas*, per *cucurbitulas* & ſcapulis, & occipiti, per *hirudines* poſt aures, per *apertas narium venas*, & (ſi fieri poſſit) per *venas quoq; angulorum oculi*, atq; *omnes alias reuulſiones* adhibeantur. C

In *Phantaſmatibus, quæ fiunt ex ventriculo*, præter victus rationem, quæ omnium maxime eſt neceſſaria (nam in hoc caſu cauendum eſt *a leguminibus omnibus, a caſeo, lacticinijs, placentulis, acribus omnibus, vino generoſo, & multo potu aquæ, nimia Venere, ſtudio, & ſomno ſtatim poſt cibum, & ſomno facto capite admodum depreſſo*) Præter hæc nihil præſtantius *frequenti vſu ſpecierum hieræ*, quam maxime laudat Gal. 4. *de locis aff. c. 2*. Quantitas ſit a ʒj. ad ʒß. pro temperamenti varietate: In robuſtioribus, & qui habent ventriculum humoribus valde plenum, ego etiam vtor *diaphœniceo hieræ commiſto* ad ʒij. vel iij. Vtor frequenter *oxymelite præparato cum abſynthio*, & in obeſis, ſi *oxymel abſynthite* ſit, *ſcilliticum* eſt multo præſtantius: Vtor deinceps hoc Electuario ad phantaſmata, & incipientes ſuffuſiones, quo ego plures & curaui, & præſeruaui: D

Electuarium eſt tale:

℞ *Sileris mont.*
Euphragia
Fœniculi
Aniſorum } *exſiccat. & pulueriz. an.* ℥ß. E
Hyſſopi
Pulegij
Chelidonia
Ruta
Beton.
Leuiſt. an. ℥j.
Cardamomi
Gingib.
Piperis F
Cinamom.
Cimini an. ʒj.
Mellis aut ſaccari q. ſ.
M. & f. Electuar.

Doſis eſt a ʒj. vſq; ij. ſummo mane quatuor horis ante cibum, & veſpere in ingreſſu cubilis.

A Sola *victus ratio* illos ſanat oculorum affectus, qui ex *ſpirituum tenuitate, & paucitate, & tunicarum, atq; humorum prauitate* proficiſcuntur: In his enim ſatis eſt vti cibo *optimi ſucci, ſpiritus multos neq; admodum tenues generante*: propterea eligantur carnes ſolidæ *caponis, faſianorum, perdicum*: Vinum ſit *optimum*, Oculi quotidie *vino etiam odorato* lauandi ſunt, aut replendum vas vitreum *viridis aut punicei coloris*, (quod) quæ magnitudinem æquet orbitæ oculi: Vaſculum repleatur *vino*, & oculi in eo imponantur.

Solis *medicamentis externis* curantur intemperaturę oculi *abſq; materia ex cauſſis extrinſecis* factæ, ac *tumores indurati*, qui pupillam aut aſtringant, aut dilatent: fruſtra in his caſibus corpus ipſum *purgatione, aut ſanguinis miſſione* colliquatur: Satis enim eſt *vnicuiq; intemperaturæ contraria adhibere remedia*: Calidæ quidem *ablutionem ex aqua roſacea, aut plan-*
B *taginis*: Frigidæ *ablutionem ex vino, aut aqua euphragia, vel fœniculi cum modica aqua (vita) vitis*: Humidæ *inſperſione puluerum aut tutia, aut aloes, aut oſſis ſapia*: Siccæ deniq; *impoſito lacte, decocto maluarum, althea, aut facto emplaſtro ex mucilagine ſeminum maluæ, & althea cum lacte muliebri, & farina amyli*.

Durum tumorem hac ipſa ratione, hoc inquam *Linimento* poteritis emollire, præmiſſo tamen fomento *ex decocto malua, biſmalua, & althea, & ſemine lini*.

Omnia requirunt medicamenta tam interna, quam externa, *Hallucinatio*, & *Vnaquæq; Suffuſionis differentia*, dummodo in membranam non ſit conuerſa: Hæc enim curatur *chirurgicis*: De internis pauca dicam. Nam certum eſt in *Hallucinatione* illis agendum medicamentis, *quæ iecoris aut lienis obſtructiones ſanent*: Nam magna ex parte ſiue color
C ſit citrinus, ſiue viridis, aut liuidus, qui hallucinationem facit, ex horum viſcerum obſtructionibus proficiſcitur, quibus propterea proſpiciendum.

Quod vero ad *Suffuſionem* pertinet, quæ dicta ſunt in ſuperiori lectione pro curanda obſtructione nerui optici, conueniunt etiam in *Suffuſione facta* ſiue *legitima* ſiue *ſpuria*.

Per *Spuriam* vero, vt dixi, intelligo *tunicarum, & humorum denſitatem, ſpirituum craſſitiem*, quæ cum aliquando *Nyctalopen*, & *Myopen* faciant, vt iam oſtendi, idcirco vnus eſt in omnibus curæ modus, & per *Interna*, & per *Externa*.

Nam quod pertinet ad *Interna*, omnibus poteſt adminiſtrari illud meum electuarium.

D Quod vero pertinet ad *Exteriora*, maxima eſt horum ſylua: Dicam autem, quæ mihi præſtantiora videntur: Sunt quædam *lenia*, quædam vero *fortiora*.

Inter *leniora* eſt *inſpiratio*, ſeu *efflatio in oculum* ab illo facta, qui aut *cinamomum*, aut *fœniculum*, aut *cardamomum*, aut *piper* nuperrime maſticauerit.

Eſt quoq; (linctus) leniens linguæ adhuc imbutæ *ſucco rei manſæ*, ſiue ſit *fœniculus*, ſiue *quid tale*.

Eſt quoq; *aqua panis*, quæ aut *ſimplex*, aut *compoſita* paratur. *Simplex* quidem *ex ſolo pane* recenti calido: *Compoſita* ex pane confecto cum *multo ſale, fœniculo, euphragia, & ruta*:

Ipſæ quoq; aquæ *chelidonia, ruta, & fœniculi* inter leniora connumerantur: Si iſtis ad-
E datur *aliquid croci*, fortius fiet medicamentum: ſi eligantur *ſucci*, erit adhuc efficacius: imo vero *chelidoniæ ſuccus* propter acrimoniam *lacti, aut raſaceo* debet commiſceri.

Quantum autem poſſit hic ſuccus ad huiuſmodi affectiones, docet Dioſcorides, qui *in lib. 2. cap. de chelidon.* ſcribit hirundines pullos iam obcœcatos *hoc ſucco* priſtinę ſanitati reſtituere. Accepit hoc, ni fallor, ab Ariſt. *qui 6. de hiſt. animal. in fine.* ſcribit *hirundines pullis non ex natura ſed ex vulnere obcæcatis viſum reſtituere*.

Idcirco Gordonius conſulit, vt fiat medicamentum *ex iſtis pullis hirundinaceis*, vt ſcilicet eorum oculi pungantur, vt cœci fiant, poſtea tunc accipiantur, cum iam viſum recuperauerint: Parentes enim impoſito *chelidoniæ ſucco* illos ſanant: Has vult cremari & in puluerem redigi, & cum melle oculis adhiberi.

F Mihi hoc conſilium non probatur: Nam ſi quæ eſt virtus in hoc pullo, eſt in oculo ratione *ſucci* nuper impoſiti. Itaq; oculus non exiccatus eſſet tantum accipiendus: Vſtione & ſiccatione tota virtus conſumitur, ſed tutius eſt, vt dixi, vti *ipſo ſucco chelidoniæ*.

Efficacius medicamentum ſunt *omnium felles animalium*: Ex maioribus ſunt *felles piſcium*, deinde *vitali* tum *boum*, aut *tauri*, mox vero *auium rapacium vulturis, aquilæ &c.* Iſti omnium ſunt efficaciſſimi:

Vſurpantur aut *recentes melle commiſti*, aut *exſiccati & in puluerem redacti*: Propterea A
habetis etiam apud Rhaſem deſcriptionem *Stef. de febribus*.

Inter efficacia medicamenta eſt quoq; oleum *ex aniſo* deſtillatum, *ex fœniculo*, aqua deſtillata *ex cinamomo, & ex cariophyllis*.

Sed omnium fortiſſima aqua erit iſta.

℞. *Ammoniaci*
Bdellij
Opoponac.
Serapin. an. ℥j.
Flor. æris. ʒvj.
Chalcanthi ℥iiij.
ſucci Verbenæ
Euphragiæ
Cheli don.
Rut. Fœnic. an. ℥ij.
Mirrhæ
Aloes an. ʒij.
Tragaganti
Gum. Arab. an. ʒiij.

Miſc. omnia, & deſtillentur per alembicum vitreum.

Dragaganthum & Gummi imponuntur, vt conſeruent robur oculi, neq; patiantur, vt C
nimium diſſoluantur tunicæ & ſpiritus:

Gummi Opoponacum &c. imponuntur, vt durum humorem emolliant: *Cetera vero* vt fortiter digerant. Propterea eſt aqua omnium præſtantiſſima.

Sic agendum, vbi ſpes ſit materiam in oculo exſiſtentem digerere, aut tunicas & humores denſatos rarefacere.

Sed vbi iam humor in membranam ſit conuerſus, *ſola depoſitione* curatur, de qua nihil Dico, ſed hoc tantum moneo, Medicum *ante depoſitionem duo* præſtare debere: *Primum eſt*, vt vtatur & cibis & medicamentis omnino contrariis illis, quæ habent vim conſumendi phantaſmata, & ſuffuſiones incipientes. Nam vbi opus eſt membranam deponere, vt tutior ſit operatio, oportet humorem incraſſare, & propterea per quatuor, aut D
quinq; menſes ante depoſitionem conſulunt Medici, vt patientes vtantur *cibis craſſi ſucci, placentulis, caſeo, lacte, oryza, halica, piſcibus, omni deniq; cibo incraſſante*: Qua in parte illud vos moneo, laborante vtroq; oculo ſuffuſione, hoc conſilium eſſe accipiendum, ſi vnus tantum laboret, nequaquam. Dum enim craſſum humorem vnius oculi in membranam conuertitis, ſuffuſionis principium in alio inducitis.

Secundum quod moneo eſt, per octo ſaltem dies ante depoſitionis tempus corpus diligenter purgandum, ſanguinem mittendum, tenui victu vtendum, & cibis ac potionibus omnino refrigerantibus, ne ex perforatione inflammatio ſuccedat, idcirco pridie abſq; cibo eſſent cõtinendi, aut ſaltem ſola *ptiſana* vel *panabella* cum *emulſione ſeminum melonum*.
Cetera pertinent ad iſtos, qui deponunt catarrhactas. E

Collytium in hebetudine oculorum cum membranæ denſatæ ſunt, & craſſefactæ, de quo *Io. Crato a Kraftheim* in quodam conſilio certam ſe ſcribit habere experientiam.

℞. *Euphrag. rut. chelid. maior.*
verben. beton. an. M. I.
Sem. fœnic. ſiler. mont. an. ℥ß.
Rad. calam. arom. ʒvi.
Abſynt. hortenſ. M. ſ.
Flor. cyan. roſar. an. M. j. ſ.
Thur. Aloes, Myrrh. an. ʒij.
Aq. roſ. ℔. ij. *Vin. malu. Aq. rut. an.* ℔. j
Vrin. pueri ℔. ß. F

Infundantur omnia per dies quinq;. Poſtea l. a. deſtilletur in vaſe vitreo, ac deſtillatum vitro bene cooperto ſeruetur vſui.

A # CAP. XXI. *DE AFFECTIBVS AVRIVM.*

TRanſeo iam ad ſymptomata & morbos aurium: Quamuis autem ſympto-
mata ſint in duplici differentia, dolor ſcilicet & actio auditoria vel *imminuta*,
vel *ſublata*, vel *deprauata*, nihilominus horum omnium curationem & natu-
nam ſub vno complectar titulo, Auditus ſcil. quouis modo læſi.

Læditur autem auditus vel *affecto præcipuo organo*, vel *partibus inſeruientibus*,
vel *ipſomet cerebro*, *aut neruo in principio ſui exortus*. De affectionibus cerebri aut nerui, qua-
tenus ex cerebro ſtatim ortum ducit, nihil in præſentia: ſatis hactenus dictum eſt occaſi-
B one phrenitidis, lethargi, comatis, cari, & aliarum id genus affectionum. Præcipuum *au-
ditus inſtrumentum* (quicquid alii ſentiant) poteſt *duplex* conſtitui: Vnum *ſuſceptiuum tan-
tum ſpeciei audibilis*, *& eſt aer implantatus*; Alterum *ſuſceptiuũ & iudicatiuum ſpeciei eiuſdem*, &
eſt *Neruus auditorius quintæ coniugationis*, dilatatus circa antrum, ſeu meatum, quem *cochleã*
vocant: Ceteræ omnes partes auditui inſeruiunt: Meatus exterior, *tympanum*, ſiue *mi-
ſinga chorda tympano alligata*, tria oſſicula, quorum primum vocant *Malleum*, ſecundem *In-
cudem*, tertium *Stapedam*, & meatus atq; anfractus omnes, quorum primus eſt, qui aerem
continet implantatum intra *miſingam*, cui ſuccedunt *feneſtra*, tum *aquæductus*, deinde *la-
byrinthus*, mox *cochlea*, vbi *neruus* reperitur dilatatus circa præcipuum auditus organum.
In his omnibus partibus varia contingunt vitia: In aere quidem implantato contingit
C *intemperies*, *impuritas*, *ſiue craſſities*, ex permiſtione varii vaporis, & humoris, *defectus* ob diſ-
ruptionem tympani, *motus inordinatus* vel propter agitationem a cauſſa *extrinſeca*, ſonitu
ſcilicet vehementi, aut a cauſſa *intrinſeca*, vapore ſcilicet aut flatu, quæ corpora dum re-
percutiuntur ad antra, & cauernas propoſitas, ſonitum faciunt in aure perpetuum, pro-
pterea deprauatum auditum, qui modo *acutus* eſt, & *ſibilus dicitur*, modo *grauis*, & pro-
prie *ſonitus* vocatur.

Vapores autem & flatus vel *generantur in ipſamet aure*, ex ſorde, pure, ex quacunq; a-
lia materia, vel *confluunt a cerebro*, ſicuti in Phrenitide, vt docuit Hipp. & Gal. *primo in pri-
mum prorhet. 18.* Aliquando vel *a toto corpore*, vt in febribus, vel *a parte determinata*, vt liene,
vtero, ventriculo, iecore laborantibus quouis morbo, ſiue in intemperie, ſiue in mala cõ-
D poſitione, aut vnitate ſoluta, vel cum lue Venerea, vel ſine lue, frequentiſſime autem fit
hic ſonitus cum lue: Aliquando *Critice*, aliquando *Symptomatice*.

Præcipuum auditus inſtrumentum, ſicut & tympanum, variis ſubiiciuntur morbis:
Intemperiei omni & cum materia, & ſine materia, *obſtructioni* a quocunq; humore, ſiue cali-
do, ſiue frigido, *tumoribus* pariter & inflammatoriis, & duris, ac frigidis: propterea vero
abſceſſibus: quibus diſruptis ſuccedunt vlcera quandoq; ſordida, & maligna, quandoq; be-
nigniora, & munda.

Meatus ipſi præcipue exterior a variis obſtruitur cauſſis, quandoq; *a ſordibus*, non-
nunquam *a corpuſculis ingredientibus*, *piſis*, *faba*, *vel alio huiuſmodi corpore*, aut *ex caruncula ad-
E nata*, vel *ex inflammatione*, vt dictum eſt.

Deniq; ipſum *Tympanum*, *Chorda*, *& oſſicula* patiuntur ſolutam vnitatem: Nam *Tym-
panum* diſſoluitur vel a vehementi ſonitu extrinſeco, aut ab irrumpente flatu interno;
aut corroditur ab vlcere. *Oſſicula* vero inuicem colligata ſeiunguntur, & ab inuicem ſe-
parantur.

Et propter has omnes cauſſas auditus vel *imminuitur*, vel *tollitur*: Imminuitur qui-
dem *ex ſolis intemperantiis ſiue cum materia*, *ſiue ſine materia*: *Ex moderata obſtructione*, *ac denſi-
tate*: Neq; etiam tollitur auditus, ſed tantum imminuitur, læſis illis oſſiculis.

Quanquam enim ſcio Reald. Columb. cui adhæret Archang. Piccolom. & Andr.
Laurent. voluiſſe *hæc 3. oſſicula vſq; adeo ad auditum conferre*, *vt ſine illorum colliſione aer implan-
F tatus ſonitum recipere non poſſit*: Nugę tamen ſunt, vt ingenue dicam, *oſſicula vſq; adeo parua
inuicem ſemper connexa ſonum edere internum ea modo*, *quo fabri ferrarii*, *dum malleo incudem
percutiunt*: Faciunt hæc oſſicula ad firmitatem tympani, & vt recta linea ſonus deferatur
ad feneſtras, aquæductus, & alios anfractus, non vt ipſa ſonum edant: & propterea etiã ſi
quiſpiam aures obſtruat, & nihil per aures audiat, lignum tamen, aut ferrum in os impo-
nat, quod cytharę, aut alii inſtrumẽto inſiſtat, ſonus inſtrumẽti pcipitur delato huiuſmodi
ſono per internum oris meatum vſq; in aurẽ, in quo caſu oſſicula nullo modo mouẽtur.

Et poſteaquam de hac re facta eſt mentio, *moneo vos* hoc eſſe *ſignum certiſſimum, quo poteſtis diſtinguere affectiones Tympani, & Meatus externi ab affectionibus nerui auditorij, & meatus interni*: Nam vbi neruus auditorius, & meatus internus afficiatur, ex pre inventioiam dicto, nullus percipitur ſonus, ſed in affectione tympani, & meatus externi, ſonus percipitur. A

Faciunt autem abſolutam ſurditatem *obſtructio completa, denſitas inſignis, ac tumor durus ſiue nerui auditorij, ſiue ipſius tympani.*

§. *II. Signa.*

FAcile cognoſcuntur affectiones *meatus auditorij* externæ: nam ſenſibus patent, aut ſaltem impoſito ſtylo: Affectus vero *partium internarum* ab ipſo *tympano* diſtinguetis, partim propoſito experimento, partim etiam aliis ſignis: Inter quę hoc eſt maximum, quod ſcilicet *qui ſurdi ſunt propter nerui affectionem, etiamſi fuerint tantum ſurdaſtri, habent quoq; linguæ motum impeditum.* Ratio eſt, *quia neruus quintæ coniugationis ramulum mittit in linguam, qui inſertus in neruum ſeptimæ coniugationis facit ad motũ linguæ: atq; ideo affecto neruo, coafficitur lingua:* Vbi vero *tympanum* ſit affectũ, neq; tamen ſurditas ſit completa, iſti optime loquuntur: Qui vero prorſus ſurdi ſunt a Natiuitate, ſiue ex *neruo*, ſiue ex *tympano*, aut alia quacunq; cauſſa, hi etiam neceſſario muti ſunt, non propter neruum quintæ cõiugationis, vt voluit Andr. Laur. ſed quia auditus eſt ſenſus diſciplinę, vt, qui non audiũt, neq; articulatas voces proferre poſſint. B

Affectiones ſic facile diſtinguuntur: *Inflammatio* quidem ſiue *Interna*, ſiue *Externa*, cognoſcitur ex dolore omnium vehementiſſimo, ex calore, ex febre: Et ſi fuerit *externa*, neq; inſtillationem medicamentorum abſq; dolore ſuſtinet: Si fuerit *Interna*, adſunt deliria, quandoq; conuulſiones, & vigiliæ intentiſſimæ, & interea nullum inferunt dolorem. C

Obſtructio cognoſcitur, quia fit ſubito, & auditum tollit abſq; febre: Intemperies autem paulatim ſuccedit: Vtrum ſit *frigida an calida*, ex aliis propoſitis ſignis poteritis colligere: Sicuti etiam facile poteritis intelligere: Nunquid ſurditas, vel aurium tinnitus fiat *ex calida, aut frigida materia*, & vel *ex ipſa aure affecta*, in quo caſu ſola auris patitur: an potius *ex cerebro*, in quo caſu, & alii ſenſus, & motus, ipſæ etiam actiones principes vitiãtur: an denique *per conſenſum*? in quo caſu dolor habet interualla, augetur, & minuitur, adſuntq; ſigna aut totius corporis male affecti, aut alterius partis laborantis. D

Vlcus patet ex ſanie, & ſi fuerit malignum ſanies eſt viridis, fœtida, ſanguini nigro, & putrido commiſta.

§. *III. Prognoſtica.*

INflammatio eſt morbus acutiſſimus, & in ſeptima die conſueuit iuuenes interficere: Seniores vero non ita quidem interficit, ſed omnes tamen fatigat: Nam delirium & cõuulſionem affert: & in Senioribus in abſceſſum tranſit, & recidiuam facit, vt docuit Hip. & Gal. *3. prog. 13. & 14.* Si tranſeat in *ſcirrhum*, eſt inſanabilis, ſicut inſanabilis etiam eſt *ſurditas, ex diſrupto tympano*, aut *neruo auditorio*, aut *euacuato aere implantato*: antiqua etiam, vt Rhaſes ſcribit, *duorum annorum* inſanabilis eſt: Sed hac in parte reſpiciendæ ſunt cauſſæ: nam Ego aliquando ſanaui ſurditatem x. annorum. Itaq; *naturalis ſurditas* eſt quidem inſanabilis, ſicuti & illa, *quæ fit ex carne adnata intrinſeca*: Quæ vero *ex obſtructione*, & *intemperie cum materia*, quamuis antiqua, ſi recte tractetur, ſanari poteſt: Tinnitus aurium *ex Lue Venerea* ipſe quoq; ægre admodum curatur, conſueuitq; omnia ſpernere remedia, cũ antiquus fuerit, excepta inunctione hydrargyri: hac ipſa enim Ego antiquos ſanaui aurium tinnitus. E

F

§. *IV. Curatio.*

IN curandis aurium affectionibus *ab Inflammatione* exordiar, & quod pertinet ad euacuantia totum corpus & caput, ſiue ſint *medicamenta*, ſiue ſint *ſanguinis miſſiones*, pauca admodum dicam. Idipſum enim *in aurium inflammatione* faciendum, quod & *in inflammatione oculorum*, vt ſcilicet pluties mittatur ſanguis, & per *ſectam venam* e directo partis laborantis, & per *hirudines*, & per *cucurbitulas*, atque etiam per nares. Ad deriuationem cõueniunt etiam hirudines poſt aures. Itaq; verſabor circa Localia.

Impri-

A Inprimis conſiderandum, an inflammatio ſit in *meatu exteriore, & tympano*, an potius
in neruo interiore? Si fuerit in *meatu exteriore*, accipiendum Galeni conſilium *3. comp. per
loc. c. 1.* vt ſcilicet medicamenta non adhibeantur, neq; *per iniectionem*, neque *per inſtillati-
onem*, ſed tantum *per leuem quandam infuſionem:* Addo & *per euaporationem*, atque per *mo-
dum linimenti.* Nam quæ iniiciuntur, aut inſtillantur, dolorem augent: Infunduntur au-
tem aut *oleum violac. vel roſac.* aut *lac muliebre vel ſimplex, ac nuper emulctum*, aut *miſtum cum
ſucco plantaginis aut ſimili ſucco*: Conueniunt etiam in hoc caſu, & maxime ſunt accom-
modati in huiuſmodi inflammationibus *millepedes*, illa animalcula, quę ſub vaſis reperi-
untur: Hæc incoquantur *in oleo roſac.* Oleum autem roſac. imponatur *in cortice mali gra-*
B *nati*: Oleum ſic decoctum imponatur in aures. Valent etiam hoc tempore circa initia
decoctiones factę *ex cochleis cum ſuis teſtis in aq. plantag. aut portulaca*: Euaporatio poteſt fi-
eri ex decocto *eiuſd. plantag. portulaca, cochleis, atq; aſellis illis, ſiue millepedibus, de quibus ſupra.*
Linimentum exterius accommodatum fiat *ex album. oui, farina hordeacea, oleo roſato, aut
violato.*

Sed vbi *inflammatio* ſit *interna*, his Reprimentibus *acetum* vtiliter permiſcetur. Hæc
eſt ſententia Galeni *loc. iam cit. lib. 3. de comp. loc. cap. 1.* Præbet enim acetum penetrationē.
Neque audiendi ſunt *Recentiores quidam*, qui vſum reprimentium in his caſibus repro-
bant, quod materia repercuſſa in cerebrum vel alias nobiliores protrudatur partes: *Nul-
lum maius periculum homini incumbere poteſt, quam magna ipſius nerui auditorij inflammatio.* Au-
C diſtis Hipp. *3. prognoſ. 13. & 14.* docentem, *inflammationes iſtas delirium, & conuulſionem infer-
re, & iuniores ſeptima die interficere.* Itaque reprimenda eſt omnino materia. Tranſacto
principio circa incrementum *adeps anſerinus aut gallinaceus*, aut *oleum amygdalinum dulce*
infundendum eſt, *Lana ſuccida* auris contegenda eſt, aut *emplaſtro facto ex mucilagine radi-
cum althea, farina hordeacea. & ſeminum lini. prædicto oleo & pinguedinibus commiſta.*

In *ſtatu* dimittenda eſt *farina hord.* & vt iuuetur ſuppuratio emplaſtro addenda erit
farina ſeminum lini cum radicibus altheæ coctis, cribratis & optime contuſis.

Ad *diſruptionem* imponendum eſt *ſtercus columbinū*, atq; excitandum ſternutamen-
tum: Diſrupto abſceſſu vlcus deinde eſt ſanandum, primum quidem iniectione *mulſæ*,
D deinde inſperſione *pulueris ex Tutia, myrrha, aloe & thure*: Si fuerit ſordidum, abluatur *a-
qua hordeac. miſta cum oxymelite ſcyllitico*, aut *cum modico vnguento Aegyptiaco.* Ad *ſiccationem* v-
tamini inſtillatione *aqu. thermal. alumin. ſoſ. potiſſ.* In defectu aquæ thermalis poterit præpa-
rari aqua alterata cum *alumine, thure, myrrha, & aloe*, inſpergendique ſunt iam propoſiti
pulueres.

Quod ſi his non ceſſerit morbus, probauit Gal. medicamentum factum *ex ſcoria
ferri, puluerizata infuſa in aceto, & exſiccata.* Recentiores laudant, vt hæc *infuſio & ſiccatio*
ſepties fiat: Fortiſſimum erit medicamentum ad ſanandum aurium vlcera omnia. Sic
tractatur aurium inflammatio cum fuerit interna.

Hoc dico propter *parotidas*, quæ fiunt poſt aures, in quibus nunquam ab initio con-
E ueniunt *Reprimentia*: Imo ſi magnæ fuerint, naturæ opus permittitur, ſi paruæ, *attrahenti-
bus* vtendum.

Venio ad *intemperies, obſtructiones, atq; alios humores frigidos.* De *calida intemperie* nihil
dico: Curatur illis ipſis refrigerantibus, quæ propoſita ſunt in principio inflammationis:
Frigidam vero intemperiem mirifice corrigit aut *oleum, in quo ebullierit caſtoreum*, *Emplaſtrum
confectum ex capa ſub cineribus cocta*, aut *Euaporatio, quæ fit per orificium vaſis oleū chamomelinū
continentis, calfacti ad ignem.* Et ſi huic intemperaturæ *Flatus* connectatur, qui ſibilum, aut
tinnitum faciat, conuenit *ipſi oleo chamomelino amygdalinum amarū* addere, *ciminum, rutam*,
extrinſecusq; apponere *ſacculum repletum aniſo, fœniculo, cimino, ſale, & chamomelo contuſis,
& calefactis.*

Ceterum in antiquo tinnitu, nihil erit præſtantius hoc medicamento:

℞ *Euphorb.* ʒj.
F *Radicum cyclam.* ʒij.
Cimin. Aniſ. an. ℥ß.
Ol. amyg. amar. rutac. an. ℥j. ß
Vin. alb. odor. ℥ij (aliud exemplar ℥iiij.
Aqua ardent. ℥j.

Bull. ad conſumt. vini & aquæ; deinde oleum infundatur. A

Poſt *oleum* conuenit *goſſipio muſcato* aurem ipſam implere. Illud autem *notandum* circa hæc medicamenta, quæ iniiciuntur, ſemper debere eſſe tepida, & ſingulis tribus, aut quatuor horis aurē eſſe mundandā a priore medicamento, atq; nouum infundendū.

Quod ſi *obſtructio*, aut *durus tumor* adſit, *emollientibus* primo agendum, & primo *ſuffumigationibus*, ſeu *euaporationibus*, deinde *iniectionibus*, & *emplaſtris*: Poteritis ſic incedere:

℞ *radic. bryoniæ.*
cucum. ſylueſt. an. ℥ß.
pulpa colocynt. ʒij.
Elleb. nigr. ʒj.
radic. ciclam. ℥j. B
Puleg. Calament. Orig.
Maluarum an. M. ſ.

Bull. ſimul, facta expreſſ. ex prædict. decocto fiat *euaporatio*, aut *fumus* per infundibulum in aurem recipiatur.

Ex reliqua materia f. *emplaſt.* quod extrinſecus auri ſuperponatur. Hoc medicamētum mirifice attenuat, & emollit, cui ſuccedit deinceps aliud, quod digerat. Digerit autem præ ceteris omnibus *oleum raphaninum*, & huiuſmodi *oleum*, quod vobis propono:

℞ *Euphorb. Caſtor. an.* ʒj.ß.
ſinap. ʒj.
radicum ciclam. ℥ß. C
Cinamo. ʒß.
Ol. rut. chamom. an. ℥ij.
Aqu. ard. ℥iij.

Bulliant ad conſumtionem aquæ, & deinde vtere oleo iam propoſito per inſtillationem.

Qui non ſuperat frigidas affectiones his medicamentis externis iam propoſitis, neq; aliis ſuperare poterit: *Conſulo* tamen, vt ad hæc non deueniatis, niſi purgato accurate toto corpore, & capite: Et pro purgatione mirifice valent *pilulæ Arab.* Et ſi in aliquo affectu capitis *Sternutatoria*, & *Gargariſmata*, ac *maſticatoria* locum habent, ac mirifice proſunt, proſunt ſane in affectibus aurium. D

De *cauſſis extrinſecus amouendis* pauca ſunt dicenda. Nam Rhaſes noſter in omnibus fere iſtis caſibus laudat *ſternutamentum*, ſed ſi *animalcula* ingrediantur, præter ſternutamētum poſſunt etiam educi *multo liquore in aurem infuſo*, & poſtea capite in laborantem partem concuſſo: Si *vermes* adſint, facile necantur facto collyrio *ex ſucco abſynthij aloe commiſto*. Deniq; ſi ſit *faba*, aut *piſum*, hoc moneo, ne aliquid *humidi* iniiciatis: Nam hæc dilatantur, & maximos inferunt dolores. Itaque potius *ſiccis medicamentis* vtendū, aut *ſuffumigationibus*, aut ſi hoc corpuſculum videatur, *ſtylo ignito* per cannulam ferream impoſito primum exſiccabitur, poſtea facile extrahetur. Hæc ſatis de affectib. aurium.

CAP. XXII. *DE AFFECTIBVS NARIVM.* E

NAſus, qui a natura conditus eſt & pro *Inſpiratione*, & pro *olfactu*, & pro *purgandis cerebri excrementis*, vt *faciei decorem* prætermittam, duo potiſſimum ſymptomatum genera patitur: Alterum *quod pertinet ad actionem Olfactoriam imminutam, ablatam vel deprauatam*; Alterum vero, *quod pertinet ad excrementa immodice fluentia, ſanguinem ſcilicet ex naribus immodice exeuntem.* Dicam primo de affectionibus odoratum lædentibus, verba deinde facturus de ſanguinis fluxu.

§. II. *De læſo olfactu.*

IMminuitur, aut tollitur odoratus, repleto aut obſtructo vel *meatu aliquo*, vel *partibus odoratui inſeruientibus*: Sunt autem *meatus primo ampli & patentes narium* ſcilicet, in quibus fiunt tumores duorum generum: Alii *qui extra nares pendent*, & Polypi *vocantur*: Alii *intra nares incluſi*, qui Sarcomata dicuntur. *Minus patentes meatus* illi ſunt, qui ad *os ethmoides* ſpectant, quod Gal *3. de loc. aff. 4* vocauit *Cola (colatorium)* habetq; meatus in parte ſuperiore ad ſimilitudinē cribri: idcirco *cribroides* dicitur, ſicuti in parte inferna ꝑpter ſimilitudinē ſpon-

A ſpongiæ *ſpongoides* vocatur. *Obſtructio* in his locis olfactum *imminuit*, aut *tollit*: Quod i-
pſum fit, vbi aut *membrana huic oſſi propinqua* eſt affecta, aut *aer* in oſſe cuneiformi vocato,
quod in fronte reperitur, impurus redditur, aut *carunculæ mamillares, & neruus in illas inſer-
tus, ac ventriculi priores* multa imbuuntur materia, vt poteſtis colligere ex Gal. *primo de
cauſ. ſympt. 4.* Eſt autem hæc materia magna ex parte *pituitoſa*, quandoq; tamen *purulenta*,
vt grumus ſanguinis, aut materia melancholica, quandoq; *putrida*, in quo caſu deprauа-
tur etiam odoratus, quia fœtor ſemper percipitur, aut *non putrida*, in quo caſu diminuitur
tantum vel tollitur. Fluit autem vel *a cerebro*, vel *a toto corpore*, vel *a determinatis partibus*, &
retinetur propter *obſtructiones*, vel *tumores* iam dictos.

Ceterum quod ad *tumores* pertinet *Sarcoma* ſcilicet & *Polypum* hic multiplex eſt: Qui-
B dam enim eſt *membranaſus*, qui etiam *Veſicalis* dici poteſt iure: æmulatur enim veſicam, &
propterea dum fit efflatio, intenditur, dum fit inſpiratio, retrahitur: Alius eſt *pituitoſus*,
qui facile cognoſcitur, quia indolens eſt albicans perpetuo madore refertus: Alius eſt
melancholicus, & hic duplex, alter *induratus*, vt percuſſus ſonum edat, alter *canceroſus*, qui
carnes habet nigricantes tumidas admodum dolore, & inflammatione refertas: Quan-
doq; hic vlceratur: & huiuſmodi vlcera ſine polypo *ozena* dicuntur; Cũ polypo dicuntur
polypus canceroſus.

Ozenæ autem quædam ſunt *cruſtoſæ*, aliæ *non cruſtoſæ* & tumidæ: Et quædam *maligna*,
quædam *benigna*, aliæ *profundæ, & cum carie oſsis*, aliæ vero *ſuperficiales, & in ſummis narium
pinnis*: fiuntq; omnia hæc vlcera auctoritate Gal. *3. de comp. loc. 3.* ex fluxionibus humorum
C vitioſorum & acrium vel *ex cerebro*, vel *ex alijs partibus*.

§. *III. Signa.*

ET ex ſignis iam propoſitis facile cognoſcuntur, ſicuti etiam *Obſtructio* deprehenditur
ex imminuto, aut ſublato odoratu ſine dolore, ac tumore vllo: At vbi obſtructio ſit
in oſſe *ethmoide*, vox ipſa vitiatur, vbi ſupra ipſum os, vox nihil patitur.

§. *IIII. Prognoſis.*

EX iſtis affectibus *Polypi*, & *Ozenæ maligna* vſq; adeo difficilem habent curationem, vt
Canceroſi grauioribus medicamentis minime ſint tractandi, a leuioribus tamen
nullum ſentiunt emolumentum. Illi potiſſimum inſanabiles, *qui vſq; adeo interni ſunt, vt
D meatum illum occupent, qui tendit a naribus in os*: quod ipſum dico de Vlceribus.

§. *V. Curatio.*

HOrum omnium curatio primo quidem petenda eſt a *purgatione* totius corporis, &
capitis, a *reuellentibus*, & *deriuantibus medicamentis* cuiq; humori accommodatis: de
quare nihil dico amplius, ſed ſtatim venio ad *Localia*. Itaq; pro *Obſtructione* tollenda tria
veniunt hoc ordine peragenda: Primo fiet *Euaporatio* ex huiuſmodi decocto:

℞ *radic. cyclam.* ℥ß.
Bryon. Cucum. ſylueſ. an. ℥ij.
Elleb. nig. Colocynth. an. ℥j.
E *Iunip. Centaur. an. M. ſ.*

Bull. ſimul in ſ. q. *aq. & aceti*, & *fumus* recipiatur in vtramq; narem.

Poſt *ſuffumigationem* idem decoctum in nares recipiendum eſt: Nam *euaporatio* hu-
mores craſſos attenuat, *attractio decocti* eoſdem expurgat & per os, & per nares. Poſt *pur-
gationem* ſicca quædam *ſuffumigatio* adhibeatur, aut ex aridis & odoratis cum ſucco *cala-
minthæ, aut centaureæ* commiſtis, & linimentum, quo nares intrinſecus illinantur. Suffumi-
gium vel linimentum fiat aut *ex trochiſcis hedicroi, aut ex aloe, myrrha, thure, croco, cinamomo,
& gariophillis*.

Neq; quiſpiam obiiciat, *ſternutamentum in affectis naribus minime conuenire*, quod ſcri-
pſerit Galenus *13 meth. c. ij.* humores per partem laborantem ducendos non eſſe. In-
F telligenda eſt Galeni ſententia de humoribus, qui vel *in capite*, vel *in toto* abundant *corpo-
re*: iſti enim reuellendi, & deriuandi ſunt. Sed impacta & inhærens materia ipſa quoque
ſternutamentis eſt expurganda, ſicuti etiam inflammatio facta aut *ſcarificatione*, aut *abſceſ-
ſus punctione*.

Quod ad *Polypos* ſi exiles fuerint, & anguſtam habeant pendiculum, exſcindendi
ſunt aut *ferro ignito*, aut ſi ferrum non ſit ignitum poſt exciſionem *vſtio* adhibenda eſt.

Canceroſis Polypis *neq; manus chirurgica, neq; acria medicamenta* ſunt admouenda: ſatis eſt dolorem lenire, aut fluxum & incrementum prohibere. Hoc præſtabitis tali linimento. A

℞ *ſucci omnium granat.* ℥j.
ceruſ. lot. ℥ß.
lithargyr. puleriz.
plumb. vſt. an ʒij.
puluer. roſar. ʒj.
ſucci Lenticulæ paluſt.
Vermicularis, ſolatij an. q. ſ.
M. & f. Liniment. in mortario plumbeo cum piſtillo plumbeo. B

In *mitioribus*, quæ excidi non poſſunt, vtamini medicamento a Gal. propoſito *3. de comp. per loc. cap. 3.* quod longa experientia inuentum eſt multæ vtilitatis: Eſt medicamẽrum confectum *ex ſucco trium granatarum*: primo exprimitur ſuccus *ex granis*, poſtea cortices tunduntur etiam in pila: Ex vtroq; ſucco aut *ſimplici*, aut *miſto* cum *puluere roſarum*, fit medicamentum ad *Polypos*, & ad *narium vlcera*, quæ *cruſtoſa* non ſint, neq; maligna:

Nam *cruſtoſa* debent primo tractari medicamentis cruſtam amouentibus, vt eſt *butyrum, ſeuum, vnguentum roſaceum, & pomata vocata*: Sublata iam cruſta medicamentum propoſitum conuenit: Vt fortius exſiccet, coquatur lento igne in vaſe æneo: Si fortius volueritis medicamentum, addatis *lythargirium, & cerusſam.* C

In *malignis vlceribus* opus eſt diligenti lotione. Fit autem hæc lotio, attracto in nares aut *lixiuia*, aut *aqua ſalſa*, vel *alia thermali ſimplici*, aut *melle miſta*: ſordidum ſed efficax medicamentum eſt *vrina aſini*. Ego conſueui in his caſibus parare *ſtillatit. aquam*, quæ ſimul & ſemel abſtergit & exſiccat, ac putredini vehementer reſiſtit. Deſcriptionem huius aquæ habetis ap. Pharmacopolam *ſub tribus ſyderibus.*

℞ *ligni Indici pinguis*
ſalſ. paril. elect. ℔. ij.
Vini albi mantani ℔. xij.
raſpati ex meditullia lib. iij.
Corticis ligni ℔. j. D
Aquar. beto. ſaluia, ſcabioſæ,
fumaria, cichorei ſem. ſump.
hedera, baccar. laur. ℥ij.
Scardij M. ij.
Calendula, Pimpinella,
ſemperuiui maior.
ſalu. Hiſſop. ſtæchad.
Dictam. Meliſſ.
Agrimonia an. M ſ. E
Theriaca fermentata
Mithridat. an ℥j.

Deſtillatur in duplici vaſe vitreo modo ſolito, *guaiacum, ſalſa*, & *cortex* infundantur in media parte *vini & aqua* per hor. 12. reliqua *vini & aq.* parte per horas 6. conquaſſentur omnia, & miſceantur, deinde deſtillentur.

Poſt lotiones in malignis vlceribus vtebatur etiã Gal. *paſtillis Andronis, Phaſionis, Muſa, & ceterorum.* Sed ego vti ſoleo *cinnabari miſto cum thure, myrrha, cypero. ſquinantho, atq; alijs id genus aromatibus*, ex quibus cum *carbone ſalicis* conficitur formula quædam in modum illarum rerum, quæ vulgo dicuntur *oſelletti de Cipro.*

Suffumigii deſcriptio talis eſt: ℞ *ſtyracis liquida (Calamita)* F
Belzoini an. ʒvj.
Ligni aloes ʒvij.
Thur. alb ℥j.
Laudani ℥j. ß.
Iridis Gariophillarum ʒij.
Roſar. Damaſcen. ʒiij.

Cina-

A *Cinaprij* ℥ j (*Cinnabaris*)
Carbon. Salicis ℔. ſ.
Aquæ vit. q. ſ. M. f. formula longa. vt magis ignis in hoc ſuffumigio accenſus perduret. Ita ſanantur vlcera ſanabilia.

Qui vero profitentur curare *polypos, & vlcera exſiſtentia in meatu tendenti a naribus in os*, mihi videntur longe ab omni ratione declinare. Volunt illi *filum* accipere *nodis plenum*, & illud filum ducere a naribus in os, & hac ratione ducendo illos nodos polypum conſumere: imponendo autem medicamenta vlcus exſiccare. Eſt *conſilium murium*, neſcio
B quis poſſit hæc præſtare.

CAP. XXIII. *DE HÆMORRHAGIA, ID EST, profluuio ſanguinis ex naribus.*

SAnguinis ex naribus excretio, quandoq; ita ſuperabundat, vt quemadmodum ſcribit Amat. Luſitan. *centur. 2. curat. 100.* & Braſauol. *in comment. ſup. 23. aph. 5. part.* & Matth. de gradib. *9. ad Almanſ.* aliquando ſpatio duorum aut trium dierum ad 20. libras fuerit excretus. Ideo ſymptoma eſt, quod ad ſe curam trahit.

§. II. *Cauſſæ.*

C FIt autem hoc ſymptoma vaſis narium quouis modo reſeratis. Per *vaſa* intelligo *venas, & arterias ſuperiores & inferiores.* Superiores quidem, quæ ſunt ſupra os *ethmoides*, inferiores, quæ ſunt ſub oſſe, & in narium pinnis. Reſeratio autem triplex genere eſt *Diæreſis, Anaſtomoſis, Diapedeſis.* Nomine *Diæreſis* amplector & *ſimplicem eroſionem*, quæ proprie *Diæreſis* dicitur, vel *rupturam & inciſionem*, quæ *Rexis* appellatur, ſiue fiat a cauſſa *externa*, caſu, contuſione, vulnere, ſiue ab *interna*, vt abſceſſus in cerebro diſruptione. *Anaſtomoſis* fit magno aliquo vaſe ſecundum proprium orificium dilatato. *Dilatatio* fit vel a *ſanguinis copia*, vel *ab acrimonia*, vel *ab vtraq; cauſſa*. *Abundat ſanguis* vel in cerebro primaria ratione, vel confluit in cerebrum a toto, ab hepate, corde, liene, ſuppreſſis menſibus, &
D hæmorrhoidibus. *Redditur vero acris* hic ſanguis ex calida intemperie, potiſſimum cum febre ardente, ex viſcerum inflammationibus, & obſtructionibus. *Diapedeſis* fit aut *per transcolationem ſanguinis*, quæ fit vel *ob raritatem tunicæ*, vel *ob ſanguinis tenuitatem*, aut fit *aperto aliquo orificio vaſis alicuius parui: Laxitas & raritas vaſis* conſequitur humidam intemperiem: *Tenuitas* ſimiliter conſequitur abundantiam ſeroſi ſanguinis, qualis generari cõſueuit in *Hydrope & Cachexia.* Ex dictis patet, ſanguinem hunc quandoq; excerni *ſymptomatice*, aliquando *Critice*: Febres enim ardentes, & inflammationes plurimæ per fluxum ſanguinis narium iudicantur.

§. III. *Signa.*

E COgnoſcitur autem ſanguis fluens ex venis ad different. arteriarum, quia ex arteriis profluens cum ſaltu quodam excernitur. Diſtinguuntur *venæ & arteriæ ſuperiores* ab *inferioribus*, quod vbi ex *ſupernis* excernitur, ſimul & ſemel per os & nares educitur: Vbi ex *infernis*, per nares tantum. *Rexis* ex cauſſa externa, ruptura, aut inciſione ſola relatione cognoſcitur: Quæ vero ſequitur abſceſſus rupturam, deprehenditur ex præcedentibus ſignis phrenitidis, vel tumoris. *Diæreſin* ex humoribus acribus comparabitis ex pruritu, ex calore, ex ſanguine, cum inſigni quadam nigredine, aut rubedine; & quia primo ſenſim educitur, poſtea vero in maxima copia, cognoſcitur *Anaſtomoſis* ex copia ſanguinis inſpecto corporis habitu carnoſo, ac venis latis, & turgidis donato: Et ſi primo ex *capite* excernatur, facies ſemper eſt rubra, nares, & oculi: capitis dolor præcipue pulſatilis, grauitas inſignis: Si ex *liene*, tumor adeſt lienis, & ex ſiniſtra nare excernitur: ſicuti ſi ex *iecore*, ex dextra excernitur. In eo autem qui vitio *hæmorrhoidum* vel *vteri* euacuatur, ſup-
F preſſi ſunt menſes & hæmorrhoides.

Non eſt difficile cognoſcere ſanguinem ex *propria ſui, aut vaſis tenuitate* exeuntem: Quandoquidem continuo emanat, ſed in pauca copia, & decolor eſt, ſubtilis, ſubſiſtens in capite, vt dixi, ad cachexiam & hydropem propenſo.

Diſtinguitur *Criticus* a *Symptomatico*, quod *Criticus* fiat cum concoctione in die cri- A
tico prænuntiato ab alio die indicatorio, & fit per directum partis laborantis in modera-
ta quantitate, & iuuat ipſum patientem: Propterea dicebat Hipp. *6. aph ij.* Caput do-
lenti, & circumdolenti &c. Idipſum docet *4. Aph. 60.* & propterea etiam *5. aph.* 74. hunc
criticum ſanguinem, inquit, a rumore & abſceſſu liberare: Et quanquam *4. aph. 25.* ſcri-
pſerit, ſanguinem ex ſupernis partibus exeuntem, vndecunq; exierit, malum; Galenus *in*
comm. excipit ſanguinem ex narib⁹ fluentem: Neq; ipſe Hipp. omnem ſanguinem ex na-
ribus prodeuntem malum eſſe exiſtimauit, qui ſcribit *5. aph. 37.* in ſuppreſſis menſibus
hunc ex naribus prodeuntem bonum eſſe.

§. *IV. Prognoſtica.* B

SI autem vltra modum excernatur, quandoq; ad Hydropem, quandoque ad mortem
ducit. Scribit Alex. Bened. *4. de cur. morb. 4.* cuidam ex ſecta vena naris interna forci-
pe ſanguinem eſſe euacuatum, qui nunquam ſupprimi potuerit, vt tandem patientem
interfecerit: quod ſane fuit maximum, venam patentem & proximam conglutinari nō
potuiſſe, cum tamen hæc difficultas in illis tantum ſit, quæ ſuperiores ſunt.

CAP. XXIV. *DE SPVTO SANGVINIS.*

COniungam tractatum *de ſputo ſanguinis* cum tractatione *de fluxu ſanguinis narium*. Non
enim differt multum natura, aut curatio vnius ſymptomatis ab alio. Itaq; explicata
natura, & cauſſis, atque etiam ſignis fluxus ſanguinis narium, in præſentia ea tantum no- C
rabo circa ſputum ſanguinis, quæ peculiaria huius ſymptomatis ſunt.

§. *II. Notanda ſingularia de ſputo ſanguinis.*

DIffert primo *ſymptomate*: quia *fluxus ſanguinis narium* ſola copia eſt ſymptomaticus, ſed
ſputum ſanguinis ſymptoma eſt, non modo ratione copiæ. ſed & temporis & modi, &
qualitatis ſanguinis exeuntis, qui aliquando ſimplex eſt, ſiue bilioſus, ſiue melancholi-
cus, ſiue pituitoſus: aliquando eſt puri, aut alteri humori commiſtus.

Differt etiam *loco*: Sputum enim ſanguinis ex *loco* fit *multiplici*: aliquando ex *dentib.*
nonnunquam ex *faucibus*, quandoq; ex *capite*, non raro ex *ventriculo*, ſæpiſſime ex *thorace*,
de qua exſpuitione in preſentia eſt ſermo. D

Nomine autem *Thoracis* intelligo *aſperam arteriam, pulmones, mediaſtinum, cauitatem*
thoracis, & pleuram, ac muſculos interiores.

Eſt quoq; aliqua *in cauſſis* differentia: Nam quod ad proximas pertinet, quanquam
ſputum ſanguinis ſicut & *fluxus ſanguinis narium* fiat vel per *rexin*, & *diæreſin*, aut *anaſtomoſin*,
& *Diapedeſin*, nihilominus circa *cauſſam Diæreſis* vnum eſt notatu digniſſimum, aliquando
ſcilicet fieri in *pulmonibus* diæreſin abſq; materiæ acrimonia: Hoc libenter propono
propter illos Medicos, qui cum interrogant patientes ſputo ſanguinis laborantes, *nun-*
quid in catarrho ſalſum, aut acrem percipiant ſaporem; ſi ab ægris intelligant, nullum eſſe acrē
ſaporem, ſtatim pronunciant ſanguinem ex thorace ac pulmonibus exſpui nō potuiſſe. E
Contra hos eſt Gal. qui *3. de cauſ. ſymp. 2.* eroſionem inquit fieri non tantum ex humoris
acrimonia, quantum ex putredine: Et propterea apertiſſimis verbis, atque clariſſimis
exemplis. *4. de loc. aff. 8.* docet, *pleroſq; tabidos factos, ſputo apparente minime acri, & quod ab ini-*
tio nihil mali polliceri videbatur, quos tamen omnes interiiſſe ſcribit Gal. Itaq; fieri poteſt,
vt ſicut in externis corporibus putreſcente carne, & vaſis in ea contentis ſanguis excer-
natur, ita quoq; in pulmonibus putris materia, ſed non acris pulmonis vaſa putrefaciat,
& eroſione conſumat, vt ſanguis excernatur. Circa *cauſſas remotas* hoc etiam animad-
uertendum, *ſputum ſanguinis ex vehementibus clamoribus, & luctatione, & ponderis geſtati-*
one facilius excitari, quam fluxum ſanguinis narium. Hæc circa cauſſas veniuut no-
tanda. F

§. *III. Signa.*

CIrca ſigna diſtinguere oportet *Locos* inter ſe, & *affectiones* ex quibus & propter
quas ſanguis exſpuitur. Itaque quod excernitur *ſimplici exſputione*, fit ex dentibus
& pala-

A & palato; Quod ſputum fit *ſcreatu*, ex faucibus deſcendit; *Vomitione* ex ventriculo; *Tuſſi* autem ex thorace.

Nunquid *primario* deſcendat *ex thorace*; an potius tranſmittatur a *capite in thoracem*, & poſtea tuſſi eiiciatur, id quod pluries fieri docet experientia, & Galen. *4. de loc. aff. 5. in princip.* hoc opus, hic labor; Sic tamen diſtinguetis: Vbi ex *thorace primo* effluit ſanguis, aut excernitur in *magna copia*, aut *in pauca*: Si *in magna*, videndum, an aliquid excernatur *per nares*, vel *non*, & ſi per *nares*, videndum eſt, an primus ſanguis excretus fuerit per *nares*, an per *os*: propterea, an ſit *concretus*, vel *non*: Nam ſi *prima excretio* fit *ex naribus* potius, quã ex *ore*, ſi *ſanguis* fuerit minime *concretus*, ſi talis exeat, qualis *ex nuper aperta vena*, præcedente *capitis dolore, grauitate, faciei & oculorum rubedine*, certum eſt ſignum, ſanguinem

B quanquam tuſſi eiectum *ex capite in pulmones* deſcendiſſe.

At vero ſi prima excretio per *os*, ſi *ſanguis* ex narib. effluens ſit *grumoſus & nigricans*, ſi præceſſit *caſus*, aut *clamor*, aut *percuſſio circa thoracem*, aut *longa tuſſicula*, vel *acris deſtillatio*, ſuſpicandum ex *thorace* prodire.

Ceterum dum *ex thorace* ſanguis excernitur, ſi ex *aſpera arteria* educatur, paucus eſt, & ex leui *tuſſicula* ſtatim educitur, & vbi *eroſio* ſit *magna*, dolor in deglutitione ſentitur, ac per eam *eſcleis*, ſeu *portio aſperæ arteriæ* ſimul cum ſanguine educitur.

Si ex *muſculis thoracis*, aut *pleura*, ſanguis pariter eſt paucus, & non niſi cum *magna tuſſi* exeretus, & cum *dolore partis*, a qua excernitur, magna ex parte *nigricat*, & *grumoſus* eſt.

Qui *ex pulmonibus*, copioſus effluit, *ruber* ac *ſplendidus*, ſine dolore. *Spuma* tanquam

C certo ſanguinis ex pulmonib. exeuntis ſigno *minime fidendum*: quamuis enim Hipp. & Gal. *3. de humor. 31.* aperte docuerint, *ſpumoſum ſanguinem ex pulmonibus eſſe*: quod etiam recepit Hipp. *5. aph 13.* attamen Gal. *in comment. propoſito 13.* ſcribit, *non omnem ſanguinẽ ex pulmonibus exeuntem ſpumoſum eſſe, ſed illum tantum, qui eſt cum vlcere pulmonis*; imo vero *7. aph. 30.* addit, *non ſolum ſanguinem ex pulmonibus exeuntem ſpumoſum videri, ſed aliquando etiam in pleuritide ſpumoſum fieri.* Itaque ſanguis *multus & ſpumoſus* vlcerati pulmonis eſt ſignum; *Multus non ſpumoſus* vaſis apertionem ſignificat ſine vlcere; Cum dolore autem ſignificat *vlcus pleuræ*.

§. *IV. Prognoſtica.*

D HVuiuſmodi ſputum *ex aſpera arteria, atq; ex thorace eiectum*, ex *muſculis* intelligo *thoracis*; quanquam non facile; attamen magna ex parte curatur.

Sed quod fit ex *pulmonibus*, vbi *inflammatio* rupturæ, aut vlceri ſuperueniat, omnino inſanabile eſt. Hoc docuit Gal. *5. meth. 8* Sed ſi *inflammatio* vlceri pulmonis non ſuperuenerit, caſus non eſt deploratus, imo nonnullos ſanitati reſtitutos docet Gal *loc. cit. & 7. aphor. 17.*

§. *V. Curatio tam hæmorrhagiæ, quam hæmoptoi.*

IN curando hoc *ſputo*, & *fluxu ſanguinis*, proponam auxilia & eorum materias, primo vtriſque *communes*, deinde vnicuiq; *proprias*: Et quia auxilia per indicationes hauriun-

E tur, indicationes vero ſunt multæ, partim quidem *ab ipſo ſymptomate* acceptæ, partim *à cauſſis* deſumtæ, quæ faciunt ſymptoma, partim *a morbis venarum, vel arteriarum*, quos parit ipſe ſanguis confluens: idcirco in his omnibus ſigillatim verſabimur.

Sanguis itaque quatenus impetu quodam mouetur, indiget *reuulſione, deriuatione, reprimentibus, & vias intercipientibus.*

Reuulſio multis fit modis; duo tamen ceteris præſtant: *Vena ſectio* & *cucurbitula*. Secatur *vena* e directo partis, a qua fit fluxio. Ex nare etenim dextra reuellitur ſanguis ſecta vena in cubito dextro; Ex ſiniſtra in ſiniſtro, ſic docente Gal. *lib. cur. per ſang. miſſ. c. 11. & 15.*

Quando autem ſanguis flueret propter ſuppreſſos menſes, aut hæmorrhoides, a-

F periantur venæ ſedales, aut prouocentur menſes vel ſectis venis infernis, vel cucurb. ſcarificatis. *Cucurbitulæ* illi potiſſ. parti adhibitæ, a qua incipit fluxio, inſigniter reuellunt. Sic ſcribit Gal. *loc. cit.* cucurbitulam *iecori* affixam, fluente ſanguine ex nare dextra, Aut *Lieni* fluente illo ex ſiniſtra, ſanguinem ſupprimere.

Vtentur pleriq; *ligaturis*. Hæ minus probantur, licet a Gal proponantur *5. meth. 6.* Ligatura n. cũ primũ ſoluitur, caput implet, parteſq; omnes, ex quib. ſanguis fluit. Sãguis

enim ſub ligatura retentus, vinculo ſoluto, effrenis factus in imbecillem labitur locum: A
Idcirco Oribaſius, & Aetius, & Auic. ligaturis vtuntur ad ſomnum conciliandum, non aliam ob cauſſam, quam quod vinculo ſoluto, caput ipſum repleatur.

Ad *deriuationem* fluente ex naribus ſanguine laudat Gal. *locis cit.* cucurbitulam occipiti affixam, ſiue ſit ſcarificata, ſiue non.

Reprimentia tametſi multæ ſint vtilitatis, caute tamen ſunt adminiſtranda, & vt dicebat Gal. *5. meth. 6.* nunquam ante euacuationes totius corporis, & repetitas reuulſiones: In quo caſu pro *fluxu ſanguinis narium*, valet linimentum fronti appoſitum *ex ſucco ſempervivi minoris*, aut *portulacæ cum albumine oui & puluere rhois rubri, roſarum, & ſanguinis Draconis*; B

Thoraci autem conuenit auctore Gal. *5. meth. 8.* æſtate *oleum melinum (myrth.) ſiue de citoniis*; hyeme *nardinum*; Sed cum fluxio vrget, nullum conuenit calidum medicamentum. Dicebat *Hipp. 5. aph. 19.* omnia refrigerata caleſacienda, exceptis iis, ex quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt: & propterea in hoc impetu ſanguinis, thorax erit etiam illinendus *prædictis ſuccis & pulueribus*; ne tamen nimium refrigerentur partes ſpiritales, admittendum *vinum aſtringens*, & in pulueribus *ipſum thus aut maſtix*.

Ad *intercipiendum ſanguinis motum* medicamenta ſunt adhibenda partibus, per quas tranſit ſanguis, & a quibus incipit motus: Propterea in fluxione ex naribus iugularibus venis lintei *in aceto, aut ſucco plantaginis, aut in poſca*, madeſacti actu frigidi ſemper detineri debent: Et ſi fluxio incipiat *a Iecore*, aut ab *Vtero*, loci illi ſunt refrigerandi. Hæc eſt Hipp. ſententia *5. aph. 23* In his inquit ipſe frigido vtendum, vnde ſanguis fluit, aut fluxurus eſt, C
circumcirca ipſos locos. Propter hanc cauſſam non immerito Practicantes vtuntur etiam his actu frigidis in partibus illis, quæ facile frigiditatem toti communicant corpori: Tales ſunt *Teſtes, Manus*, & *Pedes*. Quibus partibus lintei *in aqua, aut poſca madefacti* perpetuo ſunt continendi.

Ad *ſuperandam cauſſam*, ſi fuerit *acrimonia ſanguinis*, facile corrigitur acrimonia, purgato *humore acrimoniam faciente*, aut *bile*, aut *exuſto humore melancholico*, aut *ſalſa pituita*: Deinde ſuperantibus *morbos*, propter quos iſti humores augentur: de qua re nihil dico; hoc tantum *moneo*, Practicantes in omni fluxu ſanguinis commendare vſum *Rhaborbari, quotidie maſticati ſimul cum paſſulis ad* ℈j. vel ʒß. cum tamen hoc remedium valeat in ſanguine acriore reddito propter bilis permiſtionem. D

Itaque cauſſæ ſunt diſtinguendæ: Et propterea, vbi cauſſa fluxionis ſanguinis fuerit *nimia ſeroſitas & tenuitas*, præter purgationem ſeroſæ humiditatis, opus eſt *medicamentis calorificis & ſiccantibus*, contra quam fieri conſueuerit in ceteris omnibus fluxionibus; quæ refrigerationem requirunt. Ideo Matth. de Grad. *in com. 35. ſuper q. ad Almanſor.* ſcribit ſe curaſſe vſu *theriaca* fluxionem ſanguinis ſeroſi. Itaque non ſolum *theriac.* ſed etiam *mithridat. & trochiſci cypheos, & omnia aromatica* ſanant hanc ſanguinis fluxionem.

Quod pertinet ad *morbos*, morbi, vt dixi, ſunt *ruptura*, aut *apertio*, aut *eroſio*. *Ruptura* ſiue *Inciſio* & *vulnus* ſanantur agglutinantibus atq; adſtrictoriis; *Anaſtomoſis* ſiue *apertio* ſolis adſtrictoriis & refrigerantibus; *Eroſio* partim adſtrictoriis ſiccantibus, ac demum renutrientibus, vt docuit Gal. *7. comp. loc. c. 4.* Agglutinantia ſunt *amylum, Tragacanthum*, E
gummi Arabicum, Mumia vocata, Raſura chartæ pergamenæ, ſuccus milleſolii, ſuccus conſolidæ, ſuccus portulacæ.

In *fluxu ſanguinis narium* fiunt peſſaria *ex pilis leporinis*, aut *ex goſſipio vſto*, & illiniuntur *his ſuccis & pulueribus*, & imponuntur in nares, aut *ipſimet pulueres* inſufflantur in nares, aut *ipſi ſucci* in nares trahuntur. Legi apud meos veteres, in quibuſdam libris manuſcriptis, *aquam cyclam.* attractam in nares ſtatim ſanguinem ſupprimere: quia *cyclamen* eſt calidum in 3. nunquam volui experimentum facere.

Pro *thorace* autem conficienda ſunt hæc in modum *Eclegmatis*, hoc ſcil. modo.

℞ *rhois rubri* F
terræ ſigill. an ʒj.
lap. hæmatit. ʒß.
Amyl. Tragant. an. ʒj. ß.
Sem. aniſor. ℈ij.

Succi

A *Succi milleſol.*

portulac.

Syr. myrthini an. q. ſ.

M. pro Lambitiuo.

Aduertite, *in omni Eclegmate pro ſputo ſanguinis admiſcenda eſſe aliqua calida, quæ ſint vehiculum frigidorum & aſtringentium*: Hoc eſt præceptum *Gal. 7. de comp. per loc. 4.* atque ideo non modo *in vſu adglutinantium*, ſed etiam *aſtringentium* ſimpliciter hæc regula eſt obſeruanda, & non modo in *Lambitiuis*; verum etiam *in medicamentis*, *quæ ſtatim deuorantur*; vt proprerea Gal. illum commendauerit, qui *diaſpermaton* compoſuit, quod *ſemina aniſi, cimin. & ſænic.* recipit, etiamſi pro ſiſtendo ſanguine exhibeatur.

B Sed non modo *calida*; Verum etiam *opiata* vtiliter admiſcentur medicamentis thoracis, quando ſanguis exſpuitur. Rationem attulit Gal. *in illo 7. de compoſ. per loc.* 4. vt tuſſis ſedetur, & propterea ego in his caſibus vti feliciter conſueui ℥ ß *ſaccari roſ. antiq. cum* ʒ ß. *ſem. hioſcyami & ſem. papau. alb.* Sed vbi impetus ſanguinis vrgeat, ad fortiora opiata eſt confugiendum, ad *Philon. ad recent. Theriac.* Vbi non tantum vrgeat, ſatis erit vti adſtrictoriis. Et quamuis adſtrictoria multa ſint, vt *lapis hæmatites*, *ſanguis draconis*, *bolus Armen. trochiſ. de ſpodio, de charabe*; Ego tamen *duo* vobis proponam tanquam *ſecreta ſane egregia*: Altero ego ſępe vſus & feliciter. Eſt autem *cortex oui puluerizatus*, abiecta tamen interiore pellicula. Datur ad ʒ ij. ex ſucco *milleſolii*, aut ex aqua vel *polig.* vel *plantag.* vel *portulacæ*:

C neque valet ſolum ad curationem; ſed ad præſeruationem, vt ſi per 30. continuos dies quiſpiam eo vtatur ſaltem ad ʒ j. poſſit a ſputo ſanguinis præſeruari.

Alterum remedium eſt ſordidum quidem, ſed celebratiſſimum, *ſtercus muris pulueriz.* ad ʒ ij. exhibitum ſimul cum *ſuccis* aut *aquis propoſitis*.

Ceterum illud animaduertendum, *in ſputo ſanguinis incumbendum eſſe non tantum adſtringentibus, ſed & diſſoluendis grumis in thorace contentis.* Iſti enim putrefacti, aut ſuppurati, pulmones corrumpunt, & phthiſin faciunt.

Ad illos *grumos diſſoluendos* valet & *oxymel* & *poſca*: Sed quia impetus ſanguinis vel vrget vel non vrget; Vbi multum vrgeat, *poſca* vtendum *frigida*; Si multum non vrgeat, vtendum *calida*: Idipſum dico de *oxymelite*.

D Ad *renutritionem* nil aliud facit magis, quam vſus *lactis*, ad renutrionem ſcil. vaſis eroſi præter cibaria optimi ſucci: Sicuti ad nimiam illius renuitatem cum acrimonia nihil præſtantius *incraſſantibus, vt pedibus vitulinis, cerebello, cute, oriza, alica*, & ceteris, quæ incraſſant.

A *proprietate* ſanant fluxum ſanguinis narium ipſemet *ſanguis exiens exſiccatus, puluerizatus & inſufflatus*, aut *ſtercus aſininum menſ. Maio collectum, exſiccat. & puluerizatum.* Plura poteſtis legere apud Gal. *7. de comp. loc. c. 4.* & alios Scriptores.

CAP. XXV. *DE PHTHISI SEV TABE.*

E ACturus de affectu, quem *phthiſin*, vel *phthoen*, Latini aũt *tabem*, de eo verba faciam non tantum in *propria & exquiſita ſignificatione* accepto, ſed ẽt in *impropria & ſpuria*; non tñ in *cõmuni*. Cum n. *phthiſis* generice *tabes* dicatur, nomen *tabis*, q. ſignificat *conſumtionẽ*, dici conſueuit de *quacunq; corporis macie ſiue cum febre, ſiue citra febrem, & ſiue ex affectu thoracis, ſiue ex affecto iecore, aut ventriculo, aut alia corporis parte*, vt poteſtis colligere ex Gal. *4. aph. x. & 1. de diff. feb. 8. & lib. de maraſmo c. 1. & 5.* Nos itaq; hanc amplã ſignificationẽ dimittemus, & nomine *Tabis* cõplectar tñ *conſumtionem totius corporis cum febre aſſidua*, ſiue ex *vlcere pulmonis*, q̃ propria & exquiſita eſt huius affectus ſignificatio, ſiue ex *vlcere aſperiæ arteriæ, aut aliarum partiũ thoracis*, q̃ eſt impropria & ſpuria.

Nomine *extenuationis totius corporis* cũ Gal. *1. de Maraſm. conſumtionem* intelligo non tantum *humiditatis roridæ*, aut *ſecundarum humiditatũ* ſed *carnoſæ, atq; etiam ſeminalis in corde*

F *primum, mox in toto corpore.*

Per *febrem continuam* intelligo *hecticam*, quandoq; *in 2.* nonnunquã *in 3. gradu*, cui tñ connectitur vt plurimũ *putrida* ſiue *quotidiana*, ſiue *tertiana*, ſiue *quartana*. Sic n. ſcribit Gal. *in com. 9. 3. in 1. Epid.* Aliqñ eſt *hemitritæus*, i. e. ſemitertiana, vt docet Hipp. *1. in 1. Epid. 23.*

Nomine *vlceris* omnẽ *vlceris differẽtiã* amplectar Quãuis n. Gal. *7. aph. 16.* phthiſin dixit fieri ex vlcere pulmonis inſanabili, *fruſtra apponeretur curatio, ſi omnis phthiſis eſſet inſanabilis*:

Variæ itaque ſunt vlceris differentiæ: *Superficialis, profundi, cum inflammatione, citra inflam-* A
*mationem, mundi, ſordidi, cum putrilagine totius ſubſtantiæ pulmonum, ac ſine putrilagine, cum
fluxione & citra fluxionem:* Pro differentia vlcerum varia, euentus quoque erit varietas, vt
intelligetis.

§. II. *Cauſſa.*

CAuſſa *phthiſis*, ſeu *vlceris* pulmonum quandoq; ortum ducit *ex ipſiſmet pulmonibus*, a-
liquando *ex cauſſa extrinſecus illis aduenient e*; quandoque *ex vtraq; cauſſa ſimul coniuncta.*
Propria ratione pulmones incurrunt phthiſin poſt *Peripneumoniam ſuppuratam*: Nam diſ-
ruptus abſceſſus tranſit in vlcus; Aliquando *poſt variolas, quæ pulmones obſident & erodunt;* B
nonnunquam *poſt erectam duram materiam grandini ſimilem*, de qua meminit Gal. *4 de loc.
aff. 8.* quam ego quoque obſeruaui in Illuſtri Comite de Nare, qui phthiſicus obiit,
& in alio Nobili Belga; Quandoque propter *ſanguinem per anaſtomaſin eductum* datur oc-
caſio eroſionis dupliciter. *Primo*, quia ille ipſe ſanguis extrauenatus in ſubſtantia pulmo-
nis receptus, ſiue ſuppuretur, ſiue putrefiat, ipſum corrumpit pulmonem: propterea
dicebam *in præcedenti lectione*, ſollicitos debere eſſe Medicos in diſſoluendis ſanguinis
grumis dum euenit ſputum ſanguinis, ne relictus grumus pulmonem corrumpat. *Secundo
modo* fit ipſo ſanguine folliculum in pulmonibus ſibiipſi præparante in modum melice-
ridis, quam Fernel. *lib. 5. patholog.* vomicam appellat: Hæc vomica diſrupta vlcus
relinquit. C

Relinquitur etiam vlcus fractis pulmonum vaſis, neque bene curatis, ſuccedente
ſcil. inflammatione, ſiue fractura ſit facta ex *clamore*, ſiue ex *percuſſione & caſu.*

Cauſſæ vero quæ pulmoni adueniunt, aut ſunt *extrinſecæ*, aut *intrinſecæ. Extrinſeca*
eſt *vapor contagioſus alterius phthiſici*, qui vapor non modo nuper inſpiratus; ſed etiam in
ſtragulis, & poroſitatibus lignorum & muri receptus alium præcipue diſpoſitum infice-
re poteſt: Quæ *intrinſecus* pulmoni adueniunt, ſunt in duplici differentia; Vna cauſſa eſt,
& communis facta fluxione a *capite in pulmones*: Altera eſt facta fluxione ad *pulmones*, vel
ex *corde*, vel ex *iecore*, vel ex *vtero*, aut *aliis corporis partibus*, & quod frequentius eſt, ex *aliis
thoracis partibus*; hoc docet Gal. *primo in primum Epid. com. 17.* Cum autem fit hæc fluxio D
ſiue *ex capite*, ſiue *ex alio loco*, aut erodit *ipſum pulmonem ſui acrimonia*, aut *corrumpit putredine*;
Erodit *acrimonia bilis flaua, atra, ſiue pituita, ſiue ſanguini commiſta, ac ſalſa pituita*, & hæc o-
mnium frequentiſſime, *vt docet Gal. & Hipp. 3. in 3. Epid. 32. 5. Meth. 13. Et 1. in 1. Epid. 17.* Si-
ne acrimonia, ſed *ſola putredine* phthiſim facit *humor quiliq; putridus, pituita putrida, bilis pu-
trida, melancholia putrida, ac ſanguis ipſe.* Idcirco Aretæus *primo de Diuturn. 8. in phthiſicis*, in-
quit, *ſputa eſſe varia, liuida, nigra, pallida, flaua, viridia, quandoq; alba, nonnunquam commiſta.*
Et hæc *omnia* inquit eſſe *purulenta*; & quamuis Gal. *2. de nat. hum. t. x.* pus dixerit *ex ſolo ſan-
guine* fieri, nihilominus ipſe Gal. cum Hipp. *7. aph. 38.* pituitam in pulmonem deſcenden
tem intra dies 20. ſuppurari docuerunt, & idem Gal. *in com. 30. 7. partic.* pituitam in pul- E
mones dilabentem inquit in formam puris conuerti: Et de hac puris natura loquitur
Gal. *in illo 4. de loc. aff. 8.* qui locus eſt attente legendus: Nam docebit vos modum genera-
tionis puris, proponit ibi phthiſicos quoſdam, qui ab initio, cum nihil mali habere vide-
rentur. *pallidum* exſpuebant *ſputum*, & paulo poſt *cruorem*, ac deinde *manifeſtam* præ ſe fe-
rebant *pulmonum putreſcentium naturam*, & ideo omnes, vt ipſe ſcribit, interibant.

Cauſſa autem *miſta* ſunt in illis, qui propenſionem habent ad phthiſin, & deſtillatio-
nem patiuntur. Habent autem propenſionem primum quidem *iuuenes*, vt docet Hipp.
3. aph. 29. & nomine iuuenum, vt ipſe ſeipſum explicat *5. aph. 10.* intelligit eos, qui annum
agunt ab anno 18. vſque ad 35. Habent quoque propenſionem ad phthiſin, *qui pectus ha-
bent anguſtum, acutum, collum oblongum, aures amplas*, qui proprie a Gal. *primo in primum E-* F
pid. 18. Alati nuncupantur, quod habeant ſcapulas eminentes.

§. III. *Signa.*

SIgna phthiſis non ſunt vſque adeo obſcura, vt a vulgaribus etiam Medicis depre-
hendi non poſſint; quandoquidem *corpus ipſum iam extenuatum, in quo omnium arti-
culorum oſſa eminentiſſima apparent, vngues incuruantur, inferior venter ex rotundo fit planus, ex
molli durus, & tenſus vt tympanum, coſtæ connumerari poſſunt, oculi excauantur, & ſplendidi fiunt,*

nares

A *nares euadunt acuta, aures ſicca, ſimiliſq; flatus, vbi febris continua acceſſerit, & tuſſicula cum ſputo*
ſiue copioſo, ſiue pauco, ſatis ſuperque phthiſin oſtendunt; Nihilominus accedunt alia; *ma-*
xillorum rubedo propter igneum pulmonum calorem, *ſudor tepidus* in fine coctionis pro-
pter defectum calidi innati, *ſputum quoq;*, quod omnino aliquando *puris* formam præ ſe
fert ex ſubſtantia, colore & fœtore; Aliquando caret quidem his ſignis, nec tamen pro-
nuntiandi ſunt illi a phthiſi immunes, propterea, quod (vt ante dixi) ſolet pulmo erodi,
non tantum *ex legitimo pure*, quantum etiam *ex pituita, aliis humorib. formam puris ſuſcipien-*
tibus: Si acceſſerit *ſputum ſanguinis*, hoc quoque fortius erit ſignum; ſed licet neq; ſanguis
apparuerit antea, neq; adſit, non propterea affirmandum, iſtos vlcere non laborare.
Poſſunt itaq; nonnulli phthiſin incidere abſq; ſputo ſanguinis, qui *vomicam* paſſi
B fuerint. Nam diſrupta illa vomica, pus excernitur vel album vel alterius coloris nullo
permiſtum ſanguine.
Neque dicendum eſt, *ſaltem præfuiſſe peripneumoniam*. Quaſi *ille affectus (abſceſſus) ſe-*
quatur inflammationem pulmonis præcedentem. Hoc enim eſt falſum; *iſti n. abſceſſus parui poſ-*
ſunt aliquando in pulmonib. fieri, & in duro ſacculo includi non modo abſq; ſigno inflãmationis, imo
quod maius eſt abſq; vlla febre. Hoc eſt, quod voluit *Hipp. 6 aph. 41.* vbi inquit: *Quib. ſuppuratia in*
corpore non innoteſcat, id fit vel ob craſſitiẽ puris, vel abdenſitatem loci. Alio ẽt modo poteſt fieri
pus abſq; ſanguine, quando ſcil. *materia erodit carneam ſubſtantiam, non aũt magnum aliquod*
pulmonis vas: In hoc caſu ſanguis ille modicus, qui educitur ex carne eroſa, vertitur ſtatim
in pus, & continetur ſub forma puris: Hoc voluit Gal. exemplo vlceris renum *4. aph. 71.*
C inquit Gal. *Eroſa carne renum poſſe educi pus abſq; ſanguine; Eroſo vaſe maiori, excerni ſanguinem*
cum pure: Idcirco, vt dixi, Phthiſici etiam *ſine ſputo ſanguinis* eſſe poſſunt.
Cum abſque ſanguinis ſputo quiſpiam phthiſicus eſſe poſſit, reliquum eſt, *ipſum pus*
diſtinguere *a putreſcente pituita*. Diſtinguitur autem primo quidem *ſubſtantia*, quæ ſem-
per *in pituita* eſt viſcida; *in pure* autem nequaquam. 2. in *odore*; quia *pus* ſemper eſt fœti-
dum, præcipue vero carbonibus iniectum. 3. diſtinguitur ex *grauitate*: quia *pus* in aqua ca-
lida fundum petit; *Pituita* ſupernatat. Illud tamen moneo, *pus plerunq; ſupernatare, eo quod*
viſcida pituita commiſtum ſit: propterea baculo diligenter ſeparandum eſt *pus a pituita*.
Nam poſt ſeparationem deſcendit.
Licet quoque de *Phthiſicis* coniecturam facere, ſi *cum aliis phthiſicis* conſuetudinem
D habuerint, ſi ex *parentibus phthiſicis* ſint oriundi, & *naturalem* habent ad hunc morbum
propenſionem: Habent vero *propenſionem*, qui, vt antea dixi, *Alati* vocantur. Hæc de *diagno-*
ſticis ſufficiant.
Diſtinguendæ ſunt deinceps *Cauſſæ phthiſis*, ac *loci* affecti, ſi facta ſit phthiſis ex *præ-*
cedenti peripneumonia, aut *angina ſuppurata*, aut *phrenitide*, vel *lethargo* pariter in pus con-
uerſo, aut ex *pleuritide*, vel ex *præcedenti vulnere*, aut *contuſione thoracis*: Iſtæ omnes cauſſæ
facile innoteſcunt ex ipſiuſmet patientis relatione: præterquam, quod ex *Angina*, & *Pe-*
ripneumonia, *Phrenitide*, & *Letharga* breui temporis interuallo fit Phthiſis; Ex *Pleuritide*
non item: Quandoquidem *Pleuritis*, antequam phthiſin inferre poſſit, tranſit in *Empye-*
E *ma*: Empyici autem non euadunt phthiſici, niſi poſt 40. dies a diſrupto abſceſſu. Hoc do-
cuit Hipp. *5. aph. 15.* Si Phthiſis fiat *ex vomica diſrupta*, nullo præcedente ſenſibili morbo,
pus ſtatim tuſſi eiicitur; Quod ſi fiat *ex ſanguine ſuppurato inſequente Anaſtomoſin, aut Diære-*
ſin, vel Rupturam, primum quidem præceſſit *ſputum ſanguinis copioſum*: deinde vero cre-
dibile eſt, Medicos importune *adſtrictoriis* vſos eſſe, neq; *grumos ſanguinis* diſſoluiſſe.
Si fiat *ex deſtillatione ſalſa aut acri*, hæc eſt omnibus conſpicua: fauces n. ipſæ quoq;
inflammantur, & quandoque excoriantur; ſputum ſalſum, & acre percipitur: quod eti-
iam quandoque ad nares, ad dentes, & alias confluit partes.
Sed ſi phthiſis fiat *ex fluxione a corde feruido*, iſti ſunt valde iracundi, frequentib. ob-
noxii febribus, & extra potiſſimum, aut motu corporis, vel vſu acrium, & aromatum,
F nulla præcedente tuſſi, aut deſtillatione, ſanguinis ſputum incurrunt, mox phthiſin.
Si vero fluxio fiat *propter ſuppreſſos menſes, hæmorrhoides, varices, aliaſue excretiones*, hæc
quoque ex relatione habebuntur.
Quod ſi denique fiat phthiſis *ex humoribus, aut bilioſis aut pituitoſis*, in thorace pu-
treſcentib. & ad eandẽ putredinẽ pulmonẽ ducentibus, ſigna ſunt propoſita a Gal. *4. de*
loc. aff. 8. Sputum incipit *pallidũ, aut flauum, liquidũ*, cui ſuccedit *parua febricula*, & paulatim

ſanguinis ſputum; ſed *exiguum*: deinde *corporis extenuatio*, *& ipſiuſmet pulmonis corruptio*. A

Quod ad *Locos* pertinet, ſi vlcus fuerit in *aſpera arteria*, & in *epiglottide*, pauca eſt *ſanguinis & ſputi & puris excreti* portio, *vox* omnino vitiatur, aut aboletur, aut ſaltem rauca, & praua redditur. Aliquando, vt docuit Gal. *1. loc. aff. 1.* Ephelcis, ſiue *portio ipſius aſperæ arteriæ*, cum ſputo educitur. Experimentum quoque hoc vlcus oſtendit: Nam ſi *paulatim acetum, aut aliud acre lambant, acrimoniam ſentiunt, & ſi duriorem deglutiant offam, dolorem patiuntur*. Hæc omnia obſeruaui in quodam Phthiſico Veneto.

Quod ſi vlcus ſit in *partibus pectoris*, ſanguis pariter admodũ paucus eſt, nigricans, tuſſi admodum vehementi eiectus, cum dolore partis vlceratæ.

Si ex *Pulmonibus*, facilius educitur, ac in maiori copia, & propterea vel *nullus*, vel *exiguus* eſt *dolor*: Nam pulmo non dolet, niſi ratione membranæ ipſum circumuoluentis, & ligamentorum circa dorſum. B

Vnum tamen licet vos *monere*, quod accepi a Galen. *5. meth. 8.* videl. ex *pauco ſanguine*, aut *pure excreto* non poſſe coniici, vlcus non eſſe in pulmone. Ratio eſt, quia inquit Gal. aliquando ipſum vlcus non erodit *aſperas arterias ipſius pulmonis*; ſed tantum *carnem & vaſa alia*. Itaque antequam ille ſanguis in cauitatem aſperæ arteriæ recipiatur, opus eſt tempore: Nam dura eſt membrana aſperæ arteriæ: Neque facile ipſum ſtatim ſuſcipit: hic grumum facit, & ille grumus eſt impedimento, ne ſanguis, aut pus genitum poſſit tuſſi expurgari. Itaque in viſcere retinetur, & *Phthiſin* facit *inſanabilem*, cum tamen ſputum ſit pauciſſimum. C

§. IV. *Prognoſtica.*

VEnio ad Prognoſtica: Vlcus *aſperæ arteriæ*, vt docet Gal. *5. meth. 12.* plerunque ad ſanitatem perduci poteſt, & profitetur Gal. ſe plures ſanaſſe.

Vlcus *pectoris* pariter facilius ſanatur, quam vlcus *pulmonis*, propter 3. cauſſas a Gal. propoſitas *5. meth. 8.* Prima, quia illa pars eſt magis carnoſa: 2. quia pus genitum non retinetur in vlcere, ſed diffluit in capacitatem thoracis. 3. quia quieſcit locus ille contra quam faciat pulmo, qui continue mouetur, & ſaniem prauam habet & in ſe retinet, aut ſi eiiciat, tuſſi tantum eiicit: Tuſſis autem vlcus exaſperat.

Non eſt tamen omne vlcus *pulmonis* inſanabile, vt quidam exiſtimant: quod docuit Gal. *5. meth. 8.* & ego ipſe nonnullos *conſummatos phthiſicos* ſanaui. D

Quantum vero propria collegi experientia, facilius curantur phthiſici ex *Peripneumonia præcedente*: Et ego curaui *nobiliſſimam Matronam Patauinam Lauram Fabriaram ad S. Ioannem*. Facile etiam curatur phthiſis ex *pure deſcendente vel ex capite*, *vel ex faucibus*: propterea curaui quoque vxorem meam, quæ ex *phrenitide ſpuria* ſupputata incidit in phthiſin. Sanantur quoque *vlcera* multo facilius, quæ *ſine fluxione* ſunt, quam illa, quæ *cum fluxione*.

Quæ vero *inflammationem vehementem* iam contraxerunt, ex Gal. ſententia inſanabilia ſunt, ſicuti & *ſordida*, quæ potiſſimum cognoſcuntur ex ſputo admodum graueolenti: propterea Hipp. *5. aph. 11.* hoc ſputum graueolens carbonibus iniectum peſſimum putat eſſe ſignum. Deplorati etiam ſunt, qui iam in *maraſmodem* inciderunt febrem, quibus propterea ex defectu caloris capilli defluunt. Hinc Hipp. *5. aph. 12.* peſſimum inquit eſſe ſignum, ſi *capilli* defluant. Fit quoque *profluuium alui* propter eandem cauſſam, eſtque peſſimum ſignũ, ex *5. aph. 14.* Ex imbecillitate facultatis *ſputum* etiam *deficit*: propterea dicebat Hipp. *7. aph. 17.* A *Puris ſputo* tabes, ſi ſputum retineatur, moriuntur. E

§. V. *Curatio.*

CVm in Phthiſi adſit *Vlcus, Febris, & Tabes*, idcirco etiam *Indicationes variæ ſunt*. Ab *vlcere* enim ſumitur indicatio, ſi *ſordidum* fuerit, abſtergendi; ſi *cauum*, carne implendi; Si *humidum*, ſiccandi, & tandem obducendi cicatricem; Quod ſi fluxione tentetur, fluxio erit arcenda. F

A *Febre* quatenus *hectica* eſt, ſumitur indicatio refrigerandi, & humectandi. De *putrida* enim non loquor: quia per accidens phthiſi coniungitur.

A *tabe* demum ſumitur indicatio reficiendi humiditatem deperditam, & inſtaurandi carnes.

Dubitabit quis veſtrum: *A quonam incipiendum ſit*? Paucis dico. In phthiſi cum maraſmo

A raſmo (*febre maraſmode*) re iam exſiſtente deplotata, ſola *curatione palleata*, vt dicunt, agendum: Propterea humectandi, atque omni ingenio renutriendi ſunt. Si *febris* non ſit *maraſmodes*, ſed *hectica* ſecundi gradus; *Putridam* tamen habeat connexam effatu dignam; a *putrida* incipiendū; qua non ſublata, fruſtra adminiſtrantur ad phthiſicos remedia; Si *putrida* non adſit; aut quidem adſit, ſed *leuiuſcula*; ab *vlcere* incipiendum, quo non curato, febris & macies perſiſtit.

Ab *vlcere* igitur incipientes, pro *illo mundando*, primum quidem valent *Looch de pino*, *looch ſanum & expertum*, *looch de pulmone vulpis*. Deſcribuntur hæc medicamenta a Meſue & a ceteris Antidotariis: Vſus eſt per modum Lambitiui. Poteritis & vos *Eclegma* ſic componere.

B

℞ *farin. erui, orobi*
lupinorum an. ℨj.
Radic. Ireos puluerız.
Ariſtoloch.
Semin. Goſſipii an. ℨß.
Pulmonar. ℨj. ß.

Terantur omnia, & excipiantur aut mulſa, aut melle roſ. ſim. aut ſapa, & paulatim deglutiantur.

Hoc enim *perpetuo obſeruandum* in vlcerib. vel aſperæ arteriæ, vel pulmonum, & pectoris, vt medicamenta aſſumta ſuper lingua ibi contineantur, inclinata ad poſteriora ceruice, vt paulatim arteriam ingrediantur. Hæc *mulſa* forma ad hunc ſcopum eſt valde efficax.

C

℞ *mell. opt.* ℥ iij.
aq. communis ℔ ij.
botridis, pulmonar.
Enula, Hyſſop. an. M. ß.
Ireos, Lupin. an. ℨij.

Bull. ad conſumt. tertiæ part. deſpumando ipſum mel: deinde vtamini hac mulſa ad mundif. vlcus.

D Poſt *abſterſoria* valent *ſiccantia*, & hæc quidem vario adminiſtrata modo: Illiniantur nares & palatum aut *trochiſcis hadicroi*, vel *de gallia muſcata diſſolutis in aqua vitis* (*vitæ*,) aut *in vino odorato*; Aut fit ſuffumigium *ex ſtyrace, galbano, belzoino* (*belluino*,) *thure, olibano, addito pro ditioribus muſco & ambra*.

Auic. a quo accepit Valeſc. de Taranta, proponit ſuffumigium *ex Arſenico rubro* quā Græci *Sandaracham*. Ad ſiccandum vlcus eſt fortiſſimum medicamentū: Sed *periculū ſuffocationis* imminet: Idcirco aut ab illo abſtinendum, aut miſcendum eſt *arſenicum ſtyraci, thuri belzuino*, ex quib. omnibus f. formulæ: quales componuntur *ex cinnabari* ad expurgandam luem Veneream. Eſtque idem adminiſtrandi modus: Modum qui vult legere, videat libellum noſtrum *de lue Vener.*

E Ceterum *conſulo*, vt rem mitioribus perficiamus, & eclegmatibus, atq; aliis aſſumtis exſiccantib. vlcus ſanetur. Scio nō deeſſe in horum adminiſtratione maximas difficultates. *Tabidon. corpori & febricitanti calidum & ſiccum præbere medicamentum, eſt contra omnem Medicam indicationem.* Nihilominus, quia vlcere nō ſiccato, vt antea dixi, neq; febris, neq; tabes poteſt deſinere, hinc fit, vt doctiores Medici in phthiſicis vſum ſiccantium admiſerint, & ne a Gal. noſtro recedamus, ipſe *4. loc. aff. vlt.* in illis phthiſicis, de quib. meminit, vtitur *Athanaſia, Ambroſia*, medicamentis ex aromatib. cōpoſitis, omnino ſiccantib. Hinc factum eſt, vt Fracaſtor. ſane doctiſſ. *3. de morb. contag. c. 8.* pro ſanandis phthiſicis lauder decoctum *ex ligno Indico*. Idcirco & Philip. Ingraſſias Medicus pariter celeberrimus, *in conſilio quod ſcribit pro Duce Terranoua*, profitetur ſe plurimos ſanaſſe phthiſicos vſu decocti *ex*
F *ligno*, & duas huius rei proponit hiſtorias. Ego quoq; profiteor *me phthiſicum ſanaſſe lue Gallica laborantem Ligni Indici decocto ante annos 17. qui adhuc eſt in viuis:* Memini de hoc in *tract. de lue Vener.* Idcirco & Alfonſ. Fertius *lib. 2. de lue Gall.* mirifice in phthiſicis commendat huiuſmodi decoctum. Vt vero tuto adminiſtretur, poteſt parari hunc in modum:

℞ *Ligni Indic* ℥ vj.
Infundatur *in Aqua Cochlearum, Plantag.*

Polygon. an. ℥ iiij. A
Deinde f. decoct.
Adden. *Carn. teſtud. nem. cuiſcer.* ℥ iiij.
Conſol. Vinc. peruinc. an. M. j.
f. expreſ. feruet. pro ſyr.
Dentur ℥ vj.

Inſtituatur victus *optimi ſucci*, actu potius exſiccans: ꝓpterea *aſſa* potius præbeantur.

Si quis ligni decoctum vereatur, *chinæ radicem* accipiat: Ego quoq; hac feliciter ſum vſus in Illuſtri Laura Fabraria Patauina phthiſica poſt ſuppuratam peripneumoniam, quæ adhuc viuit. B

Et vbi macies negotium vobis facere videatur, alterum duorum faciendum: Primum eſt, vt præbeatis *lac aſininum*, ſed cum oleo *ex guaiaco*: Hac ratione ante annos ſex Ego curaui Nobilem German. Auguſtanum Phthiſicum: aut poteritis præbere *ius* hoc modo confectum.

℞ aut *lignum Indic.* aut *Chinam*
Lign. Ind. ℥ iij. ſi *China* ℥ j.
Infund. *in Aq.* ℔. vj.
Deinde ℞ *hord. mund.* M. ß.
Amyl. Tragant. an. ʒ ij.
Sem. acetoſ. Plantag. an. ʒ j.
Sem. melon. mundat. ℥ ß. C
Nucl pin. piſtac. an. ℥ j. ß.
Carn. Teſt. nemoral. ℥ ij.

Ponantur, quæ imponi poſſunt, *in ventre optimæ pullæ*, omnia ſimul bulliant vſq; ad perfect. carnis coct. & facta omnium expreſſ. ius hoc præbeatur ſpatio 30. dierum.

Hoc quoq; iure feliciter vtor in phthiſicis. Quantitas eſt ℥ vj.

In his vero loco ferculi parare ſoleo *hordeaceum* quoddam hoc modo: Accipio
farin. hord. ℔ iij.
ſacc. ſimſſ. pulueriz. ℔ totidem.

Impono hæc in olla noua, primo ponendo partem *farinæ*, deinde partem *ſaccari*, & D ſic viciſſim, donec tota hæc quantitas ſit recepta in olla.

Aliquando conſueui permiſcere etiam puluerem aut *ſalſæ*, aut *rad. chinæ*, aut *pulmonariæ*, aut *botridis*, vt ſcil: ſint horum puluer. omnium ℥ vj.

Olla ipſa iam operta, paſta cruda imponitur in furno ſpatio 9. dierum. Singulo die manet tantum quartam horæ partem.

Ex illa miſtura ſimul cum iure optimo ferculũ fit mane & veſperi, quo ſolo Phthiſicum ſanaui religioſum Venet. degentem apud S. Nicolaum de Tolentino.

Sed præter hæc conficiuntur quoq; potiones nonnullæ *vulnerariæ* vocatæ, quæ pulmonum vlcera ſanare creduntur: Medicamenta, quæ in has potiones recipiuntur, poteritis legere apud Ambroſ. Paræum *lib. 18. ſua magna Chirurgia c. 28.* Fiunt n. hæ potiones E ex decocto *beton. agrimon. vincæ peruincæ, virgæ aureæ, ariſtoloch. ſcabioſ. foliis oliuæ. ſol. vitis, aliiſq; id genus*. Mihi olim communicata eſt *aqua ſimilis ſtillatitia*, qua ſemel tñ vſus ſum, ſed certe cum fructu: Præbeatur ignaro medicamenti. Fit hæc potio *ex ſtercore canino comedente oſſa tantum, & ex hedera terreſtri, atq; herba, quam vocant pizolam*: Miſcentur ſucci harum herbarum cũ *ſtercore* propoſito, & omnia deſtillantur. Doſis eſt ℥ iij. Hæc igitur agenda in vlcere ſine fluxione.

Si *fluxio* adſit, iam vos docui in tractatu *de catarrho* modum curandi omnem fluxionem acrem a capite ad thoracem: propterea confugiatis ad illum locum.

Si *fluxio* fiat a *corde*, epithematibus erit cor refrigerandum, ſicuti ſi a *iecore*, iecur.

Quando vero *ſuppreſſi* ſint *menſes* vel *hæmorrhoides*, aut *varices*, aut *cauteria*, conſuetæ F iſtæ excretiones omnino promoueantur.

At ſi magis vrgeat *maraſmus*, q̃ *vlcus*, vt antea dixi, maraſmo eſt incumbendũ *vſu lactis, electuariis, reſumtiuis, atq; morſellis*, quæ tamen vlcus quoq; reſpiciant: Et propterea *Electuarium* poterit ſic confici:

℞ *cochlear.* n. x.
caudar. cancr. fluuiat. n. xx.

A *Carn. teſtud. nemoral.* ℥ iiij.
Piloſell. Pulmonar.
Enula an. M. ſ.
Semin. Plantag. Portulac.
Acetoſ. an. ʒ ij.
Liquirit. ℥ ß.
Paſſular. ℥ iij.
Bull. in ſ. q. aq. & f. colat.
B ℞ *Amyl.* ℥ ß.
Prun. dulc. ℥ vj.
Bull. in prædict. decoct. & pulpæ per
ſetaceum tranſmiſſæ adde
Nucl. pin. piſtac. an. ℥ ij.
Sacc. fin. q. ſ. M. & f. Elect.
Doſis erit ℥ j. ſumo mane 4. hor. ante
cibum & alt. ℥ poſt cœnam.
Denique *Morſells* poſſunt ſic componi:
℞ *Pulp. nuc. Ind.* ℥ iij.
Carn. capon. ℥ vj.
C *Nucl. pin. Amygd. dulc.*
Piſtac. an. ℥ j. ß.
Marg. præpar. Corn. cerv. vſt.
Sandalor. rub. an. ʒ j.
Sacc. diſſol. in aq. borrag. q. ſ.
M. & f. conf. in Morſell.
Datur ʒ j. in prandio, & cœna. (Allud exemplar dicit ℥ j.)

Balneum aquæ dulc. In hoc caſu mihi eſt ſuſpectum, & quia concitat deſtillationem ad thoracem, & quia ſi ſit calidum, corpus ſiccat & digerit; Si frigidum, modicam illam D caliditatem extinguit: Itaque relinquendum eſt Balneum. Hæc de Phthiſi.

CAP. XXVI. *DE TVSSI ET RESPIRANDI difficultate.*

COniungam tractatum *de Tuſſi* cũ tract. *de difficultate reſpirationis.* Quanquã n. tuſſis habeat quaſdam cauſſas cũ difficultate reſpirationis minime communes; in potioribus tamen cum ipſa conuenit. Itaque dicam primum naturam, & priuatas tuſſis cauſſas, *deinde* vero ſub titulo *difficultatis ſpirandi* recenſebo communes & tuſſi & difficultati reſpirationis.

Eſt itaque Tuſſis, *Gal. auctore 2. de ſympt. cauſ. 4.* vehemens efflatio E cum ſonitu ex ſpiritu impellente inæqualitatem aſperarum arteriarum. Hæc definitio colligitur partim ex *loc. cit.* partim ex *4. loc. aff. c. 8.* & partim *2. ſimpl. c. 17.* Quo in loco Gal. vnica hac voce *Inæqualitatis* ſcil. complexus eſt *omnes tuſſis cauſſas.*

Cum enim aſpera arteria naturaliter plana & leuis eſſe debeat, vbicunque inæqualitas accedit, tunc primum natura inæqualitatem excernere ſtudet, ſicuti & per ſternutamentum expurgatur cerebrum, & per vomitum ventriculus: Cum vero dura ſit aſpera arteria, atque ideo contractioni inepta, per quam contractionem in ceteris partibus noxii expulſio fieri conſueuit, natura in pulmonibus alium inuenit modum ſuperandi hanc inæqualitatem per impulſum aeris, per vehementem efflationem, quæ vehemens efflatio & ſpiritus impulſio fit ex valida thoracis conſtrictione. Inæqualitas vero fit aliquando ex cauſſis *extrinſecis*; nonnunquam ex *internis.*

Extrinſecæ ſunt *fumus præcipue acris, & venenatus, puluis, cibus aut potus in arteriam in-* F *grediens.* Noui puellam quandam, *quæ anno 4. ætatis ſuæ, dum haberet portionem oſſis in ore, huiuſmodi portionem excepit in arteria & ingreſſa eſt pulmones, & ex tempore vſque ad 18. præſentem ſemper laborat tuſſi & ſputo ſanguinis:* Ingrediuntur huiuſmodi corpora, aut *quia operculum arteriæ ſit ab aliquo vlcere eroſum, ſicuti plerisq. contingit Lue Venerea laborantibus, aut quia apertum eſt, quo tempore fit deglutitio; vt in profuſe admodum ridentibus.*

Internæ cauſſæ aut ſunt *eſſentiales*, aut *per conſenſum*. Omittam omnes illas, quæ *per* A
conſenſum. Fit enim aliquando tuſſis compreſſis pulmonibus ex *lienis*, *iecoris*, aut *ventriculi*, aut *totius abdominis* tumore.

Quandoque etiam ex *vermibus*, quanquam de *Loco* & *Modo*, ſecundum quem & per quem fiat tuſſis ex vermibus, aliqua ſit difficultas Gal. *com. 17. & 24. 2. in 6. Epid.* vbi Hipp. mentionem facit tuſſis aridæ, &c. factæ non ferino ſed ſpiritu. Gal. inquit, quod etiamſi per ferinum intelligamus vermes, nihilominus falſam eſſe illorum ſententiam, qui putant excitari tuſſim vermibus os ventriculi vellicantibus. In qua tamen ſententia video ex Recentioribus perſtitiſſe Chriſtoph. Vegam *3. lib. de art. med. cap. 10. de Tuſſi*. Ceterum ego quidem vidi tuſſes excitatas ex *vermibus*; ſed aſcendentibus vſq; ad fauces, & B
titillationem inferentibus in ipſo arteriæ aſperæ initio, qui paulo poſt eiiciebantur. Ioan. Serrarius *in præfatione obſeruationum Capitis* ſcribit tuſſim aliquando fieri ex *vermiculis in ipſiſmet pulmonibus genitis & contentis*. Quicquid ſit, de hac re frequentiores tuſſis cauſſæ, quæ a vobis ſunt conſiderandæ, ſunt, quæ *per eſſentiam* pulmones infeſtant: Intemperies, & morbi inſtrumentarii. Nam de morbis in ſoluta vnitate nihil amplius dicendum: Satis de hac re diximus *in tract. de phthiſi & ſputo ſanguinis*. Neque etiam hoc in loco erit ſermo de tuſſi facta ex *pleuritide* aut *empyemate*, vel *peripneumonia*: Nam de his affectionibus infra ſigillatim acturi ſumus.

§. II. *Anacephalæoſis cauſſarum particularium tuſſis.*

PEculiares igitur tuſſis cauſſæ ſunt vel *intemperies frigida potiſſimum, quæ illos maxime infe-* C
ſtat, quibus imminuta, vel potius prorſus exeſa eſt columella; aut *intemperies calida, aut valde ſicca; non tamen æqualis; ſed prorſus inæqualis.*

Cauſſæ vero, quæ pertinent ad morbos inſtrumentales, cõmunes ſunt difficultati reſpirationis, & tuſſi: & propterea primum de difficultate ſpirandi eſt agendum.

§. III. *Differentiæ difficultatis ſpirandi.*

DIfficultas ſpirandi, *Dyſpnœa* Græcis dicta, quandoq; communiter accipitur pro *omni reſpiratione celeri, frequenti, magna, parua, æquali, inæquali, cum ſono & ſine ſono, ſiue fiat erecta ceruice, ſiue decumbente corpore*; hoc poteſtis colligere ex Gal. *primo de diff. reſp. primo.* Nos amplam illam ſignificationẽ dimittimus, & nomine *dyſpnææ* nunc temporis *triplex* D
tantum *vitium* complectimur. *Primum eſt*, ſpiratio crebra ſine ſono, ſine febre. *Secundum eſt*, ſpiratio valde crebra cum ſono, ſine febre & ſublimis: hanc proprie Græci vocant *Aſthma*, Latini dicunt *ſuſpirioſos*; alii vero *anheloſos*, vel *Anhelantes*. Nam, vt dicebat Gal. *in com. 46. 6. part. & in 23. 6. & 7. de comp. loc. 6. & 4. loc. aff. cap. 7.* iſti reſpirando æmulantur eos, qui diu exercitati fuerunt, propterea crebrum habent ſpiritum; *Tertia differentia* ipſa quoque eſt crebra, & ſublimis ſpiratio; ſed facta erecta ceruice, & vocatur proprie *Orthopnœa*.

Has differentias poteſtis colligere partim ex Hipp. *4. in 6. Epid. 4.* vbi ſcribit Hipp. *filiam Ageſis laboraſſe difficultate ſpirandi: poſtea vero tuberculo diſrupto aſthmate laboraſſe*; ex quo E
loco Gal. *3. de diff. reſp. cap. vlt.* colligit differentiam inter *Dyſpnœam* & *Aſthma*, quod ſcilicet *Dyſpnœa* ſit quidem crebra ſpiratio; ſed multo crebrior ſit *Aſthma*; ita vt, ſi Gal. credimus, crebritas ſit quidem vtrique communis; ſit tamen maior in *aſthmate*; ſed apud Gal. diſtinguitur quoque *Aſthma* ab ipſa *dyſpnœa* propter ſublimem reſpirationem: Reſpirationis ſublimis meminit Hipp. *2. in 3. Epid. 4. & ſect. 7. com. 6.* Gal *in illo commento 4. 2. in tertium Epid. & 4. de loc. aff. 7.* inquit *ſublimem reſpirationem eſſe illam, quæ fit omnibus thoracis muſculis eleuatis, atq; ad motionem impulſis*, vt propterea magna dicatur ratione huius eleuationis, cum tamen parua ſit ratione aeris inſpirati; Nam in *Aſthmate* & *Orthopnœa* propter inſtrumentorum anguſtiam modicus aer recipitur, vt docuit Gal. *3. de diff. reſp. c. 6.* thorax tamen valde dilatatur.

Recentiores addiderunt illam differentiam *cum ſonitu*: Nam apud Gal. & Hipp. F
nunquam inueni factam huius mentionem.

Dixi autem fieri hanc difficultatem *ſine febre*: quia ſi complectamur difficultates ſpirandi *cum febre*, ampla nimis fiet tractatio, complectemur omnes febres, omneſq; thoracis inflammationes: empyema præterea, de quibus ſigillatim agendum.

§. IV. *Cauſſæ*

A ## §. IV. *Cauſſæ communes tuſsis & difficult. reſpirationis.*

ITaque *cauſſa & tuſsis & difficultatis ſpirandi* iam propoſitæ apud Galen. *locis cit.* duæ tantum ſunt: *Tuberculum ſcilicet pulmonis*, & *humorum craſſorum & lentorum copia. Tuberculum* autem poteſt eſſe *duplex*: aut *crudum & ſuppurationi ineptum*, quale eſt *Steatoma*, aut *Ateroma*. Id genus tumoris ſcribit Reald. Columb. *lib.15.* ſe in ſuſpirioſis poſt mortem ſectis ſæpe inueniſſe; *Aliud* eſt *Tuberculum*, quod ad ſuppurationem tendit: Tale fuit, quod contigit filiæ Ageſis, cuius meminit Hipp. *4. in 6. Epid. 4.* & tamen fuit ſine febre: Id quod confirmat noſtram ſuperius prolatam ſententiam, in pulmonibus contineri
B pus, nulla exſiſtente febre.

Altera cauſſa, *Humor* ſcilicet *craſſus & lentus*, aut *generatur in pulmonibus*, aut *defluit ex capite*, aut partim *generatur*, partim *defluit*: quinimo qui defluit quandoque eſt *craſſus*: quandoque *tenuis*, & ſi contingat, vt *craſſa* exſiſtente materia in pulmonibus *tenuis* confertim deſcendat, fit ſubita quædam *Orthopnæa*, quæ durare conſueuit aliquot horas tantum, ſicut vbi maxima eſt plenitudo, atque anguſtia, continua fit *Orthopnæa*: Et hæc materia aliquando continetur *in ipſa aſperarum arteriarum cauitate*; quandoque vero *in ipſamet pulmonum ſubſtantia*, & tamen *Orthopnæam* progignit. Cuius rei vidi experientiam in clariſſimo a conſiliis ſecretis Veneto Milledonio; aliquando etiam continetur hæc materia craſſa & pituitoſa, *in ſpatio inani: quod eſt inter pulmones & coſtas*, & tunc comprimit
C pulmones.

Huius meminit Gal. *4. de loc. aff. 7.* qui (vt dixi) alias non videtur cognouiſſe difficultatis ſpirandi cauſſas ſine febre præter iſtas, quanquam puris quoque mentionem faciat, *4. de loc. aff. 7.* Nos partim experientia, partim doctiſſimorum virorum teſtimonio alias vidimus *Aſthmatis* & *Orthopnææ* cauſſas ſine febre ab iſtis valde diuerſas.

Prima eſt *Hydrops* pulmonis, caſus rariſſimus, cuius meminit Hipp. *2. lib. de Morb.* Et ego hunc *Hydropem* vidi ante annos 7. in quodam clariſſimo ex familia Marcella, *cui poſt mortem diſſecto inuenta ſunt* ℔. *multa aq. ſpumoſa in capacitate thoracis, & pulmonibus.* Audio quoque *Maximilianum II. Imperatorem laborantem palpitatione hoc morbo interiiſſe.*

Secunda cauſſa eſt *pulmonum ſiccitas.* Dum eſſem iunior, memini me cũ Excellen-
D tiſſimis viris vidiſſe quendam religioſum ordinis S. Mariæ de Auancio, *qui curabatur, ac ſi laboraret orthopnæa ex humoribus craſſis; non conferentibus auxiliis, poſt mortem inuenti ſunt ambo pulmones tabe affecti & exſiccati.*

Tertia cauſſa eſt *Coaleſcentia*: Aliquando pulmones coaleſcunt cum membrana ſuccingente coſtas, & tunc fit *Aſthma* & *Orthopnæa inſanabilis.* Hunc caſum vidi in alio Religioſo.

Quarta cauſſa ſunt *Lapides in pulmonibus contenti*, aut *grando*. Huiuſmodi *Lapides* ſcribit Paul. *lib. 3. c. 31.* pumicatos quinque numero fuiſſe excretos. Idipſum quoque de grandine ſcribit Gal. *4. de loc. aff. 8.* præter Fern. *5 pathol. c. 10.*

Quinto denique eſt inter cauſſas difficultatis ſpirandi ſine febre *Gibboſitas*: Nam
E ſiue fiat ex *caſu*, aut *ictu*, ſiue *tuberculis coſtas intro trahentibus*, ſemper neceſſario pulmones ipſi comprimuntur, vt compreſſi & tuſſim, & difficilem faciant reſpirationem. Hoc docuit Gal. *1. de diff. reſp. c. 11. & in com. 46. 6. part.* quãdo ſcribit Hipp. *Qui gibbi ex aſthmate &c.*

Quæcunque autem ſit cauſſa ſiue tuſſis, ſiue difficultatis ſpirandi iam a nobis propoſitæ & expoſitæ, oportet aſperas arterias aut *primario* aut *ſecundario* læſas eſſe. In tuſſi quidem: Nam, vt dixi, *finis ipſius tuſſis nullus eſt alius, quam inæqualitatem ſuperare, quæ in aſperis continetur arteriis*, vt abunde docuit *Gal. 2. ſimpl. 17.* Pariter difficultas ſpirandi, in qua modicus aer recipitur, ſemper harum arteriarum anguſtiam ſequitur, non autem leniſſ, vt expoſuit Gal. *4. de loc. aff. vlt. in fine.*

§. V. *Signa.*

F

SEd iam tranſeamus ad *ſigna*, in quã parte peto veſtram attentionem. Difficultas ergo ſpirandi aut neceſſario fit ex *læſis pulmonib. ipſis*, aut *ex triplici muſculorũ genere affecto*, ſcil. *ſepto tranſuerſo, muſculis intercoſtalibus, ac muſculis ſuperioribus*: fit præterea difficilis *ex vſu aucto*, id eſt, calore igneo vel *cordis*, vel *pulmonum*: Fit etiam difficilis *ex facultate deficiente.* Quandoque *ex pluribus ſimul coniunctis cauſſis.*

Non eſt difficile diſtinguere *difficultatem ſpirandi, de qua nunc eſt ſermo, ex pulmonibus læſis*, ab illa quæ fit *ab vſu aucto*: Nam vbi *vſus augetur*, ſpiratio eſt magna vtroq; modo, & *quia omnes muſculi operantur, & quia multus aer recipitur*. In *Aſthmate* vero modicus recipitur aer: Præterea, vbi *vſus augetur*, ſpiritus eſt calidus & efflatio eſt vehemens; Eſt enim propria febris, *quarto de loc. aff. 7.* In *aſthmate* neque vehemens eſt efflatio, neque ſpiritus calidus. A

Diſtinguitur 2. *a muſculis affectis*. Nam vbicunq; vel *ſeptum tranſuerſum*, vel *alii muſculi* læduntur, ſpiratio fit quidem crebra, ſed parua, ratione dilatationis, quanquam poſſit eſſe magna ratione aeris inſpirati.

In *aſthmate* oppoſito modo res ſe habet: *Thorax* multum dilatatur, & *modicus aer* recipitur: Præterea vbi *ſeptum tranſuerſum*, vel *alii muſculi* læduntur, ſi adeſt inflammatio, dolor adeſt, & vehemens efflatio, & ſpiritus calidus; In *Aſthmate* nequaquam. B

Tertio & hoc eſt *maxime obſeruandum*, vbi *ſeptum tranſuerſum* cõprimitur a tumoribus ventris inferioris, reſpiratio fit quidem difficilis, ſed abſque tuſſi, niſi tumor ſit inflammatorius: Hoc notate. Itaq; (vt dixi) *tumores comprimentes diaphragma, niſi ſint inflammatorii, tuſſim non faciunt*. Hoc colligitur primum quidem ex Gal. deinde etiam ex ratione: Ex Gal. qui *5. de loc. aff. 7.* proponens *ſigna inflammationis partis gibbæ iecoris*, proponit *tuſſim* inter cetera, & *difficultatem ſpirandi*, dum loquitur de ſcirrho *in eod loco*, nullam tuſſis mentionem facit: Sed, quod magis refert, idem Gal. *2. de ſympt. cauſ. 4.* dum aſſignat cauſſam propter quam *fit tuſſis ex inflammatione iecoris*, inquit cauſſam eſſe non *compreſſionem*; ſed *tranſmiſſionem alicuius materiæ ex parte inflammata in pulmones*. At vero ex ſcirrho, ex tumore duro, neque vapor, neque materia eleuatur, quæ in pulmones tranſmitti poſſit: Atque ideo poteſt quidem tumor durus comprimendo ſeptum tranſuerſum difficilem facere ſpirationem; non tamen tuſſim. Hoc apertius confirmatur exemplo Pleuritidis, quæ aut externa ſit, aut valde parua: Vtraque enim difficilem facit ſpirationem; ſed abſq; tuſſi, vt docet Gal. *5. de loc. aff. 3. in fin.* Et ratio eſt in promtu, quia ex parua pleuritide, aut externa, neq; comprimuntur pulmones, neq; quicquam humoris, aut vaporis in illos recipitur, quod tuſſim excitare valeat. C

Diſtinguitur etiam hæc *difficultas ſpirandi a facultate deficiente*: Quãuis enim *deficiens facultas* faciat reſpirationem, in qua omnes muſculi operantur, ſicuti etiam in *Aſthmate*; attamen in hoc diſtinguuntur, quod *minus crebra eſt ſpiratio, vbi facultas deficit, & ſpiritus attrahitur tantum per nares, & ſi calor non adſit, eſt omnium rariſſima*. D

Denique poteſtis diſtinguere præſentem *difficultatem ſpirandi ſimplicem* a *complicatione cauſſarum* ex ſignis a me iam propoſitis, & declaratis, quæ propria ſunt huius vel alterius cauſſæ.

Ceterum diſtinguere etiam oportet *cauſſas, quæ ipſum pulmonem anguſtant, & coarctant*. Nam ſi ſint *humores craſſi*, tuſſis adeſt cum ſtertore, ſputum album (paucum) eſt, ſed craſſum. Si *humores* ſint *tenues*, tuſſis eſt vehementiſſima, ſputum paucum & liquidum, & frequenter ſuperuenit catarrhus præfocans vocatus. E

Si ſit ex *crudo tuberculo*, ſanis & nihil antea tuſſientibus ſuperuenit hic affectus primum quidem cum leui tuſſicula, & ea quidem inani; deinde vero etiam cum difficultate ſpirandi. Quod ſi *tuberculum ad ſuppurationem* deueniat, tuſſis humida ſuccedit, cum ſputo purulento.

Hydrops pulmonis facile cognoſcitur ex difficultate inſigni ſpirandi, tuſſi humida, ſputo liquidiore & aqueo, & ſi patientes vertant ſe in vnum, vel alterum latus, fluctuationem ſentiunt. Si auris thoraci adhibeatur, ebullitio ſentitur, efferueſcentia quædam: palpitationi ſubiiciuntur iſti, ac perdurante malo, hydropem incurrunt.

Si difficultas fiat ex *grandine* aut ex *calculo*, tuſſis eſt ſicca, difficultas ſpirandi continua: præceſſit aũt catarrhus admodum craſſus & lentus, aut tuberculum ſuppuratum: proprerea minime ſunt illi audiendi, qui dicunt *poſſe reſpirationis difficultatem fieri abſq; tuſſi ex humoribus induratis circa pulmones*. Nam Gal. *4. de loc aff. 8.* horum ſententiam aperte explodit, qui inquit, *eos, qui grandinem in pulmonibus habent, tuſſim habere diuturnam, poſtquam tandem huiuſmodi grandinem exſpuerint*. F

Coaleſcentia pulmonum cum coſtis nullum babet certum ſignum, niſi ſanguinis ſputum pceſſerit, aut pleuritis, aut pipneumonia, in quib. caſib. ſolẽt pulmones coſtis adhærere.

Siccitas ẽt facile cognoſcitur ex macie vniuerſi corporis, lenta febricula, ex ſitu, ex tuſſi

A primum quidem inani, deinde vero prorſus deficiente: Nam vbi Intemperies fit æqualis, nulla amplius fit tuſſis.

Gibboſitas non eget ſignis, vt cognoſcatur.

Tuſſis vero quæ fit ex *intemp. frigida*, cognoſcitur ex ſpiratione frigida, rara, tarda, prætetea ex tuſſi inani, quæ compreſſo ſpiritu non modn (rareſcit) ſedatur, ſed etiam curari poteſt, & ſanari: Nam compreſſo ſpiritu, partes incaleſcunt ſpiritales, & ſic fugant frigidam intemperiem.

Calida vero intemperies cognoſcitur ex ſpiritu calido, ſpiratione crebra, & veloci, & quia iuuatur medicamentis frigidis.

§. *VI. Præſagia.*

B OMnes iſtæ difficultates ſpirandi, quæ admodum crebræ ſunt cum ſonitu, & quæ fiũt erecta ceruice, vt *orthopnæa* difficile ſanantur, quinimo *aſthma* ad ſenectutem, vſq; comitari conſueuit: *Orthopnæa* vero in acceſſione pleroſq; interficit: Idcirco qui aſthmate laborantes cum tuſſi gibbi euadunt, ante pubertatem moriuntur, eo quod, vt ſcribit Gal. *in com. 46 6. part.* illud *aſthma* factum eſt ex tubereulo ſuppurato: Vbi autem tuberculum eſt vſq; adeo magnum, vt gibboſitatem faciat, tandem ægros interficit.

§. *VII. Therapia.*

IN curanda *tuſsi, & difficili ſpiratione* aliquando pugnandum eſt contra *ipſum ſymptoma*: Magna ex parte vero contra *cauſſas morbificas*. Aduerſus *ſymptoma* quidem, cum tuſſis
C vſq; adeo grauis eſt, vt alicuius vaſis fracturæ periculum immineat, vel eſt vſq; adeo moleſta, & frequens. vt ſomnum adimat, & quietem omnem: Pariter *difficilis ſpiratio* cum in orthopnœam tendit, & eam quidem cum periculo ſuffocationis, ipſi occurrendum ſymptomati.

§. *VIII. Curatio Tuſsis.*

AD arcendam itaq; Tuſſim *duo* valent *medicamentarum genera*: Vnum *quod partes arteriæ exaſperatas leuigare, & complanare poteſt*: Alterum, *quod fluentem materiam compeſcere, & intercipere valet*. In prima claſſe ſunt omnia medicamenta quæ componuntur ex *ſucco glycyrrhizæ, amygdalis dulc. contuſis amylo, tragacantho, penidijs, Zuccaro aut candio, aut communi*
D *cum mucilagine vel ſem. maluæ, aut radicum althea*: Ex his componuntur formulæ, quæ ſub lingua continuo detinentur. Vnam ex iſtis deſcriptam habetis apud Gal *in lib de parat. facil. c. 14.* ſed communiſſima & officinis vulgaris habetur apud Meſu. *in cap. de Tuſsi ſicca*, vbi habet duas pilularum bechicarum deſcriptiones: *Prima* eſt Rhaſis, *ſecunda* eſt ipſiuſmet propria, quæ, vt dixi, officinis omnibus eſt communis.

Ad *intercipiendum catarrhum* valent omnes confectiones *opiata*, vt propterea Gal. in hunc vſum *5. meth. 13.* acceperit theriacam recentem. Meſue ab Alexan. Trall. in hunc vſum accepit pilulas *de cynogloſſa*, quibus *crocum* addidit: Datur ʒß. poſt cœnam, & certè mirifice tuſſim ſedat.

Non diſplicent *inunctiones thoracis* factæ ex *mucilagine ſemin. malu. butyro recenti, oleo a-*
E *mygdalino.*

Ego fœliciſſime vti ſoleo *Emplaſtra facto ex pom. dulcibus, primo quidem trituratis, poſteà coctis in olla cum oleo amyg. dulc. butyr. & modica croco ad penetrationem.*

At ſi tuſſis non ſit vſq; adeo intenſa, *Cauſſis* eſt incumbendum: Atque ideo ſi fiat ex *intemp. frigida*, vt antea dixi, ſola ſpiritus compreſſio aliquando ipſam ſanat, ſi tamen perſeueret, conuenit extrinſecus *inunctio ex oleo chamom. liliorum alborum.* Gal. (5.) *8. meth. 13.* vtebatur medicamento ex *Thapſia*, ſed de hoc medicamento inferius loquemur.

Intrinſecus conueniunt *magnæ antidot: antiq. theriaca, mithridatum, diatrionpiper.* Gal. *loc. cit.* proponit *Diaſpermaton* ſiue *confectionem ex ſeminibus, quæ eſt opiata*, & proponitur non tantum pro refrigeratione inſtrumentorum, quantum pro reiectatione ſanguinis. Atq;
F vbi ſanguis non reiicitur, neque *recens theriaca* valet, neq; *Diaſpermaton.*

In tuſſi ex *intemperie calida* inunctio fiat *ex oleo violato nenuphar.* fiat eclegma *ex mucilag. pſillij, Emulſione ſeminum papau. albi, aut melonum cum ſyrupo vial. ſimp.* Potus ſit aq. hord: Cibus vero ptiſana.

In *Intemperie ſicca* conueniunt omnia humectantia, de quibus dixi *in tract. de phthiſi* quæ modo non repeto.

§. IX. *Curatio Orthopnœæ.* A

VEnio ad *Orthopnœam* in acceſſione curandam. Tempore *acceſſionis*, primum quidem varia conueniunt Reuulſiouis genera, *Clyſteres acres*, & præcipue, quæ flatus diſcutiant: Quandoquidem ſi ſeptum tranſuerſum a partibus naturalibus flatu repletis noo cõprimatur, facilius ſpirant. In eundem vſum faciunt *Cucurbitulæ, Ligatura, Frictiones*.

Si *orthopnœa* fiat cum *abundantia ſanguinis*, in ipſa acceſſione conuenit etiam *Venæ ſectio*: Propterea Hipp. *4. acut. 21.* inter ceteros affectus, quos inquit requirere venæ ſectionem ante purgationem, proponit *Orthopnœam ſiccam*, id eſt, vt ipſemet, & Gal. interpretatur, *inflammatoriam non ſuppuratam*: At vbi *pus* eſt factum, vbi *craſſi, & viſcidi* abundent B *humores*, pernicioſa eſt venæ ſectio. Conueniunt quoq; *Intercipientia fluxionem*: quia (vt antea dixi) *grauis Orthopnœa* tunc fit, cum craſſis humoribus in pulmonibus collectis, tenuis accedat materia confeſtim ex capite deſcendens. Hanc igitur intercipere oportet, & quamuis ad illam intercipiendam valeat *Diacodion, Diatragãthum cum bolo Armena & pilulæ illæ bechicæ*, in ſuffocationis periculo propter hanc tenuem fluxionem expedit aſcẽdere ad opiata. Licet enim Gal. *7. de comp. per loc. c. 6.* in omnibus ſpirandi difficultatibus opiatorum vſum prohibuiſſe videatur, nihilominus *12. method. 1.* in hac ſuſpicione ſuffocationis concedit vſum opiati medicamenti: Itaq; ad *pilulas de cynogloſſa* erit confugiendum.

Deriuanda quoq; eſt *materia* ad partes thoracis exteriores, & propterea laudat Aetius *Rubrificantia* quædam, vt *fricationem thoracis cum pumice, cum ſquilla, vrticis*: Gal. *11. meth. cap. 17.* ad extrahendam materiam, quæ in pulmonibus eſt, præter alia calorifica laudat quoq; *cucurbitam ipſi thoraci affixam*. C

Sed illud vobis Notandum, *neq; cucurbitam, neq; Rubificantia ea adminiſtranda, quando fluxio fit ex capite*: Nam augebunt fluxionem, neq; cum corpus eſt plenum, ſed tantum in *Orthopnœa* ex primaria pulmonum repletione, & poſt vniuerſales euacuationes, & reuulſiones. Interim vtendum *Eclegmate*, quod valenter craſſos attenuet humores, & vias aperiat. Itaq; poteritis medicamentum ſic componere:

℞ *ſal. Ammoniac. gr.* x. D
Oxym. ſcillit. ℥j. M.

Hoc medicamentum ad incidendum, & attenuandum eſt efficaciſſimum. Alii accipiunt ipſum *gummi Ammoniacum* in *aceto* diſſolutum, addito *ſyrupo de hyſſopo, & oxym. ſcyllit.* Sed vbi materia partim fluat, partim ſit impacta, proponendum medicamentum mixtæ facultatis hoc modo.

℞ *Amyl. Tragag. an.* ℥ij.
Pulu. ireos, Hyſſop. an. ʒj. ß.
Syrup. de farfar.
de liquirit. } *an. q. ſ.* E
Oxym. ſcyllit. } M. pro Lambit.

De *acceſſione* ſatis.

Extra *acceſſionem* cum variæ ſint cauſſæ, vario quoq; modo curatio eſt inſtituenda. Si fiat *difficilis ſpiratio*, aut *Tuſſis ex crudo tuberculo*, Gal. *7. de comp. loc. 6. & 4. meth. c. 17.* inquit, totam curationem huius poſitam eſſe in medicamentis *aromaticis calidis, & ſiccis*, materiã tuberculi abſumentibus: Idcirco proponit *vſum theriacæ antiquæ, ambroſiam, & Athanaſiam*, quæ ſunt medicamenta ex multis conflata *aromaticis & gummi calidis, ſtyrace, myrrha, coſto, caſſia lignea cinamomo*. Videatis deſcriptionem apud Gal. *2. de Antidot. 8.* Itaq; medicamenta ſint calida & ſicca.

Victus ratio pariter ad ſiccum inclinet: Propterea Gal. *in 7. de comp. per loc.* potum quidem vini generoſi concedit; ſed in pauca quantitate. F

At vero ſi *difficilis ſpiratio* fiat *ex tenui humore*, huoc, vt dixi, incraſſare oportet: Modum incraſſandi partim propoſui *in tract. de catar.* partim nupertime. Itaque non repetam.

Venio itaq; ad *Craſſum catarrhum*. Si fiat ſpiratio difficilis *ex catarrho admodum craſſo*, primum quidem conueniunt omnia illa *euacuantia & totum, & caput, Reuellentia, & Deriuantia, atq; Exſiccantia ipſum caput*, de quibus dixi *in tract. de Catarrh.*

Vnum

A Vnum in præſentia *moneo* circa *vomitum*, qui commendarur a Paulo in his caſibus, *Vomitum in Orthopnœæ minime conuenire, ſi materia primario in pulmonibus contineatur, ſi anguſtus ſit thorax, & ſi difficilis ſit patiens ad vomendum*. Gal. *quos, & quand. purg. opor.* in his caſibus vomitum prohibet. Nunc itaq; omni diligentia curabimus catarrhum iam in pectore exſiſtenrem. Vt craſſa materia pulmonibus adhærens facile educatur, & pulmones ita exſiccentur, & corroborentur, vt in poſterum neq; generent, neq; materiam ſuſcipiãt nouam, ita in curatione procedendum. Primum quidem præmiſſis *totius & capitis euacuationibus, ac reuulſionibus conuenientibus*, laudo, vt per quinq; dies continuos præbeatis ℥ß. huius electuarii ter in die naturali, videl. 3. hor. ante prand. 2. hor. ante cœnam, & hor. 6. poſt cœnam. Electuarium eſt tale:

B

℞ *Penidiar.* ℥iij.
Mann. elec. ℥ij.
Ol. amyg. dulc. rec. ℥j.
flo. caſ. nou. extr ℥ß.
Pulm. Vulp prapar. ℥ij.

Ducantur in mortario, & f. Elect. & vſurpetur, vt dictum eſt.

Hoc Electuarium aluum ſeruat lubricam: propterea catarrhum diuertit, & partes thoracis dilatat. Poſt primos quinq; dies hoc *aliud* laudo *electuarium*, quod nihil præſtat, quam vias dilatet, & ſputum iam induratum emolliat: Componitur hoc modo:

℞ *paſſul ping. enucl* ℥j.
C *ſuccar. fin.* ℥iij.
Ol. amyg. dulc. ℥iß.

Diſſoluitur *ſaccarum*, & additis *paſſulis*, & *olea* f. Elect. Doſis eſt ℥ß.

ante prand. & cœnam: mirifice thoracem dilatat. vt probaui experientia. In eundem vſum facit *conſerua florum malua, aut conſerua ex radice althea ſimul cum melle*; & pro pauperibus eſt optimum remedium.

Interim dum ſic dilatantur viæ extrinſecis remediis, debet inungi thorax linimentis emollientibus, quale eſt *vnguentum pectorale* vocatum, *oleum amygd. commune, pinguedo anatis, & anſeris, butyrum recens, aut emplaſtrũ ex pamis* deſcriptum in p̃cedenti lectione.

D Intrinſecus vero *Eclegma* parandum, quo paulatim ſingulis vtatur horis ad educendam materiam iam emollitam: Poterit ſic parari:

℞ *radic. ireos. Semin. bombac. an.* ʒj.ß.
Puluer. calaminth.
ſerpentar. Cent. maior. an. ʒj.
ſucci enula
pulmonar. an. ℥j.
Oxymel. ſcyllit.
ſyr. de farfar. an. q. ſ.

M. pro Lambitiuo.

E Vbi ſatis ſuperque emollita eſt materia, atq; etiam pro maiori parte educta, alia cõueniunt remedia, quæ humorum reliquias conſumant, & pulmones robotent. Multa proponuntur *adſtrictaria*; Ego præſtantiora vobis nunc referam. Probatiſſimum eſt hoc remedium:

℞ *therebint. lot in aq. hyſſop.* ℥ij.
Ammoniac. ʒj.
Penidiar. ℥ß.
Pulm. Vulp. praparati ℥j.
Botrid. puluerizata.
Ariſtoloch. an. ʒj.ß.

F M. omnia & ducta in mortar. reduc. ad form. elect.

Doſis ad ℥ß. eſt

Medicamentũ exſiccat, ſed ẽt detergit, q; in *Aſthmate ex craſſis humoribus* Gal. optatiſſimũ eſt. Semper n. vobis hoc eſt *memaria tenendum*, pectoralia medicamenta in Aſthmate pro craſſa materia humidis debere eſſe admiſta, vt ſi fuerint *ſicca*; *cum aliqua humida potione* præberi debent. Idcirco Galen. *5. ſimp. cap. 13.* in affectibus thoracis prohibet vſum eorum medicamentorum, quæ vere diuretica ſunt, vt *apium, aſarum, & ſimilia*;

eo quod ſunt nimis calida & ſicca, & tamen ſi legatis eundem Gal. *7. comp. loc. 6.* ex ſenten- A
tia Archigenis, Andromachi & aliorum, in huiuſmodi medicamentis pro Aſthmate ingrediuntur calidiſſima & ſicciſſima, *piper, coſtus, cinamomum, caſſia lignea, &c.* Sed quæ ſunt ſicca, debent præberi cum aliquo potu humido.

Idcirco ſecundo loco probatur ſummopere *vſus aquar thermaliũ, ſulphuratarum, quales ſunt noſtræ Aponenſes*: Exſiccant valenter: Sed quia multa eſt potio, humectat ẽt craſſam illam ſubſtantiam vt non facile induretur. Tertio loco eſt *Ius Galli antiqui*: Hoc ius præparatum in aſthmate eſt efficaciſſimum. Paratur hoc modo:

In ventre *galli antiqui euiſcerati, & flagellati, ac modice ſaliti* imponantur hæc:

℞ *praſſij, hyſſopi, puleg.* B
Botrідis, Pulmonar.
Enul. Calamint. an. M. j.
Aniſ. Cimin. Dauc. an. ℥j.
Penid. ℥ß.
Nucl. pin. ℥iij.

Bull. vſq; ad perfect. carnis coctionem & f. forte expreſſ. dentur Iuris ℥vj. ſummo mane cum ℥j. ß. *oxym. Scyllit.* Veſpere aut ante cœnam iniiciatur *Clyſter* ex parte *huius iuris* craſſiore
Cum *hier.* pro clyſter ℥ß.
Et *mell. roſ. atq; ol. rutac. an.* ℥iij. C

Datur ius illud ſpatio xv. dierum.

Archigenes, quod laudat ſummopere Gal. probat vſum *millepedum, ſiue aſellorum*, & ipſos exſiccat, exſiccatos cum melle excipit, atq; exhibet, a quo etiam accepit Aet. Anton. Valet. *in exercitat. 6. ad Holler.* ſcribit ſe a Græco quodam accepiſſe, familiare eſſe hoc medicamentum in Græcia; infundi tantum hæc animalia in vino, non autem præberi in ſubſtantia. Habent vim, *vt ſcribit Gal.* attenuatoriam, & diſcuſſoriam: Idcirco prodeſſe poſſunt.

Alias plurimas compoſitiones poteſtis apud varios ſcriptores legere, ſed tamen placet mihi huic parti coronidem imponere proponendo deſcriptionem *Electuarij*, quod habeo *in lib. meis manuſcriptis* tanquam *ſecretum optimum*: habet omnes ſcopos, di- D
latandi thoracem, emolliendi ſputum, attenuandi & incidendi, exſiccandi, & corroborandi: Et quia eſt deſcriptio longa, ne vos decipiam, tuli deſcriptionem: Eſt optime compoſitum.

℞ *butyr. recent. in aq. farf.*
decies loti ℥iiij.
Nucl. pin. Paſſul. Dactyl.
Amygd. amar. an. ℥ij.
Hyſſop. Ir. thym.
Satureia, ſerpentar.
Praſſ. Pulegij, E
Calament. ſem. vrtic. an. ℥ß.
Cinam. Garioph. Gingib.
Galang. Pip. nig.
Aniſor. Cardamo. an. ʒij.
Lig. al. Nuc. moſc. an. ʒj.
Mulſ. dilut. ℔. iiij.

Conficiatur hoc modo: infunduntur *Paſſulæ, & Dactyli* per triduum *in præd. mulſ.* deinde coq. lent. igne, & exprimantur: huic expreſſo *ſucco* add. *butyr. iam propoſ.* & iterum bull. in ℔ ij. *Mell. deſpumati*, & in fin. add. *ipſos nucl. pin. amygd. &* ʒj. *Pulm. vulp. præparati.* Huius Elect. datur ℥i. vbi maxime vrgeat morbus, in F
mitiori affectu ℥ß. quatuor hor. ante cib. ſpatio 30. ſaltem dierum.

Qui hoc modo non curantur, debent deinde ad maiora confugere. Grauiora ſunt *ipſum ſulphur aut viuum, aut lotum cum aqua farfara.* Datur. ʒi. aut *in ouo ſorbili*, vt præcipit Auic. aut *cum melle*: Eſt quoq; compoſitio in officinis *Diaſulphur* vocata, cuius datur ℥ß.

Flos

A *Flos ſulphuris* eſt adhuc multo fortior: Datur ℈j. *in conſerua florum malu & in therebintina
perlucida.* Auicenna quoque exhibet *arſenicum* per os: quod Ego tanquam *cauſticum* re-
probo: Neq;, vt ingenue dicam, placet mihi *Suffumigatio ex Arſen.* Nam in hoc caſu, in
quo viæ anguſtantur, ſuffocatio etiam imminet: quare hoc *venenatum ſuffumigium* pote-
rit ſtrangulare. Non improbo *ſuffumigium ex ſtyrace, belzuino, thure, myrrha,* ſicuti neq; im-
probatur extrinſecus *Cauterium* in ipſo medio thorace. Videbitur vobis *immanis operatio.*
Sed quid dicetis, ſi Aetium legatis, qui in hoc caſu 8. facit *inuſtiones*? Quas tamen Ego
minime probo: Non tamen diſplicet, vt antea quoque dictum eſt, in ſuffocationis pe-
riculo *Fricatio thoracis ad rubificationem*: Et propterea medicamenta ſiue *SINAPISMI*,
B ſiue *DROPACES*, quæ vim habent rubificandi, & attrahendi, in hoc caſu proban-
tur.

De *Hydrope Pulmonis* nil habeo, quod dicam, niſi quod dixit Hipp. 2. de morbis, *ſe-
ctionem* ſcilicet in hoc caſu eſſe faciendam: Modum ſectionis proponam *in cap. de Empye-
mate*: Hoc tamen non prætéribo: In *pauca aquæ quantitate* mihi non improbari medica-
menta valde exſiccantia, & *Victum medicamentis proportionatum.* Ita vt in hoc caſu minime
permiſcenda vel addenda ſint humida medicamenta, ſicuti cum materia eſt craſſa: Imo
vero licet vti *ſolis, & legitimis diureticis*: Quandoque enim materia thoracis & pulmonis
per vrinas purgatur. Licet quoq; vti omnibus modis, *ſulphure, atq; olejs exſiccantibus.*

Victus ratio in *Aſthmate* ad proportionem reſpondeat.

C

CAP. XXVII. *DE PLEVRITIDE.*

TAmetſi multæ ſint in thoraci partes inflammationibus obnoxiæ, pulmoni-
bus exceptis, vt *pleura, perioſtium, muſculi intercoſtales Interni, & Externi, ſeptum
tranſuerſum & mediaſtinum,* nihilominus, quia harũ omnium curatio paucis
admodum mutatis coincidit cum curatione *veræ pleuritidis*: Idcirco ſub hoc
titulo curationem complectemur *omnium inflammationum*, quę *propoſitas partes* infeſtant.
A *pleuritide* igitur exordium ſumentes, quæ *pleureſis* Arabibus; Latinis *dolor lateralis* dici-
tur: hæc primo duplex conſtitui poteſt *Vera* vna, altera *falſa.*

Vera pleuritis eſt ſemper inflammatio: *Falſa* eſt dolor lateris ſine inflammatione ſiue
D ex flatu extendente, ſiue ex vapore acri, aut intemperie cum materia: huius meminit
Gal. *5. de loc. aff. 3.* Iſtius puto mentionem feciſſe Hipp. *2. acut. in primis textib.* quando cõ-
ſulit vtendum *fomentis tentatiuis.*

Vera pleuritis adhuc *multipliciter diſtinguitur.* Nam vna eſt *legitima*, altera *ſpuria. Legiti-
ma* adhuc bifariam diuidi poteſt ratione loci affecti.

Eſt autem *legitima exacte exquiſita* inflammatio membranæ ſuccingentis coſtas in
parte thoracis anteriore: *Legitima ſed non exacte exquiſita* eſt inflammatio eiuſdem mem-
branæ: Sed in parte thoracis poſteriore. Cum autem dicitur inflammatam eſſe pleurã,
illud animaduertendum, quod docet Gal. *5. de loc. aff. 3.* affecta membrana coaffici etiam
E muſculos intercoſtales internos: ſicuti quando inflammatio in muſculis internis inci-
piat, ipſi pleuræ communicatur: & hæc, vt dixi, eſt duplex *pleuritis legitima* quæ vobis eſt
notanda: quia multi pleuritici fiunt ex parte poſteriore, vt docuit Galen. *5. de loc. affectis 3.*

Spuria pleuritis ratione loci ea eſt, quæ occupat *muſculos intercoſtales* aut *internos*, aut *ex-
ternos* ſine pleura, aut occupat ipſum perioſtium Adhuc *magis ſpuria* eſt, quæ fit *in Mediaſ-
ſtino*: Poteſt etiam ad *ſpurias* referri *inflammatio ſepti tranſuerſi*: quandoquidem cum mẽ-
brana ſuccingente coſtas communionem habet: *Inflammatio* autem *muſculorum thoracis
ſuperiorum, & eorum quoq;, qui* etiamſi in thorace reperiantur, faciunt tamen ad motum
non thoracis: ſed brachiorum: Iſtæ ſunt omnino externæ oculis patentes *nullo modo ad
pleuritim referenda*, neq; ad *ſpuriam*, neque ad *legitimam.*

F Eſt quoq; pleuritis *legitima & ſpuria* ratione *materiæ.* Nam *ſanguinea pleuritis* legi-
tima eſt: *Biliosa, pituitoſa, & melancholica ſpuria*: Et quamuis Galenus *4. de cauſ. pulſ 8.*
mentionem non fecerit *pleuritidis melancholicæ*, idcirco eam omiſit, quia cum
ſermonem faceret *de pleuritidis pulſibus*, & intelligeret *melancholicam pleuritidem* non fi-
eri ex *melancholia naturali*, ſed ex exuſta, vt docuit libr. *de conſt. art.* propterea noiũ,

& ſuppoſuit pulſum *pleuritidis melancholicæ* eſſe eundem eum pulſu *pleuritidis biliosæ*. Huius A vero *melancholicæ pleuritidis* meminit *2. de Criſ. x. & 2. de diff. feb. 9. & lib. de conſt. art. c. 15.* quo in loco docet aperte, nomine *pleuritidis pituitoſæ & melancholicæ* non intelligere *tumorem ex ſyncera pituita & melancholia*: quandoquidem aperte docet, & notate locum, *pituitoſum & melancholicum tumorem in pleura nullam facere febrem.*

§. *II.* *Modus generationis.*

HViuſmodi pleuritis ex tam multiplici cauſſa producta fit vel per *modum attractionis ex calore, & dolore, ſiue calor fiat ex motu, ſiue ex balneo calido, aut iunctione, aut cucurbitula, vel alia ſimili cauſſa*: Aut fit per *modum transmiſſionis parte aliqua fortiore in hunc locum excremẽ-* B *ta mittente ſiue ſit cerebrum, vt in pleuritide pituitoſa, ſiue aliæ corporis partes, præcipue vero vterus, & hæmorrhoides ſuppreſſæ*: propterea ſcribit Hipp. *4. in 6. Epid. 37.* eos, qui tentãtur mariſcis, neq; *pleuritide* tentari, neq; *peripneumonia*, neque *alijs*. Ex *ventriculo* quamuis imbecilli, & multam generante pituitam, *pleuritis* aut *raro*, aut *nunquam* fieri conſueuit, & hoc eſt quod ſcribit Hipp. *6 aph* (33.) 35. eos, qui acidum eructant, (Pleuritide) Bile non admodũ tentari: id quod etiam repetit *lib. de aer. aq. & loc.* Fit etiam *Pleuritis* ſuſcipiente parte fluxionem propter imbecillitatem, ſiue *imbecillitas* ſit *naturalis* ex gibboſitate ſcil. Nam *gibbi pleuritidi ſunt ſubiecti*: Aut quia *morbus* ſit *hæreditarius*: Ego enim noui quoſdam, qui *ſæpiſſime in pleuritidem incidebant, qui patrem habuerant pleuritide vexatum*: Fit quoque imbecillitas ex *percuſſione*, aut *caſu*. C

§. *III.* *Signa.*

COgnoſcitur hic affectus quinq; *illis ſignis* tantopere a Galeno decantatis *2. de criſ. x. 2. de loc. aff. 9. 5. de loc. aff. 3. lib. de conſt. art. c. 15. & alibi.* Sunt autem *Dolor, Tuſſis, Febris, Difficultas reſpirationis & Pulſus durus.*

Per *hæc ſigna* recte conſiderata non modo dignoſcitur *pleuritis*; ſed etiam diſtinguitur & a *falſa*, & ab *omni ſpuria*, & ab *inflammatione iecoris*, & ab ea, quæ non eſt *exacte exquiſita.*

Diſtinguitur a *falſa*: quia in falſa *febris* non adeſt, aut admodum exilis, & potius præ- D cedit, quam ſubſequatur dolorem, *dolorq;* ipſe eſt vagus, ac mobilis: *Reſpiratio* eſt non admodum difficilis, *tuſſis* non adeſt, vt docuit Gal. *5. de loc. aff 3.*

Differt autem ab *inflammatione iecoris*: primo quia *dolor pleuriticus* eſt pungitiuus; *Dolor inflammationis iecoris* eſt grauatiuus: Præterea *dolor Pleuriticus* quandoq; aſcendit ad iugulum: quia membrana ſuccingens coſtas ad iugulum perducitur: *Dolor iecoris* nunquam tranſit mendoſas coſtas. Tertio quo magis *pleuritis* augetur, eo *tuſſis* fit validior, & ſputum apparet: In *inflammatione iecoris tuſſis* ſemper eſt exigua, & ea quidem ſicca: Accedit quod in *inflammatione iecoris pulſus* non eſt durus, ſicuti in ipſa *pleuritide*. Hæc ſigna, E & alia maioris momenti colligite ex Gal. *3. de loc. aff. vlt.*

Diſtinguitur etiam a *pleuritide ſpuria* ratione *loci*: quia in *Legitima* dolor exacerbatur, quando patiens vertitur in latus oppoſitum laboranti lateri: In *ſpuria* exacerbatur decumbente ægro ſuper parte affecta: Et idcirco, ſi digitis prematur locus ille, doloris habet ſenſum. Præterea *pulſus* minime durus eſt, vel multo minus durus eſt, quam in *legitima pleuritide*. Tertio in *Spuria* pleuritide *tuſſis* non adeſt; Auctor eſt Galen. *5. de loc. aff. 3.* Fauet huic ratio: Nam *tuſſis* non fit niſi irritentur pulmones: At quomodo irritabuntur illæſa membrana coſtas ſuccingente?. Non inficior, augeſcente *hac inflammatione* poſſe aliquem vaporem & *pleura*, & *pulmonibus* communicari, vt *tuſſis* fiat eodem modo, quo fit etiam ex *inflammatione iecoris*, ſed tamen hoc non ſemper contingit.

Differt quoque ab *inflammatione ſepti tranſuerſi*: quia *ſpiratio* in eo caſu eſt difficilior, F & *delirium* maius, imo vero *inflammatio ſepti* eſt cum *delirio* vſq; adeo magno & continuo coniuncta, vt eam putent *phrenitidem* eſſe *firmatam*, & *phrenitidem* eſſe nominatam a ſepto tranſuerſo, quod *phrenas*, id eſt, *mens* appellatur.

Differt quoque ab *inflammatione mediaſtini*: Nam in hac inflammatione dolet pars anterior (aut) & poſterior thoracis non circa *latera*, ſed circa *mediam thoracis partem.*

Inflammationes variæ pro varietate *materiæ* facile diſtinguuntur: Primum quidem

ex

A ex *ſputo*: Nam *ſanguinea* habet ſputum ſanguineum: *Biliosa* flauum; *Pituitoſa* ſpumoſum; *Melancholica* liuidum, aut nigrum. Poſſunt etiam diſtingui ex *circuitu febrium*: Nam *biliosa* exacerbatur de tertio in tertium, vt eſt videre in Gal. *prima aph. 12. Sanguinea* habet febrem ſynocham: *Pituitoſa* quotidie exacerbatur: Præterea ex *pulſibus* poteſt hæc diſtinctio fieri. Nam in *bilioſa* & *melancholica pleuritide* pulſus ſunt omnium duriſſimi, in *ſanguinea* minus, in *pituitoſa* fere nihil.

§. IV. Notatio de pulſu ſerrino.

B AVdiui aliquando, vulgares Medicos *pleuriticarum pulſus* explorantes ſtatim affirmare eos pleuritide tentari, qui pulſum habeant *ſerrinum* vel *ſerranſem*: Qui, vt ingenue dicam, mihi viſi ſunt potius ex ſcripto, forte etiam perperam intellecto, quam ex rei veritate duci. Gal. 2. *quidem de Criſ. 10.* inquit *pulſum ſerrinum eſſe proprium inflammationis pleuræ*, ſed *lib. de pulſ. ad tyron. c. 11. & 4. de cauſ. pulſ. 8.* hanc ſuam explicat ſententiam, & docet, *non in omni pleuritide pulſum eſſe ſerrinum, ſed in magna tantum: neque in omni magna, ſed quæ pro parte eſt mutata in abſceſſum in pus: Nam ſi tota materia ſit in pus verſa, pulſum minime facit ſerrinum*: Vbi medio modo ſe habet, vult Gal. *pulſum eſſe ſerrinum*, id eſt, *dum tangitur quatuor digitis, ſub vno digito apparere durum, ſub ſecundo mollem, ſub tertio durum ſub quarto pariter mollem, eo quod ſicuti inæqualis eſt materia in inflammatione partim cruda, partim in pus con-*
C *uerſa, ex cruda durities, ex purulenta mollities ſentiatur.* Hæc ſententia, *præterquam quod mihi nunquam proprio innotuit experimento*, videtur omni ratione carere: Nam vt alia omnia omittam, *tactus ipſius pulſus non eſt omnibus vnus & idem*: Eſto igitur: ſint *duo*, qui tangant pulſum. *Vnus* quidem in vna arteriæ parte: *alter* vero in alia: neceſſarium erit, ſi vera ſit Galen. ratio, vt ea pars, quæ vni digito erat dura, alteri ſit mollis, & quæ erat mollis, dura: Præterquam quod animo concipi non poteſt, *arteriam per tam breue ſpatium poſſe hanc inſignem obtinere inæqualitatem, vt particula ſit dura, altera vero mollis*: Vt ingenue dicam, puto eſſe *fictitiam & imaginariam pulſus differentiam.*

§. V. Prognoſtica.

VEnio ad *prognoſtica*: Sunt hæc vel *longitudinis*, vel *breuitatis*, vel *ſalutis*, vel *mortis*, vel
D *modi euentus pleuritidis.* Quod ad *primum* pertinet, quanquam omnis pleuritis ſit morbus acutus, vt colligitur ex *primo acut. 8.* & propterea 14. die, ſi *legitima* ſit, quod ſummum eſt, abſolui conſueuit: *Spuria* tamen ſiue *pituitoſa*, ſiue *melancholica*, multo longior eſſe conſueuit. Facile autem prædici poteſt huiuſmodi longitudo aut breuitas non tantum ex *pleuritidis idea*, quod ſcilicet ſit vel *bilioſa*, vel *ſanguinea*, vel *pituitoſa*, vel *melancholica*, ſed magis ex præcognitione, & cognitione temporum pleuritidis. Nam ſi cito tranſeat *principium, & augmentum pleuritidis*, breuem pleuritidem oportet eſſe: Si longiora fuerint hæc tempora, longa quoq; ipſa erit.

Cognoſcitur autem *Principium pleuritidis* longum eſſe, ſi aut nullum apparet ſputum, aut illud tenue, & crudum, præterea album & paucum. Cognoſcitur *Augmentum*,
E ſi ſputum iam appareat, & magis craſſum, ac coctum, quam antea: Si præterea ſymptomata pathognomonica, *Tuſſis dolor, febris, difficilis ſpiratio, & pulſus durities* intendantur: Si denique alia ſuperueniant accidentia, *ſitis, vigilia, nauſea & huiuſmodi.*

Status cognoſcitur ex ſputis copioſis, facile eductis: quæ omnia colliguntur ex Gal. *primo de Criſ. 18.* Quod autem ſcribit *3. de loc. aff. vlt.* delirium ſuperueniens pleuritidi eſſe ſignum *ſtatus*, aut intelligendum eſt de *principio*, aut falſa erit ſententia: Nam *delirium in augmento ſuperuenit.*

Prognoſtica ad *mortem* partim colliguntur *ex lib. de tot. morb. tempor. c. 6.* partim *ex 2. prognoſt. a text. 43. vſq; ad 48. & in text. etiam 56.* Capiuntur enim *a ſputo vel non apparente, vel liuido, nigro, admodum ſpumoſo, fœtido, bilioſo, impermiſto, difficile excreto*, præterea vero ex
F *ſymptomatibus pathognomonicis maximis*, ex ſuperuenientibus *malignis*, vt *delirio vehementi, vigiliis, vomitu, inappetentia, alui fluxu*, de quo ſcribit ſigillatim Hipp. *6. aph. 16.* alui fluxum pleuritidi ſuperuenientem malum eſſe, eo quod, vt ſcribit Galenus, indicium ſit hepatis ſimul cum ipſa pleura inflammati.

Deſinit pleuritis aliquando in *Peripneumoniam*, quod etiam peſſimum eſt, ſic ſcri- A bente Hipp. *7. aph ij.* Ex pleuritide peripneumonia malum. Permutatur quandoq; in *phrenitim*, quod etiam peſſimum eſt: Sic ſcribit Hipp. *8. in 6. Epid. xr.* mentis motionem pleuritim ſanare: aliquando tamen adeſt *mentis motio & pleuritis*: Nonnunquam permutatur in *abſceſſum*, vel in *ſuppurationem* Sic ſcribit Hipp. 5. *aph.* 8. pleuriticos, qui in 14. die nõ expurgantur, tranſire in ſuppurationem, ſiue *ſuppurationis* nomine intelligamus *tranſmutationem materiæ in pus*, ſiue *collectionem puris inter pulmones & pleuram in capacitate thoracis.*

§. *VI. Curatio.* B

IN *Curatione pleuritidis* cogor vti omni diligentia: Neque enim vllum remedii genus in pleuritide vſitatum proponi poteſt, quod maximam non habeat controuerſiam: Idẽ dico de victus ratione: Fuitq; antiqua ſatis hęc diſceptatio, vt licet colligere ex Gal. *primo de placit. Hipp. & Plat. c. 6.* vbi ſcribit, dubitaſſe Antiquos, *vtrum melior ſit venæ ſectia, an purgatio*, hæſitaſſe de *mulſa*, de *ptiſana*, de *aqua*, & aliis id genus plurimis: Nos itaq; a *venæ ſectione* & *purgatione* initium ſumentes quinque circa venæ ſectionem cõſiderabimus: Primum *vtrum conueniat in omni pleuritide?* Secundum *vtrum ſi conueniat, præferenda ſit purgationi ſemper, an potius aliquando purgatio præcedere debeat ſectam venam?* Tertia quæſtio erit *de loco ſectionis venæ*: Quarta *de quantitate mittendi ſanguinis*. Quinta *de tempore.*

Quod ad *primum* pertinet: Hipp. in illo *4. acut. 76.* videtur aperte voluiſſe, *aliquando* C *in pleuritide prætermittendam eſſe venæ ſectionem, & loco illius purgationem eſſe accipiendam.* Cuius ſententiam amplexari videntur ex Græcis Aet. Alex. vt propterea idem Hipp. *4. in 6. Epid.* videatur quoq; *rationem* proponere, *propter quam non licet ſemper in pleuritide venam ſecare.* Inquit enim *incruenta ſputione venam non ſecari, ſi adſit dolor lateris, bilis*: quaſi voluerit Hipp. *in pleuritide biliosa cum cacochymia non licere venam ſecare.* Proptetea Auic. in hac pleuritide biliosa ſectionem venæ prohibet: & quod magis eſt, Gal. *loc. cit. com. vlt. 4. in 6. Epid.* aſſerit, *in parua pleuritide ſe aliquando venam non ſecuiſſe*: quaſi voluerit nos Galenus monere, *in parua pleuritide ſectionem venæ non eſſe neceſſariam.* Sed quod ad hanc pertinet difficultatem: Ego ſane arbitror, *in omni pleuritide modo vires conſtent, venam eſſe ſecandam*: quandoque enim & *biliosa* & *pituitoſa* ſit, vt in natura explicanda vobis ſignificaui, nomine *biliosæ* D aut *pituitoſæ, ſanguinem* intelligimus *bilioſum*, aut *pituitoſum*, non *ſynceram bilem*, aut *pituitã*: Et propterea quamuis plenitudo ſit *ſpuria & notha*, in morbo tamen vſq; adeo periculoſo & graui eſt neceſſaria venæ ſectio: multo magis, vt puto, facienda eſt *in pleuritide ſanguinea, quanquam parua*: Nam *tametſi ab initio parua videatur pleuritis: progreſſione tamen temporis augetur*: & quandoq; Medicus vult ſuppetias ferre, cum iam tempus præterijt. Non improbo tamen, vt in hac *parua pleuritide* vtamini ab initio ſtatim *fomento aliquo tentatiuo dolorem leniente & materiam diſcutiente.* Sunt enim hæc inſtituta, vt docuit Gal. *in illis primis comm. 2. acut.* & confirmauit Trallian. vt videamus, *nunquid valida ſit in corpore plenitudo.* Nam ſi adhibita fomenta dolorem leniant, humor iam fluxus digeritur, & nouus non influit. Itaque in hoc caſu *venæ ſectio* prætermitti poteſt. Qualia ſint hæc fomenta, audi- E etis ſuo loco. Sed quid dicemus ad Hippocratem qui, vt dixi, *purgatione* vtitur dolore deſcendente: *Sectione autem venæ* dolore adſcendente? Puto (Auditores) Hippocratem ſic interpretandum: *In omni pleuritide ſecandam eſſe venam, ſi vires conſtent, ſed dolore aſcendẽte primo ſecandam eſſe venam, deinde purgandum: Dolore vero deſcendente primo purgandum, mox venam ſecandam.* Nam vbi dolor deſcendit, humor eſt grauis pituitoſus: Itaq; expedit cacochymiam minuere, antequam ſecetur vena. Et propterea idem Hipp. videtur hanc ſuam explicare ſententiam *in eod. 4. acut. 28.* vbi proponit eos affectus, in quibus venæ ſectio præmittenda eſt purgationi, qui tamen affectus vtrumque requirunt remedium: Quare ita in hac parte agendum puto: & ſimul & ſemel ſatisfecimus ſecundo quæſito, quod erat: *Vtrum venæ ſectio debeat ſemper præmitti purgationi, an potius e contra.* F

Antiquiſſ. & difficilimam de *loco ſectionis venæ* in pleuritide quæſtionem decreui in præſentia reddere facilimam. Sunt, vt video, quinq; hac in re præcipue ſententiæ. Prima elicitur ex Hipp. *4. acut. 76. vel 75.* cui ſubſcribit Galenus *eodem loca, & libr. cur. per ſang.*

A *ſang. miſſ. c. 16 Secandā ſcilicet eſſe venā in pleuritide e directo partis laborantis, & eam quidem proximam: laborante ſcilicet latere dextro, eam quæ eſt in cubito dextro, laborante ſiniſtro eam, quæ eſt in ſiniſtro.* Huic etiam ſententiæ adhæret Celſus, & ex Arabibus ſcriptoribus Conſtantin. Africanus ex ſententia Iſaac hanc eandem tuetur ſententiam: Cum vero Arabum familia nouam induxiſſet opinionem, ante paucos annos primus omnium Petrus Briſotus Pariſienſes veterem Gal. & Hipp. ſententiam non tantum opere, ſed & doctiſſimis commentatiis reſtauravit: Cuius veſtigia ſecuti ſunt hactenus Curtius Papienſ. Ferdin. Mena Hiſpan. Manard. & alii plurimi, qui hac de re commentarios ediderunt publicos.

Secunda ſententia eſt eorum, qui putant, *ſemper venam lateris oppoſiti eſſe ſecandam:* Huius opinionis fuit inter antiquos Aurelian. *2. acut. 18.* & Archigenes ex Aet. *2. tetrab.*
B *ſerm. 40. cap. 58.* & Gariopont. Medicus antiquiſſimus. Quorum ſententiam ex Recentioribus mordicus tuentur Andreas Tucinas, Trincauel. & alii, qui pariter publice contra opinionem Briſoti, & aliorum ſcripſerunt.

Tertia opinio eſt eorum, qui putant, *primo ſecandas eſſe venas inferiores*, hiq; diuiſi inter ſe ſunt: Nam Auic. vult *ſecari primum venam pedis eiuſdem lateris, poſtea venam cubiti oppoſiti, deinde venam eiuſdem lateris affecti:* Meſue vt longiorem faceret reuulſionem, incipit *a ſectione venæ pedis partis oppoſita*, deinde *ſecat venam in cubito oppoſito*, poſtea *eandem lateris affecti.*

Quarta opinio eſt eorum, qui volunt, *primo ſecari venam lateris oppoſiti, deinde vero proximam*, in qua ſententia eſt Rhaſes, & Auerr. *7. collect. 29.* & Halyabb. *6. practica*, atque alii
C plurimi Arabes.

Quinta opinio eſt Veſalii, qui putauit, *in omni pleuritide ſiue dextra, ſiue ſiniſtra ſolam dextri lateris venam eſſe aperiendam*, eo quod exiſtimat ſanguinem, qui facit omnem pleuritidem, mitti a vena illa *azygos* vocata, ſiue ſine pari, quæ incipit in parte dextra, & deſinit in ſiniſtram, ita tamen, vt rami illius non inſerantur in venas partis ſiniſtræ, & propterea, inquit ipſe, *neceſſarium eſt, vt ſi ſanguis in parte ſiniſtra conſiſtens educi debeat, iterum reuertatur in dextram: & propterea ſectio partis dextræ melius hunc euacuat ſanguinem.*

Cum hæ & tot ſint de loco ſecandæ venæ ſententię, primum quidem reiicienda eſt prorſus Veſalii opinio: Non quidem propter eam rationem, quam attulit Amatus Luſitanus *cent. 2. curat. 51.* qui docet, venam azygos habere oſtiola, quæ admittunt quidem
D ſanguinem in ipſam ingredi, ſed prohibent egreſſum, ita vt propter hanc cauſſam ſectio venæ ſanguinem illum euacuare non poſſit: Cui ſententiæ adhæret etiam Holler. Cum tamen Andr. Laut. *lib. 7. c. 3.* hanc Luſitani ſententiam reiiciat, atque aſſerat, illam experientiæ non conuenire: Quicquid ſit de hac re, alia eſt ratio, propter quam accipienda non ſit Veſalii ſententia, quod ſcilicet non ſemper ſit pleuritis circa octo inferiores coſtas, ſed quandoque circa quatuor ſuperiores, in quo caſu dolor ad iugulum aſcendit: quatuor autem coſtæ ſuperiores non recipiant ſanguinem a vena azygos, vt ipſemet quoque fatetur.

Quod pertinet ad alias ſententias, illæ omnes, quæ volunt, incipiendam eſſe venæ
E ſectionem a partibus ab inflammato loco remotis, habent pro ſe rationes inſolubiles: Et tamen in actu practico magna ex parte aliter eſt agendum. Rationes inſolubiles ſunt: Primo quia certum eſt, & omnibus acceptum, in inflammationibus incipientibus ante deriuationem opus eſſe reuulſione: Secundo eſt quoq; omnibus notum, Reuulſionem debere fieri non ad proximas partes, ſed ad remotas. Hæc eſt ſententia Galeni *2. ad Glauc. 2. lib. de reuulſ. & alibi pluries.* Tertio certiſſimum eſt, oppoſitas partes eſſe & inferiores cum ſupernis, & ſiniſtras cum dextris, aut dextras cum ſiniſtris, vt omittam in pręſentia eam, quæ fit ab ante in retro, aut contra, ab intus foras, vel contra. Quarto certiſſimum eſt, in Galeni doctrina fieri reuulſionem æque vtilem, laborante vna parte ſuperiore ex infernis, atq; etiam ex oppoſito latere. Id poteſtis colligere ex eod. Gal. 13.
F *meth. 5.* qui laborante vno crure, inquit aliud crus ſcarificandum: Et tamen *eod. lib. cap. xi.* laborante crure vtilem inquit eſſe reuulſionem ad brachia: Sic laborante brachio, vtilis eſt reuulſio ad inferna, & ad latus oppoſitum.

Cum igitur hæc ita ſe habeant, ſumma cum ratione viſi ſunt Arabes, & qui eorum doctrinam ſectantur, circa inflammationis initia vti reuulſoria venæ ſectione, aliquando ex pede, aliquando ex latere oppoſito.

Illud quidem minime accipio, quod a Meſue propoſitum eſt, vt pedis oppoſiti A
vena ſecetur. Conſulit vtiq; Hipp. per directum, & per communes vias faciendas eſſe reuulſiones, quod etiam docet Gal. *2. Glauc. 2.* At vena pedis oppoſiti neq; directionem, neque facilem habet cum latere oppoſito communionem.

Neq; vero probatur omnino Auic. opinio, qui etiam ad inferiora, & oppoſitum latus reuellit: Nam quod pertinet ad reuulſionem ad inferiora, hæc mihi tunc probatur, cum pleuritis fiat ex ſuppreſſis menſibus, & hæmorrhoidibus: In quo caſu, ſi vna nõ ſufficiet reuulſio, conſtantibus viribus, repetenda eſt ſecunda, aut ſcarificanda ſunt crura: Vbi vero neq; ex vtero, neq; ex hæmorrhoidibus fluxio fiat, ſed ex iecore, aut liene, tutius eſt ꝑ reuulſione eligere brachiũ oppoſitũ, dũmodo tñ, vt dictũ & ſuppoſitũ eſt, flu- B
xio ſit in principio, aut qñ maxima ſit totius corporis plenitudo, vt tuto poſſit bis vena ſecari eodem die. Nam in hoc caſu inflammatione incipiente primo poteſt ſecari vena partis oppoſitæ, deinde vero perſiſtente dolore eodem die ſecabitur vena lateris affecti.

Audiſti, qua ratione Arabum ſententia & eorum, qui eos ſequuntur, ſit amplexanda: nunc audite, cur admodum raro ita ſit agendum, ſed potius in omni fere pleuritide ſtatim ſecanda ſit vena eiuſdem lateris affecti.

Prima ratio eſt: quia inflammationes internæ raro admodum nobis innoteſcunt in vero & legitimo fluxionis initio. Nam dum fluxio fit, non tamen eſt facta, inflammatio non poteſt habere ea ſigna, quæ ſunt pathognomonica inflammationis: Pathognomonica ſunt *tuſſis febris, difficultas anhelitus, pulſus durus*: Vbi adſunt hæc, certiſſimum eſt C
argumentum fluxionis iam factæ: Non enim hęc conſequuntur fluxionem iam incipientem: Si enim debeat febris ardens & acuta excitari, & alia omnia iam propoſita ſymptomata, oportet fluxionem eſſe factam: Si fluxio eſt facta, ergo opus eſt deriuatione, & non reuulſione, & in hoc omnes conueniunt; ſed in hoc differunt, quod Arabes conſtituunt tempus principii trium, aut quatuor dierum: Sed hallucinantur: Nam aliquando vnica die fit inflammatio, & ea quidem maxima, & propterea dicebat Gal. *in com. 62. 4. part.* obſtructionem, & inflammationem repente fieri: Et ratio eſt, quia aliquando, imo magna ex parte pleuritides fiunt per decubitum: at decubitus ſubito & confertim fit. Quod ſi quis dicat: *Quomodo igitur differt principium inflammationis ab augmento, ſi in principio fluxio eſt facta?* Diſtinctionem ponit Gal. *lib. de morbor. temp. c. 1.* Inquit: inflammatio in prin- D
cipio non differt ab inflammatione incrementi in ſpecie, in forma, habet eundem characterem, tumorem, ruborem, ſed differt ſecundum magnitudinem, quia aliquantulo maior eſt in augmento: aut quia aliquod adhuc confluit, aut quia ſanguis iam fluxus incipit concoqui & in pus tranſmutari, vt propterea dixerit Gal. *lib. de tot. morb. temp. c. 3.* in hoc differre inflammationem augmenti ab inflammatione principii: quia in augmento materia fluxa incipit verti in pus. Itaq; concludamus, ſi in principio materia eſt iã fluxa, quanquã admittamus aliqua ex parte adhuc fluere, in hoc caſu cõuenit euacuatio deriuatoria, quæ ſimul reuellit, & fluxam materiã euacuat: Et propterea Hipp. qui optime nouit, etiã in principio pleuritidis, materiã iam eſſe fluxam in illo *2. acut. 10.* conſulit mittendum eſſe ſanguinẽ vſq; ad mutationẽ coloris, eo fine, vt docet Gal. in com. vt educatur E
ſanguis in ipſa inflammatione contentus, & propterea Gal. ipſe *lib. illo de rat. cur. per ſang. miſſ. c. 16.* venam eiuſdem lateris in pleuritide ſectam inquit præſentaneum attuliſſe auxilium, in oppoſito latere aut nullum, aut paruum.

Itaq; tandẽ concludamus, cũ acceſſeritis ad ægros, quibꝰ adſint hæc pleuritidis ſigna, minime in dubium reuocandum, fluxiſſe, ſeu fluxam iam eſſe magna ea parte materiam: Alioquin nec dolor, nec tuſſis, nec cetera adeſſent: in quo caſu niſi, vt dixi, menſes ſint ſuppreſſi, aut ſumma corporis plenitudo quoad vaſa, ſtatim aperienda vena eiuſdem lateris: In aliis caſibus quomodo agendum intellexiſtis.

Dum incidit ſermo de quãtitate mittendi ſanguinis in pleuritide, duo quæri poſſunt: Primo: *Vtrum conueniat ſanguinẽ euacuare in maxima copia & vſq; ad animi deliquiũ?* Secundo: F
vtrũ repetita venæ ſectio ex eodem latere locum habeat? Quod ad primum Hipp. cui ſubſcribit Gal. *2. acut. 10.* mittit ſanguinẽ vſq; ad mutationẽ coloris, dũ ſcil. ex rubro in nigrũ mutet, ꝙ eſt dictũ vſq; quo euacuet ſanguis ille, qui inflãmationẽ excitabat: hoc a. fieri nõ poteſt abſq; copioſiſſima ſanguinis excretione. Ideirco idẽ auctor *4. acut. 74.* ꝓbat ſectionẽ venę vſq; ad ſyncopẽ: Hęc tñ operatio Aetio minus placuit, & ſumma cũ ratione: Cũ n. in inflãmatione, q̃ ex parte ſit facta, materia ſit iã extra venas, difficilimũ eſt, ne dicã impoſſibile,

Digitized by Google

A abſque ſummâ virium iactura illam, quæ extra venas eſt, in venam ducere, & per ſectam venam educere: Quod ſi non educatur, calor naturalis exſoluitur, vt nec materiam illam digerere, nec per ſputum educere, nec in pus conuertere valeat: idcirco copioſa hæc ſanguinis excretio tantùm eſt facienda, cum corpus eſt plethoricum, denſus habitus, ætas firma, conſtitutio non calida, inflammatio incipiens, atque ea legitima: Deficientibus his conditionibus ſatius eſt venam eandem ſæpius tundere: Quæ eſt ſolutio ſecundi quæſiti: Dummodo tamen vires permittant, dolorque augeatur, aut ſaltem nulla ex parte poſt primam venæ ſectionem imminutus ſit. Et propterea quod ad tempus pertinet, non ſunt illi audiendi, qui dicunt *poſt 4. in pleuritide venam non eſſe ſecandam*, dummodo, vt dixi, do-
B lor non cedat, & tuſſis ſit ſicca, vel cum pauciſſimo ſputo, & tenui, quæ ſunt indicia inflãmationis quæ adhuc non ſuppuratur, & tamen augetur, licet venam ſecare, & poſt quartum & poſt ſeptimum. Hoc fecit Hipp. *3. in 3. Epid. 29.* in caſu Anaxionis, cui octauo die venam ſecuit.

Eſt autem ſecanda vena, vbi pleuritis vrgeat quacunque diei hora ſiue matutina, ſiue veſpertina.

Et ſi aluus ſponte nõ reddiderit, *Clyſter* iniiciendus. Hipp. *4. acut. 75.* cui aſſentitur Gal. clyſterẽ poſt ſectã venam iniiciunt. Caeterũ miſſa hac controuerſia, quod propria experientia obſeruaui, vobis proponam, aliquando ſcilicet pleuritides qualdã incipere ab inteſti-
C nis & iecore, vt non minus emolumenti attulerit clyſter, quam venæ ſectio: Et ſi venæ ſectio præmittatur, humor fluens ſurſum trahitur. Itaque interrogandi ſunt, vtrũ qui dolorẽ ſentiunt, ſimul & motũ, & ebullitionẽ quandã in ipſa iecoris parte ſentiant: Tunc enim clyſter præmittendus: Vbi vero nullus alius ſit ſcopus, quã fæces educere, parum curo, ſiue præponatur, ſiue poſtponatur: Ego doctus primo experientia propria, experientia deinde aliena: Sic ergo agendum, vbi ætas, & vires permiſerint.

Sed *in Pueris, & imbecillioribus quid agendum?* Audent quidam moti exemplo Avenzoar, qui filio 3. annorum venam ſecuit, pueris etiam venam ſecare, contra rationem, & Gal. autoritatem.

Ego ſane ante 14. annũ pueris non audeo venam ſecare, ſed aut hirudinẽ vnã vel alte-
D ram impono venis cubiti, vt ſit venæ ſectio, aut adhibeo cucurbitulas natibus & lumbis.

Imbecillioribus, ſed adultis, aut aperio ſaluatellam eiuſdem lateris, aut cucurbitulas pariter admoueo.

Trall. vbi non adeſt totius corporis plenitudo, vtitur ſcarificatione in ipſamet parte dolente appoſita, deinde cucurbitula. Quæ operatio mihi videtur fruſtratoria. Nam ſi plenitudo corporis non adeſt, quodcunque fomentum parti dolenti adhibitum impactã eam materiam digerere poterit; Si plenitudo adeſt, cucurbitula ea ſcarificata ab initio fluxionem concitabit. Itaque dimittenda.

Transeo ad *PVRGATIONEM*. Quæritur circa purgantia medicamenta: *Vtrum hæc conueniãt deſcendente dolore prætermiſſa venæ ſectione?* Id quod voluit Hipp. *2. acut. xt.* & *4. acut.*
E *75*. Cui ſententiæ ex Recentioribus videtur ſubſcribere Trincauel, qui cauſſam reddit, cur deſcendente dolore conueniat purgatio, non autẽ venæ ſectio. Ratio eſt, inquit: quia vbi dolor deſcendit, pleuritis ſit ob venã azygos, ſine pari, quæ ortũ habet ex vena caua, antequã ingrediatur cor & pulmones, quaſi dicat, fieri non poſſe, vt hic ſanguis in ea parte contentus, per tam longos ductus vſque ad cubiti venam ducatur, cũ debeat & tranſire cor, & pulmones, & ramos venarum iugularium longa admodum via.

Cæterũ hæc ratio ſi vllius eſſet momenti, neque iecoris inflammatio deberet curari per ſectam venam in cubito. Neque enim poteſt euacuari ſanguis inflammationem iecoris faciens per cubiti venã, qui non tranſeat cor & pulmones, & ceteras venas: Et tamẽ Gal. *13. met. 6.* in inflammationibus iecoris venã cubiti inquit quamprimũ reuellere & deriuare a parte inflammata. Multo magis hoc præſtabimus in pleuritide & eo potiſſimum, quia
F ſi Luſitano, & aliis credimus, quicquid ſentiat Veſalius, rami venæ ſine pari coniunguntur cum quibuſdam ramulis venæ axillaris, vt expedita ſiat euacuatio a loco patiente: Et ſane Gal. noſter huius non fuit ſententiæ, qui *in illo com. 2. acut.* non admittit Hippocratis ſententiam, dolore deſcendente purgatione vtendum. Docuit Hipp. inquit ipſe Galen. *prima aph. 23 in acutis raro purgationibus vtendum.* Propterea inquit, cum pleuritides magna ex parte febres habeant acutas, purgatio eſt periculoſa, venæ ſectio nunquam.

Atq; ideo etiam dolore deſcendente, *vt antea dixi*, vena eſt ſecanda: Purgatio antiquo- A rum, ſi febris ſit acuta, eſt omnino fugienda. Dico antiquorum, quia Hipp. ibi proponit nigr. elleb. & peplium, quod noſtrates eſulam dicunt: Galenus autem in commentario proponit Hier. diacolocynth. Sunt medicamenta calida & valida: propterea in acuta febre fugienda.

Non tamen, quanquam fuerit ſecta vena, fugienda ſunt noſtra benigna medicamenta, imo vero in ſanguinea & bilioſa pleuritide tuto præberi poteſt caſſia cum thamarind. ſyr. roſ. ſolut.

In melancholica craſſa idem ſyr. cum *ſero capr.* cui addatur *Epithym.* aut *folia ſena.*

In pituitoſa tenui manna ipſa mirifice valet cum decocto iuiubarum ad ℥iiij. In craſſa B *mel. roſ. ſolut. ad* ℥iiij. *vel* v.

Interim cogitandum de *Localibus medicamentis*, & de *Lambitiuis*, ſiue Eclegmatibus, circa quæ peto veſtram attentionem. Quod pertinet ad *exteriora*, ardua eſt circa *vſum reprimentium* ab initio difficultas: Nam Meſue, quem etiam alii inſequuntur, ab initio vtitur medicamento reprimente ex roſis, balauſtiis, & aliis id genus, & videtur habere pro ſe rationem: Quia omnis inflammatio incipiens tractatur reuellentibus, ac reprimentibus: & Gal. *11. meth. c. 17.* in principio, cum antea locutus eſſet de vſu aſtringentium in inflammatione iecoris, ſubdit in inflammationibus pectoris adſtringentia minus conuenire, non dicit prorſus non conuenire, ſed minus. Et Hipp. quoque *2. acut. text. 4.* vtitur in pleuritide hordeo, & furfuribus in poſca, aqua & aceto. Acetum autem re- C primit.

Ex altera tamen parte *Reprimentia* omnino ſuſpecta videntur. *Primo* quod quatenus aſtringentia materiam iam fluxam indurent: *Secundo* quod eandem in pulmones repellant: Eſt autem peripneumonia pleuritide deterior. Et propterea Galen. *loco illo cit. 11. meth. 17.* ſummopere cauet, ne huiuſmodi inflammationes thoracis ad pulmones repellantur. Et profecto huiuſmodi ſuſpiciones tanti ſunt momenti, vt Ego nunquam ſim auſus vti aſtrictoriis in pleuritide.

Ad Meſuen poſſumus dicere id, quod & ipſemet confitetur, & docuit etiam Conciliator *differentia 208.* hæc reprimentia tunc tantum conuenire, cum materia adhuc nullo modo eſt fluxa, cum eſt calida, & tenuis, & parua: Sed ſi non eſt fluxa, quomodo D eſt pleuritis. Eſt ſuppoſitio nugatoria. Non eſt pleuritis, ſi materia pro aliqua parte, imo quandoque, & vt plurimum pro maiori parte non ſit fluxa. Itaque Hipp. *loc. cit.* non vtitur fomentis reprimentibus, in qua re perperam damnatur ab *Alex. Trall.* ſed vtitur eo fomento ad attenuandam & incidendam materiam craſſam, quæ ſpuriam facit pleuritidem. Idcirco illi ſunt tolerabiliores, qui medicamentis digerentibus, & anodynis aliqua permiſcent moderate aſtrictoria: ſicuti etiam laudandus eſt Auicennas, qui in fluxione calida & tenui vtitur linimento ex *ol. viol. & cera*, cuius ſententiam ſecutus Halyabb. *6. practica*, atque alii Arabes.

Itaque, vt tandem ad materias fomentorum deueniamus: Vbi materia ſit valde tenuis, & calida, aut vtamini linimento propoſito ex *cera*, & *ol. viol.* Aut, quod magis E mihi placet, vtamini *ſpongia* imbuta in aq. tepida alterata cum *violis*, *malua*, *& modica roſarum portione*: Aut adhibeatis veſicam bubulam eadem aqua plenam, vel *ol. viol. & amygd. dulc.* Quod ſi materia ſit craſſa, & pituitoſa, vtamini fomento Hippocratico. ℞. *pugil. ij. furfurum aut* craſſiorum, aut, vt ego facio, medianorum, & calefaciatis in poſca admodum diluta, ita vt ſine acrimonia bibi poſſit. Furfures ponantur in ſacculo, & adhibeantur loco dolenti: Mirifice ſanant dolores laterales ex ſanguine pituitoſo factos, vt ego experientia comprobaui. Idipſum facit aut eruum aut hordeum confractum in eadem poſca calefactum. Quod ſi flatus dolorem faciunt, ſiccum fomentum ex *milio, furfuribus, ſale* & *chamomelo* calefactis in ſartagine poſitis in ſacculo mirifice valet. F Hæc in principio.

Communiter *Practicantes* circa pleuritidis initia vti conſueuerunt eclegmatibus, quæ facultatem habeant humorem incraſſandi, vt fluxionem ad locum affectum prohibeant. Qui profecto duplici nomine mihi peccare videntur. Primum quia dum Medici ad pleuri-

A pleuriticos vocantur, fluxſo magna ex parte eſt facta, vt propterea factam incraſſare nil
aliud ſit, quam ſputum, aut digeſtionem prohibere. *Secundo* plerunque fiunt pleuritides
ſputiæ, defluentibus vel a capite, vel a toto corpore craſſis humoribus, in quo caſu in-
craſſantia ſunt venena. Idcirco materia pleuritidis & copia humoris iam confluxi, an-
tequam incraſſantia adminiſtrentur, ſemper ſunt obſeruanda: Et ſi quidem id quod fluit
calidum & tenue exſtiterit, & exigua ſit copia congeſta, conuenit parare eclegma, quod
vim habeat prohibendi nouum defluxum, & ſimul digerendi id, quod iam fluxum eſt.

Prohibent autem defluxum vulgares compoſitiones, *Diacodion*, *Diatraganthum*,
Diapenidion, *Saponea*: Fit autem, vt noſtis, Saponea ex *ſuccaro*, *amylo*, *& oleo amygd. dulc. re-
centium.* Iuuat etiam in hoc caſu Diacodion cum ſapa diſſolutum, vel huiuſmodi
B Lambitiuum.

℞. *Penid. ſucc. cand.*
Viol. an. ℥ ß.
Syr. de tunub.
de liquirit.
de papau. an. q. ſ.
M. pro Lambit.

Sed vt digeratur etiam materia fluxa, & tamen incraſſetur, nil præſtantius papauë-
ris rubei flore, qui quidem flos cum indiſcriminatim a quibuſdã vſurpetur, qui putant il-
C lum in pleuritide a tota ſubſtantia prodeſſe, excepto hoc caſu, noxium eſt medicamen-
tum. Moderate quidem digerit, ſed vim habet incraſſandi. Idcirco conuenit in pauca
fluxa materia, & influente tantum tenui; Sed ſi hæc materia calida & tenuis pro maiori
parte ſit fluxa, dimittenda ſunt incraſſantia.

Non dico (Auditores) id faciendum eſſe poſt quartum diem: Etiam ante 4. vbi a-
perta ſint ſigna multæ materiæ iam collectæ opus eſt vti primum digerentibus, ſi poſſit
digeri; ſin minus, euacuantibus aut per ſputum, aut per ſudores, aut per vrinas.

Digerentia multa quidem propoſita ſunt ab antiquis ſcriptoribus, præcipue ab Ae-
tio; ſed ea vſque adeo feruida, vt a febre ardenti omnino prohibeantur. Idcirco noſtris
temporibus inuenta ſunt quædam, quæ nonnullis ſecreta dicuntur, quæ paſſim adminiſ-
D ſtrata in hoc caſu iuuant: Ea recenſebo, quib. ego & mei vſi ſumus feliciter. Omnium
communiſſ. & ſatis vulgare remedium eſt potus *olei de ſemine lini*; Quidam vtuntur hoc
oleo ſimp. ad ℥ vj. Alii addunt ℥ ij. *ſucci althea, detrahentes* ℥ ij. *olei.* Datur 4. horis ante cibum
calidum tribus diebus continuis. Mirifice digerit & dolorem lenit: & ſi inflammatio ſit
maior, etiam ſuppurationem adiuuat, neque ſputum impedit.

Si tamen febris ſit ardens, mihi magis placet *oleum amygd. dulc. ſaccaro cand. aut peni-
diis commiſtum.*

Aliud remedium eſt Pomum Appium excauatum & repletum puluere *liquiritiæ, pe-
nidiis, & oleo amygd. dulc.* Coquitur ſuper cinere: & tota hæc ſubſtantia deuoratur mane,
& veſperi paulo ante cibum. Nonnulli in eodem pomo imponunt ℈ iij. *olibani puluer.* &
E præbent idem pomum coctum cum olibano patienti tempore ſomni. Hoc quoq; reme-
dium digerit, ſuppurat, & quod maius eſt, ſi abſceſſus ſit factus, ilico diſruptionem facit, vt
experientia certiſſime comprobatum eſt.

Quartum eſt vſus raſuræ dentis apri. Huius raſuræ datur ʒ j. aut in *aq. pimpinel.* aut
farfaræ.

Quinto probatur in eundem vſum ʒ j. *corallor. rub.*

Sed efficacius, & quod mihi magis placet, eſt remedium factum ex puluere *cor-
ticum auellanarum rubearum.* Ad digerendam profecto pleuritim calidam hic eſt puluis o-
mnium præſtantiſſimus.

Si immunda quoque remedia, ſed vtilia, non debent omitti, aliud vobis propo-
F nam manuſcriptum in libris meorum auorum. Ipſis ſummopere commendatur *Stercus
gallinæ*, quæ veſcatur herbis menſe Maio, & propterea præbent ſtercus viride exſicca-
tum. Pulueris datur ʒ j. aut in aquis prædictis, aut in aqu. *flor. camomel. ſtillatitia*, quæ ipſa
quoque ſola pleuritidem iuuare conſueuit. Poſſunt hæc quoq; in Eclegmatibus permi-
ſceri, ita vt paulatim accipiantur.

Extrinſecus pariter eſt tentanda digeſtio: Proponuntur a ſcriptoribus hac in parte quædam fortiſſima. Apud Aet. inuenietis *vſum ſulphuris, piperis, aluminis, ſinapis*, & aliorum id genus calorificorum. Mihi magis placent, quæ blande & inſenſibiliter digerant, & alia mihi familiaria vobis proponam. A

Primum eſt vnguent. ex *dialthæa*. Quod ſi ſatis eſſe non poſſe videatur, ego accipere conſueui folium *braſſicæ* & illinire *butyro*, & ſuperinſpergere puluerem *cimini*, & loco dolenti apponere: Eſt præſtantiſſimum remedium a me frequenter vſitatum.

Efficax etiam eſt remedium fruſtum vetis, in quo fuerit pix: Calefiat, & adhibeatur loco dolenti.

Tertio ſummopere iuuat *placenta* ſub *cineribus* cocta, in duas partes diuiſa, *melle* illita & inſperſa *cimino* & *aniſis*, loco patienti adhibita. B

Sed vltimo loco eſt fomentum, quo, vt ingenue dicam, quoſdam morti propinquos reſtitui, & nuper expertus ſum. Fomentum in augmento morbi fit minus efficax; In ſtatu eſt efficacius: Dabo vtrumq; exemplum.

In augmento.

℞ *fol. malu.*
althea an. M ij.
Chamomel.
Anethi
Melilot. an. P. j. C
Sem lini
fænugraci an. ℥ ij.
F. *decoct. ſ. a.* f. expreſſione ſpongis hoc decocto imbibitis. f. foment. vt præcepit Hipp. ſpongia linteo inuoluta, ne cutis ex caliditate adſtringatur.

In ſtatu prædictis medicamentis addere ſoleo *hyſſop. praſſ. pulegium, calament. orig. centaur.* & eſt efficaciſſimum fomentum.

Sed vbi materia tanquam craſſior debet euacuari, primum omnium euacuatio debet fieri *per ſputum*. Idcirco conueniunt omnia illa Eclegmata, quæ vobis propoſui cap. de Aſthmate ex materia craſſa, quæ ſcil. recipiant ſemen *vrticæ, grana orobi, erui*, in farinam redacta, radices *ireos*, puluerem, aut ſuccum *enulæ* & *pulmonariæ, oxymel. ſyrup. de farfara, de hyſſopo*, & alia id genus attenuantia: quibus ſi addantur aliqua ex illis, quæ diximus experimento longo inuenta eſſe pleuriticis conferentia, ſiue dentem apri, ſiue cortices auellanarum, multo melius erit. D

Quod ſi *ſputum* ſuccedere non poſſit, aut euacuanda eſt materia per ſudorem, aut per vrinas, aut per exteriora medicamenta vel tandem ſuppuratio eſt tentanda. Inter ſudorifica eſt vſus *aquæ cardui benedicti ſimul cum* ʒ ß. *ſemin. eiuſdem cardui benedicti*. Datur autem huius *aquæ* ℥ v. Hæc aq. valet tantum ad mouendum ſudorem, ſicut ad mouendas vrinas laudatur in hoc caſu *therebintina* ipſa ſimplex, aut miſta cum puluere *liquiritiæ*. *Threbint.* datur ℥ j. & abluatur in *aq. capil. Ven. Liquirit. ſit.* ʒ j. Hæc Diuretica non debent tamen in quocunq; caſu adminiſtrari; ſed cum videritis, vt dixi, ſputum non procedere, & vrinas copioſiores fieri. Nam dicebat Hipp. *4. acut. 28.* perperam cum illis pleuriticis & peripneumonicis agi, qui nihil exſpuunt, niſi vrinæ copioſæ effluant, & profecto, vt dicam cap. de Empyem. Nam plerunque & pleuritim & ſuppurationem per vrinas purgare conſueui. Itaq; vbi naturæ propenſionem videritis, tuto accedatis ad diuretica, ad capill. *vener. api & fænicul.* ad ſemina frigida, vbi febris vigeat. E

Exterius autem trahenda eſt materia, quando, vt dixi, ceteræ excretiones bene non procedunt. Atque ideo in hoc caſu accipio Aetii conſilium, vt locus dolens ſcarificetur, & poſt ſcarificationem cucurbitula adhibeatur, & acre aliquod medicamentum ſupponatur, ſiue ſit ceratum ſacrum, ſiue aliud ſimile; & ſequenti die iterum cucurbitula adhibeatur, ita vt & beneficio cerati & cucurbitulæ materia paulatim educatur; Id quod etiam veſicatorio in tali caſu fieri poterit: Quod ſi his nõ cedat morbus, actum eſt. F

Inter *Auxilia*, quæ vno & eodem tempore ſputum, vrinas, & ſudores in pleuriticis mouere conſueuere, eſt balneum *aquæ dulc.* cuius meminit Hippoc. *3. acut. 58.* cum ſcribit, huiuſmodi balneum plus iuuare peripneumoniam, ac pleuritim, *vt Gal. docuit*, quam ardentes

A dentes febres: Qua auctoritate ducti & Arabes, & Græci, & Latini in pleuritide balneum
commendant. Quæ quidem operatio mihi admodum ſuſpecta videtur. Nam ſi bal-
neum adminiſtretur, vbi dolor vrgeat, vbi ſputum bene non procedat: Quod fieri de-
bere voluiſſe videtur Hipp. dum ſcribit, balneum dolorem ſedare & ſputum mouere.
Hoc tempore pleuritis eſt adhuc in augmento, vel ſaltem in principio ſtatus, quo tem-
pore balneum colliquatos in vnaquaq; corporis parte humores ducet præcipites in locũ
affectum: Et propterea Gal. *12 meth. c. 3.* in inflammatione partium thoracis balneum ha-
bet ſuſpectum, ne pars inflammata a balneo calefacta & relaxata fluxionem ſuſcipiat.

Quod ſi quis dicat, adminiſtrandum eſſe tempore concoctionis, & in declinatione
B tantum, profecto nullius erit vſus. Nam in declinatione deſinit dolor, & ſputum iam eſt
concoctum, ac magna ex parte eductum. Itaq; vno verbo *Balneum non probatur*. Hæc (vt
dixi) ſpectant ad medicamenta pleuritidis materiam quouis modo euacuantia, vbi vel
per digeſtionem, vel per aliam ſenſibilem excretionem iuuari poſſit.

Sed vbi poſt 7. diem ſputum non procedat, & his omnibus rite adminiſtratis do-
lor ac febris intendantur, certum eſt ſignum *ſuppurationis* incipientis: In quo caſu ta-
metſi Medicinæ ſcriptores conſulant ſtatim vſum *Suppurantium*: Ego tamen ex *primo a-
cut. 33.* colligo, Hippocratem vniuerſaliter procedendum eſſe voluiſſe, qui ſcribit in pleu-
ritide, quæ ſputum habeat paucum & glutinoſum, in qua dolor ſit maximus, neceſſa-
rium eſſe abſtinere a ptiſana, quouſque ſectione venæ, aut purgatione dolor remittatur.
C Loquitur, vt ſcribit Gal. *in com. Magn.* Hipp. de pleuritide mali moris, quæ non eſt inci-
piens, ſed iam progreſſa, & facile poteſt rendere in ſuppurationem.

Ad euitandam *ſuppurationem* id ipſum faciendum, quod ab initio præcepimus ad
euitandum pleuritidis incrementum, vt ſi vires conſtent, iterum ſecetur vena, detur
medicamentum, & tenuis victus ratio imperetur.

Quibus tamen non obſtantibus, ſi dolor perſiſtat & febris, iam certum eſt *ſuppu-
rationem* fieri. Idcirco hanc ſtatim iuuare oportet & intrinſecis, & extrinſecis remediis.
Intrinſecus conuenit hæc miſtura ſæpius exhibita, qua nulla eſt præſtantior.

℞ *Butyr. recent.* ℥ iij.
(Dicebat Gal. *7. ſimpl. c. de butyr.* butyrum
D ſine miſtione alterius maturare.)
Mucilag. ficuum ℥ ij.
Ol. amygd. dulc. ℥ j.
ſaccar. parum. M.

Extrinſecus paretur huiuſmodi Emplaſtrum.

℞ *radic. alth. coctar. & per
cribrum tranſmiſſ.* ℥ iij.
farin. tritic. ℥ iiij.
*Mucilag. radic. alth.
Caricar. an.* ℥ ij.
E *Butyr. recent.
Pingued. gallin. anat. an.* ℥ j.
Decoctionis alth. malu. caric. q. ſ.
M. f. Emplaſt.

Facta ſuppuratione quid agendum ſit, intelligetis capite de Empyemate.

Nunc itaq; expedito fonte Chirurgico & Pharmaceutico, ad victus rationem ſeu
Diætam me confero.

Leuiora omittam, quæ pertinent ad *Aerem*, ad *motum animi & corporis*, ad *Venerea*,
ad *ſomnum & vigiliam*, & tantum verba faciam de educendis excrementis, de cibis, ac
potionibus.

F Quod igitur ſpectat ad *Excrementa*, aluus valde lubrica eſt ſeruanda. Nam vt dice-
bat Hippocr. & Galen. *1. acut. 32.* vbi in pleuritide alui excrementa retinentur, in flatum
conuerſa dolorem augent, flatu ipſo ad locum dolentem aſcendente, & quod magis
refert, alimentum corrumpunt, vt ipſe quoque in flatum vertatur, & pleuritidi nego-
tium faciat: ideo non modo aluus lubrica eſt ſeruanda; ſed illis lubrica eſt

ſeruanda, quæ flatum diſcutiant, vt propterea etiamſi Clyſteres ex calidis ſint, nihil ob- A
ſint & multum iuuent.

Neq; audiendi ſunt Recentiores, qui hoc ab Arabibus acceperunt: Caute agen-
dum in mouenda aluo pleuriticorum, eo quod facile ſupeſueniat fluxus alui, qui val-
de periculoſus eſt & pernicioſus. Iſti omnes ducti ſunt illa Hippocrat. auctoritate. *6.
aphor. 16. Pleuritictis alui fluxum ſuperuenientem malum eſſe.* Sed ſi intellexiſſent cauſſam,
propter quam pleuriticis alui fluxus ſuccedit, optime ſcirent, quando timendus ſit alui
fluxus, & quando non: Dicebat Gal. in *illo commen.* malum eſſe alui fluxum in pleuritide:
quia ſignum eſt, iecur quoque inflammatione tentari. At pleuritis non poteſt coaffice-
re iecur, niſi quando ſit in parte dextra, & quando dolor deſcendat: ſi fuerit in parte ſini- B
ſtra, aut dolor aſcendat, fluxus alui nullum imminet periculum: Atq; idcirco tuto aluus
moueri poteſt vel clyſteribus, vel medicamentis.

Quod ad *Cibum* & *Potum* pertinet, docendi eſtis, *quales cibi & potiones conueniant:
Quibus: Quando, & in qua Quantitate.*

Conuenientes pleuriticorum cibi, vt eſt colligere partim ex Hipp. & Gal. *1. acut. 18.
27. & 44.* atq; ex aliis recentioribus, ſunt potiſſimum ptiſana, & eius cremor, chondrus,
quem puto idem eſſe cum alica, quam antiqui hordeum vocabant; neque ex frumento
pinſito, quod nonnulli far vocant, ſed ex *Zea*, quam nos vulgo ſpeltam vocamus: Ex hac
fit, ſicuti etiam ex hordeo, alica, ſiue chondrus.

Præterea conceduntur pleuriticis emulſ. *ſemin. melon. Panotella cum ead. emulſione.* C
Lac amygd dulc. Gal. *in com. 27.* proponit etiam piſces ſaxatiles & ex non ſaxatilibus Aſel-
los. Iſti omnes cibi potius bilioſis conueniunt, quam pituitoſis, & alica illis potiſſimum,
qui fluxiones habent acres & tenues.

Pituitoſis potius conuenit mulſa, ptiſana, ſed melle miſta, & modico aceto & pauco
ſale: poſſum enim in decocto non admiſcere, ſicuti ſcio feciſſe Hippoc.

Quod ad *potum* pertinet, bilioſis conuenit *aq. hord.* Pituitoſis *mulſa*; In miſtione hu-
morum *aqua pectoralis communis ex iuiubis, hordeo, caricis, & capillo veneris, & paſſulis, ſiue ſim-
plex præbeatur, ſiue cum ſyrupo, aut iulep. acetoſo.*

Sintque cibus & potus, excepta æſtate ſemper calidi, aut ſaltem minime frigidi.
Æſtate non eſt opus hæc calefacere: Dicebat Hipp. *1. acut. 43.* oxymel bibendum hye- D
me calidum, æſtate frigidum.

De *Vino* putant aliqui moti Hipp. auctoritate *3. acut. 4.* illud pleuriticis, ſed dulce,
concedendum: Ibi enim docet Hipp. dulce vinum ſputum mouere; ſed multa quoque
ſcribit incommoda, quæ vini dulcis potionem cõſequuntur. Primo quidem bilioſis mi-
nime conuenit: Nam ſitim facit, ſputum exſiccat & reprimit, (retinet) obſtructionem
infert, aluum his non ſubducit, & in flatum vertitur: Quantum autem patiantur pleu-
ritici ex flatu, docui in præcedenti. Vinum autem dulce flatus generat. Itaq; dummo-
do febris ſit in declinatione, & pleuritis pituitoſa, & nulla viſcerum obſtructio, & flatus
erumpant facile, vinum dulce non improbatur: Abſq; his conditionibus omnino reii- E
ciendum eſt.

Nullus eſt affectus, in quo vulgares homines, vt Medicos in præſentia omittam, vi-
ctum vſq; adeo tenuem ſeruent, qualis eſt pleuritis. Medicis enim etiam inuitis vulgus
in pleuritide abſtinet a carne, ouis, vino & quocunque alimento, quod aliquas corpori
inferre vires poſſit. *Vtrum hæc tenuis victus ratio in omnibus ſit ſeruanda & quo magis tempore
conueniat, an in principio & augmento, an potius in ſtatu*, nunc ex Hippoc. Galen. & ratione
diſſerendum.

Hipp. igitur *1. acut. 43.* tantum videtur concedere vſum *oxymel. mulſæ, & aqua vſq; ad
7. vel 9.* Nam in 44. text. ſubdit, ptiſanam non eſſe dandam, niſi poſt 7. aut 9. Ex quo lo-
co, vt docet Gal *in com.* ſumſit Eraſiſtratus occaſionem dicendi, Hipp. patientes fame ne- F
care; Qui tamen inquit id faciendum, ſi vires ſufficiant: Et ratio eſt: quia vbi inflamma-
tio ex alimento ſuſcipit incrementum, quod minus malũ eſt, ſuppuratur; ſed, quod magis
refert, aliquando in gangrænam tranſit. Et hoc eſt, quod voluit Hipp. *1. acut. 33. & 34.* ex
alimento quoſdam pleuriticos quaſi ſyderatos interire, apparente circa locum affectum
liuido colore: & propterea idem Hipp *2. acut. 37.* in pleuriticis ſemper potius detractioni
ciborum incumbendum eſſe ſcribit, & multo maiora, vt docet Gal. *in com.* eſſe incommo-
da, quæ

A da, quæ ſequuntur ad cibum pleniorem aucta inflammatione, quam quæ ſequuntur ad
cibum tenuiorem. Idcirco Gal. *10. meth. 5.* inquit, *ſe in his caſib. hoc ipſo tenui victu*, quē præ-
cepit Hippoc. *loc. cit. 1. acut. 43.* feliciter vſum eſſe: Quia tamen ſemper prima indicatio
eſt a viribus deſumenda, idcirco non debetis ſtatim, atque vobis pleuriticus offertur cu-
randus, ad tenuem victum confugere; Sed vires primum præſentes, deinde etiam
futuras conſiderare; Si præſentes ſint imbecillæ, ſtatim ad cibum eſt confugiendum,
nulla habita inflammationis ratione. Hæc eſt doctrina Gal. *9. meth. 13.* Quæ habet pro ſe
rationem: Nam quæcunq; agimus pro pleuritide, vel alio quocunque morbo, agimus vt
vitam conſeruemus; Sed ſi ex defectu alimenti deficiat vita: Nam vires, vt docet Gal.
loc. cit. vel eſt ipſa vita, vel actio vitæ: Deficientibus ergo viribus omnia deficient. Acce-
B dit, quod vbi vires deficiant propter inanitionem, etiamſi cibus exhibeatur, inflamma-
tio augmentum non ſuſcipit. Tunc enim inflammatio augetur, cum humores ſuper-
abundant: Sed in defectu virium propter inanitionem humores non ſuperabundant:
Idcirco in hoc caſu tuto nutriuntur pleuritici, & hoc eſt, quod voluit Hipp. *1. aph. 5.* cum
ſcribit, *in tenui victu ægros delinquere, & maius eſſe erratum in cibo pauciore, quã in pleniore*, con-
tra quam ſcripſerat & ipſe, & Gal. *1. acut. 37.* Ex quo aduertatis, ſolutionem contradicti-
onis. Nam in *illo 37.* Hipp. & Gal. reſpexerunt ad inflammationem cum viribus validis,
in quo caſu plus obeſt copia, quam detractio; *1. aphor. 5.* reſpexerunt ad vires debiles, in
quo caſu plus obeſt detractio, quam cibus plenus.

Sed ſi vires ſint quidem in præſenti validæ, coniiciamus tamen, illas non poſſe ſuf-
C ficere vſque ad finem morbi, Quæritur: *Vtrum melius ſit pleuriticos in principio alere, an po-
tius in ſtatu?* Sed antequam hoc diſcutiamus, forte Quæret quiſpiam: *Quibus ſignis poſ-
ſimus colligere aliquem non poſſe ſuffi. ere cum tenui victu vſq; ad ſtatum*, aut contra *poſſe tenuem
victum ſuſtinere.*

Propoſita ſunt ſigna a Gal. *1. acut. 44.* Conſtituamus pleuriticum *denſi habitus, tem-
peramenti pituitoſi qui non ſit aſſuetus multo cibo, qui ægrotet in regione, cõſtitutione & tempore an-
ni frig. do poſt vitam otioſam & crapulam, neq; habeat os ventriculi ſenſibile*, hunc certum eſt,
commode poſſe ſuſtinere inediam vſque ad ſtatum morbi, ſi ſtatus non tranſeat *7.* vel *9.*

Ex aduerſo ſit pleuriticus, *qui omnia habeat contraria*: Hunc prima die cognoſcetis
D minime inediam poſſe ſuſtinere: Et propterea quæritur, *Vtrum ſtatim nutriendus; an po-
tius poſt primos dies*? Hipp. videtur hac in parte ſibi ipſi contrarius; qui vniuerſaliter qui-
dem *1. aph. 8.* præcipit, *in ſtatu omnino a cibo abſtinendum*: Et de Pleuritide ſigillatim verba
faciens, *acut. & 25. & 33. & 34.* maxima proponit incommoda, quæ eos ſequuntur, qui
ſtatus tempore cibum accipiunt, periculum ſuffocationis, ſyderationis, ſuppurationis.
Propterea *2. acut. a 40. text. infra*, varia enumerat incommoda eorum, qui abſtinent circa
initia, vt poſtea cibum capiant circa ſtatum: Nam inquit, hos inedia exſiccari, amaru-
lentos reddi, anxios, cruda deiicere, & cetera, quæ poteſtis legere *tex. 44. 2. acut.*

Ex altera tamen parte idem Hipp. *1. acut. 28. & 29. tunc*, inquit, *cibum copioſum eſſe præ-
bendum, cum ſputum bene procedit: At vbi ſputum bene procedit, eſt tempus ſtatus: Itaq; in ſtatu cibũ
E præbet*: Et propterea *2. acut. 37.* ſcribit, *ſubtrahendum eſſe cibum vſq; ad vigorem; in vigore cibum
concedi.* Idipſum facit *tex. 54.*

Eſt contradictio inſignis apud me; Quæ tamen ſic conciliari poteſt: *Vires pleuriti-
corum, quando ſint quidem validæ ab initio; ſed in poſterum non poſſint tales perſiſtere, ſunt omnino
circa initia conſeruanda: Et multo minus peccabunt Medici primis diebus aliquid cibi concedentes,
& poſtea tempore ſtatus ſubtrahentes, quam ab initio exſiccantes (extenuantes) & cum iam vires ce-
ciderint, cibo replentes ægros.*

Sed cum ſtatus aduenerit, *ſtatus pleuriticorũ* cõſueuit eſſe *duplex*: Vnus *benignus*, alter
malignus. Benignus eſt, *in quo ſputum bene concoctum bene procedit, & excernitur*: In huiuſmo-
di caſu quo melius ſputum procedit, eo tutius alimẽtum augere poſſumus. Hoc animad-
F uertite: nam vires corroborantur. Et cum, vt dicebat Gal. *11. meth. c. 17.* pleura tantum re-
cipiat alimenti, quãtum ſufficit pro illius nutritione, etiamſi aliquid plus offeramus, non põt
pati nocumentũ; imo vero aucto calore, ſtatim ſputũ melius concoquitur & excernitur.

Sed vbi *ſtatus* fuerit *malignus*, id eſt, *ſputum* ægre educatur, & illud quidem *glutino-
ſum, craſſum, liuidum*, abſtinendum eſt a cibo: Nam *indicium eſt maximæ inflammatio-
nis*: Quæ, ſi incrementum ſuſcipiat, facile ægrũ interficiet. Hoc habeo ab Hipp. *2. acut.*

40. vbi increpans eos, qui in ſtatu pleuriticos nutriunt, inquit, *mortem omnino ſecuturam, niſi pleuritis benigna ſit*: Quaſi dicat: *Vbi benigna eſt, & ſputum excernitur, cibus nullam infert noxam.* A

Qualis autem ſit tenuis cibus, qualiſve plenus, & medioeris, poteſtis colligere ex dictis ſuperiore lectione, vbi ex ſententia Galeni propoſita ſunt alimenta pleuriticis conuenientia, de quibus nihil dicam; ſed ad peripneumoniam me confero.

CAP. XXVIII. *DE PERIPNEVMONIA.*

Peripneumonia, quæ & *Pneumonia* dicitur, nil aliud eſt, quam inflammatio pulmonis. Gal. auctore *2. de loc. aff. c. 9. & 4. de loc. aff. 8.* Eſt autem inflammatio quandoque legitima ex ſanguine ſcil. ſyncero, magna tamen ex parte, aut pituitoſa, aut billioſa. B

Non diſputabo, vt faciunt Arabes, *vtrum magis & frequentius ſit biliosa, an pituitoſa, ſeu vtra ſit legitima bilioſa ne, an pituitoſa.*

§. *II. Cauſſa & modus generationis.*

Fit autem huiuſmodi inflammatio aut per *paulatinam congeſtionem*, aut per *tranſmiſſionem*. Per *paulatinam congeſtionem*, vbi pulmones aut *intemperie* laborant, aut *morbo inſtrumentario*: Intemperies multiplex poteſt eſſe vel *frigida*, vel *admodum calida*, prout etiam inflammatio eſt, vel eſt *calida*, vel *pituitoſa*. C

Morbus inſtrumentarius eſt aut *obſtructio*, vt in Aſthmate & Orthopnœa, cui aliquando ſuccedit peripneumonia; aut eſt *compreſſio a tuberculis*, quæ faciant gibboſitatem, vt propterea gibbi facile euadant peripneumonici.

Quando fit *per defluxum*, dupliciter fit: Aut per *tranſmutationem materiæ ab vno loco inflammata in alium*: ſic permutari conſueuit pleuritis, angina & phrenitis in peripneumoniam; Aut fit per *defluxionem materiæ vel pituitoſæ, ſiue inſipidæ. ſiue ſalſæ ſimplicis, aut miſtæ ex capite, ex toto corpore, ex ſuppreſſis menſib. hæmorrhoidibus, aut varicibus*: Nam aliquando, vt docet Gal. & Hipp. *6. in 6. Epid. 8.* Ex *ſuppreſſis varicibus* fit peripneumonia.

§. *III. Signa.* D

Cognoſcitur hic affectus, primo ex difficili ſpiratione.

Peripneumoniæ *ſigna pathognomonica*, quæ ipſum demonſtrant affectum, ſunt vj. præcipua: *Tuſſis, difficultas ſpirandi, ſenſus grauitatis, febris continua, pulſus molles, frequentes, celeres, inæquales, & rubor maxillarum.* His quandoque connectitur, *Dolor circa partem pectoris vel anteriorem, vel poſteriorem*, prout materia communicatur ligamentis huius vel alterius loci. *Sputum* autem *ſanguinis* non neceſſario peripneumoniam oſtendit: Hoc docet Gal. *1. in 3. Epid. 4.* Pythionem cruenta exſpuiſſe cum febre continua; non tamen fuiſſe peripneumonicum, inquit, *aliquando effundi ſanguinem ex venis pulmonis, ſiue id fiat per diapedeſin, ſiue per anaſtomoſin, nulla exſiſtente in pulmonibus inflammatione*, & ſane, vt docet Gal. eo loc. & nos etiam docuimus in tractatu *de ſput. ſang.* etiam ſine febre exſpui ſanguis poteſt. E

Difficultas ſpirandi, in peripneumonia eſt illa, quam *Orthopnœam* vocant. Spirant enim ſemper erecta ceruice. Diſtinguuntur a ceteris orthopnoicis & *febre*, & *ſpiratione* calida & celerrima, ac frequentiſſima.

Diſtinguuntur autem *variæ pulmonis inflammationes* ſic:

Biliosæ ſputum habent flauum, ac linguam pariter flauam, febrem acutiſſimam, ſitim inexplebilem, vigiliam & delirium, oris amaritudinem.

Pituitoſa linguam & ſputum habet pallidum, ſpumans, ſitis eſt modica, febris lenta, propenſio in ſomnum, oculi tumidi, ſonitus maior inter reſpirandum.

Sanguinea linguam ac ſputum habet rubrum, cruentum: febris eſt maxima, quandoque vigilant: quandoque etiam in ſomnum ſunt propenſi. F

§. *IV. Prognoſtica.*

Hic affectus acutiſſimus eſt: Et ſi *bilioſa* ſit Peripneumonia, raro admodum pertingit ad ſeptimam, vt plurimum, quarta vel quinta die. *Pituitoſa* nona, ſeu, quod ſummum eſt *14.*

A eſt, 14. die iudicatur: Media eſt *ſanguinea*: Loquor nunc de ea, quæ reſoluitur.

Nam ſi *ſuppuretur*, ob ſuppurationem in longius tempus affectus protrahitur; *Raro* autem *ſuppuratur quin interficiat*: ſicuti etiam frequentius intereunt patientes antequam inflammatio digeri & reſolui poſſit.

Signa autem peripneumoniæ *lethalis* primum quidem capiuntur a *ſputo*: quod *ſiue non appareat, ſiue appareat quidem, ſed dolorem ac difficultatem ſpirandi non tollat*, lethale eſt: ſicuti etiam lethale eſt ſputum, *in quo pus a bile ſeparatum excernitur*; ſicuti etiam deterrimum ac deploratum eſt ſputum *liuidum ac nigricans*. Quæ omnia poteſtis legere apud Hipp. *2. progn. a 50. text infra*. In text. 49. *eiuſd. lib.* ſcribit Hipp. *Grauedines & ſternutamenta*, ſiue præcedant, ſiue ſubſequantur pulmonis inflammationem, *mala* eſſe. Gal. *in com.*
B dicit, addendum quoq; *defluxiones ex capite in pulmones*: hæc enim omnia mala ſunt per modum *ſigni* & *cauſſæ*. Per modum *ſigni*: quia vbi magna eſt inflammatio, multis replet caput vaporibus, ex quibus fit *ſternutatio, coryza, & catarrhus*: Repleto autem capite, & ad pulmones tranſmittente, inflammatio augetur.

Audiuiſtis Hipp. *6. aph. 16.* dicentem, *fluxum alui in pleuritide ſuperuenientem* malum eſſe: Idipſum docet de peripneumonia; Aliquando tamen poteſt *humor pituitoſus*, aut alius *per aluum* deiici critice, quod peripneumoniæ vtilitatem præſtet.

§. V. *Curatio.*

QVod ad curationem pertinet, parum differt curatio *peripneumoniæ* a *pleuritide*: pro-
C pterea omnes Medicinæ ſcriptores ad tractatum *de pleuritide* vos ablegant.

Aliqua tamen hoc in loco ſunt *notanda*.

Primum eſt, in *peripneumonia* facta ex permutatione, aut pleuritidis, aut anginæ, de qua permutatione meminit Hipp. *7. aph. 2. & 5. aph. 10.* non conuenire ſectionem venæ: Et ratio eſt: Quia vires hoc tēpore magna ex parte ſunt collapſæ. *Præterea*, vbi fit inflammatio ex permutatione, tota materia ſimul colligitur quaſi per decubitum, vt minime reuelli poſſit. *Tertio* pro maiori parte eſt in pus conuerſa: vt propterea materiam purulentam in venas ducere non liceat.

Propter has cauſſas tantum eſt ſanguis mittendus in peripneumonia incipiente, ſeruatis regulis *in tract. de pleuritide* traditis.

D Circa medicamenta *aluum ſubducentia* nil innouandum: ita agendum, ſicuti dictū eſt in tract. *de pleuritide*.

Sed circa *exteriora medicamenta*, conſulo, in his caſibus a *reprimentium* vſu quocunque tempore & circa initia prorſus deſiſtendum eſſe. Ratio eſt manifeſta, cuius etiam meminit Gal. *11. meth. 17.* quod ſcil. materia propellatur ab externis partib. ad pulmones.

Reliqua *fomenta*, quæ vim habent *digerendi*, præmiſſis vniuerſalib. euacuationibus & reuulſionibus, nihil quidem obeſſe poſſunt, ſed tamen *mihi* non admodum probantur: Nam vix aliquid a pulmonibus digerere poſſunt: & materiā a pulmonibus in pleuram ducere poſſunt, vt propterea tranſeat affectus in pleuritim; Et quanquam *minus ma-*
E *lum* ſit *pleuritis*, quam *peripneumonia*; nihilominus ſi *duæ ſimul* complicentur *inflammationes*, deploratus eſt caſus: Poſſunt autem ambæ ſimul coniungi, quando fomentis calidis materia pulmonum trahitur in thoracem, pleuram & muſculos thoracis. Si dolor adſit circa *mediaſtinum*, quia tunc temporis materia continetur in membranis, illi loco fomenta calida applicita non improbantur, licet mihi improbentur appoſita dextræ vel ſiniſtræ parti, cum nullus vrgeat dolor.

Quod ſpectat ad *Lambitiua incraſſantia*, caute admodum adminiſtranda. Nihil enim deterius peripneumonicis contingit, quam vt ſputum retineatur, & *maius periculum impendet peripneumonicis ex ſputi retentione, quam pleuriticis*. Itaque ſi fluxio ſit valde tenuis, non improbatur *Eclegma*, quod recipit *ſyrupum de liquiritia, violatum, de iuiubis*, modo ta-
F men permiſceatis aliquid *ſyrupi acetoſi, aut oxymelitis*. vt tenue, quod influit, incraſſetur; ſed quod iam fluxum eſt craſſius redditum attenuetur.

Circa vſum *attenuantium* illud *moneo* etiam, quod video omnes prætermiſiſſe, non probari mihi *extenuantia medicamenta illa, quæ inſignem obtinent caliditatem*; cum tamen omnes Medicinæ ſcriptores probent & ipſa medicamēta, quæ orthopnoicis conueniunt, *ireos, hyſſopum, praſſium, & alia id genus*. Non probantur hæc *1.* quia inflammationem au-

genr. 2. quia viſcus iam ab inflammatione debilitatum præparant ad vlcus. Propterea ad A
incidendum Ego non tranſirem aut *mulſam*, aut *oxymel*, aut in calidioribus *ſyrupum aceto-
toſum*, ſyrupum de *farfara*, & ſi quid calidi addendum ſit, potius fiat decoctio *in aq. radicis
ireos, vel hyſſopi, & praſſii*, & facta colatura ex ea aqua componatur *mulſa*, aut fiat *oxymel*, vel
ſyrupus acetoſus. Reliqua ſunt communia pleuritidi, niſi inflammatio tendat ad ſupputa-
tionem: Hoc modo curarit.

CAP. XXIX. *DE EMPYEMATE.*

SEd vbi vel *Pleuritis* vel *Peripneumonia* conuertuntur in pus, hunc affectum
Græci vocant *Empyema*, Latini vero *ſuppurationem*; Moneo tamen vos, no- B
men *Empyematis* vel *ſuppurationis* tripliciter accipi: *Communiter*, *Proprie*, &
Propriiſſime. Communiter accipitur *pro omnis puris collectione*, *ex quouis hu-
more*, *& in quauis corporis parte*. De hac loquitur Hippocr. *6. aph. 41.* cum dicit: *Quibus
ſuppuratio in corpore exſiſtens non innoteſcit*, *&c.* Hac ratione *7. aph. 44.* *Vniuerſaliter*, inquit,
*omnes ſuppuratos, qui vruntur, aut ſecantur, ſi pus album effluat, ſeruari, ſi qualis amurca olei, inter-
ire*: Quod ſigillatim ſcribit de ſuppuratione iecoris *eod. loc. (lib.) aph. 45.* & de hac ſuppu-
ratione in genere loquitur *eod. lib. aph. 57.* vbi meminit ſuppurationis in collo veſicæ.

Proprie autem accipitur ſuppuratio *pro collectione puris in thorace tantum*, ſiue colliga-
tur pus poſt *diſruptam anginam*, vt *5. aph. 10* ſiue ex *pituita deſtillante*, vt *6. aph. 38.* ſiue ex *ſan-
guine extrauenato*, vt *ead. 6. aph. 20.* ſiue ex bile, vt *4. de loc. aff. 8.*

Denique accipitur propriiſſime *pro collectione puris in thorace poſt peripneumoniam &* C
pleuritim tantum. Et hoc dupliciter poteſt intelligi. Aut enim per *ſuppurationem* intelli-
gimus *conuerſionem ſanguinis in pus, quod tamen adhuc continetur intra ſuos folliculos, intra mem-
branas*; Aut intelligimus *collectionem puris in cauitate thoracis poſt diſruptos abſceſſus*. Galen. 5.
aph. 8. & 15. dicit, *magis propriam ſuppurationis ſignificationem intelligi de collectione puris*. Nam
inquit ipſe Hipp. peculiari nomine *collectionem puris in capacitate thoracis ruptionem* vocat,
quamuis Gorræus *lib. definit. Med.* ſcribat, *proprium empyema eſſe collectionem puris in capacita-
te thoracis poſt diſruptionem*, contra quam ſentiat Gal. Sed hæc lis parui eſt momenti.

Nos in præſentia nomine *Empyematis* intelligimus vtramque vltimam ſignificatio-
nem: collectionē puris poſt *pleuriſin*, poſt *peripneumoniam*; vel adhuc collecti intra mem-
branas, vel in capacitate thoracis contenti. D

S. II. *Cauſſa.*

IN tractatu de ſuppuratione nil difficilius parte illa, quæ de ſignis pertractat: Atq; ideo
in hac ipſa hodierna lectione quam diligentiſſime vei ſabot. Nam de *cauſſis ſuppurationis*
nil aliud dicendum eſt, quam illud, quod colligitur ex Gal. *1. prog. vltim.* Pus fieri a *natiuo
calore & putredinoli*. Nam vbi materia, quæ debet ſuppurari, & conſequenter putrida eſt,
continetur in parte ſolida, cuius *innatus calor* ſit *validus*, fit optimum pus, album, lene,
æquale; Si *calor* partis ſolidæ aut prorſus *deficiat*, aut *imminutus fuerit*, vel nulla fit tranſmu-
tatio, vel ea quidem parua & imperfecta. E

§. III. *Signa.*

AD *ſigna* igitur tranſiens ſunt hæc *Diagnoſtica*, *Diſtinctiua* & *Prognoſtica*: & *Diagnoſtica*
ſunt vel *ſuppurationis incipientis*, vel *iam factæ*, vel *abſceſſus diſrupti*, & conſequenter
collectionis puris, ſiue ſaniei in capacitate thoracis.

Signa *incipientis ſuppurationis* tria ſunt: *Rigor ſuperueniens*, cum antea non adeſſet. Hoc
docet Gal. & Hipp. *2. progn. 58.* quem locum notate, vt ſciatis Galenum ibi docuiſſe, *Ri-
gorem fieri ex loco determinato, non autem tranſmiſſa materia a venis ad extra venas. 2.* Signū eſt
febris acuta: *3. mutatio doloris in pondus quoddam*. Sunt indicia ſuppurationis incipientis.

Facta ſuppuratio cognoſcitur iis ſignis, quæ ab Hipp. proponuntur *2. prog 60. febris*,
quæ exacerbatur horis veſpertinis, *tuſſis* ſicca, *ſudores* multi, *oculi* concaui, *maxillæ* ruben- F
tes, *vngues* incuruati, *tumores* circa pedes, & *calor* circa digitos multo maior, quam in ce-
teris partibus. Adde *pondus maximum parti ſuppuratæ incumbens*, vt patientes, ſi pleuritici
fuerint, recte ambulare, vel ſtare nequeant: Quod ego expertus ſum in duobus pleu-
riticis.

Signa

A Signa *diſrupti abſceſſus* ſunt *deſinentia ponderis, fluctuatio puris in capacitate thoracis, tuſſis humida* cum aliqua *puris exſpuitione.*

Diſtinctiua quædam ſunt *Loci*, quædam *materiæ*. Suppuratio enim aliquando eſt in *vnica parte*, aliquando in *ambabus*. Si in *vnica*, illa quoque eſt calidior, vt ſi linteum aqua imbutum vtrique thoracis parti imponatur, quod ſuper parte ſuppurata imponitur citius exſiccatur. Adde quod difficilius quieſcunt patientes ſuper latere oppoſito. Nam ſi *ruptus ſit abſceſſus*, ſanies comprimit pulmones, & ſic videntur ſuffocari: Si *non ſit diſruptus*, pondus augetur, ac dolor tenſiuus, vt propterea ſuper læſa parte melius quieſcant.

B *Signa* vero *cauſſarum*, ſeu *materiæ*, capiuntur a cauſſis prægreſſis: Nam ſi *propriiſſima* ſit *ſuppuratio*, præceſſit vel *pleuritis*, vel *peripneumonia*; Si *impropria* præceſſit, *Angina* in abſceſſum conuerſa, aut *deſtillatio* ex capite, aut *ſputum ſanguinis*, quod non integre fuerit expurgatum, vt propterea in pus tranſierit.

§. IV. *Prognoſtica.*

TRanſeo ad *Prognoſtica*: Sunt hæc vel *futuræ ſuppurationis & ruptionis*, vel *longitudinis & breuitatis*, vel *ſalutis & mortis*, vel deniq; *modi ſalutis*, aut *mortis*.

Futuram ſuppurationem qua ratione præcognoſcere liceat, docuit Hipp. *2. prog. 52.* vbi docet, *eos dolores, qui non deſinunt neq; ventris ſubductionibus, neq; vena ſectione, neq; purgatione & inedia, in ſuppurationem tranſire.*

C Signa etiam *futuræ diſruptionis* cognoſcuntur ex *perſeuerantia febris, ex virium robore, ex carentia ſputi, atq; aliarum omnium excretionum*, præcipue vero *abſceſſus*, in quos ſolet huiuſmodi affectus deſinere, vt poſtea audietis.

Breuitas aut *Longitudo* ſuppurationis & diſruptionis, quam maxime intelligere oportet, petenda eſt *a natura inflammationis, a magnitudine, & a quibuſdam connexis*; A *natura*, quia vbi inflammatio ſit ex humoribus calidis, & in pulmonibus, quæ ſunt partes molliores & calidiores, multo citius ſuppuratur & diſrumpitur, quam in pleura, & propterea dicit Hipp. *2. progn. 62.* huiuſmodi inflammationes 7. die diſrumpi, & propterea neceſſarium eſt in 4. ſuppurari. A *magnitudine* ēt deſumitur huiuſmodi breuitatis ſignum, quando ſymptomata, quæ inflammationem conſequuntur, continua & magna perſiſtant. A *Connexis* vero, ſi ætas ſit iuuenilis, temperatura calida, tempus anni & regio calida, citius ſuppuratur & diſrumpitur abſceſſus; Contra vero vbi inflammatio ſit ex humoribus frigidis aut miſtis, in ætate & temperie, & regione conſimili, in longius protrahuntur, præcipue ſi ſymptomata videantur imminui. Propterea dicebat Hipp. *2. prognoſt. 57.* quoſdam ex iſtis diſrumpi in 20. 30. 40. & 60. die. Et ſane iſti duo, quorum antea memini, qui ex pleuritide ſuppurati ſunt, non ante 60. diem abſceſſus diſruptionem habuerunt. Idipſum fit ſi pars ſit frigidior, & magis denſa, ſicuti eſt pleura: Propterea ceteris paribus *ſemper Peripneumonia citius ſuppuratur & diſrumpitur, quam pleuritis*. Propterea Hipp. *5. aph. 8.* pleuriticis 14. conſtituit diem, in qua ſi per ſputum inflammatio non deſierit, ſuppuratio incipiat.

D

Quod pertinet ad *Prognoſtica ſalutis*, vel *mortis*, proponuntur hæc ab Hipp. partim

E *in 56. 2. progn. partim in 63. & in 56.* proponuntur ſigna bona, vel mala abſceſſus nō diſrupti; in *63.* ſigna abſceſſus diſrupti.

Priora autem *bona* ſunt, *facile ſpirare, facile decubitum ferre, tuſſi admodum non conflictari, corpus æqualiter calidum habere, ſiti non vexari, conuenienter dormire, excretiones omnes vrinæ, & alui ſatis naturales obtinere.* Addo ego, quod experientia vidi (in) cum iſtis duob. etiā *vires & vitales & naturales* conſtare: Nam ambo iſti cum abſceſſu maximo ambulabant & equitabant, vt intelligetis; imo vnus ex iſtis, qui erat religioſus Franciſcanus dum aſcenderet equum, poſt 60. diem, ex qua abſceſſu laborabat, paſſus eſt diſruptionem abſceſſus propter illam agitationem.

Oppoſita omnia ſunt *ſigna lethalia.*

F *Signa* vero *lethalia poſt diſruptum abſceſſum* ſunt, *ſi febris non deſinat, aut deſinens reuertatur, ſputum exiguum ſit, & illud quidem prauum, liquidum, flauum, viride.* Contra vero ſcribit Hipp. *ſi eodem die, quo facta eſt ruptio, febris deſinat, ſputum appareat, optimum pus, ſcil. candidum, lene & æquale, optimum eſt ſalutis ſignum.*

Sed dicet quis: *Qui fieri poteſt, vt diſrupto abſceſſu collecta ſanie in capacitate thoracis, quæ*

putrida eſt, & cordi magis propinqua, quam vbi continebatur intra membranam, febris quampri A
mum deſinat? Ego ſuper hac difficultate, quæ apud me noua eſt, volui videre ſuper hoc
loco Hippocratis Interpretes: qui rem hanc ſicco pede tranſeunt. Ego, vt ingenue fa-
tear, propria experientia non obſeruaui iſtos ſuppuratos poſt diſruptionem, quanquam
ſeruati fuerint, a febre prorſus immunes fuiſſe.

Itaque mihi perſuadeo hoc tantum voluiſſe Hipp. *Signum ſalutis eſſe, ſi febris, quæ an-
te rupturam fuerat magna, non prorſus deſinat; ſed deſinat eſſe magna.* Sic ego locum interpre-
tor. Cum igitur tales ſeruari poſſint, reliquum eſt, vt de modo loquamur.

Modus, quo ſuppuratio conſueuit finem habere, *duplex* eſt (loquor nunc de ſup-
puratione *non rupta.*) *Vnus* eſt per *abſceſſum*: & hic *abſceſſus* eſt *duplex*: Vnus eſt *in ipſamet* B
parte affecta; alter eſt *in partibus diſtantibus*. In parte ipſa affecta fit quandoque abſceſſus;
quando materia iam *integre ſuppuratur*, dum non poteſt diſrumpi ad partem thoracis in-
teriorem, facit tumorem circa coſtas omnibus apparentem.

Hunc vidi ante plures annos in pleuritico nauta, *qui 6a. die imminente diſruptione
abſceſſus incidit in huiuſmodi tumorem, quem ego aperui opera Chirurgi, & ſpatio 8. dierum eduxi-
mus ſimul plus, quam xv. libras albi, lenis & æqualis, & loco aperto ſeruato per annum integrum
tandem ſanitati eſt reſtitutus, & dicitur Pigozzo ad Portellum & eſt nunc in viuis.*

Ceterum vbi abſceſſus non eſt vſq; adeo perfectus, *pus non eſt integre tranſmutatum:*
Nam tunc temporis conſueuit facere abſceſſum aut poſt aures, aut circa articulos. Et
licet Hippocrates *2. Progn. 64. & 65.* mentionem faciat articulorum infernorum; Ego C
tamen vidi in puella quadam peripneumonica *abſceſſum in articulo cubiti dextri, qui ſerua-
uit quidem puellam; ſed cum luxatione cubiti ſubſequente post abſceſſum ſuppuratum maxima oſſis
corruptione.*

Alter modus eſt per *vias vrinæ.*

Vbi autem iam *diſruptus* eſt *abſceſſus*, poteſt purgari & per *vrinas* & per *aluũ*; ſed fre-
quentius per *ſputum*: Qua ratione id fiat, audietis in ſequenti lectione.

Quanquam ſuppuratio in abſceſſum externum deſinat, tamen quia abſceſſuum
alii *ſalutares*: quidam *pernicioſi*, alii vero *medii*, decet in præſentia proponere ſigna abſceſ-
ſuum ſalutarium, lethalium, & eorum, qui medii dicuntur.

Salutaris itaque erit *abſceſſus in Empyemate*, ſi potius fiat *ad inferiores partes*, quam ad D
ſupernas, vt circa genua, vel pedes, ſi *cito ſuppuretur*, & *ſuppuratio formam accipiat pyra-
midalem*, quam Hippocrates *prima prognoſt. 40.* faſtigiatam vocat, *ſecundo prognoſt. 64.* fi-
ſtuloſam dicit: Si præterea fiat *e directo partis laborantis*; & *ſputum*, quod antea crudum fue-
rat, ſuperueniente abſceſſu *concoctionem adipiſcatur.* Propterea (Auditores) iure a me
dictum eſt ſuperiori lectione, *abſceſſus illos apparere in illis ſuppuratis, in quibus pus abſolutum
& perfectum non eſt; ſed pro aliqua tantum parte tranſmutatum.* Hoc voluit Hipp. *2. progn. 67.*
cum dicit, *bonos eſſe abſceſſus in pulmonia, quando ſputum ex flauo purulentum euadat, & mutatio
appareat.*

Denique *boni* ſunt *abſceſſus*, qui cum aliqua fiunt coctione.

Nam ex alia parte *omnium deterrimi* ſunt, qui fiunt cum *ſputo omnino crudo*, atq; *vrinis* E
& *alui excrementis* pariter *crudis*: qui fiunt potius ad *ſupernas partes*, vt poſt aures, quam ad
infernas, qui *lati* ſunt, & *plani*, neque *cito ſuppurantur*; neque *ſputum adiuuant.*

Medii ſunt illi, qui fiunt *perſeuerante quidem febre, & dolore in inflammationibus non
biliosis, ſed potius pituitoſis cum vrinis medio modo coctis, quæ ſcil. aut non prorſus careant ſedimen-
to, aut craſſius habeant ſedimentum, quam conueniat vrinæ bene coctæ.* Hæc colliguntur ex Hip-
pocr. *2. progn 65.*

Per *quam viam* deponat natura huiuſmodi humorem a *thorace* in *articulos*, aut in *a-
denes*, pro curatione non eſt neceſſarium declarare, tñ vt cunctis ſatisfaciamus breuiter
dicendum naturã huiuſmodi humores deponere & p *ſpatia inania*, & p *venas* & *arterias.*
Dicebat Gal. *7. aph. 54.* naturã aliqñ abſceſſum in oſſe exiſtentẽ per cutẽ (purgare) ſana F
re; multo magis id fieri poteſt, vbi materia contineatur in aliqua ampla cauitate.

§. V. *Diſputatio de excretione puris ex thorace per vrinas.*

ALter *modus, per quem purgatur ſanies*, vti diximus, eſt per *vrinas.* Huius meminit Hip-
pocrates *ſecundo in 2. Epid. 10. & 44.* vbi meminit *ſtranguriæ* factæ propter materiam

atrem,

A *acrem*, quandoque *purulentam* ex variis corporis partibus ad veſicam demandatam: Meminit quoq; Gal. *6. de loc. aff. 4.* cui aſſentiuntur Paul. & Aet. & inter recent. Beniuen. *in ſuo de admirand.* & Langius *lib. 2. Epiſt. ep. 4.* Am. Luſit. *centur. 3. curat. 68.*

De *via per quam fiat huiuſmodi purgatio*, eſt aliqua dubitatio. Nam Gal. *loc. cit.* docet, *purulentam materiam in pulmones receptam deinde tranſſumi in arteriam venoſam; ab hac in ſiniſtrum cordis ventriculum; a ventriculo in arteriam magnam; a qua deinde in emulgentes, & vias vrina.*

Fallopius inquit, *ſe aliam inueniſſe viam, ramum ſcil. vena caua inſertum in venam ſine pari ſub diaphragmate, per quam poteſt pus ad vrinas duci.*

Alii putant, *id fieri per venam arterioſam* (inter quos fuit Meſues) *quæ deferat huiuſmodi* B *pus ad dextrum cordis ſinum in venam cauam, in gibbam iecoris, & in emulgentes.*

Sed decipitur Meſues: Neque enim vena arterioſa vllum admittit corporis ingreſſum, ſed tantum egreſſum: ſicuti neque ex dextru ſinu in venam cauam aliquid amplius poteſt permeare propter valuas, ſiue oſtiola, quæ ex anatome apparent.

Itaque accipienda eſt Veſalii ſententia; ſed non in quocunque caſu, ſed tantum vbi ſuppuratio ſit in parte dextra, & vbi ſit inter membranam; non etiam collecta in capacitate thoracis. Tunc enim facilius recipitur in pulmones. *Recepta* autem in pulmones purgatur, vt voluit Gal. per ſinum cordis ſiniſtrum.

Neque quis obiiciat: *Hunc ſinum omnium corporis partium nobiliſſimum & ſpirituum vitalium fontem hanc putredinem ſuſtinere non poſſe:* Nam profecto ſi ſanies ibi diu conquieſcat, C exſtinguet patientem; Si aliquo temporis ſpatio, vel ſaltem inducet ſyncopen, aut lipothymiam. Huius rei habetis hiſtoriam apud doctiſſimum & elegantiſſimum Andr. Laurent. *lib. 3. c. 13.*

Sed ſi quamprimum tranſeat, ſicuti contingit, vbi facultas cordis valida noxium a ſe expellit, poteſt fieri purgatio, incolumi exſiſtente ipſo ſupputato.

§. VI. *De excretione puris empyricorum per aluum.*

Fit quoque p…gatio per aluum, & modum, quo fit huiuſmodi purgatio, eundem eſſe cenſuit Meſues, quem antea propoſuimus, per dextrum ſcil. cordis ſinum. Sed decipitur ob cauſſam dictam.

D *Verus locus* eſt ille, quem proponit Gal. *6. loc. aff. cap. 4.* Per quoſdam ramos venæ portæ, quam ipſe ibi vocat ſtelechiam, vel ſtelechiadam, qui inſeruntur in diaphragma: Pus receptum in hos ramos ſtatim tendit ad portam, & per meſaraicas ad inteſtina: Quanquam Ego non putem ab re eſſe, poſſe eandem materiam recipi in ramos cauæ, & mitti ad gibbam iecoris partem; deinde vero ad ſimam, ad portam ad inteſtina: Nam ſi tranſit pus per ſiniſtrum cordis ſinum innoxio corde, poterit etiam tranſire per iecur innoxio iecore: Et ſane (*Auditores*) ego hoc obſeruaui experientia in eo Nauta, cuius heri memini, fieri, eodem tempore, quo abſceſſus exterior apparuit, apparuiſſe quoque ſaniem cum alui excrementis deiectam.

E

§. VII. *De reiectatione puris per ſputum.*

DEnique magis conſueta & familiaris purgatio ſuppuratorum eſt per ſputum. Non diſputabo in præſentia, id quod facit abunde Galen. *5. de loc. aff. 3.* contra Eraſiſtrat. *Vtrum hæc purgatio fiat per tranſſumtionem materia, aut quia recipiatur in venas mediaſtini ea porte qua dorſo alligatur; aut quia comprimatur a coſtis in ipſos pulmones:* Nam quocunque modo res habeat, certum eſt purulentam hanc materiam in multa copia excretam, albam, lenem & æqualem, feliciſſime ſuppuratos iudicare, vt propterea ego ſemel viderim in alio Nauta, quod ſane videtur incredibile, in hoc ſuppurato tabido reddito, deplorato, naturam confertim pus per ſputum eduxiſſe per ſpatium 8. dierum, ſingulis diebus plus F quam ad ℔ vj. & viij. ita vt videretur potius ex ventriculo, quam ex thorace educi. Nam libræ multæ ſimul educebantur, ſed cum tuſſi: Et ſanatus eſt. Caſum ſimilem refert Nicol. Florent. *ſerm. 4. tract. 2. c. 26.*

Eſt etiam bonum huiuſmodi ſputum, ſi cito iudicet ſuppuratos. Hipp. *5. aphor 15.* conſtituit vltimum terminum 40. dierum. Hæc ſententia intelligenda eſt non a die

ſuppurationis; ſed a die diſruptionis. Nam, vt intellexiſtis poſt 14. diem aliquando inter- A
cedunt 60. dies, in quibus fit ſuppuratio, & poſt iſtos 60. dies, ſi fiat diſruptio, habet ad-
huc terminum 40. dierum, in quibus ſi purgetur, patientes a tabe redduntur immunes.

§. *VIII. Curatio.*

HIs exſiſtentibus modis, quibus ſuppurati ſanantur, neceſſarium eſt, oculatum Medi-
cum animaduertere diligenter, quam viam natura tentet. Nam ſi vias vrinæ,
Diureticis eſt agendum; Non ſint tamen vera diuretica: Nam ſanies eſt acris; Vera diure-
tica ſunt calida, & ſicca in tertio, idcirco exulcerationem tenuum; vel veſicæ inferre poſ-
ſunt, & eo potiſſimum, quia, vt intellexiſtis ex Hippoc. *2. in 1. Epid. 10. & 14.* iſtæ vrinæ fa- B
ciunt ſtranguriam ex puris acrimonia. Itaq; eligantur ea diuretica, quæ aqueam augent
humiditatem, & propter hanc cauſſam vrinas mouent, vt eſt ſerum caprinum, aqua hor-
dei, aquæ ferratæ, emulſiones omnium frigidorum. His poſſunt addi etiam temperata,
vt cuſcura, capil. Vener. polytricum, quinquefolium: Et non modo tanquam medica-
menta hæc ſunt præbenda; ſed etiam in cibis perpetuo permiſcenda, vt in ptiſana, vel in
eius cremore.

Si aluum tentauerit, ſubducenda eſt aluus; Sed potius clyſteribus, quam medica-
mentis, & illis quidem placidis. Imminet enim idem exulcerationis periculum. Sint
itaque Clyſteres ex decocto hordei, ex ptiſana cum ſaccaro, butyro, & ad ſummum caſ-
ſia extracta.

Si tentauerit ſputum, qua ratione purganda ſit materia per ſputum, abunde docti C
eſtis capite de Tuſſi & Aſthmate: quo confugite. Moneo tamen, vt perpetuo miſceatis
Eclegmatibus ea, quæ pulmones ipſos corroborare valent, ne forte & ipſi exulcerentur,
vt eſt pulmonaria, ſiue ſuccus, ſiue puluis accipiatur, pulmo vulpis præparatus: propterea
looch de pulmone vulpis p̃beatur: Et quia neceſſaria ſunt exſpectorantia valida (Materia
enim in capacitate thoracis contenta, ſi debeat educi per ſputum, fortioribus eget me-
dicamentis vt eſt radix ireos, puluis erui, orobi, ſem. bombacis, caula; calamentha, &
alia id genus) hæc quoq; temperanda ſunt ſyrupo violato, aceto ſimpli[illegible], ſyrupo de far-
fara, vt aliqua ex parte corrigantur.

Si tentauerit abſceſſum, in quacunq; fuerit parte, abſceſſus quamprimum ſuppu- D
randus & ſuppuratus aperiẽdus: Imo vero neq; integra ſuppuratio eſt exſpectanda: Nam
pus ipſum oſſa corrumpit, vt ego experientia vidi.

Sed ſi nihil horum tentauerit natura, quid eſt agendum? Deploratus eſt iſtorum
caſus, niſi aliquid agamus. Paulus & Aetius proponunt varias vſtiones in variis thora-
cis partibus, quæ non penetrent. Quæ omnes mihi videntur inutiles.

Nam tanta puris copia neque decem, neque viginti externis vſtionibus poteſt
purgari.

§. *IX. De apertione thoracis in ſuppuratis.*

ITaque excogitarunt Medici apertionem thoracis aut vſtione aut ſectione. Gal. cum E
Hipp. *6. aph. 27.* atq; *in lib. de internis affect.* laudat magis vſtionem, quam ſectionem;
Ego hac in parte Ambroſ. Parei ſententiam amplector, qui ferro ignito locum vult ape-
riri. Modum legatis apud illum *lib. 3. c. 10.* Ibi enim habebitis quoque iconem inſtrumen-
ti ad id accommodati.

Sed de *Loco*, in quo facienda eſt hæc ſectio, tanta eſt apud ſcriptores controuerſia,
vt nulla maior eſſe poſſit. Paul. *libro ſexto capite trigeſimoquarto.* dicit, faciendam eſſe
inter ſextam & quintam coſtam; Alii dicunt inter quintam & quartam ex mendo-
ſis; Amat. Luſitan. centuria *prima. curation. 68.* dicit faciendam eſſe inter quartam & ter-
tiam: Non deſunt, qui dicunt inter tertiã & ſecundam. Ambroſius Paræus differt ab his
omnibus, qui docet, faciendam eſſe ſectionem inter ſecundam & tertiam coſtam ex F
legitimis.

Et ſane (Auditores) cum duo in hac ſectione ſint maxime animaduertenda: Vnum
eſt, vt poſt ſectionem pus in capacitate thoracis collectum effluat: Alterum ne in
diſſectione vulneretur diaphragma; ſi fiat ſectio in aliqua ex coſtis mendoſis, *mihi per-
ſuadeo,*

A *ſuadeo*, aut ſaniem non eſſe effluxuram, quando ſcilicet ſint coſtæ vltimæ. Nam diaphragma, vt ex anatome poteſtis colligere, alligatur omnibus coſtis mendoſis: Aut, ſi altior ſit ſectio, verendum eſt, ne vulneretur Diaphragma.

Et quamuis Luſitanus dicat, ſe in cadauere experimentum feciſſe impoſitionis phlebotomi intacto cadauere, hoc tamen nihil eſt. Nam alia eſt ratio cadaueris, alia corporis: Nam in cadauere ad ſuperiora trahitur diaphragma: In viuentibus propter continuum motum deſcendit ad inferiora.

Itaq; *mihi magis placet* conſilium Paræi, vt inter ſecundam & tertiam ex legitimis ſectio fiat. Pus autem debet paulatim educi: Nam ſi confeſtim educatur, moriuntur, *vt dicit Hip. 6. aph. 27.* & cauſſam protulit Gal. *in com.*

B Euacuato pure ad renutritionem corporis, & ad prohibendam nouam regenerationem puris, conuenit lac vel humanum, vel aſininum. Dum enim renutriuntur partes, vlcus etiam coaleſcit, & ſic noua ſanies non generatur.

Sed ſi quiſpiam ab vſtione & ſectione abhorreat, ſtudendum eſt exſiccando puri intrinſecis & extrinſecis medicamentis, quorum ſyluam habetis apud Aetium. Quare in hac te diutius non verſabor.

Prælectionum Practicarum Pars II.

C CAP. I. DE CORDIS PALPITATIONE.

OMnes motus præter naturam in corde excitati referri poterunt vel ad *palpitationem*, vel ad *ſyncopen*, quarum illa *deprauata*, hæc *imminuta abolitaue* eſt actio: *Palpitatio* variis exprimitur nominibus, Græci παλμὸν τῆς καρδίας *palmon tis cardias* vocant: Auicen. *tremorem*: Alii *pulſum, ſaltum* nonnulli *cordis*, Rhaſis *titillationem*, quidam *recti gationem* hanc affectionem nuncupant. Distinguuntur à ſe inuicem *rectigatio* & *titillatio*, quod illa motus ſit tremulus, non continuus, hæc vero continuus. Cum tot ſint nomina, quibus nuncupatur hic affectus, videndum: *Vtrum hæc vnum ſignificent, an plura?* Fuerunt quidam, qui dixerunt, *omnia eſſe ſynonyma*. Ego tamen
D dico, *omnia hæc aliquid diuerſum ſignificare*, teſte Gal. *lib. de cauſ. pulſuum*. Deinde cum actiones deprauatæ ſecundum Gal. 2. *de cauſ. ſympt. primo* in triplici ſint differentia. *Quædam* enim a natura fiunt, cauſſis morbificis irritata, *quædam* a natura ſimul & morbo: *quædam* a ſolo morbo, eiuſq; cauſſis. Non abs re quæritur: *Ad quodnam læſarum ſiue deprauatarum actionum genus referenda ſit palpitatio?*

Altimarus cum aliis nonnullis in earum motionum claſſem reponunt, quæ a ſola cauſſa proueniunt morbifica, nihilq; differre illam volunt a palpitatione a Gal. 2. *de cauſ. ſympt.* 2. explicata, quam a ſolo morbo in partibus diſtentionem admittentibus fieri *ibidem* Gal. docet.

E Alii, inter quos Fernel. & Holler. facultati, ſiue naturæ a cauſſis morbificis impulſæ, hunc motum acceptum ferendum cenſent. Sunt denique, qui naturam ſimul cum morbo huius ſymptomatis cauſſam ſtatuunt.

Ego, vt nulli harum opinionum ſimpliciter adhærendum, ita omnes amplectendas cenſeo: Eſt enim quando a ſola natura cauſſis præter naturam irritata ſymptoma hoc prouenit. Eſt quando a ſolo morbo, ſiue cauſſa morbi: Eſt deniq; quando ab vtraq; ſuſcitatur.

Ad Altimari autem quod ſpectat opinionem, in tribus cum eo mihi non conuenit: In loco: in forma motus: in cauſſa effectrice. Ipſe enim *palpitationis* nomine intelligit *diſtentionem a vapore, flatuue frigido craſſo in cordis ventriculis coercito factam*: Ego
F vero huius affectionis ſedem non in *ventriculis* tantum, ſed etiam in *pericardio* & intra *membranam cordis parenchyma circumveſtientem* contineri exiſtimo. Quod in *pericardio*, & ratio, & Galeni auctoritas comprobant. Si enim palpitatio in omnibus, quæ diſtendi poſſunt, partibus fieri poteſt, quid obſtat, quo minus cordis etiam capſula huic obnoxia ſit? Præſertim cum ibi adſit materia, quæ

Digitized by Google

in flatum reſolui poſſit. Vnde Hollerius diſſectum ſe vidiſſe ſcribit cadauer cuiuſdam pal- A
pitatione laborantis, in quo hæc capſula cordis vteri inſtar inflata erat. Et Chriſtopho-
rus a Vega mentionem facit cuiuſdam hac ipſa paſſione agitati, in cuius præcordiis
murmur, & ſonitus ab aliis quoq; aures pectori admouentibus percipiebatur. Id quod
fieri non potuiſſet, ſi flatus, aut vapor in ventriculis concluſus fuiſſet.

An inter *membranam inueſtientem* & *parenchyma cordis tanta fieri poſſit flatuum collectio,
quanta ad palpitationem ſufficiens*, non immerito quis dubitauerit. Nullus enim ibi vide-
tur flatui locus, cum arctiſſime adhæreat membrana; non omnino tamen impoſſibilem
eſſe flatuum ibi collectionem mihi perſuadeo. Si enim frequenter hęc paſſio contingit
in cute, quę tamen tenaciter ſubiectis partibus adhęret, quid mirum, ſi in viſcerum quo-
que membranis eueniat, cum maxima flatibus vis ſit penetrandi, ſeparandi, diſten- B
dendi.

Denique *nullo pacto dari poſſe in ſinibus cordis flatum frigidum, craſſum, qualis effectrix hu-
ius præter naturam motionis cauſſa ſtatuitur*, non contemnendis oſtendi poteſt rationibus:
Non enim in *dextro*: quippe qui ſanguine plenus non admittit. *Neq;* enim *dimenſionum
penetrationem patitur natura*. Non in *ſiniſtro*, cum nec ibi generari poſſit, nec aliunde tranſ-
mitti & infundi. Generari non poteſt, cum deſit tam materia, quam efficiens. Fons e-
nim caloris cor, ſi ad tantam redigatur caloris inopiam, vt flatum generet craſſum, mors
præ foribus eſt, neq; diuturna eſſet hæc affectio, quæ tamen ad multos extenditur annos.
Deeſt materia, humor ſcilicet melancholicus & pituitoſus. Nam qui ex dextro in ſini- C
ſtrum ſinum effunditur ſeu tranſcolatur ſanguis, non niſi tenuis eſſe poteſt, cum ſenſum
omnino fugiant foramina, quæ permeat.

Quod *non aliunde tranſmittatur*, ſic oſtenditur: Per *arteriam magnam* non poteſt, ob-
ſtantibus valuulis, quæ prohibent regreſſum ſpiritus e corde in corpus diffuſi: Nec per
arteriam venalem: Mortem enim afferret flatus frigidus exſtincto ſpiritu vitali ſiniſtrum
cordis ſinum occupans, nec tam multos annos durare poſſet hæc affectio: Hæ omnes ra-
ones apud me tantum potuere, vt omnino olim ſtatuerem cordis ventriculos locum nō
eſſe. Iam vero *ſententiam muto & palmodiam cano*. Etſi autem difficilimum ſit vnicuique
arbitrari, *in ventriculis cordis frigidum flatum poſſe generari, qui palpitationem inferat*, nihilomi-
nus ſi, quæ propoſita fuere argumenta, diſſoluantur, res erit facilior & plana. D

Ad primum igitur, in quo dicebatur, *in dextro cordis ſinu non poſſe coaceruari tantum fla-
tus, quantum ad palpitationem efficiendam requiritur, cum omnem locum ibi occupauerit ſanguis*.
Reſpondeo, *quod poteſt*, negando conſequentiam. Ratio eſt: Vbi enim partes eius ſunt na-
turæ, & conditionis, vt vltra ſtatum naturalem extendi poſſint, etiamſi humore ſint ple-
næ, a flatu tamen vel aliunde irrumpente, vel in iis genito, extendi illas magis poſſe, nulla
ratio eſt, quæ neget. Et ita docebat Gal. *lib. de vtil. reſpir. 2.*

Maior eſt difficultas de *ſiniſtro ventriculo, quem conſtituimus continere ſanguinem & ſpi-
ritum calidiſſimum, qui propterea non videtur flatum admittere*. Sed hæc ratio nihil concludit:
quia nos non volumus, flatum excludere omnem ſpiritum, & in ipſum ſuccedere locum, E
ſed ſimul cum ſpirituoſa ſubſtantia commiſceri flatuum nonnihil, a quo poſſit excitari
palpitatio: Nam ſi hic ſinus recipit aerem frigidum ab ipſis pulmonibus per arteriam ve-
nalem ad contemperandum nimium cordis æſtum tranſmiſſum, quomodo non ad-
mittat aliquam aliam flatus portionem, quæ ſimul cum ſpiritu dilatationem & conſtri-
ctionem faciens huius accidentis effectrix cauſſa exſiſtat, quæ p̄ſertim diu in corde non
reſeruetur, ſed concitata motione aut expellatur ſtatim, aut diſſipetur, aut digera-
tur.

Quod in *dextro ventriculo* gigni poſſit, & *materiæ* & *efficientis* demonſtrat præſentia.
Quod ad *materiam*, talis reperitur ibi ſanguis, qualis in iecore producitur. Is autem ple-
runq; eſt viſcoſus, melancholicus, pituitoſus, qui ad flatum generandum aptiſſimus: er- F
go accedente partis calore, nihil prohibet, quo minus flatus generetur. In *ſiniſtro* quoque
dari materiam flatui generando aptam, nemo inficiabitur, qui Gal. *6 de vſ. part. 4.* inſpe-
xerit, vbi docet, *in ſiniſtro cordis ventriculo ſanguinem craſſum reperiri*: Sed quod magis eſt,
non ſanguis tantum craſſior, ſed ipſa quoque pituita ibi coaceruari poteſt. Id quod expe-
rientia confirmatur. Scribit enim Anton. Beniuen. *de admir. c. 89.* in cadauere quodam
inuentum fuiſſe abſceſſum pituitoſum in ſiniſtro cordis ſinu. Scribit ſimiliter in duobus
cadaue-

A cadaueribus diſſectis ſat magnam inuentam fuiſſe pituitæ copiam in cordis ventriculis. Veſal. *lib. 1. anatom. c. 5.* carneam ibi maſſam duarum librarum pondo ſe inueniſſe, quæ nõ niſi a craſſo ſanguine gigni potuit.

Sed dicet quis: *Quomodo in ſiniſtrum ſinum permeabit. Foramina enim & Gal. & omnium fere Anatomicorum auctoritate obſcura admodum & non peruia vt penitus tranſitum denegare videantur humoribus craſſis.* Ego venio in ſententiam Realdi Columbi, qui *lib. 7. cap. 1.* ſtatuit, *ſanguinem in ſiniſtro ventriculo contentum non confluere illuc per aliud ſeptũ ſed tranſmitti a dextro ventriculo per venam arterialem ad pulmonem, ibiq; attenuari, deinde cum aere vna per arteriam venalem ad ſiniſtrum cordis ventriculum deferri.* Hęc aſſertio ſuffulta eſt rationibus non leuibus. Nam pulmones ſanguine ex dextro cordis ventriculo hauſto nutriri apud o-
B mnes in confeſſo eſt, cuius portionem aliquam ſi refluere dicamus in ſiniſtrum ſinum, nihil inde ſequitur abſurdi. Confirmari poteſt experimento *lib. 15.* ab eod. Real. in medium adducto. Scribit enim inuenta fuiſſe corpora, in quibus ſeptum ventriculos cordis dirimens cartilagineum fuerit: Id quod nulla ratione penetrare potuit ſanguis, ſiue craſſus, ſiue tenuis.

Occurritur hic nobis varie: primo quidem, *ſi concedimus & obſeruamus ſiniſtrum cordis vẽtriculum, & pituita, & carnea mole, & abſceſſu oppleri poſſe, quomodo poteſt ibi generari, indeq; in totum corpus diſtribui vitalis ſpiritus?* Pro diluenda hac obiectione dico primo, *facultatẽ ſpirituum generatricem non eſſe proprie in ventriculis, ſed in ipſa ſolida cordis ſubſtantia, a cutus temperie dimanat.* Hinc Gal. 1. *ad Glauc. in cur. ſyncop.* inquit, *ſpiritus deficere ob immoderatas cordis*
C *intemperaturas.* Idem repetit *12. meth. 5.* Cum igitur in ipſa ſubſtantia cordis vis illa reſideat, natura, etiamſi alter deficiat ventriculus, in altero tamen elaborare & generare poteſt ſpiritum. Scribit enim Real. Columb. *deſiderari in nonnullis ſiniſtrum ventriculum, qui tamen & ipſi viuunt.*

Quæreret autem: *Qua ratione moueri poſſint arteriæ quæ ſpiritum & calorem e ventriculo ſiniſtro ſuſcipiant?* Reſpondendum cum Galen. *ex libr. de vſ. pulſ. c. 5.* moueri arterias non a ſpiritu ipſas opplente impulſas, ſed a facultate, a ſolida ſubſtantia cordis in ambitum illa in arteriarum tunicas. Etiamſi ergo obliteretur omnino vel oppleatur ſiniſter ſinus, obſtaculo tamen id eſſe non poſſet quo minus vis pulſatrix in ſolida ſubſtantia illæſa in arterias dimanet. Accedit, quod idem Gal. *lib. de vſu part. 8.* ſcribit, *communicari calorem & ſpi-*
D *ritum toti corpori non per arterias duntaxat, ſed venas etiam & alias vias.* Ergo deficiente etiam ſiniſtro ſinu poteſt animal viuere caloriſque beneficio frui, ac ſuſtentari. Qui autem ſanguinem in ſe continere poterunt, niſi e cordis ſinu ſiniſtro illum hauriant?

Huic dubitationi ſatisfacere poſſemus cum Gal. *lib. a quod ſang. in arter. c. 5.* dicentes, connecti cum venarum orificiis orificia venarum, ita vt arteriæ ſanguinem attrahere poſſint ex venis. Vnde ibidem Gal. diuiſa inquit vena maiore, non tantum qui in venis eſt, ſed etiam, qui in arteriis eſt, ſanguinem effluere.

Oſtendimus hactenus materiam generandis flatibus idoneam in cordis ventricu-
E lis dari, reſtat vt de cauſſa effectrice pauca dicamus, quam pleriq; cum Galen. *3. de ſymp. cauſ. 2.* calorem ſtatuunt debilem: ſed hic in corde, ceu fonte omnis caloris locum habere nequit. Dupliciter reſponderi poteſt huic inſtantiæ: *primo* ſi dicamus *in corde naturaliter ſe habente non poſſe dari imbecillum calorem, & conſequenter flatus gigni non poſſe:* Sed ſi cor a naturali temperie ad refrigerationem deflectat, quis neget flatum generari poſſe. Et dari poſſe in corde calorem remiſſiorem & imbecillum, manifeſte colligitur *ex 3. de præſag. ex pulſ. 5.* vbi proponit Gal. *talem eſſe aliquando cordis frigiditatem*, vt reſiſtat, calentibus & putreſcentibus humoribus, *vt febris putrida inde generetur.* Deinde *alia* eſt *reſponſio*, meoq; iudicio magis probanda ſolutio: *Flatum non ſemper gigni a calore imbecillo*, vt-
F pote quem a calore etiã intenſiſſimo procreari poſſe exiſtimo, quotieſcunq; huic multa ſuppetit materia, ex qua ſubinde & cõtinenter nouus generatur flatus, vel quando locus vbi concluſus eſt, adeo eſt denſus, vti collectus genitusue flatus in eo diſſipari nequeat

Galeni igitur ſententia, Calorem debilem flatuum auctorem ſtatuentis, non ſimpliciter A
accipienda, ſed cum conditionibus hiſce, niſi vel ingens materiæ ſit copia, vel loci denſi-
tas diſſipationi obſtet. Vbi enim hæc duo adſunt, ex intenſo etiam calore flatus generari
poſſunt. Id quod ipſe docet Gal. *12. meth. vlt.* de dolore agens colico, in quo abſtinere nos
iubet a vehementer calidis. Hæc enim dicit fundendo humores flatus multiplicare, & i-
ta dolorem augere: Auctor. *4. acut 90.* ſcribit allium flatus gignere. Contradicere videtur
Gal. cum potius flatus diſcutere videatur. Tandem tamen veram eſſe hanc aſſertionem
concludit, *Allium in corporibus cacochymicis flatum excitare.* Ceterum non tantum poteſt
flatus generari in corde, ſed tranſmittitur etiam ad ventriculos. Primo enim quid pro-
hibet, quo minus ingrediatur in ſinum dextrum per venam cauam, cum per hanc con-
fluat ſanguis in cor, & variæ quidem naturæ, melancholicus, pituitoſus, flatulentus Vnde B
omnes Medici *flatum communicari* aiunt *a ſplene, aut a iecore, aut a meſarao per venas.* Ad ſini-
ſtrum alia tranſmitti via poteſt. Primo quidem per *arteriam venalem.* Si enim aer, qui et-
iam non flatus per ea communicari poteſt, cum pulmones vt plurimum flatibus & pitui-
ta referti ſint. Secundo per *arteriam magnam.* At inquies, *oſtiola prohibent, quæ nõ admittunt,*
vt reuertatur ſpiritus, qui ſemel effluxit. Reſpondetur, oſtiola illa etiam ſi prohibeant ſangui-
nis ſpiritusq; regreſſum in cor, tamen non ita occludit arteriam, vt nulla omnino por-
tio vel flatus vel ſanguinis remeare poſſit. Falſum enim ſic eſſet Hipp. pronuntiatum.
Totum corpus eſſe conſpirabile. Vnde Holler *in ſcholio, cap. 29.* proponit hiſtoriam *palpi-*
tationis facta ex ſpiritu flatulento per arteriam magnam in ventriculum cordis ſiniſtrum effuſo. C

Hactenus quomodo loci ratione noſtra ab Altimaro diſcrepans ſit opinio decla-
ratum fuit.

Ad *formam* igitur *motus* tranſeundum, quam ſimiliter diuerſam ſtatuo ab ea, quam
propoſuit Altimarus, qui putat, *nullum alium eſſe motum, quam eleuationem, ſiue diſtentianem*
& conſtrictionem ventriculorum, ſeruante corde proprium ſitum & locum. Nos contra *ita fieri*
cenſemus *hanc dilatationem & conſtrictionem, vt totum cor etiam locum mutet.* Ratio eſt in
promtu. Nam *vbi dilatantur ventriculi, longitudo tranſit in rotunditatem, & cuſpis a thorace re-*
cedens ſurſum vergit: Contrarium accidit in conſtrictione.

Sed ad tertium, *Efficientem* videlicet *Cauſſam*, putat Altimarus hanc dilatationem
& contractionem duntaxat fieri a *flatuoſo ſpiritu genito ex humore pituitoſo*, ideoque curari D
diſcutientibus flatum, craſſosq; & frigidos humoresq; incidentibus & attenuantibus.
Ego vero *non frigidum tantum flatum, ſed vaporem quoque & ſpiritum calidum, & ebullientem*
huius præter naturam motionis cauſſam eſſe exiſtimo. Quæ mea ſententia confirmari
poteſt hoc argumento. *Vapor in quacunq; humani corporis parte membranoſa concluſus palpita-*
tionẽ inferre poteſt: Sed fit, vt coerceatur in ventriculis cordis: Ergo. Maiorem probo ex Gal. *2. de*
ſymp. cauſ. 2. vbi de cauſſa palpitationis in genere verba faciens non tantum frigidi menti-
onem flatus facit: ſed vaporem quoque ſimilem illi, qui in aqua ebulliente bullas excitat,
hoc ſymptoma producere poſſe pronuntiat. Talis autem vapor non niſi calidus eſſe po-
teſt. Deinde *lib. de plenit.* ſcribit, *dari plethoram non tantum ex ſanguine genitam, quantum ex*
ſubſtantia vaporoſa calida, quæ inſtar muſti efferueſcentis, doliaq; diſrumpentis vaſa diſtendat. Va- E
por ergo non tantum frigidus, ſed etiam calidus exitum non inueniens huius affectionis
cauſſa eſt cenſenda.

Sed hic obiicies; *Vapor calidus eſt tenuis: Caloris enim eſt fundere & attenuare.* Gal *autem*
a ſpiritu craſſo palpitationem fieri ſcribit. Reſpondetur: *Etſi vapor calidus tenuis ſit, eum tamen in-*
craſſari poſſe vel *ambiente frigore ipſum coarctante, & in anguſtiam redigente, vel loci denſitate exi-*
tum denegante. Ad minorem: *Hunc ſpiritum calidum aliquando præter naturam in ventriculis*
multiplicari poſſe. Confirmatur primo, quia cordis ſubſtantia ingentes *quandoq;* patitur in-
temperantias calidas, vel cum, vel ſine inflammatione, in quibus ſpiritus ſupra modum
calefacti, & igniti muſti inſtar feruentis ventriculos diſtendunt. Vide Gal. *4 aph. 69.*

Aliquando ſpiritus & vapor ille aliunde tranſmittitur impetu quodam in cor: Vn- F
de ira perciti & ob immoderatam exercitationem æſtuantes non raro in palpitationem
incidunt, abrepto ſcilicet vapore, ac ſpiritu in ventriculos. *Interdum* bilis tranſmittitur, vt
in febribus. Hinc Fernel. *5. Pathol. vlt.* ſcribit, ſe in duobus hac affectione extinctis vidiſ-
ſe bilem retorridam præaſſatam tophi inſtar concretam inque arterias effuſam, a vi ſcili-
cet expultrice cordis extremum conatum adhibente. Tranſmittitur *interdum* ſanguis
ebulliens

A ebulliens feruidus. Fernel. *lib. 3. cap. 30.* palpitationem fieri ſcribit a ſanguine in ventricu-
lis cordis ebulliente & agitato. Et Rhaſis noſter *9. ad Almanſ.* proponit curationem a ca-
lida cauſſa factæ palpitationis.

Deniq; *aliquando* coaceruatur in ventriculis, quod fuligines ſpiritus & calor tranſ-
mitti nequeat ad arterias propter impedimenta varia, de quibus fuſius infra dicetur.
Propterea Gal. *5. de loc. aff. 2.* ſcribit. *palpitationem fieri per omnes magnas intemperantias*: Ergo
&per calidas: *& huic obnoxios tum curari, tum præſeruari ſanguinis miſſione*, quæ potius obeſ-
ſet, ſi a cauſſa frigida dependeret: *& per febres ardentiſſimas interire ſere omnes*, quod ſimili-
B ter non contingeret, ſi frigida eſſet affectio. Et quamuis Ariſt. in aſſignanda cauſſa motus
naturalis cordis deliquerit: Veram tamen ſaltus huius præter naturam cauſſam attigit
lib. de vit. & mort. cap. 8 dum dicit, illum euenire a ſpiritu ebulliente retento & coarctato
propter antiperiſtaſin a circumſtante ipſum & concentrante frigore.

§. II. SECVNDA SPECIES PALPITA-
tionis Cordis.

DAri autem *Palpitationē* a facultate ſimul naturali cordis & grauitate eiuſdem factam;
id eſt *Tremulam*, tot iaſſis nec Ariſt. nec Medici concedunt. Ariſtot. quidem, qui opi-
C natus eſt *loc. cit.* motum cordis fieri tantum a ſanguine ebulliente & aere per refrigerati-
onem hauſto refrigerante & conſtringente. Dum enim ſanguis eff. rueſcit, ventriculi
dilatantur, aerq; attrahitur frigidus, cuius appulſu reprimitur feruor, vic iſſimq; ſubſidēt
& conſtringuntur ventriculi. Galenus vero hunc motum a facultate cordis inſita proce-
dere docet. Et falſam eſſe Ariſt. hac in parte ſententiam demonſtratur *prima*, quia ipſe
non poterit aſſignare cauſſam motus cordis retentiui, quo ſcilicet cor retinet, quod vti-
le ſibi eſt & familiare, expulſis noxiis, qui mediantibus fit fibris. *Deinde* ſi tantum ab e-
bullitione ſanguinis prodiret, nullum ſeruaret ordinem; & frequentes fierēt palpitatio-
nes. Pro varietate enim ambientis varie immutaretur ordo dilatationis & conſtrictionis.
Repugnat *denique* huic Ariſtot. aſſertioni ipſa cordis ſtructura: Subſtantia enim cordis
ſolidiſſima eſt, fibriſq; inſtructa validiſſimis, quibus non fruſtra donatur cor. *Rectis* enim
dilatatur, *tranſuerſis* conſtringitur, retinet *obliquis*. Medici cum ipſo Altimaro contra
D hunc tremulum cordis motum ita inſurgunt. *Tremor ſymptoma eſt motus voluntarij, ſem-
perque ad facultatem refertur animalem: Ergo in corde locum habere nequit.* Quibus reſpon-
ſum volo, *me concedere totum argumentum. Non eſt tremor qui facultatis animalis ſymptoma eſt:
Eſt tamen ſimilis motus.* Nam vt *tremor* a facultate fit imbecilliore & grauitate membri, i-
ta etiam *palpitatio* ob eaſdem interdum cauſſas contingit: idque dupliciter, imbecilla ex-
ſiſtente facultate, vel *comparatione*, vel *ſimpliciter*: In *comparatione* quādo ſcilicet maius cor
acquirit pondus, maiorem molem, quam vt par ſit facultas illi mouendæ: quemadmo-
dum baiulus alias robuſtiſſimus imbecillis dici poteſt propter oneris magnitudinem.
Redditur autem grauius, ponderoſumq; cor vel *per conſenſum*, vel *per eſſentiam*. *Per con-
ſenſum* propter tumorem, in pericardio, aut collectionem materiæ adeo copioſæ, vt of-
E ficiat liberæ cordis dilatationi. Gal. *1. de loc. aff 2.* cum reperiſſet in gallis & ſimiis aquam
copioſam & tumores duros in pericardio, eadem quoque in hominibus inueniri poſſe
ſcribit, indeq; palpitationes fieri, dum cor in aqua quaſi mouetur. *Aliquando* hæc de-
bilitas ſimpliciter cordi accidit, reddita ſcilicet facultate imbecilla ꝓpter intemperiē
ſiue *frigidam* aduerſantem calori eius inſito, ſiue *humidam* eundem calorem obruhden-
tem, ſiue *ſiccam* ſubſtantiam abſorbentem humidam, ſiue *calidam*, quæ digerendo ſimili-
ter exhaurit humidum primigenium. Hinc Auicenna omnes maximas intemperan-
tias palpitationem efficere poſſe ſcribit. Poteſt quoque deficere ex ſpiritus & caloris pe-
nuria, qui fundamentum eſt vitæ & roboris vitalis, omniumque functionum, docente
Gal. *in com. 9. 7. part. in aphor. in initio.*

F Dicant Aduerſarii. *Ab imbecilli facultate motus fit imbecillis & imminutus, non de-
prauatus. At palpitatio inter motus refertur prauos.* Sed in contrarium proferre poſ-
ſum primo auctoritatem Galeni *2. aph. 9.* vbi cum Hippocrates mentionem fecit de-
ſipientiæ ex ſanguinis profluuio, Gal. in commento expreſſe docet dari deſipientiam,

quæ deprauata adeo eſt, ex facultatis imbecillitate. Itaq; idipſum in vitali facultate ac- A
cidere poteſt, vt ſcilicet deficiente facultate tremulus fiat partium motus. Vbi enim fa-
cultas non par eſt edendo motui ſufficienti, non ſatis dilatatur cor, nec conſtringitur ſa-
tis, & conſequenter nec fuligines recte expurgantur, nec refrigerio potitur debito cor.
Vſu igitur aucto, facultas cogitur accelerare motum, qui cum non eadem ſemper ſit fu-
liginum copia, nec eodem modo refrigerandi neceſſitas vrgeat, varius euadit. Iam enim
maiori conatu facultas dilatationem molitur, iã de conſtrictione magis eſt ſollicita &c.
Ob virtutem languidam non poteſt quidem eſſe niſi paruus, ſed prætetea inæqualis
ob cauſſas dictas. Vnde *ieſtigationis*, ſeu *trepidationis* nomine a Medicis inſignitur. Videa-
tis Gal. *primo de cauſſis pulſ.* 8. Ibi enim ſcribit, ex imbecilli facultate pulſum prouenire par- B
uum quidem, qui tamen pro aucto vſu varie ſe habeat in frequentia, & celeritate.

§. *III. Tertia Species.*

TErtius Palpitationis modus cordi contingens eſt *motus factus a facultate irritata a cauſ-
ſa noxia, ſimilisq; aut rigori, aut ſingultui.* Dari hunc in corde ſuadet *ratio & auctoritas.*
Ratio: Nam *ſi cor eſt multo nobilius ventriculo, pulmonibus: & tamen pulmones & ventriculus
habent facultatem excretricem rei noxiæ, quod oſtendit vomitus, tuſſis; quare cor pars noſtri præſtan-
tiſſima illa priuaretur.* Accedit, quod *cor neceſſitate vitæ eſt nobilius ipſo cerebro. At cerebrum
præter facultatem animalem habet facultatem peculiarem excernendi noxia: Ergo quoq; cor.* Id ex-
preſſis etiam verbis docet Galen. *6. de decret.* Hipp. & Plat. 1. palpitationem inquiens eſſe C
motum a natura ſe conniſtante impulſa. Diſtinctionem ibi proponit actionis ab affe-
ctione, quæ talis eſt: *Actio eſt motus a natura procedens ſecundum leges naturæ; Affectio vero eſt
motus ſimiliter factus a natura, ſed præter modum, & leges naturæ. At palpitatio eſt affectio, quem-
admodum & pulſus non naturalis, &c. Ergo. Conſtat igitur dari palpitationem a facultate irritata.*

Quæret aliquis: *Quænam illa ſit facultas, quam irritatam huius motus auctorem ſtatui-
mus? Quis ſit motus? Quæ denique ſint cauſſæ propter quas inſurgit facultas?*

Facultas non eſt alia, quam *pulſifica.* Si quæratur vlterius: *An facultas hæc animalis
ſit, an naturalis?* Animalem non eſſe clarum eſt. *Neq; enim per electionem agit, nec muſculo-
rum indiget, vtitur ve miniſterio ad obeundam hanc actionem.* Non eſt naturalis illa, *quæ opera-
tur per grauitatem & leuitatem, vel ad motum elementi in miſtione prædominantis.* Non eſt illa D
communis, *quæ tribuit ſingulis partibus attractionem, retentionem, concoctionem* &c. Eſt gra-
dus excellentior facultatis vegetalis exiſtens in corde longe præſtantior triplicem ob
cauſſam, quarum *prima* inſtrumentum, quo agit. *Secunda* inſtrumentum per quod agit:
Tertia finis, cuius gratia agit: Inſtrumentum quo agit eſt *ſpiritus vitalis, ſiue calor innatus,
cuius maior vis & efficacia in ipſo fonte.* Omnes quidem partes exercent ſuas operationes
per ſpiritum, ſed eum a corde ſuſcipiunt. Inſtrumenta per quæ agit, ſunt *cordis fibræ fortiſ-
ſimæ, quas natura non fruſtra condidit.* Nulla pars corporis fibras validiores habet, vt docet
Gale. *6. de vſu part 1.* ipſo corde: propterea facultas vtens his inſtrumentis validiſſimum
motum efficere poteſt. Tertia cauſſa eſt finis. Si natura per hunc motum debet con- E
ſeruare calorem innatum totius corporis, ſi vitam tutari, ſi ſpiritum omnium functio-
num inſtrumentum reficere, omnino neceſſarium erat propriam huic facultatem de-
ſtinare.

Motus huius præter naturam in corde facti triplex poteſt eſſe modus: *Aliquando*
enim ſyſtole maior eſt, frequentior & celerior: *aliquando* vero diaſtole: *aliquando* iã hæc,
iam illa, ita vt miſtus motus ſit, & inæqualis. Ratio diuerſitatis ex varietate dependet
cauſſæ irritantis. *Quandoq;* enim irritatur hęc facultas per mediam facultatem expultri-
cem: *Interdum* per attractricem: *Nonnunquam* per vtramque ſimul. Si per *expultricem*:
motus ſyſtoles eſt maior, frequentior, celerior. Si per *attractricem*: diaſtole magnitudi-
ne frequentia & celeritate ſyſtolem ſuperat. Si per *vtramq;*: motus eſt varius, in quo iam F
ſyſtole, iam diaſtole maior, velocior, crebrior. Irritatur facultas expultrix, quia ſentit ap-
pulſum & impetum rei noxiæ: Et propterea omnes in hoc conueniunt, *antequam expul-
trix impellatur, ſenſum tactus in corde exſiſtentem pati ab obiecto tangibili.* Vnde ſunt, qui ve-
lint motum hunc palpitationis animalem eſſe ex parte, quod abſque ſenſu non con-
tingat.

Cauſſa

A Cauſſa noxia aut *per eſſentiam* eſt, aut *per conſenſum*. Per *eſſentiam* aut *in ventriculis*, aut *in ſolida cordis ſubſtantia*. In *ventriculis* vapor ſiue fuligo eleuata ex materia putrida vel non putrida, acri, mordaci, purulenta, venenata vel non venenata. In *ſubſtantia* vi ſunt abſceſſus, vlcera, eryſipelata, calculi tumores duri. Vnde alias diximus, *erroris eos conuinci qui cor varijs morbis tentari negant*. De abſceſſibus teſtimonium habetis grauiſſimi viri Nic. Maſſæ *in ſua anat. de corde*. Holler. *in ſcholio c. 29. de internis*. De vlceribus varia exſtant teſtimonia. Io. Fernel. *5. path. 12*. Trincauel. *lib. 6. c. 11.* qui ſcribit, *ſe vidiſſe in corde cuiuſdam, qui hac affectione contabuerat, vlcus ſordidum malignum*. Ioann. Bauius *in obſeruat. Medicis*, qui *ſe vidiſſe* ait *membranam circundantem vndequaque eroſam*. Quod ad *eryſipelata & inflammationes*, Galenus non negat fieri hæc poſſe in corde: negauit tamen diu durare poſſe, eum
B ſtatim ad interitum deducant. Sed ſi cor ſubiectum eſt *ſuppurationibus*, putredini, abſceſſibus, vt experientia ſæpius comprobauit, neceſſe eſt præceſſiſſe inflammationem, cui omnia illa ſuccedere ſolent: Non ablegandi etiam a corde *tumores duri*. Horum mentionem facit Ioubert. *in ſuis annot. ad Guidon. de vulneribus*.

Cauſſæ *per conſenſum* ſunt aut *in pericardio*, aut *pulmonibus*, aut *cerebro*, aut *ventriculo, inteſtinis, iecore, meſenterio, toto corpore*. Quod ad *Pericardium*, ſcripſit Holler. *non modo materiam & aquam putridam, fœtidamque ibi inuentam eſſe ſed aliquando vermes, quæ omnia palpitationem efficere poſſunt*. Hæc primo confirmantur teſtimonio Meſues *in cap. de aff. ct. cord. in fine* ſcribentis, *interdum ſyncopen fieri, non tantum ex vermibus os ventriculi vellicantibus, ſed etiam ad ipſum cor accedentibus*. Deinde Alex. Pædemontani *in libr 1. ſecret.* vbi proponit re-
C media contra vermes cordis in morbo, quem *Lunaticum* ipſe vocat: Prætereà Ioannis Schatedi *in ſuis obſeru.* ad Io. Schenck. miſſis, qui ſcribit, *inuentum eſſe vermem in pericardio cuiuſdam circumforanei ſubita morte exſtincti*. Conſentit cor, vt palpitationem & tremorem patiatur cum arteriis, pulmonibus &c. quæ tranſmittunt, aut *materiam*, aut *vaporem*, aut *putridum*, aut *non putridum, venenatum*, aut *non venenatum*.

Alia *cauſſa*, qua mediante facultas cordis ad hunc motum efficiendum incitatur, eſt *attractrix impulſa*. Irritatur autem & ipſa varias ob cauſſas. *Primo* propter redundantiam caloris nimium dilatantis ventriculos, quibus dilatatis, inſurgit attractrix, vt arceatur vacuum. *Secundo* ob defectum vel aeris, vel ſanguinis in
D corde.

Quæritur hic: *An cor defectum hunc percipiat beneficio tactus, vt ad expultricis irritationem neceſſarium eſſe vnanimi conſenſu Medicina ſtatuit?* Reſpondetur, *hoc fieri non poſſe. Senſorium enim non mouetur a cauſſis priuatiuis, ſed poſitiuis*. Obiicies: *Orificium ventriculi famem percipere, qui ſenſus eſt indigentia. Ergo quoque cor per tactus ſenſum percipere hunc defectum poterit*. Reſpondendum, *illam facultatem peculiariter tributam eſſe illi parti a natura & prætereà nulli*. Alia igitur ratio cordis, quæ abſque etiam ſenſu tactus attrahere poteſt, quod vide. Galenus *6. de vſ. part. 15.* tres proponit modos, quibus cor ad attrahendum impellitur. *Primus* eſt ſimilis illi, qui in follibus fit, dum dilatantur: *Secundus* eſt per calorem, vt calor in Elychnio oleo, ita cordis calor maximus deficiente ſanguine alterum a-
E liunde trahit: *Tertius* fit propter ſubſtantiæ familiaritatem & humiditatem, ſicut magnes ferrum; ita omnes partes alimentum ſibi familiare prolectant, Ergo etiam ſine ſenſu impelli poteſt attractrix. Diximus, irritari attractricem, aut *a nimio calore ventriculos dilatante*, aut *a defectu aeris*, vel *ſanguinis*. Deficit aer multas ob cauſſas, aut *quia neruis muſculi imbecilles non attollere poſſunt thoracem. Vnde non ſatis aeris allici poteſt*: Aut *quia via, per quas ingreditur, obſepta ſunt humoribus craſſis, calculis, tumoribus*. Similiter etiam varias ob cauſſas ſanguis deficit, de quibus alias, vbi de *ſyncope* dicemus.

Sed duplex hic occurrit Dubitatio: Diximus *impulſa attractrice ob defectum aeris & ſanguinis, ſiue ſpiritus Diaſtolen fieri magnam, &c.* Sed quomodo hoc fieri poteſt. *Vbi deficit ſanguis, ibi facultas quoque langueſcit: Dilatari igitur multum non poterit*. Deinde, *vbi*
F *deficit ſpiritus & calor, minuitur vſus, & conſequenter, vt non multa refrigeratione, ita exigua quoque diſtentione eſt opus*.

Reſpondetur ad primum. *Non eſt neceſſe, vt deficiente ſanguine, ſtatim etiam labefactetur facultas: quippe quæ primo & per ſe in ſanguine non conſiſtit, ſed in ſubſtantia cor-*

Q *

dis ſeminali & in humido primigenio. Vnde aliquandiu ſanguine etiam deficiente vigere A *poteſt.*

Ad ſecundam reſpondendum eſt cum Galen. *lib. de vtil. reſpir. cap. 5.* Non tantum *propter frigidam qualitatem attrahi aerem,* ſed etiam *propter ſubſtantiam aptam reficiendis ſpiritibus. Ergo deficiente calore & ſpiritu, maior eſt neceſſitas attrahendi aerem, non vt refrigeretur cor, ſed vt reficiantur, qui exhauſti ſunt ſpiritus.*

Cauſſas mediatas per ſe quiſque indagare poterit, nec opus eſt earum enumerationem hic inſtituere. Quare deinceps ad ſignorum explicationem nos conuertemus.

§. IV. *Cauſſæ mediatæ.* B

IAm locus poſtularet, vt expoſitis *cauſſis palpitationis immediatis*, de *mediatis* mentio fieret: ſed quia tot ſunt differentię & cauſſæ palpitationis, vt hactenus audiuiſtis, ſi eas proponerē in immenſum exereſceret hæc tractatio. Satis itaque ſit intelligere, *mediatas cauſſas ad ipſum potiſſimum cor referendas eſſe.* Quanquam enim in vniuerſo corpore, aut diuerſis partibus ingens fuerit vaporum, ſiue humorum apparatus, non ſequitur tamen palpitatio, niſi cor ipſum habeat aliquam diſpoſitionem ad illa ſuſcipienda. Inter diſponentes cauſſas primas tenet *ſenſibilitas cordis membrana cor circumueſtientis.* Vnde merito Auicenna inter ceteras palpitationis cauſſas hunc ſenſum exquiſitum repoſuit. Propterea ad mediatas referri poterunt *omnia cordis ſiue naturalia, ſiue acquiſititia temperamenta vitioſa, calida, frigida, humida, ſicca.*

§. V. *Signa.* C

ITaq; his breuiter expoſitis ad *ſigna* tranſeo, quæ a me in duas diſtribuuntur partes: In priore erit ſermo de *diſtinctiuis*: In poſteriore de *prognoſticis. Diagnoſtica* prætereo: quandoquidē huiuſmodi affectiones partim *ex relatione ægrotantis* moleſtā quandam pulſationem, velocem, frequentem & inæqualem ſe in ſiniſtra parte ſentire dicentium, partim *admota manu* deprehendi poterunt.

Diſtinctiua igitur imprimis inueſtiganda, quæ in quatuor claſſes diuidi poterunt. Quædam erunt ſigna *præcipuarum differentiarum, ſeu ſpecierum*: Alia *cauſſarum*: Quædam *locorum patientium,* nonnulla denīq; *demonſtrantia morbos & affectus cordis.*

De primis cum triplex conſtituta ſit palpitationis differentia, Prima eſt *motus ſolius* D *cauſſæ morbificæ & noxam inferentis*: Secunda eſt *motus facultatis ſimul & morborum*: Tertia *facultatis a cauſſa noxia irritatæ*: Sic diſtinguere poteritis iſtas differentias.

Quando palpitatio eſt *motus ſolius cauſſæ morbificæ*, cito accedit & recedit, eſtq; pulſatio vehemens, magna, crebra, tam in ſyſtole, quam in diaſtole.

Vbi eſt *motus naturæ & morbi*, ſemper hic motus eſt paruus, frequens, aliquantulum celer, & magna ex parte continuus: Aut, ſi non eſt continuus, leui tamen occaſione ex motu tam corporis quam animi, cibo & potu, Venere ſtatim exacerbatur.

Habet & motus, *qui ab irritata fit facultate,* ſua interualla, eſt tamen longior, quam *motus a ſola cauſſa.* Et propterea cognoſcitur, ſi expultrix irritata fuerit ex ſyſtole maiore, celeriore & frequentiore. E

Quærat quiſpiam: *Qua ratione poſſit hæc ſyſtoles celeritas deprehendi?* Reſpondeo, primo ex reſpiratione. Nam *reſpiratio ſimiliter inſpiratione eſt maior, celerior, frequentior.* Secundo ex pulſu, quia *contractio eſt maior, vehementior, celerior.* Tertio & quidem optime ex motu cordis, *qui concitata expultrice multum excellit tam magnitudine & vehementia, quam celeritate & frequentia motum ob attractricis irritationem excitatum.* Ratio eſt in promtu: *In ſyſtole enim latitudo cordis tranſit in longitudinem, & propterea cuſpis cordis tangit & ferit thoracem. Vnde facile admota manu ſentitur illa pulſatio. Contrarium fit in dilatatione. Retrahitur enim cuſpis a thorace: Vnde motus eſt inſenſibilis.*

Cauſſæ palpitationis cum plurimæ ſint, neceſſe erit eas diſtinguere. *Flatum* & *Vaporem* patefacit *facilitas acceſſus & receſſus.* Peculiariter vero dum *Flatus* palpitationē facit, *vniuerſum corpus refrigeratur, palleſcit, tinniunt aures, vertigine caput tentatur, & in alijs quoq; partibus* F *palpitationes ſeſe produnt in facie, cilijs, ſupercilijs, cute deniq; tota. Inflatur venter & ſoluitur affectio vt plurimum eructatione, aut crepitu.* Vaporem ſimiliter palpitationis auctorem oſtendit ſimiliter *aurium tinnitus, vertigo, ſuffuſio quandoq; oculorum, facies rubicunda, mox pallida, pulſatio venarum, oris amaritudo, excrementa biliosa.*

A Quæ eadem ſigna *humorem* quoque *bilioſum* detegunt, niſi quod *vapor calidus* breui ſpatio temporis, *humor* vero *bilioſus* palpitationem diu durantem efficiat. Eſt præterea grauiſſima quæ *a bile* fit palpitatio, & interdum adeo violenta, vt coſtas effringat. Vid. Fernel. *Propenſio quoque ad iram* & *palpitatio occaſione iræ excitata* ſunt ſigna & indicia bilioſæ materiæ.

Si ex *Sanguinis ebullitione & redundantia* palpitatio fiat, ſigna plenitudinem demonſtrantia habetis apud Gal. *lib. de plenit.* qualia ſunt *diſtentio venarum totius corporis, rubor faciei, vita crapulæ dedita, cibaria ſanguinem accumulantia, ſuppreſſa ſanguinis euacuationes ex vtero, hæmorrhoidibus, naribus.* Dicebat Auic. *Qui ex ſanguinis redundantia in hanc paſſionem incidunt ab vſu Veneris iuuari, qui nocet, ſi a materia pituitoſa palpitatio producatur.*

B Si *melancholia* palpitationem faciat, innoteſcet ex *colore plumbeo, nigricante, timore, mœrore* & Exacerbabitur *a cauſſis timorem & mœrorem incutientibus*: Eſtque familiaris magna ex parte *lienis imbecillitate, aut melancholia flatuoſa, ſiue hypochondriaca laborantibus*: Cognoſcitur quin etiam a *pulſu duriore*,

Si ex *aquæ* fiat *in pericardio contenta*, patientes referunt *ſe ſentire cor in aqua quaſi natare.* Ego vidi Clariſſimum Marcellum, *qui cum hydrope thoracis ex congeſta ibi & in pericardio quoque magna aquæ copia (id quod ſectio oſtendit) laboraret, ſibi cor quaſi in aqua natare videri dicebat*: Accedunt *pulſus molliores ſpiratio frequens, non ſitiunt ægri, oculi concaui fiunt.*

Si ex *Vermibus*, difficulter hæc cauſſa cognoſci poteſt: Alexius tamen Pædemont. ſcribit *conſequi non modo palpitationem, ſed tremorem totius corporis, lipothymiam &*
C *ſyncopen: Totum corpus palleſcit & refrigeratur, ſudor quoque erumpit circa thoracis & ceruicis partes.*

Purulentam materiam palpitationem gignere colligimus ex *prægreſſa inflammatione.* Huius in Pericardio exiſtentis ſigna ſunt *febris acuta cum dolore circa partes thoracis.* Hac enim ceſſante, ſi ſubſequatur palpitatio, longoque perduret tempore, ſi patiens contabeſcat ſine manifeſta cauſſa, ſuſpicandum, ad ſuppurationem perueniſſe inflammationem, abſceſſum diſruptum, puris q; ibi factam collectionem.

Locos Patientes Sic Distingvetis: Multum enim refert, an *cauſſa* ſit *eſſentialis* cordi, an per *conſenſum*: Et ſi *eſſentialis*, an in *ſolida ſubſtantia*, an vero *in ventriculis, ſeu cauitatibus ſinuum.*

D Si *eſſentialis* eſt *Palpitatio*, erit *perpetua, ſiue continua, reſpiratio & pulſus ſumme vitiabuntur.* Imo ſi primario cor laboret, *accedet lipothymia & ſyncope admodum frequens.* Id videtur innuere voluiſſe, licet tecte & occulte Hipp. *2. aph. 41.* Siue igitur *inſignis* ſit *intemperies*, ſiue morbus *in mala compoſitione, ſiue vnitate* ſoluta, neceſſe eſt *affectum eſſe continuum & ſyncopen cauſſari.*

Si *per conſenſum* cor afficitur a *Pericardio*, idq; nil aliud patiatur, quam extenſionem, *breui accedit & recedit, affectio eſt omnium leuiſſima, pulſus & reſpiratio non commutantur.*

Quod ſi primarius affectus ſit in *Ore ventriculi*, adeſt *Cardialgia, nauſea, vomitus, ſingultus, ructus, inappetentia, bulimos.* Hæc enim ſi ſint inſignia, cor in conſenſum trahunt.
E

Si ex *vtero* ortum ducat palpitatio, ſuppreſſio plerunq; manifeſta eſt *menſtruæ colluuiei*, aut *materiæ ſeminalis*, aut *vtriusq; ſimul.* Adſunt præterea indicia paſſionis hiſtericæ, *dolor & inflatio, rugitus, excretio materiæ albæ, alteriuſue coloris*: Et ſæpe incurrunt patientes *ſymptomata animalis facultatis, Epilepſiam, Carum, conuulſionem.*

Si ex *Liene*, intellexiſtis *partem hanc facile & frequenter communicare cordi ſuam affectionem*, quia hoc viſcus eſt plenum multis arteriis, eſt cordi vicinum & e directo poſitum: ſigna in conſpectum ſe dabunt lienis male affecti.

Si ex *cerebro*, indicia non deerunt laborantis cerebri, vel *melancholia*, vel *Epilepſia.*

F Non referam hic ſigna cauſſarum, ob quas attractrix irritetur, id eſt, *defectus aeris & ſanguinis.*

Notandum duntaxat, *Palpitationem aliquando fieri ex ſolo neruorum vitio, nulla apparente læſione in cerebro, thorace, muſculis* Hoc obſeruare mihi licuit in fratre meo, quem *ſolo thoriaca vſu* principio ſpinalis medullæ adhibitæ in integrum reſtitui.

Signa *indicantia varios morbos*, ſiue ſint intemperies, ſiue in mala compoſitione,

ſiue in vnitate ſoluta, prop mendeda teſtant. Nec verba ſum facturus de *ſignis intemperaturarum*, cum hæc ſatis ſupeq; explicata ſint a Galen. *art. medic. t. 29 & ſeqq.* Ibi enim oſtēdit & recenſet ſigna omnium, quibus cor agitari ſolet ob intemperiem, quæcunq; tandē illa ſit: *Pulſus ſunt frequentes, celeres non tamen neceſſario maiores. Omnis enim inſignis intemperies deijcit actum virtutis, vt dicitur, & robur facultatis. Facultas autem proſtrata magnum edere pulſum non poteſt: nec multum etiam inæquales ſunt.* A

Si *tumor*, aut *abſceſſus* cor occupat, ſemper *inæqualem & inordinatum* deprehendes *pulſum cum reſpiratione difficili.* Si *calidus tumor* fuerit, neceſſario *febris adeſt lethaliſſima*: quia experientia didici, *cum inflammatio totum inuadit cor, non poterit tranſire naturalem diem.* Lictori cuidam febri prehenſo acuta, ſtatim liuere cœpit ſupercilium ſiniſtrum, & antequam 22. elapſæ erant horæ, totum corpus ſphacelo tentatum fuit, ipſeq; exſpirauit. Ego grauem ſubeſſe aliquam cordis affectionem ſuſpicatus, curaui, vt diſſecaretur cadauer. Quo facto, *cor* inuenimus *duplo maius, quam in ſanis* eſſe ſolet, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti craſſitudinem. *Pateſt fieri, vt citra martis diſcrimen aliquando infeſtetur Cor inflammatione pericardij & exigua.* Id quod *vlcera* & *abſceſſus* manifeſtum faciunt. Totum autem cor ſuſtinet einflammationem diutius nulla ratione poteſt. Alia ratio eſt in *tumoribus frigidis*, de quibus ſuperius ex ſententia Iouberti. B

Vlcera cordis innoteſcunt ex *palpitatione ſæpius repetente cum febricula hectica.* Omnia adſunt ſigna *phthiſicos, pulſus parui, languidi, macies & conſumtio totius, nihil tamen exſpuunt.* Si ita deficiat pulſus, vt intermittat 2. 3. 4. pulſus, oportet inſignem aliquam cauſſam eſſe, quę ne libere ſpiritus & ſanguis ad arterias tranſmittatur, prohibeat. Scribit Veſal. *l. 6. anat. 5.* pulſum illius, in cuius corde carnea illa moles inuenta fuit, ad ouem vſque pulſus intermiſiſſe. Nam dum tentat expellere quod noxium eſt, longiſſimam efficit ſyſtolen. Et tandem *in his, in quibus impeditur tranſmiſſio ſanguinis, gangrænas exſpectes.* Veſal. *loc. cit.* refert exemplum, de quo iam facta eſt mentio, in gangrænam ſiniſtri cruris incidiſſe. C

§. VI. *Prognoſtica.*

PRognoſtica alia ſunt *ſalutis*, alia *mortis*, nonnulla *temporis ſalutis* vel *mortis*, quæ iam deniq; *remedi.* Capiuntur autem a *differentijs, cauſſis, locis affectis & morbis, ex quibus palpitatioſi reſolt.* Propterea *palpitatio illa, quam dixteſſe apud natura & morbi* propter imbecillitatem facultatis tam abſolutam, quam comparatiuam: hæc inquam differentia *maxime lethaliseſt.* Nam aut *continua eſt*, aut *leuiſſima de cauſſa excitatur*, cum cauſſam habeat cordi eſſentialem, eamque grauiſſimam, *intemperiem ſcilicet inſignem*, vel *marbum inſtrumentalem ſiue communem.* Itaque nullus eorum qui hac ſpecie corripiuntur, euadit, ſed omnes intereunt. Deq; tali vera ſunt, quæ Gal. 5. *loc. aff.* 2. profert, *palpitatione laborantem quinquageſimum annum ſuperare non poſſe.* Nam *cetera palpitationis differentia*, quę ex flatibus vel vaporibus facultatem irritantibus, aut ventriculos eleuantibus fiunt, *non neceſſario interficiunt ante quinquageſimum.* Ratio eſt: In illa facultas vſque adeo languida, vel propter *intemperiem inſignem*, vel *marbum in mala compoſitione, vel vnitatis ſolutione*, vt primo aduenante ſenio, in quo magis ac magis exſoluitur, ac marceſſit calidum innatum, amplius reſiſtere cauſſis noxis non poſſit. D E

Si per *conſenſum* cor afficiatur, facultas adhuc valida exſiſtens poteſt pugnare aduerſus cauſſis maleficas etiam poſt 50. annum, & ita ægri 60. etiam nedum quinquageſimum attingere poſſunt. Quare, vt dixi, *ſemper reſpiciendum ad differentias, cauſſas, locos & morbos.*

De *tempore* pauca dicenda Dictum enim iam eſt, *complures hac affectione tentatas ſuccumbere poſt quinquageſimum ætatis annum.*

Quod ad *modum*, omnes repente mori conſueuerunt, præcipue vero qui frequenter incurrunt hoc ſymptoma. De hoc extat oraculum Hippocrat. *2. aph. 41. Eosqui abſque cauſſa &c.* Quæ verba non tantum de *ſyncope* intelligenda, verum etiam de *Palpitatione*, vt Galen. *in fine ſtius cam.* monet. F

§. VII. *Cura-*

A
§. *VII. Curatio in acceßione.*

CVratio ab omnibus in duas præcipue ſcinditur partes, in quarum *prima* ſermo inſti-
tuitur de iis auxiliis, quæ diriguntur aduerſus ipſum ſymptoma tempore acceſſio-
nis. In *altera* ipſam cauſſam & morbum extra acceſſionem reſpiciens curandi ratio pro-
ponitur.

In *acceßionis curatione* quædam occurrunt, quæ prorſus reiicienda cenſeo, licet a pro-
batiſſimis Medicis excogitata & commendata ſint.

Primo vniuerſaliter proponitur reuulſio facta per *frictiones* & *ligaturas*. Huiuſmodi
operatio nonnunquã eſt ſuſpęcta, quum ſcil. palpitatio ortum ducit ex ſpiritu calido &
B vaporoſo, ex ſanguine bilioſo in arteriis contento, & impetum in cor faciente. Ex *frictio-
ne* enim ſanguis redditur tenuior & calidior. Ex *ligatura* arctantur arteriæ, vt ſanguis &
ſpiritus ad inferiores partes non tranſeant. Hinc maiori impetu ferri ſolent ad cor. Holl.
in ſchol. ad c. 29. lib. 1. de intern. Conueniunt igitur hęc potius in flatu & humoribus frigidis,
quam in fluxione calida.

Secundo laudatur a pleriſq; aſperſio *ex aqua frigida ex aq. poſca, roſ.* circa frontem &
extimas partes facta ad conſeruandos vitales ſpiritus. Sed alia ex parte ſanguis, ſpiritus,
vapor repulſi intro fluunt, & replendo cor affectionem augent, vt propterea primæ o-
perationes plane contrariæ ſint huic poſteriori: Illæ enim retrahunt, hęc intro compel-
lit, conuenitq; quidem in *ſyncope*, nequaquam in *palpitatione*.

C *Tertio* eandem ob cauſſam non placet præcipue in cauſſa calida vſus *odoramentorum*,
nec *panis calidi*, vel *aromatum* tempore acceſſionis. Nam omnia hæc calorem augent, ſpi-
ritus incendunt. In ſpiritu flatuoſo frigido cum vtilitate adhiberi poſſunt.

Quid igitur agendum in ipſo commotionis tempore? Varia pro varietate cauſſarum. Si
palpitatio ortum ducat ex *ſanguinis redundantia*, in *ipſa acceßione venæ ſectio* inſtituenda.

Non obiiciat aliquis: *Vires concidere ob palpitationem: Deficientibus autem viribus venã
ſecandam non eſſe.* Etenim vbi vires languent propter ſanguinis copiam & ſuffocationem,
tantum abeſt vt venæ ſectio eas proſternat, vt potius ſubleuet. Sic Hipp. *4. acut. 23.* In apo-
plexia a plenitudine exorta ſanguinem mittit, habita ſcilicet ratione cauſſæ ipſam in-
ferentis.

D De *loco venæ aperiendæ* dubitatio eſt, quæ ſic dirimi poteſt. Si ſanguinis plenitudo a-
liquod inflammationis periculum minetur, ſtatim incidenda eſt vel *communis*, vel *iecora-
ria.* Id docet Gal. *13. meth. 6.* exemplo iecoris, *huiuſcemodi*, inquiens, *ſanguinis mißionem
quamprimum reuellere & deriuare a parte.* Si inflammationis notæ non adſint, in hoc caſu
reuulſionis gratia ſecandę ſunt venæ *oppoſitæ*, vel *inferiores*, vel *dextræ*: *Inferiores* quidem, ſi
menſes, aut hæmorrhoides ſint retentæ: *Dexteras* in plenitudine totius abſq; ſuppreſſi-
one dictarum euacuationum. Vbi autem poſt ſectas venas vel *inferiores* vel *oppoſitas* malũ
perſeuerarit, repetere licet venæ ſectionem in *ſiniſtro cubito.*

Si vires *acceßionis tempore* vſque adeo inconſtantes ſint, vt venæ ſectionem non per-
E ferant, ad *hirudines & cucurbitulas ſcarificatas* tranſeundum. Rhaſes *7. continent.* cucurbitu-
las dorſo apponere iubet. Auic. *4. 1. c. proprio de ventoſis* improbat cucurbitulas dorſo affi-
xas hoc potiſſimum nomine, quod accerſant palpitationem attrahendo ſanguinem ad
thoracem. Contradictio hæc ſatis conſpicua ſic tollitur: Cucurbitulæ in plenitudine to-
tius corporis dorſo admotæ cum multa flamma & profunda ſcarificatione, ſi præſertim
amplæ ſint, tremulam hanc cordis affectionem excitare ſolent. Idcirco *inferioribus locis*
hoc caſu affigendæ: Sed euacuato toto & per *medicamenta* & *ſanguinis mißionem*, cucurbi-
tulæ paruæ, leuiter ſcarificatæ, cum flamma pauca dorſo applicitæ iuuant. Attrahunt ve-
ro vaporem, flatum, ſanguinem a centro ad circumferentiam.

Præter hæc *Cordialia* tam *Externa*, quam *Interna*, adminiſtranda partim *calida*, par-
F tim *frigida* pro varietate materiæ peccantis. Sed de his cum cauſſam ſimul reſpiciant, fu-
ſius infra dicemus.

§. *VIII. CVRATIO, ET PRÆSERVATIO extra acceßionem.*

A materiam extenuantium medicamentorum ex *lib. de palpit. c. 5.* vbi Gal. omnia propo-
nit *calida medicamenta, attenuante facultate prædita*, qualia ſunt *puleg. calamenth. hyſſop. origanũ.*
Hæc operatio apud me ſuſpecta eſt, imo periculoſa: quandoquidem vt intellexi-
ſtis in ſuperiorib. generatur flatus ex *cauſſa calida*, quando vel *cacochymia*, vel *plenitudo* adſit.
Locus eſt apud *Gal. 4. acut. 90.* Itaq; ſi *calida* præbeantur *attenuantia* in ſanguinis copia, fla-
tus & vapor eleuabuntur, & palpitationem augebunt. Itaq; eligenda ſunt *attenuantia*; ſed
refrigerantia, vt *ptiſana, oxymel*, quorũ meminit Gal. *13. meth. 14* aut *ſyr. acet. ſimpl. acet. citr. de
ſucco liman. cum decoctis polytricha. gallitride, pentaphyl. cichor. & ſoncho*, & poteſtis aſcendere
vſq; ad *betonicam*. Gal. aũt ſententiam *5. de loc. aff.* prolatã de *medicamentis ac victu attenuan-
te* intelligendam puto, non de *attenuantibus medicamentis*; ſed de *vere extenuantib.* Talia aũt
B ſunt, q̃ ſanguinem minuunt vel per ſe, vel per accidens. Per ſe minuunt *vena ſectio & omnis
ſanguinis euacuatio, omnis purgatio vel per vomitum, vel per aluum, vel per ſudarem, vel per vri-
nas.* Per accidens vero *victus tenuis, labor, frictio, balneum.* Locus eſt apud Gal. *2. aph. 28.*
Vbi ſub nomine *attenuantium medicamentorum*, hæc omnia intelliguntur. Et profecto in
ſanguinis abundantia *extenuare* conuenit, id eſt, *ſanguinem mittere & imminuere.*
Poſt *præparantia* conuenit *purgatio*, ſi vires ſunt aut *languida*, aut *non valida*: Accipio
Auic. conſilium, vt paulatim corpus purgetur, præbet ipſe ſingulis diebus per 8. dies ℥ ß.
rhabarb. Optima eſt purgandi ratio. Si vires conſtent, conuenient iſti boli.

℞ *fl. caſſ.* ℥ vj.
Elect. roſ. Meſ. ℥ iij.
C M. & cum ſacc. f. boli.
Præbeantur hor. 5. ante cib.

Conuenit maxime illud Electuarium, quia præceptum generale *in cordis palpitatio-
ne*, & neceſſarium, vt *ſemper cordialia admiſceantur.* At vero Elect. *roſ. Meſ.* recipit *trochiſcas
de gallia moſcata.* Itaq; ſi huius electuarii copia non adſit, accipiatis Elect. *de ſucc. roſ.* admi-
ſcendo g̃ 5. *moſchi*, & tantundem *ambræ*, aut *ſpecierum. cord. temperat.* ℥ ß.
Quod ſi quis obiiciat: *hæc purgantia eſſe ſuſpecta, eo quod omnia ſunt cordi infenſa*, ſtatim
poteſtis huic obiectioni ſatisfacere dicentes, *medicamentum eſſe cordialibus correctum.* De-
inde vero illud vos moneo, *in palpitatione per eſſentiam facta abſtinendum a purgationibus vali-
dis*, & propterea dixi, *potius paulatim euacuandum eſſe corpus rhabarbaro exhibito.* Vbi autem
D vires conſtant, nec eſſentialis eſt affectio, cor optime ſuſtinet vſum horum purgantium.
Nam purgata materia quæ cordi erat noxia, proprium cordis robur permanet.
Secundum eſt: *Vtrum hæc materia per Vomitum poſſit educi in palpitatione?* Pro parte ne-
gatiua eſt argumentum fortiſſimum. *Non eſſe educendam materiam biloſam, per os ventri-
culi ſenſibile, poſtquam ex hac nimia ſenſibilitate & morſu poteſt fieri & palpitatio, & ſyncope.* Ex
altera tamen parte communis eſt omnium ſcriptorum ſententia, *humores oris ventriculi
inhærentes per eundem locum eſſe euacuandos.* Galen. *5. de loc. aff. cap. 7. lib. quos & quando purg.
oport.* Reſolutio eſt: *Ore ventriculi iam actu humorem biloſum continente, neceſſaria eſt vomitio.*
Idcirco aut *oleo amygd. dulc. aqua. miſto*, aut *ſero caprino miſto cum oleo* quamprimum educen-
E dus hic humor: Si *in fundo* lateret, & inferiora peteret, potius per *inferiora* purgandus eſt: Fa-
cta purgatione *cordialia* ſunt adminiſtranda *intrinſecus & extrinſecus.*
Quod ad *interiora cordialia*, non poſſum probare cordialia, quæ tanquam frigida
proponuntur ex deſcriptione Meſues, Auic. Serapion ſub nomine *Lætificantis, diamo-
ſchi dulcis, de gemmis electuarium.* Ratio eſt, quia in omnia *Doronicum* ingreditur, quod ſpe-
ciem eſſe *aconiti* Cortuſius oſtendit, deinde proprio experimento cõfirmauit Matthio-
lus *in cap. de aconito*, profitentur omnes eſſe medicamentum calidum & ſiccum in tertio
gradu. Itaque & tanquam calidum, & tanquam venenatum medicamentis cordiali-
bus non admiſcendum. Placent *trochiſci de cãphora* non Meſues, quia illi recipiunt *carda-
momum, ſpicam, lignum aloes & crocum*, medicamenta valde calida, ſed Rhaſis noſtri, qui
F reuera ſunt frigidi, & dentur ex illius ſententia ℥j. *cum ſucco Macianorum ſiue pomorum S.
Petri*: Si tamen temperies cordis non ſit vſq; adeo calida, doſis *trochiſcorum* eſt minuen-
da, & ſatis eſt præbere ℥ ß. Et ſi *ſuccus macianorum* non adſit, poſſunt præberi hi *trochiſci cum
aq. viol. aut nymph.* 4. hor. ante cib. 12. aut 14. dierum ſpatio. Præter *trochiſcos de camphora*,
vos ipſi poteritis ex tempore parare aut *pulueres*, aut *rotulas*, aut *conſeruas valde vtiles.*

Puluis poterit hunc in modum præſcribi. A

℞ *Santal. rub.*
Oſſis de corde cerui.
Carn. ceruin.
Marg. præpar. an. ʒ j.
Sem. acetoſ. portul. endiu. an. ʒ ß.
Camph. ℈ ß.
Saccar. ad pondus omnium.
M. Doſis ʒ j.

Si volueritis *Rotulas* pro *ſingulis tribus drachmis pulueris abſq; ſaccaro*, poteritis accipere ℥ iij. vel quatuor *ſaccari opt. diſſoluti in aq. borrag. aut bugloſſa*, & formare confectionem in rotulis. B

Si *conſeruas*.

℞ *conſer. ex acetoſ. citr.*
ex ſucc. acetoſ. an. ℥ j.
prædict. pulu ʒ j.
Diuidatur in duas partes.

Extrinſecus autem conuenit hoc *Epithema*.

℞ *aq. viol. roſ. flo. nymph. borrag. an.* ℥ iiij.
ſucc. limon. aceti an. ℥ ij. C
ſpecier. propoſit. ʒ ij.
camph. gr. iiij.
Addatis *Croci* g̃ iiij. ad penetrationē.

Adhibebuntur *Epithemata* cordi ſupercalefacto *actu frigida* per *linteum*, aut *pannum ſericum*, & repetatur pluries: Deinde ipſi cordi adhibeatur aut vnguentum *roſat. cum ſucco citri, aut limonum factum*. Aut Linimentum *ex ſucco endiu. lactu. portula. addito ſucco limon. & acetoſ.* Auicenna in caliditate vſque adeo vehementi, vt euitet inflammationem futuram in corde, aſcendit ad *Opiata*, & ſane maxima ratione. Nihil enim poteſt eſſe periculoſius *inflammatione cordis*, vt etiamſi quis obiiciat: *Opiata eſſe inimica cordi*, quoniam cum tantus ſit calor, vt inflammatio immineat, poterit etiam opiatis reſiſtere. D

Intrinſecus igitur poteritis præbere hoc medicamentum:

℞ *conſeru. viol. flor. nymph. an* ℥ j.
Sem. hyoſciami ʒ j.
Marg. prap. ʒ ß.
M. & diuidatur in duas partes.

Si augere volueritis facultatem huius medicamenti, poſt bolum præbeatis ℥ iiij. *emulſ. papau. alb.* aut ℥ vj. huius decocti:

℞ *pomorum mandrag.* n. I.
hyoſcy. M. j.
Capit. papau. alb. n. viij. E
Lactu. flor. nymph. viol. an. M. ß.
Bull. in ℔ ij. aq. ad conſ. 3. part.
facta colat. exhibeantur ℥ vj. poſt conſeruam propoſitam.

Extrinſecus autem poteritis adhibere aut *idem decoctum*, aut *ſuccum ipſius hyoſc. & lactu.* commiſtum tamen cum *ſucco acetoſ. ac limon. & modica croci portione.*

Dum tranſeo ad *cauſſam* palpitationis *frigidam*, non poſſum communem omnium ſententiam recipere circa *miſſionem ſanguinis*, vt ſcil. humore etiam frigido & pituitoſo exſiſtente vena aperiatur. Quanquam enim Gal. *5. loc. aff. 2.* illos omnes a ſanguinis miſſione adiutos eſſe ſcribat, qui palpitationi ſubiiciuntur, certum eſt, ibi ſermonem fieri de palpitatione ex calida cauſa, vt propterea dicat Gal. illos omnes interire propter acutū aliquem morbum. Et ſane nulla eſt ratio, quamobrem in palpitatione ex flatu craſſo F genito ex multa pituita cum intemperie frigida & cordis, & aliarum partium principalium ſanguis mittatur. Si dicant reuulſionis gratia, alii ſunt reuulſionis modi abſque vllo periculo adminiſtrandi. Itaq; *in exquiſita cacochymia prorſus a venæ ſectione abſtinendum.* Pro reuulſione ſatis erunt *cucurbitulæ non ſcarificatæ, Cauteria* & *Veſicatoria*. Et quando palpitatio

ſit re-

A ſit recens & frequens, accipiantur potius *veſicatoria*, quam *cauteria*. Vbi palpitatio ſit antiqua, & per rata quædam interualla inuadat, conuenientiora ſunt *cauteria*. Infigentur autem ſemper partibus infernis, vel infra vel ſupra genu, hoc parum curo.

Sed vbi *exquiſita* non adſit *cacochymia*, ſed mutila plenitudine præcipue in flatu genito ex humore melancholico: In hoc caſu conuenit *vena ſectio*. Nam vt pluries docui, humor melancholicus quamquam frigidus & ſiccus, producitur tamen ex intemperie calida iecoris. Gal. *3. de cauſ. ſymp. 2. 2. de criſib. 12.* melancholiam gigni dicebat ex calore ſufficienter immodico. Itaq; in hoc caſu *ſecanda eſt vena*, aut *dextri lateris tantum*, ſi ex feruido iecore augeatur hic humor, aut *dextri & ſiniſtri*, quando & iecur augeat ſuccum melancholicum, & lien propter ſuam caliditatem eundem in vapores digerat, qui deinde
B in cor impetum faciunt. In hoc etiam caſu *conuenit apertio hæmorrhoidum* ſiue ſint innatæ, ſiue non. Quamuis enim innatæ non ſint, dummodo natura augeat excrementum melancholicum, vtile eſt venas ſedales aperire. Hoc eſt Gal. conſilium *4. aph 25.* Conueniunt quoq; *Cauteria & Synapiſmi*, vt dixi de ſucco pituitoſo.

Quod pertinet ad *Pharmaciam*, diſtinguendi ſunt *humores frigidi* in pituitoſos, craſſos, & aqueos ſiue tenues: in melancholicos, ac conſequenter flatulentos. Si *craſſi* ſint, pro leniente medicamento dabitis.

℞ *Med. roſ. ſolut.* ℥ j.
Decoct. cord. q. ſ.
M. f. potio.

C Si bolum voluerint. ℞ *Elect. lenit.* ʒ x.
ſpec. hier. ſimp. ʒ ij.
M. & cum ſaccaro f. boli.

Præparatio ſic fiet. ℞ *oxymel. ſimp.*
Syr. bizant. cum acet.
de cortic. cit. an. ℥ ß.
Decoct. ſem. & cort. citr. menth.
Spic. meliſſ. beton ℥ iij. M. pro ſyr.

Pro *purgatione* conſulunt omnes Arabes confugiendum ad *magnas hieras vel Ruffi,*
D *vel Archigenis*. Hæ etæ iſtæ ſunt quidem aromaticis medicamentis refertæ: ideo cordiales; recipiunt tamen validiſſima medicamenta *colocynth. turbith. agaricum*: Idcirco ſi recens fuerit affectio, non improbatur vſus *magnæ hieræ*. Sed ſi fuerit antiqua, opus eſt continuo medicamento ſuccum pituitoſum paulatim expurgante: Alias niſi *magnæ iſtæ hieræ* non probantur.. Itaque ſi detur locus *hieris magnis*, (erit autem locus, vbi vires ſint validæ.)

℞ *hier. magn Diacolocynth. ex deſcriptione Ruffi* ʒ j.
Spec. hier. ſimp. ʒ j. a
M. cum ſucc. f. boli.
E Dentur 5. hor. ante cibum.

Si *bolos* auerſentur, hæc Potio erit accommodata.
℞ *ſem. ocym. Carioph.* ʒ j.
Meliſſ. Cort. cit. an. P. j.
ſem. cit. ʒ ij.
f. decoct. ſa fact. expreſſ.
℞ *mirob. chebul.* ʒ j ß.
Infund. in præd. decoct. & f. expreſ.
℞ *mel. roſ ſol* ℥ iij.
Diaphœnic. ʒ j ß.
F *prædic. decoct. q. ſ.* M. & f. pot.

Quod ſi propter virium imbecillitatem non liceat ſimul & multum purgare, *conſulo*, vt in frequenti vſu habeatis aut *pilulas*, aut *bolos*, aut *rotulas*, quibus vtantur patientes bis in hebdomate: Intermediis vero diebus accipiant *medicamentum cordiale* flatum diſcutiens, cuius deſcriptionem infra proponam. *Pilulæ* ſint aut *de hiera ſimplici*, aut *de hier. cum agar.* aut *alephang.* Doſis erit ʒ j. hor. 1. ante cœnam. Si quis voluerit *Rotulas*, ſint tales.

℞ *Turbit. electi* ʒ ij. A
Agar. trachiſc. ʒ j.
Spic. Zingib. an. ℈ j.
Cinam. Carioph. an. ʒ ß.
Ambr. Moſc. an. g. iij.
Saccar. diſſolu in aq. meliſſa. q. ſ.
M. f. confect. pro rotulis.
Doſis Rotularum erit ʒ ij.

Medicamentum autem *cordiale*, quod inter mediis dieb. eſt vſurpandum, eſt multiplex. Habetis apud ſeplaſiarios magnas confectiones, quas dicebam *Doronicum* recipere mihi, & alii ſuſpectum; *Electuarium lætificans, de gemmis, Diambram, Diamoſcum.* B

Si quiſpiam *Doronicum* vereatur, ſicut & ego, his omiſſis poterit ſibi aut facile aut tempore dato magnas confectiones parare. Ex tempore poterit

℞ *Conſeru. Bugloſ. Meliſ. an.* ℥ j.
Cinam. Nuc. moſc. an. ʒ ß.
Croci g. iij.
Ambr. Moſc. an. g. j.
M. Erit doſis pro 4. vicibus.

Si tempus præparandi medicamentum adſit, poteritis præparare *vinum aliquod medicatum*, quale eſt illud. C

℞ *vini opt.* ℔. iij.
Sem. ocymi. Garioph. ℥ ß.
Cortic. citri P. ß.
Spic. Meliſſ. an. M. ß.
Cariophyl. Nucis moſc.
Cardamom. Cubeb. an. ʒ j.

Infundantur hæc in prædicto vino, quod deinde poterit aut deſtillari, & poſt deſtillationē aromatizari g. *s. moſch. & ambr.* vel ſine deſtillatione vſurpari poterit ſingulo mane quatuor hor. ant. cib. ad ℥ j. vel alteram, ſi deſtillatum fuerit ad ℥ ß.

Eodem modo parari poterit *puluis cordialis* ex prædictis medicamentis, cuius vſus erit *in ferculis*, & ſane hic puluis egregiam fert opem D

Quod ſi *materia* ſit *aquea*, & ea quidem in thorace contenta, vt in *hydrope pulmonis*, caſus eſt deploratus: Poteritis tamen tentare ea omnia, quæ aquam putantur educere in hydropicis, de quibus dicam ſuo loco. Neque prætermittenda ſunt *exſpectorantia*, & *pulmones ſiccantia*, de quibus dictum eſt in curatione affectuum pulmonis.

Extrinſecus adhibenda *fomenta ex ſpongiis, decoctā aliquo calorifico, & digerente imbutis.* Sit autem decoctum ex *cimino, aniſo, fœnicula, coriandro, ſeſeli, ocymo, corticibus citri, meliſſa, pulegio, hyſſopa, calamentho, & origano*, regioni cordis frequenter adhibeantur.

Quod ſi *humor melancholicus* ſit palpitationis cauſſa, ſic leniatur aluus. E

℞ *ſyr. de polypod.* ℥ iij.
mel. roſ. ſal. ℥ ij.
Decoct. cord. q. ſ.
M. f. potus.

Sic *præparentur* humores.

℞ *ſyrup. de pom. ſimp.*
de fum. ter. ſimp.
de cortic. citr. an. ℥ ß.
Decoct. fumar. meliſſ.
borag. bugloſ. F
cort. & ſem. citr. ℥ iiſ.
M. pro ſyr.

Pro purgatione inuenerunt Arabes *medicamentum*, quod *cordialiſſimum* exiſtimant, & ſane illorum auctoritate & exemplo Recentiores illo etiam ſæpe vtuntur. Eſt autem *confectio alkermes* vocata, quia *ſericum* recipit *ſucco illo purpureo tinctum*, quod *kermes* vulgo dicunt.

A dicunt. Hanc confectionem Manardus duplicem ob cauſſam vituperauit *in annotationibus, quas habet in Ioan. Meſu.* Sed neutra militat: Prima eſt, *hunc colorem ſpiritus potius diſſoluere, quam roborare poſſe, eo quod ſimile attrahat ſimile, & propterea color ille purpureus ad ſe ſanguinem & ſpiritum trahit.* Ridicula ſane ratio. Neque enim medicamentum commiſtum iam ceteris purpureum habet colorem; & dato, quod habeat intrinſecus acceptum, neque videtur, vt poſſit propter colorem mouere. Neque ſecunda militat, cum inquit, *Lapidem Lazuli qui intrat hanc confectionem eſſe in minima quantitate, vt nihil poſſit preſtare.* Putat ipſe deceptus a quibuſdam codicibus, recipere hoc medicamentum tantum *Lapidis Lazuli* ʒ j. cum tamen vera Ioan. Meſue deſcriptio, quam ego habeo in textu antiquo, & illam vidit quoque Caſtellanus, contineat ʒ xij. & propterea habet vim deiecto-
B riam inſignem, ſi accipiatur, quod vult Meſues ad *Aureum* j. quod eſt pondus ʒ j.

Sed vt dicam, quod ſentio de hoc medicamento, puto hoc eo modo, quo nunc eſt in vſu, valde ſuſpectum eſſe. Plurimos obſeruaui, qui hanc confectionem accipiunt quotidie ad ℈ j. vel ʒ ß. Error eſt maximus. Nam *lapis Lazuli eſt medicamentum venenatum, calidum & ſiccum in 4.* vt propterea, ſi non deiiciatur, manens in corpore, paulatim ſanguinem ipſum deſiccat, tandem comburit, atque vlcera inducit. Propterea ſcribit Dodoneus *obſ. 54.* ſe *quendam* vidiſſe *palpitatione laborantem ex flatu: qui ex frequenti vſu huius confectionis extinctus eſt, cum exſpuitione ſanguinis retorridi.* Itaque caueatis ab vſu frequenti huius medicamenti. Si quis tamen vti voluerit, accipiat ſingulis 15. vel 20. dieb. ad ʒ j.
C Quod ſi tutius agere volueritis, præcipue vitib. non exſiſtentib. validis, illud agite, quod ego conſueui in his caſibus.

Purgo paulatim patientes, aut per *ius galli antiqui*, aut per *meum electuarium magiſtrale.* Ius *galli antiqui* ſic paratur.

℞ *polipod. quercin.* ℥ iij.
fœnic. ℥ j.
fol. ſen. ℥ iiij.
Mirob. Ind. Chebul. an. ℥ ß.
Sem. cit. ℥ j.
Cort. citr.
D *Spic. Meliſſ. an.* M. ſ.
Cinamomi
Lign. aloes Nuc. Moſc.
Carioph an. ʒ j.

Imponantur in ventre *galli antiqui flagell.* bulliant in ſuffic. quant. aq. vſque ad perfect. carnis coctionem.

Facta expreſſione ius ſeruetur ad duplicem vſum. Nam vbi ſubſideat, *pars ſuperior clara* adminiſtrabitur in potu ſingulo die 4. horis ante cibum ad ℥ vj. vel vij. Ex *ſubſidentia* fiunt *Clyſteres*, qui maximum ſane habent vſum tali modo.

℞ *prædict. decoct.* ℔ j.
E *hier. diacol.* ʒ j.
Mell. roſ ol. chamom. an. ℥ iij.
M. f. clyſt.

Electuarium erit tale.

℞ *flor. Borrag. bugloſ. an.* P. j.
Cort. citr.
Meliſſ. Ocym. an. P. ſ.
fol. ſen.
Epith. Polypod. an. ℥ iij.
F *Mirob. chebul. Ind. an.* ℥ ß.
Cort. elleb nigr. ʒ vj.
Paſſular. enucl. ℔ j.
Aniſ. Fœnic. an. ℥ ij.
f. decoct. in ſ. q. aq. & f. expreſſ.
℞ *prun. Damaſc.* ℔ j.

Bulliant *in prædict. decoct.* & extractis nucleis pulpa per ſetaceum tranſmiſſa iterum A
lento igne bulliat in prædict. decoct. vſq; ad moderatam conſiſtentiam, cui

Adde *Cinam. Carioph.*
Nuc. moſc. an ʒ ij.
Saccari fin. q. ſ.
M. f. Electuar.

Doſis eſt ℥ j. vel ʒ vj. paulo ante cibũ.

Purgantibus medicamentis, quæ ſuccum melancholicum educunt, *Corroborantia* ſuccedent, quæ & *intrinſecus* & *extrinſecus* adminiſtrabuntur.

Circa *Interiora* illud *moneo*, quod eſt magni momenti, ſcil. *frequentem vſum Theriacæ & Mithridaticæ confectionis ſuſpectum eſſe, non tam ob nimiam ſuam ſiccitatem, cuius vis in* B *melancholico humore, qui ſiccus eſt, effugienda, quam propter rationem, quam dat* Galenus *5. ſimplicium 18.* vbi ait, *hæc medicamenta alexiteria nuncupata, mediam quandam naturam inter corpus & cauſſam deleteriam obtinere, vt propterea, ſi magna quantitate exhibeantur, poſſint facultatem corporis ſuperare.*

Addo ego: *hæc medicamenta, quæ proprie aduerſus venena diriguntur, vbi in corpore venenatam non inueniunt ſubſtantiam, agunt in ipſum corpus, innatum calorem digerunt, humidum ſubſtantiale colliquant & conſumunt.*

Itaque ſint potius in vſu frequenti Trochiſci *de gallia moſcata*, atq; alia medicamenta calida & odorata, de quibus dixi ſupra. C

Extrinſecus conueniunt in hoc caſu *epithemata* in hunc modum præparata.

℞ *aq. mell. flor. citr.*
bugloſ. an. ℥ iij.
Vin. arom. alb. ℥ vj.
Croc. g. vj.
Sem. ocym. ʒ j.
Carioph. Nuc. moſc.
Cinam. an. ʒ ß.
Pro *diuitibus* addantur *Ambra.*
Moſci an. g. ij.
M. pro Epithem. D

Adhibetur per pannum tinctum colore coccineo. Et poſt *fomentum* illiniendus eſt locus aut *Theriaca* aut *Mithridatio*, cui admiſceantur *vinum aromat. cinamomum, garyophylli, ſtyrax, cum aliqua croci portiuncula.*

Victus ratio ſit *proportionata* tam in pituitoſo, quam in melancholico ſucco optimi alimenti calefacientis. *Aëris* quoque magna eſt habenda ratio, vt propterea alteretur aer ipſe *ſuffumigationibus factis per trochiſcos de gallia moſcata, aut ex decocto cinamomi, garioph. cort. citri in vino aromatico & aqua meliſſa.*

Supereſt Palpitatio ex *vermibus*, quos dixi ex Meſue, Hollerio, & aliorum ſententia quandoque in *pericardio* reperiri. Horum vermium curationem, quod ego ſciam, E
nullus proponit, excepto Alexio Pedemont. qui hoc proponit medicamentum.

℞ *ramulos herb. matricariæ* (tanacetũ appellant) ſiccentur in vmb. & pulu.
M. cum *Gentian. Pæoniæ longæ. an.* ʒ ij.
Myrrh. ʒ j. *Tanacet.* ℥ ij.

Vbi vſus poſtulauerit, ſi fuerint infantuli lactantes, puluis *modico ſucco citri* excipiatur, & labia pueri illinantur. Si maior natu fuerit patiens, huius pulu. accipiat aut ℈ j. aut ʒ ß. aut ʒ j. vel *in ſucco limonum*, vel *in aq. gramin.* Alii nonnulli probant in hoc caſu *allium*, F
& dicunt experientia comprobatum eſſe, *vermem inuentum in pericardio cuiuſdam defuncti, non alia ratione eſſe extinctum, quam vſu ſucci allii.*

Noſtrates mulieres familiariter in vermibus vtuntur *cæpa Aſcalon*, quod prædita ſit eadem fere facultate. Non itaq; improbatur hoc medicamentum ſiue intrinſecus accipiatur, dum febris non adeſt, ſiue ſuccus *cum ſucco limon.* cordi adhibeatur, modico *croci* addito.

CAP.

A CAP. II. *DE SYNCOPE.*

POſt *depravatos* cordis motus *diminuti & ablati* ſuccedunt, quos Græci variis complexi ſunt nominibus, aliquando *eclyſin*, quandoq; *leipothymian*, ſeu *lipopſichiam*, nonnunquam *aſphixian* & *ſyncopen* vocantes. Latini vertunt hæc nomina *defectum animoſitatis, conciſionem, conſternationem, animi deliquium, defectum pulſus, caſum virtutis.* Comprehendi poſſunt hæc omnia ſub definitione a Gal. *12. meth. c. 5.* in principio tradita, dum inquit: *Syncopen eſſe virium lapſum præcipitem.* Dixi hæc omnia comprehendi *ſyncope*, ſi intellexeritis, quid nomine *virium*, quid nomine *lapſus* intelligendum. Per *vires* intelligimus potiſſimum *vitales*, ſubinde & *animales* & *naturales.*
B Rurſum per *vitales* intelligimus *animoſam ſeu iraſcibilem, generatricem vitalis ſpiritus, Reſpiratoriam, Pulſificam, atq; illam, quæ calorem totius corporis tuetur, & ex ſpiritu vitali animalem gignit:* Deniq; per *vires* intelligimus non *virium ſubſtantiam* aut *facultatem, quæ in temperamento partis ſolidæ eſt poſita:* Hac n. labente, deficit vita; ſed intelligimus *operationes harum facultatum, ſeu virium.* Per *lapſum* intelligimus *imminutionem & ablationem harum operationum. Imminutionem* quidem vel *quarundam*, vel *omnium*: Si *quarundam*, vt *animoſitatis vel iraſcibilis facultatis*, tum dicitur *ecplixis*, ſi *plurium*, aut *omnium*, dicitur *lipothymia*, aut *lipopſichia.* Et propterea hic affectus eſt via ad *ſyncopen*, auctore Gal. *1. ad Glauc. c. 14.* Quod ſi aboleantur *omnes*, ſaltem ad ſenſum, *vera* dicitur *ſyncope.* Diximus, *defectum animoſitatis ecplixin dici*, ſecutus hac in parte Galen. *12. meth. cap. 5.* defectum animoſitatis, ſiue ingentem
C aliquem timorem, ait, eſſe viam & cauſſam ad ſyncopen. Et hunc affectum *in comm. 14. 7. partic. aphor.* ita nominauit etiam *ecplixin.* Ex quo loco colligitur, *hanc ecplixin eſſe affectum & primario cordis, & primario ipſius cerebri. Cordis*, quando ſpiritus cordis primo, & per ſe refrigeratur. *Cerebri*, quando imaginatio mouet ſpiritum & calorem ad interna. Hinc iure dictum a philoſophis: *Timorem eſſe motum in ſanguine & ſpiritibus, vt inſtrumentis: In facultate appetente, vt in materia: In imaginatione, vt in cauſſa efficiente:* Diximus, *lapſum eſſe præcipitem:* Nam ſi ſenſim deficiant vires, poſſunt patientes *tabe* ſeu *marcore* perire, non neceſſario *ſyncope* interire.

§. II. *Cauſſa immediata.*

D *CAuſſa* præcipitis lapſus virium *immediata* eſt *unica: Refrigeratio* ſcil. caloris innati in ſpiritu vitali. Per *refrigerationē* intelligo aut *imminutionem caliditatis*, aut *omnimodam exſtinctionem*: diminutionem caloris in *ecplixi & lipothymia*: exſtinctionem in *aſphixia & ſyncope.* Dixi eſſe *refrigerationem & exſtinctionem in ſpiritu* non *in parte ſolida.* Nam vbi calor *partis ſolidæ* prorſus exſtinguatur, nunquam reuocari poteſt, mors ſtatim ſuccedit. Hic enim calor vera facultatis eſt eſſentia. Calor *ſpiritus* cordi præbet vſum: Calor *ſolidæ ſubſtantiæ* eſt ipſa eſſentia, *Gal. 1. de praeſag. ex pulſ. c. 4.* Atq; ideo etiāſi calor *ſpiritus* deficiat, remanente aliqua *ſolidæ partis* caliditate, iterū poteſt calor *ſpiritus* redire. Deficiente calore *in parte ſolida*, actum eſt. Per *ſpiritum* intelligimus *vitalem*, ſubinde *animalem*, qui ex *vitali* gignitur. *Naturalem* prætermitto, etiamſi Gal. *12. meth. c. 5.* ſub dubio reliquerit: Vtrum *hic ſpiri-*
E *tus* detur, nec ne? Ego tamen aperte ſentio hunc minime dari, qui video *ſpiritum omnem ideo eſſe conſtitutum, vt ſit cauſſa efficiens opifex operationum.* At cauſſa efficiens opifex operationum naturalium partim eſt *ſpiritus inſitus*, partim *influens a corde.* Hæc eſt doctrina Gal. *1. de loc. aff. 6. 5. ſimpl. 9. 2. de nat. fac. 8. 3. in 6. epid. 18. & alibi.* Itaq; hepar naturalibus partibus non *ſpiritum operationum effectorem*, ſed *materiam* tantum ſuppeditat.

Quæret quiſpiam: *Si ſpiritus non eſt præcipuum aut caloris, aut vitæ ſubiectum, cur deficiente hoc ſpiritu deficit vita? quandoquidem ſyncope, vt dici ſolet, de medio tollit ſtatim plurimos. Et ita ſyncope eſt mortis ſpecies, definitur a quibuſdam* mors momentanea.

Hæc dubitatio fuit cauſſa exortæ diſputationis inter Philoſophos & Medicos: *Vtrū*
F *ſpiritus ſint animati?* Pro diſſolutione lege Valleſ. *lib. 2. contr. c. 8. Conciliator. diff. 48.* Illud ſatis fuerit dixiſſe: *Calorem ſpiritus, & ſi non ſit anima, neq; ſpiritus proprie ſit animatus, ſed tantum per participationem, nihilominus, vt docuit* Gal. *2. ad Glauc. 1. eſſe adeo præcipuum inſtrumentū animæ, vt eo deficiente inſigniter patientes animo linquantur. Moriuntur autem non ex vnico defectu caloris ſpiritus, ſed ſimul deficiente caliditate innata ſolidarum portium.*

§. *III. Cauſſæ mediata.*

HIc calor *ſpiritus* propter *quatuor cauſſas*, vel *refrigeſcit* vel *exſtinguitur*. 1. *Eſt alteratio contraria qualitatis*. 2. *Suffocatio*. 3. *Marcor ſeu defectus alimenti*. 4. *diſſolutio ſeu digeſtio caloris*. A

Quod ad primum, quicquid ſenſerit Fernel. & alii recentiores cũ eo, qui *lib. 5. c. 12.* ſcribit, *syncopen nunquã fieri ex intemperie*: Hoc vobis ſtatuendum, *nihil facilius innatam caliditatẽ poſſe refrigerare q̃ contrariã qualitatem, frigidã ſcil. ſiue extrinſecus, ſiue intrinſecus occurrat*. Extrinſecus quidẽ, vt *ſit aere valde frigido & gelido, qua ratione in montibus niuoſis reperiuntur homines huic maxime abnoxii, aut propter potũ frigidum, præcipue in illis, qui nimiũ itinere, aut alia cauſſa ſunt calefacti*. Sic ſcribit Ant. Beniuen. *lib. de admir. cap. 37.* quendã poſt *exercitationem vehementem epota vitro gelidiſſima aqua* in ſyncopen incidiſſe, quã ſtatim mors excepit. Internæ cauſſę ſunt *vſus opii, mãdragora, & alterius ſucci valde frigidi, dũmodo cõfertim in cor agat*. B

Suffocatio aũt fit vel a cauſſa *interna*, vel *externa*. *Interna* vel per *eſſentiam*, vel per *conſenſum*. Per *eſſentiam*, vt in corde retinente vapores & ſanguinẽ, vel ꝓpter impedimentum in magna arteria obortũ, vel in arteria venali, aut in vena arteriali, ſiue impedimentũ ſit obſtructio, ſiue tumor, aut ex calculo, aut ex carnea ſubſtantia, aut ex callo. Per conſenſum fit ſuffocatio aut tranſmiſſo humore ex toto corpore, vel iecore, per venas & arterias in ipſum cor, ſiue fuerit ſanguis multus, ſiue craſſus, viſcidus, pituitoſus vel melancholicus, q̧ deinde vel propter copiã, vel propter craſſitiẽ in venis illis ſtabiliatur, & im̃obilis reddatur, & quaſi gelu contrahar. Huius meminit Petr. Salius *4. lib. de intern* vbi ſcribit, *in duab. puellis hac ſyncope defunctis ſe ſanguinẽ inueniſſe in vaſis illis amplis vſq; adeo craſſum & tenacem, vt primi parte manu arrepta totũ ſanguinẽ, q. gladiũ ex vagina extraxerit*. Huius ſyncopes ẽt Hip. *4. acut. 20. & ſeq. tex.* meminit, vbi loquitur de venarum interceptionibus. C

Fit quoq; ſuffocatio propter *pulmones*, ſiue tuberculum aut abſceſſus in illis diſrumpatur, in quo ſanies ad cor effluit, vel influit, quemadmodũ ẽt aliqñ fit propter *Anginã ſuppuratam*, aut in *empyemate*, vel *peripneumonia*. Propterea dicebat Hipp. *7. aph. 8. A tuberculi introrſum ruptione &c.* Fit quoq; *ex pulmonib.* ſuffocatio, cum *pleni craſſis & viſcidis ſunt humoribus*. Aliquando aũt hoc fit vitio *muſcularum thoracis, aut neruorum thoracem mouentium, aut deniq; vitio cerebri ſiue apoplexia labaret, ſiue alio conſimili affectu*. Fit quoq; conſenſus *a bore ventriculi in bu'imo, in febre illa ſyncopali, humoroſa vocata, in qua os ventriculi, & arteriæ conſequenter a multa, & frigida materia abſidentur, vt calor ſuffocetur innatus*. Deniq; fit conſenſus, *ab vtero ſiue humorem, ſiue vaporem tranſmittente, ſiue hic vapor & humor ſit ex ſanguine, ſiue ex ſemine, aut alio putri humore, vel cum, vel ſine occulta qualitate*. D

Cauſſa aũt extrinſeca eſt aut *aer inſpiratus*, aut *animi affectus*. Aer inſpiratus eſt *calidus humidus in balnea, aut calidus ſiccus ac fumoſus, vt in laconico, & vbi fumus carbonũ, aut venenatus, ſiue arte fiat, vt in ſuffumigio ex cinnabari, ſiue ſit naturalis locus, vt eſt antrũ quoddã Neapoli: vel alia quædã venefica cauerna*: Animi affectus *ſuffocationẽ inducunt, cũ calor ipſe ſanguinis confertim ad cor venit, id q; fit in ſubita & vehementi timore aut mœrore; quandoq; ẽt ex ira: quamquam n. in ira motus fiat, & ad interiora & ad exteriora; aliquando tamen plus poteſt triſtitia concepta ex damno, in qua ſpiritus contrahuntur, quam paſſit deſiderium vindictæ, in quo expanduntur*.

Defectus pabuli nil aliud eſt, q̃ *defectus ſpirituũ*. Deficiunt aũt ſpiritus aut *vitio facultatis*, aut *vitio materiæ*, aut *quia ipſi digeruntur & euacuantur, vel ꝓpter cauſſam internã, vel externã*. Vitiũ facultatis eſt *inſignis aliqua intemperies* ipſius ſubſtantiæ ſolidæ cordis, aut *inflãmatio, velut eryſipelas, abſceſſus & vlcus, vel alius tumor frigidus*. Hæc omnia exſoluunt robur facultatis generatricis ſpirituũ, vt, quanq̃ iſti morbi, nõ ſint ꝓpria & im̃ediata ſyncopes cãa, quatenus tñ ſpiritus deficiũt, ſunt ſyncopes cauſſæ, h. e. ſunt cauſſæ mediatæ, interueniẽte ſcil. facultatis defectu. Huius rei meminit Gal. *5. de loc. aff. c. 2. 2. aph. 41. 1. ad Glauc. 14. & lib. de pulſ. ad Tyr. c. 11.* Nomine *defectus facultatis* non intelligo *omnimodũ defectũ*: ſed tm̃ *diminutionẽ*. Nã *ꝓpria facultatis diminutia ſiue ẽt defectus* omnes magnos cordis morbos ſiue intẽperies, ſiue morbos in mala conformatione ſeu cõpoſitione, ſiue in ſoluta vnitate ſequũtur. At vero vbi facultas iſta ſpirituũ generatrix ꝓrſus abolet, nõ ſyncope, ſed mors ſuccedit. Syncope itaq; ex defectu ſpiritus ꝓ læſã & diminutã facultatẽ ſpirituũ genitricẽ gignit. Deficit ẽt ſpiritus ex *defectu materiæ*: Mãa eſt *ſanguis*, & *aer*. Sanguis dupliciter dicitur deficere, *aut quia corruptus & imꝓbus generatur, aut quia* euacuat. *Gignitur* corruptus *ꝓp cauſſas venenatas: Gignitur* imꝓbus *ꝓpter vitiũ ſãguificationis iecoris, vt in cachexia & hydrope*. Euacuatur *in ſuppurgationib. omnibus, in hæmorrhagia nariũ vulnerũ, & ſi alia ſimiles ſunt. Deficit* aer *vbi ꝓhibetur inſpiratio. Prohibeť aũt. vt dixi in c.* de palp. *vel ab pulmonũ vitia, vel ꝓpter muſculos & neruos thoracẽ mouẽtes, vel ꝓpter cerebrũ affectũ, vt in apoplexia, caro, &c. Deficit* ſpiritꝰ ex cãa externa, *vt in ꝓfuſo gaudio, motu vehemẽte, Venere, inedia & vigiliis*. Ex cãa interna *quoq; dolorib.* F

A ſcilicet ingentibus oris ventriculi, & coli inteſtini, neruoſarum partium. Diſſoluitur
quoq; ex *omni euacuatione* aut ventris, aut vrinæ, aut ſudoris, aut aquæ, aut puris. Propterea
ea vbi ſecãtur hydropici, aut empyici, ſi tota aqua, vel pus ſimul exceruatur, vel mors, vel
ſyncope ſuccedit. *7. aph. 44. 45.*

Quarta & vltima cauſſa eſt *Diſſolutio*, quæ pariter fit aut a *vehementiori caliditate*, ſicut
maior flamma minorem ſurripit, vt contingit in febribus ardentiſſimis, ſiue ex *communi
venarum putredine*, ſiue ex *partium principalium inflammatione*. Huc quoq; ſpectat ſyncope
ex humoribus tenuibus oborta, quam Arabes vocant *ſyncopen minutam*, de qua Gal.
12. meth. 4. & 6. Oriuntur n. ex biliosis humoribus os ventriculi vellicantibus, propter
quos ſpiritus digeruntur, & toto corpore rarefacto, vt docet Gal. *12. meth. 5. & 6.* ſpiritus &
B humores per vniuerſum corporis habitum diſſlantur & digeruntur.

Hæ ſunt *veræ ſyncopes cauſſa*, tam mediatæ, quam immediatæ: Quib. nullo modo addenda
eſt *ſpirituum aggregatio in corde*. Etenim ſpirituum aggregatio, quæ ſyncopen facit,
ſuffocationem ſequitur, alias cauſſas non item. Sunt inter recentiores, qui non recte ſecuti
mentem Auic. & Auenzoar. *tract. 12. c. 3.* qui ſcribit *in ſyncope fieri ſpirituum aggregationem
in corde*. Hinc multi inquiunt, *non fieri poſſe, quando fiat aggregatio, quæ ſit in cauſſa, vt corporis
partes extrema destituta maneant calore*. Ego diſſentio & dico, *aggregationem ſpirituum
non eſſe cauſſam*: Imo tantum abeſt, vt ſpirituum aggregatio ſit cauſſa, vt potius a ſyncope
liberet. Vbi aggregantur ſpiritus abſq; cauſſa ſuffocante, neq; ratione cauſſæ aggregantis,
neq; ſpiritus aggregati, videre poteſtis ſyncopen adeſſe: Forte ob dilatationẽ cordis.
C Dilatatio cordis, calor cordis, proprietas ſubſtantiæ.

Ego contra; *vbi dilatatur cor, ibi permanet calor; & non poteſt adeſſe ſyncope.*

Defectus caloris *in toto* non eſt ſyncope; Neceſſe eſt; vt calor *in corde* extinguatur,
a quatuor ſcilicet dictis cauſſis.

In ſyncope *ex lætitia*, ex *humoribus tenuibus* humores diffundi, non aggregari conſtat.
Quomodo ergo ſemper aggregabuntur ſpiritus in corde ad ſyncopen faciendam.

§. IV. *De ſignis diſtinctiuis.*

Signa ſyncopes alia ſunt *Diſtinctiua*; alia *Prognoſtica*. *Diagnoſtica* n. non ſunt proponenda,
quia *ex diſtinctiuis* colligunt. Hæc vero *diſtinctiua* aut ſunt *diſtinctiua affectionũ ſimiliũ*,
D aut *cauſſarũ*, aut *locorũ affectorũ*. Affectiones ſimiles ſunt *Caros, Apoplexia, Præfocatio vteri*.
Diſtinguitur *ſyncope* a *caro*, quia *in ſyncope* vel *tollitur*, vel *valde minuitur* ſpiratio; in *caro ſeruatur*.

Diſtinguitur ab *apoplexia* reſpiratione, quia in *apoplexia* reſpiratio deprauatur; In
ſyncope tollitur. Et ſi quæ eſt apoplexia ſine reſpiratione, tunc eſt connexa cum ſyncope.

Diſtinguitur a *Præfocatione vteri*, quia hæc abſq; ſyncope non tollit ſenſus internos,
non functiones principes, non mutatur color faciei.

Diſtinguitur deniq; *ab his omnibus* ſudore. Nam in ſyncope, vt docuit Gal. *3 de ſymp.
cauſ. 2.* ſudor frigidus erumpit: In his tribus affectibus minime.

Diſtinguitur ſyncope *ſecundum ſuas quatuor cauſſas*, hoc modo: Si fiat ex refrigera-
E tione, *pulſus aut ſunt aboliti, aut omnium paruiſſimi, rariſſimi & tardiſſimi; Totum corpus refrigeratur,
vix ſudor apparet; Cauſſa refrigerans præceſſit.*

Si adſit ſuffocatio, *pulſus ſemper ſunt inæquales, inordinati, intercepti*: Et ſi ſuffocatio ſit
ex ſanguine, *venæ ſunt turgidæ, facies rubicunda, præceſſit retentio excretionis ſanguinea conſueta.*
Si fiat ſuffocatio ex pulmonibus, *præceſſit pulſus inæqualis*, ſicuti Antipatro Medico *4. de loc.
aff. c. vlt.* aut præceſſit *orthopnœa*, vel *peripneumonia*, vel *angina*, vel *pleuritis ſuppurata*, vel *hydrops
pulmonum*. Quod ſi ſuffocatio ſit ex *ore ventriculi*, præceſſit *nauſea, vomitus, ſingultus,
bulimos, color faciei eſt plumbeus, vel liuidus, ſubtumidus*, imo, vt dicebat Gal. *12. met. c. 3.* & venter
ipſe ſubtumidus eſt. Si vterus ſuffocationis ſit cauſſa, aut *pceſſit menſiũ retentio*, aut *ſecũdinæ*,
vel *adeſt fœtus mortuus in vtero, vel mola, atq; ideo regio vteri aut tumida, aut indurata apparet.*
F Quod ſi fiat ſyncope ex defectu facultatis ſpirituũ generatricis, aut ex defectu pabuli,
pulſus ſemper ſunt omnium paruiſſimi, ſed frequentiſſimi: ideo aut formicoloſi ſunt, aut vermiculoſi;
ita Gal. *lib. de pulſib. ad Tyron. c. 11.* ſcribit; Et ſi vitium facultatis ſit, *etiam extra acceſſionem pulſus
ſunt paruiſſimi & frequentiſſimi*, & propterea *ſæpius in ſyncopen incidit palpitatione laborans.*

Diſtinctio autem *intemperaturarum & aliorum morborum corporis* petenda eſt ex ſu-

perioribus in palpitatione. Si *deficiat ſanguis propter iecoris vitium*, cognoſcetis ex cachexia & hydrope. Si vero deficiat *propter euacuationes*, id habebitis ex relatione. A

Si propter *venenum* aut adeſt febris peſtilens, aut inſpiratione aerem attraxerunt venenatum, vel biberunt deleterium pharmacum, vel præceſſit morſus venenatus.

Si *deficiat aer*, facile cognoſcetis ex morbis iam dictis, impedientibus motum pulmonis & thoracis, orthopnœa ſcil. & aliis. Pariter, ſi *deſiſtat ſpiritus* ex aliqua cauſſa externa, aut ex dolore vehementi, aut nimio ſudore, vel alia euacuatione ſimili, omnia hæc habentur ex relatione adſtantium.

Deniq; cognoſcetis *cauſſam ſpiritus diſſoluentẽ*, q̃n adſit febris aliqua ardẽtiſſima, ſiue ex inflãmatione, ſiue ex maligna humorũ in venis omnib. vel ſaltẽ cordi ꝓximis putredine. B

De *venenis* dixi quomodo cognoſcantur, quod præter hanc ſyncopen a venenis alia quoque inferuntur ſymptomata ante ipſam ſyncopen, vt *liuorem, nigredinem, refrigerationem, vomitiones*, & alia id genus ſimilia.

§. V. *Prognoſtica.*

Est *omnis ſyncope affectus lethaliſſimus*, præcipue illa, q̃ *connexã habeat aliquã visceris inflammationẽ*. Dicebat Gal. *12 met. c. 6.* eos nunquã euadere poſſe, qui ex tali cauſſa ſyncopẽ incurrant. Neq; minus lethalis eſt *ſyncope ex vitio cordis eſſentiali* facta, de quo ſcribit Hipp. *2. aph. 41.* eos, qui frequenter, & ſine manifeſta cauſſa animo deficiunt, repente interire.

§. VI. *Curatio.* C

In curanda ſyncope quædam ſunt agenda *tempore acceſſionis*, quædam *extra acceſſionem*.

In *acceſſione* ſemper vnico caſu excepto *prima ſymptomati incumbendum*, i. e. viribus recuperandis, deinde vero *ipſi cauſſa, propter quam* vires vel *nimia refrigeratione*, vel *ſuffocatione*, vel *marcore*, vel *diſſolutione* labuntur.

Caſus vero, in quo primũ & per ſe cauſſæ incumbendũ, eſt, *quãdo ſyncope fiat a ſanguine ſuffocante* ꝓpter arteriarũ & venarũ plenitudinem, in quo caſu *ſtatim ſecanda eſt vena*, ipſomet acceſſionis tempore, vt docuit nos Gal. & Hipp. *4. acut. 23. 24.*

Et quanquam Trincauellius oppoſitam tueatur ſententiam, qui ẽt in ſuffocatis viribus ſanguinis miſſionem timet, nihilominus Gal. noſter *& loc. cit. & lib. de morb. cauſ. c. 3.* aperte docet; *Calorem ſuffocatum non alia ratione melius tranſpirare, & propriã vim recuperare, quam ſublato onere*. Itaq; *ſtatim* mittendus ſanguis. *Parce* autem mittatur. Nam ſublata ſyncope, & *paululum refectis viribus*, præſeruationis tempore *repetenda eſt vena ſectio*. D

Excepto hoc caſu ſymptomati primum incumbendum, vt ſcilic. *calor & ſpiritus reficiatur*, & cauſſa noxia adimatur.

Reficiuntur ſpiritus aut *alimentis*, aut *odoramentis*.

Sint *Alimenta* tenuis & ſpirituoſæ ſubſtantiæ. *Vinum* in omnib. cõuenit; & quod ſcribit Gal. *1. ad Glauc. 14.* in ſyncope *vinum eſſe dandum quatuor caſibus exceptis: Inflammatione febre ardente, dolore capitis & delirio*, de præſeruatione intelligendum. Nam in ipſa ſyncope, præterquam, quod *inditia, quæ a virib. ſumitur, reliquas omnes ſuperat*, accedit ẽt, q. tunc *calore extincto, neq; febris, neq; inflammatio augetur, neq; vapores caput petunt*. Sunt aũt *vinum* in cauſſa frigida cum humorib. craſſis *generoſum, ſubdulce, antiquum, fuluum, æſtate frigidum, hyeme calidum*. In intemperie calida ex humoribus billoſis ſit *ſubauſterum*, vt aliquam habeat vim propellendi humores biliosos ab ore ventriculi. Conueniunt quoque *deſtillata, oua ſorbilia*. E

In ſyncope vinum eſt dandũ quatuor exceptis caſibus.

Ex odoramentis præcipue, quæ recipiunt *moſcum & ambram*, quæ in omni ſyncope conueniunt, *vterina* excepta, in qua graues, ac praui narib. odores ſunt apponendi, conuenit odor *panis recentis, maluatici, carnis aſſæ, cariophyllis ac cinamomo perpuncta*.

Vt vero occurratis cauſſæ in ipſa acceſſione ſingulæ ſunt diſtinguendæ. Nã ſi ſyncope fiat *ex refrigeratione*, os aperiendũ, & *aqua ardens, aut vinũ Hippocrat.* in os infundendum, lingua & palatũ. *Diaſynapi, theriaca, mithridato, caſtoreo* illinenda. Cordi *pannus ſericius tinctus grana coccineo, maluatica madefactus & cariophyllis, cinnamomo, atq; nuce moſcata inſperſus*, apponi debet: Idipſum in initio ex *Theriaca*, aut *mithridato, maluatico diſſolutis*, facere licet. F

Quod ſi *ſpiritus* ſint *ſuffocati*, agendũ reuellentib *frictionibus, ligaturis, cucurbitulis, ſinapiſmis, ſuppoſitoriis*, quandoq; ẽt *clyſterib.* Et fluente materia *ab infernis in cor*, reuulſiones fiũt ad inferna. Si fluxio fiat *a capite aut thorace*, brachiis reuulſiones adhibeantur: in quo caſu cõueniunt etiam *clamores, vellicationes, euulſiones pilorũ, barbæ, apprehenſio nariũ*, cuius meminit

A Gal. *1. ad Glauc. 14.* Iuuat *apprehenſionarium*, ſi ſit ſyncope ex ſuffocatione, vt melius ſpirent patientes, & calor melius euentetur. Et in eundem finem *naribus adhibeantur*, quæ craſſos humores attenuant, *acetum acerrimum, pulegio, origano, caſtoreo incoctum*. Præcipue vero iuuat hoc, ſi ſuper *lamina ignita inſpergatur & fumus recipiatur*.

Quod ſi fiat ex *diſſolutione* ſyncope, occurrendum cauſſæ ſpiritus diſſoluenti non vnico modo, ſed multiplici. Nam ſi fiat ex *nimia lætitia*, aut *nimio ſudore*, cutis refrigeranda & adſtringenda *ventilationibus & flabellationibus, frequentibus inſperſionibus aquæ frigidæ, alteratione aeris per refrigerantia, folia ſalicis, roſarum, nymphea, myrthi*.

His non conferentibus, *vniuerſa cuti adſtrictoria* adhibeantur, *oleum roſaceum, omphacinum myrtino commixtũ*, cui addantur *terra Cimolia*, aut *Lemnia*, aut in iis ſudorib. & *Gypſum*.

B Quod ſi digerantur ſpiritus, vel propter *alui fluxum*, aut *ſanguinis* per *hæmorrhoides*, vel *menſes*, aut propter (per) *vomitum*, aut per *nares*, hæc omnia prædicta ſunt lethalia. Nam fluxiones augent. Itaq; ſiue fluat *aluus*, ſiue *menſes* aut *hæmorrhoides*, *ſuperiores partes* vinciantur, fricentur, *cucurbitula illis* admoueantur: Si fluant menſes, *mammis*: Si aluus, *ventriculo* aut *vmbilico*, aut *brachiis* affigantur, ſicuti facta fluxione per *nares* cucurbitulæ ſunt affigẽdę aut *lieni* aut *iecori*, prout ex dextra, vel ſiniſtra fluxerit ſanguinis copia, omnesq; reuulſiones ad *inferiora* faciendæ, *Gal. 1. ad Glauc. c. 14*. Sed præter *reuulſiones* occurrendum etiam accommodatis remediis ipſam fluxionem *adſtringentibus*, de quibus non eſt præſentis loci diſputare.

Quod ſi ſpiritus digerantur propter vitium *iecoris non probe ſanguificantis*, in hoc ca-
C ſu eſt curatio in *corroborantibus* facultatem ſanguificatricem.

Si fiat ex *veneno*, huic occurrendum. Omnia *venena* rediguntur ad quatuor capita. *1.* Aut *ex aere inſpirato*, vt in aere peſtilenti. 2. Aut *morſu* infliguntur. *3.* Aut *intrinſecus* accipiuntur, vt Arſenicum. 4. Aut *ipſo in corpore generantur* ex prauis ſuccis, ex improbo victu. Singulis propria conueniunt *alexipharmaca*, vt *Theriaca*, *Mithridat*. atq; alia.

Si diſſoluantur ſpiritus ex *facultate cordis vitiata*, propter intẽperies, audiſtis *in tract. de palpitatione*, qua ratione vnicuiq; intemperiei ſit occurrendum. Atq; ideo cum hæc de curatione ſufficiant tempore acceſſionis, iam tranſeundum ad præſeruationem.

§. VII. *Præſeruatio a ſyncope.*

D EXtra ſyncopes acceſſionem, vt *præſeruentur* patientes, duo præcipue ſunt agenda: I. vt *cauſſa adimatur*. II. vt *vires ita cõfirmentur, vt non facile ipſius noxiæ cauſſæ iniuriã ſentiant*.

Quod ſpectat ad *cauſſarum ablationem*, moneo hac in parte multa nobis eſſe prætermittenda. Itaq; ſi ſyncope fiat *ex plenitudine ſanguinis*, obſtruente ipſas arterias, duo ſunt notanda: Primũ, *vt extra acceſſionem ſanguis largius mittatur, quam in acceſſione ipſa, in qua moderate euacuandus eſt.* Alterũ eſt, vt *ſanguis ipſe craſſus & viſcidus attenuetur ſed aliquando quidẽ attenuantibus medicamentis & incidentibus, nonnunquam vero, imo pluries ſeroſam humiditatem augentibus.* Itaq; in hoc caſu ad ſanguinem attenuandum conuenit aut *aqua hordeacea*, aut *potus ſeri caprini*: aut ſi vires non ſint validæ, … præbeatur *ius pulli alteratum incidentibus*, aut *refrigerantibus*, aut *temperatis*. Sunt autem refrigerantia, *acidum citri, limonum, ſyrupus de a-*
E *cido citri, ſyrupus acetoſus ſimplex, radix graminis, pentaphyllũ, cuſcuta, capillus veneris, atq; id genus*.

Si fiat ſyncope ex *inflammatione viſcerum*, vnum habeo quod *moneo* propter Gal. qui *in lib. 1. ad Glauc. c. 14.* ſicut & *12. meth. c. 6.* prohibet in his caſib. *vinum*. Auditores, aperte profitetur Gal. *eos qui laborant ſyncope cum interna inflammatione viſcerum deploratos eſſe*. Quid igitur *vinum* prohibet? *Inflammatio*, dicet quiſpiam, *augebitur*. Fateor, *ſi vinum ſit generoſum*. Concedi poteſt *vinum oligophorum*. Gal. *vina* illa, de quibus antea mentionem fecerat, prohibuit *fulua, generoſa*: Hæc non conueniunt: *Tenuiora, in caſu potiſſimum deplorato, ſunt concedenda*.

Circa ſyncopen, quæ fit ex *humoribus craſſis*, quam Gal. *12. meth. c. 3.* curat *frequentib.*
F *frictionibus, inunctionib. mulſa, oxymelite, hyſſopo alteratis, vel perfuſione ex olea de abſynthio, vſu ipſius abſynthii, diatrii piperei, & id genus*.

Moneo quantum ad hæc auxilia pertinet, *non ſemper frictiones illas aſperas eſſe adminiſtrandas ſed tunc tantũ, quando humor crudus quidem fuerit, non tamen prorſus corruptus* Nam fatetur idem Gal. *1. ad Glauc. 14. & 12. meth. c. 13.* in hac humorũ corruptione *nullam, aut exiguam eſſe ſalutis ſpem, eo, quod humores corrupti ad benignum amplius reduci non poſſint*. Datur

aliquando humor adeo corruptus, cuius coctio exſpectanda non eſt. In hoc igitur caſu A
tantum abeſt, vt frictiones iuuent, vt prorſus obſint. Nam *corruptus humor non eſt ducendus*
in venas, ſed potius paulatim per ſuppoſitoria, per clyſteres, per benigniora medicamenta purgandus.

Circa *localia medicamenta* vnum *moneo*: Prohibet Gal. *1. ad Glauc. 4.* Localia medica-
menta ante humorum euacuationem, & tamen idem Gal. *1. ad Glauc. 14.* concedit in mul-
ta pituitæ copia circa os ventriculi collecta *oleum de abſynthio.*

Hac in parte vobis illud notandum: *Localia medicamenta ante humoris excretionem aut*
eſſe digerentia, aut calefacientia, & ſimul adſtrictoria. Digerentia omnia ante humorũ excretio-
nem ſunt *ſuſpecta.* De his dicebat Gal. *12. meth. 3.* *Ex percuſſionibus importunis viſcerum in-*
flammationes excitari. At vero *calidum medicamentum* moderate adſtringens fouet calorem B
natiuum, & nouam prohibet humorum fluxionem.

Tertio *notandum* circa hanc ſyncopes differentiam ſpectari *viuendi rationem.* Nam
Gal. in *ſyncope humoroſa* præcipit *victum tenuiſſimum*, vſq; ad ſeptimum. Concedit *ſalam*
mulſam, aut oxymel cum inſuſione aqua, ptiſanam vel alicam. Hæc regula non eſt perpetuo ob-
ſeruanda. Nam *ſi loquitur in præſentia de humoribus craſſis, qui ſæpe ſæpius inferunt ſyncopen, qui*
fieri poteſt, vt vſq; adeo tenuis victus vſq; ad ſeptimam abſq; ſyncope ab ægris ſuſtineri poſſit? Obſer-
uandi igitur ſunt *patientis pulſus*, qui ſi *inæqualiores* & *minores* fiant, Medicum monent, vt
cibum præbeat, & *vinum* exhibeat.

Quod ſi ſyncope fiat ex *humoribus bilioſis & acribus*, circa hanc partem, *Moneo*, Gal.
voluiſſe *hos vomitu eſſe eliciendos*: propterea præbet *hydraleum.* Hæc regula tunc tantũ locũ C
habet, cum ipſi humores acres *oris ventriculi* ſunt impacti: ſi *in fundo* contineantur, non
ſunt ducendi ad os ventriculi, cum *tantum ſenſibile ſit cauſſa ſyncopes*, ſed per inferiora edu-
cendi. Ad eductionem vero probatur *ipſum oleum amygd. ad ℥ vi. vel Caſſia, vel Clyſteres*
molles. In hoc etiam caſu maxime ſolliciti eſſe debetis de corroborando ore ventriculi
per adſtrictoria & frigida, vt eſt *vinum granatorum, cotoneorum, agreſta, ſuccus ribes*: Quæ o-
mnia adminiſtrari poſſunt aut per *offam panis* in his ſuccis tinctam, aut per *Cannam.* Nu-
triendi quoque ſunt iſti patientes, ſi circuitus febrium habuerint paulo ante *acceſſionem*,
quanquam id in aliis caſibus ſit prohibitum: Nutriantur autem cibo aliquo craſſi ſucci
non facile alterabili, vt eſt *alica* vel *oryza*, ac præbeatur vel *vinum*, vel *fructus adſtringens,*
citoneum, vel quid tale. D

In *ſyncope ex fluxionibus variis*, in qua *ligatura* conueniunt ad reuulſionem, moneo
ligaturas iſtas minime vehementes eſſe debere, dicebat Gal. *1. ad Glauc. c. 14.* huiuſcemodi liga-
turas perinde humorem ad ſe attrahere, ſicut hæc affectio, ex qua fit ſyncope. q. d. Galen.

Deniq; ſi ſyncope fiat ex *dolore*; varii vero cum ſint loci dolentes, varia erit curandi
ratio: De his, qui pertinent ad *ventriculum, Ileon, Colon, inteſtina, parteſq; naturales*, hoc anno
verba faciemus. Quod ad alios pertinet, poteſtis legere rationẽ curandi *12. meth. 18. 1. ad*
Glauc. 15. etiam ſi ibi verba fiant de dolore capitis. Hæc de cauſſis expugnandis.

Notate: In *tempore præſeruationis* non tantum eſſe cuſtodiam habendã virium, quæ
in ſpiritu ſunt repoſitæ, ſed etiam illarum, qui reſident in humoribus, & partibus ſolidis, E
& propterea non tantum *cibus quidam ſolidus* eſt præbendus, verum etiam omnes partes
principes, *cor, cerebrum, iecur*, propriis remediis internis & externis muniendæ ſunt. De
iis, quæ ad cor attinent, *tam calidis, quam frigidis, tam internis, quam externis*, in palpitatione
ſupra diximus, ſatis etiam dicemus in ſequenti de aliis.

CAP. III. *DE AFFECTIBVS PARTIVM naturalium.*

NAturalium partium, quarum vitia aggredimur, alia *generationi*, alia *nutritioni* inſer-
uiunt. De *famulantibus generationi in mulieribus* ſaltem priuatim hoc anno verba fa- F
ciemus. De ceteris nunc ſermonem aggredior, & a *nutritioni ſeruientibus* exordior.

§. II. *De partibus nutritioni famulantibus.*

EX his partibus quædam *alimentum recipiunt*, nonnullæ *præparant*, aliæ *conficiunt*, non-
nulla *excremẽta recipiunt & expurgant*: reliquæ vero prædictis *inſeruiunt. Recipit alimen-*
tum gula, *pparat* ventriculus; *Conficit* iecur: *Expurgant craſſum primæ concoctionis excrementũ*
inteſti-

A Inteſtina, *craſſum vero ſecundæ concoctionis* lien, *bilioſum* veſica fellea, *ſeroſum* renes & veſica. Ceteræ quæ *inſeruiunt*, ſunt hæ: *Meſenterium*, quod omnia viſcera dorſo alligat, & meſaraicas munit: *Omentum*, quod ventriculum calefacit: *Peritonaum*, quod omnia viſcera cõtinet, vt *muſculos* prætermittam, qui ad excrementorum expulſionem faciunt.

Incipiemus a *vitijs gulæ*, quem Græci *œſophagon*, alii aliquando *ſtomachum* vocant, teſte Gal. *5. de loc. aff. 5.*

CAP. IV. *DE VITIIS GULÆ.*

B HÆc pars quanquam ſit via quædam & *ingreſſus* & *egreſſus*, nunc tamen a nobis conſiderabitur tanquam via *ingreſſus*, ad quam ſpectat DEGLVTITIO, quæ tribus modis vitiatur: *Deprauatè, Diminutè, Ablatè.*

DEPRAVATA DEGLVTITIO duobus conſiderari poteſt modis: Primo: *ratione improportionati quod deglutitur*: Altero *ratione modi deglutiendi*: Primum modum prætermittam.

Deprauata deglutitio ratione modi eſt, cum quæ in os recipiuntur, per nares reiiciuntur. Cauſſa huius deprauatę deglutitionis eſt triplex.

§. II. *Cauſſæ deprauatæ deglutitionis.*

C TRiplex, inquam, eſt: Aut *magnum vlcus palati*, in quo caſu cibus ingreditur in foramẽ vlceris & facta inſpiratione alimentũ in nares deducitur: Altera cauſſa: *Aliquando eſt vlcus vel eroſio in operculo*: Nam vbi eroſa eſt hæc particula, cibaria potiſſimum liquidiora ingrediuntur aſperam arteriam pro aliqua ſaltem parte, & ſic tuſſi ſuperueniente cibus & potus per nares reiicitur. Tertia cauſſa eſt de qua loquitur Gal. 5. de loc. aff. 5. *anguſtia circa principium œſophagi.* Eſt autem hæc anguſtia non tantum cauſſa *deprauatæ deglutitionis*, ſed etiam *ablatæ & diminutæ.* Neq; enim cibaria, aut potulenta œſophagum ingrediuntur. Itaq; ablatæ & diminutæ deglutitionis cauſſas percurramus.

§. III. *Cauſſæ diminutæ & ablatæ deglutitionis.*

TOllitur aut diminuitur deglutitio, aut *propter vitia gulæ conſiderata vt eſt via*, aut *propter vitia eiuſdem conſiderata vt eſt inſtrumentum.* Vt eſt via, anguſtatur, occluditur vel *pro-*
D *pter errorem externum, os, nucleum, ſpinam, craſſam pituitam:* Aliquando *propter morbum, ſiue ſit tumor, ſiue caro adnata, ſiue coaleſcentia ex vlcere.* Vt organum conſideratur adhuc vel vt *animale*, vel vt *naturale*: Vt *animale* ratione *muſculorum laryngis.* Hi enim muſculi deglutitioni inſeruiunt, quatenus attollunt laryngem, qua ſublata gula deprimitur, & cibus ſuperius exſiſtens ad interiora detruditur. Iſti *muſculi laryngis* non funguntur ſuo officio, aut *quia in paralyſin incidant*, aut *quia tumore afficiantur, vt in angina.* Quod ſi conſideretur, vt *organum naturale*, habet facultatem attractricem & expultricem. Itaque vbi facultas attractrix, vel expultrix, aut *imbecilla redditur* propter aliquam intemperiem, aut *impeditur* propter vlcus, vel propter inflammationes, aut humores frigidos, neque attractio, neque expulſio fieri poteſt conueniens. Eſt aliquando cum deglutitio vitiatur propter *inſignem*
E *ventriculi inappetentiam*, in quo caſu non mouetur facultas attractrix. Sed hoc eſt vitium ventriculi.

Sed quia aliquando contingit, vt deglutiantur *potulenta*, & non ſolida, quandoque melius *ſolida* deſcendant, horum cauſſæ perpendendæ & proponendæ.

Deſcendit facilius *cibus ſolidus*, quam *potus* quando vlcus aliquod adſit, vel in palato, vel in operculo, vel in œſophago. Vlcus enim facilius irritatur ab ipſo potu, quã a cibo.

Secundo deſcendit facilius *res potulenta*, quando adſit anguſtia *ex tumore*, ſed non occupante totum œſophagum. Tertio deſcendit *potus*, non autem *cibus*, quando *muſculi Epiglottidis* ſunt reſoluti. Nam res potulenta tanquam liquida, tametſi non adſit hæc vis impellens, ſponte deſcendit. Idem contingit, quando infirma eſt facultas attractrix, vel
F expultrix propter intemperiem. Contra citius deſcendit *ſolidus*, quando pituita craſſa ſit deglutitionis impedimentum. Tunc enim cibus ſolidus ſibi viam parat, detrudit craſſitiem, id quod liquidæ potio facere non valet.

§ IV. *Signa cauſſarum diſtinctiua.*

COgnoſcitur ſponte ſua vnaquęq; deglutitionis vitiatæ differentia. *Cauſſæ* vero ſic diſtinguuntur.

Si ſit *paralyſis muſculorum laryngis* immoto exſiſtente gutture potulenta deſcendunt. A Quod ſi adſit *Conuulſio*, eleuatur quidem larynx, ſed cum dolore, neque ad libitum deprimitur.

Si *inflammati* ſint *muſculi*, eadem ſunt ſigna, quæ anginæ nunc non proponendæ.

Quod ſi adeſt *vlcus in palato*, apparet aperto ore.

Si *eroſum* ſit *operculum* ex quacunque re acri accepta, mordicatio ſentitur in ea parte, & vox eſt rauca, & tuſſicula excitatur.

Quod ſi *obiectum aliquod externum* viam impediat, id ex relatione baberi poterit, vt cum duriorem offam, aut nucleum deglutierint.

Quod ſi adſit *intemperies*, cognoſcetis his ſignis, quia imbecillitas deglutiendi eſt æqualis per totum œſophagum, nullus adeſt dolor, nullum impedimentum, & erecta ceruice melius degluriunt, quam ſupini. B Quod ſi adſit *impedimentum ex tumore*, ipſimet patientes ſentiunt cibum deſcendentem, deinde vero redeuntem, & in eo loco impedimentum & dolorem ſentiunt. Et ſi *tumor* ſit *inflammatorius*, adeſt dolor inſignis, febris & ſitis. Si *tumor* ſit *durus*, imodicus eſt dolor & affectio antiqua.

Si adſit *vlcus ab aceto & alia quacunque re acri vel acida*, irritationem ſentiunt, ſanguinem & pus reiiciunt, aliquando etiam membranularum portiones.

Coaleſcentiam cognoſcetis, ſi poſt vlceris ſigna iam ceſſante pure & ſanguine deglutitionis vitium augeatur.

§. *V. Prognoſtica,* C

HÆc omnia maximum ægris inferunt periculum. Nam *ſine deglutitione nemo viuere poteſt*. Nihilominus datur aliquod *deglutitionis impedimentum, ex cauſſa plerunque inſanabili*, ex luxatione ſcilicet vertebrarum ad intra, de qua mentionem non facio. Ceteræ cauſſæ ſunt maioris vel minoris periculi pro illarum diuerſitate. Nam & *coaleſcentia eſt inſanabilis*, vt *duri* quoque *tumores*. Idcirco curationem illarum cauſſarum aggredi oportet, quæ ſunt ſanabiles.

§. *VI. Curatio.*

IN curandis *Oeſophagi vitijs* verſabor circa cauſſas, quæ meatum impediunt. Et ſi hæc D cauſſa fuerit viſcida pituita, frequenti curabitur vſu *oxymellis ſimplicis, clyſteribus acribus, & deriuatione facta ad nares per ſternutamenta.*

Quod ſi fuerit ſpina infixa vel acus, vel numiſma, aut ſimile quod ſolidum & durũ, quod ab humiditate impleri & extendi non poſſit, optime conducunt *larga potio, aut iuris, aut aqua thermalis, aut ſeri lactis, vel olei*. Sed ſi id, quod impactum eſt, fuerit ſubſtantia, quæ ex humiditate impleri & extendi poſſit, eligenda ſunt illa, quæ incidendi & exſiccandi facultatem obtineant: Idcirco conducit *oxymel ſcyliticum, aqua Tettutiana commiſtum, aut in defectu huius aqua ſulphurea, aluminoſa, quæ habent rationem impedimentum in œſophago amouendi.*

Quod ſi fuerit in ſuperiori œſophagi parte, aliquando *impoſita cerea candela oleo illita* E impedimentum deturbatur. Interim vt dilatetur meatus, conueniunt *cucurbitulæ ſine ſcarificatione occipiti & ſcapulis impoſitæ*: Conueniunt emplaſtra ex emollientibus conflata, ex *mucilaginibus, oleis & pinguedinibus, butyro. farina ſeminis lini ſubactis*: & ſi diu perſiſtat impedimentum, vt nutriri non poſſint, *clyſteribus* nutriantur. Admittit hunc nutriendi modum Aetius, Celſus, Cælius Aurel. præter recentiores multos, quamuis Aloyſius Mõtella *epiſt. 10.* oppoſitum tueatur.

Quod ad INFLAMMATIONEM pertinet, quia, vt dixi, huius curatio proponetur in ſermone *de vitijs ventriculi*, hoc tempore illud tantum moneo propter Auic. qui conſulit, vt *in principio inflammationis œſophagi dorſo apponantur frigida & ſtiptica medicamenta, vt repellatur fluxio*. F Quod ad locum pertinet, conuenit cum Gal. *13. meth. 17. in fine* ſcribente, *in affectibus œſophagi dorſo medicamenta eſſe adhibenda*: Sed materia medicamenti frigida & aſtrictoria *mihi* non placet.

Primo quia *ſpinalis medulla & nerui omnes ex frigido medicamento poſſint imbecillitatem & forte obſtructionem integram contrahere.*

Secun-

A Secundo, quia *cum œſophagus multum diſtet a cute exſiſtente media ſpina, ratio perſuadet frigida extrinſecus admota repellere humorem ad locum affectum.*

Tertio, quia *inflammatio, aut eſt in membrana exteriore aut in interna: ſi in illa, propelletur humor ad interiora, quod eſt magnum malum: Si in hac, repellentia ad locum illum non peruenient.*

Adde, quod *vix, ac ne vix quidem fieri poteſt, vt inflammatio Oeſophagi incipiens ſtatim deprehendatur. Itaq; ſi iam principij tempus præterijt, non eſt opus reprimentibus.* Quare potius digerentia, aut ſuppurantia, *vt infra dicemus,* ſunt adhibenda huic loco.

Si fuerit *vlcus,* optime ſanatur epota *aqua Theriacana,* & in huius defectu componenda medicamenta *detergentia & ſiccantia,* quæ paulatim accipiantur, & propterea, quod ad
B modum componendi, accipiendum Galeni conſilium *4. meth. 7.* vbi in his caſibus vtendum præcipit medicamentis *exſiccantibus & adſtrictoriis,* vt *roſis, balauſtijs, hypociſtide, corticibus granatorum.* Admiſceantur *emplaſtica glutinoſa,* quæ medicamento conſiſtentiam tribuunt, *vt amylum, tragacantha, Gummi Arabicum.* His permiſcenda ea omnia, quæ aut *vlcera ſanant,* aut *intemperies,* aut *inflammationes.* Quare me confero ad affectus oris ventriculi.

CAP. V. *DE VITIIS ORIS VENTRICULI.*

OS ventriculi *quædam* patitur *ſymptomata communia, alia* vero *propria.* Et communia quidem ſunt in duplici differentia: aut *aliis conſentientia,* aut *alijs quoq; conuenientia.* Per *conſentientia* intelligo *Diſpnœam, Vertiginem, Carum, Melancholiam,*
C *Palpitationem, Syncopen.* Per *alijs conuenientia* intelligo *dolorem.* Nam *dolor* non tantum *ori ventriculi,* quantum etiam *toti corpori ipſius ventriculi* atq; aliis partibus conuenit. Communia etiam ſunt *toti ventriculo & ori eius Singultus, Nauſea, Vomitus:* Propria autem *quæ ad appetentiam cibi & potus pertinent.* Nunc ad tractationem *de Dolore* animum conuertam.

CAP. VI. *DE DOLORE ORIS VENTRICULI.*

NOmine *doloris* nunc complector *Cardialgiam, Cardiogmum, Cardiacam, Anxietatem, & proprium ventriculi dolorem.* Quomodo diſtent hæc inter ſe, nunc
D audietis.

Cardiogmos idem ſonat, quod *cordis morſus.* Per *cor* autem voce antiquis vſitata in præſentia *os ventriculi* intelligimus, Gal. *plur. locis, plenius 2. de decret. c. 8.* Eſt cardiogmos *morſus oris ventriculi,* qui differt a CARDIALGIA, quod hic morſus ſit leuior, habeat interualla, & ſit quaſi via ad futuram Cardialgiam. Differre hæc duo inter ſe patet apud Gal. *primo de cauſ. ſymp. c. 7.* vbi inter vitia oris ventriculi ponit *Cardialgiã & Cordis morſum.*

Notandum præterea, *morſum* ſignificare non tantum *dolorem,* ſed etiam *motum facultatis expultricis concitatum ad vomitionem futurum.* Galen. *in comment. 30. prima prorhet. In com. 30. 3. progn. in comm. 17. aph. 4. partic.* vbi inquit, *cordis morſum eſſe ſignum vomitionis futuræ.*
E Et Gal. *3. de nat. facult. 12.* inquit *ex affectu, quem Cardiogmon vocant, cognoſci vitium facultatis expultricis oris ventriculi irritatæ.*

Cardialgia vero eſt *dolor mordicatiuus grauior, continuus, in quo facultas expultrix vſq; adeo ſuccumbit propter doloris vehementiam, vt non habeamus ex cardialgia futuri vomitus ſignum, ſicuti ex Cordiogmo.*

§. II. *Cauſſæ cardiogmos & cardialgiæ.*

FIt autem vtrumq; ex vna & eadem cauſſa, ſenſu ſcilicet mordicationis fientis, aut *ex ore ventriculi nimium ſenſibili,* aut *ex vehementia cauſſæ.* Eſt os ventriculi ſenſibile nimium aut *a natura,* aut *propter vlcus.* Vehementia cauſſæ eſt poſita aut *in qualitate acida,* aut *ſalſa,*
F aut *acri,* aut *punctoria.* Acida eſt duplex: aut *Pituita,* aut *Bilis atra.* Dico *bilem atram,* quia Gal. *lib. de plenitud. c. xi.* naturalem melancholiam dicit non eſſe acidam. Salſa eſt *pituita,* aut *cibus* vel *potus aſſumtus.* Acris eſt aut *humor* aut *cibus,* vel *potus* ſiue *naturalis* ſiue *corruptus.* Humor eſt *bilis quæcunq;.* Cibus & potus naturaliter acres ſunt *cepæ, allium, aromata, potiones medicamentoſæ.* Ex corruptione vero ad nidorem facta ſiue propter *calorem ventriculi,* ſiue propter *ciborum proprietatem,* idem humor acris generatur.

Cauſſa pungens ſunt *Vermes, qui aſcendunt ad ipſum os ventriculi.* Iſti omnes aut *in ventriculo generantur*, aut *aliunde tranſmittuntur.* A

Generatur quidem & tranſmittitur a cerebro *pituita acida & ſalſa*: Tranſmittitur tantum, non generatur *melancholia ipſa ſed illius ſeroſitas*, cuius meminit Galenus *3. prorhet. 38. & 5. de loc. aff. 7.*

Bilioſus humor omnium maxime cardialgiam facit: aliquando *in ventriculo generatur*, aliquando *ſuſcipitur*, aliquando *attrahitur*, aut aliunde *tranſmittitur*. Generatur autem *non omnis ſpecies, ſed illa, quæ aut porracea, aut æruginoſa dicitur*, cuius meminit Galenus *lib. de atr. bil. c. 2 & 2 progn. 39.* vbi ſcribit, *illam produci ex quadam ciborum proprietate, vt braſſica, porro & ſimilibus.* Suſcipitur *propter inſignem oris ventriculi imbecillitatem.* Fit autem hæc imbecillitas, aut *propter magnum cerebri vulnus*, Hipp. *6 aph. 50.* teſte, quibus cerebrum præciſum eſt, *febrem & bilis vomitum* ſuperuenire neceſſe eſt. Idem fit *ex quacunq; oris ventriculi intemperie.* Attrahitur autem & propter *dolorem*, & propter *calorem*, & propter *alimẽti defectum*, teſte Gal. *3. de nat. facult. 13.* inanitum ventriculum quaſi animal prauos & a iecore & ab aliis infernis partibus ſuccos ad ſe trahere. Mittitur autem vel *a toto, vt in febribus præſertim tertianis, ſub acceſſionis initium*, aut *a iecore* vel *intemperato*, vel *mala conformatione affecto.* Eſt autem intemperies calida vel *naturalis*, vel *aſcititia.* Mala autem conformatio eſt mala ſituatio meatus veſicæ felleæ, *teſte Gal. 2. de Temp. 6. & 4. acut. 27. & ſecundo artis medic. 75.* B

Præter has cauſſas diximus *Cardialgiam etiam fieri* ex VERMIBVS. Nomine *vermium* non tantum intelligo *teretes, & oblongos*, qui in inteſtinis geniti ad os ventriculi aſcendunt, ſed etiam *omnia illa animalia* complector, *quæ ſcribunt auctores in ventriculo gigni ad modum erucæ.* Sic enim Anton. Beniuen. *de admirandis cap. 88.* poſt ingentes ventriculi dolores *eiectam eſſe materiam quæ vermem erucæ ſimilem in ſe continebat.* Idipſum ſcribit Hieron. Capucin. *in ſuo com. de lumbric. c. 33.* Idcirco Ambroſ. Paræus *lib. 24. caput. 19.* ſcribit *aliquando eiectum vermem erucæ ſimilem.* *Vlcus ventriculi*, ex quo fiunt etiam *Cardialgia*, fit ab omnibus humoribus erodentibus, vel *poſt diſruptum abſceſſum*, vel propter *medicamentoſas qualitates ſuſcept.* aut deniq; propter *venenum intus genitum.* C

§. *III. Cardiaca nomen ac natura.* D

HActenus de *Cardialgia cauſſis*, tranſeo nunc ad *Cardiacam.* Et nomine *Cardiaca* non intelligo *ſyncopen ex ore ventriculi factam*, ſicut accipit Soranus, Eraſiſtratus, atq; alii referente Cœlio Aureliano *2. de acut. 30. & 33.* ſed *affectum* accipio *pluribus quidem notum, ſed neminis integre deſcriptum*: propterea nos huius naturam ex ipſa rei euidentia deſumemus.

Celſus mihi inter ceteros videtur melius hunc affectum deſcripſiſſe *lib. 3. cap. 19.* qui ait: *Cardiacam eſſe totius corporis imbecillitatem cum ſudoribus propter oris ventriculi languorem.* Nomine *imbecillitatis totius corporis* intelligit *omnes facultates naturales imminutas*, vt propterea hic affectus non ſit *ſyncope*, ſed habeat *propenſionem ad ſyncopen*: Et quanquam *actio motrix* ſit imminuta, (ſunt enim valde debiles) eſt tamen eo tempore deprauata. Iſti enim ſtare loco (neſciunt) nõ poſſunt, iacent in cubili, neq; in eo vno & eodẽ ſitu vix aliquo ſpatio temporis manent: huc atq; illuc iactantur: propterea *anxij, inquieti & implacidi* paſſim apud Medicinæ ſcriptores dicuntur, vt poteſtis videre paſſim apud Gal. noſtrũ *7. aph. 56. 4 acut. 46. & 1. de humor. 17.* E

Si quis quærat: *Quamobrem, cum ſint debiles, tantopere agitari poſſint & agitentur?* Hanc proponit Magiſter noſter Gal. *primo de mot. muſcul. c. vlt. in fine*, dum ſcribit, *huiuſmodi Cardiaces & anxios propter imbecillitatem omnem cauſſam noxiam moleſte ferre, & propterea frequẽti illa corporis motione tentare noxiam cauſſam excutere.*

Eſt quoque *deiectio facultatis naturalis*, vt propterea habeant *appetentiam deiectam*, *cibum* continere non poſſint, *extrema* ſemper habeant *frigida*, *ſudor* tamen *vnctuoſus* circa faciem, collum & thoracem perpetuo abundet, *pulſus* ſint quidem *frequentes* (nam *hic affectus ſemper eſt cum febre acuta*) ſunt tamen valde *parui & languidi*, plerunq; *inæquales.* F

§. *IIII. Locus affectus.*

Locus

A LOcus affectus eſt *os ventriculi*: ſed ad differentiam *Cardialgiæ* & *Cordis morſus* cauſſa no-
xia eſt in ipſis tunicis impacta, & præter impactionem deſtruit robur huius partis, quæ
cum ſit *ſedes appetentiæ* & *communionem* habeat vſq; adeo *inſignem cum cerebro & corde*, ſubla-
to huius partis robore, cadit facultas naturalis, & debilitatur inſigniter vitalis & ani-
malis.

§. V. *Cauſſa Cardiacæ.*

HIc vero languor oris ventriculi, vt docuit Galenus *5. de locis affectis c. 2.* fit aut ex *magnis*
B *intemperantiis*. In cardiaca vero, quæ eſt cum febre acuta, locum potiſſimum habet
intemperies calida, quæ natiuum huius partis calorem fundit & humiditatem colliquat.
Fit quoq; ex *inflammatione* & ex *quocunq; alio tumore*, aut ex *magno vlcere*, aut ex *venenata
qualitate*. Propterea Gal. *7. aph. 56.* loquens de hac anxietate, quam ego *Cardiacam* voco,
ſcribit illam *potius referendam eſſe in proprietatem humoris, quam copiam*, quaſi dicat in
venenatam qualitatem. Et propterea Alex. Trallian. *l. 7. c. 9.* Cardiacæ cauſſam inquit *humo-
res acres & venenatos*, addit etiam *vermes*. Inflammatio ſiue ſit legitima, ſiue ſpuria, inter
has cauſſas reperitur ex Hipp. & Galen. *4. acut. 47.* vbi eſt mentio *anxietatis, implaciditatis*,
quæ ſequitur cardiacos ex inflammatione pituitoſa oris ventriculi. Harum cauſſarum
meminit auctor introductorii & Finit. Medicarum, qui Galeno aſcribuntur, & Aet. *libr.*
C *9. c. 5.* inflammationis meminit.

Puto auditores hunc affectum illum eſſe, quem recentiores quidam Medici Ger-
mani *ardorem ventriculi* nominarunt, putantq; eſſe affectum antiquis ignotum, quod ta-
men falſum eſt. Ex his poteſtis colligere, quid ſit anxietas abſq; Cardiaca.

§. VI. *De anxietate.*

ANxietatis nomen, quam doloris ſpeciem diximus, non vno & eodem modo ſem-
per accipitur. Aliquando enim *animi perturbationem inſignem* ſignificat, de qua hic
non eſt ſermo. Quando autem accipitur pro *corporis morboſo ſtatu*, dupliciter accipi con-
ſueuit, aut *viribus exſolutis & languentibus*, aut *ore ventriculi affecto*. Gal. *1 progn. 16. 2. prorhet.
44.* Nos hic nomine *angoris* illum intelligimus, qui fit vitio oris ventriculi, & quia hoc vi-
D tium poteſt eſſe aut *compoſitum*, aut *ſimplex*: Compoſitum cum cardialgia, cum cardiaca
affectione. De hoc iam ſatis dictum eſt. Nunc erit ſermo de ſimplici.

Simplex anxietas igitur ſiue *angor*, qui etiam inquietudo & implaciditas dici poteſt,
vt colligitur *ex primo prognoſt. 16. & 4. acut. 47.* eſt *dolor grauatiuus oris ventriculi cum agitatione
corporis ex humore frigido multo tunicis oris ventriculi imbibito*. Dicitur *dolor*, qua in re ſequi-
mur Galenum *3. de decretis c. 6.* qui hac in parte Chryſippum laudat dicentem, *anxietatem
eſſe dolorem*. Et ad differentiam Cardialgiæ diximus eſſe *dolorem grauatiuum*: Ille enim
eſt mordicatiuus. Addidi, *cum inquietudine ac agitatione corporis*. Nam iſti quoque propter
pondus rei moleſtæ huc atque illuc mouentur, vt moleſtiam fugiant. ;. Ad differentiam
cardiacæ affectionis diximus, cauſſam eſſe *frigidum humorem & multum oris ventriculi impa-
E ctum*. Nam vt intellexiſtis cardiaca habet pro cauſſa *vlcus, inflammationem, venenatos hu-
mores*, & propterea Hipp. *7. aph. 56.* hanc ſpeciem anxietatis inquit curari vino aquæ æ-
qualiter commiſto.

CAP. VII. *DE DOLORE VENTRICULI ſpecialiter ſumto.*

DOlor autem *ventriculi diſtinctus a iam propoſitis humoribus* ille eſt, qui in omnibus aliis
ventriculi partibus fieri conſueuit ore excepto. Habet hic dolor has ipſas cauſſas,
quas iam recenſuimus, *Inflammationes, Abſceſſus, humores frigidos, mordicantes, inæquales
F intemperies, Flatum extendentem*. De his omnibus Galenus in *comment. 22. aph. 7. part.*
vbi ſcribit, *dolores ventriculi, qui medicamentis non cedunt, ſed diu perſiſtunt, nullo commiſſo
errore, aut ex inæquali intemperie, aut ex inflammatione in abſceſſum tranſeunte fieri poſſe*,

HIc calor *ſpiritus* propter *quatuor cauſſas*, vel *refrigeſcit* vel *exſtinguitur*. 1. *Eſt alteratio con-* A *traria qualitatis*. 2. *Suffocatio*. 3. *Marcor ſeu defectus alimenti*. 4. *diſſolutio ſeu digeſtio caloris*.

Quod ad primum, quicquid ſenſerit Fernel. & alii recentiores cū eo, qui *lib. 5. c. 12.* ſcribit, *syncopen nunquā fieri ex intemperie*: Hoc vobis ſtatuendum, *nihil facilius innatam caliditatē poſſe refrigerare q̃ contrariā qualitatem, frigidā ſcil. ſiue extrinſecus, ſiue intrinſecus occurrat*. Extrinſecus quidē, vt *ſit aere valde frigido & gelido, qua ratione in montibus niuoſis reperiuntur homines huic maxime obnoxii, aut propter potū frigidum, præcipue in illis, qui nimiū itinere, aut alia cauſſa ſunt calefacti*. Sic ſcribit Ant. Beniuen. *lib. de admir. cap. 37.* quendā poſt *exercitationem vehementem epoto vitro gelidiſſima aqua* in ſyncopen incidiſſe, quā ſtatim mors excepit. Internæ cauſſę ſunt *vſus opii, mādragora, & alterius ſucci valde frigidi, dūmodo cōfertim in cor agat*. B

Suffocatio aūt fit vel a cauſſa *interna*, vel *externa*. *Interna* vel per *eſſentiam*, vel per *conſenſum*. Per *eſſentiam*, vt in corde retinente vapores & ſanguinē, vel ꝓpter impedimentum in magna arteria obortū, vel in arteria venali, aut in vena arteriali, ſiue impedimentū ſit obſtructio, ſiue tumor, aut ex calculo, aut ex carnea ſubſtantia, aut ex callo. Per conſenſum fit ſuffocatio aut tranſmiſſo humore ex toto corpore, vel iecore, per venas & arterias in ipſum cor, ſiue fuerit ſanguis multus, ſiue craſſus, viſcidus, pituitoſus vel melancholicus, q̃ deinde vel propter copiā, vel propter craſſitiē in venis illis ſtabiliatur, & imōobilis reddatur, & quaſi gelu contrahat. Huius meminit Petr. Salius *4. lib. de intern* vbi ſcribit, *in duab. puellis hac ſyncope defunctis ſe ſanguinē inueniſſe in vaſis illis amplis vſq; adeo craſſum & tenacem, vt prima parte manu arrepto totū ſanguinē, q. gladiū ex vagina extraxerit*. Huius ſyncopes ēt Hip. *4. acut. 20. & ſeq. tex.* meminit, vbi loquitur de venarum interceptionibus. C

Fit quoq; ſuffocatio propter *pulmones*, ſiue tuberculum aut abſceſſus in illis diſrumpatur, in quo ſanies ad cor effluit, vel influit, quemadmodū ēt aliqñ fit propter *Anginā ſuppuratam*, aut in *empyemate*, vel *peripneumonia*. Propterea dicebat Hipp. *7. aph. 8. A tuberculi introrſum ruptione, &c.* Fit quoq; *ex pulmonib.* ſuffocatio, cum *pleni craſſis & viſcidis ſunt humoribus*. Aliquando aūt hoc fit vitio *muſculorum thoracis, aut neruorum thoracem mouentium, aut deniq; vitio cerebri ſiue apoplexia laboret, ſiue alio conſimili affectu*. Fit quoq; conſenſus *ob ore ventriculi in bulima, in febre illa ſyncopali, humoroſa vocata, in qua os ventriculi, & arteria conſequenter a multa, & frigida materia abſidentur, vt calor ſuffocetur innatus*. Deniq; fit conſenſus, *ab vtero ſiue humorem, ſiue vaporem tranſmittente, ſiue hic vapor & humor ſit ex ſanguine, ſiue ex ſemine, aut alio putri humore, vel cum, vel ſine occulta qualitate*. D

Cauſſa aūt extrinſeca eſt aut *aer inſpiratus*, aut *animi affectus*. Aer inſpiratus eſt *calidus humidus in balneo, aut calidus ſiccus ac fumoſus, vt in laconico, & vbi fumus carbonū, aut venenatus, ſiue arte fiat, vt in ſuffumigio ex cinnabari, ſiue ſit naturalis locus, vt eſt antrū quoddā Neapoli: vel alia quadā venefica cauerna*: Animi affectus *ſuffocationē inducunt, cū calor ipſe ſanguinis confertim ad cor venit, id q́ fit in ſubito & vehementi timore aut mærore; quandoq; ēt ex ira: quamquam n. in ira motus fiat, & ad interiora & ad exteriora; aliquando tamen plus poteſt triſtitia concepta ex damno, in qua ſpiritus contrahuntur, quam poſſit deſiderium vindicta, in quo expanduntur*.

Defectus pabuli nil aliud eſt, q̃ *defectus ſpirituū*. Deficiunt aūt ſpiritus aut *vitio facultatis*, aut *vitio materia*, aut *quia ipſi digeruntur & euacuantur, vel ꝓpter cauſſam internā, vel externā*. Vitiū facultatis eſt *inſignis aliqua intemperies* ipſius ſubſtantiæ ſolidæ cordis, aut *inflāmatio, velut eryſipelas, abſceſſus & vlcus, vel alius tumor frigidus*. Hæc omnia exſoluunt robur E facultatis generatricis ſpirituū, vt, quanq̃ iſti morbi, nō ſint ꝓpria & imēdiata ſyncopes cāa, quatenus tñ ſpiritus deficiūt, ſunt ſyncopes cauſſæ, h. e. ſunt cauſſæ mediatæ, interueniēte ſcil. facultatis defectu. Huius rei meminit Gal. *5. de loc. aff. c. 2. 2. aph. 41. 1. ad Glauc. 14. & lib. de pulſ. ad Tyr. c. 11.* Nomine *defectus facultatis* non intelligo *omnimodū defectū*: ſed tñ *diminutionē*. Nā *ꝓpria facultatis diminutio ſiue ēt defectus* omnes magnos cordis morbos ſiue intēperies, ſiue morbos in mala conformatione ſeu cōpoſitione, ſiue in ſoluta vnitate ſequūtur. At vero vbi facultas iſta ſpirituū generatrix ꝓrſus abolet̄, nō ſyncope, ſed mors ſuccedit. Syncope itaq; ex defectu ſpiritus ꝓ læſā & diminutā facultatē ſpirituū genitricē gignit̄. Deficit ēt ſpiritus ex *defectu materia*: Mãa eſt *ſanguis*, & *aer*. Sanguis dupliciter dicitur F deficere, *aut quia corruptus & impbus generatur. aut quia* euacuat̄. *Gignitur* corruptus *ꝓp cauſſas venenatas*: *Gignitur* imꝓbus *ꝓpter vitiū ſāguificationis iecoris, vt in cachexia & hydrope*. Euacuatur *in ſuppurgationib. omnibus, in hæmorrhagia nariū vulnerū, & ſi alia ſimiles ſunt. Deficit* aer *vbi ꝓhibetur inſpiratio. Prohibet̄ aūt. vt dixi in* c. de palp. *vel ob pulmonū vitia, vel ꝓpter muſculos & neruos thoracē mouētes, vel ꝓpter cerebrū affectū, vt in apoplexia, caro, &c. Deficit* ſpiritꝰ ex cāa externa, *vt in pfuſo gaudio, metu vehemēte, Venere, inedia & vigiliis*. Ex cāa interna *quoq; dolorib.*

A ſcilicet ingentibus oris ventriculi, & coli inteſtini, neruoſarum partium. Diſſoluitur
quoq; ex *omni euacuatione* aut ventris, aut vrinæ, aut ſudoris, aut aquæ, aut puris. Propter-
ea vbi ſecãtur hydropici, aut empyici, ſi tota aqua, vel pus ſimul excernatur, vel mors, vel
ſyncope ſuccedit. *7.aph.44.45.*

Quarta & vltima cauſſa eſt *Diſſolutio*, quæ pariter fit aut a *vehementiori caliditate*, ſicut
maior flamma minorem ſurripit, vt contingit in febribus ardentiſſimis, ſiue ex *commu-
ni venarum putredine*, ſiue ex *partium principalium inflammatione*. Huc quoq; ſpectat ſynco-
pe ex humoribus tenuibus oborta, quam Arabes vocant *ſyncopen minutam*, de qua Gal.
12.meth.4.& 6. Oriuntur n. ex bilioſis humoribus os ventriculi vellicantibus, propter
quos ſpiritus digeruntur, & toto corpore rarefacto, vt docet Gal. *12.meth.5.& 6.* ſpiritus &
B humores per vniuerſum corporis habitum difflantur & digeruntur.

Hæ ſunt *veræ ſyncopes cauſſæ*, tam mediatæ, quam immediatæ: Quib. nullo modo ad-
denda eſt *ſpirituum aggregatio in corde*. Etenim ſpirituum aggregatio, quæ ſyncopen facit,
ſuffocationem ſequitur, alias cauſſas non item. Sunt inter recentiores, qui non recte ſe-
cuti mentem Auic. & Auenzoar. *tract.12.c 3.* qui ſcribit *in ſyncope fieri ſpirituum aggregatio-
nem in corde*. Hinc multi loquiunt, *non fieri poſſe, quando fiat aggregatio, quæ ſit in cauſſa, vt cor-
poris partes extremæ destitutæ maneant calore*. Ego diſſentio & dico, *aggregationem ſpirituum
non eſſe cauſſam*: Imo tantum abeſt, vt ſpirituum aggregatio ſit cauſſa, vt potius a ſyncope
liberet. Vbi aggregantur ſpiritus abſq; cauſſa ſuffocante, neq; ratione cauſſæ aggregan-
tis, neq; ſpiritus aggregati, videre poteſtis ſyncopen adeſſe: Forte ob dilatationẽ cordis.
C Dilatatio cordis, calor cordis, proprietas ſubſtantiæ.

Ego contra; *vbi dilatatur cor, ibi permanet calor; & non poteſt adeſſe ſyncope.*

Defectus caloris *in toto* non eſt ſyncope; Neceſſe eſt; vt calor *in corde* extinguatur,
a quatuor ſcilicet dictis cauſſis.

In ſyncope *ex lætitia*, ex *humoribus tenuibus* humores diffundi, non aggregari con-
ſtat. Quomodo ergo ſemper aggregabuntur ſpiritus in corde ad ſyncopen faciendam.

§. IV. *De ſignis diſtinctiuis.*

S*igna* ſyncopes alia ſunt *Diſtinctiua*; alia *Prognoſtica*. *Diagnoſtica* n. non ſunt proponen-
da, quia *ex diſtinctiuis* colliguntur. Hæc vero *diſtinctiua* aut ſunt *diſtinctiua affectionũ ſimiliũ*,
D aut *cauſſarũ*, aut *locorũ affectorũ*. Affectiones ſimiles ſunt *Caros*, *Apoplexia*, *Præfocatio vteri*. Di-
ſtinguitur *ſyncope a caro*, quia *in ſyncope* vel *tollitur*, vel *valde minuitur* ſpiratio; in *caro ſeruatur*.

Diſtinguitur ab *apoplexia* reſpiratione, quia in *apoplexia* reſpiratio deprauatur; In
ſyncope tollitur. Et ſi quæ eſt apoplexia ſine reſpiratione, tunc eſt connexa cum ſyncope.

Diſtinguitur a *Præfocatione vteri*, quia hæc abſq; ſyncope non tollit ſenſus internos,
non functiones principes, non mutatur color faciei.

Diſtinguitur deniq; *ab his omnibus* ſudore. Nam in ſyncope, vt docuit Gal. *3 de ſymp.
cauſ.2.* ſudor frigidus erumpit: In his tribus affectibus minime.

Diſtinguitur ſyncope *ſecundum ſuas quatuor cauſſas*, hoc modo: Si fiat ex refrigera-
E tione, *pulſus aut ſunt aboliti, aut omnium paruiſſimi rariſſimi & tardiſſimi; Totum corpus refrige-
ratur, vix ſudor apparet; Cauſſa refrigerans præceſſit.*

Si adſit ſuffocatio, *pulſus ſemper ſunt inæquales, inordinati, intercepti*: Et ſi ſuffocatio ſit
ex ſanguine, *venæ ſunt turgidæ, facies rubicunda, præceſſit retentio excretionis ſanguinis conſuetæ.*
Si fiat ſuffocatio ex pulmonibus, *præceſſit pulſus inæqualis*, ſicuti Antipatro Medico *4.de loc.
aff.c.vlt.* aut præceſſit *orthopnœa*, vel *peripneumonia*, vel *angina*, vel *pleuritis ſuppurata*, vel *hy-
drops pulmonum*. Quod ſi ſuffocatio ſit ex *ore ventriculi*, præceſſit *nauſea, vomitus, ſingultus,
bulimos, color faciei eſt plumbeus, vel liuidus, ſubtumidus*, imo, vt dicebat Gal. *12.met.c.3.* & ven-
ter ipſe ſubtumidus eſt. Si vterus ſuffocationis ſit cauſſa, aut *pceſſit menſiũ retentio*, aut *ſecũdi-
na*, vel *adeſt fœtus mortuus in vtero, vel mola, atq; ideo regio vteri aut tumida, aut indurata apparet.*
F Quod ſi fiat ſyncope ex defectu facultatis ſpirituũ generatricis, aut ex defectu pabuli,
pulſus ſemper ſunt omnium paruiſſimi, ſed frequentiſſimi: ideo aut formicoloſi ſunt, aut vermiculoſi
ita Gal. *lib. de pulſib. ad Tyron. c.11.* ſcribit. Et ſi vitium facultatis ſit, *etiam extra acceſſionem pul-
ſus ſunt paruiſſimi & frequentiſſimi*, & propterea *ſæpius in ſyncopen incidit palpitatione laborans.*

Diſtinctio autem *intemperaturarum & aliorum morborum corporis* petenda eſt ex ſu-

perioribus in palpitatione. Si *deficiat ſanguis propter iecoris vitium*, cognoſcetis ex cachexia & hydrope. Si vero deficiat *propter euacuationes*, id habebitis ex relatione. A

Si propter *venenum* aut adeſt febris peſtilens, aut inſpiratione aerem attraxerunt venenatum, vel biberunt deleterium pharmacum, vel præceſſit morſus venenatus.

Si *deficiat aer*, facile cognoſcetis ex morbis iam dictis, impedientibus motum pulmonis & thoracis, orthopnœa ſcil. & aliis. Pariter, ſi *deficiat ſpiritus* ex aliqua cauſſa externa, aut ex dolore vehementi, aut nimio ſudore, vel alia euacuatione ſimili, omnia hæc habentur ex relatione adſtantium.

Deniq; cognoſcetis *cauſſam ſpiritus diſſoluentē*, qñ adſit febris aliqua ardētiſſima, ſiue ex īflamātione, ſiue ex maligna humorū in venis omnib. vel ſaltē cordi ꝓximis putredine. B

De *venenis* dixi quomodo cognoſcantur, quod præter hanc ſyncopen a venenis alia quoque inferuntur ſymptomata ante ipſam ſyncopen, vt *liuorem, nigredinem, refrigerationem, vomitiones*, & alia id genus ſimilia.

§. V. *Prognoſtica.*

EST omnis *ſyncope affectus lethaliſſimus*, præcipue illa, q̃ *connexā habeat aliquā viſceris inflammationē*. Dicebat Gal. *12 met. c. 6.* eos nunquā euadere poſſe, qui ex tali cauſſa ſyncopē incurrant. Neq; minus lethalis eſt *ſyncope ex vitio cordis eſſentiali* facta, de quo ſcribit Hipp. *2. aph. 41.* eos, qui frequenter, & ſine manifeſta cauſſa animo deficiunt, repente interire.

§. VI. *Curatio.*

C

IN curanda ſyncope quædam ſunt agenda *tempore acceſſionis*, quædam *extra acceſſionem*.

In *acceſſione* ſemper vnico caſu excepto *primo ſymptomati incumbendum*, i. e. viribus recuperandis, deinde vero *ipſi cauſſæ, propter quam* vires vel *nimia refrigeratione*, vel *ſuffocatione*, vel *marcore*, vel *diſſolutione* labuntur.

Caſus vero, in quo primū & per ſe cauſſæ incumbendū, eſt, *quādo ſyncope fiat a ſanguine ſuffocante* ꝓpter arteriarū & venarū plenitudinem, in quo caſu *ſtatim ſecanda eſt vena*, ipſomet acceſſionis tempore, vt docuit nos Gal. & Hipp. *4. acut. 23. 24.*

Et quanquam Trincauellius oppoſitam tueatur ſententiam, qui ēt in ſuffocatis viribus ſanguinis miſſionem timet, nihilominus Gal. noſter *& loc. cit. & lib. de morb. cauſ. c. 3.* aperte docet; *Calorem ſuffocatum non alia ratione melius tranſpirare, & propriā vim recuperare, quam ſublato onere.* Itaq; *ſtatim* mittendus ſanguis. *Parce* autem mittatur. Nam ſublata ſyncope, & *paululum refectis viribus*, præſeruationis tempore *repetenda eſt vena ſectio*. D

Excepto hoc caſu ſymptomati primum incumbendum, vt ſcilic. *calor & ſpiritus reficiatur*, & cauſſa noxia adimatur.

Reficiuntur ſpiritus aut *alimentis*, aut *odoramentis*.

In ſyncope vinum eſt dandū quatuor exceptis caſibus.

Sint *Alimenta* tenuis & ſpirituoſæ ſubſtantiæ. *Vinum* in omnib. cōuenit; & quod ſcribit Gal. *1. ad Glauc 14.* in ſyncope *vinum eſſe dandum quatuor caſibus exceptis: Inflammatione, febre ardente, dolore capitis & delirio*, de præſeruatione intelligendum. Nam in ipſa ſyncope, præterquam, quod *indicatio, quæ a virib. ſumitur, reliquas omnes ſuperat*, accedit ēt, q. tunc *calore extincto, neq; febris, neq; inflammatio augetur, neq; vapores caput petunt*. Sunt aūt *vinum* in cauſſa frigida cum humorib. craſſis *generoſum, ſubdulce, antiquum, fuluum, æſtate frigidum, hyeme calidum*. In intemperie calida ex humoribus bilioſis ſit *ſubauſterum*, vt aliquam habeat vim propellendi humores bilioſos ab ore ventriculi. Conueniunt quoque *deſtillata, oua ſorbilia*. E

Ex odoramentis præcipue, quæ recipiunt *moſcum & ambram*, quæ in omni ſyncope conueniunt, *vterina* excepta, in qua graues, ac praui narib. odores ſunt apponendi, conuenit odor *panis recentis, maluatici, carnis aſſæ, cariophyllis ac cinamomo perpuncta*.

Vt vero occurratis cauſſæ in ipſa acceſſione ſingulæ ſunt diſtinguendæ. Nā ſi ſyncope fiat *ex refrigeratione*, os aperiendū, & *aqua ardens, aut vinū Hippocrat.* in os infundendum, lingua & palatū *Diaſynapi, theriaca, mithridato, caſtoreo* illinenda. Cordi *pannus ſericius tinctus grano coccineo, maluatico madefactus & cariophyllis, cinnamomo, atq; nuce moſcata inſperſus*, apponi debet: Idipſum in initio ex *Theriaca*, aut *mithridato, maluatico diſſolutis*, facere licet. F

Quod ſi *ſpiritus* ſint *ſuffocati*, agendū reuellentib. *frictionibus, ligaturis, cucurbitulis, ſinapiſmis, ſuppoſitoriis*, quandoq; ēt *clyſterib*. Et fluente materia *ab infernis in cor*, reuulſiones ſiūt ad inferna. Si fluxio fiat *a capite aut thorace*, brachiis reuulſiones adhibeant͂: in quo caſu cōueniunt etiam *clamores, vellicationes, euulſiones pilorū, barbæ, apprehenſio nariū*, cuius meminit

A Gal.*1.ad Glauc.14.* Iuuat *apprehenſio narium*, ſi ſit ſyncope ex ſuffocatione, vt melius ſpirent patientes, & calor melius euentetur. Et in eundem finem *naribus adhibeantur*, quæ craſſos humores attenuant, *acetum acerrimum, pulegio, arigano, caſtorea incoctum*. Præcipue vero iuuat hoc, ſi ſuper *lamina ignita inſpergatur & fumus reſpiatur.*

Quod ſi fiat ex *diſſalutiane* ſyncope, occurrendum cauſſæ ſpiritus diſſoluenti non vnico modo, ſed multiplici. Nam ſi fiat ex *nimia lætitia*, aut *nimio ſudore*, curis refrigeranda & adſtringenda *ventilationibus & flabellationibus, frequentibus inſperſionibus aqua frigida, alteratiane aeris per refrigerantia, folia ſalicis, raſarum, nymphea, myrthi.*

His non conferentibus, *vniuerſa cuti adſtrictoria* adhibeantur, *oleum roſaceum, omphacinum myrtino commixtū*, cui addantur *terra Cimolia*, aut *Lemnia*, aut in iis ſudorib. & *Gypſum*.

B Quod ſi digerantur ſpiritus, vel propter *aluifluxum*, aut *ſanguinis* per *hæmorrhoides*, vel *menſes*, aut propter (per) *vomitum*, aut per *nares*, hæc omnia prædicta ſunt lethalia. Nam fluxiones augent. Itaq; ſiue fluat *aluus*, ſiue *menſes* aut *hæmorrhoides*, *ſuperiores partes* vinciantur, fricentur, *cucurbitulæ illis* admoueantur: Si fluant menſes, *mammis*: Si aluus, *ventriculo* aut *vmbilico*, aut *brachiis* affiganrur, ſicuti facta fluxione per *nares* cucurbitulæ ſunt affigẽdę aut *lieni* aut *iecori*, prout ex dextra, vel ſiniſtra fluxerit ſanguinis copia, omnesq; reuulſiones ad *inferiora* faciendæ, *Gal.1 ad Glauc.c.14.* Sed præter *reuulſiones* occurrendum etiam accommodatis remediis ipſam fluxionem *adſtringentibus*, de quibus non eſt præſentis loci diſputare.

Quod ſi ſpiritus digerantur propter vitium *iecoris non probe ſanguificantis*, in hoc caſu eſt curatio in *corroborantibus* facultatem ſanguificatricem.

C Si fiat ex *veneno*, huic occurrendum. Omnia *venena* rediguntur ad quatuor capita. *1.* Aut *ex aere inſpirato*, vt in aere peſtilenti. 2. Aut *morſu* infliguntur. *3.* Aut *intrinſecus* accipiuntur, vt Arſenicum. 4. Aut *ipſo in corpore generantur* ex prauis ſuccis, ex improbo victu. Singulis propria conueniunt *alexipharmaca*, vt *Theriaca*, *Mithridat*. atq; alia.

Si diſſoluantur ſpiritus ex *facultate cordis vitiata*, propter intẽperies, audiſtis *in tract. de palpitatione*, qua ratione vnicuiq; intemperiei ſit occurrendum. Atq; ideo cum hæc de curatione ſufficiant tempore acceſſionis, iam tranſeundum ad præſeruationem.

§. *VII. Præſeruatio a ſyncope.*

D EXtra ſyncopes acceſſionem, vt *præſeruentur* patientes, duo præcipue ſunt agenda: I. vt *cauſſa adimatur*. II. vt *vires ita cõfirmentur, vt non facile ipſius noxiæ cauſſæ iniuriã ſentiant.*

Quod ſpectat ad *cauſſarum ablationem*, moneo hąc in parte multa nobis eſſe prætermittenda. Itaq; ſi ſyncope fiat *ex plenitudine ſanguinis*, obſtruente ipſas arterias, duo ſunt notanda: Primũ, *vt extra acceſſionem ſanguis largius mittatur, quam in acceſſione ipſa, in qua moderate euacuandus eſt.* Alterũ eſt, vt *ſanguis ipſe craſſus & viſcidus attenuetur ſed aliquando quidẽ attenuantibus medicamentis & incidentibus, nonnunquam vero, imo plurimis ſeroſam humiditatem augentibus.* Itaq; in hoc caſu ad ſanguinem attenuandum conuenit aut *aqua hordeacea*, aut *potus ſeri caprini*: aut ſi vires non ſint validæ, ... præbeatur *ius pulli alteratum incidentibus*, aut

E *refrigerantibus*, aut *temperatis*. Sunt autem refrigerantia, *acidum citri, limonum, ſyrupus de acido citri, ſyrupus acetoſus ſimplex, radix graminis, pentaphyllũ, cuſcuta, capillus veneris, atq; id genus.*

Si fiat ſyncope ex *inflammatione viſcerum*, vnum habeo quod *moneam* propter Gal. qui *in lib. 1.ad Glauc.c.14.* ſicut & *12.meth.c.6.* prohibet in his caſib. *vinum.* Auditores, aperte profitetur Gal. *eos qui laborant ſyncope cum interna inflammatione viſcerum deploratos eſſe.* Quid igitur *vinum* prohibet? *Inflammatio*, dicet quiſpiam, *augebitur*. Fateor, *ſi vinum ſit generoſum.* Concedi poteſt *vinum oligophorum*. Gal. *vina* illa, de quibus antea mentionem fecerat, prohibuit *fulua, generoſa*: Hæc non conueniunt: *Tenuiora, in caſu potiſſimum deplorato, ſunt concedenda.*

Circa ſyncopen, quæ fit ex *humoribus craſſis*, quam Gal. *12.meth.c.3.* curat *frequentib.*

F *frictionibus, inunctionib. mulſa, oxymelite, hyſſopo alteratis, vel perfuſione ex oleo de abſynthio, vin ipſius abſynthii, diatrii piperei, & id genus.*

Moneo quantum ad hæc auxilia pertinet, *non ſemper frictiones illas aſperas eſſe administrandas ſed tunc tantũ, quando humor crudus quidem fuerit, non tamen prorſus corruptus.* Nam fatetur idem Gal. *1.ad Glauc.14. & 12.meth.c.13.* in hac humorũ corruptione *nullam, aut exiguam eſſe ſalutis ſpem, eo, quod humores corrupti ad benignum amplius reduci non poſſint.* Datur

aliquando humor adeo corruptus, cuius coctio exſpectanda non eſt. In hoc igitur caſu A
tantum abeſt, vt frictiones iuuent, vt prorſus obſint. Nam *corruptus humor non eſt ducendus*
in venas, ſed potius paulatim per ſuppoſitorio, per clyſteres, per benigniora medicamenta purgandus.

Circa *localia medicamenta* vnum *moneo*: Prohibet Gal. *1. ad Glauc. 4.* Localia medica-
menta ante humorum euacuationem, & tamen idem Gal. *1. ad Glauc. 14.* concedit in mul-
ta pituitæ copia circa os ventriculi collecta *oleum de abſynthio.*

Hac in parte vobis illud notandum: *Localia medicamenta ante humoris excretionem aut*
eſſe digerentia, aut calefacientia, & ſimul adſtrictoria. Digerentia omnio ante humorũ excretio-
nem ſunt *ſuſpecta.* De his dicebat Gal. *12. meth. 3. Ex percuſſionibus importunis viſcerum in-*
flammationes excitari. At vero *calidum medicamentum* moderate adſtringens fouet calorem B
natiuum, & nouam prohibet humorum fluxionem.

Tertio *notandum* circa hanc ſyncopes differentiam ſpectari *viuendi rationem.* Nam
Gal. in *ſyncope humoroſa* præcipit *victum tenuiſſimum*, vſq; ad ſeptimum. Concedit *ſalam*
mulſam, aut oxymel cum infuſione aqua, ptiſanam vel alicam. Hæc regula non eſt perpetuo ob-
ſeruanda. Nam *ſi loquitur in præſentia de humoribus craſſis, qui ſæpe ſæpius inferunt ſyncopen, qui*
fieri poteſt, vt vſq; adeo tenuis victus vſq; ad ſeptimum abſq; ſyncope ab ægris ſuſtineri poſſit? Obſer-
uandi igitur ſunt *patientis pulſus*, qui ſi *inæquabiores* & *minores* fiant, Medicum monent, vt
cibum præbeat, & *vinum* exhibeat.

Quod ſi ſyncope fiat ex *humoribus bilioſis & acribus*, circa hanc partem, *Moneo*, Gal.
voluiſſe *hos vomitu eſſe eliciendos*: propterea præbet *hydraleum.* Hæc regula tunc tantũ locũ C
habet, cum ipſi humores acres *ori ventriculi* ſunt impacti: ſi *in fundo* contineantur, non
ſunt ducendi ad os ventriculi, cum *tantum ſenſibile ſit cauſſa ſyncopes*, ſed per inferiora edu-
cendi. Ad eductionem vero probatur *ipſum oleum amygd. ad ℥ vi. vel Caſſia, vel Clyſteres*
molles. In hoc etiam caſu maxime ſolliciti eſſe debetis de corroborando ore ventriculi
per adſtrictoria & frigida, vt eſt *vinum granatorum, cotoneorum, agreſto, ſuccus ribes*: Quæ o-
mnia adminiſtrari poſſunt aut per *offam panis* in his ſuccis tinctam, aut per *Cannam.* Nu-
triendi quoque ſunt iſti patientes, ſi circuitus febrium habuerint paulo ante *acceſſionem*,
quanquam id in aliis caſibus ſit prohibitum: Nutriantur autem cibo aliquo craſſi ſucci
non facile alterabili, vt eſt *alica* vel *oryza*, ac præbeatur vel *vinum*, vel *fructus adſtringens*,
citoneum, vel quid tale. D

In *ſyncope ex fluxionibus variis*, in qua *ligatura* conueniunt ad reuulſionem, moneo
ligaturas iſtas minime vehementes eſſe debere, dicebat Gal. *1. ad Glauc. c. 14.* huiuſcemodi liga-
turas perinde humorem ad ſe attrahere, ſicut hæc affectio, ex qua fit ſyncope. q. d. Galen.

Deniq; ſi ſyncope fiat ex *dolore*; varii vero cum ſint loci dolentes, varia erit curandi
ratio: De his, qui pertinent ad *ventriculum, Ileon, Colon, inteſtina, parteſq; naturales*, hoc anno
verba faciemus. Quod ad alios pertinet, poteſtis legere rationẽ curandi *12. meth. 18. 1. ad*
Glauc. 15. etiam ſi ibi verba fiant de dolore capitis. Hæc de cauſſis expugnandis.

Notate: In *tempore præſeruationis* non tantum eſſe cuſtodiam habendã virium, quæ
in ſpiritu ſunt repoſitæ, ſed etiam illarum, qui reſident in humoribus, & partibus ſolidis, E
& propterea non tantum *cibus quidam ſolidus* eſt præbendus, verum etiam omnes partes
principes, *cor, cerebrum, iecur*, propriis remediis internis & externis muniendæ ſunt. De
iis, quæ ad cor attinent, *tam calidis, quam frigidis, tam internis, quam externis*, in palpitatione
ſupra diximus, ſatis etiam dicemus in ſequenti de aliis.

CAP. III. *DE AFFECTIBVS PARTIVM naturalium.*

NAturalium partium, quarum vitia aggredimur, alia *generationi*, alia *nutritioni* inſer-
uiunt. De *famulantibus generationi in mulieribus* ſaltem priuatim hoc anno verba fa- F
ciemus. De ceteris nunc ſermonem aggredior, & a *nutritioni ſeruientibus* exordior.

§. *II. De partibus nutritioni famulantibus.*

EX his partibus quædam *alimentum recipiunt*, nonnullæ *præparant*, aliæ *conficiunt*, non-
nulla *excremẽta recipiunt & expurgant*: reliquæ vero prædictis *inſeruiunt. Recipit alimen-*
tum gula, *præparat* ventriculus; *Conficit* iecur: *Expurgant craſſum primæ concoctionis excrementũ*

intesti-

A Inteſtina, *craſſum vero ſecundæ concoctionis* lien, *bilioſum* veſica fellea, *ſeroſum* renes & veſica. Ceteræ quæ *inſeruiunt*, ſunt hæ: *Meſenterium*, quod omnia viſcera dorſo alligat, & meſaraicas munit: *Omentum*, quod ventriculum calefacit: *Peritonæum*, quod omnia viſcera cõtinet, vt *muſculos* prætermittam, qui ad excrementorum expulſionem faciunt.

Incipiemus a *vitys gulæ*, quem Græci *œſophagon*, alii aliquando *ſtomachum* vocant, teſte Gal. *5. de loc. aff. 5.*

CAP. IV. *DE VITIIS GULÆ.*

B HÆc pars quanquam ſit via quædam & *ingreſſus* & *egreſſus*, nunc tamen a nobis conſiderabitur tanquam via *ingreſſus*, ad quam ſpectat DEGLVTITIO, quæ tribus modis vitiatur: *Deprauate, Diminute, Ablate.*

DEPRAVATA DEGLVTITIO duobus conſiderari poteſt modis: Primo: *ratione improportionati quod deglutitur*: Altero *ratione modi deglutiendi*: Primum modum prætermittam.

Deprauata deglutitio ratione modi eſt, cum quæ in os recipiuntur, per nares reiiciuntur. Cauſſa huius deprauatę deglutitionis eſt triplex.

§. II. *Cauſſæ deprauatæ deglutitionis.*

C TRiplex, inquam, eſt: Aut *magnum vlcus palati*, in quo caſu cibus ingreditur in foramẽ vlceris & facta inſpiratione alimentũ in nares deducitur: Altera cauſſa: *Aliquando eſt vlcus vel eroſio in operculo*: Nam vbi eroſa eſt hæc particula, cibaria potiſſimum liquidiora ingrediuntur aſperam arteriam pro aliqua ſaltem parte, & ſic tuſſi ſuperueniente cibus & potus per nares reiicitur. Tertia cauſſa eſt de qua loquitur Gal. *5.* de loc. aff. *5. anguſtia circa principium œſophagi.* Eſt autem hæc anguſtia non tantum cauſſa *deprauatæ deglutitionis*, ſed etiam *ablatæ & diminutæ*. Neq; enim cibaria, aut potulenta œſophagum ingrediuntur. Itaq; ablatæ & diminutæ deglutitionis cauſſas percurramus.

§. III. *Cauſſæ diminutæ & ablatæ deglutitionis.*

TOllitur aut diminuitur deglutitio, aut *propter vitia gulæ conſiderata vt eſt via*, aut *propter vitia eiuſdem conſiderata vt eſt inſtrumentum.* Vt eſt via, anguſtatur, occluditur vel *pro-*
D *pter errorem externum, os, nucleum, ſpinam, craſſam pituitam*: Aliquando *propter morbum, ſiue ſit tumor, ſiue caro adnata, ſiue coaleſcentia ex vlcere.* Vt organum conſideratur adhuc vel vt *animale*, vel vt *naturale*: Vt *animale* ratione *muſculorum laryngis*. Hi enim muſculi deglutitioni inſeruiunt, quatenus attollunt laryngem, qua ſublata gula deprimitur, & cibus ſuperius exſiſtens ad interiora detruditur. Illi *muſculi laryngis* non funguntur ſuo officio, aut *quia in paralyſin incidant*, aut *quia tumore afficiantur, vt in angina.* Quod ſi conſideretur, vt *organum naturale*, habet facultatem attractricem & expultricem. Itaque vbi facultas attractrix, vel expultrix, aut *imbecilla redditur* propter aliquam intemperiem, aut *impeditur* propter vlcus, vel propter inflammationes, aut humores frigidos, neque attractio, neque expulſio fieri poteſt conueniens. Eſt aliquando cum deglutitio vitiatur propter *inſignem*
E *ventriculi inappetentiam*, in quo caſu non mouetur facultas attractrix. Sed hoc eſt vitium ventriculi.

Sed quia aliquando contingit, vt deglutiantur *potulenta*, & non ſolida, quandoque melius *ſolida* deſcendant, horum cauſſæ perpendendæ & proponendæ.

Deſcendit facilius *cibus ſolidus*, quam *potus* quando vlcus aliquod adſit, vel in palato, vel in operculo, vel in œſophago. Vlcus enim facilius irritatur ab ipſo potu, quã a cibo.

Secundo deſcendit facilius *res potulenta*, quando adſit anguſtia *ex tumore*, ſed non occupante totum œſophagum. Tertio deſcendit *potus*, non autem *cibus*, quando *muſculi Epiglottidis* ſunt reſoluti. Nam res potulenta tanquam liquida, tametſi non adſit hæc vis impellens, ſponte deſcendit. Idem contingit, quando infirma eſt facultas attractrix, vel
F expultrix propter intemperiem. Contra citius deſcendit *ſolidus*, quando pituita craſſa ſit deglutitionis impedimentum. Tunc enim cibus ſolidus ſibi viam parat, detrudit craſſitiem, id quod liquidæ potio facere non valet.

§ IV. *Signa cauſſarum diſtinctiua.*

COgnoſcitur ſponte ſua vnaquęq; deglutitionis vitiorum differentia. *Cauſſæ* vero ſic diſtinguuntur,

Si ſit *paralyſis muſculorum laryngis* immoto exſiſtente gutture potulenta deſcendunt. A
Quod ſi adſit *Conuulſio*, eleuatur quidem larynx, ſed cum dolore, neque ad libitum deprimitur.

Si *inflammati* ſint *muſculi*, eadem ſunt ſigna, quæ anginæ nunc non proponendæ.

Quod ſi adeſt *vlcus in palato*, apparet aperto ore.

Si *eroſum* ſit *operculum* ex quacunq; re acri accepta, mordicatio ſentitur in ea parte, & vox eſt rauca, & tuſſicula excitatur.

Quod ſi *obiectum aliquod externum* viam impediat, id ex relatione haberi poterit, vt cum duriorem offam, aut nucleum deglutierint.

Quod ſi adſit *intemperies*, cognoſcetis his ſignis, quia imbecillitas deglutiendi eſt æ- B
qualis per totum œſophagum, nullus adeſt dolor, nullum impedimentum, & erecta ceruice melius deglutiunt, quam ſupini. Quod ſi adſit *impedimentum ex tumore*, ipſimet patientes ſentiunt cibum deſcendentem, deinde vero redeuntem, & in eo loco impedimentum & dolorem ſentiunt. Et ſi *tumor* ſit *inflammatorius*, adeſt dolor inſignis, febris & ſitis. Si *tumor* ſit *durus*, imodicus eſt dolor & affectio antiqua.

Si adſit *vlcus ab aceto & alia quacunq; re acri vel acida*, irritationem ſentiunt, ſanguinem & pus reiiciunt, aliquando etiam membranularum portiones.

Coaleſcentiam cognoſcetis, ſi poſt vlceris ſigna iam ceſſante pure & ſanguine deglutitionis vitium augeatur.

§. *V. Prognoſtica,* C

HÆc omnia maximum ægris inferunt periculum. Nam *ſine deglutitione nemo viuere poteſt*. Nihilominus datur aliquod *deglutitionis impedimentum, ex cauſſa plerunq; inſanabili*, ex luxatione ſcilicet vertebrarum ad intra, de qua mentionem non facio. Ceteræ cauſſæ ſunt maioris vel minoris periculi pro illarum diuerſitate. Nam & *coaleſcentia eſt inſanabilis*, vt *duri* quoque *tumores*. Idcirco curationem illarum cauſſarum aggredi oportet, quæ ſunt ſanabiles.

§. *VI. Curatio.*

IN curandis *Oeſophagi vitijs* verſabor circa cauſſas, quæ meatum impediunt. Et ſi hæc D
cauſſa fuerit viſcida pituita, frequenti curabitur vſu *oxymellis ſimplicis, clyſteribus acribus, & deriuatione facta ad nares per ſternutamenta.*

Quod ſi fuerit ſpina infixa vel acus, vel numiſma, aut ſimile quod ſolidum & durũ, quod ab humiditate impleri & extendi non poſſit, optime conducunt *larga potio, aut iuris, aut aqua thermalis, aut ſeri lactis, vel olei.* Sed ſi id, quod impactum eſt, fuerit ſubſtantia, quæ ex humiditate impleri & extendi poſſit, eligenda ſunt illa, quæ incidendi & exſiccandi facultatem obtineant: Ideirco conducit *oxymel ſcyliticum, aqua Tettutiana commiſtum, aut in defectu huius aqua ſulphurea, aluminoſa, qua habent rationem impedimentum in œſophago amouendi.*

Quod ſi fuerit in ſuperiori œſophagi parte, aliquando *impoſita certa candela oleo illita* E
impedimentum deturbatur. Interim vt dilatetur meatus, conueniunt *cucurbitulæ ſine ſcarificatione occipiti & ſcapulis impoſita*: Conueniunt emplaſtra ex emollientibus conflata, ex *mucilaginibus, oleis & pinguedinibus, butyro. farina ſeminis lini ſubactis*: & ſi diu perſiſtat impedimentum, vt nutriri non poſſint, *clyſteribus* nutriantur. Admittit hunc nutriendi modum Actius, Celſus, Cælius Aurel. preter recentiores multos, quamuis Aloyſius Mõtella *epiſt. 10.* oppoſitum tueatur.

Quod ad INFLAMMATIONEM pertinet, quia, vt dixi, huius curatio proponetur in ſermone *de vitijs ventriculi*, hoc tempore illud tantum moneo propter Auic. qui conſulit, vt *in principio inflammationis œſophagi dorſo apponantur frigida & ſtiptica medicamenta, vt repellatur fluxio.* Quod ad locum pertinet, conuenit cum Gal. *13. meth. 17. in fine* ſcribente, *in affectibus œſophagi dorſo medicamenta eſſe adhibenda*: Sed materia medicamenti frigida & aſtrictoria *mihi* non placet. F

Primo quia *ſpinalis medulla & nerui omnes ex frigido medicamento poſſint imbecillitatem & forte obſtructionem integram contrahere.*

Secun-

A Secundo, quia *cum œſophagus multum diſtet a cute exſiſtente media ſpina, ratio perſuadet frigida extrinſecus admota repellere humorem ad locum affectum.*

Tertio: quia *inflammatio, aut eſt in membrana exteriore aut in interna: ſi in illa, propelletur humor ad interiora, quod eſt magnum malum: Si in hac, repellentia ad locum illum non perueniunt.*

Adde, quod *vix, ac ne vix quidem fieri poteſt, vt inflammatio Oeſophagi incipiens ſtatim deprehendatur. Itaq; ſi iam principij tempus prætereat, non eſt opus reprimentibus.* Quare potius digerentia, aut ſuppurantia, *vt infra dicemus,* ſunt adhibenda huic loco.

Si fuerit *vlcus*, optime ſanatur epota *aqua Theriatiana*, & in huius defectu componẽda medicamenta *detergentia & ſiccantia*, quæ paulatim accipiantur, & propterea, quod ad
B modum componendi, accipiendum Galeni conſilium *4. meth. 7.* vbi in his caſibus vtendum præcipit medicamentis *exſiccantibus & adſtrictoriis*, vt *roſis, balauſtijs, hypociſtide, corticibus granatorum.* Admiſceantur *emplaſtica glutinoſa*, quæ medicamento conſiſtentiam tribuunt, *vt amylum, tragacantha, Gummi Arabicum.* His permiſcenda ea omnia, quæ aut *vlcera ſanant*, aut *intemperies*, aut *inflammationes.* Quare me confero ad affectus oris ventriculi.

CAP. V. *DE VITIIS ORIS VENTRICULI.*

OS ventriculi *quædam* patitur *ſymptomata communia, alia* vero *propria.* Et communia quidem ſunt in duplici differentia: aut *aliis conſentientia*, aut *alijs quoq; conuenientia.* Per *conſentientia* intelligo *Diſpnœam, Vertiginem, Carum, Melancholiam,*
C *Palpitationem, Syncopen.* Per *alijs conuenientia* intelligo *dolorem.* Nam *dolor* non tantum *ori ventriculi*, quantum etiam *toti corpori ipſius ventriculi* atq; aliis partibus conuenit. Communia etiam ſunt *toti ventriculo & ori eius Singultus, Nauſea, Vomitus:* Propria autem *quæ ad appetentiam cibi & potus pertinent.* Nunc ad tractationem *de Dolore* animum conuertam.

CAP. VI. *DE DOLORE ORIS VENTRICULI.*

NOmine *doloris* nunc complector *Cardialgiam, Cardiogmum, Cardiacam, Anxietatem, & proprium ventriculi dolorem.* Quomodo diſtent hæc inter ſe, nunc
D audietis.

Cardiogmos idem ſonat, quod *cordis morſus.* Per *cor* autem voce antiquis vſitata in præſentia *os ventriculi* intelligimus, Gal. *plur. locis, plenius 2. de decret. c. 8.* Eſt cardiogmos *morſus oris ventriculi*, qui differt a CARDIALGIA, quod hic morſus ſit leuior, habeat interualla, & ſit quaſi via ad futuram Cardialgiam. Differre hæc duo inter ſe patet apud Gal. *primo de cauſ. ſymp. c. 7.* vbi inter vitia oris ventriculi ponit *Cardialgiã & Cordis morſum.*

Notandum præterea, *morſum* ſignificare non tantum *dolorem*, ſed etiam *motum facultatis expultricis concitatum ad vomitionem futuram.* Galen. *in comment. 30. prima prorhet. In com. 30. 3. progn. in comm. 17. aph. 4. partic.* vbi inquit, *cordis morſum eſſe ſignum vomitionis futuræ.*
E Et Gal. *3. de nat. facult. 12.* inquit *ex affectu, quem Cordiogmon vocant, cognoſci vitium facultatis expultricis oris ventriculi irritatæ.*

Cardialgia vero eſt *dolor mordicatiuus grauior, continuus, in quo facultas expultrix vſq; adeo ſuccumbit propter doloris vehementiam, vt non habeamus ex cardialgia futuri vomitus ſignum, ſicuti ex Cardiogmo.*

§. II. *Cauſſa cardiogmos & cardialgiæ.*

FIt autem vtrumq; ex vna & eadem cauſſa, ſenſu ſcilicet mordicationis fientis, aut *ex ore ventriculi nimium ſenſibili*, aut *ex vehementia cauſſæ.* Eſt os ventriculi ſenſibile nimium aut *a natura*, aut *propter vlcus.* Vehementia cauſſæ eſt poſita aut *in qualitate acida*, aut *ſalſa*, aut *acri*, aut *punctoria.* Acida eſt duplex: aut *Pituita*, aut *Bilis atra.* Dico *bilem atram*, quia Gal.
F *lib. de plenitud. c. xi.* naturalem melancholiam dicit non eſſe acidam. Salſa eſt *pituita*, aut *cibus* vel *potus aſſumtus.* Acris eſt aut *humor* aut *cibus*, vel *potus* ſiue *naturalis* ſiue *corruptus.* Humor eſt *talis quicunq;.* Cibus & potus naturaliter acres ſunt *cepæ, allium, aromata, potiones medicamentoſæ.* Ex corruptione vero ad nidorem facta ſiue propter *calorem ventriculi*, ſiue propter *ciborum proprietatem*, idem humor acris generatur.

Google

A LOcus affectus eſt *os ventriculi*: ſed ad differentiam *Cardialgiæ* & *Cordis morſus* cauſſa noxia eſt in ipſis tunicis impacta, & præter impactionem deſtruit robur huius partis, quæ cum ſit *ſedes appetentiæ* & *communionem* habeat vſq; adeo *inſignem cum cerebro & corde*, ſublato huius partis robore, cadit facultas naturalis, & debilitatur inſigniter vitalis & animalis.

§. *V. Cauſſæ Cardiacæ.*

HIc vero languor oris ventriculi, vt docuit Galenus *5. de locis affectis c. 2.* fit aut ex *magnis*
B *intemperantiis*. In cardiaca vero, quæ eſt cum febre acuta, locum potiſſimum habet intemperies calida, quæ natiuum huius partis calorem fundit & humiditatem colliquat. Fit quoq; ex *inflammatione* & ex *quocunq; alio tumore*, aut ex *magno vlcere*, aut ex *venenata qualitate*. Propterea Gal. *7. aph. 56.* loquens de hac anxietate, quam ego *Cardiacam* voco, ſcribit illam *potius referendam eſſe in proprietatem humoris, quam copiam*, quaſi dicat in *venenatam qualitatem*. Et propterea Alex. Trallian. *l. 7. c. 9.* Cardiacæ cauſſam inquit *humores acres & venenatos*, addit etiam *vermes*. Inflammatio ſiue ſit legitima, ſiue ſpuria, inter has cauſſas reperitur ex Hipp. & Galen. *4. acut. 47.* vbi eſt mentio *anxietatis, implaciditatis*, quæ ſequitur cardiacos ex inflammatione pituitoſa oris ventriculi. Harum cauſſarum meminit auctor introductorii & Finit. Medicarum, qui Galeno aſcribuntur, & Aet. *libr.*
C *9. c. 5.* inflammationis meminit.

Puto auditores hunc affectum illum eſſe, quem recentiores quidam Medici Germani *ardorem ventriculi* nominarunt, putantq; eſſe affectum antiquis ignotum, quod tamen falſum eſt. Ex his poteſtis colligere, quid ſit anxietas abſq; Cardiaca.

§. *VI. De anxietate.*

ANxietatis nomen, quam doloris ſpeciem diximus, non vno & eodem modo ſemper accipitur. Aliquando enim *animi perturbationem inſignem* ſignificat, de qua hic non eſt ſermo. Quando autem accipitur pro *corporis morboſo ſtatu*, dupliciter accipi conſueuit, aut *viribus exſolutis & languentibus*, aut *ore ventriculi affecto*. Gal. *1 progn. 16. 2. prorhet. 44.* Nos hic nomine *angoris* illum intelligimus, qui fit vitio oris ventriculi, & quia hoc vi-
D tium poteſt eſſe aut *compoſitum*, aut *ſimplex*: Compoſitum cum cardialgia, cum cardiaca affectione. De hoc iam ſatis dictum eſt. Nunc erit ſermo de ſimplici.

Simplex anxietas igitur ſiue *angor*, qui etiam inquietudo & implaciditas dici poteſt, vt colligitur *ex primo prognoſt. 16. & 4. acut. 47.* eſt *dolor grauatiuus oris ventriculi cum agitatione corporis ex humore frigido multo tunicis oris ventriculi imbibito*. Dicitur *dolor*, qua in re ſequimur Galenum *3. de decretis c. 6.* qui hac in parte Chryſippum laudat dicentem, *anxietatem eſſe dolorem*. Et ad differentiam Cardialgiæ diximus eſſe *dolorem grauatiuum*: Ille enim eſt mordicatiuus. Addidi, *cum inquietudine ac agitatione corporis*. Nam iſti quoque propter pondus rei moleſtæ huc atque illuc mouentur, vt moleſtiam fugiant. ?. Ad differentiam cardiacæ affectionis diximus, cauſſam eſſe *frigidum humorem & multum oris ventriculi impa-*
E *ctum*. Nam vt intellexiſtis cardiaca habet pro cauſſa *vlcus, inflammationem, venenatos humores*, & propterea Hipp. *7. aph. 56.* hanc ſpeciem anxietatis inquit curari vino aquæ æqualiter commiſto.

CAP. VII. *DE DOLORE VENTRICULI ſpecialiter ſumto.*

DOlor autem *ventriculi diſtinctus a iam propoſitis humoribus* ille eſt, qui in omnibus aliis ventriculi partibus fieri conſueuit ore excepto. Habet hic dolor has ipſas cauſſas, quas iam recenſuimus, *Inflammationes, Abſceſſus, humores frigidos, mordicantes, inæquales*
F *intemperies, Flatum extendentem*. De his omnibus Galenus in *comment. 22. aph. 7. part.* vbi ſcribit, *dolores ventriculi, qui medicamentis non cedunt, ſed diu perſiſtunt, nullo commiſſo errore, aut ex inæquali intemperie, aut ex inflammatione in abſceſſum tranſeunte fieri poſſe*,

dummodo inflammatio ante abſceſſum patientem non interficiat. Sed prærer has alia quandoq; cauſſa dolores infert grauiſſimos, *Lapis* ſcilicet *in ventriculo genitus.* Cardanus 2. *Contr. tr. 5. cap 9.* in quo agit de venenis, ſcribit *ſe in duobus corporibus ſectis eorum, qui grauiſſimis vexabantur doloribus, lapides in ventriculo reperiſſe.* Humor dolorem faciens poteſt eſſe multiplex: Quandoq; in *cauitate*, quandoq; in *tunicis* continetur. A

§ II. *De differentiis dictorum omnium.*

HInc proprio Marte poteſtis varias doloris differentias haurire, a *Forma*, *Loco affecto*, *Cauſſis* deſumtas: Præterquas ſunt, & aliæ a *Tempore* petitæ, vt quidam dolores ſunt *continui*, alii *intermittentes.* Iſti vero exacerbantur aut *ante cibum*, aut *ſtatim a cibo*, vel 5. aut 6. horis ab aſſumto cibo. B

§. III. *Signa eorundem affectuum omnium.*

SIgna varias oſtendunt doloris *differentias*, diuerſas *cauſſas*, diuerſos *locos.*

Cardiogmum cognoſcetis, ſi morſus habeat quædam interualla, ſi adſint aliqua ſigna vomitionis futuræ a Galeno & Hipp. propoſita *4. aph. 17. 3 prognoſt 30.* vertigo ſcilicet tenebricoſa, tremor labii inferioris.

Cardialgiam cognoſcetis ex continua oris ventriculi mordicatione.

Cardiacam ex omnium virium languore, iactatione, extremorum refrigeratione, & vnctuoſo ſudore capitis, colli & thoracis.

Anxietas facile deprehenditur ex ſenſu grauitatis circa ventriculum, iactatione corporis cum virium robore. C

Dolor ventriculi diſtinctus a dolore oris ventriculi deprehenditur ex ſitu. Nam vbi dolet os, dolor circa ſpinam potiſſimum ſentitur in regione illa poſteriori, quæ reſpondet cartilagini ſcutiformi. Ceteri dolores ventriculi ſunt inferiores, & potius ad ſiniſtram partem tendunt, ſicut & pondus ventriculi.

Varietatem humorum ſic diſtinguetis. Si ſit *pituita acida*, ſimul cum morſu adeſt inſignis appetentia & frequens exſpuitio, iuuatur a calidis.

In *melancholico humore*, qui eſt *acidus*, adeſt quidem appetentia, ſed non iuuatur a calidis, & propterea mœrore ac timore vexantur.

Si *bilioſus* ſit *humor*, ſenſus doloris ceteris eſt vehementior, adeſt ſitis, amaritudo oris, inappetentia, nauſea, vertigo, bilioſi vomitus, ac deiectiones bilioſæ. D

Si *humor* ſit *ſalſus*, adeſt quidem ſitis, ſed non oris amaritudo, & quod per ſputum eiicitur, ſalſum eſt.

Si adſit *inflammatio*, ſigna omnia lethalia, febris ingentiſſima, ſitis, omnia ſymptomata Cardiaci affectus, ſyncope, quæ ſæpe ſæpius ſuccedit, Galeno auctore *lib. de pulſ. ad Tyron. c. 11.*

Quod ſi adſit *vlcus* præter excretionem ſanguinis & puris, præter nauſeam & vomitum, ſuccedit etiam ſenſus mordicationis ex quacunque re acida & ſalſa per os accepta.

Quod ſi adſit *flatus*, dolor eſt extenſiuus cum rugitu, & regio illa ventriculi manu appoſita tumida in modum follis inflati apparet. E

Si adſit *lapis*, dolor eſt continuus cum ſenſu grauitatis, neque vllis medicamentis cedit.

Si adſit *Abſceſſus*, ſignum abſceſſus accipitur ex inflammatione præcedente cum dolore perſeuerante. Sic dicebat Hipp. *7. aph. 22.* Habentibus dolorem diuturnum ſuppuratio.

Si *dolor* ſit *continuus*, materiæ impactæ eſt indicium in ipſis membranis, ſiue cum tumore, ſiue citra.

Quod ſi *habeat interuallum, vt exacerbetur ante cibum*, argumentum eſt doloris, qui ſit ex fluxione materiæ bilioſæ a iecore propter ſenſibilitatem oris ventriculi.

Si vero *exacerbatur ſtatim a cibo*, ſignum eſt materiæ bilioſæ aut acris, contentæ in fundo ventriculi, quę aſſumto cibo agitatur. F

Si *exacerbatur dolor poſt 5. aut 6. horas*, argumentum melancholiæ eſt, aut fluentis ab ipſo liene ad ventriculum, aut reſidentis in fundo ventriculi.

Quod ſi *longiora habeat interualla*, quandoq; *dierũ*, quandoq; *hebdomadarum*, poteſt fieri fluxio, vel a cerebro, vel ab vtero, vel a toto corpore, quarum partium affectus propriis ſignis ſunt diſtinguendi.

PROGN.

A

§. *IV. Prognoſtica.*

OMnes ſane ventrieuli dolotes magni quidem ſunt, ſed *lethaliſſima amnium Cardioca,* præcipue ſi ex vleere cum inflammatione prodeat. *Venenata* etiam *qualitas*, vt heri intellexiſtis, momeuto temporis interficit, ſicut & aliquando *vermes.* Ante tres annos *Ega vocatus ad puerum, refertum vermibus, 11. annorum, cui pilulas exhibui, mane cum reuerterer, erat mortuus, curaui aperiri ventriculum: inueni 33. vermes omnes dodrantales, omnes viuos, ori ventriculi adeo tenaciter inhærentes, vt vix auelli poſſent.*

§. *V. Curatio.*

B CVratio doloris ventrieuli vel dirigitur ad *cauſſam*, vel ad *ſymptoma.* Dum autem de *cauſſa* eſt ſermo; diſtiuguam ſermonem meum in partes tres, in quarum prima verba faciam *de omni materia abſq; tumore*: in ſecunda verſabor *circa inflammationem*: in tertia proponemus *curatianem vlceris.* Primam autem partem in duas ſubdiuidemus, prout materia vel *in cauitate* continetur, vel *in tunicis* eſt imbibita.

Loquemur primo de tractanda *materia non impacta.* In hac euratione indicationes deſumuntur a *Quantitate materiæ*, a *Motu*, a *Qualitate*, & ab ipſo *partis Affectu*, ſiue *pars ſit ventriculus ſuſcipiens*, ſiue *alia pars mittens.*

Ratione *quantitatis* materiæ opus eſt euacuare.

Ratione *motus* reuellere & deriuare.

C Ratione *qualitatis*, quia mordax eſt, oportet vti contemperantibus mordacitatem.

Hos ſcopos proponit Gal. *2. ſimplic. c. 14.*

Ratione *partis ſuſcipientis* opus eſt vti aſtrictoriis, & malam temperiem alterantibus, vt monet Gal. *7. meth ij.*

Quantitas humoris aut *vomitorijs*, aut *deiectorijs* imminuitur: *Vomitorijs* quando ad os ventrieuli aſcenderit. Sint vomitoria in materia biliosa *aqua tepida, ius tepidum, hydraleum.* Vomitoria in frigida materia debent componi ex *axymelite*, vt craſſitiem incidant, *ex oleo*, vt mordacitatem tollant, *ex iure*, vt facilem humoribus præbeant exitum. Grauiora dolente ore ventriculi non ſunt tentanda. In omnibus tamen, ſiue calidis, ſiue
D frigidis humoribus *amygdalinum oleum* tuto præberi poteſt ad vncias vj. vel viij, vt ſi vomitus non ſuccedat, aluus ſaltem deiiciatur vel moueatur.

Permiſcendum autem in frigidis humoribus *aleo* eſt *ipſum oxymel*: In calidis autem *ſuccus citri, aut limanum*: in ſalſa pituita *ſyrupus acetoſus.* Siut exempli gtara *olei* ℥ vj *oxymelitis* aut *ſucci*, aut *ſyrupi* ℥ j & ſ.

Si materia ad os ventriculi non aſcendat, ſed potius in fundo contineatur, per inferiora eſt ducenda, vel *medicamentis*, vel *clyſterijs*, vel *ſuppaſitorijs.*

De *medicamentis* ſit vniuerſale præceptum: *Laborante ventriculo medicamenta nunquam fortia eſſe eligenda*: primo *ne robur ventriculi diſſoluant.* Secundo *ne plus a longinquis partibus trahant, quam ab ipſa parte affecta educant.* Quod ſi multa ſit materia, diuidatur euacua-
E tio, atq; ideo ſi antiquus fuerit dolor ventriculi, in materia biliosa ego vti conſueui alternis diebus aut ʒ j *pilularum de tribus cum Rhabarb.* aut ʒ ß. *rhabarb. puluerizati* cum ℥ ſ. *ſuccori raſ.* aut tempore calidiore alternis diebus præbeo ℥ ß aut ʒ vj. *caſſiæ* hora vna ante prandiũ.

Quod ſi pituitoſus ſit humor, pari ratione exhibeo ʒ j. *pilularum maſtichinarum* hora vna ante cœnam.

In humore autem melancholico præbere conſueui *iuſculum*, aut *ex columbo*, aut *ex pulla*, in cuius ventre incoquuntur *polypodium*, *epithymum*, *& ſena*, ita vt ſingulis diebus ſex huius iuris vncias accipiant, quæ ʒ iij. illorum medicamentorum accipiant.

Quod ſi non fuerit affectus antiquus, poteſtis, puto, in his caſibus ſemel totam vacuare, & educere materiam.

Biliosam ℥ v. *ſyrup. roſ. ſolutiui.*

F Pituitam totidem vnciis *mellis roſati ſalutiui.*

Melancholiam vero hoc medicamento:

℞ *ſyrup. de polypad.* ℥ v.

diſſoluantur cum decoct. *cordial.*

Clyſteres quoq; varii pro varietate materiæ ſunt eligendi. In biliosa ſucco ſic paretur clyſter.

Digitized by Google

℞. *Viol. Malu. Beta an. M. ſ.* A
Hordei mundi p. t.
fiat decoctio ſ. a. Deinde
℞. *decoct. prædict.* ℔. j.
ſaccar. rub.
ol. violat. an. ℥iii.
Caſſ. extract. ℥vi.

In Pituitoſa & Melancholica in decocto accipiatis *Aniſum, Fœniculum, Chamomelum*, & loco *ſaccari Mel roſatum*, loco *olei violati chamomelinum*.

Quod ſi dolor fuerit ex materia flatuoſa, in hoc caſu omnium maxime *clyſteres* conueniunt, qui in hunc modum concinnantur. B

℞. *Aniſ. Fœnic. Dauci. an* ℥j.
Cartami ℥iij.
Pulegij, Origani an. M. ſ.
Flor. chamom. aneth. an. p. j.
f. decoct. ſ. a. Deinde
℞. *præd. decoct.* ℔. j.
Hiera pro clyſt. ℥vj.
ol. rut. Mell. roſ. an. ℥iij. M.

Suppoſitoria in quocunque dolore non ſunt ſpernenda. Omnia vero debent eſſe acria, quanquam humor ſit calidus. Nam ratione acrimoniæ diuertunt a ventriculo. Suppoſitorium ſic paratur: C

℞. *trochiſc. alhand.*
Diagrid. an. ℈. viij.
ſpec. hier. ℥ß.
ſalis gemm. ℈. x.
Mel. q. ſ. M & f. ſuppoſit. tria.

Poſtulante vſu imponatur vnum poſt aliud.

Sed ſi flatuoſa ſit ſubſtantia, ſic conficiatis ſuppoſitoria.

℞. *Cimin. Aniſ. Fœnic.*
ſem. rut. an ℥ß. D
Synap. Piper. an. ℈j.
ſpec. Hier. ℥j.
Mel. q. ſ. M. & f. ſuppoſ. 4.

Inde ad digerendum flatum conuenit aut humidum, aut ſiccum aliquod fomentum, ventriculo appoſitum.

Si humidum volueritis, erit tale

℞. *abſynth. menth. ſpic. an.* M. j.
Puleg. Calam. Orig. Dictam. an. M. ſ.
ſem. rut. fœnic. aniſ.
cimin. lin. fœnugr. an. ℥j. E
f. decoc. in ſ. q. aq. ſed in fin. decoc. adde *vin. albi odor.* ℔ iij. & facta forti expreſſ. per ſpongias f. foment.

Si hæc omnia exſiccata & calefacta in ſacco lineo ventriculo appoſueritis, ſiccum habebitis fomentũ. Præſtat tamen egregiam operam, & eſt admodum vulgare fomentum ex *cineribus* calidis poſitis in ſcutella cum aliquo linteo coopertа.

Aliquando autem inſperguntur *calidi cineres vino Maluatico*, & ſuperinfunditur *puluis Caryophyllorum, Cinnamomi & Piperis*. Et optime facit idipſum *Panis aſſus vino maluatico imbutus, & prædictis pulueribus inſperſus*.

Cucurbitula etiam magna, vel vmbilico vel ipſi patienti ventriculo appoſita, flatum mirifice digerit. F

Ceterum materia non tantum iſtis modis, ſed aliis quoq; eſt ab ore ventriculi, imo vniuerſo ventriculo deriuanda & reuellenda.

Primum quidem id fieri poteſt omnibus illis remediis, quæ extremas & externas partes calefaciunt, ſiue ſint *frictiones*, ſiue *balnea*, *aqua calentes*, ſiue ſint

A ſint *ſynapiſmi, drapaces*, aut *veſicantia*. Hęc enim omnia in dolore vētriculi conuenit e non modo colligitur ex Gal. *7. meth. c. 11 & 8. de compoſit. local. c. 4.* verum etiam ex antiquioribus Medicis, Sorano, Atchigène, Herophilo, Themiſone, referente Cœlio Aureliano *2. de acut. 38. & 40.* Et ſane quanquam materia dolorem faciens ſit calida, hæc tamen remedia calida, tanquam diuerſoria, reuellentia & attrahentia calorem ad partes extremas, in nullo caſu ſunt improbanda. Etenim iam propoſiti Medicinæ ſcriptores, quibus adhæret Celſus & Aetius in pura Cardiaca paſſione, in qua vires vſq; adeo ſunt collapſæ, in qua os ventriculi præ nimia humiditate exſoluitur, vtuntur hiſce medicamentis calidis ex *pyretro, pipere, pulpis cucurca, aliiſq; auxilijs non modo attrahentibus, ſed ſiccantibus.*

B Tandem reuulſio facienda eſt per *Cucurbitulas* & non *ſcarificatas* & *ſcarificatas*, per *ſectam venam*, vt monuit Galenus *7. meth. cap. 11.* ac confirmauit *8. de comp. local. 4.*

Debet quoque deriuari ad vias vrinæ, ad nates, ad os: Ad muſculos per CAVTERIA: aliquando etiam ad ipſos articulos, quanquam antea fuerint dolore aff. &i. Habetis Galen. *7. meth. cap. 11.* ſic diſputantem: *Conſiderandum eſt, an pars mittens humorem ad ventriculum ſit ignobilior parte ſuſcipiente, an vera ſit aque nobilis. Si locus mittens ſit ignobilior,* dicit Gal. *attrahendam eſſe materiam illam ad partem ignobilem. Itaque ſi dolor ventriculi prauenit a doloribus arthriticis, Medicus non verebitur relegare dolores ad priſtinum locum. Si ſunt aque nobiles, ſtudendum eſt vtriuſq; corrobarationi.*

C Difficilis admodum curatio doloris ventriculi facti a materia in tunicis impacta. Quandoquidem huiuſcemodi materia neque *Vomitorijs*, neque *Detectorijs*, neq; *Clyſteris*, aut *Suppoſitorijs*, vno verbo, non facile *reuulſorijs* cedit. Et quod maius eſt, per continuos dolores vſque adeo vires deiicit, vt quæ conueniunt, vix adminiſtrari poſſint.

Idcirco cum calida exſiſtente materia, adſit ſcopus mittendi ſanguinis, nihilominus & vehementia doloris, & vitium languor plerunque hanc venæ ſectionem prohibent. Id vobis manifeſtum fiat, ſi Galenum legatis *9. meth. cap. 5. ſub fin. primo ad Glauc. 14. circa init.* vbi ſcribit, *in nimia ſenſibilitate oris ventriculi, in morſu facto ab humore bilioſo, tam diu diffe rendam eſſe venæ ſectionem, quamdiu affectus iſte perdurarit.* Sed vbi humores tunicis ſunt impacti, dolor nunquam deſinit, niſi prius excitetur aluus & euacuetur.

D Euacuatio autem, vt dixi, admodum difficilis. Idcirco in hoc caſu ſi FEBRIS VRGEAT, vt plerunque vrget, Cardialgia autem impediat, neceſſarium eſt ante ſanguinis miſſionem os ventriculi roborare intrinſecis & extrinſecis remediis. Intrinſecis *offi panis intincta vino granatorum*, vel, vt fecit Hippoc. *2. Epid ſ. 2. polenta ſucco granatarum excepta & ſubacta.* Extrinſecus autem aut *abſynthia vino aliquo auſtero*, aut *alea de Citanis*, vel *aleo roſaso, omphacino.*

Roborato ore ventriculi, ſi ita poſtulet morbus, tuto ſecatur vena ſiue ſuperior, ſiue inferior, vt alias docui. Non ſunt quidem in hoc caſu prætermittendæ ceteræ reuulſiones.

E Sed hoc *moneo*, ne diu in illis inſiſtatis, quandoquidem *impacta materia non cedit reuulſorijs*, & vires concidunt.

Itaq; poſt hæc deueniendum ad *remedia, quæ impactam materiam in tunicis conſumunt.* Galenus & ceteri Medicinæ ſcriptores, quantum [illegible] ex multis colligere, non diſtinguunt inter calidam & frigidam materiam, imo vero Galenus ipſe ad hanc materiam tunicis impactam etiam bilioſam probat vſum *aloes & hieræ ſimplicis*, quæ tamen ſunt calida & ſicca. Hoc poteſtis legere apud Galenum *7. meth. 11. 8. de comp. per loc. 2. 6. de tuend. valet. 12.*

Ego vero diſtinctione opus eſſe iudico, in materia calida placent mihi huiuſmodi ROTVLÆ

F ℞. *rhabarb. elect. matur. puluer.* ℥j.
cornu ceru. vſt.
margar. præpar. an. ʒj.
ſuccari diſſol. in aq. roſ. q. ſ.

M & f. confect. in rotul. Exhibeantur ℥iij. harum rotularum, duabus vel 3. hor. ante cibum

Idem præſtaret ſed fortius *puluis ipſe rhabarb. & cornucerui vſti* inſimul miſtus abſq; *ſaccaro.* A

In materia autem frigida conuenit non modo vſus *pilularum ex aloe*, aut *ipſius hiera ſimpl.* verum etiam *pilularum alephanginarum* ʒj. Interim quoq; poteſt hæc materia paulatim exſiccari hac porione in materia quidem frigida.

℞ *comar. abſynt. M.* j.
ſpica, Calam. arom. ſpinanthi.
Menth. ſicca an. M ſ.
Coriand. prapar. ℥ij.

Incidantur incidenda, contundantur contundenda & infundantur in *vino albo modice aſtringente* per dies 3. B

Huius vini exhibeantur quotidie ℥ij. Sed ante vinum accipiant Rotulam vel ex *diatriopipereo*, aut ex *diacimino*, aut ex *alio ſimili.*

Si materia eſt calida, *vinum* debet eligi *pauciferum & aſtringens*, in quo infundatur *abſynthium*, ſed cetera prætermittantur.

Extrinſecis quoq; digeri poteſt hæc materia fomentis illis, de quibus memini in præterita lectione *in ſermone de dolore ex flatu.*

Hactenus de Euacuantibus; Tranſeo ad ſecundũ caput, quod eſt de *Epiceraſticis*, de *mitigantibus acrimoniam humoris*: Hæc vel *intrinſecus*, vel *extrinſecus* apponuntur. Intrinſecus vel ſunt *Alimenta*, vel *Medicamenta*. Inter alimenta eſt *Oriza, Alica, Piſana, Ferculum ex farina* C *amyli, ius pingue, Butyrum, Lac, Emulſio vel ſeminum melonum, vel amygdal dulcium, Cerebella & Pedes animalium, aliaq; id genus vnctuoſa. & emplaſtica.* Et quanquam *lactis* vſus videatur febrientibus ſuſpectus, Hipp. tamen, vt noſtis *4. acut. 7.* multas præbebat in ardente febri *lactis* heminas, & quanquam id potius loco medicamenti exhibitum fuerit, nihilominus *Aſininum lac*, vbi febris ſit vſq; adeo intenſa & ardens, poterit & loco *alimenti & medicamenti* tuto pręberi. Sit tamen ſuſpectum: Sunt alia, quæ tuto præberi poſſunt, eſt *ſerum ipſum*, eſt aqua non tantum *frigida*, ſed etiam, vt conſulit Gal. *10. met. c. 14.* aliquando etiam *arte refrigerata.* Aqua igitur iſta *frigida*, ſeruatis legibus a Gal. propoſitis *9. meth. 5.* momẽto temporis cardialgiam ſanat. Quod ſi quiſpiam *frigidam* ſuſtinere non poſſit, vt antea dixi, adeſt *ſerum*, Item *aqua deſtillata*, aut *aqua aliqua cocta*, *coriandro*, aut *maſtice alterata*: & D ſi vires non conſtent, eſt tandem ipſum *ius* vel *ſimplex*, vel *alio modo alteratum*, prout varii fuerint humores.

Extrinſecus demulcendus eſt hic humor, ad quem finem multa faciunt. Primum in frequenti vſu eſt vitale, ex 2. aut 3. *ouis* confectum in fluxione calida cum *oleo roſ. aut melino*, in frigida cum *oleo de mentha*, aut *maſticino*. Idem præſtat *omentum prædictu oleu imbutum*. Propter quam cauſſam Practici in hoc caſu non deuenerint ad *animalia exenterata*, ad *pulmones calidos*, vt aliquando in phrenitide facere conſueuerunt, ignoro, cum nihil ſit pręſtantius, nihil efficacius ad demulcendum mordacem ſuccum & digerendam moderate materiam, his ipſis animalibus, aut pulmonibus.

Illud autem ſit vobis perpetuum, *nullum epiceraſticum medicamentum intrinſecus, aut extrinſecus apponendum ſine admiſtione adſtrictory*. Nam ventriculi robur exſoluitur, & fluxiones concitantur. Qualia ſint adſtrictoria, nunc intelligetis. Nam poſt *Epiceraſtica & euacuantia* adſtringẽdus eſt ventriculus quandoque *frigidis*, nonnunq̃ *calidis medicamentis.* E

Frigida ſunt *ſuccus granatorum, rhibes, agreſt. & alia de quibus in ſyncope.*

Calida *Maſtyx, Abſynthium, Spica, Calamus aromaticus, Aloe, &c.* ex quibus confici poſſunt externa & interna medicamenta.

CAP. VIII. DE CVRATIONE INFLAMMAmationis Ventriculi.

Difficilimam aggredior curationẽ *inflammationis ventriculi*, quę quidẽ varias habet intentiones, pro materiæ inflãmationẽ facientis varietate, & pro vario inflãmationis tempore. *In principio* n. vt noſtis, repellere eſt neceſſariũ. In *augmento* repellentibus diſcutiẽtia quædã ſunt miſcẽda: In *ſtatu* potius digerendũ, q̃ reprimẽdũ, ſicuti in *declinatione* ſolis digerẽtib⁹ vtendũ: Nõ prætermiſſis tñ adſtrictoriis, vt robur vẽtriculi cõſeruet̃: Et q̃dẽ locũ habẽt in inflãmatione ad reſolutionẽ tẽdente: quandoq; n. ſuppuratur, nõnunq̃ induratur. F

Eſto igitur ſit *inflammatio legitima*, & ea quidem *in principio*, reuulſione

A ante omnia opus eſt. Non diu verſabor in his reuellentibus, dixi hactenus, quæ ſint iſta, *Clyſteres, ſuppoſitoria, frictiones, Ligaturæ, Cucurbitulæ.*

§. II. *De ſectione venæ.*

SEctio venæ aut ex *cubito*, aut ex *infernis partibus*, ſeruata illa conditione, de qua heri mentionem feci, fiat, vt ante ſectam venam os ventriculi roboretur, ſi valde langueat, ſi lipothymia aut ſyncope immineat.

Quod ad reliquas pertinet euacuationes, *VOMITORIA in hoc caſu nunquam ſunt eligenda.* Hæc prohibuit Gal. laborante ventriculo *13. meth. c. 11.* acceptiq; tota Medicorum ſchola, quanquam Rhaſes, qui *in 5. Continent.* prohibet vomitum, in diuiſionibus concedit, vel quod error ſit in textu, vel quod vomitum præcipiat in inflammatione iam ſup-

B purata, vt diſrumpatur abſceſſus.

§. III. *De medicamentis.*

DE *medicamentis* quoque maxima eſt DVBITATIO. Nam *valida omnia medicamenta, eo quod trahant humores ad ventriculum, ſunt reijcienda.* Eſt hæc ſententia Gal. *13. meth. 11.* Ventriculo & inteſtinis laborantibus per has partes non eſt euacuandum.

Proponunt Arabes Lenientia quædam, præcipue *Caſſiam & Mirobalanos*, ſed quibuſdam *Caſſia* improbatur propter laxitatem: Nam laxatis meatibus, facilius confluunt humores: Eſtq; hoc medicamentum prorſus contrarium illis, quæ in principio adminiſtrantur, quæ debent eſſe repellentia.

C *MYROBALANI* aliter quibuſdã ſuſpecti ſunt propter inſignem adſtrictionem. Dicebat enim Gal. *8. de comp. local. 2.* In materia iam tunicis imbibita maximum ex adſtrictoriis nocumentum infertur.

Ego tamen *vtrumq; hoc medicamentum*, vel *aliud eiuſdem facultatis*, tuto præberi poſſe mihi perſuadeo, E. G.

℞ *flor. caſſ. nou. ext.* ℥j.
Myrab. citrin. pulueriz. ʒij.
aut pulp. thamarin. ʒiij.
M. & cum ſaccaro f. boli.

Aetius in hoc caſu præbet *ſerum*, ſed parum & ſæpe. Placet mihi *vſus ſeri*, dummo-

D do alteretur aliquo medicamento adſtrictorio. Non præparetur cum *oxymel.* Nam acetum ex ſentẽtia Galeni *2. de comp. loc. 1.* omnibus inflammationibus, phrenitide excepta, eſt noxium. Præparetur itaq; cum acido *citri* vel *limonum*, & in eodem ſero ad conſeruandum robur ventriculi ad reprimendam fluxionem incoquatis *abſynthij comam.*

Hac vtebatur Gal. ad bilem reprimendam *6. de tuend. valet. c. 10.*

Quod ad REPELLENTIA, quę non vacuant, externa & interna proponuntur ab omnibus in initio refrigerantia & adſtrictoria. Ego vero exiſtimo, in his caſibus ſemper aut *abſynthium*, aut *ſpicam*, quanquam fluxio ſit calida, admiſcenda eſſe. In hoc igitur caſu, quantum ad *localia* pertinet, ita agendum, ſicut ſcribit Gal. ſe aliquando egiſſe *11. meth.*

E *16.* vt ſcilicet reprimentibus quædam digerentia, ſed tamen robur ventriculi conſeruãtia admiſceantur, g. c. poteritis

℞ *Ol. roſat. aut mellin* ℥j.
de abſynt. aut maſtic ℥ß.

Aut poteritis ℞ *pulpam Citon. coctam in aqua*, deinde vero illam imbuere *in oleo de abſynth.* aut *maſticino.* Gal. ipſe coquebat *citoneum in aq. & abſynth. in alea*, deinde admiſcebat *oleum aqua*, & poſt coctionem vtebatur oleo. In eundem vſum accepit *Mirobalanorum* ſuccum coctum in aqua, & expreſſ. ſimul cum *oleo, de abſynthio*, aut f. fomentum ex decocto *roſar. labruſcæ, balauſtior. citonior. & abſynth.* in vino auſtero.

Hæc omnia conueniunt in inflammatione, quando nos non poſſumus in princi-

F pio diſtinguere.

Et propterea non accipiatis Arabum conſilia, qui ipſi ventriculo non ſolum *lactucam, endiuiam*, ſed & *ſuccum papaueris* exhibent actu frigida.

Errores ſane, vt arbitror, non admittendi. Pars enim hæc tam præcipua & vniuerſi corporis promtuarium non eſt vſq; adeo refrigerandum. Paulatim admiſcenda his medicamentis digerentia. Sunt autem hæc DIGERENTIA, *ſpica nardi, radix ireos & chamo-*

melum, & propterea olea etiam ex his confecta, *Chamomelinũ*, *Nardinum*, poſſunt prędictis A
miſceri *roſaceo* & *mellino*. Poſſunt etiam ipſa *radices*, aut *herba*, ſiue *flores* in fomentis addi.

Adueniante STATV vobis conſiderandum, *an inflammatio ad reſolutionem tendat*. Id
quod cognoſcetis ex febre & ſymptomatis valde minutis, *an potius ad ſuppurationem*: In
quo caſu febris & rigor repetere conſueuerant: *an forte induretur*: id quod cognoſcetis,
quia etiamſi febris ſit imminuta, ſymptomata non deficiunt, grauitas ventriculi, inappe-
rentia, vomitus & alia id genus.

In hoc caſu *vnico auxilio*, ſed vario modo compoſito volo, vt omnibus ſatisfaciatis.
Eſt autem emplaſtrum *ex Meliloto*.

Si inflammatio ad *reſolutionem* tendat, huic emplaſtro volo vt addatis *Crocum*, *Myr-
rham*, *Cinamomum*, *Spicam & Abſynth. puluerizata*. B

Si in *abſceſſum* conuertatur inflammatio, huic emplaſtro addatis *butyrum*, *radic. althea
coctas*, & per cribrum tranſmiſſas, & *folia malua cocta*, & ſi diſruptio inſtet, addatis etiam
caricas coctas & contuſas, *ſtercus columbinum*, & aliquid *ſaponis nigri*.

Quod ſi *indurata* fuerit inflammatio, addatis *Mucilag. ſem. maluar. alth. ol. amygd.* ſer-
uata priori regula, vt ſcilicet hoc etiam tempore, & in quacunque intentione, aſtrictoria
quædam propter ventriculi robur admiſceantur.

In eundem finem extrinſecus quoq; ad proportionem medicamentorum Interna
medicamenta exterioribus proportione reſpondere debent, atq; ideo circa initia con-
uenit *ſuccus*, *granatorum*, *citoniorum*, *roſarum*, quibus admiſcere oportet aliquid *pulueris ab-
ſynthy*, aut *ſpica*. Eligatur autem *abſynth Ponticum*: Nam illud commune nimis amarum C
& calidum eſt.

In *augmento* augeantur digerentia, ita tamen vt neq; *ſaccharum*, neq; *mel* in hunc vſum
accipiantur. *Omnia enim dulcia inflammationem augent*, & propterea Gal. *11. meth. 19.* in in-
flammationibus ventriculi & iecoris *mulſam* prohibet, & Rhaſes noſter in textu quoque
mellis vſum interdicit.

In *ſtatu* ſi ad *reſolutionem* tendat inflammatio, exhibeatur frequenter *decoctum ex ſpi-
nancho*, *ſpica*, admiſceantur *radices diuretica*, *fœniculi*, *petroſel. apij*, *aſparag.* Detur quotidie aut
alternis diebus ʒj. *ſpec. hiera*, aut *pilul. Alephang.* vel *aloes*, aut exhibeantur *trochiſci de Spica*,
deſcripti a Rhaſe in textu. Præbeantur autem aut *in vino albo non adſtrictorio*, aut *ex decocto
digerente*: ſed ſi ad *ſuppurationem* tendat, frequens ſit vſus *decocti ex malua*, *althaa*, *caricis*, *paſ-* D
ſulis. *fœnugraco*, addita portiuncula *abſynthii*, aut *ſpica* pro ſeruando robore ventriculi.

Alimenta debent eſſe *pauca & tenuis ſubſtantia*, dicebat Gal. *10. meth. c. 5.* quod con-
firmauit primo ad Glauc. *14. & 12. meth. 3. & 6.* in inflammationibus ventriculi & iecoris
vnicam ſaluris ſpem eſſe *virium robur*, inflammationibus harum partium ex alimento
ſemper increſcentibus. Idcirco ſi vires conſtent, nutriantur vſq; ad ſtatum *ſola aqua hor-
dei*, aut ad ſummum *colata ptiſana* aut *emulſ. ſem. melonum*. Si vires hoc non permittant, ad
alia confugiendum alimenta, ſed hac prædictione, ægrum moriturum.

Quod ſi quis multo aſſumto alimento ſuperſtes euadat, abſceſſum effugere non
poteſt. E

Itaq; quamprimum *diſrumpere abſceſſum* eſt opus. Non poſſum ſatis mirari, *Barbaros
Medicos*, qui *tutiorem exiſtimant abſceſſus ruptionem ad exteriora quam ad interiora*, cum tamen
ipſa doceat Anatome, egoq; propria comprobarim experientia, *diſruptum abſceſſum in ex-
teriore ventriculi tunica ſaniem effundere in illam capacitatem ventris, qua eſt inter peritonaum &
inteſtina, vbi aqua hydropicorum colligitur*. Locus ſane, ex quo ſanies educi nequit, & in quo
vlcus inſanabile remanet. Hoc vidi in Bernardino Treuiſano, meo ſocero, 7. die habuit
abſceſſum, hinc factus Paralyticus, & mox obiit. Quod ſi diſrumpatur abſceſſus in
membrana interiore, minus eſt malum, quia ſanies per aluum & vomitum educitur, vlcuſq;
ab aſſumtis medicamentis ſanatur.

Itaq; diſruptio eſt tentanda *compreſſione ventris*, *irritando vomitum*. Diſrupto abſceſ- F
ſu cum maneat vlcus, ſanationi vlceris incumbendum.

Vlcus vero, vt de omni agamus, variam ſortitur curationem pro varia ſui forma. Nã
ſuperficiale & *mundum* ſolis aſtringentibus & ſiccantibus ſanatur: *Sordidum & profundum*
abſterſoriis, mundificantibus & ſiccantibus & carne implentibus.

Ratione loci aliqua etiam eſt diuerſitas. Vlcera enim *oris ventriculi*, & quia hæc pars
eſt

A eſt valde ſenſibilis, & quia in ſe non retinet medicamenta (prætetlabuntur enim) difficilime ſanantur, vt recte docet Galen. *6. met. cap. 4.* Quæ ſunt in *aliis membranis*, citius curari poſſunt.

Supponamus igitur *ſuperficiale vlcus* os ventriculi occupare, ſanabitur *ſucco roſarum, granatorum, rhibes*, aut *decocto roſarum, balauſtiorum, corticum granatorum*; ſed multo melius eſt componere medicamētum, quod poſſit aliquandiu ipſi parti adhætere glutinoſum: Et erit tale.

℞ *Gummi Arabici.*
Tragacanth. an. ℥ ij.
Amili ℥ iij.
B *puluer. roſar. acaciæ.*
hypocyſtidos.
Boli Armeni, oriental. an. ℥ j.
Succ. granat. q. ſ.

Miſce, & fiat miſtura mollis. Quæ paulatim deglutienda.

Sed ſi *vlcus* fuerit *ſordidum*, abſtergatur. In hunc vſum facit vſus frequens *aq. mellis*, ſiue *aqua* ſit *hordeacea cum integro hordeo parata*, ſiue *ſimplex*. Ego in his caſibus nihil inuenio præſtantius *aqua Thettuciana*, aut *ſimplici*, aut cum *melle roſato commiſta*. Mundat, & exſiccat, ac cōſequenter carne implet. In defectu *aq. Thettutianæ* eligi poteſt *alia aqua thermalis*, quę *mineram* habeat *ſalſam*, aut *ſaltem aluminoſam*. Quod ſi neutra adſit, poteritis arte factam C ſic præparate.

℞ *Aluminis* ℥ j.
Piloſell. Plantag. Polygon. an. M. j.
Scabioſ. M ſ.
Mell. ℥ iij.

Bulliant ſimul in aq. ℔. 8. vſq; ad cōſumtionē lib. j. & facta colatura ſeruetur ad vſum.

Facta abſterſione ſiccandum eſt vlcus. Auic. miris laudib. *Hieram* extollit, quæ mihi ēt probatur. Iuuabunt quoq; hoc tempore *trochiſci de ſpodio, de charabe, & terra ſigillata*. Poteritis præbere horum trochiſcorum ſingulo mane ℈ ij. & ſtatim ſuperbibat decoctum aliquod exſiccans, ſiue conficiatur ex *ligno ſancto*, ſiue *ſalſa*, ſiue ex *rad. chin. ex fol. oliu. ex* D *ſcabioſ. beton. agrimon.* aliiſque id genus.

CAP. IX. *DE BVLIMO EX GALENI ſententia.*

HÆc pro *curatione vlceris* ſatis quidem eſſe poſſunt, non tamen ſatis ſunt pro *ſanando oris ventriculi affectu*, qui ipſum quoq; cor in conſenſum trahit, & *ſyncopen* inducit. Dicitur a Græcis βούλιμος. Gal. eo, quod hic affectus ſyncopen inducit *1. ad Glau. 14.* bulimon dixit eſſe *animi deliquiū*. Ceterū *natura bulimi* nihil aliud eſt, quam *indigentia, & imbecillitas ex nimia oris ventriculi refrigeratione*. Eſt *indigentia* E *omnium corporis partium*, neque enim nutriuntur, quia alimentum ad illas non tranſmittitur. Eſt *imbecillitas*, quia tranſmittitur alimentum exſtincta facultate appetente oris ventriculi. Nam in huiuſmodi affectu facultas appetens eſt prorſus exſtincta. Hinc decipiūtur illi, qui *bulimon* putant *eſſe magnam famem*. Hos redarguit Gal. *2. aph. 21. in fin.* Bulimos, inquit, incepit quidem *a fame*, ſed deſinit *in defectionem facultatis appetentis*.

§. II. Cauſſa immediata.

CAuſſa autem eſt *nimia oris ventriculi refrigeratio*. Ideo n. extinguitur facultas appetens, quia nerui ſextę cōiugationis inſeruntur a materie & intempetie frigidiſſima, innatam amittunt calorem, & cōmunicato hoc frigoris ſenſu per comunes arterias cordi, fit ſyncope. Hinc iure Gal. *1. de cauſ. ſympt. 7.* Bulimon eſſe inquit, *compoſitum affectum ex* F *impotentia, ex indigentia, imbecillitate & refrigeratione*, cuius refrigerationis cauſſa externa plerunque eſt *aer frigidus*, vt in his, qui iter faciunt per niuoſos montes: aliquando eſt *vſus ciborum refrigerantium*.

§. III. De Bulimo ex aliorum quorundam ſententia.

DE Bulimi natura & cauſſis hactenus ex Galeni ſententia, cui adhæret Auic. Serapio, & alii ex Arabibus.

Nunc autem, vt in ſcriptoribus tuto verſari poſſitis, de eadem affectione ſub hoc A nomine deſcripta ex aliorum ſententia agendum. Itaq; apud Paul. Aet. *lib. 2. c. 51.* Bulimos ſignificat *magnam famem, ſed ſine ſyncope & vomitione*. Apud Alex. Trallian. *lib. 7. c. 6.* ſignificat *famem cum ſyncope*, aliquando etiam ſine ſyncope.

Datur præter hæc *caninus appetitus*, qui maxima eſt fames; ſed cui *vomitio* poſt aſſumtos cibos ſuccedit, & propterea cum varia ſint horum omnium ſymptomata, variæ quoque ſint cauſſæ.

Nam Bulimos ſine ſyncope & vomitione, ſed cum maxima appetentia, aliquando fit *ex nimia venarum ſuctione & inanitione*, vt in extennatis poſt longos morbos, in iis, qui fluxibus laborant, vel alio modo propter vigilias, immodicam Venerem, exercitationem B corporis, aut aerem calidum digeruntur.

Fit etiam aliquando ex *maximis vermibus*, alimentum ſurripientibus, quos ſcribit Gal. *lib. de Theriac. ad Piſonem 15*. Confirmat Alex. Trall. *lib. 7. c. 6.* qui ſcribit *aliquando excretum vermem longitudine cubitorum 12. qui bulimum ſuſtulit*. Idipſum confirmat Auic. & Nicol. Florentinus *ſerm. 5. c. 32.* inquit, *ſe Florentia mulierem vidiſſe ſingulis horis comedentem, quæ accepta colocynthide 100. & plures magnos eiecit vermes, & curata eſt ab immodica appetentia*.

Fit denique hic affectus aliquando ex *iecoris amplitudine*, quod propterea facit continuam a ventriculo ſuctionem. Huius rei exemplum habetis, apud Cornel. Gemmam *1 Coſmocrit. cap. 6.* qui ſcribit, *mulieri famelicæ poſt mortem inuentum eſſe hepar maximum, & pinguedinis lib. 20.* C

Fames autem illa *ſyncopalis* Arab. vocata, quæ Alex. Trall. *bulimos* dicitur, fit *ex inſigni oris ventriculi caliditate continuo colliquante, & diſſoluente humidum ſubſtantiale ventriculi, ex quo fit indigentia*. Sed ſi quam primum *indigentiæ* non ſuccurramus, *ſyncope* ſuccedit, præcipue vero, ſi quatuor illæ adſint conditiones, quarum meminit Galen. *primo de cauſ. ſympt. cap. 7.* I. *Cauſſæ vehementia*. II. *Oris ventriculi ſenſibilitas*. III. *Arteriarum imbecillitas*. IV. *Cordis infirmitas*.

Putant alii, ex *humoribus etiam calidis & bilioſis* id fieri poſſe. Alex. tamen in *calidam intemperiem* hæc refert.

Caninus autem *appetitus* ſemper fit ex *humoribus acidis*, ſiue *pituitoſis*, ſiue *melancholicis os ventriculi adſtringentibus*. Hinc fit, vt cum non adſit *indigentia*, imo potius *ventriculi* D *plenitudo*, appetant quidem ore ventriculi conſtricto, ſed vt canes ſtatim aſſumta euomunt. Ex dictis igitur facile *vniuſcuiuſq; appetitus deprauati naturam & cauſſas* dignoſcere & diſtinguere quis poteſt.

§. *IV. Signa Bulimi & aliarum deprauati appetitus ſpecierum.*

NAm Bulimi ſpecies a Galeno propoſita hæc habet ſigna; *corporis maciem & extenuationem inſignem, venas exinanitas, pulſus paruos, tardos, raros, refrigerationem latius, indigentiam cibi, & tamen ad aſſumenda cibaria ſponte nunquam mouentur*.

In Bulimo Pauli adeſt *fames; ſed ſine ſyncope & vomitione, vt dixi*, & ſi fiat ex vermibus, Ariſtot. *5. de generat. animal. 19.* huius *magni vermis* ſignum proponit: *Excrementa ſcilicet* E *vermes cucurbitinos continentia*.

Quod ſi hæc fames fiat propter indigentiam totius corporis, aut præceſſit *morbus longus*, aut *aliqua inſignis euacuatio*, quæ adhuc permanet aliquando, & corpus ſenſim ac paulatim reficitur. Vbi autem adeſt *vermis*, etiamſi copioſum adſit alimentum, corpus non reficitur.

Si id fiat ex *amplitudine hepatis*, naturalis erit hæc praua appetentia, & ad proportionem magnitudinis hepatis vniuerſum corpus carne, & pinguedine abundat.

Syncopalem tamen non eſt difficile cognoſcere. *Iſti* enim, vt antea dixi, *cum primum eſuriunt, ſyncopen incurrunt, niſi præſto ſit cibus*.

Caninam appetentiam ex *fame & vomitu* cognoſcetis. Vtrum vero acidus humor F ſit pituita aut melancholia cognoſcetis, *ex ſignis ſuperius a me propoſitis*.

§. *V. Prognoſtica,*

EX iſtis affectionibus *fames ſyncopalis, & Galeni bulimos periculoſa, & lethalia ſunt*.

§. *VI. Cu-*

A
§. VI. Curatio.

ATque ideo in harum affectionum curatione quædam ſunt agenda in *Syncope*: alia vero *extra ſyncopen*.

Quid agendum in *ſyncope*, alias docui.

Extra ſyncopen, quia Bulimos Galeni fit ex *impenſa refrigeratione*, Fames ſyncopalis, bulimos ſeil. Alexandri eſt eum *inſigni caliditate*, illi occurrendum eſt *calorificis*, huic *refrigerantibus, moderate adſtrictoriis*.

Sint calorifica *Alimenta & Medicamenta*.

Inter alimenta calorifica *mixta ex cotoniorum* compoſita, cuius etiam meminit Gal *8. de* B *comp. ſecundũ loc. cap. 3.* primum obtinet locum. Parari poteſt hoc tempore ex *ſucco cotoniorum, & ſaccharo*, additis *Cinnamomo, cariophyllis, pipere & gingibere*. Pro ditioribus addere poteritis *aliquid muſchi & ambræ*. *Diaſynapu* eſt quoq; accommodatiſſima alimenti materia. *Vinum* ex omnium ſententia *generoſum* eligi debet, *odoratum, optimum*: *Carnes* etiam conditi debent aromatibus propoſitus. Debet fieri *ſuccus carnium* aromatibus permiſtus, *Gelatinam* vocant.

Ad proportionem alimentorum exhiberi debent calorifica medicamenta, *Aromaticum roſatum, Diatrion piperon, theriaca, mithridatica confectio*.

Extrinſecus etiam fouenda eſt ventriculi regio vino odorato, in quo ebulliant leui C ebullitione *abſynthium, calamus aromaticus, mentha, ſemina coriandrorum, fœniculi*. Debent quoq; adhiberi *cerata*, quorum vna hæc erit forma.

℞ *lign. aloes.*
nuc. moſch.
cariophyll.
Cinnamom. an. ℥ j.
olei de ſpica ʒ ß.
Ceræ, Reſinæ q. ſ.
M. f. Ceratum.

Curatio famis ſyncopalis ex intemperie oris ventriculi calida paratur medicamen- D tis frigidis & adſtrictoriis, de quibus memini *in tract. de Cardialgia*, & quæ recenſui adminiſtranda in principio inflammationis oris ventriculi, ad quæ confugiendum.

In fame *ex magno verme* producta, quid agendum audietis *in tract. de vermib.*

Quod ſi fames fiat propter *inſignem euacuationem & corporis inanitionem*, ſuccurrendum eſt alimento craſſioris ſucci non facile alterabili, vt eſt *alica & oryza, cutis & pedes animalium, caro bubula, aliaq; id genus*. Occurrendum præterea ipſi cauſſæ digerenti. Si fuerit *nimia corporis raritas*, balneis frigidis adſtrictoriis. Si fuerit *aeris caliditas*, regio eſt mutanda: Si fuerit aliqua *inſignis euacuatio*, hæc ſupprimenda. De his ſuo loco.

Quod ſi fuerit *iecur magnum*, nulla eſt curandi ratio, niſi vt exhibeantur alimenta duræ coctionis & modici alimenti, vt ſunt *omnia conchilia, omnia teſtacea, legumina, olera,* E *placentula*.

In *appetitu* autem *canino*, quia maximam habet affinitatem huiuſmodi curatio eum curatione *pica* & *malacia*, idcirco ſimul hæc curatio eſt proponenda.

CAP. X. *DE PICA ET MALACIA.*

VOcant Arabes *Picam* & *Malaciam*, corruptionem appetitus. Confundunt nonnulli has duas voces, quæ tamen ſic diſtinguuntur, quod *Pica* ſit *appetitus corruptus tam in viris, quam in mulieribus, in paruulis & adultis*. Malacia vero ſit *praua appetentia mulierum tantum vtero gerentium*.

In primo praui appetitus genere aliquando inueniuntur, qui multum *calcis* come- F dant, vt refert Fernel. *lib. 6. c. 3.* alii delectantur *lacertis*, vt ſcribit Marcell. Donat. *lib. 4. hiſt. mirab. c. 1.* Alii venantur *araneas*, vt ſcribit Cœl. Rhodig. *lib. 3. antiq. lect. c. 17.* alii deniq; delectantur *carbonibus, gypſo, aliiſq; extraneis*, vt poteſtis legere, apud Leuin. Lemn. *1. de occult. c. 6.* apud Trincauell. *lib. 7. c. 5.* qui ſcribit, ſe aliquando vidiſſe puellam, quæ *filamenta* comedebat. Ego vidi Patauii puellam *linteos* frequentiſſime comedentem.

In malacia delectantur quidem aliquando prægnantes *rebus extraneis*, aliquando

vero delectantur etiam *familiaribus alimentis*, ſed vſq; adeo auide appetunt, vt ſi ſtatim A
non accipiant, aut *fœtum interficiant*, aut *abortum faciant*, aut *fœtum ſtigmate illo ſignatum reddant*. Interficiunt aut facta ſpirituum & ſanguinis reuulſione ab vtero ad ipſum caput propter continuam imaginationem. Videatis tres huius rei hiſtorias a Ioanne relatas *2. tom. ſuar. epiſt. 12.* quarum vnam refert Anton. Mizaldus *curat. 78. cent. 7.* Harum quoq; meminit Marcell. Donat. *lib. 4. hiſt. mirab. c. 1.*

§. *II. De Cauſsis.*

DE huiuſcemodi prauorum appetituũ cauſſis varia eſt ſcriptorum ſententia. Quidam in *acidos humores* referunt, alii *in ſalſos*, nonnulli in *amaros*. Ego paucis cenſeo eſſe *multiplices*, in aliis alios, quandoq; ſcilicet *bilioſos*, magna ex parte *pituitoſos, acidos & melancholicos*; omnes tamen *corruptas corruptione quadam inexplicabili*, & propterea cum diſputant inter ſe ſcriptores, *ſiantne huiuſmodi appetentiæ, propter ſimilitudinẽ, an propter contrarietatem?* B

Ego quanquam ſcio Rondelet. *c. 14. meth. curan. morb.* & Io. *loc. cit.* voluiſſe. *fieri hanc appetentiam propter ſimilitudinem, vt humor acidus acidum appetat, ſalſus ſalſum, & ſic de ſingulis*, non poſſum tamen in hanc ire ſententiam. Nam *appetitus naturalis* appetit quidem ſimile; *vitioſus* autem appetit contraria. Hic vero vitioſus eſt. Accedit, quod ſi quæ aſſumuntur, eſſent *ſimilia* illis, quæ ſunt in ventriculo, ex hac aſſumtione augeretur appetentia. Docet tamen appetentiam iſtam ſedari ipſa experientia. Accedit, quod ſi hæc vſq; adeo *extranea*, quæ aſſumuntur, non eſſent *medicamenta* eorum, quæ ſunt in corpore, neceſſarium eſſet, momento temporis inſanabiles ſuboriri morbos. Quis poteſt animo concipere carbonem aut calcem ſupra carbonem, & calcem iniecta non maxima inferre mala? Et tamen experientia docet, iſtos & iſtas innoxie hoc aſſumere, aut ſaltem multum non lædi. Itaque mea eſt ſententia, quæ fuit etiam Auic. Trincauel. & aliorum, *hæc potius aſſumi, vt ſint medicamenta illius humoris, qui in corpore continetur*. Et propterea expetuntur aliquando tanquam manifeſtis qualitatibus contraria. Et hac ratione, quæ bilem continent, acida appetunt. Noui ego mulierem bilioſam, *quæ toto eo tempore, quo vtero geſtabat, nihil aliud bibebat præter acetum, atq; abſq; vlla noxa adhuc viuit*. Quæ vero humorem frigidum continent, atq; humidum, delectantur ſiccantibus, Calce & Gypſo. Sed quæ extenduntur ad quædam particularia, quæ appetunt certa quædam & determinata, vt *humanam carnem*, vel quid ſimile, iſtæ quoq; humoris proprietatem inexplicabilem, & contrarietas qualitatum primarum locum non habet. C D

§. *III. Signa.*

COgnoſcitur facile hic affectus ex *ipſa relatione*, & cauſſæ ex *ipſamet appetentia varia* diſtingui poſſunt.

§. *IV. Prognoſtica.*

ESt que hic affectus, ſi diu perduret, periculoſus: quandoquidem ad *cachexiam*, ad *hydropem*, ad *lapidum generationem* conducit. Scribit Nicol. Flor. *ſerm. 5. cap. 36.* mulierem E quandam prægnantem, quæ piperis libras xx. comederat, poſt partum incidiſſe in *vlcus vteri*, in *profuſionem ſanguinis*, & tandem interiiſſe.

§. *V. Curatio.*

CVratio perficitur *Vomitoriis*, *Deiectoriis*, *Alterantibus*, aut *ſaltem ſiccantibus noxiam materiam*.

Vomitoria eadem ſunt in *canino appetitu*, atque etiam in *pica* ac *malacia*, *oleum* aut *commune*, aut *amygdalarum dulcium cum oxymelite*. In eo tantum differunt, quod *in prægnantibus non debent eſſe vomitoria vnquam valida*. In ceteris, ſi hoc non ſufficiat, poteſtis præbere ʒ j. *puln. Aſari in ol. amyg. dulc. aut in iure tepida*. Poteſtis aſcendere ad *ſuccum raphani*, & quia *Agaricus* eſt medicamentum & vomitorium, hoc tuto poteſtis vti vel in *infuſione*, vel in *ſubſtantia*, ad ʒ j. Omnibus facilime paratur vomitus poſt copioſum cibum ac varium. F

Si ad vomitum non ſint faciles, *deiectoriis* materia educatur. Docui *in tract. de dolore ventriculi*, quomodo vna quæq; materia ſit educenda. Illud tantum addo in præſentia: In *pica, in appetitu etiam canino, licere aliquando ad validiora confugere, quæ in dolore ventriculi præbibuimus*. Idcirco poteſtis præbere pro virium robore

Hiera

A *Hiera diacoloc.* ℥ ij.
aut Diaphæn. ℥ iij. *cum* ℥ ij. *hier. ſimpl.*
aut pilul. aggreg. pill. de hiera,
cum agarico an. ℥ ß.

Et quanquam humor acidus & inſignis appetentia videatur prohibere vſum *aceti*, ne augeatur appetentia; attamen plus poteſt humorũ craſſities, & tenacitas, quæ requirunt detergentia & incidentia, quam ipſe appetitus, propterea licet vti *oxymel. ſcyllitico aut compoſ. ad* ℥ j. *&* ß, vſquequo humores præparati, & integre euacuati fuerint.

Quod ſi relinquatur materia tunicis imbibita, hæc eſt ſiccanda. Propterea ad *picam*
B *& malaciam* omnes Medicinæ ſcriptores exſiccantia commendant, *ſem. rut. puleg. mentam ſiccam, abſynthium, ſpicam, calamum aromat. ſpec. hier.* & alia ſuperius propoſita.

Sed ad alterandam frigidam intemperiem, & corrigendam illam aciditatem, quæ eſt in cauſſa *canini appetitus*, victus ratio maxime conducit.

§. *VI. Victus ratio.*

IN hoc autem tota eſt poſita, vt aſſumant *pinguia alimenta, oleoſa, butyrum, pinguedines, cerebella, medullas*; deinde vero *vinum* ſuperbibant *generoſum*, etiamſi tantum cibi non aſſumſerint, quod poſſit multum ſuſtinere potum. Conſulto proponunt Medicinæ ſcriptores poſt vſum pinguium largam meri potionem, vt ventriculus refrigeratus calefiat, & aciditas propter vnctuoſitatem remoueatur.
C Hinc Hipp. *2. aph. 21.* Famem meri potio ſoluit. Cauſſam vero poteſtis legere apud Plutarch. *6. quaſt. conuiu. cap. 3.*

CAP. XI. *DE DIMINVTA ET ABLATA appetentia.*

TRanſeo ad *imminutam & ſublatam appetentiam.* Vocatur Græcis ἀσιτίαν vel ἀποσιτίαν. Quæ duo ſic inter ſe diſtinguuntur, vt *aſitia* ſignificet *omnimodam a cibo abſtinentiam*; *apoſitia* vero *auerſationem* quidem *ciborum*, ſed non *omnimodã abſtinentiam*. Petenda eſt diſtinctio ex Gal. *1. in 1. Epid. 29.* Vel *auerſionem ciborum*
D quandoque Græci vocant ἀνορεξίαν, vt *4. aph. 17.* colligitur. Hic affectus 3. habet præcipuas cauſſas: quandoquidem ſi quis prorſus abſtineat a cibo, ſiue cibum auerſetur, id faciet, vel quia *nullus, aut quia exiguus eſt ſuctionis ſenſus*, vel quia *non fit ſuctio in ore ventriculi*, vel tertio, quia *non fit corporis inanitio.*

§. *II. Cauſſæ famis & appetentiæ.*

AD famem enim excitandam hanc cauſſarum ſeriem neceſſario concurrere docuit Gal. *1. de cauſ. ſympt. cap. 7.* quia inquit quinque ad famem faciendam concurrere: *Inanitionem: Appetentiam naturalem: Suctionem: Senſum ſuctionis: & appetitum animalem.* Tria veniunt explicanda in hac ſerie: *1. Quomodo ex inanitione fiat appetentia. 2. Quales illæ ſint*
E *venæ, quæ faciant ſuctionem? 3. Quamobrem aſſumto cibo ſtatim conquieſcat fames.*

Perluſtrentur Andr. Laur. hiſt. & controu. anatom. auctæ *lib. 6. q. 17. pag. 453. editionis Francofurti in officina Paltheniana anno 1602 in 8. ſine figuris.* & Saluſt. Saluian. *variar. de re Medic. lect. lib. 2. c. 4.* & Dominus Leonus *artis medendi ſectianis 3. lib. 1. cap. 7.* qui Lectorem docte erudient ſolutionem dictarum trium quæſtionum.

§. *III. Cauſſæ proximiores, & magis immediatæ proſtratæ famis.*

TRes ſunt præcipue cauſſæ delectæ appetentiæ: *Defectus ſenſus ſuctionis: Defectus ſuctionis, defectus inanitionis.* Mediatas omnium horum cauſſas inquirere oportet.

F

§. *IV. Cauſſæ magis mediatæ.*

PRimo deficit *ſenſus ſuctionis*, vel quia *deficit facultas*, vel quia *læſum eſt inſtrumentum*, vel propter *errorem externum.* Deficit *facultas* aut quia *non tranſmiſſa*, aut quia *diſſoluta*. Non tranſmittitur *in apoplexia, phrenitide, caro, quocunque delirio, & a cogitationibus ſpirituum ab ore ventriculi diuertentibus.* Diſſipatur autem vel a *veneno*, vel a *febribus arden-*

tiſſimis calorem, & ſpiritum digerentibus. Inſtrumentum vero nerui ſcil. ſextæ coniug. facultatem non admittunt, vel quia ſunt *obſtructi*, vel *a tumore compreſſi*, vel *a nimia refrigeratione denſati*, vel *ab alia cauſſa adſtricti.* Error externus eſt *copia materiæ, quæ os ventriculi repleat,* ſiue ſit *pituita vitrea & frigida*, cuius meminit Galen. *lib. de plenitudine, capit. vndecimo*, ſiue *ſalſa aut biliosa, per aliquam corporis colliquationem, & humorum fuſionem a capite, vel ab aliis partib. in os ventriculi tranſmiſſam*, de qua Gal. *1. in 1 Epi. 39.* Secũdo, Non fit ſuctio, vel quia *ventriculus ſit nimis frigidus, & propterea parum digerat, venæ circa illum exſiſtentes non euacuentur,* aut quia *ſemper vberem habeant alimenti copiam, quam aliunde attrahat*: qua ratione Gal. *3. de nat. fac 13* dicebat. *Inappetentiam fieri ob nimiam iecoris plenitudinem, nunquam deficiente alimento ipſis venis oris ventriculi.* Tertio, Non fit inanitio vel propter *defectũ caloris innati, ſiue ratione temperamenti, ſiue ratione ætatis*, de quo Hipp. *1. aph. 13. Senes faciliime ieiunium ferunt, &c.* aut quia *excrementa conſueta in corpore retinentur. Excrementorum* vero *nomine* non modo intelligo *faces & vrinam, ſputum, mucum, ſudores, menſes & hæmorrhoides*; verum etiam *ipſam ſeminis retentionem.* Retinentur autem hæc excrementa vel *obſtructis*, vel *adſtrictis*, vel *denſatis partibus.* A B

His accedunt aliæ cauſſæ extrinſecæ: *Aer frigidus, craſſus, flatus Auſtrinus, otiũ, ſomnus prolixus, animi mœror & timor, cibi & potus pingues, oleoſi, vnctuoſi, craſſi ſucci, pituitam in toto augentes*, propter quas omnes variæ repetiuntur hiſtoriæ eorum, qui ſine cibo vitam incolumem duxerunt, non modo dies & hebdomadas; ſed menſes & annos. Sic enim ſcribit Athenæus *2. dipnoſophiſt.* amitam quandam Timonis ſingulis annis duos menſes ſine cibo fuiſſe. Huius rei qui plura voluerit exempla eorum & earum, qui vitam etiam per annos ſine cibo vixerunt, poterit legere Laurent. Ioubert. *in prima part. paradoxo 2.* vbi & hiſtorias profert, & cauſſas ſubiungit, propter quam nonnulli ad 2. 10. & plures annos abſq; cibo vixerunt. C

Præter ceteras *deiectæ appetentiæ* cauſſas Auic. *13. tertii in c. de deſtruct. appet.* proponit *defectum humoris melancholici*, qui ſupponit, quod etiam docuerat *prima primi doctr. 4. c. 1.* humorem melancholicum ad excitandam naturalem appetentiam conferre. Huius ſententiæ fuit etiam Valleſ. *lib. 1. controu. c. 20.* qui id confirmat duplici argumento. Primo, quia *naturaliter confluit melancholia ad ventriculum.* Secundo, quia *acidi & auſteri ſaporis eſt, qui vterq; oris ventriculi adſtrictionem facit, & proinde famem excitat.* Neque hoc negauit Gal. *1. de vſ. part. 4.* qui concedit *ſuccum melancholicum naturalem auſterum & acidum eſſe, illumq; naturaliter a liene in ventriculum tranſmitti ad retentionem & concoctionem alimenti.* D

Hæc ſententia reprobatur a Fuchſ. *in com. ad 7. cap. 1. lib. de ſympt. cauſ.* qui hoc potiſſimum nititur argumento: *Nullam eſſe venam, quæ ducat humorem melancholicum ad os ventriculi. Inſeruntur quidem in corpus ventriculi, non inſeruntur in os.* Addit: *Confluere melancholiam ad ipſum ventriculum non eo tempore, quo fit fames; ſed horis potius diuerſis*, quanquam hoc neget Valleſius.

Ex cauſſis igitur relatis non patet modo cauſſa *deiectæ appetentiæ ipſius cibi; ſed & potus.* Aliquando enim reperiuntur nonnulli, qui a potu abſtinent per dies, menſes, & annos. Huius rei exempla habetis apud Athenæ. *2. dipnoſ.* cuiuſdam Laſirtis Laponis, qui *ſingulis æſtatib. per 30. dies abſtinebat a potu*, non tamen ab eſu rerum ſalitarum, & mingebat etiam. E

Sed, vt breui omnia complectar, leuiſſimo negotio poteſtis colligere etiam cauſſas *immoderatæ ſitis*: quandoquidem etiamſi *naturalis ſitis*, ex ſententia Ariſtot. *2. de an. 28.* ſit appetitus frigidi & humidi; *Vitioſa* tamẽ *ſitis* quandoque eſt *appetitus tantum frigidi*, quandoq; *tantum humidi*, aliquando *vtriuſq;.*

§. *V. Locus affectus in ſiti præter naturam.*

L*Ocus affectus* eſt ſemper *os ventriculi*, quod tamen laborat aliquando *per conſenſum*; nonnunquam per *eſſentiam & primario.* Conſenſus fit vel a *lingua, faucib. æſophago*, propter communem membranam oris ventriculi, & harum partium, quandoque fit *a pulmonibus & arteria, communicata affectione membranis linguæ & faucium*; aliqua fit ex *iecore, meſenterio, inteſtinis, liene, vtero, renibus*, potiſſimum in affectione, illa *Diabetica* vocata, atque ab *vniuerſa corpore.* F

§. *VI. Cauſ-*

Digitized by Google

A
§. *VI. Cauſſæ Sitis p. n.*

CAnſſæ aliquando ſunt *caliditas tantum*, quandoque *ſiccitas tantum*, nonnunquam *ca-
lor cum ſiccitate*. Eſt *caliditas tantum* propter *errorem externum*, propter præſentiam vel
ſalſa pituita, vel *bilioſi ſucci* in ore ventriculi abundantis, aut propter *ſalſos vapores & ichores*
ab ipſo ventre eleuatos laborante *hydrope aſcite*. Rara eſt hæc ſitis ſpecies, quæ fiat a cali-
do tantum, vt docuit Gal. *1. ſimpl. 30.* habetque iam cauſſas dictas. Fit ex *ſiccitate tantum*,
quæ ſiccitas fit ex *inanitione* aut ex *errore externo*. Inanitio fit *per ſe*, vel *ex accidenti*. Per ſe *in
quacunq; nimia euacuatione & ſuperpurgatione, ſiue vomitus, ſiue alui, vrinæ, ſanguinis vel per men-
B ſes, vel per alias partes ſeminis ac ſudoris*. Per accidens fit *ex abſtinentia a cibo & potu*.
Canſſæ extrinſecæ ſunt *nimia exercitatio, balneum digerens, vſus ſalitorum, ſiue piſces ſint,
ſiue carnes, ſiue aqua ſalſa, vt marina, vigiliæ, mæror, longa declamatio, aer ſiccus, præcipue ſi ore
hiante excipiatur*. Ex calida & ſicca intemperie fit vel *cum inflammatione*, vel *citra inflamma-
tionem*, ſiue intemperies ſit *in ipſomet ventriculo*, ſiue *aliis partibus propoſitis*, aut *in toto corpo-
re*, quemadmodũ in febrib. contingit. *Error externus* hic quoq; locum habet: *Vſus aroma-
tum acrium, vini generoſi*, præcipue ſi in eo, aut vipera, aut dipſas, vt ſcribit Galen. *1. de cauſ.
ſympt. 7.* fuerit exſtincta. His igitur ſic breuiter enarratis de cauſſis ipſius ſitis, quod perti-
net ad *ſigna inappetentia & cauſſarum* breuiter expediam.

§. *VII. Signa inappetentiæ.*

C SI *inappetentia* fiat, quia facultas non tranſmittatur, id facile cognoſceris. ſi patientes
apoplexia, delirio, aut alio ſimili cerebri affectu laborent: Si *diſſoluatur facultas*, aut ad-
fuit veneni ſuſpicio, aut etiam nunc adeſt febris ardens & maligna. Si *non fiat ſuctionis ſen-
ſus* propter neruos aut obſtructos, aut denſatos, petenda ſunt ſigna *ex c. de bulimo*. Quod
ſi non *fiat ſuctio propter defectum calidi non digerentis*, iſti ſunt omnino torpidi, pigri, ſo-
mniculoſi, neq; ad cibos, neq; ad potiones feruntur, abundant ſputo, vrinæ ſunt crudæ.
Quod ſi adſit *pituita dulcis aut inſipida* copioſa, præter hæc ſigna habent etiam vomitum,
aut nauſeam & ſubuerſionem Quod ſi adſit *pituita ſalſa*, ſiti laborant ſine oris amaritudi-
ne, & cum morſu oris ventriculi, ſicuti præſente bile ſitis adeſt cum amaritudine & cum
D morſu oris ventriculi. Quod ſi *non fiat ſuctio, quia non fiat inanitio*, facile cognoſcetis, vel
quia excrementa conſueta retinentur, cutis eſt denſata, corpus eſt plenum, venæ ſunt
turgidę, verſantur in aere frigido, otioſi ſunt, præfuit victus ratio, quæ vel *plenitudinem*, vel
cacochymiam, vel *vtrumq;* inferre potuit.

§. *VIII. Signa ſitis immoderatæ.*

CAuſſæ ſitis variæ ſic inter ſe diſtinguuntur. Nam ſi fiat ex *cauſſa calida ſine ſiccitate*, a ni-
mio potu læduntur, & propterea diſtenduntur, & inflammantur, vel potum vomitio-
ne, aut deiectione, aut per vrinas reddere coguntur. Vtrum vero hæc cauſſa calida ſit *pi-
tuita ſalſa, an bilis*, ex ſuperius dictis poteſtis colligere: ſicuti ſi fuerit *ichor ſalſus*, id ex hy-
E dropę cognoſcetis. Quod ſi fiat ſitis *ex inanitione*, ex ſola ægri, aut adſtantium interroga-
tione poteſtis cauſſam inanientem intelligere, ſiue ſit euacuatio ventris, vel vomitus, vel
ſanguinis, vel vrinæ, vel ſeminis, aut ſudoris ſiue ſitinedia, aut alia ex propoſitis cauſſis.
Nec difficili negotio poteſtis intelligere, Vtrũ cãa ſitis ſit *aliqua viſcerũ inflãmatio*, aut *fe-
bris ardens ex putredine*, in venis cõmunib. facta, facile patet. Hæc n. oĩa ſua habebunt ſigna.

§. *IX. Prognoſtica.*

ITaq; nunc ad prædictionem affectionum propoſitarum deſcendo. Quod ad *ſublatam
appetentiam* pertinet, illud dicendum *ſublatam appetẽtiam ex facultatis diſſolutione*, ſiue fiat
diſſolutio ex veneno, ſiue ex febre maligna, *omnium maxime exitialem eſſe, & patientem mor-
ti eſſe propinquum*. Hoc docuit Gal. *2. in 3. Epid. com. 3.* Quod ad *ſitim* pertinet, *hæc quoque non
F raro patientes deducit ad exitum*, quando ad potionem vel frigidæ, vel rei extraneæ importune
tune moueantur. Sic ſcribit Gal. *1. de cauſ. ſympt. c 7.* quoſdam dyſenteria obiiſſe, qui inani-
ti aquam marin. bibere ſunt coacti: Alium refert, qui ſitibundus poſt aquam frig. libera-
liter epotam ſtatim exſtinctus eſt. Quod idem variis exemplis confirmat Ant. Benin. *de
admirand. c. 16.* Amat. Luſit. *cent. 2. curat. 62.* Foreſt. *1. obſ. Med. obſ. 13.* Scalig. *exerc. 33. ad lib.*
Card. *de ſubtilit.* & Marc. Donat. *lib. 4. hiſt. mirab. c. 6.*

§. X. *Curatio.* A

QVod ad *inappetentiam* pertinet, ſi fiat ex *humoribus pituitoſis, multis & crudis*, opus eſt expurgatione per *vomitum* attenuantibus & incidentibus medicamentis. Conuenit in hoc caſu vnica vice ſemel præbere ℞ *oxymel. ſcyllit.* ℥ j. ß. *compoſ. ſimpl. an.* ℥ j. M. Hæc doſis concedi poteſt per 4. aut 5. dies 4. horis ante cib. Interim ſi vomitus bene non ſuccedat, *acribus clyſterib.* aut *pilulis de hiera cum agar.* quæ exhibeantur ad ℨ j. alternis diebus. Pro victu in hoc caſu conueniunt omnia ſalita, *vt piſces ſaliti*, conuenit *vſus aceti*, & propterea *acetaria ex capparibus, ex radice petroſelini*, & omnia aceto condita. Quod ſi fuerit *pituita ſalſa*, hæc quoque aut *vomitu*, aut *clyſterib.* aut *pilulis* educẽda. Pilulæ autẽ ſint de *tribus cũ rhabarb. mistis cũ maſticinis*, vtriuſq; ſit ℨ ß. Paulatim expurgare oportet. Itaq; alternis diebus B præbeantur hora 1. ante cœnam. *Syrupus* aũt ſit *acetoſus ſimplex*, cum aliqua portione *oxymelitis*. Quod ſi fuerit *Bilis*, ipſa quoq; aut *Vomitione*, aut *clyſteribus* eſt educenda. Loco autem *pilularum* vtamini *caſſia cum thamarindis*, aut *rhab.* aut *pilul.* de trib. *cum rhabarb.* Syrupi vero ſint *de acido citri*, aut *limon.* de *granat.* vel alii ſimiles, de quibus antea. Pro *cibo* in his caſibus eligendi ſunt intinctus, qui *ſuccos* recipiant *acidos*, & aliqua ex parte *incraſſantes*, vt prohibeatur fluxus bilis ad ventriculum, propterea in hoc caſu cõuenit ille cibus, quem *Gelatinam* vocant.

Quod ſi adſit *intemperies frigida*, propter quam nec multum digeratur, & facultas quaſi ſopita, excitanda eſt cibariis quibuſdam gratis & calorificis, vt eſt *confectio ex diaſynapi, intinctus viridis ex petroſel. aceto, piſtaciis & modica cinamomi, intinctus albus ex ſaccaro, cinamom. & aq. flor. citri.* Mihi vero, vt ingenue dicam, nullus videtur *intinctus* magis in hanc C rem accõmodatus q̃ ille, qui fit *ex allio, nucibus, & pane ture apt. imbuto ſed nõ admodũ pingui.*

Si vero non *fiat inanitio*, corpus eſt inaniẽdum *ſecta vena*, nec ſemel, ſed pluties *apertis hæmorrhoidibus, reſeratis menſibus, citata aluo*, aut *clyſtere*, aut *medicamentis*. In quo caſu cõueniunt etiam medicamenta valida, promouendus eſt *ſudor*, aut *Laconico*, aut *exercitatione valida*; Si exercitatio valide fieri non poſſit in conualeſcentibus, fiat in *nauicula*, in *curru, lectica*: Si neq; hoc poſſit fieri, adhibeatur *frictio, inunctio calida, picatio*, ſeu *appoſitio medicamenti ex pice*, de quo nos plura in noſtro libro *de phœnigmis*. Tandem his imperandum eſt *iciunium*. Dicebat enim Gal. *4. in 6 Epid. 17.* ſe complures, *qui dormire non poterant, vigiliis* ſanaſſe, alios vero *inappetentes longa inedia* ſanaſſe. D

Ex his facile iam poteſtis colligere, etiam *ſitis curationem*. Nam. quæ fit ex *humoribus ſalſis*, aut *bilioſis*, curatur ſicut & deiectio appetentiæ ex hac cauſſa. Quæ fit ex *hydrope*, curanda eſt *ſola præparatione aeris frigidi*: quandoquidem potus iſtis minime confert. Itaq; non loquantur, os clauſum detineant, & aerem inſpirandum frigidum inſpirent. Hipp. *3. in 6. Epid. 33.* os claudere, ſilere, aerem frigidum cum potu excipere, ſitim arcent. Detineant ẽt in ore aut *lactucã, acidum citri, cryſtallũ, os pruni*, vel *ceraſi*, aut *formulam factam ex emulſione ſemin. papau. albi, & melon. excepta cum gummi Arabica & tragacantho.*

Quod ſi fiat *ex inanitione, largus* his *potus* concedatur, ſed *minime frigidus*. Vbi enim facta eſt inanitio, deficit calidum innatum, propterea facile extinguitur: Bibant igitur E aut *ius*, aut *aquam hordeac.* aut *vinum dilutum*.

Quod ſi *intemperies* ſit *calida & ſicca*, iſtis quoq; ſuo loco, & tempore concedendus eſt *potus actu & poteſtate frigidus*, ſeruatis conditionib. quarum meminit Gal. *9. meth. c. 5.* atq; interim *totum corpus, & pars præcipua*, a qua calor & ſiccitas prodit. *Extrinſecus* quoque eſt *refrigeranda & humectanda* vel *balnea aq. dulcis*; vel *epithemate ex ſuccis refrigerantibus*.

Leuior autem *ſitis*, quæ fit ex *cauſſis quibuſdam extrinſecis*, vt aere calido; longo ſermone, vel aliis cauſſis leuioribus, quandoque *ſanatur ſomno*; quandoq; ſi fuerit in ſomno, *ſanatur vigilia*, vt docuit Hipp. & Gal. *4. in 6. Epidem. 25.* Aliquando etiam *ſanatur tuſſicula*, ex qua humiditas quædã ex capite in ſubiectas partes deſcendit, de qua Hipp. *4. aph. 54.*

CAP. XII. *DE SINGVLTV.* F

EX affectibus oris ventriculi ſuperſunt adhuc *Singultus, Nauſea, Subuerſio, Vomitus & Cholera*, de quibus omnibus meminit Gal. tanquam de affectionibus oris ventriculi, *5. de loc. aff. 6. 3. de cauſ. ſympt. 2. 8. de comp. loc. 3.* Loquemur hodierno die de *Singultu*, qui *Ligmos* Græce dicitur.

§. II. Na-

A §. *II. Natura.*

ESt autem *motus contractionis velox & validus ventriculi ex cauſſa irritante.* Dico eſſe *mo-
tum contractionis*,quia etiamſi poſt contractionem ſequatur extenſio: extenſio tamen
eſt reditus ventriculi in ſtatum naturalem. Contractio vero velox & vehemens eſt mo-
tus præter naturam,quo noxia deturbantur & excernuntur. Dicitur *velox* ad differen-
tiam nauſeæ: Dicitur *vehemens* ad differentiam,& nauſeæ, & vomitus & ſubuerſionis.
Nam ſingultus, optime vt docuit Gal. *6. aph. 39.* cum depellere tentet materiam mem-
branis impactam,eſt motus *validior*,quam vomitus, in quo excernuntur, quæ in cauita-
B te continentur. Cum dicimus *eſſe motum ventriculi*,intelligimus potiſſimum exteriorem
membranam, illamque præcipue, quæ & ori ventriculi, & œſophago inhæret. Auctor
eſt Gal. *2. de cauſ. ſympt. c. 6.*.

§. *III. De Cauſſa proxima.*

DE cauſſa proxima inſignis eſt controuerſia. Scripſit Hipp. *6. aph. 39.* ſingultum fieri
ex *repletione & inanitione*, ſicuti & conuulſionem. Gal. *loc. cit. & 8. de comp. loc. c. 3.* Sin-
gultus cauſſam refert in *humores*, aut *vapores irritantes.* Rei veritas eſt: *Singultum neq; ex re-
pletione, neq; ex inanitione tanquam ex cauſſis proximis fieri.* Ratio eſt clara. Nam conuulſio,
quæ fit ex repletione aut inanitione,non eſt motus compoſitus, ſed ſimplex. Nam vbi
C neruus vel exſiccatus, vel admodum repletus contrahitur,non amplius extenditur; niſi
ſublata ſiccitate, aut materia replente. Singultus autem omnis eſt motus compoſitus,
primum, vt dixi, ex contractione. Secundo ex dilatatione. Itaque rei veritas eſt, *ſingul-
tum omnem fieri ex cauſſa irritante aliqua.* Hæc vero aut eſt *per eſſentiam* in ventriculo, aut fit
per conſenſum. Per eſſentiam eſt *flatus vel vapor in membranis, præcipue in exteriore imbibitus.*
Vapor autem poteſt eſſe aut acris, aut ſalſus, aut acidus, aut veneficus, vel ex alia quapiam
corrupta & putreſcente materia eleuatus, ſiue hæc materia ſit cibus & potus ex propria
natura acris, & prauus, ſiue in ventriculo corruptus, ſiue ſit humor bilioſus, melancho-
licus, aut pituitoſus, aut ſanies vel ſanguis extrauenatus. Aliquando *continetur hæc mate-
ria in tunicis vel cum inflammatione, aut alio tumore, vel citra inflammationem & tumorem.*
D Tunc autem tumor & inflammatio non ſunt cauſſæ ſingultus proximæ & immediatæ,
quia cum continuus ſit tumor, continuus eſſet ſingultus, non tamen eſt. Propterea ex
tumore flatus, vel vapor eleuatus eſt, qui exteriorem oris ventriculi tunicam ad excre-
tionem irritat.

Fit per conſenſum tripliciter, aut *communicata affectione*, aut *materia*, aut *per compreſ-
ſionem ventriculi.*

Communicatur affectio, *quando neruus ſextæ coniugationis ori ventriculi inſertus conſti-
tuatur, cum altera parte neruoſa, & cum iſtis neruis copulationem habente.* Sic ſcribit Ariſt. *33. probl.
3.* ex pulmonib. ſingultum fieri eo, quod, vt docet Gal. *16. de vſ. part.* nerui ſextæ coniugatio-
nis, primo inſeruntur in pulmones, dein in os ventriculi. Pari ratione ſcripſit Hipp.
E *3. de morb.* ex pleuritide ſingultum fieri. In eundē ſenſum docet Gal. poſſe intelligi Hipp.
7. aph. 3. inquientem, *vomitum & ſingultum cum rubore oculorum malum*: Inquit Galenus:
Indicat enim aut inflammationem cerebri aut ventriculi. Pari ratione ſcribit Hipp. *3. de fract.
49.* ex luxatione coxendicis, aut alterius magni articuli ſingultum fieri propter commu-
nem neruorum paſſionem.

Secundus conſenſus fit communicata materia; *ſi ex inflammatione iecoris tranſmitti-
tur humor bilioſus ad os ventriculi, qui ſingultum facit*, vt docet Gal. *7. aph. 17.* Ex *ileo* pariter fit
ſingultus communicata materia ex *7. aph. 10.* Ex *toto corpore*, vt in febre ſingultuoſa, cuius
meminit Hipp. & Gal. *4. acut. 58.*

Tertio fit ſingultus *per compreſſionem*, quamuis Gal. non videatur huic cauſſæ admo-
F dum aſſentiri, qui potius ex aliorum ſententia videtur affirmare *5. aph 58 & 7. aphor. 17.* ex
magna *iecoris inflammatione* ſingultum fieri *comprimente iecore ipſum ventriculum*, nihilomi-
nus hanc cauſſam confirmat exemplum a Fernelio productum *6. pathol. c. 3.* cuiuſdam,
*qui per tres continuos menſes paſſus eſt ſingultum ex incuruata coſta ventriculum comprimente nun-
quam ſublato ſingultu, niſi blande prius coſta illa curuata attolleretur.*

§. IV. *Cauſſæ procatarctica.* A

SVnt præter has *cauſſæ quædam mediatæ*, quæ flatus, aut vapores in ipſas tunicas impingunt. Eſt *aer frigidus receptus, aquæ potus nimius*, etiam *potus confertim aſſumtus, ciborum copia, inteſtinorum repletio.*

§. V. *Signa.*

COgnoſcitur facile ſingultus, & cauſſæ ſic diſtinguuntur. Si adſit *vapor acris*, ſentitur eroſio, calor, & ſi *humor* fuerit, ex quo vapor eleuatur *biliosus*, adeſt amaritudo, ſi *acidus* vel *ſalſus*, iam habuiſtis ſigna in *præced. lect.* Si *in cauitate*, vomitus excitatur, ſtatim deſinit ſingultus. Si *in tunicis*, adeſt nauſea, vel ſine, vel cum vomitione, ſed affectum non ſanante. *Inflammationis & tumorum* ſigna ſuis patent locis. Si fuerit *conſenſus* ab alia parte propter communes neruos, facile id cognoſcetis ex affectu illius partis. B

Nam ſi fiat ex *pulmonibus*, aderit tuſſis, difficilis ſpiratio, ſi ex *pleura*, aderunt ſigna pleuritidis, & ſic de ſingulis. Quod ſi communicetur *vapor* aut *humor*, pari ratione inſpicere oportet: *Vtrum iecur an lien, an inteſtina, an totum laboret corpus.* Accedit etiam in ſingultibus, qui *per conſenſum* fiunt, longa eſſe interualla, exceptis illis, qui ſequuntur *compreſſionem*. Tamdiu enim perdurat ſingultus, quamdiu perſiſtit compreſſio.

§. VI. *Prognoſtica.*

ET quia, vt dicebat Gal. *in illo 5. aph. 58. & 7. aph. 17.* non poteſt iecur inflammatum ventriculum comprimere, niſi magna ſit inflammatio: propterea *ſingultus* ex hac cauſſa factus eſt *lethalis*, ſicuti etiam lethalis ille, *qui ſequitur volulum*, quandoquidem non fit ex voluulo ſingultus, niſi maxima ſit affectio, auctore Gal. *7. aph. 10.* Ceteræ omnes cauſſæ minus ſunt periculoſæ. *Lethalis quoq; eſt ſingultus, qui fit per conſenſum alterius nerui conuulſi, ſiue propter inflammationem, aut luxationem vehementem aut vulnus.* Ceteræ autem cauſſæ non ſunt admodum difficiles curatu, ad quas me conuerto. C

§. VII. *Curatio.*

ET imprimis, quod pertinet ad ſingultum factum ex ſolo vapore, aut flatu, tria proponuntur remedia a Gal. *in 3. de difficul. reſp. c. 12.* de quibus ante illum meminit Ariſtoteles *33. probl. 1. & 17.* & ante Ariſtot. Plato *in conuiuio ſub nomine Eriſimati Medici.* Primum eſt *retentio ſpiritus, quæ iuuat coacto intrinſecus calore ad diſſipandum flatũ vel vaporem*: Secundum eſt *ablutio oris aq. frigida facta.* Et ego ſæpiſſime conſueui hoc remedio ſanare ſingultum ex humoribus vel vaporibus acribus. Idipſum facit *ſorbitio eiuſdem frigidæ ſenſim facta.* Tertium eſt *ſternutatio*, cuius meminit etiam Hippoc. *6. aph. 13.* Quod ſi præter vaporem adſit *humor in cauitate ventriculi, vomitu eſt eliciendus*: ſi fuerit *in tunicis*, vſus *hieræ, alephanginarum, vel aliarum conſimilium*, maxime conducit. Quod ſi *contumax* fuerit *ſingultus*, ad *fortiora* deſcendendũ, & ſi *materia* fuerit *acris*, eligenda ſunt medicamenta, quæ ſimul & ſemel *acrimoniam obtundant*, & *penetrationem*, medicamento *tribuant*. Nam materia eſt impacta in membranis. Opus eſt etiam medicamento *digerente & per vrinas deriuante*: Propterea Gal. iure optimo, *8 de comp. loc. 3.* laudat medicamentum *Aſclepiadis*, quod conſtat ex *opio* ad contundendam humoris acrimoniam, ex *coſto* propter penetrationẽ, ex *aſaro* propter vim diureticam, ex *ſpica*, &c. propter facultatem digerendi. Datur ℈ j. aut ex *vino*, aut in humoribus valde calidis ex *aqua*. In eundem vſum recipi poteſt *Philonium*, aut *Theriaca recens*, aut *pilulæ de cynogloſſa*, & ſane iſta, quamprimum ſanant ſingultum. Datur ʒ ß. & ſi humor ſit frigidiuſculus, his medicamentis addatis j. ℈ aut *ſcordii cretici*, aut *dictamni*, vel *pulegii*, vel *aſari*. Quod ſi *humor* ſit *tantum frigidus*, & propterea *ſingultus* fiat potius *ex flatu*, nihil præſtantius *caſtorea*. Detis ℈ j. *Caſtorei.* Valet quoq; *mithridatica confectio* ad ℈ j. *diacyminum, diatrion pipereon.* D E

Neq; interim exteriora ſunt prætermittenda. Ex multis hoc vnum eſt efficacius ceteris: *Spongia aceto acerrimo imbuta, in quo ebullierit caſtoreum, piper, ſynapis, pulegium & aſarum, adhibeatur ipſi ventriculo adhuc calida, & frequenter foueatur locus ille.* F

Interim *Reuulſoria* quoq; adminiſtrentur. Sunt quædam mulierculis familiaria, quę multum iuuant, *vngue comprimere extremitatem minimi digiti, aut ligare, animum diſtrahere, & alio auertere*, ſicuti faciunt mulieres puerulis excitata alicuius rei admiratione.

Quod

A Quod ſi fiat *ſingultus ex iecore comprimente, lethalis eſt*, vt dixi. Sed tamen minus affliguntur patientes, ſi ſuper *latere dextro* decumbant.

Vbi *coſta* ſit *incuruata*, illa *ſenſim & paulatim* eſt *in ſuum locum reſtituenda & reducenda.*

CAP. XIII. *DE SVPINITATE, SVBVERſione, vomitu & nauſea.*

NOn admodum diſſimili ratione ab ea, quam nuper propoſuimus, ſanantur 3. affectiones mutuo ſe conſequentes: *Supinitas, Subuerſio & Nauſea.* Duæ priores affectiones ſunt ſymptomata *facultatis retentricis*: Tertia eſt ſymptoma *facultatis expultricis.* Autor eſt Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2. & lib. de diff. ſympt. 4.*
B Diſtant hoc inter ſe, quod *ſupinitas* ſit complexus ciborum imbecillus, *ſubuerſio* ſit complexus ciborum deprauatus, & propterea vtraq; affectio ſentitur tantum aſſumto cibo.

Aduertatis: Nam aſſumto cibo ſi fiant fluctuationes & rugitus multi, eſt ſignum facultatis retentricis non bene complectentis alimentum, & dicitur *Supinitas*: Quod ſi quaſi tremor quidam ventriculi ſentiatur, dicitur *ſubuerſio.* Quod ſi etiam non aſſumto cibo videatur ventriculus aliquid extra ſe velle reiicere, nec tamen reiiciat, dicitur *Nauſea.*

§. II. *Cauſſæ.*

C FIunt iſti affectus aut per *eſſentiam*, aut per *conſenſum*, aut ex *errore externo.* Per eſſentiam fit *ſupinitas* & *ſubuerſio*, vel ex intemperie humida, vel ex humore pituitoſo aqueo, irrigante os ventriculi, ſed ſine putredine, aut alia corruptione. Gal. *8. de comp. local. 3* Poſſunt tamen reliquæ ventriculi tunicæ prauis humoribus redundare. Hinc dicebat Galen. *6. de loc. aff. 1.* In *ſupinitate* & *ſubuerſione* ventriculi tunicas (non loquitur de ore ventriculi) eſſe humore melancholico acido imbutas. At vero in *Nauſea* os ventriculi aut multa abundat humiditate, aut etiam corrupta. Et quando multa abundat humiditate, illa poteſt induci ab alimentis quibuſdam, vt vſu cerebri, aut medullæ, cuius meminit Galen. *3. de aliment. facult. 8. & 9.* Quando eſt corrupta, corruptio poteſt eſſe ad nidorem, & ad acidum, *1. de loc. aff. 4.*

D *Nauſea* & *vomitus* in eo tantum differunt, quod *Nauſea* ſit motus quidam irritus, ad quem nulla ſuccedit excretio. In *vomitu* autem, quæ in cauitate ventriculi continentur, educi conſueuerunt. Cauſſæ vero cum vtriſq; communes ſint, idcirco ab ipſa *nauſea*, de qua dixi in ſuperiore lectione, ſtatim tranſeo ad *vomitum.*

§. III. *De Cauſſis vomitus.*

FIt vomitus vel propter *imbecillitatem facultatis retentricis oris ſuperni ventriculi*, aut propter *expultricem irritatam.* De cauſſis imbecillitatis retentricis iam ſatis dictum eſt. Sunt enim illæ, quæ *ſupinitatem, ſubuerſionem* vel *nauſeam* inferunt. Expultrix autem facultas mouetur ad vomitum, vel per *eſſentiam*, vel per *conſenſum.* Si per *eſſentiam*, hoc
E tripliciter fit, vel *ex pondere*, vel ex *mole*, vel ex *morſu.*

Pondus eſt *materia multa, & grauis, contenta vel circa os ventriculi, vel in cauitate.* Circa os ventriculi, *quando occluſum fuerit, vel ex tumore, vel ex carne, vel ex callo, aut alia conſimili cauſſa.* Huius rei exemplum habetis apud Fernel. *lib. 6. pathol. cap. 1.* Quæ continetur in cauitate, aut *ibi gignitur*, aut *retinetur*, vel *tranſmittitur*, vel *attrahitur.* Generatur *vel pituita, vel porracea bilis ex ciborum proprietate, ex vſu braſſicæ, betæ & fructuum.* Eſt ſanguis *vel per diæreſin, vel per anaſtomoſin venarum ventriculi, aut arteriarum in cauitate collectus.* Sunt aliquando lapides, *de quibus dixi in capit. de dolore ventriculi.* Non tranſmittitur autem, *vbi pylorum, aut inteſtinum duodenum, aut ileon, vel meſaraica occluſa ſunt, vel a carne, vel a callo, vel abſceſſu, vel inflammatione, vel alio tumore, qui tranſitum alimenti impediat.* Huius rei ex-
F emplum habetis apud Anton. Beniuen. *de admir. cap. 32. 36. & 37.* & Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2.* cui adſtipulatur Auicen. *13. tertii tr. 5. cap. 10.* Proponunt pylori occluſionem ex carnea ſubſtantia. Colligitur per tranſmiſſionem tertio, *a iecore, a liene, ab inteſtinis, ab vtero, a cerebro, a toto corpore.* A iecore quidem mittitur *bilis flaua, pallida, crocea, æruginoſa*, aliquando *ſanguis, vel quia iecur ſit calidius, vel quia ſanguinem ab vtero ſuſcipit propter retentos menſes,*

ab hæmorrhoidibus, propter ſuppreſſam conſuetam euacuationem. A toto corpore *vel propter* A
inſignem plenitudinem, vel propter membrum mutilatum. Cuius excretionis meminit Galen.
3. de cauſ. ſympt. cap. 2. & 5. de loc. aff. 5. A liene ſimiliter tranſmittitur vel *melancholia*, vel *ſan-*
guis niger. Quandoque mittitur a meſaraicis, *præcipue vbi factus ſit aliquis cruentus abſceſſus.*
A capite tranſmittitur *ipſa pituita.* Ab inteſtinis quandoque *humores*, quandoque *excre-*
menta ipſa, vt in volulo contingit. Quinimo aliquando partim ex tranſmiſſione inteſtino-
rum, partim ex facultate attractrice ventriculi: *Quæ iniiciuntur per inferiora, clyſteres ſcilic.*
quandoq; vomitu eiiciuntur. Auctor eſt Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2.* Sed quod mirabilius eſt, a-
liquando *ipſa ſuppoſitoria integra & immutata* per vomitum fuere eiecta. Videatis hiſto-
riam relatam a Matthæo de Gradib. *com. 5. lib. 2. ad Almanſor.* Valleriol. *ad 3. de ſympt. cauſ.* B
2. Has ob cauſſas fit vomitus ex pondere.

Fit etiam ex mole, *quando ſcil. ventriculus non poteſt extendi ad amplitudinem rei conten-*
tæ. Non poteſt extendi propter triplicem cauſſam, vel *quia dolet, ſiue ex vlcere, ſiue ex alia*
cauſſa, vel *quia comprimitur aut a iecore tumido, aut liene, aut meſenterio, aut omento*, aut *quia eſt*
nimis anguſtus. Anguſtia vero eſt *naturalis* aut *præter naturam.* De naturali meminit Gal.
2. art. Med. c. 71. Præter naturam, quia vel ex *atrophia*, vel ex *tumoribus.* Atrophia ſequitur
ſiccam intemperiem, aut *diuturnum ieiunium*: Tumores autem ſunt multiplices.

Morſus *eſt cauſſa vomitus.* Fit autem hic morſus *a materia vel acri, vel ſalſa, vel acida,*
vel amara. Aliquando fit *a vermibus, & iis variis.* Scribit Benmen. ſe quandoque *ver-*
mem erucæ ſimilem pituita inuolutum vomitu eiectum vidiſſe, *cap. 881.* Petrus Foreſtus, & C
Ambroſius Paræus, ille quidem *libr. 8. ſuar. obſeruation. 19.* hic vero *libr. 24. ſui operis 19.*
ſcribit, quandoque eiectos *vermes ſcarabæis & erucis ſimiles.* Alia plurima, eaque præter o-
mnem quidem rationem, & naturæ conditionem euomuntur, quæ ad maleficia refe-
runtur, ſunt *claui, acus, capilli & alia.* Quanquam *capillos* quidam Medici non referunt ad
maleficia, vt poteſtis colligere ex Nicol. Monardes *lib. 3. de ſimpl. c. de verbena*, & ex Clu-
ſio *in annotat. ad hoc caput.* Hæ ſunt cauſſæ eſſentiales vomitus.

Fit vero per *conſenſum* propter communem neruorũ affectionem, *de quo dixi in præced.*
lect. Fit enim hic conſenſus aut *ex renibus calculo affectis.* Sic *primo in 6. Epid. 6.* In renem do-
lor grauis: cum implentur cibo, vomunt pituitam, cum autem abundauerint dolores,
æruginoſa, &c. D

Fit etiam ex *cerebro* vulnerato, *7. aph. 50.* Atq; ſic deinceps de aliis omnibus cum ner-
uis ſextæ coniugationis communicationem habentibus.

§. *IV. Vomitus differentiæ.*

EX quo iam licet vobis colligere vomitus differentias deſumtas a *materia*, a *loco*, a *cauſ-*
ſis. Deſumuntur nonnullæ, & ſatis contemplabiles, a *tempore*, a *modo*, *ab effectu.* A *tem-*
pore, quia vomitus quidam eſt *continuus*, alius *intermittens.* Rurſum ex intermittentibus
quidam repetunt *quotidie*, quidam *per longiora interualla.* Et qui quotidie, quidam *ſtatim*
aſſumto cibo, quidam *in fine coctionis.* Qui vero per longiora interualla, vel *ordinate*, vel
inordinate repetunt: Et qui redeunt ordinate, vel redeunt *ſingulis hebdomadis*, aut *ſingu-* E
lis menſibus.

Præterea horum alii ſunt *breues*, alii *diuturni, qui perdurant 7. 10. & plures annos.* Ego
noui *virginem Veſtalem, quæ laborabat per aliquot annos vomitu, per 43. annos in monaſterio huius*
vrbis materiam duplo maiorem, quam ipſe cibus, euomentem.

Differentiæ a *modo vomitionis.* Nam aliquando eſt *facilis, placidus, ſine labore*, quan-
doq; *cum ſymptomatis vehementiſſimis, cũ dolore ventriculi, anxietate, palpitatione cordis & ſyn-*
cope. Deniq; ſumuntur differentiæ ab *effectis*, quia vomitus quidam eſt *Criticus*: propterea
iuuat criticus, ſiue ſit bilis, ſiue alterius humoris, etiam ſanguine non excepto: Alius
vero eſt *ſymptomaticus.* Poteſtis etiam medium conſtituere.

§. *V. Signa affectionum commemoratarum omnium.* F

VErſabimur in præſentia circa *ſigna* affect. propoſitarum. *Supinitas* duobus potiſſimũ
ſignis cognoſcitur: *Fluctuatione* ſcil. quas Græci *Cludonas* vocant, & *inflatione*: Præterea
Rugitu & Extenſione ventriculi. Subuerſio autem cognoſcitur ex *anxietate, grauitate*, quam
ſentit ventriculus aſſumto cibo, vt propterea, ſicut ſcribit Gal. *lib. de diff. ſympt. c. 4.* cupiant
iſti patientes aſſumtum cibum quamprimum per inferiora deiicere.

Nauſea

A Nauſea vero cognoſcitur *ex ipſo ventriculi motu, vomitioni conſimili*, hoc tantum ex-
cepto, quod nihil excernitur. Et ſi fiat nauſea *ex ſola humiditate tunicas irrorante*, nulla ad-
eſt *ſitis* imo vero *ptialiſmos, frequens ſputio, ſaliuatio vocata*: Quod ſi adſit *materia corrupta,*
nidoroſa, præter *nauſeam* adeſt quoq; *inappetentia, & abominatio ciborum, ructus nidoroſus*, ſi-
cuti quando *humor* eſt *acidus*, ſimul cum *nauſea* adeſt *appetentia*, vt poteſtis colligere ex *pri-*
mo de loc. aff. c. 4.

Eodem modo poteritis *Vomitum* cognoſcere *ex imbecillitate retentricis factum.*

Quod ſi fiat *Vomitus* propter *os ventriculi ſupernum aliquo ratione occluſum*, facillimum
B eſt hoc cognoſcere, quia ipſimet patientes referunt, *ſe ſentire cibum deſcendere vſq; ad os ven-*
triculi, nec tamen pertranſire poſſe. Ego vidi *virginem laborantem vomitu ex inflammatione oris*
ventriculi, emplaſtra ex meliloto applicata ipſi dorſo e regione ventriculi. Si *os inferius* ſit occlu-
ſum, vel *meſaraica*, aut *inteſtino*, cibus in ventriculo recipitur, & ibi aliquo temporis ſpatio
moratur, poſtea eiicitur, corpore interim atrophiam incidente, nec quicquam per al-
uum, aut vrinam eiiciente.

Et ſi *occluſio* fiat *ex inflammatione*, adeſt febris acuta: Si *ex ſubſtantia carnea*, febris aut
nulla eſt aut exilis, & ipſa carnea ſubſtantia tandem excernitur vel per inferiora, vel per
ſuperiora, vel per vtrumq; locum. Huius rei exemplum eſt *virgo illa, quæ ſuperioribus men-*
ſibus laborabat vomitu continuo. Ante tres annos, cum menſes ſupprimerentur, incidit in febrim cō-
C *tinuam, quæ ab eo tempore nunquam illam dimiſit. Eiecit 80 lib. ſanguinis per aliquot dies, & partio-*
nes illa carnea pingues, ſi ſuppurantur per quinque menſes, ſunt 60. lib. Cauſſa: quia *habuit vnum*
ex illis abſceſſibus carneis quos nathas vocant, qui fiunt in externis partibus, vt vidi in Monacho
S. Iuſtinæ. In his *abſceſſibus* continetur *glans, caro, pinguedines*: Cur igitur non *in internis*
etiam inueniantur? Et ego credo *habuiſſe circa pylorum hunc abſceſſum, qui comprimebat ven-*
triculum, quo minus poſſet cibum continere. Quomodo potuit autem viuere ſine cibo? *Cum*
tunc fuerint menſes ſuppreſſi, credibile eſt, hoc tempore fuiſſe ortum hunc abſceſſum & auctum, ex hoc
potuit etiam nutriri.

Si materia vomitus contineatur in *ventriculo*, non quia excerni non poſſit, ſed quia
generetur, id cognoſcetis, quia *ventriculus perpetuo aliqua laborat affectione, vel inappetentia,*
vel ſupinitate ſubuerſione, nauſea, ſingultu, dolore, rugitibus, inflammationibus. Accedit, quod
D *materia*, quæ excernitur, aut eſt *pituitoſa, biliosa, porracea*, ſine morſu, vtpote, quæ generatur
non per aduſtionem, ſed ex ciborum proprietate, vt *braſſica, beta, porro, aut ſimilibus.*

Si fuerit *ſanguis*, ex ventriculo excernitur immodica quantitate, & rubicundus eſt.
Nam ſi fluat ex *iecore*, copioſior erit, & magis nigricans: Si ex *Liene*, adhuc magis niger e-
ger, & aciditatis particeps, præterquam quod melancholiæ & affectionis lienis aderant
ſigna. Verum vero quando ex *iecore* tranſmittitur ad ventriculum, id fiat ex *primario iecoris*
affectione, aut potius ex *ſuppreſſis menſibus*, vel *hæmorrhoidibus*, ex *plenitudine totius*, ex *membro*
mutilato, poteritis facile intelligere partim *ex relatione ægrotantis*, partim ex *ſignis aut pleni-*
tudinis, aut caliditatis iecoris.

Quod ſi materia tranſmittatur ab *inteſtinis*, aderunt ſigna voluuli, & dolor Ilei, fecū
E retentio. Excrementa autem, quæ vomitu reiiciuntur, quandoq; feces redolent. Si tranſ-
mittatur a *Capite*, aderunt ſigna cerebri humidi, & catarrho refetti, grauitas, dolor, ſo-
mnus, tuſſis &c.

Si fluat *bilis* ex *iecore*, habet interualla, & vomitus excitatur potiſſimum ante cibum;
aut ſtatim a cibo cum morſu, amaritudine oris, & ſiti.

Si tranſmittatur *Melancholia*, vomitus quinq; vel 6. horis ab accepto cibo cum ma-
xima oris ventriculi eroſione, cum anxietate, & melancholia, & cum ſtupore dentium.

Quod ſi *humor*, aut *vapor veneficus* ſit cauſſa vomitus, inter vomendum maxima ſu-
perueniunt ſymptomata: *Conuulſio, Vertigo. Palpitatio & Syncope.*

Si fuerint *Vermes*, iſte vomitus oſtendet Vermes.

Si fuerit *anguſtia ventriculi naturalis*, cognoſcitur, quia nunquam cibi multum conti-
F nere potuerunt. *Præternaturalis* habet illa ſigna, quæ habent tumores Ventriculi, de qui-
bus dictum eſt.

Idipſum dictum de *vlceribus & cauſſis comprimentibus* & de *affectione communium ner-*
uorum, quorum omnium ſigna ſunt a nobis propoſita.

Signa Distinctiva Vomitus *critici* a *ſymptomatico* gerunt vicem prognoſtici. A

§. *VI. Prognoſtica.*

NAm *omnis criticus eſt ſalutaris, omnis ſymptomaticus lethalis.* Videndum itaq; qualis ſit *Criticus*, & qualis *ſymptomaticus*. Tres ſunt *Critici vomitus* præcipue conditiones.

Prima conditio eſt, *vt talia deijciantur qualia oportet, quod eſt dictum, qualia morbum conſtituunt*: Hac ratione vnuſquiſq; vomitus *materia biliosa, etiam æruginoſa, melancholica, liuidæ & nigra, fœtidæ & corruptæ*, aliquando ſalutaris eſt. Sic ſcribit Gal. *5. de loc. aff. c. 6.* Ex vomitu æruginoſo conuulſionem ſanari: ſic Hipp. *4. aph. 47.* Excretiones omnes liquidas, nigras, fœtidas, ſi bene prodeant, bonas eſſe ſcripſit quanquam de his omnibus *2. progn. c. 38. tex. 7 ſq. ad 42.* malas & pernicioſas eſſe dixiſſet. Regulam habetis generalem *1. aph. 2. & vlt. 4. aph. 2. Si talia excernantur, qualia &c.* B

Neque ab his excretionibus *ſanguinem* excipio. Quanquam enim Hipp *4 aph. 25.* ſanguinem ex ſupernis partibus exeuntem, vndecunq; exierit, malum eſſe ſcribat, nihilominus & *in mulieribus* & aliquando *in viris* ſeruata corporis integra ſanitate educitur. Hoc poteſt colligi ex *5. aph. 32* quando ſcribit Hipp. *Mulieri ſanguinem vomenti menſes ſuperuenientes bonum.* Non ſcribit, *ſanguinem illum vomitu eiectum lethalem eſſe*, imo vero, *quando menſes non fluxerint, poſſe illum eſſe ſalutarem*, docuit Braſauol. *in comm. eius loci*, qui aſſerit, *quoſdam mulieres, quibus ſuppreſſi fuerant menſes per vomitum ſingulis menſibus noxium ſanguinem expurgaſſe.* Id quod ego quoq; ſemel obſeruaui in virgine moniali. Sed & *in viris*, C præcipue *ſenioribus*, & quod multo vtantur alimento, eum tamen paucis egeant vomitibus, vel propter vitam otioſam, *ſanguinis vomitus ſunt vtiles.* Auctor eſt Plinius *lib. 11. c. 38.* Malignum Fiſcum & Voluſium Saturninum vltra 90. annum vixiſſe cum vomitione ſanguinis: quod etiam confirmat Cardanus *in com. 25 partic. 4.* Idcirco idem Hipp. *7. aph. 37.* ſanguinem vomitu eiectum cum febre malum, ſine febre malum eſſe non dixit.

Secunda conditio critici vomitus eſt, *vt plura non educantur, quam oportet.* Nam *omnis immodicus vomitus, imo omnis excretio immoderata etiam ſudoris*, vt notat Gal. *2. in 6. Epid. 33. vires ipſas ſoluit.*

Tertia Conditio, *vt fiat cum tolerantia virtutis.* Hoc dico non tantum propter *copiam*, quantum propter *ſymptomata*. Poteſt enim eſſe modica reiectæ portio, & tamen D vires non ſint tolerantes. Nam aut *ſyncope*, aut *palpitatio*, aut *conuulſio*, vel *quid tale* ſuccedit: propterea *in volulo, quanquam pauca deijciantur, eſt tamen exitialis vomitus propter praua ſymptomata.*

Quidam quartam addunt conditionem, *vt fiat cum coctione:* quam neceſſariam eſſe non puto. Quandoque enim humores turbidi ſunt ab initio, quos natura vtiliter expurgat, ſicuti & medicamentum, quando natura non fuerit efficax.

Symptomaticus *Vomitus* ex iam dictis patet, & propterea omnis vomitus, qui fit *ex imbecillitate facultatis retentricis*, aut *ex Orificijs concluſis*, aut *ex ventriculo vlcerato*, aut *tumefacto*, vel *naturali anguſtia donato*, aut *ex compreſſione*, vel deniq; *ex communi neruarum læſione* E ſemper periculoſus & lethalis.

§. *VII. Curatio.*

ITaque ad methodum curandi & materias Medicas deſcendentes diſtincte in ſingulis differentiis verſabimur. Dico in *ſanabilibus*. nam *inſanabiles* prætermittam.

Occurrit autem primo, *Vomitus ex imbecillitate retentricis*, ex qua fit etiam *Supinitas & Subuerſio & nauſea*: propterea eodem modo ſanantur. Huic cauſſæ quando fuerit ex *intemperie humida*, & *materia humida*, occurrendum *ſiccantibus* & *adſtrictorijs*, partim *internis*, partim *externis*.

Ex *internis* iuuat *hiera ſimplex, pilulæ alophangina ex aloe lota ſimplici.* Sed præ ceteris iu- F uat ipſum *piper ſubtiliter puluerizatum*, aut *in bolo confectum*, aut *in vino exhibitum.* Petrus B...ius *lib. 11 cap. 9.* ſcribit ſe aliquot curaſſe vſu *piperis*. Præbet ℈j. *piperis pulueriz. inuoluti in hoſtia.* Vos excipite aut *melle roſato ſimplici*, aut *modico vino odorato*, & bolum conficite: Ego vti ſoleo hoc puluere ad ℈j *ex vino odorato* 3. horis ante cibum

℞ *ſpi a Menth. ſicca*
Abſynth. exſicc. & pulueriz. an ʒ j.

piper.

A *piper.* ʒj. ſ.
Cinamomi.
Carioph.an. ʒß.M.

In eundem vſum poteſt adminiſtrari *Theriaca, & Mithridatica confectio.* Extrinſecus in hoc caſu mirifice facit Emplaſtrum *de cruſta panis*, & propterea mulieres etiam facile parant ad vomitiones medicamentum *ex pane toſto imbuto vino odorato*, cui inſpergunt *pulueres maſtiches, caryophyllorum, nucis moſcatæ, piperis, cinnamomi*, quę omnia maxime valent. His non conferentibus ſecuti Aetii conſilium *1.tetrabl.3.c.180.* ad *picationem*, ad *ſinapiſmos, dropaces* deueniendum. Hæc enim omnia non exſiccant tantum, ſed humidam materiā foras deducunt. Poſſetis parare *dropacem* huius conditionis:

B ℞ *Maſtich.* ℥ß.
Opoponac. ſerapin.
Bdell.an. ʒj.
Sinap. Piper.
Cinam. Carioph. an. ʒß.
Olei de ſpic. ℥ß.

Diſſoluantur gummata cum *vino odor.* Addantur *pulueres*, & *oleum*, & cum *cera* f. ceratum.

Si *retentrix facultas* ſit vitiata propter humorem, vel nidoroſum, vel acidum, curatio C pertinet ad alium locum.

Propterea ſtatim me conferro ad *vomitum factum ex pondere*, ex copia humoris in vētriculo contenti. Hic humor ſi pro ratione quantitatis non educatur, arte eſt educendus, aut *vomitu*, aut *blando medicamento.* Vomitum in hoc caſu probauit Hipp. *libr. de loc. in hom.* Confirmauit Gal. *2. in 6. Epidem. 9.* Vomitus vomitum ſanat. Si reſiſtat *humor*, ante vomitionem incidendus *mulſa, oxymelite*, pręcipue vero *oxymelite alterato aut abſynthio, aut ſpica, aut pulegio.* Idcirco oxymel *compoſitum & ſcylliticum* ſimplici eſt præſtantius.

Poſt vomitum, vel deiectionem ventris roborandus ventriculus, de quibus infra.

Sed ſi fuerit *ſanguis*, ante omnia *reuulſio* eſt neceſſaria: Secundo opus eſt *medicamentis grumos diſſoluentibus.* Tertio oportet vti *aſtringentibus, refrigerantibus, agglutinantibus.* Ad D reuulſionem faciunt non modo *frictiones, ligatura, cucurbitula, vel ſcarificata, vel non ſcarificata*, ſed omnium maxime ipſa *venæ ſectio*, Secanda eſt vena pro vario loco, ex quo fit vomitus. Si ex *iecore*, ſecetur *iecoraria dextri lateris*, ſi ex *liene, ſiniſtra*, ſi non fluant *menſes*, nec *hæmorrhoides*, aperiantur *inferna venæ*, reſerentur *hæmorrhoides.*

Diſſoluantur grumi ſanguinis aut *ſyrupo acetoſo ſimplici, oxymelite*, & quia hæc leniora ſunt, ſi res non ſuccedat ʒj. *mumiæ.* Loco *mumiæ* poteſt accipi omne genus *coaguli*, ſiue *leporinis*, cuius meminit Gal. *11. meth.*

Sanguis coagulatus in ventriculo primo quidem eſt *diſſoluendus*, deinde *euacuandus*, tertio vtendum *auxiliis, quæ nouam ſanguinis affluxionem prohibeant.* Diſſoluantur grumi ſanguinis non ſolum *oxymelite*, aut *poſca*, verum etiam *aqua deſtillata ex corticibus nucum*, aut E *lixiuio* vel *ſimplici*, vel *miſto cum lacte ficulneo*: ſint *lixiuii* ℥iij *lactis* ʒj. Euacuetur deinceps aut *pilulis de hiera*, aut *hiera ſimplici*, aut *rhabarb.* aut *melle roſato ſolutiuo.*

Ad prohibendam nouam ſanguinis affluxionem vtendum aut *refrigerantibus*, vbi adſit anaſtomoſis, qualia ſunt *aqua polygoni, plantaginis, portulacæ*, aut vtendum *adſtrictoriis*, vbi adſit aliqua eroſio, vt ſunt *ſuccus rhibes, prunorum ſylueſt. mori immaturi, acacia, hypociſtis, trochiſci de charabe*, &c.

Quod ſi vas ſit fractum, vtendum medicamentis *agglutinantibus*, qualia ſunt *amylum, tragacanthum, gummi Arabic.* Datur ʒj. horum puluerum cum *albumine oui.* Et hæc de vomitu ſanguinis.

Quod pertinet ad vomitum *aliorum humorum*, cum habeat hic vomitus eaſdem F fere cauſſas, quas *cholera*, idcirco antequam curationem aggrediar, de *natura choleræ* aliqua dicemus.

CAP. XIV. *DE CHOLERA.*

Dicitur *Cholera* Arabibus *cholerica paſſio*, & apud Hippoc. *4. acutor. 103. duplex eſt: Humida & Sicca.* Humida rurſum poteſt ſub diuidi in *Legitimam & Spuriam.* Nam Legitima, quæ vt docet Gal. *2. Meth. 2.* ab humore nomen deſumſit, *eſt excretio bilis per os & ſupernum*

& infernum. Spuria autem eſt *excretio cuiuſcunq; materiæ acris, ſiue ſit bilis, ſiue ſit cibus ad nidorem corruptus vel ad putredinem*, poteſtis colligere ex Gal. *in comm. 103. 4. acut.* A

Sicca autem cholera eſt *excretio tantum cuiuſdam flatus, vel vaporis acris.*

§. II. *Cauſſæ.*

LEgitima, in qua, vt dixi, bilis excernitur, habet cauſſas & *excretionis* & *augmenti* bilis. Excernitur enim vno, & eodem tempore hæc materia & per ſuperiora, & per inferiora, quia vtrumq; os eſt imbecillum: Hoc docet Gal. *3. de natural. facult. 5.* Eſt vero imbecillũ vtrumq; os, aut *quia laxatum*, aut *quia irritatum*. De cauſſis laxitatis abunde diximus *in cap. de Nauſea.* Sunt enim cauſſæ humidæ. Propterea Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2.* dicebat: *Ex frigida potione choleras gigni*, B

Irritamentum eſt ex materia acri, ori & ſuperno & inferno imbibita, de qua meminit Gal *3. de natur facult. c. 13.*

Cauſſæ vero *augmenti huius bilis* circa Ventriculum tres ſunt: *Generatio*, *Attractio*, *Expulſio.*

Generatur bilis in ventriculo ex quorundam ciborum proprietate, vt *porri, allij, cæpa, braſſica, beta*, vt colligitur ex *2. progn. 39.*

Attrahitur propter eundem morſum circa ora hęc ventriculi factum.

Tranſmittitur etiam materia & a *iecore*, & a *toto corpore*, vel *quia ibi multa generatur*, vel *quia retinetur.* Retinetur autem maxime, *quando denſatus eſt corporis habitus.* Generatur vero aut *ex naturali temperamento calido*, & *ætate iuuenili*, propter quam cauſſam ſcribit Gal. atq; cum eo Hipp. *3. aph. 30 Iuuenibus choleras fieri:* Generatur quoq; *ex quorundam ciborum proprietate, præcipue vero ex melonibus*, vt docet Gal. *2. de alim facul. c. 4.* C

Humida autem *cholera ſpuria* habet pro materia quemcunque humorem acrem, atq; ideo generatur iſta frequenter in illis, qui ſe ipſos replent *rebus dulcibus, mellitis & ſaccharatis, farciminibus, compoſitisq; illis edulijs, ex ſanguine porcino pinguedine, aromatibus.* Idipſum autem fit *ex nimio vſu lacticiniorum, omniumq; acrium & aromatum*, præcipue ſi hæc retineantur in ventre: Corrumpuntur enim, & ſi tandem excernantur, faciunt *choleram humidam:* ſi vero impingantur in membranas, faciunt *choleram ſiccam*, in qua erumpit vapor acris, non autem materia.

D

§. III. *Signa.*

COgnoſcuntur facile hi affectus, & diſtinguuntur etiam inter ſe non difficulter Nam in legitima, vt dixi, *bilis tantum excernitur, ſiue flaua, ſiue pallida, aut crocea, aut æruginoſa.* In ſpuria *excernitur*, vt antea dixi, *cibus ac potus corruptus in nidorem, aut putredinem conuerſus.* In ſicca *præterquam, quod vapor tantum erumpit, venter eſt tumidus, dolens, rugitus, adſunt, ſitis, nauſea, oris amaritudo*, & propterea omnes iſtæ choleræ differentię periculoſi ſunt affectus.

§. IV. *Prognoſtica.*

CHolera eſt *affectus acutus*, ita vt *aliquando* hominem *vno die* interimat. Et propterea dicebat Gal. *5. aph. 1.* Ex choleris aliquando *conuulſiones* fieri, & *ad Glauc. 14.* inquit, fieri etiam *ſyncopen*, etiamſi aliquando huiuſmodi choleræ critico modo appareant, & corpus ipſum a nimia humorum cacochymia liberare conſueuerint, vt docuit Galenus *9. meth. cap. 11.* E

§. V. *Curatio.*

CVratur hic affectus, ſi primum tria inſpiciamus: Primo, *an expurgatio ſit copioſior iuſto.* Secundo, *an potius vel nihil excernatur, niſi flatus acris, vt in cholera ſicca, vel minus quam oporteat.* Tertio, *vtrum euacuatio proportione reſpondeat quantitati humorum peccantium, & viribus.* F

Si euacuatio iuſto copioſior fuerit, vt conuulſio, & ſyncope ſuccedat, ſtatim vtendum *aſtrictorijs.* Nihil dico de *reuulſorijs*, neq; de *reſtituentibus* vires, quia de his lat *in tractat. de ſyncope facta ex nimijs purgationibus.* Id tantum dicam, quod huc pertinet: In cholera

nihil

A nihil eſſe pſtantius ad aſtringendũ ex medicamẽtis externis, q̃ emplaſtrũ *de cruſto panis*, & quia *Cholera*, vt intellexiſtis, eſt multiplex, quandoq; *legitimo*, quãdoq; *ſpuria*, & in Spuria excernuntur *omnes humores, acres, atra bilis, cibi corrupti ad nidorem, ad putredinem, aliquando ſanguis ipſe*, vt abunde Braſauol. *com. 103. 4. acut.* declarauit. Et ſimul cum his rapiuntur quoq; *alij ſucci alimentales, & ichoroſi*. Idcirco hoc emplaſtrum debet vario componi modo pro varia humorum qualitate redundantium, vt exempli gratia: In *calidis humoribus, Bile, Sanguine, Atra bile*, hoc modo

℞. *Cruſt. pan. aſſat.* ℥iij.

B Imponatur vel *in ſucco granator.* vel *in omphacio*, vel *in aceto*, deinde contundatur, & per cribrum tranſmittatur: huic adde:

Succi citon. ℥j.
Olei roſ. omphac. ℥ß.
Puluer roſar. myrtillor.
acaciæ an. ʒj. M.

Vbi humores fuerint miſti cum frigidis, miſtum quoq; debet eſſe medicamentũ. *Cruſta panis* poterit imbibi *aliquo vino auſtero*, aut *generoſo*: poterit admiſceri *ſuccus menthæ, abſynthij*: poſſunt addi *pulueres maſticis, cariophyllorum, Cinamomi*: Vel poteſtis vos accipere aliquid *cinamomi*, & aliquid *roſarum*, & ſic vario medicamentũ componere modo.

C Idem eſto iudicium de *internis medicamentis*, quæ in ſynceta bile debent eſſe *frigida adſtrictoria*, vt ſunt *ſucci rhibes, granatorum, prunellorum ſylueſt. citoniorum.* In permiſtione humorum frigidorum *abſynthium* erit admiſcendum, *mentha* &c.

Sed ſi *minus educatur quam oporteat*, iuuanda eſt natura: Sed *de loco per quem* debet iuuari, eſt aliqua difficultas. Rondeletius fuit huius ſententiæ, *iuuandam eſſe naturam per os ſupernum, quando patiens ſit facilis ad vomitum, & ex vomitu non incidat in ſyncopen, aut conuulſionem*. Sed hæc ſententia eſt contraria Hipp. Gal. & Rationibus. Hipp. *4. acut. a 104. text. vſq; ad 110.* curationem proponit *vtriuſq; Choleræ*: ſed a *104. vſq; ad 109.* meminit tantum *cholera ſicca*, in qua apertiſſime prohibet *vomitum*, In 110. loquẽs de *humida*, proponit *mulſam & vomitum* Sed ſi Galeno credimus, & Rationibus, eſt error in textu, & addendum eſt aduerbium *Non*: Ratio eſt in promtu: Nam *ſi cholera humida materia purgatur, & per ſu-*

D *perna, & per inferna*: Ergo *Medicus perinde imitatur naturam, ſi educat per inferiora, atq; ſi educat per ſuperiora: ſed nullo naturæ incommodo. Quod ſi educat per ſuperiora affert naturæ incommodũ, quia os ſuperiuum eſt ſenſibile, infert ſyncopen, Palpitationem, Conuulſiones, id quod non facit os inferiorum. Itaque ſatius eſt per inferiora educere*. Modum educendi per *inferiora* propoſuit idem Hipp. *loco citato*, Aut per *clyſteres molles*, vt eſſet hic Clyſter.

℞. *lact. aut ptiſan. hord.*
aut iur. ping. ℔j.
ſucc. rub.
olei violat. an. ℥iij. M.

Aut poteritis præbere ℥iiij. vel v. *ol. amyg. dulc. recentis* cum ℥j vel altera *vini granat.* Nam

E aluum ſubducet, & ſupernum aſtringet. Laudat etiam Hipp. vſum *lactis aſinini*, & ſane maxime conducit, poſſuntque dari in *cholera ſicca* ℔ iij. vel 4. In *humida imperfecta* ℥viij. vel ad ſummum ℔j. Non improbo vſum *caſſiæ, Thamar.* in modica quant. Sint *Caſſiæ* ʒ.v. vel vj. *Thamar.* ʒj. *vel altero*. Gal. *8. de comp. loc. 4.* ex ſententia Archigenis vtebatur *aqua ſimul cum vino generoſo*, vt ſimul & ſemel educeretur humor, contemperaretur & roboraretur ventriculus. Debet autem præberi *aqua tepida* non *frigida*, vt voluit Aretæus, & Meſues, qui illam proponunt ad alterandum, non ad vacuandum: debetq; præberi *copioſum* ad ℔.3. vel 4. in iunioribus robuſtis frigidæ aſſuetis, dummodo *cholera* ſit *legitima*.

Loco *aquæ communis* poteſt etiam accipi *hordeac.* aut *ſerum caprin.* quæ omnia iuuant & euacuando & alterando. De ceteris vero alterantibus & corroborantibus ne ver-

F bum quidem dicam, quia magna ex parte ſunt propoſita in tractatu *de Cardialgia, & alijs ventriculi affectionibus*. Illud tantum *animaduertatis*, cuius meminit Hippocrates *4. acutor.*

§. *VI. Victus Ratio.* A

IN *cholera ſicca* abſtinendum a *cibis* & *potionibus*, indulgendum *ſomno*, vtendum *balneo aq. dulcis*, & ſi flatus iſte admodum vrgeat, vtendum *vino aliquo moderato, albo, tenuis ſubſtantiæ*, cuius ratione calor ipſe confirmetur, & vapor digeratur. Quod ſi natura ipſa ſponte ſua humores iſtos, quantum decet, expurgauerit, nihil innouandum, ſed totum opus naturæ relinquendum.

Hactenus de affectionibus Oris Ventriculi.

CAP. XV. *DE LÆSA CONCOCTIONE.*

CVm coctio ſit permutatio alimenti in ſubſtantiam alendo corpori ſimilem, vt docuit Gal. *3. de nat. facult. 4. & 7. & 3. de cauſ. ſympt. primo*, idcirco tribus præcipue modis læditur, aut quia alimentum nullo modo tranſmutatur, & dicitur Græce *apepſia*, aut ægre admodum, & non niſi longo temporis interuallo mutatur, vocaturq; *bradypepſia*, aut mutatur quidem, ſed in ſubſtantiam alendo corpori minime accommodatam. Vocari autem poteſt *dyſpepſia*, vt docuit Gal. *lib. de diff. ſymp. c. 4.* B

Loquemur primum *de ſublata & imminuta coctione*, deinde etiam *deprauata*. Diminuta aut ablata coctio fit vel *læſa facultate*, vel *ob errorem externum*. Læditur facultas aut *impedita*, aut *labefactata*. Impeditur *a morbis inſtrumentariis & communibus*, de quibus abunde dictum eſt ſuperius. Labefactatur *propter intemperies ſimplices*, aut *compoſitas*, de quibus nunc erit ſermo. Et quia de *diminuta*, vel *ablata coctione* loquimur, idcirco *intemperantias* tantum proponemus *cruditati efficiendæ proprias*. C

Sunt autem *frigidæ*, vel *humiditati* vel *ſiccitati* connexæ.

Rurſum vel *æquales* vel *inæquales*.

Tertio vel *primaria* vel *ſecundaria*.

Inæquales intelligo tam ratione *frigiditatis*, quam ratione *paſſiuarum qualitatum*. Nam ratione *frigiditatis* duplex eſt in ventriculo inæqualis intemperies: Vna ratione *loci*, altera ratione *materiæ*. Ratione *loci* cum os ventriculi eſt calidum, fundus autem frigidus. Ratione *materiæ* cum tunicę frigidæ, humores in cauitate contenti ſunt calidi. Ratione *paſſiuarum qualitatum* eſt inæqualis intemperies, cum tunicæ ventriculi amiſerunt propriã humiditatem ſubſtantificam, & tamen humor abundat excrementitius. D

Eſt *primaria intemperies*, quæ fit in ipſiſmet tunicis ventriculi. *Secundaria* vero, quæ fit aut *ex defectu bilis*, aut *deficiente calore iecoris, omenti, ſepti tranſuerſi, lienis, cordis, venæ & arteriæ magnæ*, quas omnes partes docuit Galenus ſuo calore ad concoctionem ventriculi conferre *3. de nat. facult. cap. 7.*

Sed dicet quiſpiam. *Quid confert bilis ad coctionem?* Docet idem Galenus *5. de Vſ. part. 4. bilem naturaliter non concurrere ad ventriculum, & ſi concurrat, facit cardialgiam, inappetentiam, ſubuerſionem cibi*: quomodo ergo bilis confert concoctioni?

Reſpondeo. *Bilis aut confluit ad cauitatem, aut ad fundum ventriculi inter tunicam, & tunicam.* Ad cauitatem non confluit naturaliter, & *inutilis, ac pernicioſa eſt, ſi ſiuxerit.* Naturaliter confluit ad fundum, ad tunicas ipſas, *vt ſuo calore iuuet calorem innatum ventriculi, ſicuti iuuant aliæ partes circumſtantes* Locus eſt Gal. pro hac re *6. de anat. adminiſ. c. 12.* E

§. *II. Cauſſæ procatarcticæ.*

MEdiatæ harum intemperaturarum cauſſę ſunt in triplici differentia. Alię enim *refrigerant & humectant*: Aliæ *refrigerant & exſiccant*: aliæ primo & per ſe *exſiccant*, ſecundario *refrigerant*. Quæ *refrigerant & humectant*, ſunt internæ, & externæ: Internæ aut *cibi*, aut *medicamenta*. Cibi ſunt *omnes fructus horarii frigidi, humidi, melopepones, mori, prunæ &c.* Sunt *omnia olera frigida. potus aquæ aut vini admodum niue & glacie refrigerati.* Inter medicamenta ſunt *omnia ſoporifera, opium, hyoſciamus, papauer, lactuca*: Inter cauſſas extrinſecas eſt *aer frigidus, aqua & medicamenta frigida.* Refrigerant, & exſiccant *omnia acerba & auſtera, vt meſpila &c. omnia acida, vt ſuccus melon. limon. citri, granat. rhibes.* F

Quæ autem exſiccant, id faciunt vel *per ſe*, vel *ex accidenti*. Per ſe quidem *terra plurima medicata, vt terra Lemnia, Samia, Armena.* Ex accidenti exſiccant *inedia, euacuatio omnis, ſiue per nimium Veneris vſum, ſiue vomitum, aut quacunq; alia ratione* In hac claſſe poſſunt reponi illa omnia, *quæ propter inſignem caliditatem digerunt calidum innatum ſimul cum humido,*

ſiue

A *ſiue ſint medicamenta, vt eſt aurum illud potabile, quo plurimi ad conſeruandam valetudinem vtuntur.* Item *maxime iecoris & aliarum præcipuarum partium intemperantiæ.*

Non eſt ſilentio prætermittendum, *mirifice calorem innatum exſolui ob nimiam tunicarum ventriculi tenuitatem.* Vbi enim tunicæ ventriculi ex craſſis fiunt tenues, ſiue quia nimium extendantur a copioſo cibo & potu, ſiue quia alimentum a iecore non recipiant, calidum & humidum innatum amittunt. Hoc voluit Gal. *3. de natur. facult. 7.* quando inquit, *præter alias cauſſas, quæ ad coctionem concurrunt, concurrere etiam totam ventriculi ſubſtantiam.* Per *totam ſubſtantiam* intelligit, *conuenientem tunicarum craſſitiem*, de qua etiam meminit Hipp. & cum eo Gal. *2. aph. 35.* dum inquiunt, *partes ad ventrem pertinentes debere eſſe bene corporatas, carnoſas.*

B Externus error poſitus eſt in *excrementis, alimentis*, atq; in *ſomno*. In *excrementis*, quando ventriculus ſit *multa pituita* refertus ſiue *dulci*, ſiue *acida*, ſiue *alia*. In *alimentis*, quæ peccant, aut *quantitate*, aut *qualitate*, aut *tempore*, aut *ordine*, aut *præparatione*. Quantitate, *cum plus accipitur, vel cibi, vel potus, quam conueniat.* Qualitate aut *occulta*, aut *manifeſta*. Occulta, id eſt, *venefica*. Manifeſta vel *peccante in prima*, vel *in ſecunda qualitate*. In prima *cum frigidius*, in ſecunda *cum nimis craſſum, viſcidum, & lentum fuerit alimentum, quale deſumitur ex leguminibus, caſeo, lacticinijs placentulis, piſcibus, teſtaceis præcipue & cruſtatis, cartilagineis, & alijs id genus.* Quoad tempus error committitur, *ſi ingeratur cibus, antequam prior deſcenderit, vel antequam excrementa educta fuerint, vel ſtatim ab exercitatione corporis, quando fuerit ſupercalefactum corpus.* De ordine ſcio, *Gal. 3. de cauſ. ſymp. primo improbaſſe illos, qui primo accipiunt auſtera, adſtrictoria: in fine autem menſæ liquida, & corruptibilia.* C *Sed de his non eſt communis quædam regula.*

Error quidem eſt in præparatione, *dum multa ſimul miſcentur diuerſarum facultatum, dum condiuntur multo lardo, aut pinguedine, alijſq; oleoſis.*

De ſomno nihil eſt, quod dicam: norunt omnes, *quantum faciat defectus ſomni ad cruditates inducendas.*

§. *III. Signa diagnoſtica.*

IN tractandis propoſitarum intemperaturarum ſignis primo *diagnoſtica*, dein *diſtinctiua*, D mox *prognoſtica* ſunt referenda. Diagnoſtica ſunt, *quæ diminutam, vel ablatam coctionem oſtendunt, & hæc facillime comparantur.* Patientes enim referunt *ſe cibum etiam coctu facilem poſt nouem, & decem, & plures etiam horas in ventriculo non mutatum ſentire, propterea grauitate premi, ructibus acidis vexari, anxietate, & tandem vomitione cibum ipſum vel prorſus non mutatum vel ægre mutatum reddere coguntur. Quod ſi aliquando deſcendat, liquidas facit deiectiones in modum Cœliacæ affectionis.*

Si hæc cruditas fiat ex errore externo *in cibo, potu, aut ſomno*, comparatur ex *relatione patientis*, & facile emendatur. Idcirco ſtatim ſublato errore externo, ventriculus reuertitur ad naturalem ſtatum.

Si vero error ſit *in excrementis*, opus eſt arte ad dignoſcendam hanc cauſſam. Co-E gnoſcuntur itaq; excrementa vitiatæ concoctionis cauſſa, quia etiam ante cibum acceptum ſentitur in ventriculo grauitas, morſus, prout varia eſt humorum natura, dum fiunt vomitiones & deiectiones, ipſa excrementa apparent plurima, vel ſyncera, vel cibis commiſta. Et poſt excretionem coctio melius perficitur.

At ſi *intemperies* ſit cruditatis cauſſa, vel ſigna excrementorum non adſunt, vel quãquam adſunt, & excrementa educantur, coctio tamen non euadit melior.

§. *IV. Signa diſtinctiua.*

DIſtinguetis autem *intemperiem frigidam humidam a ſicca frigida* hoc modo: quia *in fri-F gida humida totum corpus, & partes ad hypochondria ſpectantes, ſunt bene corporata, adeſt ſputum copioſum, propenſi in ſomnum, læduntur a refrigerantibus & humectantibus, iuuantur a calidis & ſiccis.* Contra vero *in frigida & ſicca intemperie, ventriculi partes, & totum corpus eſt emaciatũ.* Idcirco *æmulantur iſti maraſmum ſenilem, atq; ideo dicuntur laborare hectica ventriculi, ſitiunt,*

n ſi tamen inæqualis ſit intemperies. Nam, vt antea dixi, *cum defectu calidi humidi adeſt abundantia excrementoſi ſucci, vt propterea exſiccati non ſitiant, imo & frequenti ſputo vexentur.* Et hoc modo cognoſcetis inæqualem intemperiem in *paſſiuis.* A

In *actiuis* cognoſcetis, *quando os ventriculi eſt calidũ, fundus eſt frigidus, quia etſi adſit incõcoctio, neq; adſit macies corporis, patientes tamen laborant ſiti & inappetentia, cum tamen ventriculus frigidus plus appetat, quam concoquat.* Si ergo frigidus exſiſtens non appetat, atque ſitis adſit, argumentum eſt inæqualis intemperiei inter os & fundum.

Cognoſcitur etiam *intemperies inæqualis* inter *tunicas refrigeratas, & humores calidos*, quia *coctio non ſit, aut imperfecte ſit, & tamen patientes ſentiunt oris amaritudinem, morſum ventriculi, vertiginem, excrementaq; per vomitum & aluum eiecta ſimul cum cruditate bilem habent commiſtam.* Idipſum vobis confirmabit *iecoris temperatura iuſto calidior.* B

Venenatam cauſſam cognoſcetis eſſe cruditatis cauſſam, *ſi non modo inconfectus maneat cibus, ſed aliquando corrumpatur ad nidorem, quandoq; ad putredinem, nonnunquam ad acidũ, ſimulq; adſint alia quamplurima ſymptomata ad os ventriculi ſpectantia, de quibus ſuperius.*

Vbi a. tunicæ ventriculi nimiũ laxatæ & attenuatæ ſint cruditatis cauſſa, id cognoſcetis aut ex cauſſis pgreſſis, *quia iſti frequentibus cõpotationibus ſunt dediti, aut cibo ſe nimiũ replẽt, vt propter validam extenſionem craſſities abeat in latitudinẽ.* Accedit, q; *iſti quoq; imbecilles habent facultates Retentricẽ, & expultricẽ, vt ppea ad vomitũ ſint faciles, ad reddẽda alui excremẽta inepti.*

§. *IV. Prognoſtica.*

EST *omnis eruditas magni momenti*, quãcunq; tandẽ intemperiẽ ſequať, dicebat *Hipp. 3. in 6. Epid. primo.* Ventris torpor, omniũ cõfuſio. Gal. abunde *3. de cauſ. ſympt. 1. & de cib. bon. & mal. ſucc. c. 14.* omnia refert incõmoda, ſiue cruditas ſit in tenuib⁹, ſiue in craſſis humoribus. Ex *intemperaturis* tamen *mult. deterior eſt ſicca*, vt colligere poteſtis ex Gal. *7. meth. c. 5.* C

§. *V. Curatio.*

CVratio intemperaturarum propoſitarum habetur quidem apud Gal. *in 7. meth.* frigidæ & humidæ *in c. 4* ſiccæ vero *in c. 6.* Ego tamen ſiccã a frigiditate nõ ſeiungo. Nã vt dicebat idẽ Gal. *in princ. c. 6.* vbi pgreditur ſiccitas, frigiditatẽ ſemp habet connexã & copulatam. Nos vero in præſentiarum loquimur *de ſicca* ex vſu artis, quæ iam progreſſa ſit.

Frigidam igitur *& humidam intemperiem* curare non licet, niſi primum euacuatis humoribus, qui vel in cauitate, vel in tunicis continentur, de qua euacuandi ratione nil amplius dicam, quia vos remitto ad lectiones præteritas. Nunc itaq; erit ſermo *de alterantibus* tantum, tam *internis*, quam *externis.* D

§. *VI. Alterantia.*

ET cum ingens ſit medicamentorum ſylua, conueniunt in hoc caſu ex rotulis *Diatriãpipereon, aromaticum roſatum, Diaſpoliticon, Diaciminum*, & alia id genus. Ego tamẽ in frigida & humida intemperie nihil *pulueribus* præſtantius inuenio. Conficiatur ergo hic puluis.

℞ *Spica, Abſynth. exſiccat.*
Ment. ſicc. an. ʒij. E
Zingib. Cinamom.
Cariop. an. ʒj.
ſaccari ʒiij.

Pulueriʒentur omnia & miſc. Doſis ſit ʒj. *in vino aliquo aromatico, ſiue ſimplex fuerit, ſiue alteratum, vel abſynthio, vel cariophyllis, vel cinamomo & nuce maſcata.* Hæc enim pro maiori vel minori frigiditatis & humiditatis abundantia fortiora vel minus fortia ſunt eligenda. Non improbo *conſeruam ex abſynthio, zinziber conditum, Mithridaticam confectionem tempore debito.* Conueniunt & *aquæ thermales, ſalſæ præcipue, ſulphuratæ, aluminoſæ & nitroſæ.*

Extrinſecus conueniunt *fomenta calidiſſima & ſiccantia* aut ex *vino odorato*, in quo leuiter ebulliant *ſpica, ſquinanthum, calamus aromaticus, mentha, abſynth.* aut fiant *ſtillicidia* ex *aquis medicatis* iam propoſitis. Poſt *ſtillicidia* vero adhibeatur hoc *ceratum.* F

℞ *maſtic.* ʒß.
Aloes, Cinamom.
Cariop. an. ʒj.
Ceræ q. ſ. M. f. ceratum.

§. 7. *Victus*

A

§. *VII. Victus Ratio.*

VIctus ratio proportione reſpondeat; vtantur *carnibus* tantum aſſis, præcipue auium ſylueſtrium, ſit *panis* biſcoctus, aut ſaltem optime coctus. Parum bibant. *Vinum* autem ſit generoſum: corpus *exerceant*: ſi exerceri non poſſit, aut *balneo* digerente, aut *frictione* aſpera vtantur: *aluus* ſit lubrica, *pilulis* potiſſimum *alephanginis* vocatis, aut *hiera ſimplici*, aut *pilulis de hiera vocatis*.

§. *VIII. Curatio ſiccæ intemperiei.*

B SIccam intemperiem corrigit Gal. *7. meth. 6. & 7.* vſu *lactis aſinini nuper emulcti & melli deſpumato commiſti*, aut *humano ex vbere ſucto*. Loco *mellis* vos poteritis vti *ſaccaro*. Sint *lactis* ab initio ℥iij. *ſaccari* ℥ß. augeatur paulatim doſis vſq; ad ℥vj. & viij. cum *ſacch.* ℥j. quatuor horis ante cibum poſt *balneum*, cuius meminit idem Gal. *loc. cit.* Sit vero *balneum tepidum*, & *mora in balneo* vſq; ad moderatam caliditatem. Poſt balneum fiat inunctio *ex oleo amygdalino*, poſt inunctionem *lac* exhibeatur. Cæterum quibus *lac* non conuenit, ego præbere conſueui *formulas quaſdam*, & *ius*, quæ præparentur hoc modo. *Formula* deſcriptio eſt talis:

> ℞ *pulpæ nucis Indic.* ℥iij.
> *amygd. dulcium*
> *Nucl. pin. macerat. in lact. an.* ℥ij.
> C *Cinamomi* ʒß.
> *Carnis caponis* ℥iiij.

Contundantur omnia, & cum *ſaccharo diſſoluto cum aq. flor. citri, aq. meliſſ.* f. confect. in morſel. Datur ℥ß. huius confectionis, & poſtea ſtatim ſuperbibunt ℥vj. huius *iuris*.

> ℞ *fol. malu. rad. alth. an.* M. j.
> *amygd. dulc.*
> *nucleor. pin. an.* ℥iij.
> *amyli* ℥j.
> *menth.* M. ſ.
> *Cinamom. Nuc. Moſc. an.* ʒj.

D Ponantur in *ventre optimi pulli*, & bulliant ad perfectam concoctionem, & facta expreſſione *ius* ſeruetur ad vſum.

Pro integra cruditatis curatione 5. ſuperſunt dicenda. Primo quidem *de externis ad ſiccam & frigidam intemperiem.* Secundo, *de victus ratione in eadem.* Tertio, *de curatione inæqualis intemperiei.* Quarto, *de auxilijs ad laxitatem & tenuitatem ventriculi.* Quinto, *de remedijs aduerſus venenatam qualitatem.*

Externa remedia ad frigidam & ſiccam intemperiem multa proponuntur, *oleum maſticinum, nardinum, omenta animalium his oleis imbuta, catelli parui ſuper ventriculum impoſiti, manus pueri impolluti, & alia id genus*: ſed tria ſunt præcipua. Primo raſura *panni purpurei*
E *imbuta oleo nardino & maſticino*. Secundo ſtillicidium *ex oleo*. Oleum vero ſic paratur:

> ℞ *Ol. amyg. dulc.* ℔. ij.
> *commun.* ℔. iij.
> *maſtic. nard. an.* ℥ij.
> *Vini alb. odor.* ℥viij.
> *Abſynth. Menth. an.* M. ſ.
> *Cinamo. Nuc. moſc.*
> *Carioph. an.* ʒj.

Hæc ponantur in ſyndone, & bulliant in prædictis *oleis* & *vino*, ad conſumtionem vini, & facta expreſſione *oleum* ſeruetur ad vſum. Datur hoc ſtillicidium per 10. aut 12. dies mane & veſperi actu calidum ieiuno ventre per horam vnam plus minus: deinde
F ſtatim ſuperponitur aut *omentum*, aut *raſuram purpur. oleo imbutam*, vel hoc *ceratum*.

> ℞ *Ladani, Maſtic. an.* ʒij.
> *Ol. ex nuc. moſc.* ʒj.
> *Ceræ q. ſ.* M. f. Cerat.

Picatio hunc in modum adminiſtratur. *Pix* l:quata *oleo maſticino* aut *nardino* commi- A
ſta ſit calens, extenditur ſuper collum, adhibetur ventriculo, & ſtatim adhibita remouetur, atq; iterum calens apponitur, & ſic viciſſim tollitur, vſq; quo rubor in carne excitetur. Quantum poſſit hoc medicamentum ad attractionem alimenti, ad reſtaurandam ſubſtantiam deperditam, docuit Gal. *6. de Tuend. Val. 12. 14. meth. 14.* & ſingulatim in intēperie frigida & ſicca *7. meth. 7.*

§. *IX. Victus ratio.*

IN hac intemperie circa victus rationem hæc potiora vobis ſunt notanda, vt *cibus paulatim præbeatur.* Nam Hipp. *2. aph. 7.* inquit: *Quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, ſenſim ſunt reficienda.* Alterum eſt, *vt cibi ſint humectantes, moderate calorifici, ſed multi alimenti, &* B
pauci excrementi. Idcirco pręter omnia *lactis* genera, *emulſio amygdalarum dulcium*, & fercula ex *farina amyli*, & *hoc lacte*, modico addito *cinam.* & *ſaccaro* primas habent huius nutritionis partes. De *Vino* illud vos moneo, *ne in ſicco ventriculo auſterum vinum vnquam concedatis*; quanquam enim Gal. *7. meth 6.* hoc conceſſiſſe videatur, ibi loquitur de ſicca intemperie abſque frigiditate, quæ propterea non eſt progreſſa. Nam *vbi adeſt calidum innatum adeſt quoq; humidum ſubſtantificum. Vbi vero humidum ſubſtantiale deficit, neceſſario deficit & calidum.* In quo caſu nihil pernicioſius *adſtrictorijs*, quæ reliquum humiditatis depaſcuntur, vt idem Galenus monuit *7 meth. 7.* Ideo conſultum eſt in his caſibus, *ante omnia cibaria copioſam præbere patientibus potionem aut iuris optimi, aut lactis, aut emulſion. amygd. dulc.* vt tunicæ exſuccatæ, & a liberali hoc potu humectatę extendi poſſint, & reliquias cibi probe complecti. Non tamen laudo Garcię Lopii Luſitani conſilium *c. 4. lib. de varia rei med.* C
lect. qui docet, huoc potum vini liberalem eſſe debere. *Vinum*, auditores, *ieiuno ventre præcipue exſiccatis conuulſiones infert.* Hoc docuit Gal. *comm. 21. part. 2. aph.*

§. *X. De inæquali intemperie.*

QVod pertinet ad *inæqualem intemperiem*, ſi fuerit *inter fundum & os*, vt fundus ſit frigidus, os calidum, facilis eſt ſanandi ratio, & ea quidem duplex: Primo vt *in principio menſæ exhibeantur calida, in fine frigida & auſtera*: Secundo vt *parti anteriori ventris calida adhibeantur medicamenta: poſteriori autem circa 12. vertebram frigida.* Ibi enim eſt os ventriculi.

Quod ſi inæqualitas ſit *inter tunicas & humores*, vt humores ſint calidi, tunicæ vero D
frigidæ, quod contingit iecore admodum feruido, primum calidum humorem educere oportet aut *vomitu*, aut *detectorijs*, quæ tamen calefaciant, & bilem ſimul expurgent. Talis eſt *hiera ſimplex*, *tale rhabarb. aloe*, *potio ex abſynthio.* Purgant bilem, & tunicas calefaciunt.

Si inæqualis ſit intemperies ratione *paſſiuarum qualitatum*, vt tunicę ſint ſiccæ ex defectu humidi ſubſtantifici, & tamen abundet humor pituitoſus excrementitius, hoc opus, hic labor. In hac euratione ante omnia *humores in cauitate contenti placidis medicamentis ſunt educendi*, quæ humectent, moderate calefaciant, & ſint potius *alimentaria*, quam *medicamentoſa.* Talis eſt *manna*, *mel viol. ſolut. caſſia, myrob. chebuli*, quorum vnus vel alter, dummodo exilis ſit, qui in Syria fuit conditus. (Nota diſtinctionem, *an Venetijs ſit conditus.* E
an in Syria. ſi perfodiendo emittitur ſonitus, eſt conditus Venetijs, ſin minus, in Syria.)

Purgato ventriculo neceſſarium deinceps *ventriculum humectare ſimul & ſiccare.* Id ego vario modo præſtare conſueui: Primum quidem dum *lac* exhibeo, in ipſo lacte infundo quinque vel *6.* guttas *olei*, aut *ex aniſo* aut *ex fæniculo*, aut *ex cinamomo*, vel ſi adſit ſuſpicio luis Venereæ, ego impono oleum *ex ligno ſancto* ad guttas 5. vel *6.* Si *lac* locum non habeat, in illo iure, cuius memini in præterita lectione, addere conſueui aut *radicem chinæ*, aut *ſalſæ*, aut *aliquid ligni Indici.* Nam ſi oleoſum fuerit, apud me multo melius eſt, quam *china vetus. & carioſa.* Aliquando vſus ſum *ſanguine porcino* calente deſtillato, miſto cum aliqua portiuncula *aq. cinamomi.* Hęc enim omnia humectant, nutriunt & ſimul exſiccant. F

Ad proportionem vero internorum medicamentorum externa quoque debent eſſe ſicciora: atq; ideo ſi *Picatio* adminiſtretur, ipſi pici diſſolutæ poteritis addere, vt etiam conſulit Aetius, aliquid *piperis & pyretri.*

§. *XI. Vi-*

§. XI. *Victus Ratio.*

VIctus quoque ratio *nutriens* quidem eſſe debet, & *humida*, ſed ſiccantibus permiſta. In hoc caſu locum habeat illud meum ferculum, quod ſoleo parare *ex flore farina hordei*, & ex *ſaccharo*, puluerizatis, in olla poſitis, & in furno vſq; adeo exſiccatis, vt cruſtoſa euadant. ℥j. *huius pulu.* in ℔.j. aut *iuris optimi*, aut *emulſ. amygdal. dulc.* eſt ferculum in hoc caſu aptiſſimum.

§. XII. *Laxitatis tunicæ curatio.*

SI laxatæ ſint tunicæ, tota curatio conſiſtit in medicamentis adſtrictoriis vel calidis, vel
B frigidis, vt laxitas ſit connexa vel frigiditati vel caliditati.

Sunt materiæ calidæ adſtrictoriæ: *Abſynthium, Spica, Squinanthum, Calamus aromaticus, Maſtix, Aloe, Olibanum, Thus.* Frigidæ autem: *Citonia, Roſa, Granata, Sorba, Agreſta, Rhibes, & alia.* Ex his poteſtis vos componere medicamenta.

Curatur vitium Inconcoctionis venenatæ aut *Theriaca*, aut *Mithridatica confectione.*

CAP. XVI. *DE DEPRAVATA CONCOctione.*

PRauæ coctionis quanquam Auic. *13. tertij t. 3. c. 2.* & cum eo recentiores quidam qua-
C tuor conſtituant differentias: Primam ad *nidorem*: Secundam ad *acidum*: Tertiã ad *putredinem*: Quartam ad *extraneam qualitatem*; Quia tamen omnes tandem ad duas rediguntur, nos cum Galeno de duabus tantum loquemur, de ea ſcilicet, quæ fit ad *acidum*, & de illa, quæ ad *nidorem*. Fit vtraq; hæc corruptio, aut *læſa facultate*, aut *ex erroribus externis*. Læditur autem facultas vel *ex morbis inſtrumentarijs & communibus*, de quibus antea abunde dictum eſt: Idcirco hos omnes prætermittendos cenſeo; Aut labefactatur ob *intemperies*, de quibus in præſentia erit ſermo.

Et primum quod ſpectat ad *acidam corruptionem*, hanc ſemper fieri ex intemperie frigida docuit Gal. *3. de cauſ. ſympt. c. 1. primo de loc. aff. 5.* quanquam *frigiditatis* nomine non intelligit *inſignem lapſum intemperatura frigida*: ex hac enim fit cruditas: Sed *imminutum,*
D *& imbecillem calorem* intelligit. Propterea dicebat loco citato, *frigidam intemperiem ne quidem aggredi ciborum coctionem: Imbecillum autem calorem alterare quidem, ſed imperfecte.* Idcirco *in Lienteria ructus acidus eſt optimum ſignum*, Hipp. *6. aph. 5.* quia hic ructus indicat, natiuum ventriculi calorem in Lienteria deperditum iam reuiuiſcere.

Corruptio autem *ad NIDOREM*, dum fit ex intemperie, ſemper ſequitur intemperiem calidam & ſiccam. Idcirco dicebat Ariſtot. *4. Meth. c. 2. ſect. 3.* quem ſequitur Gal. *4. in 6. Epid. 25. 8. meth. 5. 2. de alim. facul. 6.* nidorem fieri a calore vſtiuo.

Vtraq; tamen *hæc corruptio* fit etiam ab *erroribus externis*. Et dum fit ſermo *de acida*, error eſt vel in *excrementis*, vel in *alimentis*. In excrementis, quando vel ex propria natura
E ſunt acida, *vt eſt pituita acida, melancholia acida in ventriculo contenta*, aut quando habent naturam auſteram, quæ a caliditate tranſmutatur in acidam. Et hoc notate propter ea, quæ infra dicentur. Hoc fit in *melancholia naturali, quæ ex propria natura potius eſt auſtera.* Auicenna inquit, *eſſe ſaporis Pontici*, id eſt, *auſteri*. Ex vſtione vero fit valde acida, vt docuit Gal *3. de loc. aff. 7. lib. de atra bile c. 3. lib. de plenitud. 11. atq; paſſim.*

Ex alimentis pariter fit corruptio ad acidum peccantibus illis, vel *copia*, vel *qualitate*. Copia, quando natiuum calorem etiamſi validum ſuffocant, vt docuit Gal. *com. 22. lib. 2. acut.* Peccant qualitate, quando ſunt aut nimis frigidi, atque humidi, *vt vina tenuia, fructus humidi, cucurbita, olera frigida*, aut quando facile putreſcunt, vt *lac, ptiſana, & alia id genus*, aut quando ſunt ſaporis auſteri, *vt ſorba meſpila, citonia, quæ ex vlteriori coctione in acidum ſaporem mutantur.* Et quanquam Gal. *4. ſimpl. c. 8.* auſterum ſcribat mutari in acidum
F *ex augmento humidi*, non tamen negare poteſt, id etiam fieri *accedente calore*, qui, vt antea diximus, melancholiam exuſtam ſcribit fieri acidam a calore vſtiuo, & *fructus etiam quotidie inſpicimus æſtiuo tempore ex auſteris & acerbis in acidos mutari non tantum propter humiditatis incrementum, quantum propter aeris caliditatem.* Ex his colligite, *corruptionem ad aci-*

dum in ventriculo neque vnico modo fieri, neque ex vnica cauſſa, atque ideo iure Alex. Tral. *libr.* A
7. cap. 16 affirmaſſe, *corruptionem ad acidum ex intemperie calida fieri, & aliquando ſanari refri-gerantibus.* Qui ſuper hac quæſtione aliquid dixerunt, fuere Valles. *libr 6 controuerſ. 8.* qui hoc tantum docet, *acidum ſaporem non fieri ex intemperie frigida ſed tantum ex calore debili.* Qua ratione putat ſe omnes ambiguitates ſoluere. Sed decipitur, quia *corruptio ad acidum in lacte, in vino exili tenui, & ſimilibus, quæ modicam habẽt caliditatem, aut facile putreſcunt, non fit a calore ventriculi imbecillo, ſed a calore valido ſurripiente calidum innatum vel lactis, vel ptiſanæ, vel alterius corporis ſimilis.* Hoc etiam dicit Auerr. *3. collig. 16.* In cuius ſententiam venit Chriſtoph. a Vega *com 11. libr. 2. de diff febr.* qui inquiunt, *ſaporem acidum a calido in huiuſcemodi caſibus non per ſe, ſed ex accidenti fieri, quia ex accidenti caliditas maior ſurripit minorem.* B
Sed neq; hæc ſolutio ſufficit. *Quandoq; enim, vt antea ſignificaui, calor immodicus ventriculi cibos conuertit ad acidum quando ſcilicet aut copioſiores ſunt, quam conueniat, aut ſaporis acerrimi, & auſteri. In huiuſmodi enim caſu, ſi calor non eſſet validus, nulla prorſus fieret mutatio, ſed ex vehementia caloris id quod eſt copioſum, acerbum & auſterum, mutatur in acidum.* Itaq; ſi quiſpiam a vobis quærat: *Vtrum ſapor acidus frigidam ſequatur intemperiem, an potius frigidam, & calidã?* opus eſt diſtinctione. Eſt enim quæſtio dubia. Duobus enim modis poteſt intelligi. Aut enim quæritur: *Vtrum ſapor acidus ſit ſemper in ſubiecto frigido?* Aut quæritur: *Vtrum cauſſa ſaporis acidi effectiua ſit ſemper frigida?*

Ad primum quæſitum reſolute dicendum: *Omnem ſaporem acidum, quatenus eſt acidus, eſſe in ſubiecto frigido, nunquam in calido. Aciditas ſemper eſt ſoboles frigiditatis.* Hoc docuit Gal *4. ſimpl. 8. 12. 13. 15.* Dixi autem, *quatenus eſt acidum.* Aduertite, quia *in vno & eodem* C
ſubiecto adeſt aliquando aciditas & acrimonia, vt in aceto acerrimo, in melancholia exuſta: in quo caſu ſicut aciditas ſequitur frigiditatem, ita acrimonia caliditatem, miſtumq; illud eſt inæqualis intemperatura, vt de *aceto* docuit Gal. *tot. libr. 3. ſimpl.* & de *melancholia 4. aph 22. 23 & alibi.*

Ad ſecundum quæſitum alia eſt reſponſio. *Cauſſa effectiua ſaporis acidi*, ſi ſermo ſit de ventriculo, poteſt eſſe *frigida*, poteſt eſſe *calida*. Et calida agens *per ſe*, & *ex accidenti*. Eſt frigida *reſpectu cibi temperati & moderati.* Eſt calida *agens ex accidenti in cibo facile putreſcibili, vel qui ex propria natura modicam habeat caliditatem.* Eſt calor intenſus agens per ſe *reſpectu cibi & potus copioſi purioris ſubſtantiæ, præcipue auſtera & acerba.* Eadem eſt ratio *Corruptionis ad nidorem.* D

Nam *corrumpitur cibus ad nidorem* aut ex *excrementis*, aut ex *alimentis*. Ex excrementis vel *abundantibus*, vel *deficientibus*. Abundantes ſunt *bilioſi*, vel *atrabiliares, qui ſua caliditate alimentum exurunt, & in nidorem vertunt.* Defectus humorum eſt *pituitæ defectus.* Defectus pituitæ eſt *cauſſa conuerſionis ciborum ad nidorem.* Puto nobis inſinuaſſe hoc Galenum *3. de natural. facult. c. 7.* quando proponens ea omnia, quæ ad concoctionem conferunt, *bilem, calorem, ſpiritum, totam ventriculi ſubſtantiam*, præter cetera *pituitam* proponit. Ego libenter ex aliis intelligerem, *quomodo pituita conferat ad concoctionem?*

Audiatis meam ſententiam. *Coctio in ventriculo eſt elixationis ſpecies. Elixatio non fit abſq; humido. Pituita igitur confert ad coctionem tanquam materia humida, ex qua fit elixatio, vt propterea deficiente pituita faciliimum ſit cibos conuerti ad nidorem.* Neque quiſquam dicat, *potulenta accepta gerere vicem materiæ humidæ.* Sagax enim natura ideo fecit ventriculum *pituitæ* E
promtuarium, vt ſi aliquando aut deficiat potus, aut iuſto parcior ſit, alimenta non exurãtur. Quæ faciliime exuruntur, ſi pauciora aſſumantur quam conueniat, aut calidiora & ſicciora, vt acria & aromatica, aut dulciora, vt mellita. Idcirco Galenus *1. de diff. feb. 4. hidrias* (placentulæ ſunt *ex melle, ſeſamo, & farina* paratæ apud antiquos) *aliaque id genus mellita, & oua frixa, vel pinguedine, aut oleo, aut butyro in ſartagine cocta, & raphanum, aliaq; id genus in nidorem verti.*

Ex proxime dictis duo ſtatim colliguntur: Primum eſt: *corruptionem ad nidorem vt plurimum fieri ſine calida ventriculi intemperie, quando ſcilicet oriatur ex proprietate ciborum, qui vel ex præparatione, vel ex propria natura, vel ex coquendi modo, vt frixa, facile in nidorem conuertuntur.* Alterum eſt, *quomodo fiat aliquando corruptio ad putredinem? Fit hæc aut ex intemperie calida humida*, de qua verba faciens Gal. *8. meth. 7.* dicebat, illam vix abſq; putredine ſtare poſſe. *Fit quoque ex ciborum natura, qui facile putreſcunt, lacticinia, & fructus, & alia id genus humidiora.* F

§. II. Si-

A
§. II. *Signa.*

COgnoſcitur autem facile omnis hæc corruptio: *Ad acidum quidem* ex ructu acido; *Ad
nidorem* ex ructu nidoroſo: *Ad putredinem* ex anhelitu fœtido: præterquam, quod cor-
ruptioni nidoroſæ conſueuit ſuccedere *ephemera febris*, vt docuit Gal. *8. meth. c. 5.* Corru-
ptioni ad putredinem ſuccedit *putrida*: colligi poteſt ex Gal. *5. in 6. Epid. 31.* quando dicit
Hipp. *Rigor ex ſuperiore ventre, febris ex interiore.*

Cauſſæ autem ſic inter ſe diſtinguuntur. Nam ſi error fuerit *in alimentis aſſumtis*, i-
pſimet patientes referunt, *nunquid in corruptione ad acidum vel plus nimio ſe repleuerint, an a-
B cidum cibum aut potum, vel putreſcibilem, vel frigidum atq; humidum, aut deniq; auſterum vel acer-
bum præſumſerint*, ſicut qui nidoroſum eructant interrogati referre poſſunt, *vtrum oua
frixa, aut hydrias, vel raphanum vel quid tale nidoroſum acceperint.*

Quod ſi error ſit *in excrementis*, acida cognoſcuntur *ex canina appetentia, ex iuuamen-
to ciborum calefacientium, & medicamentorum ex vomitu vel pituitoſo vel melancholico acido*, ſic-
uti biloſa deprehenduntur *ex amaritudine oris, cardialgia, ſiti, vertigine, inappetentia, vomi-
tionibus & deiectionibus biloſis.*

Quod ſi fiat nidor propter *pituitæ defectum*, neceſſarium eſt, aut *iſtos admodum fru-
galiter & temperanter viuere*, aut *frequentibus vomitionibus, vel deiectionibus ventris eſſe deditos*,
præterquam quod *neque exſpuunt*, ſed *perpetua ſiti vexantur.*

C Quando autem hæc corruptio *intemperiem* ſequatur *frigidam, ex carentia ſitis* cogno-
ſcitur, *ex appetentia valida, ex iuuamento calidorum, & ad differentiam erroris externi vnuſquiſq;
cibus, etiam moderatus & optimus, ad acidum vertitur.*

Sicuti *in calido ventriculo adeſt inappetentia, ſitis, iuuamentum a frigidis, & cibi concoctu
faciles vertuntur in nidorem, difficiles vero optime mutantur.* Nam, vt dicebat Gal. *1. de loc. aff. 4.
ſecundo de alim. fac. 6.* in calidis bubula caro melius concoquitur, quam alia edulia melio-
ris ſucci & facilioris concoctionis.

Diſtinguetis autem *calidam & ſiccam intemperiem* a *calida humida*; quia *in calida ſicca
præter ſitim totum corpus eſt extenuatum: Venæ quidem ſunt amplæ & nigro ſanguine refertæ; deficit
tamen carnoſa ſubſtantia, eo quia ex chylo exuſto ſanguis exuſtus generatur, a quo carnes iſtæ abhor-
D rent.* Hinc Hipp. *4. in 6. Epid. 25. Ventriculo calido carne frigidi.*

Calidi & humidi neq; ſitiunt, bene habituati ſunt, & cibum facile ad putredinem conuertunt.

§. III. *Prognoſtica.*

EſT tamen *omnis hæc corruptio mala*, quanquam illa, *quæ fit ad nidorem*, ſit deterior. Nam
acida eſt ſine febre; *nidoroſa* inuehit ephemeram, & propterea, *quæ ad putredinem*, de-
terior eſt *nidoroſa*, quia generat febrim putridam. Deinde malitia cuiuſcunque corru-
ptionis hinc patet, quod *ex omni corruptione fiat macies corporis, aliiq; plures in corporis ambitu
ac determinatis partibus morbi*, de quibus meminit Gal. *3 de cauſ. ſympt. c. 1.*

E
§. IV. *Curatio.*

IN præſenti curatione non erit ſermo *de emendando errore externo*, ſiue *in alimentis*, ſiue
in excrementis. Non *in alimentis*; quia hic non eſt ex vſu artis, neque in *excrementis*, quia
ſupra multoties docui, *quomodo omnia excrementa ſiue in cauitate, ſiue in tunicis contenta, ex-
purgari debeant.* Itaq; *de remediis ad corrigendas intemperies* erit tantum ſermo, neq; *de omni-
bus*, ſed tantum *de frigidis*, quia in præcedenti lectione calida propoſuimus me-
dicamenta.

Itaque hoc vnum moneo, *antequam aggrediamini curationem intemperaturæ calidæ, ex
qua fit nidor, vel putredo, ſi forte illa corruptio adhuc perſiſtat, ante omnia amouendam eſſe.* Tollitur
autem, ſi propenſionem habuerit ad inteſtina, vel *clyſteribus* vel *deiectoriis*. Deiectoria au-
F tem ſint medicamenta frigida, vt *ſyrup. roſ. ſolut. Thamarindi, Caſſia.*

§. V. *Notatio.*

NOlo, vt hac in parte ſequamini Galenum. qui *8. meth. 5.* in hac corruptione ad nido-
rem vtitur *diatriopipereo ſimpl.* & *primo de loc. affect. 4.* in eadem vtitur potione ex *ab-
ſynthio*, aut *hiera.* Excuſandus tamen eſt Galenus, vel *quod mitiora non habuerit, & frigidiora*,

vel *quod reſpexerit ad corruptionem ad nidorem factam ex errore externo*, non ob *intemperiem calidam ventriculi*. Quod ſi natura ad ſuperiora propenſionem habeat, *vomitu* educatur hæc corruptio. Deinde *alteranda eſt intemperies calida*, quando ſiccitati fuerit connexa, aut *ſero caprino*, aut *aqua hordeacea*, aut, ſi macies vrgeat, *iure pulli alterato cicharaceis & hordeo*, aut *lacte aſinino*. Actu frigida prohibet. Refert enim Gal. *7. meth. 8. quendam hac intemperie calida & ſicca laborantem ex potu frigido in difficultatem deglutitionis incidiſſe, & tandem obiiſſe*. Propter quam cauſſam *exteriora* quoque *admodum frigida* ſuſpecta ſunt; vel quia ventriculi caliditatem & robur exſoluant, vel quia, vt docet Galenus *loc. cit.* ſeptum tranſuerſum refrigerent, & anhelitus difficultatem inferant. Itaq; *ventriculo quanquam calido nihil actu frigidum apponatur*, ſed ſiue *oleum roſaceum* adminiſtretur, ſiue *melinum*, aut *ſimplex*, aut *ſucco lactucæ*, vel *cichoreæ commiſtum*, tepida potius, quam frigida adminiſtrentur. Neque intermittantur ea, quæ robur conſeruant, vt *oleum maſtic.* aut *de abſynthio*. A B

In calida & humida vno verbo conueniunt omnia *alimenta*, *cibaria*, *potiones*, *quæ ſaporem habent vel auſterum vel acerbum, vel acidum*. Hæc enim omnia refrigerant, exſiccant: præterquam, quod conueniant etiam *pulueres ex terris medicatis*, *vt terra Lemnia*, aut *Samia*, *puluis teſtarum Buccinarum*, *cochlearum*, *cornu ceruinum*, *margaritæ præparatæ*. Hæc enim omnia refrigerant, exſiccant.

§. VI. *Victus ratio.*

ATque ad proportionem reſpondeat quantitas cibi, qui in *calido ſiccoq; ventriculo* ſit copioſior: In *calido & humido* ſit tenuior. C

CAP. XVII. *DE FLVXIBVS ALVI.*

COnuerto iam ſermonem meum ad *fluxus alui*: Et communem Medicorum ſententiam ſecutus omnes ad tria capita redigam: *Lienteriam* ſcil. *Diarrhœam* & *Dyſenteriam*. Nam ſub Lienteria *Cœliacam paſſionem* complector; ſub Dyſenteria *Teneſmum*; ſub Diarrhœa *omnes fluxus hepaticos*.

§. II. *De Lienteria.*

DE Lienteria autem primo erit ſermo, quæ *Leuitas inteſtinorum* dicitur, ſicuti Cœliaca *affectio ventralis* dicitur. D

§. III. *Differentiæ Lienteriæ, & primo de legitima.*

EſT autem *Lienteria* duplex: *Legitima* & *Spuria*. Legitima eſt *celer deiectio alimenti aſſumti, non mutati, ex imbecillitate retentricis fundi & inferioris orificii ventriculi atq; inteſtinorum ſuperiorum*. Eſt *celer deiectio alimenti*, quia alimentum, ſimulatq; ingeſtum eſt, deiicitur, & ideo nullam ſubit mutationem, ſed eundem colorem, odorem & ſubſtantiam retinet: In quo differt a *Cœliaca affectione*, in qua alimentum deiicitur quidem, ſed aliquo temporis ſpatio retentum, & aliqua ex parte alteratum. Diximus hoc fieri *ex facultate retentrice inualida*. Quanquam enim cibus non mutatus videatur pertinere ad vitium facultatis alteratricis, nihilominus, vt docuit Gal. *6. de loc. aff. 2. 6. aph. 1. lib. de diff. ſympt. 4.* non ideo deiicitur non mutatum, quod facultas alteratrix ſit inualida, ſed quia decenti tempore non retinetur. Eſt itaque vitium retentricis, & retentricis orificii inferni, *Pylori* vocati. Nam ſicuti ex imbecillitate ſuperioris fuit *Supinitas*, *Subuerſio*, *Nauſea*, *Vomitus*, ita ex imbecillitate imbecillioris fit *Lienteria*. Hoc colligitur ex Gal. *3. de nat. facult. 5.* Addidi *imbecillitatem retentricis inteſtinorum*, ſecutus Gal. *3. aph. 22. 2. in 1. Epid. 35.* atq; alibi pluries, vbi *Lienteriæ cauſſam inteſtinorum leuitatem ſeu imbecillitatem* proponit, quicquid in hac parte And. Laurent. ſentiat *controuerſ. 18. libr. 1.* qui putat, *inteſtinis nullam eſſe communem vim retentricem*. E F

§. IV. *Cauſſæ imbecillitatis Retentricis facultatis.*

REdditur vero hæc facultas imbecillis, aut *ex intemperie frida & humida, ſed præcipue humida laxante, & dilatante os ventriculi inferni, ac membranas inteſtinorũ & ventriculi*, aut ex *errore externo*, qui vel in *excrementis*, vel in *aſſumtis eſt*. In *excrementis* pituita frigida humida, quamquam Gal. *3. aph. 22. & 6. aph. 1.* acidam quoq; proponat.

§. V. No-

A

§. V. Nota.

QVæ tamen ad Lienteriam faciendam mihi apta eſſe non videtur. Habet enim facultatem adſtrictoriam, qua ratione ſicuti in ſuperno ventriculo *famem caninam* excitat, ita conſtringendo inferiorem *celerem deiectionem* prohibere poſſet. Accedit, quod ſi Hipp. *6. aph. 1. ructum acidum* proponit tanquam *futurum ſalutis argumentum in lienteria*. Ergo ſequitur *acidum humorem non poſſe eſſe cauſſam Lienteriæ, quando ſuperueniente huiuſcemodi humore iam ſalus eſt propinqua.*

B Eſt quoque error in aſſumtis vel *medicamentis* vel *alimentis*. Medicamentis lubrificantibus frequenter vſitatis, vt *Caſſia*, &c. Alimentis pariter frequenter vſitatis in prima menſa humidis, & facile putreſcibilibus, vt *lacte*, & *fructibus horariis*, aut *nimium oleoſis & pinguibus*; & hactenus de lienteria legitima.

§. VI. De Lienteria ſpuriæ differentiis & cauſsis.

SPuria vero *duplex* eſt. Vna quidem eſt *excretia alimenti inconfecti, ſed admodum tarda ob vitium facultatis alteratricis*. Altera eſt *deiectio celeris quidem alimenti non mutati, ſed ob vitium facultatis expultricis*. Prima differentia ſequitur *eruditatem ventriculi inſignem*. Vbi enim cibus poſt 10. vel 12. horas in ventriculo non tranſmutatur, aut *vomitu* eiicitur, vel C *per inferiora*; Si *per inferiora*, poteſt vocari *Lienteria*, ſed *ſpuria*, & ratione *formæ*, & ratione *cauſſæ*. Ratione *formæ*, quia non eſt celeris deiectio. Ratione *cauſſæ*, quia non ſequitur retentricem inualidam, ſed alteratricem. Altera differentia ſpuriæ lienteriæ eſt *tantum ſpuria ratione cauſſæ*. Fit enim deiectio alimenti non mutati, ſed celeris: ſed fit a facultate expultrice irritata. Eiuſdem meminit Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2. 6. aph. 1.* Expultrix autem irritatur vel ab *excrementis*, vel ab *alimentis*. Ab *excrementis ſalſis, biliosis, atrabilariis*. Ab alimentis vero *acribus, aromaticis ſalſis amaris*. Quandoque etiam a *medicamentis* vel deleteriis, vt eſt *Antimonium*, vel nimis frequenter vſitatis, præcipue in puluere acceptus. *Puluis enim facile in membranas impingitur, & perpetuum facit irritamentum.*

Hæ vero cauſſæ tunc fortius agunt, cum vlcus *in interiore ventriculi tunica, aut inteſtinorum* fuerit, *cui vlceri ad ſanitatem perducta ſuccedens cicatrix, quando magna fuerit, vna & D præcipua eſt lienteriæ cauſſa*, vt quemadmodum ſcribit Gal. *6. aph. 1.* veteres quidam exiſtimarint, *nullam eſſe aliam lienteriæ cauſſam, quam nimiam tunicæ interioris leuitatem ex cicatrice inductam.*

§. VII. Signa.

COgnoſcitur facile inteſtinorum leuitas, ſi *cibi & potiones impermutata excernantur*, ſicuti Cœliaca affectio contra diſtincta cognoſcitur *ex excrementis aliqua ex parte mutatis, valde humidis cum ſonitu, flatibus & fœtore eiectis. Legitima* lienteria ſic contra diſtinguitur a *ſpuria*, quod *in legitima ſit celerrima deiectio, & ſine morſu. In ſpuria aut parua eſt deiectio, aut ſit cum morſu.* Rurſum lienteria, quæ fit ex ſimplici intemperie, *cibum habet immutatum, ſed ſyncerum & impermiſtum.* Quæ fit ex præſentia pituitæ, *habet deiectionem alimenti humidiorem,* E *ſpumoſam & pituita commiſtam.* Quæ fit ex alimentis, *ſola ægrotantis relatione comparari poteſt.* Quæ vero ſpuria eſt *propter vitium concoctionis, habet quidem cibum immutatum nullo humori commiſtum, ſed non niſi poſt multas horas deiectum*, ſicut illa, quæ fit ex morſu ab humoribus ſalſis, bilioſis vel atrabiliariis, *præter alia ſigna ſuperius propoſita habebit alimenta his humoribus permiſta*, & ſi adſit vlcus, *ſimul cum alimentis ſanies & ſanguis effluit, & dolor ſentitur in ventriculo.* Quod ſi fuerit cicatrix, *neceſſario vlcus præceſſit*, & hæc ſpecies lienteriæ eſt inſanabilis.

§. VIII. Prognoſtica.

EXcepta Lienteria, quam parit cicatrix, quæ curam non recipit, ceteræ curantur quidem, F ſed ſi diu perſeuerarint, ad maciem totius corporis, aliquando ad *hydropem*, aut ſaltem *cachexiam* deducunt.

§. IX. Curatio.

IN curanda *Lienteria* & *Cœliaca affectione* diſtinguendæ ſunt *differentia* & *cauſſa*. Et quod ad *differentias* pertinet, tractanda eſt primo *legitima*, deinde *ſpuria*.

Quoad *cauſſas*, cum *legitima* ſit vel ex copia *humoris pituitoſi*, vel ex *intemperie humida*, agendum primo *de humoribus*. A

Humores iſti vel *in ventriculo* continentur, vel *in inteſtinis*. Si in ventriculo, *vomitu* ſunt purgandi, vt voluit etiam Rhaſes. Nam *euacuatio per ſuperiora maxime facit ad receneionem alimenti. Nam reuulſis humoribus ad ſuperiora, os infernum paulatim adſtringitur & roboratur.* Paretur autem *Vomitorium* ex ℥j. *puluerꝭ aſari in iure*, *vel ex decocto raphani in eodem iure ſimul cum oxymelite*. Sed ſi *pituita* fuerit extra pylorum in ipſis inteſtinis, tamen per *inferiora* eſt deiicienda, atque ad hanc vnam reſpexit Hipp. & cum eo Gal. *in comm. 12. par. 4.* quando dixerunt, *leuitatem inteſtinorum ex pituita per inferiora curandam eſſe*. Ceterum in eligendis *ſubductoriis medicamentis* video Medicinæ ſcriptores, quantũ ego cenſeo, longe a ſcopo aberrare. B

Imbecilla, vt dixi, in huiuſmodi affectibus eſt facultas retentrix, & *ventriculi*, & *pylori*, & *inteſtinorum*. Neq; enim ſola *pituita* præſentia poſſet lienteriam facere, niſi etiam *ſubſtantia ſolida* conſimilem ſuſcepiſſet intemperiem. Itaq; *omnia medicamenta relaxantia*, vt *Caſſia* & *Manna*, & omnia *electiue purgantia*, vt *colocynthis*, quam proponit Rhaſes, & *Elleborus*, quem proponit Auic. & alia omnia huius farinæ, *ſuſpecta ſunt*, vtpote, quæ humores ad locum imbecillum ducant, & fluxionem magis concitant. Quid igitur agemus? Auditores, ſi vobis ſuppetat *aquæ Thettutiana* copia, vel *alterius ſalſa potabilis*, hac tuto vtemini. Pituitam ſubducit. ventriculum & inteſtina calefacit & exſiccat, atq; ſimul adſtringit. In defectu *aquæ Thettut.* accipiantur *mirob. chebuli contriti* ad ℥ ii. miſti cum *oxym. ſimpl. Hiera* quoque *ſimpl.* vſque ad ℥ ß. in hoc caſu adminiſtrari poteſt. Ceterum *clyſteres* exſiſtente materia in inteſtinis, ſatis ſuperque pituitoſum ſuccum deducent: Et ſi *medicati* fuerint, ſimul adſtringent. Poterit autem *clyſter* ſic parari. C

℞ *puleg. origan.*
calament. an. M. j.
Spica, ſquinant. an. M. ß.
Coriand præpar. ℥ ij.
f. decoct. ſecundum art. dein.
℞ *dict. decoct.* ℔ j.
hiera pro clyſt. ℥ ß.
Mell. roſ. ℥ iij. D
ol. laur. maſtic. an ℥ j. M.

Sed maior eſt difficultas de *præparantibus*. Auditores hæc qualia fuerint ſunt mea inuenta. Nam ex vna parte ſcriptores proponunt pro craſſa materia *mulſam*, *mel*, *raſ. oxymel*. At vero hæc omnia, quæcunq; incidant, aluum ſubducunt, atque ideo ſuſpecta ſunt. Sunt ergo illa eligenda, quæ incidant & ſimul calefaciant, exſiccent atq; adſtringant. Inter cetera probatur *acet. ſcylliticum*, *ſyr. de mentha*, *de abſynth.* ſed præ ceteris omnibus laudatur vel *ſal theriacale*, vel *ſales confecti*, extracti ex *pulueribus ſtomachicis*, calorificis, vt eſſet ſal extractum ex *abſynthia*, ex *mentha*, *ſpica*, & ſi quiſpiam propter difficultatem extractionis ſalium non facile habeat hæc in promtu, *lixiuia* tamen facile parare poterit ex *cineribus* horum medicamentorum. Quantum poſſint *lixiuia* ad abſtergendum & exſiccandum, docuit Gal. ex Aſclepiade *2. de antidotis c. 7.* qui ad venena ex ſpongiis comparata probat *lixiuium ex cinere ſarmentorum vitis* præparatum. At ſi lixiuium ex cinere ſarmentorum vitis poteſt abſtergere humorum craſſitiem, cur non poterit idem cibus pituitam abſtergere, præcipue vero ſi paretur ex *cineribus ſtomachicis*, ſi comburatur *abſynth. mentha, coriandrum, ſpica & ſquinanthum, pulegium & calament.* ex quibus omnibus lixiuium in hunc vſum parari poteſt. Sit autem doſis ℥ j. ſiue ſimplex præbeatur, ſiue miſtum cum *aceto ſcyllitino*, aut *ſyrupo de mentha*, aut ſimili. Poſt abſterſionem igitur & euacuationem calefaciendus eſt ventriculus, medicamentis tamen adſtrictoriis, & inter cetera mirifice facit ℨ j. *puluer. coriandrorũ*, quotidie exhibita tribus horis ante cibum ex *vino aliquo odarata*. Idem facit *mina cydoniorum compoſita*, *Theriaca*, *Mithridat.* & quando fluxio ſit vſq; adeo immodica, vt vires deiiciat, præbendæ ſunt *antidoti opiata*, vt *Philonium* ad ℨ ß. Cum enim ſomnus concitatur, cibus retinetur, atque ſic concoquitur. E F

Interim extrinſecus adhibendum eſt *emplaſtrum ex cruſta panis*, *cerata varia calorifica*, præcipue medicamentum ex *pice*, addito *pipere* & *pyrethro*, cuius antea memini.

§. X. Cu-

A

§. V. *Curatio ſpuriæ Lienteriæ.*

SEd ſi *ſpuria* fuerit *Lienteria*, & quidem fiat ex humoribus acribus, aut ſalſis, hi quoque ante omnia ſunt educendi, *vomitu* potiſſimum ex *aqua & oleo*, deinde vero *alterandi* non quacunq; ratione, ſed medicamentis, quæ etiam *adſtringant*. Idcirco aut præbeatis *ſerum chalybeatum*, aut in defectu *lac ipſum chalybeatum*. Conuenit autem ſummopere vſus *ipſius chalybis in puluere* hunc in modum accommodati.

℞ *ſuccar. roſat.* ℥ j.
chalyb. prap. in acet. ʒ ij.
coriand. præpar. ʒ j.
B *Troch. ſ. de ſpod.* ʒ ß.
Syr. myrth. q. ſ.

f. miſtura mollis, dentur ʒ ij. trib. hor. ante cibum.

Interim *extrinſecus* fiant *fomenta & inunctiones frigida & adſtrictoria*, de quibus memini ſup. lect.

CAP. XVIII. *DE DIARRHOEA.*

LIenteriæ ſuccedit *Diarrhœa*, quam Latini *alui profluuium* vocant; eſtque *deiectio frequens, copioſa, liquida, materiæ excrementitia*. Dixi *frequentem, copioſam & liquidam*, vt oſtenderem conditiones prorſus oppoſitas conditionibus natu-
C ralis excrementi, quarum meminit Hipp. *2. progn. 13.* Dixi autem, eſſe *deiectionem materiæ excrementitiæ*, ad differentiam *Lienteriæ, Dyſenteriæ & fluxionum Hepaticarum*, in quibus excernuntur humores *alimentales*.

§. II. *Cauſſa.*

FIt autem hæc deiectio facultate *expultrice* potiſſimum irritata, quanquam *retentrix* quoq; & ventriculi & inteſtinorum patitur aliquid. Irritatur autem *expultrix*, vel a *copia*, vel a *morſu*, vel ab *vtraq; cauſſa*. Gal. partim *3. de cauſ. ſympt. 2* partim *3. de nat. fac. 5* hoc manifeſtat. Hæc autem copia & acrimonia vel *in ventriculo generatur & non diſtribuitur*, vel *aliunde confluit*. Et hos tres modos augmenti humorum, vt deinde fiat fluxus alui,
D meminit Gal. *3. part. aph. com. 30.* De *cauſſis generantibus* plura non dicam. Audiitis in *ſupp. capp. de cruditate, & ſeq.* quas ob cauſſas *varii* in ventriculo generentur *humores*, & ex *morbis*, & ex *erroribus externis*, tam in *excrementis*, quam in *aſſumtis*: neq; hæc amplius repeto. Non diſtribuuntur *excrementa*, quando aut *ſuppreſſum eſt lotium*, aut *ſudor*, aut *chylus*, vel propter *iecoris obſtructionem*, vel propter *facultatem attractricem debilem*, ſiue ex *morbo*, ſiue ex *ætate declinante* non pertranſit *meſaraicas & iecur*. Fluxio autem fit vel per modum *attractionis*, vel *tranſmiſſionis*. Attrahuntur humores a *ventriculo* aut *calidiore*, aut *dolorem & morſum ſentiente*. Fluunt autem propter robur partis mittentis, quæ pars poteſt eſſe *Cerebrum, Iecur, Lien, Vena totius corporis, & articuli*. Gal. *7. meth. 11.* Ex his patent etiam *mediatæ cauſſæ*,
E Differentiæ inter quas præcipua eſt *diarrhœa critica*, vel *ſymptomatica*.

§. III. *Signa omnis generis.*

DIarrhœa cognoſcitur ex dictis, ſed contra *diſtingui debet a fluxu hepatico*, propter diuerſam curationem. Cognoſcitur autem contradiſtincta a fluxu hepatico, quia in hoc cum calidum innatum ipſius iecoris inſignem patiatur labem, *corpus* neceſſario redditur *cachecticũ, oculi intumeſcunt, facies eſt pallida, pedes ſunt ædematoſi, excrementa ſunt magis fœtida, varia, quam in ſimplici Diarrhœa*, & hoc habet proprium, vt *noctu* augeatur, *interdiu* minuatur. Facile etiam diſtinguetis *materias exeuntes*; ſed diſtinguendi ſunt *loci patientes*. Nam ſi *primario ventriculus* laboret; præter *diarrhœam* alia plura ſunt ſymptomata, *cruditates*
F *frequentes, inflationes, fluctuationes*, & ſimilia relata. Si fluxio fiat ex *cerebro*, nares & genitura ſunt humidiores. Hipp. *6. aph. 2.* Sic patientes ſunt pallidi, balbi. Hipp. *6. aphor. 32.* Balbi *alui profluuio* maxime capiuntur, *excrementa* ſunt ſpumoſa, Hipp. *7. aph. 30.* Quibus *excrementa* ſunt *ſpumoſa*, iis ex *capite* fit defluxio. Accedit *capitis grauitas, ſopor*. Si fiat ab *articulis*, cognoſceris, quia iſti antea *doloribus & cruciatibus articularibus* laborarunt, & per *ſuperuenientem diarrhœam* ſanati ſunt & liberati.

Idipſum dicendum de ceteris omnibus *cutaneis affectibus*. Nam ſi quis laboret *ſcabie, lepra, impetigine*, aut alio ſimili affectu, & ſuperueniat *fluxus alui*, cum quo omnia hæc recedant, argumentum eſt *fluxionis a cute ad inteſtina*. Vno verbo, Galenus noſter *ſeptimo method. 11.* vt doceret nos modum cognoſcendi locum, a quo incipit fluxio, inquit, *ſemper conſiderandum eſſe nunquid corpus ſit plethoricum, vel cacochymicum, num ſuppreſſa ſit aliqua conſueta euacuatio per hæmorrhoidas, vterum & nares, nũquid deniq. aut iecur, aut lien, vel alia pars ſimilis laboret.* A

Vtrum vero fluxio ſit *Critica*, an potius *ſymptomatica*, diſcernetis ex conditionibus alias propoſitis ex Gal. deſumtis *1. aph. 2 & vlt. 4. aph. 2.* vt ſcil. talia deiiciantur, qualia oportet, & cum tolerantia. Ceterum vt hac in parte certiorem habeatis regulam, 4. memoriæ ſunt mandanda, quæ in excrementis oportet conſiderare. I. *Quantitatem.* II. *Qualitatem.* III. *Tolerantiam.* & IV. *Concoctionem.* Nam ſi longe ſuperet QVANTITAS cibi aſſumpti quãtitatem, aut *magnam ſignificat cacochymiam*: propterea dixit Hipp. *6. aph 64.* paucam fluxionem paruum morbum, magnam magnum ſignificare: aut *eadem copia vires deiicit*, docente Hipp. *2. progn. 14.* & Gal. *1. ad Glauc. 14. & 1. de diff. 7.* B

QVALITAS Hipp. *in 2. progn. a text. 14. vſq. ad 23.* varia proponit *alui excrementa*, tanquam mala, *fœtida, ſpumantia, crocea, liuida, nigra, &c.* cum tamen non ſemper ſint mala. Dicebat enim idem Hipp. *4. aph. 47. excretiones in febribus non intermittentibus liuidæ, fœtidæ omnes malæ, ſi recte prodeant, omnes bonæ*, quaſi dicat, *aliquando critico modo expelli poſſe.* Et propterea deiectiones billoſas ſcribit idem Hipp. aliquando ſanare ſurditatem aurium *4. aph. 28.* Aliquando ſanat fluxus alui lippitudinem, vt colligitur *6. aph. 17.* Aliquando ſanat Leucophlegmatiam *7. aph. 29.* vt propterea non tantum Qualitas ſit conſideranda, ſed ipſa, vt dixi, etiam TOLERANTIA: Et propterea in phthiſi fluxus alui etiamſi non ſit admodum copioſus, neque praui coloris, ſicuti in aliis, ſemper malus eſt, *5. aph. 14.* Pariter ſcribit Hippoc. *6. aph. 16.* Pleuriticis fluxum alui ſuperuenientem malum eſſe. Inquit tamen Galenus, *in pleuritide & peripneumonia tunc tantum eſt malus fluxus alui, quando ex magnitudine inflammationis tecur pariter inflammatum tranſmittit biloſa excrementa: ſed ſi abſq. inflammatione hoc fiat etiam in pleuriticis & peripneumonicis fluxus alui tuuare poteſt, non tantum reuulſione ratione, quantum, quod aliquando natura ipſa inuenit viam purgandi pleuritim & peripneumoniam per aluum.* C

Quarta conditio eſt CONCOCTIO, morbo in iudicationem eunte, excrementa fieri compactiora, conſiſtentia, minus fœtida, melioris coloris, ſignificauit Hipp. *vnico aph. 14. ſ 2.* ſed pluribus *2 progn. 15. & 16.* vt propterea ſicut diarrhœam *criticam* omnino ſinere oportet, ita *ſymptomaticam* ſanare neceſſarium ſit. D

§. IV. Curatio.

IN tractandis *alui fluorib.* nihil facilius, quam haurire intentiones, nihil difficilius, quam illas explere. *Fluxus* enim *alui criticus*, & *moderate fluens*, cum virium tolerantia, naturæ eſt permittendus: *qui* vero *excedit* ſupprimendus, *qui deficit* adiuuandus.

Qua ratione immodicus fluxus ſit ſupprimendus & deficiens iuuandus, non eſt facile intelligere. E

Immoderatus alui fluxus duobus modis intelligi poteſt: Aut enim *vires deiicit & ſyncopen inducit*; Aut *duntaxat imbecillitatem aliquam, ſeu corporis extenuationem, laſſitudinem, vel quid tale infert.*

Si vires deiiciat, vnicuiq; conſtat, *fluxum ſtatim eſſe ſupprimendum*, vel *adſtrictoriis*, vel *opiatis*, vel *valide reuellentibus*, de quibus *in tractat. de ſyncope ex fluore alui*, ad quem locum vos remitto.

Sed ſi quantitas exeuntis copioſa quidem ſit: non tamen ſyncopen incurrat, non ſtatim confugiendum ad *adſtrictoria*, non ad *opiata* & *reuulſoria* varia a ſcriptoribus propoſita: *Si indiſtincte adminiſtrentur, omnia ſunt periculoſa, imo lethalia. Oportet itaq. illum, qui recte alui fluxum ſit curaturus, ante omnia diſtinguere locum, ex quo ſit fluxio: deinde vero & cauſſam.* Itaque nos idipſum facientes, incipiemus *a fluxu ſtomachico*, id eſt, ab illo, qui ſit communicata materia ab ipſo ventriculo, vel primario humorem generante, vel a cerebro ſuſcipiente. In hoc caſu ante omnia conuenit ipſe *vomitus*. Reuellitur enim materia, & euacuatur per locum decentem, vt propterea in hunc locum ſcripſerit Hippoc. *6. aph. 15. In* F

longis

A *longis alui fluoribus ſuperuenientem vomitum fluxum ſanare.* Debent autem *vomitoria* minime *oleoſa* aut *pinguia* eſſe, ſed, vt antea dixi, ſufficit ℨ j. *pulu. rad. aſari in iure*, vel *cum oxymel.* vel *ſine*. Et facta euacuatione ſi humor generetur in *ventriculo*, calefaciendus eſt ventriculus. Docui modum calefaciendi *in cap. de crudit.* Si fluat ex capite, eſt reuellenda materia ad nares, ad ſuturas, per *frictiones, pectinationes, ſmegmata, pulueres calidos, vel attractorios*, vt *calamenti, maioran. ireos, ariſtolochiæ, ſinapi, piperis & pyretri*, & ſi inueterata ſit cerebri affectio, reuellenda eſt materia per *cauteria*, vel occipiti vel brachiis infixa, exſiccandumq; omni ratione caput.

Sed ſi materia *in meſaraicis* contineatur, neq; conueniunt *vomitoria*, neq; *adſtrictoria*, neq; *reuellentia ad vrinas*, neq; *reuellentia ad ambitum corporis*.

B Non ſunt tentanda *vomitoria*, quia ex Gal. & Hipp. *4. aph. 12.* intellexiſtis, *quæ ſunt in inteſtinis, non ſunt euacuanda per vomitum*. At materiæ iſtæ aut continentur in *inteſtinis*, aut in *venis* magis diſtantibus, quam ſint inteſtina a ventriculo. Ergo multo minus licet hanc materiam attrahere ad os ventriculi violenter. Confirmatur, quia antequam ducatur ad ventriculũ, debet duci in inteſtina. At inteſtina fluxu laborantia ſunt imbecilla, ergo ipſa ſuſcipient fluxionẽ, & ſic fluxus augebitur. Tertio hæc q̃ *in venis* continentur, ſiue lienis, ſiue in ſima iecoris aut aliis ꝓpinquis partibus, neceſſario ſunt calida, putrida, corrupta. Et multo minus conuenit ea per os ventriculi educere, quod nobile & ſenſibile eſt, quã inteſtina ignobiliſſima. Quod ſi quis Hipp. obiiciat *6. aph. 15.* dicentem, *alui fluxum vomitu*

C *ſanari*, & Gal. *in eod. com.* qui ſcribit, *docere nos naturam, quid agendum ſit in fluxibus alui*: Reſpondeo, hanc ſententiam de *fluxu ſtomachico & cerebrali* intelligendam, non de *alui*, propter cauſſas dictas & dicendas.

Neq; conueniunt *adſtrictoria*. Nam ſi materia praua & corrupta iam circa venas iſtas eſt collecta, quid præſtabunt adſtrictoria? Fluxionem impedient: Sed in parte, vbi humores ſunt, vel *tumorem*, vel *obſtructionem aliquam* excitabunt. Hoc poteſt colligi ex Gal. *13. meth. 14.* qui in principio inflammationum iecoris prohibet *adſtrictoria*, ne retentis humoribus inflammatio augeatur.

Neq; conueniunt *diuretica*. Hoc videbitur paradoxon, quia Galen. *5. meth 3. & 13. method. 11.* docet, *laborantibus inteſtinis humores ducendos eſſe ad venas*: Et propterea ſcribit

D Hipp. *4. aph. vlt. Mictus plurimus paucam ſignificat deiectionem* Ex quo colligimus, *diuerſionẽ humorum ab inteſtinis ad renes fluxum ventris ſanare*. Hæc tamen ſententia mihi non probatur. Et rationem deſumo ex Gal. *7. meth 11.* qui vniuerſalem tradens rationem curandarum fluxionum aperte docet, *nunquam eſſe deferendos humores a partibus minus momentaneis ad magis momentaneas*. Hoc ſtante vos ipſi conſiderate, qualiſnam ex his duabus partib. ſit magis momentanea, an *inteſtina*, quæ ſunt ampla, & copiam ac qualitatem humorum abſque inſigni moleſtia ſuſtinere conſueuerunt, an potius *Iecur, Vena, Renes ac Veſica ipſa*, quæ omnes partes ſunt nobiles, anguſtis viis præditæ, vt & colluuies, & acrimonia, aut *calculos*, aut *vlcera*, vno verbo, aut *diſuriam*. aut *ſtranguriam* gignere poſſunt. Et eo potiſſimum, quod humoribus vltra gibbam iecoris partem exiſtentibus datum eſt inteſtinum

E ipſum tanquam locus ad purgationem accommodatus, Gal. *11 meth. 19.*

Neque ducendi ſunt humores *ab his locis in ambitum totius corporis*, quandoquidem non poſſunt *a meſaraicis in ambitum corporis* transmigrare, niſi per *iecur*, & *venas communes*. Hoc autem eſt transferre materiam ex *locis minus momentaneis in nobiliores*: Et propterea Gal. *4. de tuen. val. 6.* in abundantia crudi ſucci circa primas vias conſiſtentis, aperiſſime prohibet vſum omnium attrahentium foras. At ſi prohibet vſum attrahentium foras in ſimplici qualitate, multo magis prohibebit in corruptione ſuccorum. Itaq; exiſtentibus humoribus circa has partes, neq; *vomitoria*, neq; *adſtrictoria*, neque *diuretica*, neque *attrahentia* ad ambitum corporis conuenire poſſunt.

Multo minus accipienda eſt *omnium fere communis ſententia*, qui locis, a quibus flu-

F xio incipit, quanquam nobiles fuerint, ad reuulſionem faciendam *cucurbitulas* adhibent, vt ſi a iecore fiat fluxio, adhibent cucurbitulas iecori; ſi a liene, lieni. Error ſane maximus: quia non modo retinent materiam ibi congeſtam, ſed ex propinquis partibus aliã ducunt, trahunt, contra quam præcepit Gal. *7. meth. 11.* & perſuadet ratio. Quid igitur agendum? In huiuſcemodi caſibus tria ſunt præſtanda. Primum *euacuanda* eſt materia per aluum, aut *clyſteribus*, aut *medicamentis adſtrictoriis*. Secundo ſi *tenuis* fuerit, & *calida*,

incraſſanda & *refrigeranda*. Tertio *expugnandi* ſunt morbi, propter quos materia augetur. Medicamenta ſunt *myrobalani ipſi*; Si materia fuerit aquea, exhibeatis hos bolos. A

℞ *mirobal. chebul. contrit.* ʒ ij.
Coriand præp. ʒ ß.
Specier. hier. ʒ j. ß.
M. & cum *ſyr. myrth.* aut *de menth.* f. boli.

Si fuerit calida.

℞ *rhabarb. el. immat.* ʒ j.

Non ipſum *rhabarbarum* torrefactum proponit; quia hoc amiſit adſtrictionem. B

Mirob. citrin: contrit. ʒ ij.
Cum *ſyr. myrth.* aut *ſucci plantag.* f. boli & deaurentur.

Clyſteres in materia calidi debent ſic componi.

℞ *fol. plantag.* M. ſ.
hordei torref. p. ſ. bulliant vel in aqua, vel in ſero chalyb. deinde
℞ *præd. ſeri* ℔. j.
ſaccari rub. ℥ j.
Butyri ℥ iij. M. C

Quod ſi fuerit *frigida*, parentur *clyſteres ex vino chalybeato*, aut *aliqua aqua medicata*, vel *ſalſa*, vel *aluminoſa*, admiſto *ipſo ſaccaro*.

Facta *euacuatione* ſi materia ſit *calida*, *tenuis*, *incraſſanda refrigerantibus*, vt *oryza*, *Alica*, *Pedibus vitulinis*, *Cute*, *Cerebro*, atq; ceteris vnctuoſis etiam emplaſticis. Conuenit in hoc caſu *lac chalybeatum*, aut *coctum cum aq plantag.* hoc modo.

℞ *lact.* ℔. j. ß.
aq. plantag. ℔. ß.
bulliant vſq; ad conſumt. ℔. j. Dentur deinceps lact. prædicti ℥ vj. 4. hor. ante cibum.

Quod ſi *materia* ſit *tenuis frigida*, poterit *exſiccari* hoc puluere. D

℞ *thur. oliban.*
maſtich. an. ʒ j.
coriand præp.
cimin torref. & puluer. an. ʒ j. ß.
carioph. cinam. an. ʒ ß. M.

Datur ʒ j. ex *vino aliquo odor. & ſubadſtring.*

Hæc quidem exſiccant & moderate adſtringunt, ſed *non ſanant vitia partium*: Verum remedia, quæ ſanant, proponemus infra.

Pro curanda *diarrhæa* facta *a fluxione venarum communium*, ante omnia diſtinguere oportet: Vtrum fluant humores *propter vitium attractricis*, an potius *propter laxitatem & amaritudinem viarum*, vel 3. *propter robur partis mittentis irritata a copia, vel ab acrimonia.* E

Si fluant *ob vitium attractricis facultatis*, amouenda eſt cauſſa attractionis, quæ erit vel *dolor*, vel *calor in ventriculo & inteſtinis*, atque ideo calor eſt refrigerandus *ſero aut aqua hord. vel aliis ſtillatit. frigidis, aut aq. naturalibus ferratis, acidis.* Dolor & mordicatio ſanari debent *epicerauſticis, lacte, iure pingui, clyſteribus ex ptiſana, ex eod. lacte, & aliis propoſitis in tractat. de Cholera.*

Quod ſi fluxio fiat *propter venarum laxitatem*, *aut amplitudinem*, adſtringendæ ſunt partes ad ventriculum & inteſtina attinentes, *externis* & *internis*.

Extrinſecus fiat hoc *Fomentum*: F

℞ *fol. labruſc. cort. granat.*
balauſt. Roſarum,
Hypociſt. an. M. j.

Bull. in ſuff. quant. *aqu. & acet.* & facta expreſſ. f. foment. cum ſpongiis; quæ adhibeantur calidæ regioni totius ventriculi & abdominis: Et ſublatis ſpongiis adhibeatur hoc *ceratum*.

A ℞ *pulu. roſ.* ʒ ij.
corall. rubeor.
trochiſc. de ſpodio an. ʒ j.
Maſtic. Cariaph. an. ʒ ß.
Ceræ q. ſ. M. f. Ceratum.

Intrinſecus in cauſſa *calida* paretur hic *Puluis.*

℞ *corall. rub. roſ. rub.*
flor. granat. an. ʒ ij.
Cariand. præp. ʒ j.
Puluer. & ʒ j. vna detur pulueris.

B In cauſſa *frigida* accipiatis *ciminum torrefactum*, *thus*, *olibanum*, *myrrham*, *ſtyracem*, *maſticem*, *coriandras*, pariter puluerizata ad ʒ j.

Sed ſi fluxio fiat exſiſtente *plenitudine*, aut *cacochymia* in venis communibus, hic labor eſt. Primum quidem in hoc caſu *omnia adſtrictoria* ſunt *ſuſpecta* propter rationem ſuperius adductam, quod ſcilicet prohibeatur fluxio a parte nobiliore ad ignobiliorem. Nam ſi retineatur materia in venis communibus, neceſſario putredinis, & febris periculoſæ certum imminet periculum.

Neque conueniunt *expurgantia* eandem materiam per aluum, quia iam ſupponimus plus iuſto fluere, qua ſcilicet materiam alimentalem, quæ in ventriculo & inteſtinis continetur, ſecum ducit.

C Neque etiam conueniunt *vomitoria* duplicem ob cauſſam: Primo, quia materia, quæ in venis continetur comunibus, antequam attrahatur ad ventriculum, peruenit ad inteſtina, quæ cum ſint imbecilliora, ipſa potius ſuſcipient fluxionem quam ventriculus. Alia eſt ratio, quod ſcil. non liceat per partem vſq; adeo ſentientem prauos humores educere. Idcirco Gal. *11. meth. 9* loquens de euacuanda materia in venis comunibus contenta, inquit, *per vomitum illam non eſſe educendã, niſi ſponte ſua ad as ventriculi impetũ habeant.*

Quid igitur agendum? Dicam libere meam ſententiam. In hac venarum plenitudine ante omnia laudo *aliquam ſanguinis miſſionem.*

Scio ſtatim aliquem dicturum, Galen. hoc prohibuiſſe *1. ad Glauc. 14. & 4. acut. 116.*

D Cui ſatisfaciemus infra: Nunc dicam, propter quas cauſſas venæ ſectionem collaudem in *Diarrhœa.*

Primo conuenit venæ ſectio, quia partem illius materiæ, quæ in venis continetur, ſimul cum ſanguine educit; Sunt enim humores omnes ſimul miſti, & per ſectã venam omnes ſimul expurgantur, vt docuit Gal. *4. aph. 2.*

Præterea hæc ſanguinis miſſio reuellit ab inteſtinis abſque periculo. Neque enim materia, quæ euacuatur, in alium locum transfertur, ſicut plerę que reuulſiones faciunt.

Tertio. Hæc venæ ſectio expugnat cauſſam augentem ipſum humorem, qui cõfluit ad inteſtina. Nam in plenitudine adeſt intemperies calida humida. Venæ ſectio refrigerat & ſiccat: atq; ideo Gal. noſter *7. meth. 11.* in omnibus fluxionib. ad ventriculum inquit corpus ipſum aut vacuandum, aut purgandum, per euacuationem intelligens ſanguinis miſſionem, quam contra diſtinguit a purgatione. Clarius *5. meth 3.* in fluxibus alui ad reuulſionem inquit ducendos eſſe humores ad vterum. Ego peto quoſnam humores voluerit Gal. duci ad vterum? Non eſt profecto exiſtimandum, voluiſſe Gal. duci ad vterum bilem, pituitam, aut atram bilem, quia excitaretur morbus multo deterior, quã diarrhœa. Minus malum eſt, vt fluant iſti humores per inteſtina, quam per vterum, & tamen Galenus conſulit reuulſionem faciendam ad vterum. Nihil aliud vult Gal. Auditores, quam illud ipſum, quod docuit *7. meth. 11.* fluxiones ſcilic. ad ventrem aliquando ferri propter ſuppreſſos menſes, aut hęmorrhoidas, aut membrum mutilatum, aut aliam ſuppreſſam excretionem. In quo caſu fluxus curatio eſt reuocatio menſium, apertio

F hæmorrhoidum, deniq; excretionis conſuetæ: Ita, quod non eſt vſq; adeo timenda ſanguinis miſſio in diarrhœa, quando adeſt venarum plenitudo vel cum ſuppreſſione, vel ſine ſuppreſſione conſuetæ excretionis. Et ideo Auic. *16. tertii tract 2. cap. de Diarrhœa* ex vitio lienis ſcribit, *ſi opus fuerit miſſione ſanguinis in hac diarrhœa mittendum eſſe ſanguinem*, quod habet a Rhaſe in diuiſionibus. Si licet id facere in Diarrhœa melãcholica ex liene, licebit etiam in bilioſa vel atrobilari cum plenitudine totius corporis.

Ad Galenum *loc.cit.* dico, prohibuiſſe venæ ſectionem in fluxu alui conſequente A
magnitudinem febris alicuius acutæ. De hoc loquitur *1.ad Glauc.c.14.* Loquitur enim ibi
de febrium accidentibus, inter quæ eſt fluxus alui. Itaq; alui fluxu incipiente cum fe-
bribus ipſis, neq; ego facile ſuadeo ſectionem venæ, cum natura in febrib. ipſis ſiue criti-
co modo expellat, non eſt impedienda, ſiue ſymptomatice, non eſt irritanda, aut vlte-
rius agitanda, & hoc dicebat Hipp. *1.aph.20. Quæ iudicantur & iudicata*, &c. Sed extra fe-
bres alia eſt ratio, cum non ſit neceſſum id fieri critico modo; ſed, vt nunc ſupponimus,
deponente natura plenitudinem totius corporis, quæ continuo fouetur a calida & ho-
mida temperie in hunc imbecillem locum, vt ſi plenitudo non minuatur, ſi temperies
non alteretur, fluxus nunquam ceſſabit, atq; ideo *4.acut.116.* inquit: *Fluente aluo ſanguinem* B
non detrahes, quia ſi poſt ſect. venæ perſeueret fluxus alui, vires deiiciuntur. Sic ego facio hanc
conſequentiam: *Si ſecta vena ceſſet fluor alui*, Ergo *ſecanda vena in fluxibus*. Nam ceſſante
fluxione, vires conſeruabuntur. *Sed ſi eſt, quod in plenitudine venarum per ſectam venam fa-*
cta reuulſione, euacuatione & alteratione intemperaturæ augentis materiam fluxus, debet ceſſare flu-
xus alui, ergo *conuenit vena ſectio*.

Procurando alui fluxu ex *cacochymia* in venis communibus ſubſiſtente, nil accom-
modatius remediis diureticis, & in cutem ducentibus, quæ ſimul & ſemel intemperiem
corrigant venarum. Nam quod ſpectat ad *Diuretica*, ſi materia fuerit acris, ſiue bilis flaua,
ſiue atra, duci poterit ad vrinas aut emulſione ſeminum *melonum*, aut *aqua capill. Veneris*,
cuſcut. gramin. endiuia, aut ſero capr. aut aquis medicatis naturalibus frigidis, Villenſibus in agro C
Lucenſi Calderianis in agro Veronenſi, aut Virginis in Patauina agro, omnibus tandem, quæ ha-
bent mineram vel ferream, vel æneam, vbicunq; repetiantur.

Quod ſi humor ſit frigidus, diureticis expurgandus eſt calidis, vt *decocto aſari, opij,*
petroſel. fænic. aſparagi, ruſci, ononidis, aut aquis naturalibus Medicatis, ſulphuratis, aluminoſis,
& nitroſis, aut tandem *decoctantibus ſalſa, ſaxafras, radicis china, rad. canna*, ſeu *arund.* Quæ
omnia partim ad vrinas, partim ad corporis ambitum humores ducunt, licet multo
accommodatiora ſint ad ducendam materiam in corporis ambitum *cardnus benedict.*
tormentilla, iuniperus, &c.

Ceterum debent etiam in hunc vſum *Exteriora* adminiſtrari remedia in cutem at-
trahentia, & ſimul alterantia. Et in fluxu quidem *Bilioſo* & *Atrabilari* nil præſtantius eſt D
balneo *aqua dulcis tepido, alterato, violis, hordeo, fol. vitis, ſalicis, malua, althæa.* &c. ſicut *in*
cauſſa frigida balneum conuenit calidum, vel ex *aqua ſulphur. aluminoſ. aut nitroſ.* vel ex
dulcibus, ſed alteratis, *ſaluia, rore marino, iunipero, origano, calamento*, &c. calidis. In eun-
dem vſum veniunt frictiones aſperæ, inunctiones calidæ ex oleo *chamomel. aneth. liliorum*
albarum. Faciunt etiam hoc ipſum Dropaces, ſeu Cerata attractoria, Sinapiſmi, & in flu-
xibus inueteratis & contumacibus etiam veſicantia remedia. Hac ratione reuellitur
materia, & ſimul etiam alteratur temperamentum partis humorem generantis.

Sed ſi alui fluxus *imperfectus* fuerit, quæritur: *Quid tum ſit agendum.*

Digladiantur inter inter ſe Medicinæ ſcriptores, & adhuc ſub Iudice lis eſt: Num
fluxiones iſtæ ſiue in ventrem, ſiue in alios locos, cum imperfectæ fuerint, ſint E
iuuandæ?

Gal. *1.ad Glauc.14.* generalem videtur conſtituiſſe regulam in alui fluxu, etiamſi nõ
fuerit pro multitudinis ratione, nil eſſe innouandum, & illos, qui aliquid tentare volue-
runt, vel ſanguinem mittentes, vel aluum ſubducentes, in grauiora diſcrimina patientes
ſubduxiſſe.

Ego tamen nolo, vt huic axiomati acquieſcamus; ſed totam hanc litem per quaſ-
dam concluſiones nunc a me proponendas volo vos facile dirimere.

Prima fluxum vere ſymptomaticum licet imperfectũ, nunquã ñ eſſe iuuandũ. Ra-
tio eſt: q̃a vere & ꝓprie ſymptomaticus fluor ille eſt, in quo educitur materia, q̃ morbum F
non facit, q̃ longe eſt a morbi natura aliena. At cum in morbis ea non excernuntur, quæ
morbum faciunt, morbum non iuuant & vires deiiciunt. Gal. *4.aph.47.* dicit: *Excretiones,*
quæ morbum non iuuant. ſemper ſunt exitiales, & quia fit magna ex parte, vt eiuſmodi excre-
tiones fiant in morborum principiis, hinc factum eſt, vt Gal. plurib. in locis excretiones
in principiis factas tanquam inutiles, & perniciosas nec admittendas, nec iuuandas cen-
ſeat. Id habet *1.de criſ.8.4.aph.22. 2.in 1.Ep.75.* &c. Sed datur excretio ẽt in principiis, quæ

morbo

A morbo eſt proportionata, in qua talia deiiciuntur, qualia oportet. Hæc vocatur ſymptomatica ratione temporis, quia eſt in principio. Non eſt ſymptomatica ratione exeuntis, quia talia deiiciuntur, qualia oportet. Hæc igitur ſi imperfecta, iuuari poterit, quod vult Aet. *ſerm.9 c.35.* Trall. *lib.8.c.5.* vt recentiores omittam. Colligitur autem hoc ipſum ex Gal. *com.5.3.in 1.Epid.* quo in loco cum videret Hipp. quinto die lauiſſe caput Metoni, vt ſanguinem e naribus imperfecte fluentē iuuaret, ſcribit hoc exemplo nos docuiſſe Hipp. excretiones imperfectas etiam in principiis eſſe iuuandas. Quod & ratio ſuadet. Nam quæ iuuare debet, neceſſario & qualitatem & quantitatem habere debet proportionatam, vt non ſolum talia deiiciantur, qualia oportet; ſed etiam tanta, quanta oportet. Vnde dicit Gal. *1.aph.23. ſicut qualitas qualitati, ita quantitas quantitati reſpondeat.* Ideo cum talia

B deiiciuntur, qualia expedit, quanquam in principio, dummodo imperfecta ſit, purgatio adiuuati debet. Confirmatur. Si n. principio licet materiam turgentem educere, materia turgens non tantum eſt illa, quæ ad excretions loca mouetur, & tamen nullo modo educitur; ſed etiam eſt illa, quæ tendit ad excretionis loca, & incipit excerni; ſed non tantum, quantum expedit: igitur omnino eſt iuuanda.

Ad Galenum, qui prohibet hæc fieri, *Dico*, prohibuiſſe illum, quia ſuo tempore benigna remedia & facultate adſtrictoria prædita non inueniebantur; ſed omnia erant venefica, vt idcirco natura citra periculum iuuari non potuerit. Nos habemus autem hæc

C benigna, vt eſt *elect. lenitiu. diacathol. diaſebeſt. caſſia, thamarindi, ſyrup. roſ.* quę omnia tuto administrari poſſunt.

Tertia concluſio: *Si excretio critica fuerit, ſed imperfecta, aut fit in die critico principali cū omnibus ſignis optimæ criſis, ex Gal. 1.aph.20. tunc licet imperfecta videatur: non eſt tamen iuuanda.* Fieri enim vix ac ne vix quidem poteſt, quin natura cum omnibus optimæ criſis ſignis in die decretorio præcipuo integram faciat excretionem; Si autem dies decretoria principalis non ſit, aut omnia criſis ſigna abſoluta & perfecta non adſint, tunc conſiderandum, vtrum adſit aliquid periculi fluxionis materiæ ad partem principem, quæ vel faceret, vel augeret inflammationem: In quo caſu ēt in die critico licet nobis naturā iuuare.

Ratio eſt. Cum enim non omnia ſunt perfectæ criſis ſigna, & quo tempore fit euacuatio, incipiunt augeri ſymptomata, indicium eſt plus materię fluere ad partē nobilem, quam ad vias excretionis: Ideoque iuuanda natura.

D Quod ſi nil vrgeat, permittatis vt tranſeat dies criſis, In ſequenti natura iuuetur, ſequendo Hipp. & Gal. conſilium *1.aph.21.*

CAP. XIX. *DE DYSENTERIA.*

CVm fluxionum, quas *hepaticas* dicunt, aliæ ſub diarrhœa, aliæ ſub dyſenteria contineantur, primum nunc de *dyſenteria* dicendum; Latini *inteſtinorum tormina* vocant. Nunc autem dyſenteriæ nomine proptiam accipimus, ad differentiam hepaticæ & aliarum, de quibus infra.

§. II. *Differentiæ.*

E Diſtinguitur hæc multis modis, & primum ratione loci: nam in quinq; ſuperioribus inteſtinis *dyſenteria* vocatur: In vltimo vero ſeu recto nomen mutat, & *Teneſmus* vel *Tenaſmus*, vel *Tenſio* vocatur.

Rurſum autem diſtinguitur dyſenteria ſiue in vna ſiue in alia inteſtinorum parte in *Fientem* & *Factam*. *Fiens eſt*, in qua ſanguis non educitur, vlcus nondum adeſt: *Facta* vero ſemper eſt cum vlcere.

Fientis 3. ſunt ſpecies: In prima excernuntur tantum humores mordaces, ſed cum torminibus vehementib. ad differentiā Diarrhœæ. In *ſecunda* aut excernitur abraſa pinguedo, quando vlcus fit in inteſtino craſſo, aut excernitur mucus inteſtinis adhærens, quando affectus eſt in tenuioribus inteſtinis. In *tertia* excernitur tenuis pellicula, epi-

F dermis dicta. De his tribus meminit Gal. *6. de loc. aff. circa init. 4. aph. 26.*

Facta vero dyſenteria triplex eſt: In prima eroditur interior inteſtini tunica præter epidermidem eroſione tamen ſuperficiali, vt ſanguis tantum excernatur. In *ſecunda* portio interioris tunicæ ſimul cum ſanguine & ſanie educitur. In *tertia* & interior & ex-

terior tunica iam corrupta & ſeparata eſt. Meminit harum differentiarum Gal. *4. aph. 26. & 6. de loc. aff. 2. circ. init. 4. de vſ. part.*. A

Et hæc vltima differentia alias quoq; conſtituit dyſenteriæ ſpecies, ſcil. malignas, *Depaſcentes*, *Sordidas*, interdum *Calloſas*.

§. III. *Cauſſæ.*

DYſenteriæ cauſſæ aut *Eſſentiales* ſunt, aut *Per conſenſum*, aut *Externæ*.

Eſſentiales ſunt aut *abſceſſus diſruptio* in inteſtinis facta poſt inteſtinorum inflammationem, aut eſt *ruptio*, vel *anaſtomoſis*, vel *eroſio venarum inteſtinorum* ab acri & calido ſanguine in venis inteſtinorum exſiſtente.

Per conſenſum fit ex humorum fluxione, ſiue ſint ſalſi, ſiue bilioſi, cuiuſcunq; ſpeciei, B
ſiue atrabilares, atque ideo, ſiue confluant ex cerebro & ventriculo, ſiue ex iecore & liene, ſiue ex toto corpore. Auicenna in hac parte inutili quadam, vt reor, vſus eſt diligentia *13. 3. tr. 1. cap. 2.* qui tempus proponit, in quo humores iſti exulcerationem in inteſtinis facere poſſunt. Dicit enim bilem id facere 14. diebus: ſalſam pituitam 30. melancholiam 40. Falſa eſt propoſitio. Dyſenteriꝑ multꝑ primo, aut 2. die incipiunt a bile flaua vel atra, a pituita ſalſa.

Externæ cauſſæ ſunt potus *aq. marinæ* aut vſus ſalitorum & acrium immodicus, aſſumtio remedii venefici, aut valenter purgantis, ſeu ſit *antimonium*, ſeu *colocynthis*, quæ in clyſteribus impoſita plerunque faciunt eiuſmodi exulcerationes.

CAP. XX. *DE TENESMI CAVSSIS ET differentiis.* C

EX iiſdem cauſſis fit Teneſmus *legitimus*. Datur enim & *ſpurius*, iſq; duplex eſt: Vnus *per eſſentiam*; *Per conſenſum* alter. Cum enim *teneſmus ſpurius* nil aliud ſit, quam frequens deiiciendi cupiditas, hæc interdum fit ab hæmorrhoidibus intumeſcentibus; interdum a conſtrictione inteſtini propter eiuſdem refrigerationem, ſiue refrigeratio facta ſit ex inſeſſione ſuper lapidem, ſeu aquæ frigidæ. Aliquando fit hic conatus ex vermiculis rectum inteſtinum vellicantibus: Non raro fit a ſtercore indurato: Interdum etiam a lapide in inteſtino exſiſtente. Et licet Gal. D
6. de loc. aff. 2. nunquam ſe vidiſſe dicat calculum ex inteſtinis eiectum: alii tamē viderunt, *vt Ant. Beniuen. de admirand. c. 9. Auic. 16. 3. tract. 2. c. 3. Fernel. lib. 6. pathol. 9* Ego vero non vnicum, ſed plurimos ſimul, & per plures dies vidi lapillos per inteſtina eiectos in quodam fabro Patauino. Hic ſpatio 8. vel 10. dierum poſt longam alui ſuppreſſionem, & ingentes ventris dolores, partim vſu clyſterium acrium, partim remediorum multos eiecit lapillos magnitudine nucis auellanæ, coloris flaui, vſque adeo duros, vt vix infringi potuerint. Fit Teneſmus ſpurius etiam conſenſu, compreſſione ſcil. facta aut ab vtero, veſica, aut a vaſis ſeminalibus aliqua ratione tumeſcentibus.

§. II. *Signa Dyſenteriæ.* E

NOn eſt difficile dyſenteriam in genere, atque illius ſpecies iam fientes, & factas diſtinguere. Diſtinguendi autem ſunt loci; *Vtrum ſcil. exulceratio ſit in ſuperioribus, aut magis in inferioribus inteſtinis*. Nam vlcus in ſupernis potione curatur, in infernis aut clyſteribus, aut ſuppoſitoriis.

Sic vero diſtinguentur.

Nam ſi morbus ſit in inteſtinis gracilibus, labitur appetentia, adeſt febris ingens, ſitis, oris amaror, dolor ſupra vmbilicum, & excrementa educuntur aliquo temporis ſpatio, poſtquam tormina patientem vexarint, & ipſe ſanguis, aut ſanies confuſa, & cum aliis alui excrementis prorſus admiſta eſt. Sanguis item in maiori copia educitur, F
& abraſio eſt tantum muci, non pinguedinis, & abraſio pelliculæ ſeu membranæ admodum parua & exigua. Si vero contra exulcerata ſint INTESTINA CRASSIORA, dolor eſt infra vmbilicum, & cum primum tormina incipiunt, ægri deiiciunt: quæ deiiciuntur, a ſanguine ſunt ſeparata: Sanguis eſt in minori copia, febris aut nulla eſt, aut parua, tunica, ſi quæ abradatur, ſatis ampla, & craſſa eſſe conſueuit, & ante illam pinguedo

A guedo excernitur. Ego quatuor vidi dyſentericos, in quib. indies excernebantur portiones inteſtini tam magnę, vt ſępe excederent menſuram trium vel quatuor digitorum. Et duæ mulieres quæ hoc morbo laborarunt, ſanatæ ſunt, duo viri ambo defuncti.

§. *III. Signa teneſmi.*

VErſabar circa diſtinctiua ſigna Dyſenteriæ, & propoſui hactenus, qua ratione ſuperiorum inteſtinorum vlcera ab infernis diſtinguantur. Et quia inter inferiora inteſtina eſt rectum, quod peculiarem patitur exulcerationem, & paſſionem teneſmum vocatam, igitur antequam pergam, eius diagnoſtica & diſtinctiua cauſſarũ ſunt ꝓponenda.

Dignoſcitur ex *aſſidua deyciendi cupiditate.*

B Cauſſæ vero inter ſe ſic diſtinguuntur.

Si enim fuerit *vlcus, ſanies*, aut *ſimplex*, aut *cruori commiſta*, interdum cum muco, interdum cum aliis humoribus, educitur.

Si fuerint *hæmorrhoides tumentes*, nil præter naturale excrementum excernitur, quod tamen cum labore, & difficultate emittitur. Igitur *Dolor*, *Calor*, *Tumor*, & circa ſphinctèrem inſignis adeſt *anguſtia*, interdum *ſanguis copioſus* erumpit, tuncque deiiciendi deſinit cupiditas.

Si fuerint *Vermes*, adeſt potius titillatio, pruritus, quam vera deiiciendi cupiditas, & cum excrementa excernuntur vermiculi excrementis adhærentes apparent.

Si fuerit *lapis*, aut *fex indurata*, nil omnino excernitur, nec remedia aliquid iuuant, C nec iniecti clyſteres poſſunt recipi.

Si fuerit *externa frigiditas*, primum ex relatione comparari poterit, deinde ipſi patientes frigiditatis & adſtrictionis ſenſum in ea parte ſe habere dicunt.

Si fiat hæc paſſio *per conſenſum* vel ab vtero, vel a veſica comprimentibus, *deterius* habent ægri quando ſupini decumbunt, quam ſi fuerint proni: minus enim comprimitur inteſtinum.

§. *IV. Signa differentiarum dyſenteriæ.*

IAm vero diſtinguendæ ſunt dyſentericæ differentiæ a genere & cauſſis deſumtę. Et de ſpeciebus quidem dyſenteriæ, quæ eſt in fieri, nil eſt dicendum. Vnaquæq; ſpecies ex ſuperius dictis diſtinguitur: Prima quia adſunt tantum tormina cum morſu. Secunda D quia excernitur vel mucus ex ſupernis, vel pinguedo ex infernis inteſtinis: Tertia quia pellicula, epidermis, ſimul cum excrementis educitur.

Tres vero ſpecies *facta* dyſenteriæ ſic diſtinguuntur. In prima ſanguis tantum excernitur: In ſecunda cum ſanguine ſanies: In tertia inteſtinorum portio.

Sed quia ſecunda & tertia alias habent differentias, iſtæ etiam ſunt diſtinguendæ. Vlcus enim neq; ſordidum, neq; admodum profundum, nec putrilaginoſum, neq; depaſcens, aut calloſum ſaniem emittit albam, non fœtidam, boni coloris, rubro ſanguini mistam, nõ admodum copioſam, cũ pauco dolore, ſibi ipſi æqualem, ſine febre, aut exigua, & ſine prauis ſymptomatibus.

Vlcus a. ſordidum multam habet ſaniẽ varii coloris, fœtidã: Et ſi *putrilaginoſum* fuerit, E febrem habet cõiunctã, & praua ſymptomata, excernũtur inteſtinorũ portiones, & ſi fuerit *depaſcens*, inęqualẽ emittit puris portionẽ, interdũ multã, interdum paruã. Et ſi fuerit *calloſum*, caret dolore ad differentiã illius, q. nec calloſum eſt, nec fluxione tentatur: Quę fluxio cognoſcitur ex qualitate humoris exeuntis. Si enim ſit *pituita ſalſa*, ſimul cum torminibus mucus excernetur, præceſſit, vel adhuc adeſt ſalſa deſtillatio.

Si ſit *bilis flaua* vel *atra*, color flauus vel niger vtrumq; humorem declarabit.

Multũ vero ad curationẽ refert diſtinguere, nũ fluxio fiat ꝑ inteſtinorũ *venas*, an per *cauitatem*. Si enim per *venas*, dolores ſunt maximi, deiectio exigua. Si per *cauitatem*, deiectio eſt multa, dolor & exulceratio leuis.

Confert ẽt ad curationẽ nouiſſe: Verum vlcus factum ſit ex *rupto abſceſſu* poſt inteſtini F inflãmationem. Cognoſcitur, quia de repente nulla præcedente alui fluxione ſanies & ſanguis corruptus erumpit, præceſſitq; febris, & inſignis inteſtinorum dolor.

§. *V. Prognoſtica.*

PRognoſtica huius mali a Genere deſumuntur, loco affecto, & Cauſſis. A *GENERE* quidem, quia ſicut exulceratio ſuperficialis & benigna, ſi recte tractetur, facile ad

curationem tendit; ſic e conuerſo malignum vlcus, depaſcens, & calloſum, profun dum, A
ſordidum, putridum, non modo ægre ſanatur, ſed plerunq; nullam admittit curationem.
Hinc Hipp. *4. aph. 26.* dicit, *Dyſenteriam eſſe lethalem, in qua veluti carunculæ exeant.* Per carũ-
culas aũt intelligit quidẽ inteſtinorum membranas, quæ carnis formam non habent, ſed
tamen carunculas vocauit, cum educta portio vſq; adeo craſſa carnẽ æmuletur. Tunc e-
nim indiciũ eſt inteſtini exulcerati circa tunicam internam & externam, q̃ exulcetatio-
nem dicit incurabilẽ Gal. *4. de vſu part. 14. (6. 7.)* Si interna enim tantum ſepareretur, curati-
onẽ admittit, vt nos ꝓpria experientia comprobauimus. De hoc ipſo vlcere putrilagino-
ſo loquitur Hipp. *6. aph. 3.* In longis inteſtinorũ difficultatibus inappetentia, & febris ma-
lum. Ex his enim duobus ſignis, febre ſcilicet ſuperueniente & inappetentia oſtendit B
Hipp. vlceris magnitudinem & putredinis malignitatem.

Quoad *locum*, ſemper, ceteris paribus, deteriora ſunt vlcera tenuium inteſtinorum
illis, quæ occupant craſſiora.

Quoad *cauſſam effectiuam* Hipp. duas videtur inueniſſe lethales dyſenteriæ cauſſas,
melancholiam ſcilicet naturalem, & *atram bilem*. De naturali melancholia meminit *4. aph. 22.*
De atra bile *4. aph. 24.* cum dicit: *Dyſenteria ſi ab atra bile incipiat, lethale.* Ne autem decipia-
mur, hæ duæ ſententiæ limitationem patiuntur, cum & ex melancholia naturali, & atra
bile habita temporis ratione poſſit fieri dyſenteria ſalutaris, dicebat Hipp. *6. aph. 48. Lie-
noſis dyſenteria ſuperueniens bonum*, eſt ſermo de melancholia naturali critico modo expur-
gata dyſenteriam faciente: quæ ſi diu non duret, vtilis eſt: Si enim diu duret, etiam in Lie- C
noſis, vel ad hydropem, vel ad lienteriam perducit, *teſte Hipp. 7. aph. 45.* De atra bile vero
idem auctor docet 7. aph. 5. *Difficultatem inteſtinorum furori ſuperuenientem bonum:* At fu-
ror fit ex atra bile. Igitur etiam ex atra bile fit vtilis dyſenteria.

Sed quid dicemus ad illud Hipp. *Dyſenteria ab atra bile exitialis.* Et Gal. *in comm.* rati-
onem oſtendit, quia, ait, eſt *quaſi cancer inteſtinorum, & ſicut cancer externis in partibus eſt inſa-
nabilis, ſic etiam in internis.*

Solutio eſt, atram bilem fluere ad inteſtina vel per venas & arterias, vel per cauitatẽ.
Si illud, cancrum facit, eſtq; inſanabilis, ſi hoc, ſanabilis.

§. *VI. Duo notanda.*

DYſenteriæ prognoſtica, vel ad bonum, vel ad malum protulimus ſuperius; duo adhuc D
ſuperſunt: Vnum prænuntiatiuum futuræ dyſenteriæ, quod ſumitur ab Hippocr. *7.
aph. 23.* dum dicit: *Poſt ſynceram deiectionem inteſtinorum difficultatem ſubſequi.* Per ſynceram
deiectionem flauam vel atram bilem intelligit. Alterũ prognoſticum quod ſpectat huc,
deſumitur ex 7. aph. *28. Mulier vtero gerens ſuperueniente teneſmo abortit.* Quę ſententia ſano
modo intelligẽda eſt. Prægnãtib9 n. ob duas cauſſas fit teneſmus abſq; abortus periculo.
Prima hæmorrhoidũ tumor: Dũ n. intumeſcunt hęmorrhoides, frequẽs deiiciendi cupi-
ditas ſuccedere cõſueuit. *Secunda cauſſa* eſt vteri tumor ex grandiore fœtu inteſtinum cõ-
primente. Ex his cauſſis non fit abortus: ſed tunc tantum, cum teneſmus fit ex vlcere, in
in quo caſu & propter dolorem, & propter inflammationem vlceris connexam, & pro- E
pter vigilias, & frequẽtem ſurgendi motum vires deiiciuntur, & debiliores redduntur,
vt tandem abortus fiat.

§. *VII. Curatio.*

DVplex eſt curatio: *Vna* Coacta: Canonica *altera.* Illa reſpicit ſymptomata
potius, quam morbum aut cauſſam: hæc primo ad cauſſam, & morbum dirigi-
tur, ſubinde ad ſymptomata. Loquemur primo de *Coacta.* Symptomata ſunt aut in
inteſtinis tenuibus, aut in craſſis. In illis dolor, & aliquando inſignis ſanguinis fluor: ideo
ratione doloris opus eſt anodynis, vel ſtupefacientibus. Ratione ſanguinis vel adſtricto-
riis, vel agglutinantibus, vel opiatis. In inteſtinis infernis eſt dolor, & circa rectum inte-
ſtinum eſt moleſta illa frequens deiiciendi cupiditas. His omnibus cum vires deiiciant F
primo occurrendum. Non tamen omnino cauſſa, & morbus ſpernendus, ideoq; occur-
rendum externis & internis: His vel aſſumtis vel iniectis per inferiora.

Aſſumta conueniunt, vbi tenuia laborant inteſtina.

Iniecta vero vbi laborant craſſiora, ex Gal. *6. de locis affect. 2.*

Incipio ab iniectis, clyſteribus ſcil. qui ꝓ varietate materiæ fluentis varii ſint oportet.
Si igitur dyſenteriæ materia ſit *pituita ſalſa*, vtendum clyſteribus epiceraſticis qui-

A dem,ſed abſterſoriis. Nā ſi pituita ſalſa,quæ humor craſſus eſt ſolis epiceraſticis tractetur,adhęrebit inteſtinis,& pro tempore iuuabunt Clyſteres,ſed paulo poſt maior ſubſequetur noxa.Ideo ſic fiat clyſter.

℞ Iuris inteſtinor. aut
capitis caſtrati ℥viij.
ſaccar rub. ℥ij.
Butyr.recen.℥j.ß.
M.f.clyſter.

Si fuerit *bilis*,vel tenuis eſt,& facile,& frequenter deiicitur,aut craſſior eſt,vt etiam atra bilis,vt propterea modica illius quantitas educatur.

B Si fuerit *tenuis fluxus*,& facilis ad exitum,opus eſt clyſtere epiceraſtico incraſſante non abſtergente, vbi mirifice facit

Decoctum ex *cap.caſtrat. additis*
etiam Pedibus aut caſtr. aut vituli cum
Butyr.& adipe.capra ad ℥j.

Adipem Capræ dicit Gal.*11.ſimpl.c.de pingued* non ideo eligi in dyſentericis, quod maiorem habeat vim epiceraſticam adipe ſuillo,ſed quia ſtatim concreſcit,& inteſtinis prōtius adhæret, vt ſit inſtar ſtraguli prohibentis materiam acrem exulcerare. In eadē claſſe eſt *ptiſana hordeac.iniecta ſuccus oriza,alica,emulſio ſem.melon. & papau albi ſimul cum aliqua portione farina amyli.*Idem præſtat lac in hac tenui materia *chalybeatum*,addita ſemper *caprini adipis* portione,vel in maximis doloribus *vng.roſ.*quod mihi magis placet,q̄ oleum,

C ſicut etiam infrigidans vnguentum in lacte diſſolutum ad ʒvj *vel ℥j.*

Sed ſi craſſa fuerit materia ſiue flaua ſiue atra bilis, nec facile educatur ,hic epiceraſtico addendum ſaccharum *rub.ad ℥j.ß.*nec accipiendum *lac chalybeatum*,ſed vtimini potius ptiſana hordeac.quam *alica,oriza,vel amylo.*Hæc intrinſecus,tanquam iniecta pro doloribus craſſioris inteſtini ſufficiant.

Ad quorum proportionem reſpondeant externa, ideoq; inungendus venter *oleo roſ.*lintei,vel omenta animalium hoc oleo imbuta ſuper abdomen retineantur.

Poſſunt etiam fieri *fritalia* ex ouis ſimul cum *ol.roſ.*& ſi flatus adſint, admiſto etiam maſticino.

D Ad frequentem vero deiiciendi cupiditatem,ſi ex frigida cauſſa oriatur, vel pituita mucoſa,vel inſeſſione ſuper lapide &c. varia conueniunt remedia. Ego autem vti ſoleo tabula aut *nucis*,aut *cupreſſi* calefacta apud ignem,& illita vel *butyro*,vel *adipe caprino*,cui inſideat æger. Idem facit ſacculus,plenus floribus *thapſi barbati*,vel mentaſtri etiam calefacti. Mirifice etiam prodeſt aut pix, aut reſina prunis impoſita, vt fumum recipiat locus affectus. Quidam experti ſunt,plus hic præſtare funem pice oblitam, accenſam & ſuffumigatam.Prodeſt & euaporatio facta ex decocto *braſſica,pulegij,calamenthi,mentaſtri,origani,camomeli,anethi.*

Veneriis doctus ſum a piſcatoribus *aua ſquatina* piſcis cartilaginei exſiccata, & in

E puluerem redacta per modum ſuffumigii adminiſtrata hunc conatū ſtatim curare. Non tamen prætermittantur,vbi adſit pituita inteſtinis adhærens, *Clyſteres* quidam abſterſorii moderate calefacientes,vt qui fiunt ex decocto *mentaſtri,ſiſimbrij.flor.camomel. & anet. in vino,*addito vel *ſaccara,*vel *modico melle roſat.*

Quod ſi *acris* potius ſit *materia*, hæc dimittantur, & accipiatur potius *ſuppoſitorium* vel ex *adipe hircino*, vel *ex butyro*: iniiciantur clyſteres epiceraſtici (de quibus ſupra) ſed in modica quantitate.

Aſſumta vero proportione reſpondeant *iniectis*. Nam in præſentia *pituitæ ſalſæ* dentur iura alterata cum *malua,endiuia,ſoncho,hepatica.plantagine.*

In præſentia *vtriuſq; bilis*,niſi febris valida vrgeat, nil præſtantius lacte. Hoc vero

F vbi nimium fluat aluus, aut coctum præbeatur , aut chalybeatum : *Chalybeatum* vero plerunq; eſt ingrati ſaporis,igitur melius eſt vti lacte decocto. Coquitur autem vel ſine aqua, vel cum aqua. Illud ad tertiam partem conſumatur, hoc vero ad conſumtionem medietatis.Oportet *℞ lactis ℔.j.*

aq.plantag.aut ſanch.℥vj.
& coq.ad conſumt.mediet.

Hoc lacte non modo dolores ſuſtuli, ſed incipientes dyſenterias ſine alio auxilio ſanaui. A

Quod ſi non nimium *fluat aluus*, aut lacte non chalybeato vtendum, aut ſero caprino, aut aliqua *aq. ſtillat.* & maxime commendo emulſiones ſemin. frigid. non tantum *melon. aut cucurbit.* ſed etiam *papaueris albi.* Poſſunt enim præberi ℥vj. & viij. harum emulſionum quatuor horis ante cibum.

Imo & ipſi *Cibi* medicamentis proportione reſpondeant, vt vim habeant Epiceraufticam, ſeu ſint fercula ex *amylo*, aut *panatella cum emulſ. ſem. vel melon. vel papauer. albi*, aut ſucco *oryzæ*, aut *alica, pedis vituli*.

Quod ſi his non cedat dolor, vel fluxus ſanguinis adſtringentibus non cedat, de quibus infra, ad opiata tandem confugiendum eſt. B

OPIATA.

Et per ſuperiora quidem poteſt præberi aut

Sacch. roſat. ℥ß.
ſem. hyoſciam. contuſ. ʒj.
M. f. boli.

Aut præbeatur *Pill. de Cynogloſ.* ʒß.
aut *Requies Nicol.* ʒß.

In clyſteribus vero poteſt incoqui, aut *hyoſciam.* aut *ſemen. papau.* aut *mandragora.* Verbi gratia: C

℞ *fol hyoſciam. M. ſ.*
pom. mandrag. inciſor. n. 1.
ſem papa. alb ℥j.
bull. in iure pingui, & fact. expreſſ.
℞ *dicti iuris* ℥viij.
Butyr. ℥ij.
ſeui hirc. ℥j. *M. &c.*

§. *VIII. Curatio canonica.*

IN canonica ſeu regulari dyſenteriæ curatione primo cauſſæ incumbendum eſt, dein morbo. Et cum Cauſſa poſſit eſſe vel pituita ſalſa, vel bilis flaua, aut atra, quomodo vnuſquiſque ex prędictis humoribus, cum ad aluum fluxerit, tractandus ſit, dictum eſt in diarrhœa. Quod caput in curatione dyſenteriæ cum fluxione ſemper eſt aduertendum. Ibi enim omnia proponuntur præcepta, quæ ad euacuationes ſpectant, ad reuulſiones, ad deriuationes, per vomitum, per vrinas, per ſanguinis miſſionē, per vniuerſam cutim, vel os, & nares, aliaſq; partes tentandas. Hoc tantum repeto in præſentia. In dyſenteria ex pituita ſalſa a capite defluente caute agendum circa adſtrictoria remedia. Cum enim huiuſmodi dyſenteriæ vltra 14. & plures dies protrahantur, non deſunt ex Medicis, qui putant vltra 14. diem adſtrictoria tuto adminiſtrari poſſe. Sunt autem in magno errore. E Dyſenteria enim ex pituita ſalſa tamdiu perdurare poteſt, quamdiu capitis intemperies ſalſam pituitam gignens, eandemq; ad inteſtina demandans. Itaque elapſo anno duos curaui ægros, qui in ophthalmiam, & contumaciſſimos dolores articulorum inciderant, ex importuno vſu remedii adſtrictorii adminiſtrati in dyſenteria ex pituita ſalſa. Igitur in hoc caſu (*quæ docui iterum repeto*) reuellendus eſt potius humor ad nares, ad occiput, aut ſyncipu t Cauteriis, Synapiſmis, aut Cucurbitulis: Alteranda cerebri intemperies: Tunc vero adſtringentibus vtendum.

Alterum moneo circa *ſanguinis miſſionem*. In dyſenteria non quidem omni, ſed in cruenta, & in corpore plethorico, tantum venæ ſectio conuenit. Igitur neque in dyſenteria ex pituita ſalſa, nec in ea, quæ fit a ſyncera bile in corpore admodum bilioſo, multo F minus in ea, quæ fit poſt diſruptum abſceſſum, conuenit venæ ſectio, cum ea, quæ fit diſrupto abſceſſu, ſit ſine fluxione, ideoq; reuulſionem non requirat.

His igitur de *Cauſſa* breuiter præmonitis ad morbum tranſeundum.

§. *IX. Cu-*

A

§. IX. *Curatio vlceris.*

HIc vero eſt vlcus, & hoc vel *ſuperficiale*, vel *profundum*. Hoc vel *ſordidum* eſt tantum, vel etiam *putrilaginoſum, & calloſum.*

Supeꝛficiale ſanatur ſolis remediis *adſtrictorÿs refrigerantibus*, & *agglutinantibus*, vel *iniectis*, vel *impoſitis*, vel *aſſumtis*. Iniiciuntur *clyſteres*, qui aut fieri poſſunt *ex ſucco ſemperuiu. plantagin. roſar. portulacæ*, aut ex decoct. *prunellorum ſylueſt. labruſcæ, myrtillorum, rhois rubei, hypociſtidos, balauſtiorum, gallarum nucum cupreſſi.* Incoquuntur hæc in vino auſtero, & ſi ſanguis multus exeat, poteſt accipi *vinum granat.* Et his ſuccis, vel decoctis, licet etiam addere *pulueres agglutinantes*, v.g. in ℥vj. decocti poteſt imponi ʒj. aut *amyli*, aut *tragaganth.* Neq; improbo adſtrictorios pulueres ſeu *roſarum*, ſeu *acaciæ*, aut *balauſt.* Quod ſi quis morſum B timeat, recipiat *terram Lemn.* aut *Samiam*, aut *Cornucerui vſtum*: Exſiccant ſine morſu & moderate aſtringunt.

Imponuntur *ſuppoſitoria*, eaq; in vlcere inteſtini recti. Parantur autem ex iiſdem pulueribus *boli Armeni, Roſarum, terræ Lemn.* exceptis *ſyrupo roſ. de roſ. ſiccis, aut myrthino, aut ſucco plantag. vel portulacæ, vel conſolidæ.*

Aſſumentur vero *trochiſci* varii adſtrictorii, vt ſunt trochiſci de *ſpodio*, *de terr. ſigil. de Charabe.* Datur ʒj. In hac re longior non ero, videantur remedia apud Gale. ex ſententia Andromachi *7. de comp. per loc. c. 5. & lib. 9. c. 4. &c.* Ceteros ſcriptores omitto, confidens potius in hoc puluere, quam in *pill.* aut *bolis*, quos aliquando in *Dyſenteria* integros, & immutatos deiici in excrementis vidi. *Pulueres* autem vlcerato loco melius adhærent.

C ℞ *oſſis ſepiæ vſt. & pulu.* ʒij.
ſpongiæ pice imbutæ, & in ollula vſtæ
& in cinerem redactæ
Cortic. auor. indurat. ablat. pelle interiore
& puluerizator. an. ʒß.
Margar. præp.
Bol. Armeni an. ʒj. M.
Doſis huius pulueris eſt ʒj.

Certo vobis polliceor, hunc puluerẽ recentes omnes dyſenterias, niſi fluxio admodum vrgeat, licet valde cruentas, ſtatim ſanare. Datur autẽ *in lacte*, vel *chalybrato*, vel *cocto*, D aut *in aqua polygoni* vel *alia adſtrictoria & refrigeratoria.*

Si vlcus ſit *ſordidum*, hæc omnia non modo ſunt ſuſpecta vel perniciosa, augent vlcus, interdum alia inducunt ſymptomata. Opus igitur eſt *abſterſione*. Ad quam iniiciuntur *clyſteres* vel ex *mulſa* vel ex *aqua hord.* cocta cum integro hordeo, cum aliqua *furfurum* aut *parietariæ* portione, addito vel *melle roſato* vel *ſacch. rubr.* (Non habenda eſt ratio morſus & doloris, vt quando dolor vrgeat, dimittatur,) *mell. roſ.* aut *mulſa*. Imo ſi calor ingens adſit, abſterſio fiat *ſero caprino, ptiſana hordeacea, modico ſacchara adiecto.* Si dolor non vrgeat, & ſenſus non ſit exquiſitus, licet aſcendere ad aliquam *aquam* vel *nitroſam*, vel *ſalſam*, vt eſt *Thettucian.* quæ ſiue ſimplex, ſiue melli miſta in abſtergendo primas habet partes.

E

§. X. *Duo notanda.*

DVo autem hic moneo: Primum *vt ad abluenda vlcera magna capiatur clyſter*: Quantitas, maxime ſi rectum inteſtinum non laboret, ſit ſaltem ℔.j. & ſemis.

Secundum eſt: *In valde ſordido vlcere vnico clyſtere non acquieſcendum, ſed duo, interdum tres, vnus poſt alium iniÿciendus*; deinde vero ſtatim *ſiccante clyſtere iniecto* vtendum modica quantit. qualem ſuperius præſcripſimus vel *ex vino*, vel *ex ſucco pulueribus adiectis*.

Quod ſi vlcus ſit & *putrilaginoſum*, & *calloſum*, his *abſterſorÿs* non cedit. Ad fortiſſima igitur deueniendum. Iniiciantur itaq; *clyſteres*, aut ex *aq. marin.* aut ex *infuſ. oliu. ex muria, ex piſcium ſalſedine vel ſimplici, vel miſta, vel cum aqua Thettucÿ, aut alia infirmioris facultatis.* Neq; mirandum, ad hæc tandem veniendum eſſe. F *Calloſum enim vlcus & putridum, niſi quamprimum mundetur, & putredo ſuperetur, inteſtinum perforat, & tunc de ſalute actum eſt.* Igitur in his caſibus Medici permiſcent *elyſteribus* & *unguent. Ægypt.* ad ℈j. vel ʒß. & Gal. *9. de compoſ. per loc.* proponit *trochiſc. ex charta combuſt. paſtillos Andronis & Braſiolis*, qui recipiunt *auripigmentum*, & alia *cauſtica* ad ſuperandam putredinem, & demendos callos. Sublata ſorditie, agendum *ſiccantibus*, & *ſarcoticis*, id eſt, medicamentis carnem generantibus, de quibus ſupra dixi.

Sed ſi in *ſuperioribus inteſtinis* fuerint hæc vlcera, & aſſumtis per os opus ſit, nihil A præſtantius eſt *aqua Thetrut. melle roſ. miſta*. Si hæc non adſit, componatur *lixiuium ex cineribus vlceri appropriatis*, quæ putredini reſiſtāt, vt eſt *ſcordium, dictamnus, tormentilla, ſcabioſa, ariſtolochia, ſcobs ligni Indici ſalſa &c.* Huic *lixiuio* addatur *mel roſ.*

Poſt abſterſionem ad cicatrizandum valent pulueres propoſiti. Conficiuntur & quædam *olea*, vt eſt illud ex *perforata*, quod *oleum rub.* dicitur. Datur ℥ß. in iure. Eſt etiam optimum oleum, quod *balſamum* vocant, ſed artificiale eſt. Dicitur Venetiis *oglio delli Spagnuoli*. Doſis eſt a ʒj. ad ʒij.

His accedat victus ratio proportione reſpondens. Et hæc de dyſenteria.

CAP. XXI. *DE FLVXV HEPATICO.* B

Accuratiſſimam de *hepaticis fluxionibus* tractationem aggredior, idq; duplici de cauſſa. Primo, quia video *hanc partem a paucis Scriptoribus eſſe tractatam*. Secundo, quia vno & eodem tempore docebo *modum curandi hepaticas fluxiones, & varia iecoris vitia*. Ante omnia autem dicendum, *quid nomine hepaticæ fluxionis intelligatur*. Interdum enim hoc nomine quiſpiam intelligere poteſt *vnamquamq; deiectionem ex iecore factam, ſiue ex morbo, ſiue ex errore externo*. Hanc exceptionem excludimus. Fluxus enim, qui fiunt ob errorem externum, facultatem iecoris expultricem irritantem, non ſunt hepatici, ideoq; ſiue chylus acris & mordax, ſiue bilis ob meatus obſtructionem fellei, ſeu humores a toto corpore, renibus, vtero ad iecur tranſmittantur, & C deinde ab eiuſdem facultate expultrice detrudantur, non eſt fluxio hepatica. Alio modo hic fluxus ſumitur *pro omni illo, qui iecoris morbum ſequitur ſiue morbus ſit cum imbecillitate, ſiue non*, & hæc etiam acceptio reiicitur. Nam omnis fluxio, quæ fit abſque iecoris imbecillitate, ſiue ſequatur intemperiem, tumorem aut vlcus, ad *diarrhæam* refertur, non ad *hepaticum*. Itaque tandem *fluxus hepatici* nomine illum intelligo, *qui ſemper neceſſario præſupponit imbecillitatem iecoris*.

§. *II. Definitio.*

Hvius fluxus talis poteſt colligi definitio: Fluxus hepaticus *deiectio* eſt *materiæ variæ ex iecore imbecillitate laborante*. In hac definitione primum *partes ſunt explicandæ*, dein docendum, D *quomodo hæc definitio diſtinguat fluxum hepaticum ab alio fluxu*. Tres ſunt definitionis partes: *Materia exiens, Locus ex quo, & Cauſſa immediata propter quam*. Dixi *materiam exeuntem* eſſe diuerſam, eſtq; vel *Simplex*, vel *Compoſita*. Illa habet ſeptem differētias: Prima *materia chyloſa*. Secunda *ichoroſa*. Tertia *bilioſa*. Quarta *melancholica*. Quinta *ſanguinea*, Sexta *purulenta* Septima *pituitoſa*. Compoſitam ſeu mixtam materiam redigo ad tria capita, ad *deiectionem colliquatiuam*, ad *vlceroſam*, & ad *innominatam*.

Locus, ex quo fluit materia, eſt quidem *iecur*, ſed quia in hoc variæ ſunt partes, *gibba* ſcil. & *concaua, fellea veſica, vaſa & caro*, nomine *iecoris* non intelligimus *veſicam felleam*. Nā ſi educatur humor bilioſus, fellea veſica obſtructa ſiue inflammata, & intemperata abſq; alia iecoris intemperie, erit *Diarrhœa*, non *fluxus hepaticus*. Neq; intelligimus *vnam tantū* E *iecoris partem* aut *gibbam* aut *cauam*, ſed *vtramq;*: non neceſſario quidem vtramque eodem tempore, ſed modo *Gibbam* tantum, modo *Cauam*, modo *vtramq;*. Deniq; intelligo nomine iecoris *materiam in vaſis contentam*, non in ſpatio inani, quod eſt inter membranam & carnem, nec in carne tantum, ſed in vaſis ipſis.

§. *III. Cauſſa immediata.*

Cauſſa propter quam eſt *imbecillitas*. Huius autem nomine intelligitur *impotentia facultatum naturalium ad agendum*. Quid autem nomine *facultatum & impotentiæ* intelligendum, & *quæ* ſit *cauſſa* huius impotentiæ dicamus. Nomine facultatum *omnes quatuor naturales* intelligo, maxime vero *alteratricem*. Vnde Gal. *8. de comp. per loc. 6.* eos vocat *hepaticos*, qui *alteratricem facultatem* habent *vitioſam*. Subinde tamen etiam intelligo *attractricē* F *expultricem & retentricem*. Nam ex his etiam fieri fluxiones hepaticas teſtatur Gal. *loc. cit. & 3. de cauſ. ſympt. 2.* Nomine *impotentiæ* intelligitur triplex vitium, aut *abolita facultas*, aut *diminuta*, aut *deprauata*, licet deprauatio ipſi potius alteratrici, quam aliis conueniat.

§. *IV. Cauſ-*

A ## §. IV. *Cauſſa imbecillitatis.*

AT *quæ* eſt huius Impotentiæ *cauſſa?* Eſt *morbus in intemperie:* ſed quia ẽt dantur morbi
in intemperie iecoris, ex quibus fiunt fluxiones, quæ tamen hepaticæ non ſunt, igi-
tur poſtulat hic locus, vt doceamus, *quare interdum iecur ex intemperie*, & quod magis eſt,
ex inflammatione, abſceſſu, vlcere, interdum dicitur imbecillum, interdum non, hoc poteſt colligi
ex Gal. *8. de comp. med per loc. c. 6. circ. init. Item 5. de loc. aff. 7.* vbi proponit inflammationem,
& alios iecoris tumores cum imbecillitate, & citra hanc: Ideo docet idem *Gal. proprie &*
per ſe eos tantum dici hepaticos, qui intemperie laborant, non tumoribus, quaſi dicat, *poſſe tumores*
in iecore ſubſiſtere, iecur autem non eſſe imbecillum. Tota difficultas poſita eſt *in partu cognitio-*
B *ne, ad quam ſpectat præſertim ſanguificatio.* Tunc enim iecur dicitur laborare imbecillita-
te, *quum præcipuum iecoris inſtrumentum ſanguificationi dicatum intemperie laborat.* Igitur vi-
dendum, *quodnam ſit præcipuum ſanguificationis inſtrumentum.* Antiquam fuiſſe video de
hac re diſputationem. Nam & Gal. tempore, quod colligitur *6. de plac. Hipp & Plat. 8.* diſ-
putabatur: *An præcipuum ſanguificationis inſtrumentum eſſet caro iecoris, an vena?* Vbi aper-
te Gal. & *4. de vſu part. 12.* cui omnes fere ſubſcribunt, venit in hanc ſententiam: *Carnem*
iecoris eſſe præcipuum ſanguificationis inſtrumentum. Ratio eſt: quia *hæc ſubſtantia nullam ha-*
bet in corpore ſimilem: At propria actio debet fieri a proprietate partis. Addit: *finem altera-*
tionis eſſe aſſimilationem: At vero ſanguis non aſſimilatur venis, quæ albæ ſunt: ſed aſſimi-
latur carni iecoris: Ergo *præcipua alteratio fit a carne iecoris.*

C Hæc tamen ſententia licet ſit Galeni, vt libere dicam, mihi non probatur, & ante
me illam reiicit etiam Veſalius *l. 3. anatom. c. 1. & 5. Ioubert. 1. decad. parad. 4.* Schegkius in
diſput. de ſanguific. inſtrum. Hi omnes cenſent, *primam & præcipuam ſanguificandi vim in venis*
exſiſtere. Ratio eſt, quia *illa debet eſſe præcipua actionis pars, in qua magis videt calidum innatum:*
at viget in parte ſeminali, quales ſunt venæ, non in carnea, quæ fit ex ſanguine. Item: *Actio fit*
per contactum: Iecoris caro non tangit chylum, ſed vena. Item *ſanguificatio non eſt tantum humo-*
ris rubri generatio, ſed etiam generatur bilis flaua, atra, pituita, ſerum. Igitur licet tribuamus
parenchymati, id eſt, carni iecoris, vt rubro, offi cium rubrificandi ſanguinem, non tamen
poſſumus tribuere facultatem generandi tot diuerſos humores. Igitur Galenus qui
hoc vidit, ſibi aliquando contradicit, vt *1. de nat. fac. c. 4.* venis vim ſanguificandi tribuit.
D Et confirmatur hæc ſententia, quia ex eiuſdem opinione *4. de vſu part. 2.* venæ meſaraicæ
habent aliquam vim mutandi chylum in ſanguinem, & tamen ſunt ſine carnea ſubſtan-
tia. Igitur venis tribuenda eſt prima ratio ſanguificationis.

His ſic ſtantibus concluſio erit: *Tunc iecur laborare imbecillitate, cum intemperies obſede-*
rit ipſa vaſa, vt propterea, etiamſi aut membrana iecoris, aut caro, aut veſica fellea intemperie laborẽt,
vel quocunq; tumore aut vlcere, modo intemperies venis non ſit communicata, erit morbus iecoris ſine
imbecillitate.

Cum *vaſorum intemperies* ſit imbecillitatis hepaticorum cauſſa, videndum nunc, *quæ*
& quotuplex ſit *intemperies illa*, & *quomodo hepaticæ fluxiones ab alijs diſtinguantur.*

Eſt autem hæc intemperies vniuſcuiuſq; ſpeciei *ſimplex* & *compoſita ſemper cum mate-*
E *ria*, vt pro[illegible]i diuerſitate diuerſas faciat fluxionis differentias. Eſt item aut *primaria*, aut *ſe-*
cundaria. Illa, *quæ ex obiecto improportionato ſeu chylo, ſeu humoribus ad iecur fluentibus, & in vaſis*
contentis ſtatim inducitur. Secundaria vero *quæ ſuccedit ipſi carni iecoris intemperatæ.* Eſt item
interdum *ſola*, interdum *cum alijs connexa morbis, & varijs tumoribus, vlceribus, obſtructioni-*
bus. Eſt item aut *benigna*, aut *maligna*: hanc intelligo, quæ ex venenata producitur qualita-
te, de qua ſuo loco dicturi ſumus.

§. V. *Diſtinctio fluxus hepatici ab aliis fluxibus.*

HIs ſic declaratis iam patet differentia fluxus hepatici a reliquis omnibus: quæ in tri-
F bus conſiſtit: In *Materia, Loco, & Cauſſa.* In *materia*, quia fluxus lotiui, chyloſi,
colliquatiui, ſanguinei, ſplendidi, & alii, nec ad diarrhœam, nec ad dyſenteriam ſpectant.

Ratione *loci* diſtinguuntur ad differentiam eorum, quæ fiunt ex cerebro, ventri-
culo, inteſtinis, liene, renibus, vtero, venis, & toto corpore: hi enim ſemper fiunt iecc-
re laborante.

Denique *cauſſis* diſtinguuntur, quia ſola imbecillitas, quæ ſequitur vaſorum intemperiem, quæcunque illa ſit, eſt cauſſa fluxus hepatici. Nam alij omnes morbi & intemperies ſine hac imbecillitate communes faciunt diarrhœas, non fluxus hepaticos. A

Quod ſi quæratur, *qui fieri poſſit, vt iecoris caro ſit inflammata vel intemperata, & venæ adeo propinquæ eandem non ſubeant intemperiem, cum ab ipſa carne tangantur?* Reſpondeo, in intemperie carnis iecoris proxima vaſa ſtatim quidem alterantur, non tamen ita facile alterata ſunt. Aliud eſt mutari, aliud mutatum eſſe. Si caro ſit calida aut frigida, etiam venæ calefiunt, aut refrigerantur, non tamen ſequitur: *Ergo ſunt intemperatæ*; nec ſequitur: *Igitur ſunt in calefacto eſſe*, vt in ephemera febre & putrida. In his enim ſpiritus & humores ſunt in calefacto eſſe, ſolida alterantur, non tamen dicuntur proprie intemperata, alias febris eſſet hectica. Eadem eſt ratio intemperiei venarum. B

§. VI. De cauſsis mediatis.

EX his intelligitur, *quam multiplices* poſſint eſſe *cauſſæ mediatæ fluxus hepatici.* Tot enim ſunt, quot ſunt ſpecies intemperiei, morborumque in mala compoſitione, & vnitatis ſolutione, quos omnes hos loco recenſere ſuperuacaneum duco. Igitur generalia expediens paucis tantum ſtatim me conferam ad chyloſum fluxum.

§. VII. Signa diagnoſtica fluxus hepatici in genere.

CIrca generalia duo tantum dicenda de ſignis *1 de Diagnoſticis. 2. de prognoſticis.* Cognoſcitur hic fluxus in genere acceptus duobus maxime ſignis. Primo, *quia noctu copioſior eſt, quam interdiu, quia ſequitur imbecillitatem. At vbi facultas eſt imbecillis non exſurgit ad expulſionem noxij, niſi cum fortior eſt, vt tempore noctis. Tunc enim calor concentratur non diſtrahitur ad varia officia. In reliquis igitur fluxibus, vbi facultas non eſt debilis, quacunque tempore fit materiæ noxiæ expulſio. In hepatice noctu magis propter hanc cauſſam.* Secundum deſumitur *a proprietate excrementorum ſimul cum continuitate deiectionis, cum materia illa, de quibus ſupra, ſunt omnes ad iecur aliquo modo ſpectantes, & vbi diu durarit fluxio, imbecillitas eſt ſupponenda.* C

§. VIII. Prognoſtica.

OMnis *hepaticus fluxus omnium deterrimus* eſt, nunquam etiam poteſt eſſe *criticus.* Fit enim, vt dixi, non ex *irritata expultrice*, ſed ſemper ex *imbecillitate facultatis.* Sed vt rem intimius penetremus, ſpecies aggrediamur. D

§. IX. De prima ſpecie fluxus hepatici. fluxu chyloſo.

CHyloſus fluxus eſt *materia iam in ventriculo confecta excreta ſed diuerſa ex iecore imbecillo.* Per *chylum* non intelligitur *tota illa materia & ſubſtantia quæ in ventriculo conficitur*; ſic enim corpus cito tabeſceret: Sed *pars* intelligitur *modo paucior modo maior.* Eſt *varia*, quia chylus interdum excernitur *albus*, prout in ventriculo conficitur, interdum *mutatus* vel ad *rubeum*, vel ad *flauum*, & *cinereum*. Interdum corrumpitur & *fætidus* euadit, interdum *ſpumoſus*, & *pituita mistus* educitur. E

§. X. Locus affectus.

LOcus affectus duplex eſt; interdum ſunt *meſaraica*, aliquando *concaua iecoris pars.* Igitur huius excretionis cauſſa interdum eſt *obſtructio vel tumor in meſenterio*, interdum *iecoris vitium.*

§. XI. Differentia.

VNde hic fluxus duplex dici poteſt: *Legitimus* & *Spurius.* Hic fit ex *meſaraicis*: Ille ex *iecore.*

§. XII. Cauſſa legitimi.

IEcur autem eſt in cauſſa huius fluxus, quia vt colligitur ex Gal. 8. *de comp. per loc. c. 6.* facultas attractrix non fungitur ſuo munere. Non fungitur autem, aut quia *ſit impedita ab obſtructionibus aut tumoribus partis concauæ*: aut quia *intemperies vſque adeo valida, vt ipſum attractricis robur diſſoluat.* F

§. 13. Si-

A ### §. XIII. *Signa diſtinctiua.*

EX hac cauſſarum varietate varii etiam inſurgunt chyloſi fluxus propoſitę differentię. Albus enim deiicitur chylus & immutatus, *cum meſaraica impediuntur*: Mutatur ad rubrum aut alium colorem, *cum impedimentum ſit in iecore*. Item *ſi obſtructa ſint meſaraica*, chylus quotidie & parum excernitur: Vbi *vitium* eſt *in iecore*, aluus ſupprimitur per quatuor aut plures dies, poſtea confertim chylus ille putridus, & in colore mutatus educitur. Item *vbi iecur non attrahat chylum propter obſtructionem*, chylus nullam habet admiſtam pituitam vel ſpumam. Quod *ſi non attrahatur propter frigidam intemperiem*, redditur ſpumoſus, & pituitoſus: Vrinæ ſunt crudæ, color totius corporis pallidus, & cachexiam pi-
B tuitoſam præ ſe ferens.

§. XIV. *Prognoſtica.*

EStq; hic *fluxus* omnium maxime *periculoſus*: Nam ſi *Chylus* in iecur non fluat, nec *ſanguificatio* poteſt fieri, & tandem fit *tabes*.

§. XV. *Curatio.*

CVm *fluxus chyloſus* magna ex parte fiat *ab obſtructione*, ideo pro illo curando, verſabimur magna ex parte in ſuperanda iecoris obſtructione. Nam licet interdum fiat *ab intemperie frigida*, quæ imbecillam reddit facultatem attractricem, hoc tamen rarius eſt, & huius intemperiei curatio in alium locum referenda. Nunc autem id tantum dico,
C quod ad fluxum chyloſum ſpectat ex infirmitate attractricis factum, *neceſſaria eſſe auxilia quadam chylum attrahentia & impellentia*: Illa quidem ſunt *exteriora*, & quędam *iecori* adhibentur: alia vero *toti corpori*. Iecori apponuntur *cucurbit. non ſcarificat.* fiunt *frict. aſpera*, aut *ſicca*, vel *oleo aliquo calorifico*, vt *eſt de ſpica, de abſynthio, laurinum &c.* Toti corpori pro attractione conueniunt *balnea aq. cal. frictiones etiam*: Deniq; *Picatio*, illinitio facta per picem: De hac operatione plura *lib. de phœnigmis*. Impellunt autem chylum ad iecur omnia diuretica calida, *radices aſparagi, fœniculi, apij petroſelini, vina generoſa, alba, aromata.* Hæc de attrahentibus, & impellentibus ſatis.

§. XVI. *Curatio obſtructionis a materia frigida:*

D TRanſeo ad obſtructionis curationem, vbi primo docendum, *quid non ſit agendum*, deinde vero, *quid ſit agendum*. In huiuſmodi fluxu quantumuis diuturnus fuerit, nunquã conueniunt *aluum ſupprimentia*, ſeu *adſtrictoria*, ſeu *incraſſantia*, ſeu *opiata*, tam *interna*, quam *externa*.

Docet enim Auicenna, & eſt rationi conſentaneum *eos, qui adhac confugiunt, obſtructiones augere*, imo *ex obſtructionibus tumores excitare, dicit, ſicq; nunquam chyloſum fluxum ſanare.* Relinquantur igitur hæc omnia, & pro præſentis fluxus curatione tantum *morbo*, & *cauſæ* incumbendum. Cauſſa eſt *craſſus & multus humor*, qui extenuandus, educendusque eſt. Morbus eſt *obſtructio ex eodem humore craſſo, viſcido, & lento facta*, qui etiam attenuan-
E dus, incidendus, & abſtergendus. Euacuatio *in hoc fluxu omnium conſenſu vomitu fieri debet.* Materia enim antecedens, quæ obſtructiones auget, eſt chylo commiſta, & in ventriculo augetur, igitur ducenda *vomitu*, qui paratur aut *decocto pulu. rad. aſari*. Doſis ʒj. in ℥viij. vel x. iuris Et ſi quis addiderit ℥ j. vel ℥iij *oxymellis* ad incidendum, non erit ſine ratione.

Euacuetur etiam *Clyſteribus*: neq; vero eligendi ſunt *clyſteres lenes*, quales in *dyſenteria*, aut *diarrhœa biloſa*, ſed ſint *medicati*, vt poſſint *electiue a meſaraicis, & a concaua iecoris parte* ducere. Fiat igitur decoctio abſtergens ex *Parietaria, Mercuriali, Beta, Furfuribus.*

Addantur *Polypod.* ʒiij. vel ʒiiij.
& decoctioni addatur *Elect. lenitiu.* ℥ß.
Mell. roſ. ℥iij.
F *olei chamomel.* ℥iij.

Quod de clyſteribus dico, dictum velim de medicamentis *per os aſſumendis*. Licet fluxus adſit, non ſunt negligenda *Purgantia*. Tota enim curandi ratio in ſuperandis obſtructionibus eſt poſita. Debet tamen hæc purgatio *ſenſim & paulatim* fieri tum propter vires, tum ob naturam obſtructionis. Hoc n. apud vos ſit perpetuum, *vaſis iecoris*

quocunq; modo impeditis aut ab obſtructione aut a tumore, nunquam licere vti purgante valido, præſertim in magna doſi accepto. Igitur dicit Galenus *13. meth. 11.* in oculorum incipientibus inflammationibus vnica die purgante valido inflammationem tolli poſſe. Quod ſi quis, inquit Gal. fecerit in iecoris inflammatione, maximum producet malum. Humores enim trahuntur a toto corpore in ipſum iecur, & cum tranſire nequeant, inflammationem & obſtructionem augent. Igitur eligantur *purgantia per epicraſin*, & *alternatim* vtendum *purgantibus & aperientibus.* A

Dico vobis, quo *ordine* has obſtructiones *ego* curarim: Statim ab initio, ſi *Vomitus* nõ præceſſerit, exhibeo *leniens*, ſeu ſit *mel roſ. ſeu Elect. Lenit. in bolo.* Deinde tribus diebus vtor ℥j. *oxymel. ſimplic.* & ℥j. *Syr. de beton.* Tertio inſtituo has *pilulas*:

℞ *pil. aggreg.* ʒj. B
de trib. cum rhab.
maſtic. an. ʒj.ß.
cum aq. beton. f. pil. 12. deaurentur.

Alternis diebus hora 1. ante cœnam duas pilulas præbeo. Summo autem mane præbeo alias duas ex ſequentibus.

℞ *Trochiſ. de Eupat.*
de Rhab. an. ʒij.
cum Aq. Agrimon. f. pil. 12. deaur.

Poſt duas has pilulas, præbeo ſtatim *ſyrupum aperientem*, & ſi temperatura calidior ſit. C

℞ *ſyr. de cichor. ex deſcript.*
Nicol Florent. ℥j.
Syr. acetoſ. ſimpl ℥ß.
decoct. Cuſcut. Agrimon.
pentaph. Capil. vener.
Cichor. Rad. graminis ℥iij.
M pro ſyrupo

Si frigida ſit temperatura,

℞ *Syr. bizant. cum aceto*
de 5. radicib.
de Eupator. an. ℥ß. D
Decoct. rad. apij, petroſel. fœnic.
Puleg. orig. Agrim. ℥iij.
M. pro Syrupo.

Cum fuerint conſumtæ omnes pilulę cum ſyrupis, tunc remedia exteriora aggredior, & interna fortiora.

Externus vtor hac inunctione

℞ *ol. amyg. dulc. & amar. an.* ℥j.ß.

Si temperamentum ſit calidius. E

Addo *ſucc. cichor.*
aceti an. ℥j.
Agrim. Abſynt. an. M.ſ.

Bull. ad ſucci & aceti conſumt. f. expreſſio.

Si frigidum ſit temperamentũ, relinquo *acetum*, & loco *aceti*, accipio *vinũ aromaticũ.*

Interdum hoc *cerato* vtor:

℞ *Ammoniac. diſſol. in acet. acerr.* ℥j.
Agrim. Pulu ſpic. Abſynth. an. ʒj.
Cer. q. ſ. M. f. Ceratum

Intrinſecus autem tunc præbeo aut ʒj. *opoponacis* confectam in tribus pilulis, & eſt fortiſſima remedii materia ad obſtructiones: Aut vtor *mei electuarij ex chalybe* ʒij. vel iij. de quo in tractatu *de affecto liene.* F

In quibuſdam, qui pilulas & bolos auerſantur, accipio guttas quatuor, aut quinque *olei ex ammoniaco*, aut ex *calchanto*, modo temperamentum non ſit valde calidum. Præberi poteſt *oleum* vel in *vino*, vel in *aqua ſtillat. aperiente*. In quibuſdã vtor *iure columbi* ſic parato.

℞ *rad.*

A ℞ *rad. apij, petroſel.*
fœnic. aſparag. an. ℥j.
ligni ſaſſafras. ℥j.
Infundantur *in aq.* ℔.vj.
Imponantur in *ventre columbi.*
bulliant, & in fine decoctionis, Adde
Puleg. Orig. Tragorig.
Thym. Agrimon. an. M. ſ.

B Facta expreſſ. ius ſeruetur ad vſum
Doſis ſit ℥vj.

Et ſi cui minus arrideat *Ius*, & temperamentum ſit valde frigidum, paretur *vinum album forte*, in quo infundantur infra ſcripta.

℞ *rad. iam dictarum an. P. i.*
Calamenth. Aſar.
Puleg. Orig. an. M.j.
Aniſ. Fœnic. Dauci an. ℥j.
Abſynth. Pont. Agrim. an. M. ſ.

Infundantur in dict. vino, bulliant leui ebullitione, facta vini colatura
C dentur ℥iij.

Et ſi quis hoc potius deſtillato vti velit, id etiam fieri poterit, erit iucundius, & citius penetrabit.

CAP. XXII. *DE CETERIS FLVXVS HEPATICI ſpeciebus.*

VT breui methodo *omnes hepaticos fluxus* complectar, ad quatuor capita eos redigam. Ad iecoris *frigidam* intemperiem: Ad *calidam*: Ad *abſceſſus* vel *vlcera*, & Ad *proprietates venenatas.*

§. II. *De fluxionibus frigidam iecoris intemperiem conſequentibus.*

D FLuxus ex intemperie *frigida* prodeuntes ſunt tres: *Lotiuus, Pituitoſus & Innominatus.* Vt facile intelligatur horum fluxuum diſcrimen, poteritis illos comparare & conferre ſymptomatibus, quæ fiunt ex ventriculi cruditate. Nam ſicut ex frigida ventriculi intẽperie interdum fit *exquiſita cruditas*, interdum *imperfecta coctio*, aliquando *praua coctio, ad acidum:* ita in iecore ex intemperie frigida interdum fit *inconcoctio*, interdum *imperfecta coctio*, interdum *conuerſio ad extraneam qualitatem.* Et ex ſublata coctione fiunt *fluxus pituitoſi*, qui ſunt vel *aquei* vel *pituitæ craſſioris & ſpumoſæ.*

Cum autem dico, *ſublatam eſſe iecoris coctionem*, non intelligatis *illam eſſe vſq; adeo abolitam, vt nil ſanguinis generetur.* Eſt enim falſum. Neq; enim abſq; ſanguinis aliqua generatione diu ſupereſſe poſſet, ſed hoc intelligendum, *magnam chyli partem in ſuccum crudum,*
E *vel aquoſum vel pituitoſum conuerti.*

Ex infirma coctione fit *Lotiuus fluxus.* Nam nil aliud eſt hic fluor, quam *materiæ aquoſæ detectio*, quæ colore æmulatur aquam, in qua carnes nuper mactatæ fuerint ablutæ. Eſt ſignum facultatis alterantis quidem, ſed imperfectè.

Fluxus autem *innominatus* comparatur corruptioni ad acidum factæ in ventriculo. Nam hic fluxus eſt materiæ pituitoſæ aut ichoroſæ, ſiue æmulantis naturam carnis, ſiue non, retentæ diu in iecore, vt propter retentionem corrumpatur, alteretur a ſuo naturali ſtatu, & quoſdam ſuſcipiat colores inexplicabiles. Nam *prout pituitæ vel ichoribus in iecore retentis admiſcetur aliqua portio vel ſanguinis, vel bilis, vel melancholiæ, fiunt medij colores inter*
F *fuſcum, liuidum, pullum, qui ſunt inexplicabiles.*

§. III. *Signa earundem.*

FAcile cognoſci poſſunt ex iam dictis *differentiæ fluoris ex frigida intemperie facti.* Ceterũ hæc ipſa intemperies facile notatur, ſi *vrinas* inſpiciamus, quæ omnino *crudæ* ſunt, *albæ, tenues*, vel *contentis carentes*, vel *craſſam ſubſidentiam habentes.* Ex *colore totius corporis pallido*

palpebris inflatis, facie ſubtumida, pedibus & cruribus ædematoſo tumore tentatis, carentia ſitis, abundantia ſputi, valida appetentia, ſomno longo & profundo, ſtupore & torpore totius corporis. A

Lotiuus fluxus licet facile ex colore cognoſcatur, diſtinguendus tamen a *virulento.* Hic enim *virulentus* vt audietis infra, interdum fit *ex ſudante ichore crubeo & cruenta, ex magnis inflammationibus.* Interdum fit *ex Vlcere.* Diſtinguitur *Lotiuus* ab *vtraq;* hac ratione: Primo quia *Lotiuus copioſus eſt, Virulentus paucus.* Secundo, *Lotiuus ad differentiam vlceroſi eſt impermiſtus. Vlceraſus enim habet ſaniem craſſam, & ſanguinem quandoq; nigrum commiſtum.* Tertio, *Lotiuus eſt Chronicus ad differentiam virulenti ex inflammatione. Nam ichor, qui exudat e magnis inflammationibus tunc tantum excernitur, cum inflammationes ſunt in ſtatu, & antequã rumpatur abſceſſus. Igitur breue illud excretionis ſpatium.* Accedit quod lotiuus aut eſt *ſine febre,* B aut *cum febre admodum lenta & minime periculoſa, ad differentiam virulenti.*

§. *IV. Prognoſtica.*

HI omnes fluxus ſunt ſigna magnæ imbecillitatis iecoris, quæ ideo tranſit facile in *cachexiam & hydropem,* & ideo ſtatim occurrendum ſit.

§. *V. Curandi ratio.*

ET procuratione, quod dixi de *hepatico chyloſo,* idem repeto de *fluxionibus* nuper explicatis, nullam vnquã *ſupprimentibus* eſſe tractandum, ſ. de *cauſſa tantum & morbo* occurrendum. Igitur quod ad *euacuantia* pectat, ſiue ſint *Vomitoria* ſiue *Clyſteres,* aut *Medicamẽta,* idem ſit iudicium, eadem ratio, quam propoſui in *chyloſo fluxu.* Quia vero morbus eſt C frigida intemperies, hanc calidis *alterare* oportet. *Alterantia* vero ſunt *interna & externa.* Illa ſunt *decocta, aqua medicata vel deſtillata, electuaria trochiſci, pulueres, rotulæ.* Ex decoctis paratur (probatum) *ius Galli antiqui,* cuius præparatio in hac intemperie ſic fiat.

℞ *abſynth. Pont.*
Iunc ador. ſpic. an. M. j.
Origani
Dictam. Scordij Cretic an. M. ſ.
Cimin. Aniſ. Seſel. an. ℥ j.
Myrrh Coſti, Caſſ. lignea D
Cinnam. Garioph Nuc. moſc an. ʒ j.

Imponantur in *ventre galli flagellati & euiſcerati:*
Bull. ad perfect. carnis coctionem: facta omnium expreſſ. detur hoc ius
ad ℥ vj. ſingulo mane per dies 20.

Maxime conducunt *aquæ Thermales ſulphuratæ, ſalſæ,* & *aluminoſæ,* vt ſunt multæ in Italia & Germania. Ex *deſtillatis aquis* illæ ſunt in hac parte efficaciſſimæ, quas *Theriacales* vocant. Dabo vobis formulam.

℞ *abſynt. Pont ſpicæ,*
Cal aromatici an. M. j.
Orig. Salu. Roriſmar. E
Calam. mont. Scard. Cret.
Dictamn. an. M. ſ.
Myrrh. Caſſ. lign.
Cinamo. Garioph. an. ʒ ij.

Infundãtur hæc in *vini albi potentis* ℔. xij per 3. dies: deinde deſtillentur: facta deſtillatione

Adde *Theriac.*
Mithrid. conf. an. ℥ j.
Croci ʒ j.

Iterum deſtillentur, & huius aq. deſtillatæ detur ℥ ß 4. hor. ante cibum. F

Poteſt etiam ipſamet *Theriaca,* vel *Mithridatica confect.* ad ʒ j. in eundẽ vſum ſuſcipi.

Ex *trochiſcis* omnium optimi ſunt illi, qui *Cyphoides,* vel *cyſtheos* a Galeno deſcripti ex ſententia Andromachi *8. de comp. loc. 7.* & ſane componuntur ex calidis & ſiccis robur iecoris conſiderantibus, & conſeruantibus. Ex *rotulis* conuenit *Diacalaminthum, Diaciminũ, Aromaticum roſat. Garyophillatum, Diagingiber.* Item *olea* deſtillata ex *Cinam. Aniſo.*

Con-

A Conducit etiam mirifice *vinum generoſum* cum infuſione *abſynth. Cinam. Carioph. & zingiberis*, vt eſt vinum *Hippocraticum*.

Extrinſecus autem dentur *cerata calorifica* & *ſiccantia*, vt eſt

℞ *Serapin.* ℥ ß.
myrrh. ʒ ij.
ſynap. Cinam. an. ʒ j.
Croci ℈ j.
Cer. q. ſ. M. f. Ceratum.

B Ad proportionem *cerati* poteſt fieri *Iunctio*.

℞ *ol. de abſynth.*
de ſpic. an. ℥ j.
vin. arom. ℥ ij.
Cinam. Nuc. moſc. an. ʒ j.

Bulliant ſimul vſq; ad *vini* conſumt. & facta expreſſ. ſeruetur pro *inunctione iecoris*.

§. VI. *Victus ratio.*

HIs reſpondeat victus ratio, quæ ſit calorifica & exſiccans. Igitur vtantur potius *carnibus auicular. montanar.* Condiantur cibaria *aromatibus & modico ſale*: Bibant *vinum generoſum album*, ſed *parum*: *Exerceant corpus*: Non immergantur *multo ſomno* Abnegent
C *venerem* prorſus, & *balneis* vtantur *medicatis*, vel ex *ſulphuratis aquis*, vel ex *dulcibus*, ſed *alteratis pulegio calamento, origano*, & ceteris calidis.

CAP. XXIII. *DE FLVXIBVS, QVOS CALIDA iecoris procreat intemperies.*

TRanſeo ad *Hepaticos fluxus ex calida intemperie*: Sunt autem in quatruplici differentia: Quidam *Biloſi*, alii *Melancholici*, alii *Sanguinei*, alii *Colliquatiui*. Habent autem ſe varias ſpecies. Biloſus enim fluor aut eſt *bilis pallida & flaua*, aut *cerulea*, vel *crocea*, aut *æruginoſa*. Melancholicus etiã aut eſt melancholiæ naturalis, *quæ nigra eſt ſine ſplendore*, aut exuſtæ, quæ interdum *ſplendida*, aliquando *liuida & cinerea*. Sanguineus, lotiuo excepto, *de quo iam diximus*, & virulento ſeu vlceroſo, *de*
D *quo dicemus infra*, duas habet ſpecies. Prima, *quæ propria eſt fluxus hepatici, in qua ſanguis excernitur niger, ſed ſplendidus*. Altera eſt *impropria, in qua floridus & rubicundus ſanguis excernitur, tamen in copia magna*. Dicitur impropria, quia *fit citra iecoris imbecillitatem, vt audietis*. Colliquatiuus etiam duplex eſt: Vnus *proprius*, alter *improprius*. Ille quidem eſt *excretio ſubſtantiæ rubeæ ceteris humoribus miſtæ, quæ nil aliud eſt, quam humidior iecoris caro a calore eliquata*. Improprius *fit vitio totius corporis per febres ardentes & peſtilentes, in quo primum colliquantur ichores*, ſecundo *humores in venis contenti*, tertio *pinguedo & caro vniuerſi corporis colliquantur*.

§. II. Cauſſa.

E FIunt quidem omnes hæ differentiæ ex caliditatis abundantia: ſed hoc diſcrimine, vt quædam ſpecies *ſequantur intemperiem ſimplicem*, aliæ *intemperiem cum obſtructione*: quædam *intemperiem cum ſiccitate coniunctam*. Sequuntur autem intemperiem ſimplicem *fluxus biloſi, pallidi & flaui, & melancholiæ naturalis*. Sequuntur calorem cum obſtructione *Crocei, Cærulei, Æruginoſi, Atrabilarii omnes, & ſanguinei, nigri, ſplendidi*. Nam in omnibus his fluoribus præter iecoris caliditatem accedente obſtructione, humores prædicti retinentur. Igitur ſi retineatur pallida vel flaua bilis, *ex vlteriori vſtione fit cærulea, vel viridis*; Si retineatur melancholia naturalis, *ex vſtione tranſit in cineream, in atram bilem ſplendidam*. Pariter ſi retineatur ſanguis melancholiæ miſtus, vt vel in ambitum corporis, vel in lienem libere tranſire non poſſit, *vlterius incaleſcit, & ratione melancholiæ coniun-*
F *cta ſplendorem contrahit*, teſte Galen. *3. de cauſ. ſympt. 2. & 5. de loc. aff. 7.* Ex intemperie autem calida & ſicca fit *fluxus colliquatiuus*. Ex quo, Auditores, poteſtis colligere, *nonnullas ex prædictis fluxionibus eſſe ſimplices & continuas, alias miſtas & interpolatas*.

Simplex & continua eſt bilioſa, pallida & flaua. Cum enim non adſit obſtructio, & ſemper ſit eodem modo imbecillitas, fluxio etiam eſt vniformis. A

Ceteræ fluxiones, quæ intemperiem ſequuntur cum obſtructione, *& miſtæ & interpolatæ* ſunt.

Miſta quidem: Nam vno & eodem tempore poteſt exuri Bilis, melancholia, & ſanguis.

Interpolata ſunt omnes, quia eo tempore, quo propter obſtructionem humores retinentur, aluus videtur adſtricta, & ego in praxi hoc obſeruaui, *aliquando in his caſibus adſtringi aluum non modo per dies, ſed hebdomadas ẽt, ſuccedente deinde larga & putrida excretione.*

In *colliquatione* non *vnus* excernitur *humor*, non *ſola colliquatio*, ſi tantum ſermo ſit de proprio fluxu colliquatiuo: Imo vero illa *caro iecoris colliquata* ſemper admiſcetur aut *bilis flaua*, aut *atra*. B

Ex quibus facile intelligitur, *cur in plurib. hepaticis adſit ẽt Teneſmus*. Hoc enim dico, quia id multiplici experientia obſeruaui: *hepaticos ſcil. bilem vel flauam vel atram deiicientes teneſmo vexari.*

Ratio eſt clara: *Humores enim iſti ſunt tantum calidi & acres, vt facile exulcerationem inferre valeant.*

§. *III. Signa diſtinctiua differentiarum.*

IAm poteſtis abſq; vllo labore ſigna colligere: Primum quidem ſigna differentiarum harum fluxionum non ſunt valde obſcura. Nemo non propriis oculis intueri poterit, C *Vtrum hæc vel illa bilis flaua excernatur, an potius humor niger citra ſplendorẽ, qui eſt melancholia naturalis, an potius cinereus, vel admodum ſplendidus, vt eſt bilis nigra vſta.* Pari ratione diſtinguitur *ſanguis*, qui proprie *hepaticus* dicitur, ab *improprio* ex nigredine & ſplendore. Nam *qui hepaticos ſequitur niger & ſplendidus eſt, alter vero clarus & rubeus.* Et quia, vt docuit Gal. *3. de ſympt. cauſ. c. 2.* hic qui non proprius eſt, fit a facultate expultrice iecoris valida; non ab imbecillitate, igitur neceſſario ſequitur inſignem corporis plenitudinem, ſiue hæc fiat *ex membro mutilato*, ſiue ex *ſuppreſſis menſibus*, ſeu *aliis conſuetis ſanguinis fluoribus*, ſiue ex *neglecta exercitatione*: perſeuerante autem victu pleno.

Colliquatio hepaticorum propria in hoc *ab impropria* diſtinguitur, quod *propria colliquatio* non ſit admodum copioſa, neque ſit ſubſtantiæ ichoroſæ, ſed duntaxat bilioſi humoris lentorẽm & craſſitiem quandam obtinentis ſimul cum rufo colore, & inſigni fœtore ob carneam colliquationem bili commiſtam, vt docuit Gal. *8. de comp per loc 6.* D

§. *IV. Signa diagnoſt. calidæ iecoris intemperiei, &c.*

EX his etiam iam innoteſcunt huius intemperiei calidæ ſigna. Colliguntur enim *ex prædictis deiectionibus*: Item *ex ſiti, oris amaritudine, nauſea, inappetentia, vomitu bilioſo, vrinis rubris, ſplendidæ.*

Et ſi *obſtructio* adſit, coniungitur interdum *ictericus color*, plerunq; & *cachexia bilioſa*, in qua corpus fit *prurigi noſum, impetigine ſcabie, aut Lepra refertum.* E

Si adſit *ſiccitas in iecore*, præter cetera ſigna, aderit etiam *macies totius corporis.*

§. *V. Prognoſtica.*

IDeoque grauiſſimus eſt hic affectus, vtpote qui non modo deducat ægros ad *malum habitum*, ſed quod vobis mirum videbitur, aliquando deducit ad *hydropem*, & tandem ad *mortem*. Sedulo igitur curationi incumbendum.

§. *VI. Curandi Præcepta.*

IN curatione igitur primum *materiæ* incumbendum, deinde *ipſis morbis*, quos tres præcipuos eſſe diximus, *ſimplicem intemperiem calidam*, quæ refrigerantib. eſt tractanda. *Calida cum obſtructione*, quæ eſt tractanda refrigerantibus & aperientibus. Tertia, quæ eſt *calida & ſicca*, quæ tractanda eſt refrigerantibus, humectantibus & nutrientibus. F

Quod ad *materiam* ſpectat, vt breui me expediam, a *fluxu ſanguinis hepatico improprio*, qui fit ex robore facultatis expultricis irritatæ a copia; hic curatur primo, *ſecta vena cubiti*, & ſemel & bis, ſi neque menſes, neque hæmorrhoides ſint ſuppreſſæ. Nam in hoc caſu *aperienda venæ inferiores, prouocandi menſes & hæmorrhoides: imperandus eſt tenuis victus: &*

ctus: &

A *ctus: & in quantitate & in qualitate ciborum, vt ea tantum ſumantur, quæ exigui, vel inferiaris*
ſunt nutrimenti: Exercenda vero potiſſimum ſunt eorum corpora. Quod ſi, quæ caliditas rema-
net, nunc audietis, quomodo ſit corrigenda. Nam *quod ad materiam vel bilioſam, vel a-*
trabilarem ſpectat, etiamſi ex calido iecoris intemperie fiat, vel raro, vel nunquã phlebotomia conue-
nit, quia *in fluxu hepatico, etiamſi calor abundet externus, deficit, tamen innatus & miſſio ſanguinis*
hunc defectum auget. Altera eſt cauſſa, quia *venæ ſectio ducit humores, qui tantum circa iecur ſub-*
ſiſtunt, in ipſas venas. Galen. autem ſummopere abhorret a venæ ſectione, cum humores
in iecore exſiſtentes in venas deduci poſſunt. Neque aliam ob cauſſam præcepit Gal.
3. de loc. aff. 7. & lib. de cur. per ſang. miſſ. cap. 10. In melancholicis dum ſecatur vena, inſpiciendum eſſe
ſanguinem, & ſi ruber fuerit, ſtatim claudendam eſſe venam, quia voluit nos monere *ſuccum me-*
B *lancholicum in iecore contentum, ſed in venis non diſtributum non poſſe vacuari per ſectam venam,*
& quia hi humores abundant potiſſimum circa concauam iecoris partem: neque enim adeſſet fluor al-
ui, niſi natura humores ad concauam partem depelleret; Docuit Galen. *7. method. 11. & 13. meth.*
16. humores in caua iecoris parte exſiſtentes per aluum eſſe educendos.

In *fluxu hepatico ex intemperie calida*, dummodo non adſit colliquatio, aut fluxio cru-
enta, neceſſaria eſt *Purgatio* maiori ex parte per inteſtina, ob cauſſam ſuperius dictam, an-
tequam ſuperentur morbi. Hæc vero purgatio paulatim fiat, & præcedat alterantium
vſum; ſed etiam alterationis tempore aliquando hæc ipſa ſunt repetenda. Debent au-
tem eſſe admodum temperata. & ex mitioribus accepta, vt v. g. eſſet *Rhabarb. ad ℨ j. in pul-*
uere acceptum, vel cum ℥ j. *ſacchari roſ. vel cum* ℥ ß *ſucci endiu. aut cichor.* Si quis bolum ac-
C cipere nolit, vtatur *rhabarb. infuſo in ſero caprino chalyb. & præparato cum acido limonum, aut*
cum omphacia ſ. agreſta. Clyſteres etiam molles idem præſtabunt; fiant autem ex decocto
hordei cum ℥ iiij. *ol. viol. & totidem ſacc. rub.* Non recuſo, vt ſi aliquando natura partem ho-
rum humorum per lotium deponere videatur, medicamentis *Diureticis* adiuuetur, mo-
do ſint frigida, aut temperata, ita vt vno & eodem tempore vrinas moueant, & calidam
intemperiem tollant; in qua claſſe erit idem ſerum caprinum, in quod infundatur ra-
dix *filicis, graminis. pentaph. capill. Vener. recens*, cui etiam addantur emulſiones, *ſeminum*
frigidorum vel melon. vel cucurb. &c. Placent etiam *Aquæ naturales* refrigeratoriæ, vt eſt no-
ſtra aqua, *virginis, Calderiana, Veronenſ. Villenſes.*

Si *humidior* fuerit *temperatura* calori connexa refrigerantibus ſiccantia miſceantur.
D Valent in hoc caſu *ſuccus cichor. & endiu.* condenſatus, aut clarificatus admiſto pulue-
re vel *ſantal.* vel *roſar.* vel *margarit. prap.* vel *cornu cerui, ſpodii.* Gal. *8. de comp. per loc. 8.* laudat
Endiu. & *Cichorium* in puluerem redacta. Doſis ſucci denſati ſit ℥ ß. *puluerum*, ʒ ij. Suc-
ci autem clarificati ℥ iij. iiij & vj. Puluerum eadem ſit doſis.

Poſſunt etiam ipſi pulueres in aqua ſtillatit. præberi, ſeu ſit aqua *endiu. ſonchi, aut ci-*
chorii. Poſſunt redigi in pilulas cum aliquo ex prædictis ſuccis.

Vnum moneo, quod accipio ex Gal. cum ſcopus fuerit etiam mouendi vrinas, hæc re-
media ſaccaro, aut melle eſſe excipienda. Nam ideo ait Aſclepiades remedium ex
cichor. aut *endiu. loco citat.* propoſitum vrinas mouere, quia melle exceptum. Idem eſto
E iudicium de ſaccaro.

Alterum moneo etiam: In valde humida intemperie ſatius eſſe, vti ipſis pulueri-
bus, quam alia remedii forma, vel ſi quid præter puluerem præbendum ſit, habeat etiam
vim refrigerantem & ſiccantem, in qua claſſe eſt ſuccus *rhibes, granat. limon. arantior. acid.*
berberum. Hæc enim omnia refrigerant & exſiccant.

Tertium etiam diligenter notandum, vt cum fluor iam antiquus fuerit, his frigi-
dis remediis admiſceantur quædam calida. Nam vbi adeſt iecoris imbecillitas, adeſt
defectus calidi innati, licet abundet aſcititius: Igitur innatum calorem conſeruare opor-
tet, vel *abſynthio*, vel *ſpica*, vel *cal. arom.* refrigerantibus addito.

Extrinſecus iecori applicentur remedia eiuſdem facultatis, non tamen actu frigi-
F da, quicquid hac in parte Rhaſ. *8. continentis* ſuaſerit. Nam in iecoris imbecillitate actu
frigida facile calorem innatum poſſunt extinguere, vt hydrops ſuccederet. Apponan-
tur igitur lintei madefacti in ſucc. *Endiu. Cichor.* addito *limonũ ſucco, aut aceto, ſpecieb. trium*
ſantal. & *modico oleo ex abſynth.*

§. VII. *Curatio obſtructionis a materia calida.* A

QVod ſi adſit Obſtructio ſimul cum caliditate, aperienda eſt obſtructio vel *temperatis* vel *refrigerantibus*, nunquam prætermiſſis *euacuantibus* per internalla repetitis, & in tali caſu licet nil præſtantius ſit ipſo rhabarb. maturo exhibito ſingula hebdomade ſemel aut bis ad ʒj. cum *ſaccar. roſ.* qua vnica materia auxilii ſcio plures hepaticos ex obſtructione ſanatos, nihilominus poſſunt etiam concedi *pilul. de trib. in ead.* doſi & tempore.

Quod ad *apertentia* ſpectat, eligantur tẽperata, vt eſt *Capillus Vener. Polytricũ, Pentaphyl. Cuſcuta, Radix Graminis & filicis, Agrimon. Beton.* Addantur etiam *Cichoracea*, quæ aliquam in ſe amaritudinem continet, & idcirco abſterſoria vi pollent. Accipiantur etiam ea, quæ a tota ſubſtantia proſunt, & tamen obſtructiones ſanant. Duo proponit Gal. *8. de comp. per loc. 9* Cochlearum carnem & pulmonem lupi tantum puluerizata & exhibita ad ʒj. vel ij. Alii addunt lumbricos terreſtres exſiccatos, & in puluerem redactos. Forte quia Galen. *11. ſimpl. c. de lumbric.* ſcribit, illos vrinam ducere. Sed præ ceteris in hoc caſu laudo vſum *chalybis præparati cum acet. acerr.* & miſtum eum puluere *agrimoniæ filicis, graminis, cichorii*, ſiue exhibeatur in puluere, ſiue excipiatur ſucco cichorii, aut alio ſimili. B

Extrinſecus autem vtantur inunctione emolliente & digerente; ſed abſq; calore. Hæc erit bona.

℞. *Ol. amygd. dulc.*
roſat. compl. an. ℥ j. ß.
amyg amar. ℥ j. C
ſucci cichor. Acet. an. ℥ ij.
Agrimon. Abſynth. an. M. ſ.
Bull. ad ſucci & aceti conſumt. f. expreſſio.

§. VIII. *Curatio Fluxus colliquatiui.*

DEniq; ſi fiat fluxus colliquatiuus, non opus eſt euacuantibus. Tametſi enim purgatur materia aliqua ex parte biliosa, cuius portio retinetur in iecore; attamen plus poteſt carnis colliquatio ad prohibendum remediorum iſtorum vſum, quam ipſe biliosus humor retentus ad indicandum.

Ideo ſi hic humor negotium faciat, educatur *clyſteribus* mollibus ex *lacte* & *ſaccaro*, ex *ptiſana hordeacea*, ex *ſaccaro* aut *lacte ipſo equino*, aut *aſinino*, quod ſimul & ſemel expurgat, & colliquationi proſpicit: ideoque cum dabitur vobis huius lactis copia, conſulo, vt nullum aliud eligatur remedium internum ad fluxum colliquatiuum præter hoc lac. D

Illud autem *moneo*, quod ſicut ad ſubducendam molliter aluum magis probatur *equinum* & *aſininum*, ita ad renutriendum iecur magis probatur *caprinum*, aut *ouillum*, niſi adſit obſtructio.

In lactis defectu, vtamini hoc iure.

℞. *far. amyl.* ℥ ij. E
Gumm. Arab. Tragacant. an. ʒ ij.
Nucleor. pini. Amygd. dulc.
ſem. melon. mundat. an. ʒ j. ß.
Hord. mund. P. j.
cochlear. abſq; teſtis, n. viij.
Plantag. Endiu. an. M. ſ.

Ponantur in ventre pullæ. bull. ad perfect. carnis coctionem, facta omnium expreſſione dentur iuris ℥ v j. vel ℥ viij. ſingulo mane per plures dies.

Abſtineant vero ab omnibus acidis & auſteris.

Et ideo non accipio Hollerii conſilium, qui in fluxu colliquatiuo probat vſum *ribes*, & aliorum *acidorum*. F

Refrigerant quidem; ſed ſiccant: Nunc autem opus eſt humectatione.

Ideo extrinſecus etiam conueniunt balnea *aquæ dulcis*; Et omnes cibi ſint humectantes, quales etiam hecticis præſcribuntur.

Non

A Non improbo, vt in fluxu colliquatiuo ichorum & humorum, qualis fit in febr. pe-
ſtiferis, vtamini refrigerantibus *acidis*. Tunc enim non adeſt partis ſolidæ exſiccatio. Ex-
ſiccantur excrementa, & pars ſolida nil patitur.

CAP. XXIV. *DE FLVXV ALVI VLCEROSO aut virulento.*

ALui fluxum, quem explicandum ſuſcipimus, vel vlceroſum, vel virulentum
vocabimus. Eſt autem materiæ deiectio interdum tantum ichoroſæ, inter-
dum ichoroſæ ſanioſæ, purulentæ, ſanguineæ, & carnoſæ interdum. Ichor
B autem qui excernitur, vel eſt *ruber*, vel *flauus*, vel *viridis*, vel *liuidus*, *albicans*,
miſtus. Sanies etiam vel alba eſt, vel flaua, vel viridis, vel æruginoſa, vel quaſi amurca olei,
fœtida aut non fœtida. Sanguis autem eſt concretus, aut nigricans, liquidus, interdum
fœtidus: Caro autem interdum eſt rubea, interdum obſcurior, in minutas tamen di-
ſtincta portiones.

§. *II. Cauſſæ, vbi agitur de inflammatione, abſceſſu, vlcere iecoris & meſenterii.*

FIunt omnes hæ excretiones ex triplici affectu: Inflammatione, Abſceſſu & Vlcere.
Nam ex inflammatione ichor tantum excernitur. Dicebat Gal. *5. de loc. aff 7. omnem in-*
C *flammationem, quæ duro operculo non tegatur*, ichorem exſudare, qui loturam carnium æmu-
latur. Idē ſcribit *4. aph. 47. & 1. aph. 12. Ex abſceſſu diſrupto euacuatur ichor primum albus, dein
ruber, poſtea ſanies varii coloris, vel ſimplex, vel ſanguini miſta, interdum cum carneis portionibus.*
Ex vlcere idem fit.

Nomine *Inflammationis* intelligitur *Legitima*, quæ fit ex ſanguine, & *Spuria*, ſiue ſit
eryſipelacea, ſiue ſit melancholica, ſiue œdematoſa.

Non dico *eſſe œdema*, quia Gal. *4. de præſag. ex pul 8.* iecur œdema non ſuſtinere do-
cet, cum ſit membrum ſanguificationi dicatum. Abſceſſus nomine intelligo illum præ-
cipue, qui poſt inflammationes fieri conſueuit.

Nam duplex eſt *Abſceſſus*: I. cum inflammatio ſuppuratur. Nam ſuppuratio eſt
D tranſitus inflammationis in abſceſſum. II. fit incipiendo nulla præcedente inflamma-
tione, idque dupliciter, vel decumbente confeſtim materia ab vno in alium locum, vel
paulatim in aliquam capacitatem tranſeunte. Hoc ſecundum genus abſceſſus magna
ex parte duram habet materiam ſæuo, aut pulti, aut calci ſimilem, proprio obductam
folliculo ſeu membrana dēſa, vt propterea excretioni ſit inepta vt docet Gal. *2 ad Glauc.
7.* qui etiam *14. meth. 12.* ait, hos abſceſſus eſſe vel in genere *Atheromatum*, vel *Steatomatum*,
ideoque ſunt iſti ſine febre, quia denſa includuntur membrana, de quibus dicit Hipp. *6.
aph. 41.* Vbi ſuppuratio in corpore non innoteſcit, id fit propter puris craſſitiem, vel pro-
pter folliculi denſitatem. De eodem abſceſſu intelligendus Galen. *2 de loc. aff. 9.* cum ait,
abſceſſum iecoris eſſe ſine febre. Loquitur de iſtis, quos *Atheromata* & *Steatomata* vocant,
E quos plerunque in cadaueribus ſectis repertos eſſe Reald. Columb. ſcribit *libr. 15.
Anatomia.*

Abſceſſus autem, qui poſt inflammationes relinquitur, ille eſt, qui diſruptus euo-
mit multiplicem materiam ichoroſam, purulentam, ſanguineam & carnoſam. Eſt au-
tem hæc materia varia, pro abſceſſus varietate. Varietas autem eſt *in materia*, *in facultate*,
& in *loco affecto*.

In *materia*, quia vbi inflammatio ſit legitima, & conſequenter ſanguis ſyncerus ab-
undet, tranſmutatio erit in abſceſſum puris albi. Si cum ſpuria inflammatio, redolet
colorem humoris ſanguinei miſti, flauum ſcil. viridem aut liuidum.

Ratione *Facultatis* fit etiam colorum mutatio. Nam ſi facultas alteratrix, vbi iam
F ſanguis extra venas exiuit, ſit vſque adeo debilis, vt illum in pus mutare nequeat, tunc
conuertitur in grumos, aut paulatim corrumpitur, & nigricans & fluidus euadit, teſte
Hipp. *6. aph. 20. Sanguis vbi in aliquam ſeceſſerit capacitatem vel ſuppuratur, vel putreſcit.*
Quod ſi alteratrix facultas ſit deprauata vel ratione caloris intenſi, vel ratione venena-
tæ qualitatis, ſanguis etiam in prauum pus mutatur, viride, fœtidum, vel alterius coloris,
& praui odoris, *teſte Gal. 1. de differ. febr. 6.* & Hipp. *1. progn 31.*

Tertia cauſſa eſt *ſubſtantia affecta*. Nam ſi abſceſſus ſit inter membranā & membranā

partis magna ex parte eſt album pus: Sed ſi ſubſtantiam ſolidam afficiat, tunc colorem A
ſubſtantiæ recipit, ideoq; prauum pus efficitur. Locus autem, in quo fiunt hæ inflammationes, vel abſceſſus, & vlcera, duplex eſt, aut meſenterium, aut iecur.

Et ex *Meſenterio* quidem fiunt improprii hepatici fluxus: Ex *Iecore* autem proprii.

Nomine *meſenterii* intelligenda non ſolum pars illa, per quam chylus in iecur tranſit, ſed aliæ omnes meſenterii partes, ſicut etiam nomine *Iecoris* intelligitur pars ſima & gibba: Interdum vtraque ſimul, in quibus fiunt inflammationes & abſceſſus. Atq; in his partibus aliquando fiunt in membrana iecur veſtiente, interdum inter membranam & carnem in ipſa iecoris ſubſtantia, vt ideo, quando per abſceſſus carnea excernitur ſubſtantia, ſemper excernatur ex iecore vlcerato, cuius portiones aliquando per inteſtina deiectas ſimul cum ſanguine & ſanie, ego ipſe bis iam obſeruaui. B Carnis excretæ per inteſtina propter iecoris vlcus meminit Auic. *13.3.tr.4.c.1.& 16.* Nicol. Floren. *ſerm.5.c.6. & 12.* qui ibi ſcribit, ſe quendam vidiſſe, qui 100. portiones iecoris vnico die emiſit, & poſtridie obiit. Idem confirmat Matth. de Gradib. *part. 2. ſui com. in Rhaſin c. de fluxion.* Gordon. *part. 5. capit. de flux. hepat.* Valeſc. de Tharant. *in declarat. fluxus hepatici.* Præterquam quod ex recentioribus doctiſſimus Mercurial. id confirmat *lib.2. in epiſtola quadam impreſſa in libr. 2. epiſtolarum Cratonis.* Et ſi quis *modum* quærat, non eſt adeo difficilis. Multo difficilior eſt exitus infantis ex vtero. Difficilior eſt egreſſus calculi duri ex vaſe vrinario in veſicam. Natura enim parat ſibi vias, vt ſanguis grumoſus, aliquando exeat ex ſubſtantia calloſa oſſis fracti, vt docuit Galen. *5. method. 8.* Multo melius poteſt iecoris portio mollis per communes canales, per meſaraicas ſcilicet ad inteſtina tranſire. C
Neq; enim ibi ſunt valuæ, vt quidam Anatomici falſo imaginati ſunt. Hæ ſunt differentiæ & cauſſæ fluxionum virulentarum, ex quibus fiunt & educuntur.

§. III. Signa.

Signa propoſitarum fluxionum magna ex parte deſumuntur ex ſignis demonſtrantibus affectiones, ex quibus prodeunt. Sunt autem affectiones inflammatio, abſceſſus & vlcus. Igitur verſabimur in harum ſignis.

§. IV. Signa inflammationis & reliquorum tumorum.

Qvod ad inflammationem, ea ſunt proponenda, quæ differentias, *Genus*, & *Locos affectos* demonſtrant. D

Cognoſcitur itaque inflammatio ex febre continua, quæ tamen exacerbationes continet, ex ſiti, & dolore, & tumore circa illam partem, vbi eſt inflammatio.

Si ſit *Legitima*, adeſt pulſatio, vrinæ rubræ, corpus plethoricum, venæ inflatæ, lingua etiam colore rubro ſuffunditur.

Quod ſi *eryſipelacea* ſit inflammatio, adeſt febris ardentiſſima, lingua ſcabra, nigricans, vrinæ ſplendidæ & igneæ, vigiliæ intenſæ, calor admodum mordax, exacerbatio febris cum rigore, excrementa alui omnia acria & biliosa.

Si *œdematoſa* ſit inflammatio (non dico eſſe œdema. Iecur enim ex Gal. *4. de præſ.* E
expulſ. 4 œdema non ſuſtinet) ſed ſi inflammatio ſit cum pituita, febris eſt minor, continua tamen, vrinæ crudiores, calor mitis, lingua exſiccata quidem, ſed albicans, & lentorem quendam præ ſe ferens, alui excrementa pariter pituitam præ ſe ferunt.

Quod ſi *melancholia* ſanguinis ſit admiſta, ex habitu corporis melancholico, ex imaginationibus melancholicis & excrementis facile colligitur. Quod ad locum ſpectat, ſi inflammatio ſit in *Meſenterio*, febris eſt minor, quam ſi fuerit in iecore, dolor eſt obtuſus, & tumor tactui apparet, circa mediam ventris regionem, & vt plurimum fluxus ſequitur chyloſus.

Quod ſi inflammatio ſit in *Iecore*, & febris, & omnia ſymptomata ſunt grauiora, & tumor & dolor in dextra parte hypochondriorum ſentitur, & ad diſtinctionem inflam- F
mationis muſculorum abdominis, Gal. *5. de loc. aff. 6.* circumſcriptam habet rotunditatem, quæ manu comprehendi poteſt. Tumores enim muſculorum nunquam rotundi ſunt. Item ſi tumor ſit in parte gibba, adeſt tuſſis ſicca, & dolor, qui coſtis mendoſis magna ex parte conſentit. Nam, vt dicit Gal. *loc. cit.* in pleriſq; iecur nothis illis coſtis eſt alligatum; adeſt etiã difficilis ſpiratio: & ſi maior fuerit inflammatio, contrahitur cingulũ.

Quod

A Quod ſi fuerit in parte ſima, adeſt in ſignis inappetentia, nauſea, vomitus, & millioſa deiectio, ſitis ſit maior, & aliquando fluxus chyloſus.

Quod ſi hæc omnia ſimul reperiantur, inflammatio totum iecur occupat.

Et quia inflammata materia poteſt contineri aut in membrana, aut inter membranam & carnem, vel in ipſa carne, ſi ſit in *membrana*, dolores ſunt ingentiſſimi, nemine etiam partem tangente, rigores etiam maximi fiunt. Neque tamen fluxus alui ſubſequitur, ſicuti nec ſubſequitur ad materiam inflammationis collectam inter membranam & carnem.

Quæ cognoſcitur, quia tunc dolor eſt minor.

Sed ſi fuerit in *carne*, dolor eſt obſcurus, & niſi locus comprimatur, non dolet, &
B & tamen febris eſt maxima, & alui fluxus neceſſario ſuccedit. Nam inflamatio eſt adeo venis propinqua, vt illa reddat imbecilliora.

§. V. *Signa abſceſſus.*

QVod ſpectat ad abſceſſum, huius ſigna in varias claſſes debent diſtingui. Quædam enim futurum abſceſſum, quædam fientem oſtendunt; aliqua iam facti, quædã iam diſrupti indicia ſunt.

Cognoſcitur igitur *Futurus abſceſſus*, ſi videatur iecoris inflammatio, nec remediis, nec phlebotomia, nec purgationib. ſpontaneis, neq; tenui victui cedere, imo dolor, tumor eo tẽpore perſtare & augeri, inflamatione ad ſtatũ tendente, vt teſtis Hipp. *2 prog 52.*

C *Fiens* abſceſſus tribus cognoſcitur ſignis: *Febre, Rigore, Pondere.* Cum inflammatio ad ſtatum perueniſſe videtur, & tunc rigor, qui per multos dies non apparuerit, iterum reuertitur, febris augetur, dolor in pondus tranſit, certum eſt ſignum ſuppurationis fientis, teſte Hipp. *2. prog. 58.* Fit n. hoc tẽpore rigor, quia ab incipiente pure irritantur membranæ iecoris, augetur febris. Nam ex *2. aph. 47.* dum pus fit, dolores & febres exacerbantur. Fit pondus loco doloris, quia in inflammatione materia eſt diſperſa. In abſceſſu tota in vnum locum colligitur, *vt docuit Gal. com. 58. 2. progn.*

Factus autem abſceſſus cognoſcetur ex ſenſu ponderis perſeuerante, ex amplo iecoris tumore, ex febricula continua, ſed horis veſpertinis exacerbata ſenſim, ex rubedine
D maxillæ & auris e directo exſiſtentis parti abſceſſum facientis, & ſi diu duret abſceſſus, paulatim ſuperuenit cachexia, tumor pedum ac totius corporis, ac tandem hydrops.

Diſruptum abſceſſum non eſt difficile cognoſcere, quando diſruptio fiat ad inteſtina, vt fieri docet Hipp. *1. progn. 41.* Imo interdum poteſt etiam hæc materia ad ventriculum tranſmitti, de qua inquit Hipp. *7. aph. 8. A tuberculi introrſum ruptione vomitio fit, & animi defectio.* Sed non ſemper pus per venas mittitur ad ventriculum & inteſtina, imo interdum purgatur per vrinas, *teſte Nic. Flor. ſer. 5. tract. 5. c. 19.* Interdum diſrupta iecoris membrana tranſit in peritonæi capacitatem, *teſte Aetio. & Gal. lib. de inaequal. intem. 3.* Interdum, præcipue ſi inflammatio ſit in parte gibba, communicatur materia diaphragmati & pulmonibus, vt tuſſi educatur; Sic duos vidi, Venetum quendam & Patauinum, qui ambo ex
E iecoris abſceſſu in parte gibba in abſceſſum etiam inciderunt ſepti tranſuerſi & dextri pulmonis, euacuato ſanguine & pure per tuſſim. Sectio ipſa defunctorum poſt mortem facta indicauit. Interdum hæc materia inter membranam, & carnem collecta facit tumorem in regione dextri hypochondrii e directo partis laborantis, per quem feliciter loco aperto ſanies educi poteſt. Ego ipſe ſum expertus, & feliciter ſucceſſit. Hoc colligitur ex Hippoc. primo quidem in genere *1. prognoſt. 40.* cum ait, eos abſceſſus, qui foras deſinunt, ſi ſunt faſtigiati & acuminati, ſatis eſſe meliores: ſpeciatim vero de his ait, *7. aph. 45.* Inflammatione iecoris laborantes, & quibus facti ſunt abſceſſus, ſi incidantur, vel vrantur, & pus album exeat, ſanari; ſi vero vt amurca olei, interire. Loquitur de abſceſſibus foras prodeuntibus, & tumorem in cute facientibus. Prætor cetera, quę ruptum ab-
F ſceſſum oſtendunt, eſt etiam ſanies, ſanguis corruptus, interdum ſubſtantia ſolida indies exiens, ſigna relicti vlceris. Diſruptus enim abſceſſus tandem in vlcus abit.

Sed quia non omnes abſceſſus inflammationem ſequuntur; imo vero fiunt aliqui incipiendo, habentque propriam membranam, in qua materia continetur, hi ægre cognoſcuntur: Si tamen ſanguinem contineant, vel concretum, vel liuidum, at non ſuppuratum, antequã rumpantur, & ego expertus ſum, habent hæc ſigna: Febrem inferunt

patuam, continuam, inæqualiter exacerbatam, quæ menſes & annos durat, habetque A connexam inappetentiam, anxietatem, & quaſi pondus circa fundum ventriculi: conſueuerunt deliquia animi per interualla ſuccedere. Cum autem diſrumpitur hic abſceſſus, effluit ſanguis, vel liuidus, vel concretus; in quo diſtinguitur ab aliis deiectionibus cruentis: febris ſtatim deſinit, reſtituitur appetentia, omnia deniq; deſinunt ſymptomata. At ſi Medicus non cautus ſit de implenda illa cauitate, in qua ſanguis ille continebatur, poſt aliquot menſes locus ille iterum ſanguine repletur: & ſic ſit noua talis ſanguinis deiectio: idque præſenti anno bis obſeruaui in duobus Nobilibus, quorum vnus elapſo anno hunc abſceſſum habuit, & hoc anno in eundem incidit: Alter ante quatuor annos hunc abſceſſum habuit, & ſingulis annis rediit eadem excretio, ſicut & hoc anno. Sed ſatis de diagnoſticis. B

§. VI. *Prognoſtica omnium.*

IEcoris *inflammatio* tripliciter deſinere conſueuit: Aut *Digeritur*, aut *Suppuratur*, aut *Induratur*.

Si *digeritur*, ſit fluxus ſanguinis narium, quo iudicatur; Si *ſuppuratur*, ſuppuratio vario ſit tempore pro materiæ varietate, loci & facultatis. Pro varietate materiæ: Nam ſi ſanguis fuerit legitimus, ſuppuratio fiet circa vigeſimum diem, ſi fuerit bili miſtus, 14. die. Erit autem ab augmento poſt ſeptimum diem ab augmento febris, & a nouo ſuperueniente rigore.

Si *Spuria* ſit inflammatio, ſit interdum ſuppuratio tantum ſexageſimo aut quadrageſimo, aut octuageſimo die, a die, quo rigor & febris rediit, *teſte Hipp. 2. progn. 57.* Tranſit autem inflammatio in ſcirrhum, aut quando habet multum pituitæ & melancholiæ admiſtum, aut cum indebito tempore refrigerantibus & internis & externis tractatur. Sicut vero & quæ induratur, deducit patientes ad hydropem, ſic quæ ſui magnitudine & caliditate ad ſuppurationem tendit, magna ex parte interficit. Et malignæ inflammationis ſignum eſt ipſe ſingultus, de quo ait Hipp. *7. aph. 17. Inflammatio iecoris, &c.* C

Quod ad *Abſceſſus* ſpectat, hi etiam aut rumpuntur aut in alium locum tranſeunt. Illi vel boni, vel mali cognoſcuntur ex quatuor conditionibus. Boni ſunt, qui foras potius, quam introrumpuntur. Secundo, ex iis qui foras erumpunt ſunt boni acuminati; non autem plani & lati. Tertia deſumitur ex pure. Si enim hoc fuerit album, eſt bonum ſignum: Si rubrum, & qualis eſt amurca olei, moriuntur, *teſte Hipp 7. aph. 45.* Quarto ſalutaris abſceſſus eſt, qui ſit concoctione: Vnde & vrinæ, & pullus, & alui excrementa ſunt contemplanda. Quod ſi faciat *decubitum* abſceſſus, diſtinguitur bonus a malo tribus conditionibus. Prima, vt fiat ad partes inferiores multum a iecore diſtantes, vt circa articulum, genu vel pedes, *teſte Gal. 3. in 1. Epid. 1.* Secunda conditio eſt, vt fiat e directo partis laborantis, vt in dextro crure. Hoc teſtatur Hipp. & Gal. *2 in 6. Epid. 13. & 14.* Tertia conditio, vt hic decubitus fiat concoctione, *Hipp. 2. progn. 67.* D

Vlcera autem iecoris ſemper ſunt inſanabilia.

Nam poteſt quidem, *vt dixi*, ſanari abſceſſus in iecore conſiſtens, modo ſit factus inter membranam & carnem, illæſa carne, & cum membranam ſeu folliculum ſibi parit. Vbi autem corrupta eſt caro, rariſſimum eſt ſanari. Scio referri a ſcriptoribus varias *eorum* hiſtorias, *qui vulnerati circa iecur, tandem conualuere.* Sed alia eſt *vulneris*, alia *vlceris* ratio. In hoc enim præter continui ſolutionem adeſt etiam ſubſtantiæ corruptio. In vulnere autem non neceſſario ſubſtantiæ putredo iungitur. Sed de ſignis hactenus. E

§. VII. *Curatio dictarum affectionum, ac primum quidem inflammationis.*

DVm tranſeo ad curationem dictarum affectionum, verſabor imprimis *circa auxilia & materias auxiliorum, quæ inflammationem expugnant*; deinde ad *exceſſum*; tertio ad *vlcus* deſcendam. F

Inflammatio quidem prima fronte facilè videtur habere curationem. Cõſueuerunt n. inflammationes in principio tractari *reuellentibus* & *repellentibus*. In augmento partim

repel-

A *repellentibus*, partim *digerentibus*. In ſtatu autem *ſolis digerentibus*. Sed quantum diſtet inflammationis iecoris curatio ab omnibus reliquis, mox intelligetur. Nunc autem ad *reuellentia* deſcendo, quæ ſunt aut *vomitus*, aut *clyſteres*, aut *medicamenta*, aut *varia ſanguinis miſſiones*.

Vomitus quidem tunc tandem conuenit, cum ventriculus fuerit plenus. Nec n. in iecoris inflammatione licet ad ventriculum attrahere validis vomitoriis materiam a toto corpore. Sic *nunquam licet vti remediis purgantibus ab initio*, dicebat Gal. *13. meth. 11.* ſe vnica die cathartico *maximas oculorum inflammationes* ſanaſſe: quod ſi quiſpiam, ait, *in iecoris inflammationibus* id facere auſus fuerit, mirum in modum inflammationem augebit.

Igitur ſint tantum *Lenientia*: *Caſſia cum Thamarindis: Syrup. roſatus ſolut. ſerum caprinum*
B *cum eodem ſyrup. roſ. Diaprunis ſimplex, electuarium de ſebeſten, ſimplex ſine ſcammonio.*

Clyſteres etiam ſint leues ex *decoct. viol. hord. malua. ſacc. ol. viol. & caſſia extracta confecti.*

Quod *ſanguinis miſſionem*: Vbi neque *hæmorrhoides* neq; *menſes* ſint retenti, nil præſtantius *ſecta in cubito vena*, vel *communi*, vel *iecoraria dexeri lateris*, quæ vt dicit Gal. *13. meth. 11.* ſtatim reuellit & inflammationem deriuat. Quod ſi *vires non conſtent*, aut *partiatur ſanguinis miſſio* in duas vices. Cum enim *vires conſtant*, liberaliter ſanguis eſt mittendus; Imo quidam conſulunt *ad animi deliquium*. Et ſane ſi error hac in parte committatur, qui in principio eſt leuiſſimus euadit maximus: Nam *ſiue ſanguis non mittatur, ſiue minus*, quam decet, mittatur, inflammatio augetur. Et ob hanc ſolam cauſſam in abſceſſum tranſeunt. Quod ſi *ſanguis in magna copia mittatur*, vnica die deſinit inflammatio, vt vere Medicus
C dicere poſſit ſe febrem iugulaſſe. Sed ſi *vires non permittant*, aut *diuidatur ſanguinis miſſio in duas vices*, aut *aperiatur ſaluatella*. Quod ſi *hæmorrhoides* ſint ſuppreſſæ, aperiãtur. Si *menſes* ſint ſuppreſſi, & ioſtet purgatio, aperiantur primo *venæ inferiores*, mox durante malo etiam *ſuperiores*.

Quod ſi nullus ſanguinis miſſioni detur locus, adhibeantur *cucurbitulæ, non tamen* vt aliqui volunt *ſcapulis & dorſo*. Hoc enim eſſet inflammationem iecoris ad *pulmones & cor* ducere. Apponantur igitur *natibus & lumbis*.

Neque aliæ reuulſiones, *frictiones, ligatura, balnea aquæ calidæ* extremis partibus adhibita, negligantur.

Suadent item aliqui, vt ſangnis ex *naribus* mittatur *dextris*, quod videant naturam
D iudicare iecoris inflammationem per fluxum ſanguinis narium, vt docuit Gal. *3. de Criſ. 3.* Sed aliud eſt loqui de *inflammatione incipiente*, aliud de *iam facta*. Illa enim non iudicatur fluxu ſanguinis e naribus. Hoc iudicium, ſi debeat eſſe vtile, fit *in ſtatu*. Conſulo igitur, vt ſi natura eo tempore hunc locum petat & imperfecte adiuuetur: *In principio* autem non ſuadeo, vt hæc pars irritetur, & ſanguis ſic in cerebrum feratur.

Repellentia ſunt vel *interna*, vel *externa*: Illa ſi rite adminiſtrari debeant, debent omnia reſpicere inflammationis *formam, locum, tempus, magnitudinem & partis officium. Formam* quidem. Nam ſi *inflammatio* ſit *legitima*, aut *Eryſipelacea*, audacter ſtatim in principio vtendum remediis *refrigerantibus*, & eo magis, cum inflammationis etiam obtinuerit ma-
E gnitudo. Licet enim hæc remedia poſſint aliquam iecori obſtructionem inferre, nihilominus maius eſt periculum cui occurrimus per *frigida potionem*, quam damnum, quod ſubſequitur. Nam ſi non detur hæc frigida, aut *tabes* ſubſequitur, aut *inflammatio aucta in abſceſſum abit*. Ideo Gal. *10 meth. 6.* ad hoc reſpiciens frigidæ potionem commendat.

Sed item *Locus* eſt conſiderandus. Locus enim vel eſt *pars ſima*, vel eſt *pars gibba*. Si illa, *refrigerantia* nullo modo debent eſſe *adſtrictoria*. Si n. adſtringant locum inflammatũ, indurabitur materia, & adſtringetur porus felleus, & retenta bilis in iecore augebit inflammationem. Si inflammata ſit *gibba*, adſtringentia non improbantur. Habent n. vim prohibendi fluxionem a parte gibba ad ſimam, ſicq; illa ab inflãmatione præſeruabitur.

Denique *partis officium* eſt conſiderandum, quod commune eſt toti corpori. Ideo
F permiſcenda ſunt ea, quæ iecoris robur conſeruant, licet calidiuſcula fuerint, vt *abſynthium, ſpica*, vel *aliud*: ſed modica proportione.

Igitur in his caſibus, exſiſtente ſcilicet inflammatione *Eryſipelacea*, aut *ſyncera*, eaque *magna*, & in *gibba*, poſt *ſectam venam* & exhibitum *leniens medicamentum*, præbeatur aut

ſucc. endiu. cichor.
depurator. an. ℥ iij.

Infunde in prædictis ſuccis *abſynthii* comam vnam, & pot. patienti præbe. aut A

℞ *Endiu. Portul.*
Plantag. an. ℥ iiij.
Syr. de berb. aut rob. de rhib.
aut de granat. ℥ j. M.

Vel ℞ *Seri capr.* aut *aq. hord.* ℔ j. *vel* ij.
Syr. de acetoſ. cit. aut *acetoſ. ſimp.*
aut *ſucc. Limon.* ℥ j. M.

Quod ſi *inflammatio* ſit *pituitoſa* vel *melancholica*, abſtinendum ab *adſtrictoriis* & ad modum *refrigerantibus*. Igitur. B

℞ *Syr. acet. ſimp.* ℥ j.
decoch. ſimpl. de capill. ven. an. ℥. ß.
Aq. Endiu. Cichor.
Betonic. an. ℥ j. M.

Exteriora ad proportionem interioribus reſpondeant. In his n. pariter obſeruanda *Forma, Locus, Magnitudo, Tempus, inflammationis, Officium & Situs partis inflammatæ.* *Forma* quidem & *Locus*, quia ſi inflammatio ſit *Eryſipelacea*, vel *Legitima*, ſed in parte concaua. *Tempus* præterea, quia ſi fuerit in principio principiante, abſq; controuerſia conueniunt *refrigerantia & actu & potentia.* Sed ſi magna ſit inflammatio, aut ſit in gibba parte, *refrigerantia actu & impermiſta* ſunt *omnino ſuſpecta.* Nam indurabunt inflammationem, quæ tandem in *ſcirrhum* degenerabit. *Exteriora remedia*, in principio inflammationis iecoris *actu frigida*, in *duobus caſibus* tantum adminiſtrari poſſunt. Primus eſt, ſi *inflammatio ſit eryſipelacea*, dicebat Gal. *13 meth. 8.* in eryſipelate ſcopum refrigerandi ſuperare ſcopum digerendi, cũ contra in inflammatione contingat, & idem Gal. *in ſeq. c. 9.* de reprimentibus in principio principiante adminiſtratis verba faciens, ait, *hæc partem ipſam euacuare, quia materiam adhuc in vaſis exſiſtentem ad vicinas partes propellunt.* Sed vbi tranſierit hoc principiũ, & vbi inflammatio non ſit eryſipelacea, *reprimentia debent habere tres conditiones.* Prima *vt ſint actu tepida*; Secunda, *vt ſint miſta illis, quæ ſunt tenuium partium, & penetrationem habeant, vt acetum*, aut *ſuccus limonum & arantiorum.* Tertia, *vt habeant eorum miſtionẽ, quæ partis robur cõſeruent, licet fuerint calida.* Igitur ſupra dictum eſt in adminiſtratione, horũ remediorum D conſiderandum eſſe & *ſitum partis & officium.* C

Nam ratione *ſitus*; quia iecur eſt latis profundum (habet n. muſculos, peritonæum, & alias ſuperpoſitas partes) propter hanc cauſſam ſunt neceſſaria remedia tenuium partium. Quia vero ſanguificat pro toto corpore, cõſeruandum eſt illius robur quibuſdam *remediis adſtrictoriis.* Igitur Gal. *13. meth. 15.* miſcebat aquam, in qua ebullierat *cotonium cum oleo*, in quo efferbuerat *abſynth.* deinde miſcebat aquã cum oleo, quo vtebatur principio inflammationis. Si huic remedio addatur *acetum*, etiam penetrabit. Loco illius poteſt

℞ *Olei de coton.* ℥ j.
de abſynth. ℥ ß.
Succ. cichor. ℥ iij.
aceti ℥ j. ß. E

Et erit remedium *in principio* inflammationis accommodatum. Quod ſi haberet inflammatio aliquid *pituitoſi* vel *melancholici*, relinquatur *oleum de coton.* huius loco.

℞ *ol. roſ. complet. & præter*
ol. de abſynth. ℥ ß. addatur
ol. camomel. ℥ ß.

Accedente ad *augmentum* inflammatione, augenda paulatim ſunt *digerentia.* Igitur augẽda eſt *olei chamomelini* quãtitas, & loco *ſucci cichoris* accipiatur *ſuccus agrimoniæ*, aut fiat decoctum *ex cichor. endiu. florib. camomeli, anetho & meliloto*, & in ℥ vj. decocti imponantur.

Acet. ℥ ij. F
Ol. roſ. compl. Chamomel. an. ℥ j.
de abſynth. ℥ ß.

Intrinſecus aũt ſi inflamatio ſit in parte *ſima*, pergendum eſt in vſu remediorum *aluũ ſubducentium*, ideoq; alternis diebus, aut præbenda *caſſia* aut *ſeri capr.* ℔ ij cũ ℥ iij. ſyr. roſ. ſol. Vel. Si inflammatio ſit *pituitoſa*, accipiatur *mellis roſ. ſolut.* tantundem, aut in bolo.

Ele-

A *Electuarium lenitiuum.* Quod ſi æger remedium ſæpe repetitum faſtidiat, vtendum *Clyſteribus fortioribus*, qui recipiant.

℞ *Decoct. polypod. Epith. ſen.*
Elect. lenit. ad ℥ vj. *vel* ℔ j.
mell. roſ. ℥ iij.
Ol. tantund. M. f. clyſt.

Si inflammatio ſit in *gibba*, ſæpius *diuretica* ſunt miſcenda & adminiſtanda, atque ideo ſi præbendum ſit *ſerum*, quod valde probatur, fiat *diureticum*. Infundantur in illo
B *Agrimon. Pentaph. Capil. Vener. radices filicis, gramin.* Miſceantur *emulſiones ſeminum frig.* aut ſi non adſit ſerum, fiant *decoct. herbarum prædict. compoſitarum*. Sicuti autem in partis *Simæ* inflammatione licet conueniant *expurgantia*, non tamen prorſus negligenda ſunt *diuretica*. Ita in inflammatione partis gibbæ licet magis diuretica conueniant, non ſunt tamen negligenda, quæ *aluum ſubducunt* molliter.

In *Statu* audacter ad *exteriora digerentia* veniendum, ad *fomenta* ex *decoct. melilot. anethi, camomeli, ſeminum lini fœnugræci, cimini, pulegii, orig. thymi*, aut ad *emplaſtra* maxime, quod fit ex *meliloto*.

Intrinſecus vero pro parte gibba ſunt eligenda calida *diuretica*, vt eſt *apium, daucus*, &c. Sicut in parte *ſima* laborante opus eſt *detectoriis*: tunc fortioribus licet vti *Rhabarb.* & *Aga-*
C *rico*. Nam Gal. 13. *meth.* 15. vtebatur etiam *Elleboro*: neque improbo *elleborum*, aut *aliud medicamentum* in cibo. Dabat n. Gal. *ellebor. in ptiſana*, & a quibuſdã accuſatur; ſed perperam.

Nam hoc medicamentum in ptiſana minus calefacit, facilius ad iecur perducitur: vaſa ipſa permeat, & dum attrahit humores, ab inflammatione præſeruat: quia leuis *ptiſana* humiditas partes illas humectat.

Illud quoq; hoc in loco *obſeruandum*, cuius meminit Gal. *loc. cit.* hoc tempore ſtatus nunquam omittenda eſſe *adſtrictoria*. Pugnat quidem hæc intentio & obſeruatio cum intentione & operatione communi omnium inflammationum, Nam *in ſtatu* ſolis digerentibus vtimur: ſed ratione habita *Officii* iecoris, ſemper neceſſaria ſunt *adſtrictoria*, vt conſeruetur robur partis. Atque ideo hoc tempore admiſcentur *abſynthium, ſpica* aut *quid tale*. Et quod ad victus rationem pertinet, ſicuti in principio & augmento victus debet eſſe tenuiſſimus, imo tenuior, quam in *Pleuritide*, quandoquidem cum totum alimentũ
D per iecur tranſeat: pleura autem illam recipiat tantum alimenti portionem, quæ pro ſui nutritione eſt neceſſaria: ita maior eſt error, qui committitur in *iecoris inflammatione* quã qui in *pleuritide*. Itaq; ſi vires conſtent, aut *ſola ptiſana*, aut *ſola panatella cum emulſ. ſem. melonum* vſq; ad ſeptimum ſunt detinendi. Si cadant vires, *ouum* quandoque porrigendum, aut *cochlear. deſtillati ex pullo*. Potus vero ſit, *aqua hordei*, aut *alia deſtillata*: ſed *in ſtatu*, quando eſt ſcopus inflammationem digerere, cibus debet quidẽ præberi exiguus; ſed tamen poteritis patientibus præbere *vinum*: præcipue autem in inflammatione partis *gibbæ*. Et ratio eſt, quia *vinum eſt valde diureticum*, maxime *album*, & minime dulce aut craſſum. Et cum hoc tempore Galen. proponat *diuretica, quæ ſunt calida vſq; ad tertium gradum*, multo magis poteſt conuenire *vinum album tenue*, & in moderata quantitate exhibitum.

E

§ *VIII. Curatio abſceſſus.*

SEd ſi inflammatio videatur in abſceſſum abire, omittenda ſunt *digerentia exteriora*, omittendum eſt *vinum*, relinquenda *omnia purgantia, omnia diuretica*, ſed liberaliter nutriẽdi ſunt. Nã ex *copioſa aſſumto cibo, calor naturalis augetur*, & facilius *ſanguis in pus* mutatur.

Adiuuanda tamen eſt ſuppuratio extrinſecus impoſito emplaſtro *de meliloto* cum additione *butyri recentis*, & *axungiæ ſuillæ*. *Intrinſecus* autem ſummo mane præbendum eſt *ofſulam pingue*, cui incoxerit *malua, althæa, paſſulæ, caricæ*.

Et vbi *facta ſit ſuppuratio*, dirumpẽdus eſt abſceſſus, ſi exterius appareat, *phlebotomo*, aut *ruptorio*, ſi non appareat, ſaltem *compreſſione, agitatione ac motione* illius partis: Vbi diſ-
F rumpatur abſceſſus, videndum eſt, quo natura tendat. Nam *per illum expurganda locum eſt ſanies, ad quem natura inclinat.* Vidi aliquando *abſceſſum iecoris, in quo tranſmiſſa eſt materia ad ventriculum, vt is patiens vnica die* ℔ xx *puris excreuerit.* Adiuuandus ergo eſt *vomitus*. Si ad *inteſtina* prorepat, vtendum *Clyſteribus, aqua Theutitulana*, aut *aliis medicamentis melle roſ. commiſtis*. *Abſtergendum* deinde eſt *vlcus aqua hordei*, aut *ſero caprino*, aut *aquis aliqua*

medicata, qualis eſſet *B. Virginis*, aut *Calderiana miſta cum melle rafato*. Loco iſtarum poteſt A
etiam accipi *aqua virga paſtaris, aq. ſilig. fabarum*: poſſunt fieri decoct. *ex amygd. amaris contuſis, ex eruo, lupinis, corticibus fabarum*. Quibus omnibus admiſcetur *mel. raſ. ſimplex*. Hæc omnia detergunt, & vlcus mundant. Quod deinde ſiccatur aut *adhibitis aquis ſalſis, & aluminoſis*, aut *decoct. roſar. pelaſella, plantaginis, conſolida, myrtillorum cum puluere boli Arment, terra ſigillata, Lemnia, cornu cerui vſti. ſantal rubeorum.*

CAP. XXV. *DE FLVXV VIRVLENTO ſeu Venenato.*

INter tam varias fluxionum differentias, nulla eſt, quæ maiorem Medico aut *ignominiam*, aut *dignitatem atq; vtilitatem*, comparare poſſit, quàm *fluxus venenatus*. Ignominiam quidem, *quia ſi communiter tractetur, omnes ex inopinato moriuntur*. Dignitatem & lucrum, *ſi debito modo curetur*. Non eſt autẽ fluxus venenatus *ſpecie* aut *forma* diſtinctus a reliquis iam propoſitis, ſed *cauſſa* tantum & *more*. *Cauſſa*, quia eſt venefica: *More*, quia malignus eſt. Idcirco licebit vobis affirmare, *fluxum hunc veneficum eſſe cuiuſcunq; generis & ſpeciei*. Poteſt eſſe *Lienteria, Diarrhœa, Dyſenteria*, qualem nunc in Vngariæ vagari audio, & *Fluxus hepaticus*, & in genere & in ſpecie. Hinc Gal. *4. aph. 21. & lib. de atra bile c. 2*, mentionem faciens illius fluxus, qui vagabatur in peſtilentia ſui temporis, inquit *excrementa fuiſſe vel flaua aut rufa, tandemq; nigra, & 13. in 3. Epid. 57.* cum ſcribit *fluxum colliquatiuum eſſe proprium peſtilentium*, per *colliquatiuum* intelligit *colliquationem humorum, ichorum, carnis & pinguedinis*, cuius etiam meminit *8. de comp per loc. 6. & 3. de cauſ. ſymp. 2. & 5. de loc. aff. 7.* B C

§. II. De Cauſſis.

HIc igitur humor & fluor habet pro proxima cauſſa *maleficam qualitatem ſeu proprietatem aut toti corpori, aut illi parti inimicã, vnde incipit*. Ideo poteſt hic flux᷒ vel a *toto corpore*, vel a *iecore*, vel *liene, ventriculo*, aut *cerebro*, vel ab *inteſtinis*, prout *malefica hæc proprietas* huic vel illi parti aduerſetur. Hæc vero proprietas interdum *a prauis ſuccis intra corpus* generatur, interdum *ex morſu venenato* inducitur, quandoq; *ex remediis deleteriis aſſumtis*, vel *ex peſtilenti aere inducitur.*

§. III. Signa. D

COgnoſcitur facile: atq; ex his potiſſimum. *Breui admodum vires omnes deiicit, cadit appetentia, excrementa, quæ effluunt, ſunt valde fœtida, acria & mordacia cum dolore & labore excreta, frigeſcunt extrema, liuet totum corpus. pulſus fiunt interdum tardi, languidi, inæquales, ſuperuenit timor ſine cauſſa, palpitatio, lipothymia, fiunt patientes ad motum, valde imbecilles, vigiles, & interdum delirantes.*

§. *IV. Prognoſtica.*

PErnicioſiſſimus eſt hic fluor, *plurimos necat 4. aut 7. die, aut ad ſummum 14.* Igitur, vt dixi ſumma opus eſt diligentia.

§. *V. Curatio abſceſſus.* E

IN curatione igitur duo ſunt *notanda*: 1. eo omnia, quæ ad fluxum ſpectant ab omni veneno ſeparatum. 2. venenum ipſum reſpiciendum. Quid agendum ſit pro curandis aliis fluoribus abſq; veneno, ſupra dictum eſt abunde. Sed ad expugnandam hanc luem veneficam, duobus ſolum eſt opus auxiliis. *Attrahentibus in cutem & Alterantibus*. Nil his eſt præſtantius: *Primo*, quia fit decens reuulſio ab intro ad extra. *Secunda*, quia attrahitur venenum in partem ignobilem, in cutem ſcil. Idcirco nullam aliam propoſuit curandorum venenorum rationem Gal. *lib. de art. conſt. 19. & 5. ſimpl. 8.* quam per attrahentia & alterantia. Sed dicet quis: *Si in fluxibus curandis adſunt ſcopi deſumti à materia, a cauſſis & affectionibus abſq; veneno: præterea vera habemus ex alia parte ſcopos a venena deſumtos cuinam primo incumbendum?* Opus eſt hac in re contemplari modum & motum fluoris. Nam ſi videatur fluor eſſe velocis motus, id quod docebit conſtitutio, & præterea ſit valde malignus, ſtatim pugnandum eſt contra venenum: Si fuerit chronicus & minus malignus, & det aliquas inducias, primo communibus ſcopis ſatisfaciendum. Demus igitur fluorem eſſe acutum, & mali moris, ſtatim veniendum ad attrahentia & alterantia. F

Attra-

A *Attrahentia*, vt docet Gal *loc. cit.* vel attrahunt a tota ſubſtantia, vel caliditate: *Proprietate* ſubſtantię attrahunt omnia venenata: Ita tamen corrigantur, vt ſint apta quidem ad attrahendum, non tamen ad corrumpendum corpus: Vnde dicit Gal. *5. ſimpl. 18.* hæc debere eſſe media inter venenum & corpus. Applicetur igitur hæc attrahentia proprietate ſubſtantiæ & caliditate. Inter quæ primum locum habent *Veſicantia*. Scio, ſtatim aliquem dicturum: *Fluxum poſſe eſſe colliquatiuum, acrem, calidum, quare non licere vti igneo remedio.* Sed cauſſa hujus colliquationis inquirenda, & caloris. Nam venenum ipſum præter occultam qualitatem, & proprietatem, habet etiam vim calefaciendi, colliquandi, putrefaciendi, vt ſi venenum non ſtatim educatur, fruſtra omnia adhibeantur. Igitur etiam in fluore calido & colliquatiuo modo ſit cũ veneno, licet vti *Veſicantibus, Sinapiſmis, balneis aq. calida,* cui incoquatur *malua, biſmalu. althea, camomelum, anethum, melilotus.* Rarefaciunt enim cutem, humectant corpus, & a profundis partibus ad extimas ducunt. Debilioribus, qui non ſuſtinent balneum, fiant *frictiones, inunctiones ex oleis calorificis, camomel. & aneth. addito nitro aut ſale.* Inungantur etiam extremæ partes, & Cor & Perinœum oleo alexipharmaco, vt eſt illud de *Scorpion. Matthiol. Cura vita, aut Mag. Ducis Hetruriæ*: Vel in huius defectu accipiatur *Theriaca* aut *Mithridatum*, & diſſoluantur cum portione aquæ vitæ, & illinatur locus in carpo, & ſupra clauiculas in regione cordis, & perinœo. Si robuſtus ſit æger, non diſplicet ſudorem aliquo modo excitare, aut veſicis aqua calida plenis, C cui incoquatur *pulegium, (ſcordium) calament. dictamnus, iuniperus. ſaluia & roſmarinus, camomelum, aneth. & melilat. aliaq; eiuſmodi vel calida vel relaxantia.* Hęc partim calore attrahunt, partim proprietate ſubſtantiæ.

Non diſplicent alia attrahentia: *Cucurbitulæ* ſcil. vel *ſcarificatæ* vel *non*, ſed in variis partibus affixę, brachiis, lumbis, natibus, coxis, & cruribus: non autem ſcapulis, ne in thoracem materia ducatur. Alterantia vero ſunt pariter vel occulta proprietate donata vel manifeſta.

Inter alterantium occultas proprietates quædam ſunt, quæ adhærent ſubiecto calido, aliæ vero frigido. Hac in parte opus erit iudicio Medici, vt materiam fluẽtem cauſſasq; & morbos contempletur. Nam ſi omnia ad calidum conſpirent, id quod in venenatis fluxibus maiori ex parte obſeruabitis, agendum alexipharmacis refrigerantibus, vt ſunt *cornu vnicorni, cerui, margarita præparata, bolus Armen. Terra Lemnia aut Sileſiaca*, quæ præ-
D beri poſſunt cum ſucco *limonum*, aut *citri*, aut *arancierum*, aut *granatorum*, aut *rhibes*: Sed notandum, quod in fluxu venenato magna debet eſſe quantitas remediorum, & ſæpius repetita. v. g. Detur ſummo mane ante cibum aut ʒij. *terr. Lemn.* aut *margar. præpar. aut cornu cerui.* Succi vero dentur ℥iiij. & vj. & quando ſitiunt ægri, ſimul cum ſuccis detur *aqua proportionata vel oxalid. vel oxilapath. vel ſonchi, vel aqua mea cordialis.* Et bis quouis die his vtendum. Nam periculum eſt in mora, ideoq; quamprimum fortibus & repetitis remediis agendum. Nil pręſtantius erit aqua mea cordiali.

CAP. XXVI. *DE ICTERITIA.*

POſtulat hic locus, vt de *Icteritia* loquamur. Cum enim fiat icterus magna ex parte ab obſtructionibus & duris tumoribus: duri autem tumores & obſtructiones relinquã-
E tur aliquando poſt inflammationem: rationi conſonum eſt poſt ſermonem de inflammationibus, quæ digeruntur, vel ſuppurantur, de ſcirrhis verba facere, quæ interdum inflammationi ſuccedunt. Occaſione autem *Icteritiæ* tractabimus etiam de *ſcirrho iecoris*. Vocatur hic affectus *Icteritia* vel *Icterus, Morbus regius* vel *Arquatus.*

Et nil aliud eſt, quam *prauus totius corporis color.* Per colorem triplicem intelligo, flauum nigrum & viridem, modo licet proprie ſumta Icteritia ſit mutatio coloris in flauũ, vt docet Gal. *2. de loc. aff. 9.* vt ideo *Auriginoſa affectio* etiam dicatur, nihilominus impropria Icteritia & nigrum, & viridem habet colorem. Nomine autem totius corporis intelligo vniuerſam cutem & oculorũ membranas, adnatã & corneã, vt ꝓpter vitioſum corneæ
F colorem patientes putent omnia externa obiecta eſſe illius coloris, quẽ obtinet cornea.

§. II. *Locus affectus.*

LOcus præcipue affectus ſunt *meatus veſicæ felleæ*: Dico *meatus* in plurali numero propter Fallopium, qui putauit vnicum eſſe veſicæ fellæ meatum, contra quam ſentiunt alii anatomici, & oſtenderit Andreas Laur. *1. controuerſ. contro. 35.* Qui omnes duplicem

ſtatuunt ductum. Vnum per quem bilis ingreditur veſicam felleam, alterũ per quem e- A
greditur, & ad duodenum tranſmittitur.

§. *III. Cauſſa.*

CAuſſa affectionis eſt triplex: aut nimia bilis quantitas, quæ tota in veſica fellea recipi non poteſt, aut eſt impedimentum viarum, quę recipiunt vel deponunt bilem ad inteſtina, aut eſt robur facultatis expultricis.

Augetur *Bilis* vltra modum vel *ex cauſſa interna*, vel *ex cauſſa externa*. Ex *interna* calore ingenti Hepatis ſiue cum febre, ſiue citra febrem: magna tamen ex parte eſt cum febre, & ea quidem valida.

Externa cauſſa ſunt *Medicamenta*, aut *morſus venenati*. *Medicamenta* quidem duplicem B
ob cauſſam bilem augent, vel quia cum ſint calida, iecur calefaciunt, vel quia cum habeãt vim expurgandi bilem, non poſſunt illam expurgare, in quo caſu, vt docet Gal. *3. ſimpl 16.* medicamentum tranſmutatur in bilem.

Morſus venenatus idipſum facit, quando venenum ſit calidum, vt morſus viperæ, quẽ facere Icteritiam docet Gal. *5. de loc. aff. 7.*

Impedimentum viarum vel fit ex obſtructione vel ex compreſſione, vel ſubſidentia, vel conniuentia, vel ex adſtrictione.

Et *obſtructio* fit a craſſis, lentis, & pituitoſis humoribus: quandoque a calculis, quos plerunq; inuentos eſſe in veſica fellea ictericorum, docuit multorum ictericorum ſectio & huius meminit Antonius Beniuen *de admirand. c. 3. Cæl. Rhodig. lib 4 c. 17. Cardanus 8. de* C
variet. 44. Interdum fit hæc obſtructio a vermibus, qui poſſunt ex inteſtinis in ipſum porum felleum ſe inſinuare.

Flatus etiam interdum diſtendens inteſtina meatum occludit. *Compreſſio* fit a tumoribus, ſiue ſint inflammationes, ſiue tumores duri. Et de inflammationibus ſatis dictũ eſt.

§. *IV. De ſcirrho iecoris.*

TVmores autem duri, qui *ſcirrhi* vocantur, aut ſunt *Exquiſiti* aut *Spurij*. *Exquiſiti* quidem ſine ſenſu, *ſpurij* vero cum aliquo ſenſu & dolore.

Fiunt omnes ex vna ex tribus cauſſis ſimplicibus, vel ex his complicatis. Simplices cauſſæ ſunt *exſiccatio, impletio, congelatio*: ſed congelatio in internis partibus locum non ha- D
bet. In iecore locum habent *Impletio & Exſiccatio*. *Impletio* ſola in ſcirrhis, qui fiunt vel ex humore pituitoſo, craſſo, viſcido, & lento, aut ex melancholico, vel ex his commiſtis. *Siccatio* ſola locum non habet, ſed miſta cum impletione.

Fiunt autem ſcirrhi ex ſiccitate & impletione poſt inflammationes, ſiue admota ſint medicamenta nimium digerentia calida ſicca, aut nimium adſtrictoria, quæ partes tenuiores exprimunt, relinquuntq; partes craſſas.

§. *V. De aliis icteri cauſſis.*

FIt *ſubſidentia* in potis felleis, cum atrophiam patiuntur, ſicut fit *conniuentia*, ſi præceſſerit vlcus. Partes enim vlceratæ, dum ſe ipſas tangunt, coaleſcere conſueuerunt. Deni-
que *Adſtrictio* fit vel ab aſſumtis vel admotis frigidis & ſtipticis, vt ſunt *meſpila, ſorba, ci-* E
tonia, granata, & alia id genus.

Fit etiam Icteritia ob *robur facultatis expultricis*, tranſmittentis bilem a profundis ad extimas partes.

§. *VI. De improprijs icteri ſpeciebus.*

EX his, quæ proprie dicta ſunt de flaua Icteritia, poteſt colligi Cauſſa, & Locus affectus nigri & viridis icteri.

Cauſſa. Fit enim niger ex melancholia: Viridis autem ex viridi humore, qui dupliciter generatur, vel ex miſtione bilis flauæ cum melancholia, vel ex aduſtione bilis flauæ.

Locus affectus in Ictero *nigro* aut eſt Lien, qui non recipit melancholiam, vel ad ven- F
triculum non tranſmittit, aut eſt iecoris calor exuſtus, vel obſtructio partis ſimę & meſenterii, per quas partes melancholia ad lienem non tranſmittitur.

§. *VII. Signa.*

Icteri-

A ICteritia eſt notiſſima. Nec minus facile eſt ſpecies diſtinguere *ex colore, flauo, nigro & viridi.*

Diſtinguendæ ſunt *Cauſſa* & *loci affecti.*

Si igitur fiat Icterus ex nimia iecoris *caliditate*, cognoſcitur, quia non modo cutis & vrina bile inficiuntur, ſed etiam inteſtina & Ventriculus bilioſo abundant ſucco, id quod in Obſtructione, Compreſſione & aliis cauſſis impedientibus non contingit: in quibus alui excrementa cinerea vel albicantia ſemper ſunt. Propterea *canina* vocantur, quod æmulentur ſtercus canis comedentis oſſa. Accedit, quod in Icteritia ex nimia iecoris caliditate, adeſt *febris maxima, inſignis inappetentia, nauſea, oris amaritudo, vomitus & bilioſa deiectio.*

B In impedimento facto propter *obſtructiones* aut nulla eſt febris, aut non vehemens. Nam humores obſtruentes ſunt magna ex parte craſſi & frigidi, qui non facile putreſcũt. Vnde dicebat Gal. *8. de comp. per loc 6.* materias obſtruentes iecur in calidis citius quidem, in frigidis ſerius putreſcere. Cognoſcitur etiam obſtructio, quia paulatim fit icterus, & ſenſim augetur, & non eſt inſignis grauitatis ſenſus, neq; dolor: Per quas conditiones partim diſtinguitur a flatu diſtendente, & a tumoribus comprimentibus. Nam Icterus ex flatu fit ſubito, & ſubito etiam recedit. Diſtinguitur autem *obſtructio a tumoribus*, quia tumor habet ſenſum grauitatis. De ſignis inflammationis nihil dico. Iam ſuperius de iis dictum.

C

§. *VIII. Signa ſcirrhi.*

SIgna ſcirrhi præter pondus ſunt hæc. Si fuerit in *gibba*, adeſt tuſſis ſicca, difficilis ſpiratio, difficilis decubitus in latus oppoſitum, iuguli contractio, & niſi hydrops acceſſerit (*accedit autem fere ſemper*) ad manum patet, tumor rotundus, circumſcriptus, durus, renitẽs, vel cum, vel ſine ſenſu, prout exquiſitus vel ſpurius fuerit. In parte *ſima* cognoſcitur ex fluxu chyloſo, de quo ſupra.

Materia ſcirrhi facile colligitur ex temperamento, habitu corporis, ætate, ſexu, vita ante acta, vel excrementis per aluum & per vrinas eductis. Sed maximum erit ſcirrhi augmentum *diuturnus Icterus* cum *Cachexia* & *Hydrope.*

D

§. *IX. Signa adſtrictionis & reliquarum cauſſarum.*

ADſtrictionem facile cognoſcetis, ſi patientes in Icteritiam incurrerint poſt vſum adſtringentium.

Subſidentia cognoſcitur ex *Atrophia, Coalitu vlceris præcedentis.* Deniq; cognoſcetur Icteritia ex *robore facultatis expultricis* facta, ſi habuerit conditiones expulſionis criticæ. Has conditiones expreſſiſſe videtur Hipp. *4 aph. 64.* vbi ait Icteritiam *in 7. vel 9. vel 11. vel 14* factam ſalutarem eſſe, niſi dextrum hypochondrium durum ſit. Vnde in *aph. 62.* ait *Icteritiam ante ſeptimam malam eſſe.* Hæc Hipp. ſententia ſic abſolute prolata veritatem

E non videtur habere, quod & ratione, & auctoritate confirmatur. Ratione quidem: Nã ſi in tertianis febribus aliquando bilis ipſa vtiliter tranſmittitur in tertio aut quinto die, cur etiam non poterit Icterus vtiliter fieri ante ſeptimum? Igitur Auerr. *4. collig. 43.* ex ꝓpria ſententia, & Auenzoar ait: *In ſuis regionibus Icteritiam ante ſeptimam eſſe ſalutarem*, quod videtur audire Nic. Flor. *ſerm. 5. tr. 6. c. 4.* Et Braſauol. *com. 62. 4. part. aph.* Imo idem Hipp. *4. acut. 81.* ait, Icteritiam ante ſeptimam cum rigore factam ſalutarem eſſe. Vt concilietur hæc contradictio nil melius facere poteſt, quam hæc additio rigoris, ſcilicet facta ab Hip. *loc. cit.* Nam vbi icteritia fit cum rigore, eſt argumentum bilis non admodum craſſæ, nec alteri humori commiſtæ ſed ſynceræ, tenuis, & velociter motæ. Dicebat enim Gal. *2 de ſymp. cauſ. 5. Rigorem fieri ex tali bile tenui & velociter mota.* Cum ergo talis fuerit, poteſt mor-

F bum ſoluere, quia poteſt eſſe concocta ante ſeptimum. Sed quoniam communiter bilis illa, quæ facit Icteritiam, ſolet eſſe craſſa, vt propter craſſitiem non poſſit extra cutim pelli, *vt docuit Galenus 5. de locis 7. in fine*, & quatenus craſſiuſcula non poteſt concoqui ante ſeptimum, ideo non eſt vtilis: ſed illa, quæ rigorem facit, tanquam tenuior, vtiliter tranſmittitur.

Digitized by Google

§. X. *Signa locorum affectorum.* A

LOci affecti in Icteritia ſic diſtinguuntur: Cum fuerit *niger ictericus*, ſi fiat vitio lienis,
icteritia eſt magis nigra, quam ſi fiat vitio iecoris tantum: Item lien eſt tumidus vel
obſtructus. Si fit icteritia *viridis*, diſtinguitur illa, quæ ex feruore iecoris fit, ab ea, quæ
ſequitur affectum & iecoris, & lienis. Quia ſi fit ex iecore tantum, aderunt ſigna feruo-
ris iecoris, & inflammationis. Quando autem fit ex vtroq; membro, poteſt eſſe Icteritia
ſine febre, & in illa priore affectus eſt acutus: In hac ſecunda chronicus. Prior Icteritia
eſt vſq; adeo lethalis, vt ad ſummum *14*. interficere poſſit: *Secunda* vero concomitatur in-
terdum toto vitæ tempore, vt etiam inſanabilis illa eſt quæ fit ex ſcirrho conſumato, quæ
ſequitur lapidem in folliculo bilis contentum, quę producitur ex coaleſcentia, ſeu carne B
adnata, & ex folliculi atrophia.

Quæ fit critico modo, ſalutaris eſt, etiam magnos morbos ſubleuat.

§. X I. *Quæſtionis explicatio.*

V*Trum autem ſalutaris ſit tantum poſt ſeptimum, an etiam ante ſeptimum ſuperius* dictum eſt.
Dictum enim interdum ante ſeptimum ſalutarem eſſe poſſe, dummodo ſyncera fu-
erit bilis, non autem pituitæ miſta, & cum virium robore. Hæc enim etiam ante ſepti-
mum interdum vomitu & deiectione critico modo expellitur: Igitur per modum criſis
auriginoſum affectum efficere valet.

§. XII. *Obiectio.* C

NEc vos perturbet Gal. auctoritas *1. in 3 epid. 5.* Vbi ait, *nullum abſceſſum, neq; etiam aurigi-
noſum, ante concoctionem ſalutarem eſſe.*

§. X III. *Solutio.*

VEra enim eſt hæc ſententia de iis omnibus affectibus, qui iudicantur per abſceſſus,
vel per excretionem exceſſui ſimilem. Abſceſſus enim iudicant morbos longos, &
ex frigidis humoribus factos. At icteritia non debet proprie nominari inter abſ-
ceſſus.

§. XIV. *Inſtantia.* D

SCio quidem, *poſſe aliquem cum Galeno dicere, ideo numerari inter abſceſſus, quia ſit ex bile craſſa
cum pituita miſta: ſi enim eſſet ſyncera bilis, excerneretur per cutis meatus, non autem retinere-
tur ſub cute.*

§. XV. *Reſponſio.*

HIs enim reſpondeo, *Bilem retineri ſub cute, vt faciat icteritiam 3. ob cauſſas*: Vel ex natura
craſſioris bilis ob pituitæ miſtionem: Vel ex denſitate cutis: Vel ex infirmitate facul-
tatis expultricis. Si igitur fiat icterus ex materiæ craſſitie, vera eſt Hipp. & Gal. ſententia,
ante ſeptimum malum eſſe, quia materia non poteſt concoqui ante ſeptimum. Sed ſi bi-
lis ſit ſyncera, retineatur tamen ob cutis denſitatem, vel quia facultas non poſſit illam in E
vaporem agere, tunc ſit icterus ante ſeptimum ſalutaris, quia materia poteſt eſſe conco-
cta, licet expultrix facultas, vel ob ſui imbecillitatem, vel ob vias impeditas, non poſſit il-
lam per cutis meatus educere.

Scribit Hipp. *5. aph. vlt. ictericos non eſſe flatulentos.*

§. X VI. *Alia quæſtio declaratur.*

QVi locus maximam variis intulit ambiguitatem: Ego propria experientia id teſta-
ri poſſum, me multos colica vexatos ex flatus abundantia vidiſſe factos *ictericos*, & re-
cedente icteritia iterum laboraſſe colica, ita vt icteritia ſanaret colicam, & hæc illam, id-
que vnica die. Obſeruaui enim in quibuſdam patientibus, in quibus dolores colici dura-
runt *10.* vel *12.* dies, icteritiam ſuperueniſſe. Poſt 3. aut 4. diem a colica, & per illum diem F
patientem fuiſſe leuatum, ſequenti die redeuntibus doloribus, ceſſabat auriginoſus co-
lor, & ſic viciſſim vidi factum in eodem ægro ter aut quater. Ex quo inueni cauſſam (*ni
fallor*) quare dixerit Hipp. *ictericos non eſſe flatuoſos*. Nam ſi ſuperueniente icteto ceſſabat
dolor

A dolor colicus ex flatu productus, igitur deſinebat flatus. Igitur vera Hipp. ſententia: *Ictericos non eſſe flatulentos.* Quæret aliquis, *quæ ſit cauſa, cur Icterici non ſint flatuoſi, aut cur Colica correpti euadant Icterici, & ſtatim liberentur?* Ad primum reſpondeo, *requiri ad flatus generationem duplicem cauſſam*: Materiam & Efficientem. Materia eſt pituita aut melancholia. Efficiens eſt calor modo moderatus, modo immodicus. Tunc enim immodicus calor flatum generat, cum multa ſuppetit pituitoſa materia. Hinc dicebat *Gal. 12. meth 8. in doloribus colicis remedia calida, ſi inueniant multam materiam, flatum & dolorem augere.* Bilis igitur ſi ad inteſtina mittatur, ſuo calore copioſum eleuat flatum, ſi retineatur in iecore, nullam. Hinc ſuperuenit Icterus, & deſinit dolor Colicus.

B Si quæratur: *Cur retinetur hæc bilis in iecore, vbi adeſt colica ex flatu?*

Reſpondeo: *Vbi dolor Colicus eſt vehemens, diſtenditur non tantum colon, ſed etiam duodenum: at in duodeno eſt meatus bilem ad inteſtina deferens; vbi diſtenditur inteſtinum, meatus occluditur: ſicut etiam diſtenta veſica vrinaria, occluditur veſicæ meatus: Quo occluſo ſuccedit icterus. Hac ſuccedente non fluit bilis, non generatur nouus flatus: prior digeritur, & ſic dolores leuantur. Interim duodenum inteſtinum ſubſides, quia non amplius diſtenditur: hinc denuo bilis tranſmittitur, & ſic ceſſat Icterus, & denuo ſuccedit colica.*

§. XVII. *Curatio Icteri ſymptomatici.*

C ICteritiæ curatio diſtinguenda eſt in duas partes: In prima de *Ictero ſymptomatico*: In ſecunda de *Critico* agendum eſt. In ſymptomatico tria ſunt agenda: *Primo* ſuperandi ſunt morbi ex quibus fit Icterus. *Secundo* expurgandi humores illorum morborum cauſſæ. *Tertio* educendus humor in cutem diffuſus icterum faciens.

Curationis *exordium* a cauſſis ſumendum, in qua parte *moneo*, ne quoſdam Recentiores audiatis, inter quos eſt Rondeler. qui in omni Icteritia reſpiciunt vnicum humorem bilioſum, licet loquantur de curatione affectus, & cauſſæ facientis icterum. Non placet hoc conſilium, quia ſi Icterus fiat ex nimia iecoris caliditate, laudo quidem, vt omnia medicamenta vnicam bilem reſpiciant: Idipſum agendum, ſi Icterus ſequatur inflammationem. Sed cum obſtructio, vel ſcirrhus non exquiſitus ſit in cauſſa icteritiæ, D ante omnia craſſus ille humor purgandus, qui obſtructionem, vel tumorem facit. Hanc eſſe Galeni ſententiam poteſtis colligere ex *libr. de purg. medic. facul.* & melius lib. de *natur. fac. c. 13.* vbi dicit, *medicamentum ad ictericos purgans bilem non debere exhiberi ante purgationem illorum humorum obſtructionem facientium, & propterea ante omnia vtendum eſſe obſtergentibus, incidentibus, attenuantibus, & via aperiantur.* Igitur in præſenti caſu, dum *materia* ſit *craſſa*, vtendum *vomitorijs*, nec iis leuibus quidem. Licet enim aſcendere ad florem *geniſtæ*, ad ſuccum *raph.* ad puluerem *radicis aſari*, cum *oxymelle*, & iure.

Clyſteres etiam ſint fortes, qui recipiant aut hieram vel *ſimplicem*, vel *diacoloquintidos*, *mel. roſat.* & decoctiones detergentes ex vtraq; *Ariſtolochia, Centaurio, ſemine cartami* atq; aliis, de quibus dicendum in tractatu de Colica.

E Medicamentum etiam ſit *phlegmagogum*, ſed vt ſupra dictum eſt, paulatim & ſenſim, donec obſtructiones ſuperentur. Et quod alias dixi, iterum dico, viciſſim ſunt præbenda *purgantia*, & *lenientia*.

Inter illa, quæ *violenter deobſtruunt*, omnes Scriptores laudant *aquam deſtillatam* ex *raphano*. Potens quidem eſt hæc aqua, ſed maximum vidi experimentum in ipſo ſucco, quem Ictericus quidam iam factus hydropicus accipiebat ad ℥iij. ſingulo mane, & ſanatus eſt ab Icteritia antiquiſſima & contumaciſſima; cui ſucco ſi admiſceatur ℥j. *oxymel. vel ſimpl. vel compoſiti, aut ſcyllit. erit fortius.* Laudatur ſecundo loco puluis *Erinacij terreſtris*, cuius meminit Gal. *11. ſimpl.* Datur ʒj. vel ij. *in aq. ſtillat.* aut *cuſcutæ*, aut *cardui benedicti*, aut *mentaſtri*, aut *chelidoniæ*, quam aliqui ceteris præſtantiorem putant. Hollerius ait, *ſe maximum vidiſſe experimentum in puluere lumbricor. terreſt.* cuius ſupra memini. Datur etiam ʒj.
F vel ʒij. Fortiſſimæ etiam ſunt pilulæ de *bdellio vel oppoponace*. Intelligo ſimplices, v. g.

℞ *oppopon. aut bdell.* ℈ij. *& dentur in pil. cum aq. ſtillat. dicta. vel raph. vel chelidon.*

Si velis componere has pilulas, erunt fortiores.

℞ *myrrh. Oppop. Bdel. an.* ʒj.
Limatur. chalyb. præp. cum acet. ʒj. ſ.

ſpic. Cal. arom. A
Radic. Ireos an. ℨij.
Puluerizentur & cum ſucc. *raph. f. maſſa pil.*
Doſis ℈j. *vel* ʒj.

Verſabar in curanda Icteritia ex Obſtructione, & hactenus dictum de auxiliis pharmaceuticis tam purgantibus, quam aperientibus internis. Nunc pauca quædam ſuperſunt de externis: plura autem de phlebotomia.

Quod autem ad *Externa remedia* ſpectat, ea conueniunt, quorum facta eſt mentio de fluxu hepatico, ſiue ſint fomenta, ſeu emplaſtra, ſeu olea, ſeu cerata.

§. *VIII. De ſanguinis miſsione in Ictero ex obſtructione.* B

QVod pertinet ad ſanguinis miſſionem, licet videam hoc tempore in omni Ictero venæ ſectionem probari, hoc tamen præceptum nunquam inuenio a Galeno relictum fuiſſe. Liber enim de Ictero Gal. inſcriptus, in quo venæ ſectio probatur, ſpurius eſt, nec alibi *(quod ſciam)* pro curando icteto phlebotomiæ meminit, ſed purgationis tantum, vt patet primo *de natur. facult. c. 13. & lib. de purg. medic. facult.* Accedit, quod cum idem Gal. 4. *de tuend. valet. 4.* generalia dederit præcepta, in cacochymia ſanguinem non eſſe mittendum. Icterus ſane inſignem videtur præ ſe ferre cacochymiam. Adde, quod ſi Icterus fiat vel ex obſtructione craſſorum, lentorum, ac viſcidorum humorum, vel a ſcirrho comprimente, vel a coaleſcentia, conniuentia, aut lapide in veſica fellea contento, nunquam phlebotomia curabitur. C

Scio obſtructiones, quæ ex ſanguinis copia fiunt, phlebotomia ſuperari: Sed obſtructio craſſorum humorum nunquam ſecta vena curari poteſt. Ad hanc reſpiciens Gal. *2. meth 14.* dicit, Venæ ſectionem nec putredinem, nec obſtructionem ſanare. Cum igitur ita res ſit, non ſunt vulgares medici imitandi, vt quibuſcunq; ictericis ſtatim phlebotomia adminiſtretur: ſed diligenter morbus, & cauſſa contemplanda. *Cauſſa* quidem: Nam ſi multus & craſſus ſanguis abundet, qui vel obſtructionem augere, poteſt, vel calidam iecoris intemperiem aut inflammationem facere, vel augere, ſtatim aperietur vena ſemel bisue. Si vires non ſuſtineant ſectionem venæ maioris, aperiatur ſaluatella, vel hæmorrhoides. Quod vero ad *affectum* ſpectat, ſi ſit calida iecoris intemperies inflammationis initium, hanc etiam ob cauſſam ſtatim aperiatur vena. D

At ſi non adſit plenitudo nec legitima, nec ſpuria, & morbus ipſe ſit vel Obſtructio ex craſſis humoribus vel a ſcirrho *compreſſio*, vel *Coalitus*, aut *Conniuentia*, aut *lapis*, abſtinendum a venæ ſectione.

Non improbo hac in parte quorundam conſilium qui in obſtructione craſſorum humorum laudant phlebotomiam, vbi iam lenti, & craſſi humores attenuati, & deterſi fuerint. Igitur potius in morbi progreſſu, quam in principio.

Quod ſi Icterus factus ſit ex *remedijs*, aut *alimentis adſtrictorijs*, & purgatio & phlebotomia erit ſuperflua. Aperientia ſunt ſuſpecta. Tota curatio, vno verbo, conſiſtit in pinguibus & dulcibus.

§. *IX. Dubium.* E

VIdetur hæc curandi ratio valde contraria eſſe ipſi icteritiæ, quæ maxima ex parte attenuantibus, & incidentibus indiget. Pinguia vero & dulcia potius incraſſant & obſtruunt.

§. *X. Solutio.*

EStamen hoc Galeni conſilium *1. de tuen. ſan. 14.* Et rationi conſonum eſt. Nam quæ adſtricta ſunt a frigidis, ſiccis, & ſtipticis, dilatantur calidis humidis, atq; emplaſticis, qualia ſunt dulcia & pinguia. Igitur in hoc caſu nihil aliud agendum, quam præbere ſummo mane aut ius pingue, aut cum butyro, in quo malua & althæa coquantur, addita modica ſpica pro conſeruando iecoris calore, & portione ſacchari. F

Ad proportionem *Cibi* omnes reſpondeant.

Quod ſi facta ſit Icteritia ex *Conniuentia*, ob ſiccitatem caliditati coniunctam, eodē Gal. *loc. cit.* vtendum frigidis & humidis, qualia propoſita ſunt pro intemperie calida ſicca iecoris *ſerum caprin. cum emulſ. ſem. frigidorum, lac aſininum &c.*

Quod

A Quod ſi adſit ſuſpicio *Coaleſcentia* ex carne adnata, inſanabilis putatur affectus: ſi tamen recens fuerit, interdũ ſuperatur frequẽti vſu ſucci *limonũ*, addito puluere *cornu cerui*.

Si fuerit Lapis in veſica fellea, eſt etiam inſanabilis: In lapide tamen nil oberit, expetiri aliquas ex illis aquis, aut ſuccis, vel aliis medicamentis, quæ putantur lapidem frangere poſſe. Si enim frangunt lapidem renum, etiam veſicæ felleæ calculum infringent.

Quod ſi *calida iecoris intemperies* fuerit Icteritiæ cauſſa, hæc erit alteranda, *vt ſupra dictum eſt*, ſiue cum, ſiue citra inflammationem. Hoc tantum *moneo*, non eſſe accipiendum illorum conſilium, qui exterioribus remediis actu frigidis & adſtrictoriis vtuntur ſupra iecur. Nam impediunt tranſitum bilis a iecore ad totum corpus, ſicq; eryſipelaceum affectum pro intemperie excitabunt.

B Quod ſi bilis augeatur propter *qualitatem venenatam*, ſiue morſu inflictum ſit venenum, ſiue intrinſecus aſſumtum, curandi ratio in alexipharmacis poſita eſt: Ita tamen, vt ſi aſſumtum fuerit venenum, vomitu ſtatim deiiciatur multo oleo exhibito, vel communi, vel *amygd. dulc. ad* ℥viij. *vel* x. Deinde ſtatim præbeatis *theriacam*, & alias antidotos. Nam & Gal. *5. de loc. aff. 7.* ſeruum Imperatoris curauit ictericum propter viperæ morſum exhibita Theriaca. Conſulo autem, vt temperetur medicamentum conſerua *roſarum*, vel *violarum*, aut ſuperbibatur *ſerum caprinum*, vel *aqua ſtillatitia frigida*. Quidam laudant admiſtionem ſuccorum adſtringentium cum *Theriaca*, aut *ſuccum granat. vel berberis*, vel *rhibes*. Sed hæc adſtrictoria non laudantur. Prohibent enim, quo minus alexipharmacum in totum corpus diſtribuatur.

C Superatis igitur iecoris morbis, tunc accedendum ad vitiatum *cutis colorem* ſuperãdum, quod fit medicamento aut *cholagogo*, aut *externis remedijs* ſenſibiliter & inſenſibiliter vacuantibus. Quod ſpectat ad remedium *purgans*, modo vires conſtent, poteſt eligi *validum*. Sic enim dicebat Gal. *lib. de purg. med. facult. & 1. de nat. fac. 13.* Superatis morbis Iecoris, vnico remedio Icteritiam ſanari poſſe. Igitur aut detis hoc medicamentum:

℞ *elect. de ſucc. roſ.* ʒiij.
Diacathol. ℥j.
M. f. boli.

Aut ſi potionem malit:

D ℞ *rhabarb. elect.* ʒj. ß.
Infundantur in ſer. capr. aut aq. cuſcut. Facta expreſſione, adde
ſyr. roſ. ſol. ℥iij.
Elect. de ſuc. roſ. ʒj. ſ. M.

Exteriora auxilia, quæ ſenſibiliter vacuant, ſunt aut *Cucurbitula*, aut *Cornicula ſcarificata*, aut *ſudatoria*, ſiue humida, ſiue ſicca. Laudo tamen humida, maxime balnea *deterſoria*. Immergatur corpus in balneum alteratum *lupinis, hordeo, furfuribus, lapatho, eruo, amyg. amaris, malua, chamomelo, anetho*, & ex his confricetur cutis. Laxant enim poros, detergunt, & cutim mundificant.

Idem faciunt *inſenſibiliter* frictiones aſperæ, inunctiones ex oleo *chamomel. anethino*,
E *admiſto ſalis modico*. Et pro capite & oculis conueniunt *maſticina. ſectio venæ ſub lingua, & faciei lotiones ex aqua & aceto*, in quibus prædicta iam ebullierint.

Put ant aliqui, ſuperari icterum ſola inſpectione Regiæ (auis eſt *charadria* dicta.) Alii etiam referunt ſe vidiſſe vnica die ſanatam *icteritiam* appoſito iecori eo piſce viuo, quem omnes fere nationes *Tinctam* vocant.

CAP. XXVII. *DE CACHEXIA ET Hydrope.*

INter Icteritiam & Hydropem medius eſt quidam affectus, quem Græci *Cachexian* vocant, Latini *malum corporis habitum*, cuius cauſſas & curationem iam non propono, quia
F coincidunt cum Hydropis curatione & cauſſis. Nil enim aliud eſt *Cachexia*, quam *Hydropis initium*. Et propterea, quatenus eſt initium Hydropis, eſt *tumor quandoq; totius corporis, ſed minor, quam in Anaſarca*. Interdum eſt tumor pedum, & faciei tantum, vt in Aſcite, & Tympanitide inchoantibus. Habet tamen Cachexia præter tumorem etiam vitiatum cutis colorẽ diuerſum ꝑ diuerſitate Icteritiæ. Datur n. cum colore albo, cuius meminit Gal. 1. *de alim. fac.* 8. Datur ẽt Cachexia cũ colore flauo, viridi, liuido, & nigro, vt documus

in *cap. de Ictero*. Sed præter colorem & tumorem habet Cachexia alios quoq; affectus cu- A taneos, & externos, vt *impetiginẽ, antiquã ſcabiẽ, vlcera phagedenica, præcipue in crurib. autcru-ſtoſa, venas varicoſas, gingiuas corruptas maleq; olentes, & corruptum ſanguinem, & ichorem eru-ctantes*, vt ideo cachexia cum liuido ac nigro colore, & prædictis affectibus omnino illum imitetur affectum, quem Balduin. Ronſeius, & Ioan. Gell. & Salomon Albertus deſcripſerunt ſub nomine Scorbuti, quem referunt ad magnos Hippocratis Lienes, de quibus meminit *2. de morbis*.

§. II. Cauſſæ.

CAuſſæ, vt dixi, cuiuſcunq; cachexiæ ſunt communes Icteritiæ & Hydropi. Igitur B cum de Icteritia ſatis dictum ſit, ad Hydropem deſcendamus.

§. III. De Hydrope aſcite exquiſito.

HYdrops aut Proprie aut Improprie ſumitur. Proprie eſt tumor ventris inferioris ex humore ſeroſo genitus ob iecoris refrigerationem. Dixi hanc eſſe propriam hydropem, cum hydrops ab aqua denominationem ſumat. Igitur ille tantum erit hydrops proprius, in quo colligitur aqua; ad tympanitidis differentiam, in qua colligitur flatus, & anaſarcæ, in qua totum corpus intumeſcit ex pituita. Colligitur id ex Gal. *lib. de atr. bil. c. vlt. & 4. aph. 11.* qui tympanitidem ait, ob tumoris ſimilitudinem, quam eum Aſcite habet, vocari *hydropem*, cum tamen proprius hydrops ſit aquæ collectio. Ceterum dicta de- C finitio non modo explicat præcipuum hydropem, ſed etiam præcipuũ, qui has tres præcipuas conditiones continet. Prima vt materia tumorem faciens ſit ſimplex aqua. 2. vt locus, in quo continetur, ſit inane ſpatium illud inter inteſtina, & peritonæum. 3. vt hæc aqua generetur in Iecore vel primario vel ſecundario refrigerato. Si igitur detur Hydrops aliam materiam continens, vel ſit in alio loco, vel ſine refrigeratione Iecoris fiat, erit improprius & ſpurius. Refrigeratio autem iecoris cum vel primario, vel ſecundario fiat, ſi fiat primario, 4. modis contingit, 1. vel a frigore poſitiuo, ſiue ſit aquæ potus, aut niuis, vſus olerum & fructuum frigidorum, frequens vſus opiatorum remediorum, ſiue frigiditas extrinſecus acceſſerit ex *aqua, aere*, aut *niue*, aut *fomento frigido iecori adhibito*. 2. vel ex ſuffocatione: hanc hydropis ſpeciem ſignificauit Hipp. quando *6. aph. 12.* ſcripſit *Diu- D turnas curanti hæmorrhoidas, niſi vna quapiam ſeruetur periculum aquæ intercutem vel tabes impendet*. Meminit Gal. partim in *eodem com.* partim *2. de nat. fac. 8.* vbi docet, *ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus ac menſibus ſuffocato calore hydropem ſubſequi*. 3. vel refrigerato calore propter alterius caloris præſentiam natiuam humiditatem abſumentis, ſicut inflammatione Iecoris, in ardentiſſimis & malignis febribus contingit. Huius meminit Hipp. *2. prog. 11. & 5.* & Gal. *in commento*. Ibi enim fit ſermo hydropicorum ex morbo acuto, & iecoris inflammatione. 4. vel fit ex refrigeratione, quando poſt immodicas (multas) vacuationes vel ſanguinis, vel alterius generis Gal. *2. de nat. fac. 8.* Hipp. *4. in 6. Epid. 11.* dum ait, *poſt ſanguinis excretiones aquam ſub cutem ſuccedere*. Fiunt hæc omnia refrigerato iecore primario. E

Secundario vero refrigeratur, cum aut pulmones refrigerari ſunt, & hydropem patiuntur. Datur enim hydrops pulmonis, *vt dictum eſt*. Inducitur etiam frigiditas refrigerato ventriculo, inteſtinis, meſenterio, & liene. Vnde lien refrigeratus & ſcirrhoſus, etiamſi propria ratione citra iecoris vitium non faciat hydropem, vt *docet Gal. 4. de præſag. ex pulſ. c. 9.* Tamen communicata Iecori affectione ſuccedit hydrops ipſi lienis ſcirrho, vt *Gal. ait 6. de loc. aff. 1.* Vide Gal. *3. de cauſſ. ſympt. 2. & 5. de loc. af. 7. & 4. acut. com. 111.* Et ſi quis ambigit de illa hydropis ſpecie, quæ fit ex morbis acutis, legat Auicen. *13. 3. trac. 4. c. 13.* Auer. *3. collig. c. 21.* & Sardan. *com ad 2. progn ſup. 1. 2. & 3. tex.* Al. *Trall. lib. 9. c. 3.* Nicol. Flor. *Sermon. 5. tr. 5. c. 25.*

Si quis quærat modum, quo colligitur hæc aqua, breuiter dico: *In hydrope legitimo col- F ligitur per tranſſudationem*. Quãdo enim ſeroſa humiditas copioſa in iecore genita peruenit ad gibbam iecoris, antequam ingrediatur emulgentem, vaporis modo tranſſudat extra iecoris membranam, ſicq; in abdomen ſecedit.

§. IV. De Hydrope aſcite ſpurio.

A SPurius hydrops tripliciter dicitur: Ratione *Materiæ*, *Loci*, *& Cauſſæ*. Ratione *materiæ*,
quia interdum ſimul cum aqua adeſt etiam flatus, & hoc fit plerunq; *Secundo*, quia in-
terdum in ea parte continetur pus propter magnum aliquem abſceſſum. Interdum fit
ex ſanguine, & eſt caſus rarior. Hoc fit diſrupto aliquo magno vaſe, in parte gibba ieco-
ris, *vt docet Columbus lib. 15.* confirmat Veſal. *lib 5. c 9.* Deniq; fit hydrops ſpurius ex humo-
rum colliquatione, cum ſcilicet per febres ardentes colliquantur, & ſeroſitates & humo-
res, qui in venis ſunt, in abdominis capacitatem ſuccedunt. Hæc colliquatio inter-
dum facit fluxum alui, de quo dixi, interdum copioſos vrinæ fluores: Interdum tendit in
hanc capacitatem, & fit Hydrops miſtus ex ſeroſo humore, ex pinguedine, & aliis colli-
quatis humoribus. Huius hydropis meminit Gal. *3. de Cauſ. ſymp. c. 2. in fin.*

B Spurium hydropem ratione loci factum dupliciter intelligo. Aut enim ſpurius eſt,
quia fiat aquæ congregatio in aliis locis, quam in abdominis capacitate, vt in capite, vbi
fit hydrocephalus, aut in pulmonibus, vel vtero, vel ſcroto: Interdum in aliis determina-
tis locis. Vnde Mont. *conſ. 263.* viderit hydropem in brachio, & gutture. Alter hydrops
ſpurius ratione loci eſt is, in quo materia aquoſa continetur in abdominis capacitate, ſed
veſicis quibuſdam includitur, quas Græci hydatidas vocant. Harum meminit Gal. *comm.
55. 7. aph.* Eiuſdem meminit Aretæus *2. de cauſ. & ſignis diuturniorum*, Fernel. *6. pathol. 8.* Cor-
dæus *com. 5. ad 1.* H pp. de *morb. mul.* Atq; ſectione corporum, & propria inſpectione hoc
obſeruauit Veſal. *lib 5. c. 9.* in muliere Auguſtana. Tertio datur hydrops ſpurius, quia aqua
colligitur abſq; refrigeratione iecoris.

C Cauſſæ autem ſunt quatuor: Primo quia immodice augetur ſerum in corpore, vel
ex nimio potu, vel ex vſu olerum & fructuum frigidorum. Secundo, quia ſeroſa humidi-
tas non poteſt tranſmitti ad renes: Non tranſmittitur autem, vel quia pars iecoris gibba
ſit impedita, aut a ſcirrhoſo tumore, aut inſigni obſtructione, vel aliquo lapide circa ini-
tium venarum emulgentium concreſcente. Aliquando autem non tranſmittitur, quia
iecoris membrana vel diſrupta eſt, vel rimis ſcatet, per quas ichor facile in capacitatem
abdominis tranſit: Fit ruptura ex vlcere: Rimæ vero ex ingenti ſiccitate: Interdum &
vena diſrupta non bene coaleſcens præbet hunc ichori aditum. Quas cauſſas nouit Fer-
nel. *loc. cit.* qui in hoc tantum eſt damnandus, quod putauit vel omnem hydropem, vel
D ſaltem plures hoc modo fieri diſrupta ſcilicet membrana, aut rimoſa exſiſtente, vel va-
ſculo imbecilli, cum tamen rariores ſint hæ cauſſæ, & omnium frequentiſſime colligan-
tur aquæ per transſudationem.

Itaq; neq; illos audio, qui dicunt, transfundi aquam ruptis vaſis vmbilicalibus. Nã,
vt optime docet Andreas Laurent. *lib. 1. c. 8.* experientia comprobatum eſt, ſectis aut ru-
ptis vaſis vmbilicalibus, quæ & iecur & veſicam ſuſpendunt, concidere has partes, & mor-
tem ſtatim ſubſequi. Tertio colligitur etiam aqua ſine refrigeratione renibus ſerum nõ
recipientibus, vel quia non attrahunt, vel quia obſtructi aut ſcirrhoſi, aut calculo affecti
ſint. Interdum poteſt etiam fieri hydrops non tranſmiſſo ſero ad venas, & ambitum
corporis. Hactenus de omni differentia & ſpecie hydropis aſcitis.

E
§. *V. De Tympanitide.*

TYmpanites autem eſt etiam tumor ventris inferioris ex flatu, ſi de legitimo hydrope
ſit ſermo. Nam ſpurius tympanites ſimul cum flatu aquam habet admiſtam. Hic fla-
tus in exquiſito hydrope continetur in abdomine, & generatur ex caloris imbecillitate
iecoris & ventriculi. Tympanites ſpurius datur, in quo omnino inteſtina flatu extendũ-
tur, nil humoris continentia propter vermium copiam, qui ſurripiunt alimentum. Hunc
hydropem obſeruaui in nobili Patauino decem annorum, qui ſtatim mortuus eſt cum
tumore ventris tympanitidem æmulante. Et ſecto corpore omnia inteſtina flatu erant
plena citra vlla excrementa: In ventriculo autem 33. vermes conſpecti ſunt, & multi
F ſeſquipedales.

§. *VI. Signa aſcitis exquiſiti.*

HYdrops *Aſcites* facile cognoſcitur ex ventris tumore cum fluctuatione, inſigni graui-
tate, cum crurum & pedum œdematoſo tumore.

Si fiat ex cauſſis refrigerantib⁹, aut nulla, aut modica eſt ſitis: adeſt *cibi appetentia*, carẽt
febre, vrinæ crudæ ſunt, ꝓpenſiq; ſunt ad ſomnũ. Si refrigeratio fit ex ſuffocatione, retẽti

ſunt mēſes, aut hęmorrhoides, & alię id genus excretiones; & ſicut ex refrigeratione po- A
ſitiua ſenſim fit hydrops, ſic ſuffocatione ſubito fit, vt ex inflamatione; ſed in inflamatione adeſt febris acuta, & alia a nobis propoſita ſigna, cum ageremus de iecoris inflamatione. Quæ ēt proponuntur a Gal. tanq̃ Hipp. interprete *2. progn. 2. c 3.* Vbi n. ꝓponit Hippocrates ſigna hydropis ex inflāmatione meſenterii & inteſtini, q̃ ſunt ꝓpria inflāmationis partis ſimæ iecoris. In textu a. tria ꝓponunt̃ ſigna inflāmationis partis gibbæ iecoris.

Quod ſi fiat ex *inanitione*, præceſſerunt cauſſę inanientes immodici ſanguinis fluores, diuturni alui fluxus, vomitus &c. Corpus extenuatur, & fere tabidum redditur. B

§. *VII. Signa aſcitis ſpurii.*

QVod ſi hydrops ſit ſpurius, & primo ratione materiæ, quia miſta ſit aqua cũ flatu, minor eſt grauitas, & venter pcuſſus fluctuat cũ ſonitu, crura intumeſcũt tumore molliore, quia preſſus cedit, ac cito reuertitur. Si *materia* ſit purulenta, præceſſerunt ſigna inflāmationis, quæ tranſierit in abſceſſum. Si fuerit *ſanguinea*, nullũ habeo euidentius ſignũ, quã q ꝓpoſui in enarratione hiſtoriæ p̄cedenti lectione, q ſcilicet momēto tēporis corpus plenum ſanguine, & ſine vllo vētris tumore, in hydropē incidat exinanitis venis, corpote tabefacto. Si fiat ex *colliquatione* materię cõgregatio, p̄ceſſit febris maligna ſine fluxu colliquatiuo, & ſine vrinis craſſis & copioſis, factuſq; eſt hic quoq; hydrops momento tē- C
poris, Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2.* Cognoſcetis aũt cõtineri materiam in capacitate abdominis, ſed veſicis incluſam ad differentiã illius, quæ nõ habet veſicas, duobus ſignis: Vbi adſunt veſicæ, tumores ſunt inæquales. Etenim veſicæ ſunt multæ, neq; omnes eiuſdē magnitudinis. 2. Vbi adſint veſicæ, ſi hydropici ſtent, inferior abdominis pars prope pubē nõ admodum intumeſcit, imo magis intumeſcit ſuperior. Si aqua ſit extra veſicas, tumor eſt æqualis, & ſi ſtent patientes, pondus augetur in infernis abdominis partibus.

Spurius Hydrops ratione *cauſſarũ* ſic cognoſcit̃: Si factus ſit ex nimio potu, vel vſu fructuũ & oleiũ, facile ex relatione hoc poterit cõparari. Si retineatur ſerũ ex ſcirrho, aut obſtructione iecoris ante hydropē, aderunt ſigna obſtructionis & ſcirrhi, de quo *ſuo loco*: Et in ipſo hydrope adeſt tuſſis ſicca, & difficilis ſpiratio cõprimente tumore ſepiũ tranſuerſum & pulmones. Si rupta ſit iecoris mēbrana, p̄ceſſit abſceſſus vel vlcus. Si adſint rimæ, p̄ceſſerunt cauſſæ exſiccãtes ipſum iecur, inflamationes, eryſipelata, febres ardentes. Pariter ſi aliquod vas ſit ruptũ, vel imbecillũ, p̄ceſſit vel vomit⁹, vel deiectio cruēta: Si renes ſint in D
cauſſa, cognoſcetur q a vel ſuppreſſa vel magna ex parte impedita eſt mictio, veſica tamē tumida non exſiſtente. Quod ſi vitio totius corporis id fiat, vel denſatum vel adſtrictum eſt vniuerſum corpus a cauſſa frigida, vel medicamento adſtrictorio.

§. *VIII. Signa Tympanitidis.*

TYmpanites facile cognoſcitur, quia pcuſſus venter reſonat in modũ tympani, pedes intumeſcũt, ſed flatuoſo tumore, qui preſſus cedit, ſed foueã nõ relinq̃t. Sunt p̄terea hi melius colorati, nõ febricitãt, palpitationes patiũtur, rugituſq; & extenſiones validas.

§. *IX. Prognoſtica ſingulorum.*

EST omnis Hydrops periculoſus, ſed tympanites in hoc tantum creditur periculoſior E
Aſcite, quia nõ curatur ſectione: In reliquis aſcites multo periculoſior eſt. Imo vero qui fit ex ſcirrho confirmato, ex membrana iecoris diſrupta, aut lapide impediente trãſitum ſeri ad renes, eſt prorſus inſanabilis. Periculoſus eſt hydrops, cui ſuperuenit tuſſis, *vt docuit 6. aph 35. & 7. aph 49.* quia cõmunicatur aqua pulmonibus, aut quia ꝑ auctũ iecoris tumorem pulmones cõprimuntur. Fluxus tñ alui hydropicis ſupueniens ſalutem afferre cõſueuit, ſi credimus Hipp. *6. aph. 14.* Dico, ſi Hipp. credimus, quia non omnis fluxus hydropicis ſuperueniens eſt vtilis, ſed aqueus tantum. Nam ſi fiat fluxus vel bilioſus, vel chyloſus, argumentum eſt obſtructionis, & imbecillitatis iecoris.

§. *X. Curatio aſcitis legitimi.* F

VErſabor in pręſentia in curando Aſcite legitimo, qui ſcil. ex aqueo humore ꝓducatur. Nã de purulento hactenus dictũ eſt occaſione curationis abſceſſuũ. De ſanguineo nihil eſt dicendum tanq̃ deplorato affectu. *Legitimus* itaq; *aſcites* duo requirit auxiliorum genera: quædam aqueum humorem educunt: alia morbos ſanant. Dicendum primo de *euacuantibus aquam*: Hæc ſunt Chirurgica, vel Pharmaceutica.

Et

A Et *Chirurgica* quidem ſunt aut *Scarificatio*, aut *veſicatorium*, aut *ſetaceum*, aut *cauteriū* aut *paracenteſis*.

Scarificatio quidem ex ſententia Aſclepiadis proponitur tantum circa ſuras prope malleolos: iubet tamen vt profundæ ſint, ſicut & venæ ſectio, vt commode vniuerſa aqua ſenſim euacuari poſſit. Quod ſi propter nimiam profunditatem nimis copioſe aqua educatur, tunc vulnuſcula linimento aliquo obturanda, & bis in die aperienda. Ceterū Leonides, *referente Aetio*, concors cum Hipp. probat ſcarificationes non modo circa ſuras, ſed etiam circa femora, & ſcrotum, & brachia. Alex. Ben. *lib. 15. de curand. morbis*, cui
B alii quoq; adhærent, laudat has ſcarificationes ſupra ventrem ſub vmbilico in eodem loco, in quo fit (paracenteſis) parenceteſis. Multiplici experimento comprobatum eſt, ſcarificationes iſtas mirifice hydropicos iuuare, aquam ſine virium diſpēdio educi. Sed ſicuti ſcarificationes abdominis ac ſcroti abſq; periculo adminiſtrari poſſunt: Ita ſcarificationes femorum, ac ſcarificationes crurum in maximo œdematoſo tumore in ſumma caloris innati refrigeratione periculoſæ ſunt, & in gangrænam facile deſinunt. Itaq; conſulo, vt cum calor ſit valde languidus, ab his abſtineatis.

Eadem eſt ratio *Veſicantium* & *Cauteriorum*. Vbi enim tumor œdematoſus non ſit magnus & calor innatus validus, valde proſunt & veſicantia & cauteria cruribus & coxis adhibita, ſed in infirmitate caloris hæc quoq; tranſeunt in gangrænam.

C Quod pertinet ad ſetaceum, infigito ei *ſetacium* in ſcroto, quando aqua fuerit repletum. Sic enim paulatim tota aqua educitur.

Idem dico de *paracenteſi*, quæ poteſt fieri in tribus locis: In *ſcroto*, quando fuerit tumidum. In *Vmbilico*, quando promineat: Prominet autē aliquando, vt non modo ſecari in extremitate, ſed etiam facilime ligari poſſit: ita, vt expeditiſſima ſit hæc ſectio, & via ducendi aquam in hydropicis, quando adſit Vmbilici dilatatio. *Tertius locus* eſt ſub vmbilico per quatuor digitos circa regionem muſculorum rectorum.

Diſputarunt antiqui, vt poteſtis legere apud Cælium Aurelian. 3. paſſ. tardar. c. 8. *Vtrum deberet fieri hæc ſectio?* Rationes hinc inde multæ ſunt, ſed pro parte negatiua, cui adhærebat Eraſiſtr. & Teſſalus, infirmæ admodum ſunt, facile ſolui poſſunt. Soluuntur autem, ſi in ſectione illæ ſeruentur conditiones, quas affabre deſcripſit Ambroſ. Paræus *lib. 7. ſui mag. operis. cap. 12*.

D *Prima eſt:* vt non ſecentur deplorati, acute febricitantes, valde imbecilles, ſcirrho iecoris exquiſite tentati. Hi non ſunt ſecandi.

Præterea, dū fit ſectio, debet fieri ex oppoſito partis magis affectæ: Si *iecur* ſit magis affectū, fiat ſectio in parte ſiniſtra: Si *lien* primo affectus fuerit, æque magis ſecet pars dextra.

Aquam neq; totam ſimul, neq; maxima copia euacuabimus. Nam vt dicebat Hipp. *6. aph. 27. Qui vruntur, aut aquam intercutem &c.* Cuius rei experimenta habentur apud Braſauol. *in comm. huius loci*, apud Arnaldum Villanouam. *3. Breuiar. c. 30*.

Cetera attinentia ad hunc modum incidendi legatis apud Paræum.

Educitur autem aqua *pharmaceuticis* auxiliis ſenſibiliter, & inſenſibiliter. *Senſibiliter* aliquando per vomitum, frequentius per aluum, nonnunquam per vrinas.

E De *vomitu* exſtant aliquot exempla, præſertim ap. Foreſt. *lib. 19. obſer. 29* cuiuſdam hydropici, qui mari iret faciens, ſuperueniente vomitu, ſanatus eſt. Aetius quoq; pro curando hydrope vomitoria ꝓpoſuit. Mihi ꝑfecto ſunt aliquo modo ſuſpecta validiora vomitoria. Primo, quia ſi vomitus ex voto non ſuccedat, poſſet diſrumpi peritonęum: Poſſet quoq; impetus aquæ ſupiores partes petentis ſuffocationē inferre. Nā in hydropicis, vbi eſt ingens aquæ copia, pulmones & ſeptū tranſuerſum vſq; adeo anguſtantur, & ad ſuperiora ita comprimuntur, vt nullus amplius videatur thoracis locus.

Itaq; melius eſt, vt euacuetur aqua per aluum.

Euacuatur a. tribus modis: Vel *aſſumtis*, vel *Clyſteribus iniectis*, vel *linimentis exterioribus*.

F *Aſſumta* multa proponuntur: Imprimis autem pro agreſtibus celebratur *ſuccus ſambuci*, vel *florum*, vel *corticum radicis*, *ſuccus ireos* vel *radicis recentis*, vel *florū*. Doſis eſt ℥ij Quidam ꝓbant *Gratiolam* vocatam. Datur in puluere ad ʒß. *cum* ℥ij. *vini & ℈j. Cinamomi*. Alii eodem modo præbent *ſem. ricini*, vulgo vocatur *giraſoli*. Alii multum confidunt in *Peplo*, ꝙ vulgo dicunt *eſulam rotundā*. Laudāt quoq; *lac tithymali ad 7. guttas in 7. ficubus, vel caricis*.

Aa 3 *

Eſt medicamentũ Hipp. *4. acut.* Alii laudant *thymelæam*, vel *chamelæam*, quam Arabes vo- A
cãt *mezereon*: Sunt hæc pſtantiſſima: Sed tandẽ nil pſtantius *elaterio*. Idcirco ego hoc fre-
quentiſſime vtor. Dantur *grana duo, vel tria illius Elaterij*, quod extrahitur ex cucumere p
ſimplicẽ punctionẽ. Nã ſucci expreſſi ex cucumere dantur ẽt grana vj *vel* vij. ſed extracti
per punctionem duo vel tria grana ſatis ſuperq; purgant. Permiſcentur in ℈j. *vel* ij *pilul.*
alephang. Datur ſingulis *tribus*, vel *quatuor diebus*, & intermedio tempore ad præparandas
vias, ad roboranda viſcera poteſt exhiberi *oxymel ſcylliticum, ſyrup. de quinq. radic. ſimul cum*
duabus pil. hoc modo confectis: ℞. *trochiſc. Cyphoid.* ʒij.

de rhabarb.

de eupat. an ʒj.

cum ſyr. de 5. rad. B

Formentur. pil. 12. & deaurentur.

Sic paulatim aqua educitur, & viæ exobſtruuntur, ac viſcera roborantur.

Quemadmodum in robuſtis corporibus purgatur aqua per ventrem aſſumtis me-
dicamentis, ita in minus validis educi poteſt aut *Extrinſecus admotis*, aut *Clyſteribus*.

Quæ *extrinſecus adhibentur*, ſunt vel *Simplicia*, vel *Compoſita*. Inter *ſimplicia* ſunt variæ
tithymalorum ſpecies, ſuccus ebuli, ſuccus mezerei, ſuccus cucum. agreſtis, ireos & ſambuci. Compo-
nuntur autem medicamenta vel ex his ſuccis, vel ex pulueribus harum plantar. addita
colocinthide, agarico, ſcammonio. Excipiuntur autem *melle* vel *felle taurino*.

Clyſteres pariter componuntur vel ex decoctis harum plantarum, *tithymali, pepli ſiue* C
eſula rotunda, ſambuci, & aliorum iam dictarum. Conuenit autem omnium maxime in hy-
drope vſus medicamentorum per vrinas purgantium.

Multa *diuretica* propoſuimus in tract. *de Ictericia*, & *obſtructione*, quædam adiungam
efficaciora. Sunt autem *Compoſita* aut *Simplicia*. Inter *compoſita* eſt *Dialacca*. & *Diacurcuma*.
Datur ʒj. ex vino aliquo odorato, vel ſimplici, vel alterato cum radicibus quibuſdam diu-
reticis. Præſtantiſſimum putatur oleum deſtillatum ex *baccis iuniperi*. Doſis ʒß. *vel* ℈ij. in
eodem vino, aut decocto diuretico. Scribunt quidam, caſu inuentum eſſe, puluerem bu-
fonis terreſtris ſeu rubetę hydropem ſanare. Cum enim mulier quędam proprium ma-
ritum extinguere tentaret diuturno hydrope laborantem, hoc puluere exbibito, bis tã-
tum ſuperueniente vrina copioſa illum integræ ſanitati reſtituit. Hoc quidem ſcio, & D
experientia comprobaui, lacertas virides, quas vocant *ſtelliones*, exſiccatas, & in puluere
exhibitas, liberaliter vrinas mouere. Omitto *lumbricos terreſtres*, & *carnem erinacei terreſtris*
ſiccatam & puluerizatam, cuius mentionem fecimus in *ſuperiorib. lect.* Valet ẽt ſummopere
ex ſententia Dioſcoridis *vrina impolluti pueri*. Arabes probant *vrinam Cameli*: ſed materię
auxiliorũ iniucundæ deſtillari poſſunt. Itaq; ſi quis in vrina pueri infundat radices *diure-*
ticas apij, petroſelini, fœniculi, aſparagi, bruſci, præterea *aſari, ſiſimbrij &c.* deſtilletq; in alembi-
co, & præbeat ℥iij. videbit optimum experimentũ pro educendo ſero. Inueni in libello
manuſcripto mei auunculi, ad hydropicos tanquam *ſecretum* propoſitam eſſe aquam
deſtillatam ex omnibus viſceribus *caſtrati*, ita tamen, vt omnia inteſtina primum diligen-
ter emundentur, deinde vero admiſceantur diuretica propoſita. Hæc aqua poteſt qui- E
dem vnicuiq; hydropi prodeſſe, maxime vero illi, cũ qua febris coniuncta eſt, maciesque
totius corporis. Omitto oleum ex *calchanto, oleũm ex ammoniaco*, quorum antea memini.
Auctor libri *4. acut. t. 122.* ad hydropicos laudat *3. cantharides* exhibitas, abiectis tamen a-
lis, & pedibus: Galenus tamen *in comm.* vocat eos temerarios, qui vel vtuntur ſolo ventre
abiectis alis & pedibus, vel vtuntur pedibus & alis abiecto ventre. Inquit enim, priores
excitaſſe abſceſſum, vltimos acceſſum, cui mors ſucceſſit. Hoc ſcribit Galenus, quia exi-
ſtimat, vnam partem eſſe alterius antidotum, vt propterea interius integræ exhibean-
tur cantharides, ne veſicam exulcerent, & abſceſſum faciant. Hoc docet Gal. *2. de antid.*
7. vbi addit, antidotũ cantharidũ eſſe *Terrã Lemniã*, vel *nucleos pini* Recentiores qdẽ, inter
quos eſt Guido de Gauliaco, ad deuitandã exulcerationis ſuſpicionẽ præbet *cantharides* F
exuſtas, & in cinerem verſas, qui ſubiungit, *gummi cerasorum eſſe antidotum cantharidum*. Dãtur
dua, ad ſummum tres, vel in *iure* vel in *vino*, aut ſimul cum *gummi ceraſi*, vel cum *terra Lemnia*,
aliquo liquore excepta. Hæc de *diureticis*.

Inſenſibiliter aũt educitur materia hydropicorum *ſudoriferis*, aut *linimentis*, vel *fomentis*,
oleis, emplaſtris & Ceratis. Quoad *ſudorifica*, ſunt *ſtufa communes, balnea aquar. calid. decocta ex*
herbis calorif. iunipero, calamento, origano, ſcordio, dictamno, aliiſq. id genus. Proponunt non-

A nulli, vt efficaciſſimum remedium, *vt patientes ſuper tabulam poſiti imponantur in furno poſt extractum panem, ita tamen, vt caput ſit extra furnum.* Laudatur etiam modus ſudandi per *veſicas bubulas*, aut *porcinas*, aut *cucurbitulas magnas decoctis ſudorificis repletas.* Digerunt aquam *inſenſibiliter* primum quidem *emplaſtra*, confecta ex *cochleis contuſis cum ſuis teſtis*. Scribit Aetius, hæc *ventri hydropicorum adhibita non antea cadere, quam totam abſumſerint aquam*. Ego ſummopere laudo, vt *iſtarum corpora imponantur vſq; ad regionem thoracis in magno tritici aceruo optime exſiccato*. Dicebat Gal. *1. de nat. facult. 14. fortiorem eſſe vim tritici ad aquam attrahendam, quam ſit ipſius ſolis*. Dantur & alia paratu facilia, inter quæ eſt *ſtercus ca-*
B *prinũ vrina pueri exceptum, & miſtum cum ſinapi pipere, pyrethro, cimino, ſemina ruta, baccis lauri contuſis & in puluerem redactis*. Laudant nonnulli ſpongiam *aqua calcis* imbutam. Moneo, Auditores, *hoc medicamentum propter vim calorificam & ſiccantem vſq; adeo indurare partes cutis, vt etiamſi aliquid ab initio abſumatur, progreſſione temporis tamen humoris digeſtionem & reſolutionem impediant & prohibeant*. Atq; ideo Medici ante vſum digerentium laudant, *vt diligenter totus venter confricetur ad rarefaciendam cutem & aperiendos poros*. Et ego hoc facio *non ſimplici calido linteo, ſed oleo illo reſolutiuo*, quod conficitur ex *radice bryoniæ & cucumeris ſylueſtris & rutæ*: Affundo *partem olei calidi ſuper media abdominis regione* & iubeo, vt confricent *totam abdominis regionem* per quartam horæ partem, deinde adhibeo aliquod *emplaſtrum* digerens. Si quis voluerit vti *Cerato*, poterit ſic componere.

C ℞ *Reſinæ pineæ* ℥ j.
Ammoniaci.
Bdellii an. ℥ ß.
Sulph. ignem non experti, i. e. *nigri.*
Alum. an. ʒ iij.
Sinap. Euphorb. Pip. an. ʒ ij.

Diſſolu. *gummi* cum *vino optimo*, adduntur *pulueres* & *reſina*, & cum *cera* f. Ceratum.

Hæc quidem valent potiſſimum ad *educendam inſenſibiliter aquam.*

§. *XI. Flatus digerendi modus.*

D Pro flatu educendo magis conueniunt *ſacculi* parati ex ſequentibus *pulueribus*.

℞ *Cimin.* ℥ ij.
Aniſi, Fœniculi an. ℥ j. ß.
Dauci, Seſeli an. ℥ ß.
Bacc. lauri ſem. rut. an. ʒ vj.
Pip. Pyret. ſinap.
Sulphur viui an. ʒ ij.
Puleg ſiccat. Calament.
Spic. Abſynth. an. M. ſ.
f. pulueres.

Imponantur ſacculo & ventri applicentur.

E Humidum *Fomentum* ſic paretur.

℞ *fol. malu. rad. alth. an. M.* ij.
Sem. Lin. Fœnugr. an. ℥ iiij.
flor. Chamomel.
Aneth. Melilot. an. P j.
Aniſ. Fœnic.
Bacc. Lauri, Rut. an. ℥ j.

Fiat decoct. in ſuff. *vini* quant.
Facta expreſſ. ſeruetur *decoctum* pro *fomento*.

F §. *VII. Ratio curandi morbos, qui gignunt hydropem.*

PRo ſanando *aſcite* non tantum *cauſſæ* incumbendum *materiali*, ſed etiam *effectrici*, morbis ſcil. ꝓpter quos *aqua* colligitur. Tametſi vero fere omniũ inualuerit opinio, *Hydropẽ calidis remediis tractandũ, ꝙ fiat ex intemperie frigida*, tñ aliter nobis faciendũ, & cõſiderandę ſunt refrigerationis cãæ. Nã ſi fuerit frigiditas poſitiua, audacter calefaciendum *Theriaca*,

Mithridatico, Trochiſcis cyphi, iure galli antiqui repleti herbis, ſeminibus & aromatibus calidis, A
Rotulis ex aromatico roſato, garyophyllato, ex diagingibere, oleis deſtillatis ex cinamomo, ex garyo-
phyllis. vinis medicatis, vt maluatico, in quo infundatur abſynthium, carioph. cinamomum. Vno
verbo *omnia calida & ſicca conueniunt,* vt non defuerint, qui *aquas* etiam *thermales* intrin-
ſecus dederint. Et nunc audio mirifice celebrari *Spadenſes aquas.* Ego vero, *quod ad potum*
aquarum thermalium ſpectat, valde timidus eſſem, propter timorē ne retinerentur. Qui-
dam profitetur, ſe hydropicos curaſſe *ſolo rhabarbari vſu ſingulis diebus cum paſſulis maſticati.*
Si hoc medicamentum non moueat aluum, eſt valde vtile. Nam iecur calefacit, exſiccat,
obſtructiones aperit, & viſceri robur addit adſtringendo. Quod ſi expurgat bilem, vt
notauit Auic. tollitur frænum ipſi aquæ, quod deinceps iecur magis refrigerat. Ideo B
prohibet Auic. in hydrope vſum medicamentorum bilem expurgantium.

Quod ſi frigiditas fiat *ex ſuffocatione*, occurrendum cauſſæ ſuffocanti, *euacuatione*
ſcilic. quandoque *ſanguinis* per ſectam venam, vbi recenter ſuppreſſi ſint menſes, vel
hæmorrhoides.

Vbi *inflammationis* adſit ſuſpicio, eſt doctrina Auic. ab aliis plurimis accepta: quin-
mo idem in cauſſa calida probat vſum, *granat. aq. alkekeng. ſerum lactis, aliaq. id genus frigida.*
Conueniunt hæc in *principio* hydropis ex inflammatione; non autem *in hydrope confirma-*
to poſt inflammationem: neq; debent ſyncera exhiberi, ſed roborantibus commiſta, *ab-*
ſynthio Pontico, ſpica, trochiſcis de rhabarb. de eupatorio, quorum dentur ℈ ij. ante ſerum, vel il-
las aquas frigidas, aut detur *rotula vna Diarrhodonis Abbatis.* C

Quod ſi refrigeratio fiat ex *pabuli defectu, ex ſiccitate, cum ſuſpicione febris hecticæ,* tunc
conueniunt *humectantia:* Et ni ego fallor, tametſi Auic. in hydrope *lac camel. & capr.* com-
mendauerit ſine diſtinctione; Ego tamen exiſtimo, reſpexiſſe illum ad hanc hydropis
cauſſam, *ad defectum caloris ex defectu humidi ſubſtantifici.* Igitur ſi nobis occurrant *hydro-*
pici hectici, ſicuti occurrent poſt euacuationes aquæ, audacter præbeatis *lac caprinum,* vel
aſininum. Nam *camelarum* non habemus. Aliquando faciatis *lac deiectorium,* addito *cla-*
terio; interdum *diureticum* additis aliis *diureticis:* interdum *ſimplex* præbeatur; ita tamen,
vt non corrumpatur in ventriculo, admiſto ſcil. *melle* aut *ſaccharo,* aut *modico ſalis,* vel præ-
bentes ante lac ℈ j. *opoponacis.*

De *ſcirrho iecoris & obſtructione* nihil dico, quia partim dictum eſt, partim dicemus D
in tract. de ſcirrho Lienis.

§. *XIII. Victus ratio.*

MEdicamentis proportione reſpondeat victus ratio. Nam in frigido poſitiuo con-
uenit *maluaticum,* vel *aliud generoſum album,* in pauca tamen quantitate: Eligantur
potius *auiculæ,* quam aliæ *carnes,* & repleantur *ventres auicularum petroſelino, aniſo, cinamomo,*
pipere. Scribit Nicol. Flor. *ſerm. 5. tract. 5. c. 25.* ſe quendam hydropicum vidiſſe ſanatum
vſu alaudarum, quibus frequenter cū *petroſelino* veſcebatur, modico *maluatica* contentus.

In ceteris cauſſis cibus & potus debent proportione reſpondere medicamentis.

§. *XIV. De Leucophlegmatia & Anaſarca.* E

SEd quod ad *Leucophlegmatiam* ſpectat, quæ *hypoſarcirium,* ſeu *anaſarca* & *hypoſarca* dici-
tur: Hæc, ſi Gal. & ſequacibus credimus, vnica eſt, tumor ſcilic. œdematoſus vniuerſi
corporis, *3. de cauſ. ſympt. 2.* Talis eſt, ait, leucophlegmatia toti, quale œdema vni parti.
Sed ſi ad Aretæum reſpiciamus, hic *tumor vniuerſi corporis* eſt duplex. Vnus quidem eſt
ex *pituita* iam expoſitus, quem ipſe vocat *Leucophlegmatiam:* Alter ex *ſanguine* colliquato
& conuerſo in ichorem quendam tenuem, cuius ratione totum corpus intumeſcit tu-
more flaccido, modo nigro, modo ſubliuido: Vocat hanc ſpeciem *Anaſarcam.*

Gal. *4. acut. 111.* improbat illos, qui quatuor ſpecies propoſuere hydropis, atq; *Leu-*
cophlegmatiam ab *Anaſarca* diſtinxere. Sed tamen vnus homo cuncta non videt. Ego li- F
benter Aretæo adhæreo, quia *ante triennium habui nobilem mulierem Aſilanam, laborantem*
hoc hydrope liuido. ſubnigro, cum tumore totius corporis, & duob. vlcerib. phagadenicis circa vtrumq.
malleolum, antiquis & maximis, ex lienis ſcirrho cum imbecillitate iecoris. In hoc tamen differo
ab Aretæo, qui puto, hunc nigrorem vel liuorem totius corporis non fieri, vel non ſem-
per fieri

A per fieri ex colliquatione. Quandoquidem ſi ex colliquatione fieret hic affectus, eſſet
cum febre ardente. At vero *hæc patiens, quam ego vidi, laborabat hoc hydrope abſq; febri*. Itaq;
exiſtimo, illius cauſſam duplicem eſſe: *imbecillitatem alteratricis, atq; etiam retentricis carniũ
& vaſorum totius corporis*. Eſt intemperies alteratricis carnium, *quia non concoquunt alimentum,
ideo redditur tenue & aqueum*. Eſt imbecillitas retentricis vaſorum, *quæ tunc ſanguinem
tenuem continere non poſſunt*. Hinc effunditur extra venarum orificia in ſubſtantiam carneam
eodem modo, quo fiunt effuſiones, ſiue *ecthymomata*, de quibus Galen. *lib. de tumor.
præt. nat. c. 18.* meminit.

§. XV. *Cauſſa.*

B ITaq; cum tot ſint differentiæ *Leucophlegmatiæ*, certum quoque eſt, cauſſas eſſe diuerſas.
Nam in priore, quæ alba eſt, generatur *pituita* in corpore vel *ex intemperie frigida*, vel ex
ſanguine pituitoſo confluente. Confluit vero *pituitoſus*, quia in iecore talis producitur ex intemperie
pariter frigida. Frigiditatis cauſſas iam intellexiſtis in *Aſcite*.

In *altera ſpecie* nigra adeſt quidẽ refrigeratio totius corporis, vbi nulla adſit febris.
Poteſt tamen aliquando contingere, id quod ſcribit Aretæus, vt *ex febre ardente colliquetur
ſanguis*. Et ſicuti *colliquatio*, vt docuit Gal. *3. de cauſ. ſympt. 2.* aliquando *tendit ad inteſtina*,
quandoque *facit Aſcitem*, nonnunquam *tendit ad vrinas*: ita aliquando poteſt *retineri in toto
corporis ambitu*, & facere hanc *anaſarcam nigrã*. Ego tñ maiori ex parte puto hoc fieri ex
impuro ſanguine, partim *melancholico*, partim *ichoroſo*. Melancholico, quia *non poteſt recipi*
C *in liene ſcirrho obdurato*. Ichoroſo vero, *quia iecur a copioſo affluxu & qualitate humoris melancholici
refrigeratum eſt*.

§. XVI. *Signa.*

IN proponendis *Leucophlegmatiæ* ſignis breuis ero: quandoquidem *diagnoſtica* ex dictis
patent. Quando enim vniuerſus corporis ambitus *œdematis* formam ſuſceperit, eſt
leucophlegmatias albus. Quando autem color ſit liuidus, vel niger cum tumore totius corporis,
conſtituemus *hydropem leucophlegmaticum*, quem Aretæus *anaſarcam* vocat.

Cognoſcetis autem, hunc hydropem fieri ob intemperiem ambitus totius corporis,
ſi nulla ſit affectio circa imum ventrem, nullum ſit *Aſcitis* vel *timpanitis* ſignum & ini-
D tium. Quod ſi coniũgatur principium *Aſcitis* cum *Leucophlegmatia*, certum eſt argumentum,
fieri tunc hydropem vitio iecoris vel *primario*, vel *ſecundario* læſi.

§. XVII. *Prognoſtica.*

ITaq; ſicuti, quando Leucophlegmatias ſit ex intemperie totius corporis abſq; vitio iecoris,
omnium facilime curatur, vt Arabes hac in parte recte ſenſerint, *hanc ſpeciem hydropis
cæteris leuiorem & tutiorem eſſe*: ita *quando ex vitioſo iecore ortum duxerit, periculoſus eſt affectus,
imo omni hydrope periculoſior*. Hanc ob cauſſam ſcripſit Hipp. *4. acut. 111.* Leucophlegmatiam
ſi fieri aggreditur, ſtatim interficere. Sed Gal. hæc verba (*ſi fieri aggreditur*) ſic explicat;
ſi progreſſus ſit morbus, quaſi dicat Gal. *ſi cum toto corpore ſimul patiatur iecur*.

E
§. XVIII. *Curatio.*

HVius affectus curatio poſita eſt, vt *Aſcitis* ſanatio, in *materia euacuatione*, & *alteranda frigida
intemperie*. Materiç euacuatio fit vel *chirurgia* vel *pharmacia*. Chirurgia quidem in
illa ſpecie, quæ fit ob *menſes* & *hæmorrhoides* retenta: in qua licet *venam ſecare*, inferiorem
tamen, vt docuit Galen. *loco citato comm. 111. 4. acutorum*, qui hoc accepit ab Hippoc. *in illo
text*. Eſt vero tunc tñ facienda ſanguinis miſſio, cũ calor eſt *ſuffocatus*, non aũt diſſolutus.
Præterea in principio, non autem vel *in incremento* vel in *ſtatu affectionis*. Hoc tñ tempore
expedit vti *purgationib. medicamentisq; inſenſibiliter euacuantib. & digerentibus*. Purgationes
ſint per *vomitoria*: & ea quidem valida. Neque enim in hoc caſu peritonœi diſru-
F ptio imminet. Medicamenta pariter *aluum ſubducentia, craſſam pituitam* reſpicere debent,
non *aqueam materiam*.

Itaque ſi vires conſtent, non improbo g̃. iiij. vel v. *antimonii*. Laudo quoque
radicem Bryoniæ, cuius vſu *deploratiſſimũ hydropicum* vidi ſanatum. Sanauit autẽ illum mulier
exhibẽdo *puluerẽ bryoniæ in placentulis* quibuſdã *oleo frixis*, dabatq; ℈j. *pulueris*. Incoquebat
hæc mulier etiã *Bryoniam in oleo*, & p̃bebat ℥ ij. huius olei. Excitato vomitu & deiectione

ventris, hic priſtinæ ſanitati eſt reſtitutus. Ego vero vbi calor ſit imbecillis, abſtineo a fortioribus medicamentis, & ſic curationẽ inſtituo, qua ratione plurimos leucophlegmaticos ſanaui. Primo præſcribo *has pilulas.* A

℞ *pil. aggregat.*
de hier. cum agar. an. ʒ j.
alephang. ʒ ij.
cum ſyr. de Agrimon. B
f. pil. 12. & deaurentur.

Harum pilularum exhibeo ʒ j. alternis diebus.

Die autem intermedio præbeo duas ex ſequentibus.

℞ *trochiſc. Cyphoid.* ʒ ij.
de Rhabarb.
de Eupator. an. ʒ j.
cum *ſyr. de 5. radic.* f. pil. xij. & deaurentur.

Poſt *pilulas* ſtatim præbeo hunc *ſyrupum.*

℞ *Syr. de quinq; radic.* C
Syr. Bizant. cum acet.
de abſynt. an. ℥ ß.
Decoct. abſynt. ſpic. menth. ſicc.
cuſcut. puleg. orig. ℥ iij.
M. pro ſyrupo.

Vbi ſatis ſuperq; corpus expurgatum fuerit, ad *Exteriora* tranſeo, quæ materiam inibi exſiſtentem digerant, quorum multa ſunt, vt *inunctio ex oleo rutaceo, irino, coſtino, chamomelino*, cui admiſcetur *vinum aromaticum* & *aqua ardens*, & pulueres calidi hunc in modum.

℞ *Olei rut. de coſto.*
Chamomel. an. ℥ j.
aq. ard.
vin. arom. an. ℥ j. ß.
Sinap. ſulphur.
Alumin. an ʒ j. D

Bull. ſimul ad conſumt. vini & aq. & hoc oleo confricentur membra tumida.

Idem præſtabit *oleum chamomelin.* multo ſale commiſtum. Fortius erit *lutum aliquod digerens, àluminoſum. nitroſum & ſalſum*, qualia ſunt *montis Ortoni & S. Petri.* Nihil fortius eſt *arenatione & inſolatio*, vt ſcilicet ſepeliantur corpora hydropicorum in arena maris vſq; ad regionem thoracis. Si cui minus placeat hoc remedium, audiat Nicol. Florent. qui in eundem vſum accipit *cineres*: Et ſane hi quoq; valentiſſime exſiccant. Non improbantur *balnea aquæ thermal.* In quorum defectu erit vel *aqua marina*, vel *communis*, ſed *alterata ſulphure, ſale, alumine, cineribus quercus, herbiſq; calidis, origano, diptamno, iunipero, lauro, ſaluia, roremarino.* Interim *roboranda* ſunt *viſcera*: Et ſi quidem iecur fuerit refrigeratum, ita calefiat, ſicut docuimus in heſterna lectione. E

CAP. XXVIII. *DE SCIRRHO LIENIS.*

QVod ſi factus fuerit hic hydrops ex *ſcirrho lienis*, ſanandus eſt. Hic autem fit vel *poſt inflammationem*, vel *incipiendo.* Poſt inflammationes quidem, *ſi nimium digerentibus & exſiccantibus tractata fuerint*; Incipiendo fit vel *ex melancholica materia naturali*, vel ex *aduſta*: vel ex *pituita*, vel *pluribus humoribus miſ.* Hinc Hipp. *lib. de inter. aff. 5.* conſtituit ſcirrhoſi humoris differentias pro diuerſitate materiæ ex qua fit ſcirrhus.

§. II. Signa. F

NEq; vero difficile eſt hunc tumorem aut *cognoſcere*, aut *diſtinguere.* Nam eſt vſque *adeo magnus* aliquando, vt totam abdominis regionem complectatur, &, vt dicebat Aretæus, inferat ſuſpicionem affecti peritonæi. Adeſt præterea *tuſſis ſicca, pondus maximũ, difficilis decubitus in vtramq; partem quidem, ſed maxime in dextram.*

Exqui-

A *Exquiſitus* præter inſignem duritiem ſenſu caret; Neq; nos decipiat *ſenſus cutis ſuperpoſita*, cuius ratione vnuſquiſq; in ea parte compreſſus ſenſum retinet.

Diſtinguuntur autem cauſſæ ſic inter ſe: Nam ſi fuerit inflammatio præcedens, *præfuit etiam febris maxima, dolor in parte ſiniſtra, ſitis, pulſus durus & frequens.* Si fuerit materia melancholica naturalis, *adeſt timor & mæror continuus, niſi ſucceſſerit hydrops. Vbi enim hydrops ſcirrho ſuccedit, quantum ſit ratione ſcirrhi, non fit amplius melancholia. Aqua enim prohibet quo minus nigri vapores generentur & eleuentur. Corpus in hac cauſſa fit lucidum, nigricans. Idcirco nigra icteritia laborant.* Si ſit melancholia aduſta, *adeſt ſimiliter timor & mæror, ſed cum aliqua rixa & furore. Cutis totius corporis vel impetigine afficitur, vel vlceribus variis, vel liuori-* B *bus, gingiuæ computreſcunt, & eroduntur, ſanguinem putridum euomunt, anhelitus fætet, fiuntq; frequentes ſanguinis eruptiones, rariſſima & admiranda, non modo ex ore & naribus, non tantum per inferiorem ventrem, ſed etiam per vrinas, &, quod magis eſt, per aliquas corporis partes, in quibus nullum eſt foramen, exeunte ſanguine per poros illius partis.* Ego tres obſeruaui notabiles hiſtorias? Vnam in quodam nobili Patauino, cui ſanguis excernebatur ex *Vmbilico*. Alteram pariter in Nobili Patauino, qui hanc habebat effluxionem per *ſcrotum*. 3. in Nobili Germano, cui excernebatur ſanguis per *ligamentum* illud, quod eſt *ſub glande pudendi*. Et iſti omnes laborabant ſcirrho lienis ex *denſo humore* cum ſignis propoſitis ad differentiam illius, qui fit ex humore pituitoſo, in quo corpus laborabat *Leucophlegmatia* vel *alba cachexia*
C *cum ſopore, vrinis crudis, atq; aliis ſignis abundantis pituitæ.*

§. *III. Prognoſtica.*

Eſt quidem *omnis tumor Lienis magnus morbus*, ſed *ſcirrhoſus exquiſitus inſanabilis* eſt: *non exquiſitus ægre admodum ſanabilis*, & plerunq; ad *hydropem* deducit, non quidem propria ratione *4. præſag. ex pulſ. 9.* ſed communicata iecori affectione *6. de loc. aff. 1.* deducit quoq; totum corpus ad tabem. *Hipp. de loc. in hom.* a quo accepit *Gal. 2. de nat. fac. 9. Vbi lien efflareſcit, ibi corpus contabeſcit.*

Fiunt autem *excretiones* quædam in Lienoſis aliquando *criticæ*, aliquando *ſymptomaticæ*, fiunt autem vel *per aluum*, vel per *fluxum ſanguinis narium*. Dicebat Gal. & cum eo Hipp. *6. aph. 48. Alui fluxum ſpleniticis ſuperuenientem ſalutarem eſſe*, addatis vos, *niſi modum exceſſerit.* Nam *diuturnus & copioſus, eſt periculoſus, & lethalis*, vt docuit Hipp. *6. aphor. 48.*
D Quod ad *fluxionem ſanguinis* pertinet, certum eſt *fluxiones illas, quæ fiunt per loca indecentia*, de quibus memini in lectione præterita, *ſymptomaticas eſſe omnes & nullius frugi*: Quæ vero fiunt per *locos decentes*, ſi modum ſeruauerint, *iuuare poſſunt.* Hinc dicebat Gal. *6. in 6. Ep. 8. hæmorrhoides ſanare lienem induratum.* Fluxus etiam ex naribus, dummodo ſit ex parte ſiniſtra, vtilis eſt, qui vero ex oppoſita, noxius eſt, docuit ſimus Hipp. *3. prorrhet. 33. & 2. in 6. Epid. 12. & 13.*

Quod dicit Hipp. *2. in 6 Epid. 42. Deſtillationibus tentatos minus Lienoſos fieri*, ſic Galenus interpretatur; *de illis tantum eſſe intelligendum, qui totam expurgant humorum colluuiem per caput.* Etenim fieri poteſt, vt pars huius deſtillationis in lienem decumbat, & ſcirrhum faciat. Et ego ſane *plurimos* vidi *ſcirrho laborantes deſtillatione pariter tentatos*: imo vero ho-
E die habui exemplum cuiuſdam puellæ, *quæ & deſtillatione & ſcirrho lienis ſimul tenebatur.*

§. *IV. Curatio.*

Tranſeo igitur ad *curationem*? Pro curando *lienis ſcirrho* primum verſabimur in fonte *chirurgico*, mox in *pharmaceutico*, & *diætetico*.

Quod ad CHIRVRGIAM Gal. *lib. cur. per ſang. miſſ. c. 16.* laudat *ſectionem venæ*, miraturq; antiquos, qui in hoc affectu eam omitterent. Ego vtrumq; fieri poſſe exiſtimo. Quum enim ſcirrhus iam totum corpus vitiauerit, adſitq; principium *cachexiæ* & *hydropis*, *prætermittenda venæ ſectio, imo vero quæcunq; ſanguinis miſſio.* Vbi reliquæ corporis partes inte-
F grum ſeruent robur, *ſecanda eſt vena in cubito ſiniſtro, ſi vires conſtent, in manu ſiniſtra, ſi minus firmæ fuerint.* Neq; vero vos deterreat ratio quorundam doctiſſimorũ virorum, qui dicũt, *vires magis deiici ex ſectione ſaluatellæ, quam ex ſecta cubiti vena, quia propter facultatem aquæ calentis diſſipantur ſpiritus.* Etenim *diſſipantur magis ſpiritus, vbi ſecatur amplũ vas, quã vbi ſecatur minimum.* Accedit q; *nõ neceſſario mittitur ſanguis ex ſaluatella in aqua calida.* Gal. 3. *de anatom.*

adminiſt. c. 5. dum ex aliorum ſententia laudat hanc venæ ſectionem, ait, *tamdiu vas eſſe de-* A
tinendum apertum, vt ſanguis vltra non procedat, ſed paulatim deſinat ſeu deficiat. Id vero fit ſine
aqua calida, & propterea *lib. cur. per ſang. miſſ. 16.* non amplius ex aliorum ſententia, ſed
ex propria ſcribit Gal. *aquæ ſpleneticus conferre ſaluatellam ſectam, atq; venam in cubito.* Neq; vos
decipiat text. Latinus, qui legit *negatiue.* Nam Græcus codex caret *negatiua.* Sed qui vo-
luerit plura de hac diſputatione, legat Hieronymũ Araldum: Item Ioſeph. Valdamium.

Præter ſectam venam aperiendæ ſunt *hæmorrhoides*, cum, vt antea dixi, tantopere
iuuent induratum lienem.

Et, vt me expediam a *fonte chirurgico*, in hac claſſe ſunt quoque *veſicatoria* mirifice
commendata ab Aetio & Paulo. Apertę autem diu detinendæ ſunt veſicæ, & cum oc- B
cludantur, nondum ſublato ſcirrho, denuo repetenda *veſicantia.*

Idipſum dico de *Cauteriis*, quæ non modo affigenda ſunt, vt communiter fieri con-
ſueuit in *cruribus*: Sed in *liene indurato* nil præſtantius, quam *inurere in 4. aut 5. locis ſuper ipſo
liene.* Proponuntur *vſtiones* ab ipſo Aet. Ego illas libenter ſuadeo, qui propria expe-
rientia omnium vtiliſſimas comprobaui. Omitto quædam leuiora, quæ potius viden-
tur ſuperſtitioſa, vt eſt *inciſio venæ poſt aurem ſiniſtram, & illitio lienis cum ſanguine illo educto.*
Eſt remedium Archigenis propoſitum a Galen. *9. de compoſ. loc. c. 2.* Omitto nunc etiam
periculoſiſſimam illam apertionem, qua vtebatur religioſus quidam proximis annis Patauii,
cuius meminit Cardanus *8. de variet. 44.* Eſt autem *appoſitio ſecuris acutiſſimæ ſuper charta
quadam Lieni appoſita, qua ſecuris percutitur malleo ligneo fortiſſimo, nec tamen cutis inciditur.* C

PHARMACIA.

Sic *leniatur aluus.*

℞ *Syr. de polypod.* ℥ iij.
mell. roſ. ſolut. ℥ ij.
decoct. cord. cum ʒ ij. ſen. q. ſ. M.

Præparentur humores triduo hoc ſyrupo.

℞ *Oxym. comp.*
Syr. bizant. cum aceto.
de beton. an. ℥ j. M. D

Poſt tres dies vtantur *hac purgatione.*

℞ *cort. elleb. nigr.*
Agar. trochiſc. an. ʒ j.
Infund. in decoct. *cordial.*
F. expreſſ. adde *Syrup. de polypod.*
mell. roſ. ſolut. an. ℥ ij. M.

Poſtea præbeo *hos ſyrup. compoſ.* alternatim. *Primum* quidem.

℞ *Syrup. de quinq; radic.*
bizant. cum aceto.
oxym. ſcyll. an. ℥ ß. E
Decoct. cortic. radicum capparis.
Cetrach. Agrimon.
Myricæ, Meliſſ. Fum. ℥ iij. M. pro ſyr.

Sequenti die hunc accipiant.

℞ *Syr. de pom. comp.*
de fumo terr. compoſ. an. ℥ j.
Decoct. Epithy. Meſu. ℥ iij. M. pro ſyr.

Accipiuntur iſti per x. dies. Et interim lieni admouendum eſt *medicamentum e-
molliens*, quod poteſt ſic parari.

℞ *Mucilag. rad. alth.*
Sem. lini an. ℥ ij. F
Puluer. Bryon.
radic. cyclam.
cucum. ſyluest. an. ℥ ij.

Farin.

Farin. ſem. lin. ℥ ij.
Ol. de Capp. Pingued. gall.
Axung. ſuil. an. ℥ j.
Aceti parum. M.

Abſolutis ſyrupis ſi corpus ſit validum repetenda eſt potio cum *elleboro nigro*: Sin minus, præbendum eſt *ius* aut *galli antiqui*, aut *columbi*, in cuius ventre incoquatur *Epithymum, Sena, Polypodium cum aliis herbis in priore ſyrupo deſcriptis*, & ante ſyrupum conuenit præbere medicamentum aliquod *attenuans incidens, & aperiens*. Ex facile parabilibus eſſet illud:

℞. *Chalyb. præparati cum aceto.*
Ammoniac. an. ℥ ß.
Pulu. citrach.
Tamariſc. an. ℈ ij.
cum *acet. ſcyll.* f. pill. viij. aut boli iv. & præbeantur ante ſyrupum.

Quidam laudant *ſplenem aſelli*, vel *equi* exſiccatum, & puluerizatum ad ℥j. ſiue lj. vel ſimpliciter, vel cum *puluere thamariſci*, aut cum *chalybe*, aut *corymbis*, ſeu *ramis hederæ*. Vide Gal. *9. comp. loc. c.* 2. Ego vero cum toties expertus fuerim meum *electuarium ex chalybe*, illud vobis communicabo. Moneo vero vt poſt *emollientia exteriora vtamini fortioribus attenuantibus* & *digerentibus*, vt ſunt *ſuffumigia ex lapide molari ſeu pyritide, inſperſo aceto, in quo bullierint, Bryon, Cucumer ſylueſtre, Althæa, Myrrha, radix ebuli, ſemina lini.* Et poſt *ſuffimigium* adhibeatur hoc *Ceratum*:

℞. *Ammon. Bdell. an.* ℥ j.
Sinap. Piper.
Mirua, Cetrach. } *an.* ℥ j.
Cort. rad. Capp.

Diſſolue gummi cum *aceto*: addantur pulueres cum *Reſina* & *Cera* f. Ceratum.

Electuarium eſt tale:

℞. *Fol. ſen.* ℥ iij.
Epyth. Polyp. an. ℥ ij.
Thamarin. ℥ j. ß.
Mirobal. omnium ℥ j.
Pulp. flor. Caſſ. ℥ ij. ß.

Bull. hæc *in aqua Borrag. Agrimon. & Cetrach.* an. ℔ ij. vſque ad conſumpt. mediet. deinde colaturæ adde *Sacch. fin.* ℔ ij. bulliantq; ſimul in *prædicto decocto* vſque dum craſſeſcat, in fine adde ſequentes pulueres:

Maſtich. Rub. tinct.
Raſur. ebor. Glyceriz.
Fœnigr. Capil. Vener.
Calam. arom. Anis.
Fænic. Siler. montan.
Nigel. Petroſel. Eruc.
Vrtic. Lactuc. Endiu. an ℥ ß.
Schenanth. Eupator.
Thamariſ. ſem. portul.
Nuc. moſc. Macis.
Cinam. Carioph.
Spic. nard. an. ℥ j.
Limatur. chalyb. ſem. lin. ℥ j. ß.
M. f. Electuarium.

Doſis eſt à ℥ j. vſque ad iiij. ex *vino aliquo albo*, & poſt *electuarium* adhibendum eſt *exercitium* aut in *imbecillioribus corporibus frictio ſuper liene.*

CAP. XXIX. DE MORBIS INTESTINO-rum, ac primum de voluulo.

IAM ſermonem meum conuerto ad *inteſtinorum vitia.* Cum enim de variis fluxionibus antea fuerit ſermo, in præſenti tria inteſtinorum potiora vitia proponemus *voluulum, colicum* & *lumbricos.* Incipiemus autem à *voluulo*, qui Græcis *Ileos* dicitur, Arabis *paſſio Iliaca*, Latinis *inteſtini tenmorũ paſſio.*

§. 2. *Differentia voluuli.*

IMplicata erit hæc tractatio, niſi diſtinctio quædam adhibeatur. Idcirco ante omnia illud notandum, voluulum duplicem eſſe, vnum *legitimum*, alterum *ſpurium*.

Legitimus eſt *integra alui aſtrictio doloroſa & laborioſa ex ilei inteſtini tumore.* Dicitur *integra aſtrictio*, quia in hac paſſione nihil prorſus per inferiora excernitur, tametſi acris clyſter imponatur, vt docuit Gal. 7. *aphor. 10.* Dicitur *affectus dolorificus, & laborioſus*, quia vt ſcribit idem Gal. 6. *aph. com. 44* & 2. *in 3. Ep. 6.* hic affectus habet connexum dolorem & inteſtinorũ tormina, ac vomitionem ipſam. Multa alia connectuntur voluulo ſymptomata, de quibus meminit Hippoc. & Galen. 7. *aphor. 10.* vt *vomitus fecum, deſipientia, conuulſio.* Addebat idem Hippoc. *2. in 3. epid. 6 refrigerationem extremorum*, ſed hæc non ſunt pathagomica Ilei, ſed conſtituunt *voluulum lethalem.* LOCVS AFFECTVS eſt *ileon inteſtinum*, vt voluit Gal. 6. *aphor. 44. & 3. de cauſ. ſympt. 2.*

§. 3. *Cauſæ legitimi immediatæ:*

CAuſa proxima eſt aut *eiuſdem inteſtini inflammatio*, aut *abſceſſus*, aut *tumor ſcirrhoſus.* Aliam non videtur cognouiſſe Gal. cauſam propter quam integra conſequatur alui conſtrictio, quam tres iam propoſitas. Ratio eſt, quia verba facit de Ileo legitimo. Nam ſpurius alias habet cauſas. Ego tamen *legitimum voluulum aliam quoq; cauſam habere* inuenio, nempe *tenuioris inteſtini prolapſum in ſcrotum* propter rupturam peritonei. Hic *voluulus ſi quis alius eſt omnium maxime lethalis*, ſi quam primum inteſtinum in proprium locum non reponatur. Hactenus de legitimo.

§. 4. *De voluulo ſpurio, & quot modis talis dicatur.*

SPurius voluulus multis modis poteſt dici *ſpurius.* Primo *ratione exeuntium*, quia aluus non ſit omnino aſtricta. Idcirco Hippocrat. *2. in 3. Epid. 5.* dum refert caſum mulieris voluuloſæ, ſcribit *paucas fuiſſe deiectiones*, etiamſi quidam exiſtiment legendum eſſe (*nullas.*) Eſt quoque ſpurius *ratione ſymptomatum*, quia neque dolor adeſt, neque tormina, neque vomitus. Hoc docuit Galen. *in comment. 10. part. aphor. 7.* qui inquit, *Vomitum non conſequi omnem voluulum: ſed periculoſum duntaxat.* Deficit etiam dolor, quia *ſi neque adſit inflammatio, neque humor acris, neque flatus diſtendens ſupprimuntur feces abſq; doloribus & torminibus.* Tertio eſt ſpurius *ratione loci.* Nam poteſt fieri hæc aſtrictio ob vitium inteſtini vel coli vel recti. Hinc Galen. *2. in 3. Epid. 6.* videtur ſibi contradicere, qui concedit *poſſe voluulum fieri, & in tenuibus & in craſſis inteſtinis*, quod negauerat *in comment. 44. aphor. 6 partic.* ſed ibi loquitur de *ſpurio*, Et propterea 3. *aphor. 22.* vbi loquitur in vniuerſum de omni ileo, inquit, *fieri ex inflammatione inteſtinorum*, neque tamen dicit *illa tantum eſſe tenuia.* Deniq; eſt ſpurius *ratione cauſæ*, quia hæc excrementorũ mora poteſt fieri non tantum ex inflammatione, abſceſſu, & ſcirrho, quemadmodum legitimus, ſed fit vel *ex facultate læſa*, vel *impedita*, vel *ex errore externo.*

§. 5. *Cauſa ſpurii tertio modo accepti.*

FAcultas quæ læditur vel eſt *expultrix*, vel *retentrix.* Expultrix læditur *ex intemperie vſq; adeo frigida, vt iam ſenſus ſtimuli ſit ſublatus.* Læditur quoque *vbi vſque adeo laxa & humida ſunt inteſtina, vt conſtringi non poßint. Si enim non conſtringuntur, feces non comprimuntur,*

atque ideo Gal. *5. in 6. Epid. 28* qui agnoſcit *inteſtina ideo expellere, quia conſtringuntur*, loco *facultatis expultricis* meminit *facultatis conſtrictoriæ*. Quando enim hæc ſuo non fungitur officio, retinentur excrementa.

Retentrix quoque facultas eſt *cauſa retentionis excrementorum, vbi nimium ſuo officio fungitur propter frigiditatem & ſiccitatem, quæ ſequitur aſtrictionem, ſiue frigoris externi ſiue ciborum & potuum, quæ pariter facultatem obtineant aſtrictoriam.*

Impediuntur hę facultates aut *compreſſis inteſtinis* vel *conſtipatis*, vel *obſtructis*, vel *coaleſcentibus*, vel *ſubſidentibus*. Compreſſio fit à *tumoribus partium vicinarum*. Hac ratione *Meſenterij, Pancreæ, Omenti, Veſicæ, Vteri, Renũ* magni tumores compreſſis inteſtinis excretiones retardant. Et quamuis Galenus *in comment. 44. aphor. 6. part.* non videatur accipere *ex tumore veſicæ vel vteri volulum fieri*, loquitur tamen ibi de *volulo* tantum *legitimo*. Neque enim negat, quod experientia docet, *hos tumores excretionem alui motum retardare*. Conſtipatio fit *à tumoribus in ipſiſmet tunicis inteſtinorum factis*. Obſtructio vero fit *à materia, quæ eſt in cauitate inteſtinorum, quæ eſt aut fex indurata, aut lapis, aut lumbricorum copia, aut flatus extendens cum pituita craſſa*. Subſidentia fit *aut ex inteſtini ſiccitate, aut ex refrigeratione inſigni, aut ex nimia aſtrictione, de qua antea dixi.*

Coaleſcentia vero fit *poſt inteſtinorum vlcera parte vnius inteſtini adhærente alteri parti.*

Error externus eſt aut *nimia medicamentorum aut alimentorum acrimonia*, aut *defectus acrimoniæ*. Eſt *nimia acrimonia*, quando in inteſtinis inferioribus adeſt vlcus valde ſenſibile, ad quod ſi perueniat facultas vel cibi vel medicamenti acris, ſtatim conſtringitur inteſtinum. & ſicuti tunc fit naturalis excretio, cum ſuperior inteſtini pars cõſtringitur, ſic è conuerſo, quando conſtrictio incipit ab inteſtino inferiore, omnia per ſuperiora reiiciuntur, vt propterea ſcribat Galen. *3. de cauſ. ſympt. 2.* Clyſteres aliquando vomitu eiectos. Et Matth. de Grad. *2. part. com. ad 9. lib. Rhaſ. in cap. de Ileo* ſcribit *ſe vidiſſe voluloſum quendam, qui non modo clyſteres, ſed etiam ſuppoſitoria filo alligata ſurſum trahebat & vomebat.*

Alter externus error, propter quem excrementa alui retinentur, eſt *defectus acrimoniæ*, vel in *humoribus*, vel in *alimentis*. In *humoribus* quidem, ſi bilis à veſica fellea in duodenum inteſtinum non tranſmittatur. In *alimentis* autem, quando non accipiuntur ſalſa, acria, aromatica, ſed duntaxat inſipida, oleoſa, & pinguia. Ex quibus dictis iam licet colligere, & *mediatas quaſdam cauſas* & *ſolutiones quorundam problematum.*

§. 6. *Cauſa mediata.*

CVm enim dictum ſit inter ceteras voluuli cauſas eſſe *induratas feces* etiam aliquando *lapidoſas*: hæc impenſa ſiccitas duplicem habet cauſam, videlicet aut *vſum ciborum potionum, & medicamentorum exſiccantium*, aut *intemperiem*, quæ eſt vel in *Inteſtinis*, vel in *Iecore, Renibus, & toto corpore*. Et in *inteſtinis* quidem eſt calida, & ſicca, agitq; exſiccando: in *iecore* autem *renibus*, & *toto corpore* eſt quidem calida, ſed agit attrahendo tenuiorem, & humidiorem excrementorum partem: hinc *mictio*, & *ſudor* abundant, vt propterea dixerit Hippoc. *5. aphor. vlt. Mictus plurimus paruam ſignificat egeſtionem.* Nam *excrementis exſiccatis aluus redditur pigra.*

§. 7. *Solut. quorundam problematum.*

EX his poteſtis colligere ſolutionem cuiuſdam quæſiti: cui occaſionem dedit Hipp. *2. aphor. 20.* cum inquit: *Quibus aluus in iuuentute lubrica, in ſenectute ſicceſcit: contra vero, quibus aſtricta eſt in ſenectute humeſcit.* Patet ſolutio ex dictis. Nam *iuuenes ideo aluum habent lubricam, quod bilis multa continuo defluat ad inteſtina: Ingraueſcente ætate, deficit calor, & bilis, idcirco aluus aſtringitur.* Contra *in iuuentute aluus plerunque eſt aſtricta propter iecoris, & renum caliditatem, quæ humidiorem fecum partem abſumit. In ſenio deficit & calor, non fit tanta ſuctio. Idcirco aluus eſt humidior.*

Patet etiam ſolutio alterius problematis, *Cur ſcilicet cum reperiantur tot viri & mulieres, quibus aluus aſtringitur per 10. 12. 20. & plures dies, non tamen omnes vomitu tententur: imo pauci & illi quidem potiſſimum circa quartum aut quintum diem à ſuppreſſione alui, vt in legitimo volulo contingit.*

Cauſa huins problematis triplex eſt: *Locus, Affectus, Materia.* Locus, *quia ſi inteſtina tenuia ſint aff. cta, vomitus facilime ſuccedit: proxima enim ſunt ventriculo, & cibus acceptus, & potus cum non poſſit tranſire cito, cogitur retrocedere. Sed ſi craſſa inteſtina vitiantur, non vſq; adeo facilis eſt vamitus.* Secunda cauſa eſt Affectio. Nam *ſi inteſtina laborent aliquo affectu, cum quo adſit torpor, & ſtupiditas, ſiue ſit frigida intemperies, ſiue para'yſis, ſiue fex dura aut lapis, vel coalitus vel ſcirrhus, aut atrophia, non neceſſario ſequitur vomitus.* Sed *quanda ſenſibilis ſit affectus, tum excrementa affectionem irritant, coguntq; inteſtinum ad conſtrictionem, cui ſubſequitur impulſio ad ſuperiora,* vti vos docui ex Galeno *3. acut. 3. de cauſ. ſympt. 2.* Tertia cauſa eſt materia. Nam *ſi ſit mordax, excitat vomitum, ſi careat morſu, nullus eſt vomitus.* Idipſum dico de Copia: Nam *vbi multa congeruntur excrementa, ſua mole & pondere cum per inferiara deiici non poſſint, irritant, & expelluntur per ſuperiora: Non irritant, ſi pauca.*

§. 8. *Obiectio.*

SEd video ingenioſum aliquem dicturum: *Vbi aluus aſtringatur per 20. & plures dies, nunquid multa ſint excrementa? Et tamen vomitus non neceſſario ſequitur.*

§. 9. *Solutio.*

DIco *non neceſſario multa eſſe,* quia *plerunq; colliquantur excrementa, tranſeunt in vrinas & ſudores, & ſputum,* vt propterea ego aliquem obſeruarim, *qui ſingulis octo diebus ſemel tantum, & parum deiiciebat perpetua deſtillatione, & frequenter ſpuria angina tentatum.*

§. 10. *Signa.*

S*igna voluuli ilei* ex dictis patent, & legitimus quidem cognoſcitur ex *retentione excrementorum integra quidem poſt primos dies.* Nam primis diebus aliqua portio eorum excrementorum, quæ in inferioribus inteſtinis continentur, educi poteſt. Atq; ideo Hippocrat. *2. in 3. Ep d 6.* in caſu illius mulieris voluuloſæ refert excrementa fuiſſe pauca: *Vomitus adeſt, dolor, tormina & febris acuta ſitis, & progrediente morbo refrigeratio extremorum ſudor totius corporis, vomitus fecum, conuulſio, & deſipientia, fætor anhelitus, eructationes flatus, & vaporis exeuntis ex toto corpore.* Sunt hæc ſigna legitimi voluuli ex inflammatione.

§. 11. *Signa ſpurii.*

SPurius autem qui fit ex intemperie frigida, & paralyſi cognoſcitur: quia *nullus eſt excrementorum ſtimulus, nulla eſt deiiciendi cupiditas,* etiamſi excrementa vſq; ad imum inteſtinum deſcendant, *nullus eſt vomitus nec dolor, nec ſitis.*

Quod ſi adſit *tumor ſcirrhoſus* tactu percipitur. Si *fex* ſit *indurata,* aut *præceſſit vſus ſiccantium,* aut *adeſt calida & ſicca intemperies, mictusq; plurimus ac ſudor, & quæ educuntur caprinum ſtercus æmulantur.*

Quod ſi fiat ex *defectu bilis,* excrementa ſunt cineritia. Quod ſi ex *nimio morſu,* adeſt *vomitus,* qui dolorem ſequitur, & *inteſtinorum tormina.*

Coaleſcentia & *Atrophia* ſigna non propono, quia caſus ſunt inſanabiles.

§. 12. *Prognoſtica.*

IN'ſanabilis etiam *antiquus ſcirrhus:* periculoſiſſimus autem eſt *voluulus ex inflammatione,* qui plerunq; in ſeptimo aut quarto interficiat, pręcipue vero, *ſi ſtercus euomatur, aut fæteat anhelitus, & ructus, vel ambitus totius corporis,* vt docuit Gal. *in 3. prorhet. 60.*

§. 13. *Curatio.*

PRætermiſſis voluuli cauſis inſanabilibus, *coaleſcentia, ſcilicet atrophia, ſcirrhoq; exquiſita, ſiue confirmato,* verſabor in præſentia in quatuor præcipue cauſis: *Inflammatione ſcilicet, humoribus acribus, & veneficis, prolapſu inteſtini, & fecum duritie.*

Et quod pertinet ad *inflammationem,* neceſſarium eſt partim quidem *ad morbum & cauſam* reſpicere: partim vero ad *ſymptomata, &c.*

Qnod igitur *ad morbum & cauſam* pertiner, tractatur inflammatio circa initia *reuellentibus,* & *repercutientibus.* Inter *Reuellentia* primum locum obtinet *Vena Sectio.* Arabes conſuluerunt, vt venæ ſectio fieret *ex pedibus & brachiis.* Mihi magis placer, vt in

vt in magna plenitudine ſecetur potius *vtraque ſuperior vena dentij, & ſiniſtri lateris.* Præ ceteris poſt ſectam venam laudo *Hirudines venis ſedalibus appoſitas.* Hæc enim ſanguinis miſſio non tantum *reuellit*; ſed etiam à *parte inflammata educit.* In eundem vſum *Cucurbitulæ* conueniunt *ſcarificata*, & *non ſcarificata infernis partibus affixa, Frictiones, Ligatura, Veſicantia, Balnea aqua calida.*

Balneum vero toti corpori adminiſtratum minime laudo, tametſi Rondeletius illud probauerit. Nam frigidum *intropellit humores*, Calidum *fundit & colliquat, illoſque ad locum affectum procliues reddit*, vt etiam notauit Gal. *12 method. c. 3.*

Ad *reuulſionem* faciunt etiam *Clyſteres*, vt excrementa in craſſis inteſtinis contenta educantur, & à loco inflammaro retrahautur. Laudant nonnulli *acres clyſteres.* Dicunt enim *inflammationem, quæ eſt in ſuperioribus inteſtinis exacerbari non poſſe.* Sed decipiuntur: Nam in *volulo cum motus inteſtinorum incipiat ob infernis ad ſuperno, vt propterea aliquando, ſicut notauit Matth. de Gradsh. etiam ſuppoſitoria vomitione reddantur, verendum etiam eſt, ne clyſteres aſcendant*, quod docuit Gal. aliquando etiam fieri *3. de cauſ. ſympt. 2.* ſint itaq; *molles* & inflammarionem incipientem reſpiciant. Propterea fit decoctio ex *planteg. hordeo, malua, violis.* Addatur decoctioni *oleũ viol. caſsia extractis*, & intermirtatur *vſus ſacchari & mellis.*

De *Vomitorius* videtur aliqua dubitatio. Nam *ſi volulus inter reliqua ſymptomata habet vomitum illum lethalem, ſtercoris ſcil. non videtur vomitus irritandus.*

Conuenit tamen *circa initia inflammationis tantum*, quando ſcil. in ventriculo & ſuperioribus inteſtinis multa ſint collecta corrupta, atque acria excrementa, quæ ad inflammationem tranſmitti poſſunt. Nam ſi humores in his primis viis non redundauerint, periculoſus eſt vomitus.

Et ne idem pluries repetere cogar, *eadem erit curatio voluuli facti ex humoribus acribus.* Nam ſi in ventriculo, & inteſtinis propter praua alimenta, aut medicamenta fuerint congregati, hi quoque vomitu ſunt purgandi. Quod ſi fluat à *iecore*, vel *toto corpore*, reuellendi ſunt, vt antea docuimus.

Vomitoria vero debent eſſe *placidiſſima & epicerauſtica.* Idcirco nihil melius *aqua hord. & oleo amygdal. dulc.* Aqua etiam ſimplex tepida miſta *cum oleo communi* pro pauperibus erit vtilis.

Si *acris* hæc *qualitas* fuerit poſita in *materia venenoſa*, laudat Aet. *Theriacam poſt vomitum*, cui adhærent omnes poſteriores. Ego vero *Theriacam*, aut *alia alexipharmaca* tunc tantum laudo, cum venenum fuerit *frigidum.* In *calidis* enim venenis vtamini potius *lacte* aut *ſero miſto cum aqu. aceto ſa cum terra Lemnia, aut alio alexiphormaco, ſed refrigerante.* Hæc de reuulſione.

Repellentia medicamenta ſunt *externa* & *interna.* EXTRINSECVS commode loco dolenti apponitur aut *lana*, aut *ſpongia vino acerbo, & oleo*, vel *roſaceo*, vel *violaceo*, vel *melino*, ſeu *de citonio imbuta*, aut parabitis *ſuccum plantaginis, lactuca, ſemperuiui*, admiſto modico *aceti*, & per *linteos*, aut *ſpongias* aptabitis loco inflammato.

INTRINSECVS conueniunt & *Clyſteres* & *Aſſumpta*, quæ facultatem habent *reprimendi.* Sint facti Clyſteres *ex ſuccis* aut *liquoribus iam dictis* excepto aceto. Per *Os* circa initia præbeatis *ſerum caprinum alteratum foliis plantaginis, portulacæ, roſarum*: Conuenit *ſaccharum roſatum.*

In *augmento* addenda ſunt quædam *Digerentia*, vt *Camomelum, Anethum, Melilotus, ſemen lini, fænugraci.* In *tormentis externis*, & *internis medicamentis*, in *ſtatu* vtendum *digerentibus.* Extrinſecus emplaſtro *ex melilote.* Intrinſecus autem *iure aliquo*, aut *columbi*, aut *pulli*, aut *columbi*, in cuius ventre bulliant *paſſula, carica, pulegium, fænugræcum, camomelum & alia id genus digerentia.*

PRO SYMPTOMATIS aliqua etiã ſunt agenda, & quia feces retinentur in principio inflammationis, ſatis eſt medicamenta *frigida, & inflammationem reprimentia* præbere. Talia erunt *caſsia, diaprunis ſimp. & ſine ſcammoneo, diaſebeſten ſimp. ſyrupus roſ. ſolut. ſerum caprin. in maxima copia.* Vbi vero inflammatio eſt aucta, hæc nihil proſunt, fortioribus eſt agendum. Conuenit itaque aut *Electuar. de ſucco roſar.* vel *Electuarium roſatum* Meſue *ad ℥ ß. cum ℨ iij. Caſsia*, aut etiam conuenit *oleum amygdal. dulcium cum granis iiij. vel v. diagridij in modico ſaccari roſati*, aut *in conſerua ex cytoniis*, aut accipiatis *Diaprunem cum ſcammonio.*

Licet enim in hoc caſu omnia potius tentare, quã permittere vt feces per ſuperiora educantur. Idcirco licet etiam aſcendere vſq; ad *Antimonium*, & *Elaterium*, quæ in modica quantitate ad iiij. vel v. grana in vino, in quacunq; materia patienti præberi poſſunt.

Nec quiſpiam obiiciat: *Inflammationem prohibere hæc*: Nam inflammatio facta tractatur calidis, & digerentibus. Itaque hæc, quanquam calida, non obſunt, & *plus nocet copia excrementi retenti quam medicamentum ſi purgauerit*. Idcirco non defuere celebres Medici, qui in deploratis his caſibus in vſum acceperint *hydrargirum*, quod ſuo pondere quam primum aluum ipſam mouit. Eandem ob cauſam *clyſteres acres* hoc tempore conueniunt, & ratione dolorum licet vti *emplaſtro* extrinſecus confecto *ex farina ſeminis lini, mucilagine althea, oleo amygdalarum dulc. butyro, & luteis ouorum*. Et quando aluus non reſpondeat medicamentis propoſitis, huic emplaſtro addetis medicamenta, quæ aluum ſubducunt, *Succum bryoniæ. ſuccum cucumeris ſylueſtris colocynthidem, & alia in tract. de Hydrope dicta*. Hac ratione tractanda eſt *inflammatio* etiam *inteſtini in ſcrotum prolapſi*.

Quod tamen ſi fuerit abſq; inflammatione. & duritie, ſtatim reponendum eſt, addito *cerato conſtrictiuo* & *conuenienti ſubligaculo*. Si ſit *induratum*, emolliatur fomento calido ex *decoct. maluæ, altheæ, ſem. lini, fænugræci, chamomeli, & meliloti*. Et ſi fuerit repletum flatu apponantur flatum digerentia, vt *ciminum aniſum, ruta baccæ lauri, ſeſeli & alia id genus*.

Quando ileos *ex induratis fecibus* factus ſit, primum quidem *emollientia*: deinde vero *euacantia* ſunt adminiſtranda; ſed quia, vbi multum feces fuerint induratæ, vt quaſi in lapidem tranſierint, emollitio neceſſitati ſatisfacere non poteſt: In eo caſu accipiendum Hippocratis conſilium 2. *de morb.* propoſitum, vt ſcilicet per *follem fabrilem in recto inteſtino impoſitum inflentur & dilatentur inteſtina*: ſtatim vero poſt inflammationem iniiciatur *Clyſter emolliens*.

> ℞. *Ol vel cammunis vel amygd. dulc.* ℥ *viij.*
> *Decoct. maln alth.*
> *Sem. lin. Camomel.* ℔ *j.*
> *Butyri* ℥ *iiij.*

Studendum autem, vt clyſterem detineant. Propterea conſulit Hipp. vt *inferius orificium lana obturetur*: Deinde in Balneum imponantur, ſiue balneum ſit ex *aqua emollientibus* alterata, ſiue ſit *ex oleo*.

In *imbecillioribus* autẽ ſufficit ventri apponere *veſicam bubulam oleo & decocto emolliente ſemiplenam*, aut *emplaſtrum emolliens*.

Si *ſponte emollita feces deiiciantur*, nihil aliud agendum, ſin minus, aut *acri Clyſtere*, aut *medicamento forti* vtendum. Horum formam partim propoſui, partim vero proponam in *ſequenti tractatione de colica*.

Sublatis fecibus, ſtudendum ne iterum indurentur. Id autem fiet ſublatis cauſis. Et ſi cauſa *frigiditas* fuerit & *ſiccitas* propter vſum ſcilicet aſtringentium conueniunt *oleoſa & pinguia* in cibo & medicamentis. Et ego aliquando ſimilem curaui ſtipticitatem præbendo ſingulis diebus: *Ol. amyg. dulc.* ℥ j.
cum ſucc. ſin. ℥ ß.

Sed in eundem vſum facit *Caſsia, manna lac cum ſaccaro, ſerum, & alia id genus*.

Quod ſi pigra ſit aluus propter *defectum bilis*, aperiendæ ſunt obſtructiones meatus fellei, attrahenda eſt bilis ad inteſtina. Nil præſtantius in hoc caſu vſu frequenti *rhabarbari*. Eo vti poſſunt patientes, aut pulueriꝫato & admiſto cum modico *Cinamomi & Saccari*.

> Doſis erit: *Rhabarb.* ℥ *j.*
> *Cinam. G. vj.*
> *Sacch.* ℥ ß. Detur in *vino* aut *iure*.
> Aut poſſunt maſticare *Rhabarbarum cum paſſulis*.

Quod ſi nimia *Iecoris caliditas* feces exſiccet agendum refrigerantibus & humectantibus internis & externis *ſero, aquis, ſuccis, balneo potiſſimum aq. dulcis*.

Deniq; ſi pigra ſit aluus, propter *nimiam frigiditatem*, & quaſi *paralyſin*, calefacienda ſunt inteſtina medicamentis fortiſſimis, *Theriaca, & Mithridato, Caſtoreo, Oleo ex Calchanto* ad v. vel vj. guttas exhibito, vel *in iure*, vel *in vino albo odorato*. Reliqua perſequemur in tractatu de Colico.

CAP.

CAP. XXX. DE DOLORE COLICO.

HANC affectionem vocat Celſus *lib. 4. c. 13.* paſſionem inteſtini plenioris. Ante Celſum ignoro: *Vtrum aliquis Medicus colici doloris mentionẽ fecerit.* Hoc quidem ſcio *apud Hippoc. nullibi doloris colici mentionem eſſe factam.* Video præterea Celſum *lib. 4. c. 13.* dixiſſe, *Dioclem Chariſtium affectionem inteſtini tenuioris Cordapſum vocaſſe*: Cuius vocis quoq; meminit Gal. *l. 6. loc. aff. 2* dixitq; *volulum* nonnullis *cordapſum* vocari: *Paſſionem* vero *craßioris inteſtini, coli ſcilic.* inquit, *dolorem* vocaſſe: *Ileum* alii vocarunt *Cordon*: Sed quicquid ſit de nominibus, Colicus dolor eſt *triſtis ſenſatio inteſtini coli cum retentione excrementorum, & quatenus hæc affectio habet excrementa retenta, conuenit cum ileo*, cuius retentionis cauſas iam retulimus, neque illas repetam.

§. 2. *Locus affectus.*

NOmine autem *Coli inteſtini dolentis* intelligo *membranas ipſas*, tam *internas*, quam *externas*.

§. 3. *Cauſa.*

FIt hic dolor ex *ſolutione vnitatis*. Soluitur autem vnitas à pluribus cauſis: propterea etiam plures ſunt doloris differentiæ. Aliquando eſt *flatus* vel *cauitate contentus, vel membranis incluſus*: quandoque eſt *humor multus*, aut *fex copioſa* nonnunquam *humor acris & mordax* vel *ſalſus*, vel *bilioſus*. Sunt aliquando *vermes*, nonnunquam *Lapis inuentus*, colicos dolores acerbiſſimos effeciſſe legitur. Auctores ſunt Fernel. *lib. 6. pathol. 10.* Anton. Beniuen. *de admir. cap. 9.* Hollerius *in ſchol. ad cap. 41. de morb. inter.* Eſt nonnunquam *Inflammatio*: Sed de hac diximus in *cap. de volulo* ſiue *de ileo*. Iſtæ materiæ, quæ dolorem faciunt, vel *generantur ex cruditate ventriculi*, vel *colliguntur*, vel *quia aſtringitur aluus*, vel *quia tranſmittantur*, vel *à capite*, vel *à toto corpore*, vel *ab alia parte determinata*.

§. 4. *Signa.*

VIdetur quidem hic dolor cognitu facilis: Eſt tamen difficilis. Habet enim maximã affinitatem cum doloribus renum, vt propterea confiteatur Galenus *2. de loc. aff. 5.* ſe dolorem colicum exiſtimaſſe eſſe *Nephriticum*. Sic tamen diſtinguuntur: Dolor colicus aliquando eſt *ſupra regionem renum: habet vomitus potius ſimplices, quam varios, aluus medicamentis aut clyſteribus non reſpondet, & ſi qua excernuntur ſpumoſa ſunt: quaſi bouina ſtercora, & aquæ ſupernatant.* Mobilis eſt aliquando colicus dolor: Contra vero in Nephritico *vomitus ſunt varii, pituitoſi, bilioſi*, nonnunquam ſunt *ſupra vmbilicum, & ex iniectis clyſteribus, deiiciuntur feces naturales, nec tamen ſubleuantur patientes, præterquam quod ab initio tenues emittunt vrinas, poſtea vero craſſas & ſabuloſas.*

Cauſæ doloris ſic diſtinguuntur: Si fuerit flatus *dolor eſt tenſiuus, murmurationes & rugitus multi, venter eſt inflatus, & percuſſus reſonat in modum tympani.*

Si fuerit pituita, *facile cognoſcitur ex habitu, & temperamento patientis, ex vita anteacta, ex vrinis, crudis alui excrementis ſpumoſis albicantibus, &c. vitreis viſcidis.* In quo caſu *proprietas etiam doloris* humorem docet. Eſt enim *dolor*, vt docet Galenus *2. loc. affect. 5. perforatiuus.* Dicunt patientes *ſe quaſi palum quendam inteſtino infixum ſentire.* Et hæc doloris ſpecies illa eſt, quæ Galenũ decepit. Nam *dolor hic vſque adeo fixus ſpeciem calculi præ ſe ferebat.*

Si dolor ſit ex bilioſis humoribus, *dolor eſt mordicatiuus, adeſt ſitis, amaritudo oris, alui excrementa ſunt bilioſa, quandoq; febris adeſt, præceſſit vſus aut dulcium, ſiue ſint ſaccharata, ſiue mellita, aut acrium, & aromatum.*

§. 5. *Prognoſtica.*

HIc affectus multiplicem habet exitum: Nam qui fit ex flatu aliquando deſinit in hydropem: Eſt ſententia Hippocratis *4. aphoriſm. 11. Diuturni dolores circa vmbilicum in ſiccum hydropa deſinunt.* Qui fit ex flatu vel pituita ſuperueniente febre ſanatur: Eſt Hippoc. doctrina *6 aphor. 40.*

Permutatur quandoque in Paralyſin. Hoc notauit inter cæteros Paul. Æginet. *lib. 3. c. 18. & lib. 8. cap. 43. 13.* Poſt Æginetã Recentiores plurimi illud ipſum obſeruarunt:

Et tametſi Paulus exiſtimauerit *illam colicam, quæ deſinit in Paralyſin ex bilioſa materia fieri:* Recentiores tamen inter quos eſt Eraſt. *lib. 4. ſuarum diſput. cont. Theophraſt. Paracelſ.* exiſtimarunt, *fieri ex pituita colliquata, & attenuata, & quod hic affectus frigidis regionibus, vt Germania, & Britannia communis ſit.* Denique deſinit hic affectus in ARTHRITICAM. Quinimo mutuo aliquando ſe excipiunt hæ paſſiones. Arthritis tranſit in Colicam, & Colica in Arthritim. Hoc docuit Hippoc. *4. in 6. Epid. 3.* Ex quo loco etiamſi non colligatur nomen *Colica*, colligitur tamen affectio. Nam ſcribit Hippocrat. *ille in collum dolebat ſuperueniente arthritide melius habebat.*

§. 6. *Curandi leges.*

PRo curandis Colicis occurrendum eſt & *cauſæ* & *ſymptomati*. Cum autẽ Cauſa ſit vel *calida*, vel *frigida*: De calida nihil amplius dicam in præſentia. Tota enim hæc curatio colligitur partim *ex curatione voluuli ab inflammatione oborti*, partim vero *ex iis, quæ dicta ſunt de inteſtinorum torminibus, ſiue incipiente dyſenteria*, hoc vnum in præſentia repetere ſufficiat: *Colicum dolorem refrigerantibus quandoq; tractari*, idque feciſſe Gal. *12. meth. 7. qui adoleſcentem Colica bilioſa tentatum ſanauit ptiſana, ſucco granatorum, aliiſq; refrigerantibus & aſtringentibus.* Idipſum colligere licet ex Paulo *lib. 3. c. 43.* qui *Colicam* proponit *Epidemicã* in *conuulſionem* aut *paralyſin* deſinentem, quæ fœliciter curabatur *frigida potu, intybo, cichorio, vno verbo, refrigerantibus.*

Tranſeo igitur ad *frigidam materiam*, quæ vel *corpulenta* eſt, vel *flatuoſa*. Et *corpulenta* quidem ſiue vitrea ſit, ſiue mucoſa, & craſſa, ſanatur *attenuantibus, incidentibus, abſterſoriis, euacuantibus, calorificis & ſiccantibus.* Flatuoſa vero *digerentibus.*

Circa vſum Attenuantiũ accipiendum eſt Galeni conſilium *12. meth. 7.* ne ſcil. præſente copioſa materia *valida attenuantia* vel intrinſecus vel extrinſecus *omnia* accipiãtur. Nam humorem attenuatum in flatum vertunt, ſicq; dolorem augent. Hanc ob cauſam in conſultationibus meis ſæpe dixi *flatum à calore fieri nõ modo magno, ſed etiam imbecilli.* e. g. Si pituita multa abundet: Tunc enim flatus gignuntur, ſint itaque attenuantia *Oxymel* vel *ſimplex* vel *compoſitum*, admiſto etiam *ſcyllitico ſyrupo de betonica de mentha.* Præbeantur vero hi ſyrupi ſine *diluto*. Nam ſi dilutum ex *calorificis* conficiatur flatum augebit.

In *Clyſteribus* pariter admiſcendum *mel roſat.* ipſum *oxymel* in eundem finem, & quando morbus dat inducias per duos vel tres dies adminiſtranda ſunt hæc *præparantia*: poſtea vero *euacuandus* eſt *hic humor.*

Euacuatur autem fœliciter aut *vomitoriis*, aut *Clyſteribus*. *Vomitorium* vero ſic paratur:

℞. *Pulu. rad. aſar.* ʒ j.
Oxymel. ℥ iij *M.*
Præbete in *iuris* ℥ vj. vel ℥ viij.

Sit CLYSTER talis:

℞. *Pulp. colocinth in petia ligat.* ʒ j.
Flor. camomill.
Aneth. Melilot. an. P. j.
Puleg. Rut. Calamenth. an M. ß.
f. decoct. ſecundum art. facta expreſſ.
℞. *Præd. decoct.* ℔. j.
Hier. pro clyſt.
Benedict. an. ℥ ß.
Mel. roſ. Ol. rut. an. ℥ iij.
m. & f. clyſter.

Poſſunt quoque medicamenta præberi *per Os*, & ſi humor *Lenioribus* poſſit educi laudo ſupra modum, vt *fortia* dimittantur. Experiamini itaque vtrum *ſola hiera ſimplex, & mel roſ. ſolut.* poſſint id præſtare:

Dabitis ergo *Spec. hier.* ℥ ß.
cum *mell. roſ.* f. boli.
Deinde ſuperbibatur *Mell. roſ. ſolut.* ℥ v.
Diſſol. cum portione *Iur. alterati cum ſem. cit.*

Sed quia difficillimum eſt Colicos dolores patientes *lenioribus* purgare, idcirco ad *Fortia* deueniendum.

Scio

Scio quidem Leonhardum Fuchſium 2 *paradox. parad.* 14. improbaſſe purgantium vſum in Colica, forte quia vidit Gal. 13.*meth*.11. prohibentem medicamenta purgantia in inteſtinis laborantibus. Præterea, quod videat eundẽ Gal. 12.*meth* c.7 in colica vſum fuiſſe *hiera tantum picra ex ſimplici aloe & aromatibus facta*. additq; neque Paulum, neq; Aetium aliis medicamentis vſos, quam mitioribus: Et recentiores hunc purgantium vſum ab iſtis communiter vocatis Practicis accepiſſe.

. His non obſtantibus exiſtimo *aliquando purgantia valida eſſe neceſſaria*. Nam in Colico dolore duo hæc plerunq; connectuntur *Dolor & Alui aſtrictio inſignis*, vt neque *clyſteres validi*, neque *Lenitiua etiamſi copioſa* poſſint aluum ſubducere. Quid igitur tunc agendum? Eſtne exſpectandus *volulus*? Si in *volulo*, in quo vires ſunt imbecilliores, nemo purgantium vſum recuſat, cur vt in *Colica* præ eruentur patientes à *volulo*, non conuenient purgantia? Profecto conueniunt, ſed in materia frigida. Deceptus eſt Fuchſius, quia forte legit Pauli & Aetii tantum ſententiã de materia calida, nõ frigida. Nam Paulus loquens de frigida proponit *Catapotia, Euphorbium, Scammonium accipientia*. Aetius in eodem caſu laudat *hieram Archigenis*. Quomodo ergo aſſerit Fuchſius Paulum & Aetium nunquam in colica purgantia adhibuiſſe? Quod etiam ſub ungit *hunc vſum eſſe à Practicis acceptum*, oſtendit illum aut non legiſſe, aut oſcitanter legiſſe Arabes, apud quos omnes inueniet probari *Diaphanicon, Electuarium Indum, hieras magnas, pilulas purgantes validas*. Itaq; accipienda ſunt purgantia. Et ego, vt ingenue dicam, *vno die plures Colicos* ſeruaui medicamento ſequenti: ℞. *Diaphœn.* ℥ ß.

Spec. hier. ʒ iij.

M & cum ſucc f. *Boli*.

Non tamen improbo illos, qui admiſcent, aut *cum oleo amygd. dulc aut amar trochiſcos Albandel* ad gr. v. vel vj aut præbent *pilulam ex his confectam*. Poſtea dant o eum ℥ iiij. *olei amarar.* & ℥ ij *dulcium*. Quod ſi ad euitandam fluxus ſuſpicionem accipiamus Rhaſis conſilium, vt ſcil. purganti medicamento aliquid opii adduciamus, hoc non improbatur. Exempli gratia: Si volueritis præbere *diaphœnicum*, *cum hiera* addatis *Philon Rom.* aut *recent. Theriaca* ʒ ß. Hæc autem Purgatio aliquando pro dolorũ magnitudine, & contumacia ſecundo & tertio eſt repetenda interpoſito duorum dierum, vel trium interuallo, quo tempore *clyſteribus* & *præparantibus* eſt agendum.

Euacuata magna ex parte materia, *flatus* eſt *diſcutiendus*. Diſcutitur *internis* & *externis*. Ex Internis aſſumptis nihil præſtantius *Electuario ex baccis lauri*. Datur ℥ ß. *Hiera ſimplici* ſi quotidie ad ʒ j ex *vino aromat. abſynthio etiam alterato* accipiatur, multum prodeſt. Iuuat *Diacimінum, Diatrionpipereon, Aromaticum roſatum, Theriaca antiqua*. Pro agreſtibus *allium* ſummopere facit, laudaturq; à Galeno in illo 12. *meth. c.* 8. Omitto *ius galli antiqui*, cuius mentionem feci in ſuper. lect.

Imponuntur SVPPOSITORIA, quæ ſic parantur:

℞. *Cimin. anis. dauc. an.* ʒ ß.
Spec. hier. ʒ j.
Mell. q. ſ. m. f. ſuppoſit.

Fortius agunt CLYSTERES, qui ſic componuntur:

℞. *Semin. carth.* ℥ ß.
Cimin. Anis.
Fœnic. Dauc. ſeſel. an. ℥ j.
Sem. lin. fœnugrae. an. ℥ ij.
Rut. Bacc. lauri. an. ʒ vj.
f. decoct ſ. art. Deinde
℞. *decoct.* ℔ j.
Hier. proclyſt. ʒ vj.
Elect. de bacc. laur. ℥ ß.
Ol. rut. laur. an. ℥ j. m.

Loco decocti quidam & bene accipiunt *vinum maluat.* alii *vrinam pueri*, & profecto iuuat. Quandoq; mirifice iuuant *Clyſteres*, aut *ex ſolo oleo vel rutac. vel laurino*, aut addito *Caſtoreo, Pipere, Pyrethro* ad ʒ j. pro ſingulo. EXTRINSECVS multa proponuntur. *Mihi* hæc ſunt familiaria. Primum quidem fomentũ ex *furfuribus miliariis, calfactis in vino odorato* Eſt medicamentum facile parabile, & præſtantiſſimũ, quo vnico, vt ingenue dicã,

Colicos

colicos ex flatu curare conſueui. Fœliciter quoque adhibetur *calidus cinis in ſcutella linteo contecta.* Valet mirifice *cucurbitula magna vmbilico oppoſita*, quam dicit Galen. in *illo 12. meth. cap. 8 effectum* facere *incantationi ſimilem.* Sunt quoque *fomenta humida* ex decoctis ſimilibus illi, quod propoſui pro *clyſtere.* Sed inter cetera vidi etiam momento temporis dolores curatos ex *glomere fili crudi calentis impoſiti ipſi ventri.* Sed qui plura voluerit aduerſus flatuoſam materiam legat Gal *9. de comp. per loc. c. 4.* à quo accepit Aet. & Rhaſis.

§. 7. *De Symptomatis, hoc eſt doloris ipſius per ſe curatione.*

SYmptoma, vt ſymptoma, dolor ſcilicet, tribus modis ſuperari ſolet: *Anodynis, ſtupefacientibus* & *agentibus à tota ſubſtantia.*

Inter *Anodyna* ſunt *famenta*, quæ per *ſpongias*, aut *veſicas bubulas* ventri adhibentur ex decocto *maluæ, althææ, Camomilla, Melilote, ſemine lini & fænugraci*, aut ex *oleis camomelino, amygdalino, camomelino, & anethino.* Adhibeantur quoque *omenta his oleis imbuta.* Fiunt etiam *Fritagiæ* ex *ouis, butyro & oleo camomelino vel anethino.*

Fortiora adhuc ſunt *balnea* toti corpori adhibita, *herbis & prædictis ſeminibus alterata.*

Fiunt quoque *Emplaſtra ex farin ſeminis lini, fænugraci*, addito *butyro, pingued. anatis, anſeris, atq; oleo amygdalarum dulc. & camomelino.*

Si hæc non iuuent tunc *ſtupefactaria* conueniunt. Et de *calida* quidem *materia* nulla eſt dubitatio. De *frigida* exiſtimant quidam, Græcos in frigida materia *Opiata* non admiſiſſe. Sed, ni fallor, decipiuntur. Quando enim Galen. *9. de comp. med. per loc. c. 4.* commendat Philonis compoſitionem, inter cetera inquit, illam recipere medicamenta, quæ craſſos, & viſcidos humores incidere, & attenuare poſſunt, atq; ideo colicis omnibus opitulari. Calidi enim humores attenuantibus, & incidentibus non egent. Itaque ſi vehementia doloris vrgeat, etiam in frigida materia ad *opiata* confugiendum eſt. Vtitur Galen. *9. de comp. loc. c. 4 12. meth. 8.* opiatis & intrinſecus, & extrinſecus, & *aſſumptis* & *impoſitis*, vel *iniectis in ſedem.*

Aſſumuntur autem vel ℈ ij. vel ʒ j. *Philon. Rom.* loco iam cit. deſcripti, aut tantundem *theriac. recentis.* Fit quoq; *ſuppoſitorium ex lana*, quæ imbuitur *ſapa*, in qua diſſolutum ſit *opium*, aut fiunt *clyſteres*, qui recipiunt decoctũ *papaueris albi hioſciami, mandragoræ*, aut in *decocto præced. lect. deſcripto* diſſoluuntur *opij* grana duo, vel iij. aut ʒ ß. *Philon. Romani*, aut *recentis Theriacæ.* Cæterum ſicut in *cauſa calida opiata ſanant ſymptoma, & cauſam*, quia calidum ſuccum refrigerant, & tenuem ac mobilem incraſſant, & immobilem reddunt: ita frigidam materiam lædunt, ad excretionem ineptam efficiunt. Ita ſtatim *corrigenda opij malitia epoto Caſtoreo* ad ʒ j. vel in *potu* vel in *clyſtere.*

Extrinſecus vmbilico apponi poſſunt hæc *opiata*, ſucco tamen *Limonum* vel *aceto acerrimo* permiſta.

Neq; prætermittantur illa, quæ à tota ſubſtantia prodeſſe creduntur, vt eſt *inteſtinũ lupi* & *alligatum*, vel ad ʒ j. in *puluere exhibitum.* Laudatur quoque *eiuſdem lupi ſtercus exſiccatum, & pulueriZatũ, & coxæ appenſum*, aut accipiantur *oſſa, quæ in eodem ſtercore reperiuntur.* Laudant alii autem *Galberitam vocatam vſtam, & in cinerem redactam* ad ʒ j. Plura vide apud Aetium & Gal. *lib. 9. comp. loc. 4.* & Holer. *in cap. de colica.*

§. 8. *Victus ratio.*

QVod ad victum ſpectat, hoc tantum *moneo:* In colica *ex ſuccis biliosis* tenuem victum obeſſe: qui alioquin in *frigida materia* eſt apptime neceſſarius.

CAP. XXXI. DE LVMBRICIS.

LVMBRICOS inuenio Galen. aliquando *helmintha* vocaſſe, nomine ſcil. communi ad *longos & latos lumbricos*, vt *13. meth. 17. & 19.* aliquando autem *Helmintha* nomine ſolum *teretem* intelligit *vermem.*

§. 2. *Differentia.*

ANtequam *vermiũ naturam & cauſas* explicem, quam breuiſſime *eorum differentias* vobis proponere decreui, vt ſine difficultate apud Arabes & Græcos verſari poſſitis.

Quan-

Quandoquidem ſi ad Hippoc. & Celſum reſpiciamus *duæ* ſunt differentiæ: ſi ad Galenum *tres*: ſi ad Auic. modo *tres*, modo *quatuor*. Facile componuntur Scriptores: Vermium duæ ſunt differentiæ. Alij enim ſunt *longi*, alii *lati* dicuntur, de quibus Hippocr. *quarto de morbis*. Hos *latos* Hippocr. *3. Aphor. 26.* vocat *Aſcarides*, ita vt *lati*, & *Aſcarides* apud ipſum ſint vna ſpecies: ſed iſti *lati* aliquando *includuntur membrana*, nonnunquam *ſunt disiuncti, & nulla inuoluti membrana*. Quando membrana inuoluuntur, hæc membrana aliquando *circundat omnia inteſtina, & iſti vermes ſunt exporrecti ſecundum longitudinem huius membranæ, ita vt videatur vnus morſu alium complecti, & ſic conſtituunt vnum corpus, quod aliquando excedit longitudinem 5. & 8. & 10. & 12. & plurium cubitorum.* Et ego ſemel *vnum* vidi, *qui decem cubitos excedebat.*

Imitatur autem hic vermis in figura & longitudine & planicie *vittam*, vt propterea vocetur Græcis hic vermis ſic compoſitus modo *Tenia*, modo *Cheria*, modo *Lumbricus latus*, qui non differt à *prioribus Aſcaridibus*, niſi quatenus illi *Aſcorides* ſunt *ſine membrana, & disiuncti*. Iſti vero *includuntur in hac membrana & mutuo ſe tangunt*, Galen. 3. *aphor. 26.* tertiam adiunxit lumbrici ſpeciem, ſicuti & 14. *method. 17. 18. & 19.* Aliquando hic *latus* vermis diſrumpitur, & *excernuntur per inteſtina fruſtula, quæ æmulantur ſemina cucurbitæ*. Nam *vermiculus incluſus eſt in portione membranæ*: propterea videtur quarta ſpecies vermis, quam Arabes vocant *cucurbitinas*, at non eſt quarta ſpecies, eſt lumbrici lati portio, & lumbricus *latus* conflatur ex *membrana & aſcaridibus*: Propterea ſicuti dicebam *dua tantum prima ſunt vermium differentiæ*, quæ tamen & 3. & 4. dici poſſunt. Dixi *primas*, quia vermis *longus* multas habet ſub ſe ſpecialiſſimas ſpecies. Dantur enim vermes *longi, qui habent pedes*, alij *villoſi* ſunt: Quidam *habent caput cum cornibus*, vt poteſtis legere apud Marcel. Donat. *lib. 4. cap. 26.* Hieron. Taurinum in *ſuo de lumbric. cap. 13.* Trincauel. *lib 9. cap. 10.* Ant. Beniu. *lib 9. de admirand. cap 2.*

§. 3. *Cauſa.*

LVmbricorum propoſitæ differentiæ *ſuas* habent *cauſas*, & *generationis locos* tam in *genere*, quam in *ſpecie*. In genere quidem vermium ſunt *cauſa materiales & efficienses.*

Materialis quidem *putrida pituita non quidem mucoſa aut vitrea propter inſignem frigiditatem, neque acida propter eandem cauſam*, quicquid in oppoſitum ſentiat Nicol. Flor. & alii, qui ex *acida pituita paruos vermes gigni* putant. Id autem faciunt, quia cum putent, ſed falſo, vt dictum eſt, quatuor eſſe vermium differentias, (Volunt enim *vnamquamque ex propria pituitoſa materia oriri*:) Ideirco quatuor conſtituunt *pituitæ ſpecies: Inſipidam, Dulcem, Salſam, Acidam*, ex quibus quatuor etiam inquiunt fieri vermium ſpecies: ſed ſicuti falſum eſt *plures eſſe quam tres vermium ſpecies*, ita falſum eſt *ex acida pituita vermiculos gigni.*

Cauſa efficiens *calor triplex. Innatus partis ſeu loci, Putredinalis, qui educitur ex materia putreſcente, & Ambientis, qui cæleſtis dici poteſt.* Cauſam omitto finalem: Dixit enim Auic. *ideo genitos eſſe in corpore vermes, vt ſuperfluitates inteſtinorum abſumerent, & corpus à putredine vindicarent.* Locus *ſunt inteſtina*: Non inficior *etiam in ventriculo gigni poſſe.* Et quamuis Galen. *5. de loc. aff 5. locum generationis vermium dixerit eſſe inteſtina*: & 2. *acut.* [illegible] ait *ex inteſtinis in ventriculum aſcendere*, loquitur de hac *triplici vermium ſpecie*: non tamen negat, *quin vermes alterius forma & figura & in ventriculo, & in aliis plerisque corporis partibus gignantur*, vt ipſamet docuit experientia.

In ſpecie vermes qui FLAVI ſunt, *ex materia pituitoſa bili commixta oriuntur*, ſicuti NIGRI *ex permiſtione ſucci melancholici*: RVBRI *ex participatione ichoris ſanguinei.* VILLOSI *ex admiſtione pinguis. & vnctuoſa materia*, de quibus *in lib. de Plica.* Hac vero ratione facile conciliatur Oribaſius cum reliquis Medicinæ ſcriptoribus. Ipſe enim ſolus cenſet *ex materia biliosa, melancholica, & ſanguinea vermes gigni.* Si arbitretur *abſque pituitæ fundamento vermes gigni poſſe*, decipitur: ſed ſi id tantum velit *miſceri alios humores cum pituita*, non eſt à ratione alienum.

Locus etiam *fecit vermium diſtinctionem*: Nam *parui* in *recto inteſtino* generantur: id fit, vt ſcribit Auic. quia putreſcens materia ob continuum excrementorũ exitum in multas diuiditur particulas: Tot vero fiunt vermes, quot ſunt particulæ humoris putreſcentis diſtinctæ. *Latus lumbricus* fit *in inteſtinis craſſis in tota coli longitudine.* Eius tamen generatio eſt ex membrana inteſtini interiore ſeparata, & abraſa, vt voluit Hipp. *4. de morb.* cui adhærent Paul. & Aet. ſed gignitur illa tunica ex pituita inteſtino adhærente, & paulatim extricata.

Teretes

Teretes lumbrici in *gracilibus inteſtinis* producuntur, atque ideo facile ventriculum petunt. Horum numerus oritur, Auic. auctore, ex ſeparatione materiæ putreſcentis. Fit autem hæc ſeparatio propter jecoris attractionem. Sicuti enim quotidie chylus pituitoſus generatur: ita quotidie iecur partem huius chyli ad ſe trahit. Loquor autem nunc de crudo & pituitoſo. Portio autem in inteſtinis remanet, quæ putreſcens in vermem tranſit.

§. 4. *De cauſis mediatis.*

EX his colliguntur *cauſa mediata*: Vel enim augent *pituitam*, vel *calorem*, ſed *putredinalem*. De *augentibus pituitam* nihil dicam in præſentia. Omnes enim cauſas, quas diximus ventriculi cruditatem parere, ſiue ſit *intemperies frigida*, ſiue *morbi inſtrumentarij & communes*, ſiue *externus error in cibo & potu, & aliis rebus non naturalibus*: Hæc omnia *dum pituitam augent, poſſunt vermes etiam generare, ſi calor putredinalis accedat.* Idcirco in *pueris à dentitione ad pubertatem plurimi fiunt vermes*, quia augetur cruditas, & propter abundantiam calidi humidi facile putreſcit. Hinc *dulcia & pinguia putantur vermes gignere, non quod proprie hæ ſint materia, quanquam ſi in multa copia accipiantur, poſſunt euadere materia, ſed quod magna ex parte ad vermium productionem concurrunt, vt quæ augent calorem humidum putredini idoneum.* Idcirco in *febribus etiam putridis facile gignuntur vermes: ipſi tamen non generat*, quicquid hac de re ſcribat Hippocrat. 4. de morbis, qui *lumbricos teretes parere* ſcribit.

§. 5. *Signa.*

IN proponendis vermium ſignis *vniuerſalia* omittam, & in *ſpecificis* tantum verſabor. Qui enim habet ſigna *ſpecierum*, habet etiam *generis*.

Lumbrici igitur parui cognoſcuntur *ex ſtillatione, & pruritu, ex teneſmo, quem circa rectum inteſtinum faciunt. Pruritus eſt quandoq; ita ingens, vt etiam animi deliquium vel conuulſionem inferat. Apparent vero in excretis fecibus illi vermiculi plerunque.*

Latus vero lumbricus cognoſcitur *ex ingẽti fame, quæ ad differentiã famis factæ ob humores acidos non habet vomitum connexum à cibo, & ad differentiam illius, quæ fit ab inanitione corporis, eſt ſine corporis macie. Hi igitur cibi maximam partionem ingerunt neque eugmunt, neq; grauitatem, aut anxietatem vllam ſentiunt: imo paulo poſt aſſumptum cibum iterum eſuriunt, pluries in die comedunt, & ſi non comedant, in animi deliquium incidunt, dicuntq; ſe ſentire grauitatem, & anxietatem circa Iecur, Ventriculum, & Renes.*

Vermes autem longi cognoſcuntur *ex multiplici animalium, vitalium & naturalium functionum læſione. Læduntur functiones animales, quia fiunt conuulſiones, epilepſia, ſomni profundi, deliria, quandoque ſomni perturbati, vt in ſomno quandoque ſurgant, clament, nonnunquam dentibus ſtrideant, labrum vero moueant, quaſi cibum aſſumerent. Oculorum palpebræ in dormientibus ſunt ſemiaperta, tinnitus aurium, facies mutat colores: quandoque valde rubent maxillæ, paulo poſt palleſcunt, dormientibus ſaliua exſiccatur: Vigilantibus ex ore profluit. Pulſus ſunt valde parui & inæquales, myuri ſeu deficientes, cordis palpitationes fiunt, hypothymia, ſyncope: Adeſt oris fætor, inappetentia, nauſea, vomitus, ſingultus, dolor, & anxietas, venter totus inflatur in modum timpanitidis, & ſicut in lumbrico lato, quæ deiiciuntur, liquida, & ſpumoſa ſunt, ſic in lumbrico teretii exſiccata apparet, imo aluus aſtringitur. Numeroſi enim vermes excrementa omnia aſſumunt, & quia nauſeam & vomitum pariunt, patientem non permittunt vti alimento.*

§. 6. *Prognoſtica.*

ET hac de cauſa multi moriuntur. Aliquando fit, *vt vermes ex alimenti defectu non tantum aſcenderint ad os ventriculi, imo ad gulam vſq; vt per os & nares exierint*: ſed etiam interdum, teſte Paulo, & Trincauelio, quod & ipſe obſeruaui in quodam puero Veneto, *perforane totam abdominis regionem, & per illam excernuntur partem*: aliquando tamen *pauci, & minores, vt ſcribit Auic. iuuant corpus, quia ſuperfluitates abſumunt*: ſed hoc dictum intelligendum eſt extra febres. Nam in febribus ſi in principio appareant, *ſunt ſigna inſignis malignitatis. Fugiunt enim à malignis humoribus, & tunc viui excernuntur.* In augmento vero mortui educi conſueuerunt, *& iſti ſunt inſignis malignitatis indicia, quæ potuit ipſum vermem extinguere.* Sicque conciliantur inuicem Paulus & Aetius. Paulus enim, cum quo ſunt Arabes, ſcribit *vermes mortuos eſſe deterius ſignum, quam viuentes.*

Aetius

Aetius ſcribit oppoſitum. Conciliantur, vt dixi, quia *intelligendi ſunt de varia temporum excretione*. Nam ſi in declinatione morbi educantur, *bonum eſt ſignum*, vt docuit Hipp. 2. *progn. 18.*

§. 7. *Præſeruatio.*

DVm ſermonem conuerto ad mareriam medicam, loquar primum de *præſeruatione*, deinde vero de *curatione*. Præſeruatio à vermibus in duobus eſt poſita: Primũ quidẽ *in celebranda optima coctione. 2. in abluendis detergendiſque pituitoſis excrementis, quæ in inteſtinis colliguntur*: Primum caput alias copioſe, ni fallor, abſoluimus. De ſecundo dicam pauca. Eligenda ſunt in alimentorum vſum, quæ pituitam incidunt, & detergunt. Inter hæc eſt primum *panis à furfuribus non probe mundatus, ſyncomiſtus propterea vocatus ſale & feniculo conditus, ſunt omnia ſalita*, præcipue vero *oliua, & cappares, acetum omnibus modis conuenit in acetariis, & condimentis ſicut & alia acida, vt ſuccus limonum & aranciorum*. Idcirco conuenit, vel *ſyrupus acetoſus*, vel *iulep acetoſum*: In eundem vſum faciunt hæc *acria*, præcipue vero *cæpe illud Aſcolonicum vocatum*. Omnes Medicinæ ſcriptores laudãt etiam vſum *ſinapis*, dummodo febris non adſit. Cætera, quæ ad victum pertinenr, poſſunt colligi ex capire de cruditate.

§. 8. *Curatio.*

TRanſeo iam ad curationem. Diſtinguirur curatio primo ratione *loci*, & *ſpecierum* vermium.

Nam *parui Aſcarides*, qui ſunt in inteſtino recto *curantur* potiſſimũ *inſeſſione, illitione, & ſuppoſitoriis*. Inſeſſio fit *in lacte*. Illitio fit ex *butyro* aut *ſimplici*, aut *melli commiſto*. Suppoſitoria fiunr pariter vel *ex melle*, vel *ex butyro*. His enim dulcibus, & vnctuoſis libenter adhærent vermes. Fortius eſt ſuppoſitorium ex *Larido*, Quidam laudant etiam ſuppoſiroria facta ex *reſina aliqua*, aur *viſco*, vt vermes abhorreant.

Latus Lumbricus curatur medicamentis *euacuantibus*, aut *tantum interficientibus*. Euacuantibus *quando non adſit fluxus alui*: Interficientibus *cum adeſt fluxus*. *Euacuantia* ſunt vel *Clyſteres*, vel *Medicamenta*. *Clyſteres* in *lato lumbrico* debent eſſe actes, & valenriſſimi contra quam fieri oportet in *longis lumbricis*, qui à Clyſteribus acribus irritati ventriculum petunt, & praua inferunt ſymptomata. Sed in *lato lumbrico* nullum eſt periculum. Idcirco fianr clyſteres *ex decoctu interficientibus, & educentibus vermes*, gratia exempli poteſt fieri Clyſter talis:

℞. *Lupin.* ℥.i.
Dictamn. alb.
Scord. Cret.
Abſynth. marin. an. M. I.
Marrub.
Hyſſop. Matricar.
℞. *Colocinth. in petia ligat.* ʒi.
f. decoc. ſ. a. & facta expreſſ.
dict. decoc. ℔. i.
hier. diacolocynth. ʒij.
Mell. ros. Ol. camon. an. ʒiij. M.

Quæ *aſſumuntur*, debent quoque valida eſſe. Neque enim *latus lumbricus* ad dulcia mouetur, aut à lenientibus educitur. Conueniunt itaque *hiera magna, pilulæ fortes de hiera cum agarico, Cochiæ, & alia Electuaria, quæ Colocynthidem recipiunt*. Quidam habent pro ſecreto hunc puluerem.

℞. *rad. filic. fæmin.*
Coſti amari an. ʒij.
Corallina, quæ eſt muſcus marinus
Matricar. Scord. Cretici.
Dictamn. alb. Abſynth. marin. an. ʒi.
Aloes, Turbith. an. ʒ. ſ.
Colocynth. ʒij.

Puluerentur omnia & addatur *ſaccharum* ad pondus omnium. Huius pulueris ratione ætatis detur ʒſ. vel ʒi. vſq; ad ʒij. aut in bolo excepto puluere cũ *melle* aut in *vino* vel iure.

Sed ſi alui fluxus adſit, neque Clyſter neque medicamenta hæc locum habent. Idcirco tunc tantum agendum vel *euacuantibus*, quæ fluxum non augeant, vel *interficientibus vermes*. Quæ euacuant præſente fluxu abſque periculo ſunt *aquæ thermales præcipue ſalſæ, ſiue Thettuciana, ſeu id genus aliæ*. Iuuant & aliæ *ſulphuratæ, aluminoſæ & nitroſæ*. Neque enim tantum ſubducunt; verum etiam propter aquæ copiam vermem inteſtino adhærentē emolliunt, & ſeparant. Quod ſi aquarum copia non adſit, agendum *interficientibus*.

Quæ *interficiunt, amara* ſunt vel *acria*, vel *auſtera*, vel *ſalſa*, vel *acida*. Sed in *Lumbrico lato*, in quo pituita multa abundat, *nihil melius amaris*. Gal. 14. *meth. vlt.* ad lumbricum latum laudat *felicem ſæminam*. In eundem vſum faciunt *amygd. amara, præcipue perſicorum abſynth. illud marinum, ſcordium, Caſtus, & alia quæ propoſui in puluere.*

Ad *Lumbricos teretes* conueniunt pariter vel *euacuantia* vel *interficientia*, & hæc omnia vel ſunt *interna*, vel *externa*.

§. 9. *Nota.*

ANte omnia illud moneo non *placere mihi illud Galeni, & aliorum conſilium, vt vermes teretes primum interficiantur, poſtea educantur*. Nam, vt intellexiſtis, quæ interficiunt, aut *amara* ſunt, aut *acria*, aut *acida*, & *auſtera*. Itaque *amara & acria ſuo calore lædunt, & vermes iam necatos in putredinem agunt, qui etiam ſponte ſua putreſcunt: auſtera & acida pariter aſtringunt: In vermibus autem aſtrictione non eſt opus, ſi aluus vltra modum non fluxerit.* Sed concedamus *amara & acria vermes interficere, & non officere*; nonne melius eſt ſi id fieri poſſit, quamprimum vermem educere, quam illum necare, & poſtea medicamentum exhibere, quod illum educat? Dicunt iſti: *vbi mortuus eſt, facilius educitur*: Hoc plerunque falſum eſt. Nam *euacuatio per tria medicamentorum genera fieri ſolet*, aut pet *quædam dulcia, & lenientia*, aut per *agentia à tota ſubſtātia* vel per *purgantia valida*. Lenientia dulcia *mortuos vermes non educunt*, dulcia *idea educunt vermes, quia alliciuntur, & ſimul cum eſca illa dulci, quæ aluum ſoluit, educuntur*. Quæ agunt à tota ſubſtantia *indiſcriminatim & viuos, & mortuos ducunt*. Validiora autem purgantia *ſunt amara, ita vt vno & eodem tempore, & interficere & ſubducere poſſint*. Fruſtra ergo præmittuntur purgantia necantibus.

Quæ ergo *leniendo* ſubducunt, ſunt vel *Caßia*, vel *Manna, mel roſ. ſol. Diaprunis*. Sed præ ceteris omnibus celebratur *Diaſebeſten*. Et experientia comprobatum eſt *hu fructibus, quos* Minaria *vocant, vermes ſummopere delectari*. Eandem ob cauſam nonnulli concedunt *oleum amygd. dulc.* quod lubricando agit.

Quæ agunt à tota ſubſtantia ſunt *Cornu ceruinum, Cornu vnicornu, Terra Lemnia, Lumbrici terreſtres exſiccati, & pulueriZati.*

Purgant autem *electiue Agaricus, Turbith, Colocynthis, Bryonia radix, Cucumer ſylueſt.* quæ omnia aliquando ſunt neceſſaria ad debellandos multos, & malignos vermes. Poſſunt autem in pueris paruis hæc vel *ſaccara* inuolui. Propterea nūc in vſu eſt *ſemen ſantonici ſaccaro incruſtatum*. Poſſunt etiam eodem modò ſaccato condiri *ſemen braßicæ, Corallina ſeu muſcus marinus*. *Ego* etiam pueris pituita abundantibus fœliciter pleriſque exhibere conſueui *trochiſcatum agaricum in placentulis ſaccaro exceptis vel cum iulep acetoſo.* His etiam pueris poſſunt propinari in panatella *pilulæ paruæ ex aloe* aut *rhabarb. in iiſdem placentulis.*

Sunt qui exiſtimant *Argentum viuum vermes ſubducere multo melius, quam alia medicamenta.*

Plebeiæ mulieres vtuntur etiam & feliciter duobus cochlearibus *lixiuii*, & vno *olei omphacini*, & multum iuuat ad ſubducendos vermes.

Clyſteres in his caſibus ſemper debent eſſe molles *ſine olea, & ſale*, ſed duntaxat ex lacte *ſacc. & butyro*. Quod ſi adſit *fluxus alui* cum *euacuantia* non conueniunt, vtendum, vt dixi *interficientibus*. Et ſi febris adſit prætermittenda *acria & amara*, eligenda vero *acida, & auſtera, vt ſuccus limonū, citri, arantiorum, rhibes, granatorum, roſarum, rhois rubri, ſemen plantaginis, & ea, quæ agunt à proprietate.*

Denique *extrinſecus* quoque conueniunt *interficientia*, & *ſubducentia*, ſiue ſint *epithemata*, quæ fiunt ex *foliis Perſici & Abſynthii conſperſis aceto acerrimo ſuper tegula calente*, aut ſint *linimenta*. Horum multæ ſunt formæ, ſed vnica mihi familiaris.

℞. Myrrhæ, Aloes an. ℥iſ.
Fell. bouin. Succi limon.
vel *Acet. acerr. an. q. ſ.*
M. & fiat Linimentum.

Imponatur autem & in parte ventris anterioris, & circa duodecimam ſpinæ vertebram. Omitto *Theriacam, oleum Monachorum S. Iuſtinæ*, & alia apud auctores.

CAP. XXXIII. DE RENVM ET VE- *ſicæ affectibus.*

FRequentiſſimos & ægrè admodum ſanabiles Renum, & veſicæ affectus pertractandos ſuſcipio, quos omnes vt breui methodo perſtringam ad *vitiatam mictionem* referam, ſeu redigam.

§. 2. *De mictione deprauata.*

VItiatur autē mictio vel *quia deprauata eſt*, vel quia *ſublata*, aut *diminuta*. Deprauatur autem mictio vel *ratione ſubſtantiæ* vel *ratione quantitatis*, aut *temporis*, aut *modi*, aut *ſymptomatum*, aut *loci*.

Ratione ſubſtantiæ *quando excernitur Vrina vel cruenta, vel purulenta, caruncculis & ſquamulis referta, vel arenoſa & cum calculis, aut cum pilis aut vermibus, aut alia ſubſtantia conſimili.*

Ratione quantitatis, *quando plus excernitur quam oporteat.* Nam ſi minus excernatur ad *diminutam* pertinet *mictionem*, non ad *deprauatam*.

Ratione temporis *quando debito tempore non retinetur.*

Ratione modi, *quando excernitur guttatim.*

Ratione ſymptomatum *quando educitur cum ſummo dolore & ardore.*

Denique ratione loci, *quando euacuatur per aliud foramen quam per illud, quod eſt in glande.*

Me expediam in præſentia à *praua mixtione ratione quantitatis & temporis facta.*

CAP. XXXIV. DE DIABETE.

POteſt autem hæc tractatio ſub *Diabetis* nomine comprehendi, dummodo duplicem conſtituamus *Diabeten*: *Legitimam* vnam; *Spuriam* alteram.

Eſt autem legitima Diabetes *excretio rei potulentæ prorſus non mutatæ in Odore, Colore, & Sapore per vias lotii.*

Spuria diabetes, quam Arabes *multitudinem vrinæ* appellarunt, eſt *excretio vrinæ in tanta copia, quæ longe ſuperat quantitatem rei aſſumptæ humidæ.*

§. 2. *Cauſæ legitimæ.*

VEra diabetes fit, vt optime Galenus docuit *6. de loc. aff. cap 3.* ex facultate renum *attractrice*, importune opus ſuum efficiente: Læditur tamen ſubinde etiam *attractrix venarum totius corporis, iecoris & oris ventriculi.* Læduntur etiam *expultrix & retentrix renum.*

Porro læditur *primo & per ſe* facultas *attractrix*. Nam vt fiat Diabetes, requiritur hic ordo, *vt renes importune ſugant ſeroſitatē in venis contentā: venæ iam exſiccatæ attrahunt à Iecore: iecur pariter inanitum ſugit ab ore ventriculi: Os ventriculi exſiccatum multam requirit potionem, quam tandem aſſumptam ſtatim dimittit in Renes*, non quod *primo & per ſe* læſa ſit *retentrix* ventriculi, & inteſtinorum. Nam ſi adeſſet vitium *retentricis*, fieret Lienteria. Eſt enim, vt dicit Gal. *loc. cit.* Lienteria deiectio non tantum cibi, quantum potus non mutati deiectio. *Si ergo res potulenta ſtatim ducitur in renes, & emittitur in lotium, non eſt referenda cauſa in lubricitatem ventriculi & inteſtinorum, ſed in importunam Iecoris, Venarum, & Renum attractionem.* Idcirco hæc *affectio cum primum incipere videtur eſt iam in ſtatu*: Quando enim potus immutatus educitur, multo antea venæ totius corporis & iecur fuerant inanita & exſiccata. Sed *ipſi patientes non poſſunt principium & augmentum cognoſcere*, quia hæc attractio eſt opus naturale, & dum fit in venis tantum iecoris eſt ſine ſenſu indigentiæ: propterea corpori moleſtiam non infert: *Contra quam in* Lienteria *contingat, quæ non poteſt*

eſſe in ſtatu, niſi cognoſcatur principium. Eſt autem ptincipium à *Cœliaca affectione, & ab humida excrementorum deiectione.*

Attractrix renum importune fungitur ſuo officio *propter ſolam caliditatem, vel cum materia, vel ſine materia.* Idcirco Auicennam hac in parte non recipio, quia *Diabetem fieri* ſcribit ex *frigida renum intemperie retentricem facultatem debilitante.* Nam vbi ſit tanta frigiditas, quæ retentionem vitiat, deſinit omnis attractio: At ſine ea attractione nunquam fit vera diabetes. Læditur autem cum attractrice *Expultrix*, quia irritatur. Irritatur autem vel à *copia tantum* vel à *copia, & acrimonia rei potulentæ*; ſicut attractrix læditur vel *ex intemperie abſque materia*, vel *cum materia ſalſa* vel *biliosa in renum ſubſtantia imbibita & impacta*, ſiue hæc fluat ex *Iecore* aut à *Capite* vel *Cerebro*, aut *à toto corpore.* Retentrix autem debilitatur, *quia & venæ emulgentes, & vaſa vrinaria propter ſeri copiam ampliantur.*

§ 3. *Cauſa ſpuria.*

Spuria Diabetes eſt *mictio admodum copioſa*, atque ideo fit vel ex *errore in cibo & potu.* Eſt autem error vel in *quantitate potus*, vel in *qualitate*, vt cum bibuntur *vina admodum Diuretica*, aut *aqua conſimiles*, aut cum *cibi* ſunt admodum *ſeroſi aut diuretici*: Augetur quoque vel *ſuppreſſis alui excrementis*, vel *conſtipato corporis ambitu*, vel *colliquatis ichoribus, & humoribus in toto corpore*, aut denique *ex nimia Iecoris refrigeratione*, Et hoc *animaduertite*, quia à nemine notatum eſt, quod ſciam, *Iecore refrigerato Diabetem fieri.* Ratio perſuadet. Nam ſi *fiat hydrops, cur non poſſit fieri Diabetes?* Quando Iecur aquam gignit, non eſt ſempet neceſſarium, vt illam tranſmittat in capacitatem abdominis, & *hydropem aſcitem* efficiat: poteſt tranſmittere ad renes.

Hinc puto Galenum & alios vocaſſe hunc affectum *hydropem ad matulam*: quanquam alii veram diabetem à nimia ſiti *Dipſacam* vocarint: alii à nimio potu *Siphonem.*

§. 4. *Signa.*

Facilimè diſtinguitur *Spuria diabetes* à *Legitima*: Nam in legitima *præterquam quod excernitur potus in odore, colore, ſapore immutatus: accedit etiam corporis areſactio, & ſitis immodica.* In ſpuria diabete *vrina aut colorem obtinet proprium aut ſaltem eſt aquea.* Et ſi fiat *ex errore in cibo & potu*, id habebitis ex relatu patientis: ſic etiam ſi fiat ex *aluo aſtricta*, aut ex *ſuppreſſo ſudore.* Quæ vero fit ex *colliquatione* primo quidem cognoſcitur *ex febre*, deinde ex *vrinis craſſis & oleoſis.* Quæ fit ex *refrigeratione Iecoris*, habet ſigna *hydropis.*

§. 5. *Prognoſtica.*

Vera *diabetes* eſt ſempet periculoſa deducitque Patientes vel ad *febrem maraſmoden*, vel ſaltem ad *maraſmum ſenilem*: ſed eos, qui intemperanter bibunt, deducit etiam ad *Iecoris obſtructiones inſignes, fluxus hepaticos vniuſcuiuſque ſpeciei*, & tandem in *Iecoris inflammationes*, vt ego obſeruaui in quodam Nobili Veneto, qui hoc morbo laborauit, *qui cum multum ſupra modum biberet, cito omnia excernebat. Tandem ex hoc morbo, quem diuturnum ſatis habuit, obiit anno ætatis ſuæ 43. Laborauit autem toto vitæ ſuæ tempore hoc morbo. Nam in prandio bibebat 34. phialas vini.*

§. 6. *De Vrinæ incontinentia.*

Quia maximam habet cum Diabete affinitatem *Vrinæ incontinentia* idcirco antequam curationem *Diabetis* aggrediar, paucis *incontinentiæ vrinæ* cauſas aperiam. Nunc autem *incontinentiæ* nomine illam tantum complector, *quæ fit ſine acrimonia.*

§. 7. *Differentia & cauſæ.*

EST autem duplex: Quædam *nocturna tantum*; quædam *diurna & nocturna.* Prior *pueris* familiaris eſſe ſolet, & *ex ſomni duntaxat profunditate* proficiſcitur: In *quibuſdam* vero *adultis*, ſequitur *muſculi constrictoris imbecillitatem.* Imbecillitatis cauſæ ſunt *intemperies frigida & humida.* Quod ſi incontinentia ſit diurna, & nocturna, quandoque fit ex *primaria veſicæ læſione*, quandoque ex *ſecundaria.* Primaria eſt *eiuſdem muſculi intemperies propoſita*, de qua meminit Gal. 4. *de loc. aff.* 4. cuiuſdam Piſcatoris exemplo, qui ex *mora* in *aqua frigida* in vrinæ incontinentiam inciderat.

Quandoque fit ex *paralyſi*, aut *ruptura eiuſdem muſculi*, ſiue ſit propter *vulnus vel ictum ab extractione calculi*, ſiue propter *vlcus erodens*.

§. 8. *Quæſtio.*

DVbium eſt: *Vtrum laxatis fibris tranſuerſis corporis veſicæ fiat vrinæ incontinentia vel ne?* Ego cum Laurentio ſum, qui cenſet *hanc fibrarum laxitatem ad incontinentiam facere. Fruſtra enim conſtitutæ eſſent, niſi ad retinendam vrinam facerent, idque conſulto fecit natura ne rupto, aut reſoluto muſculo conſtrictorio tota ſimul flueret vrina. Nam etſi fluat reſoluto muſculo; retinetur tamen aliqua pars, ſi fibræ proprium robur conſeruent*: Per conſenſum & ſecundario emittitur inuoluntarie vrina, *vbi veſica comprimitur, vel à luxatione vertebrarum, vel à tumore hæmorrhoidum, inteſtini recti, vteri, & Abdominis.*

§. 9. *Signa cauſarum.*

COgnoſcitur facile affectus, & *cauſæ* ſic diſtinguuntur: Nam ſi ſit *intemperies*, excernitur quidem vrina inuoluntarie; ſed aliqua ex parte retinetur, neque abolitus eſt excretionis ſenſus.

In *Paralyſi* effluit ſine vllo ſenſu.

In *Ruptura* ita excernitur inuoluntarie, vt patientes ſentiant illam proxime exeuntem: ſed non poſſunt retinere, præceſſitque inciſio propter calculi ſuſpicionem.

Compreſſio ſi fiat, oportet obſeruare, vtrum *laxata ſit vertebra*: Vtrum *tumor vel dolor circa rectum inteſtinum, aut circa vterum, & infimam abdominis regionem.*

§. 10. *Prognoſtica.*

HÆc incontinentia ſi paralyſin & rupturam ſequatur, *inſanabilis* eſt: quæ vero ſequitur intemperiem non difficile curatur.

§. 11. *Curatio diabetis.*

DE *materia & auxiliis* nunc dicam, primumque de *vera diabete* erit ſermo. In qua parte cogor recedere à Græcorum omnium, Arabum, & Recentiorum ſententia. Primum quidem certum eſt diſtribui hanc Diabetis curationem in *Euacuationem, Reuulſionem, Alterationem, & Conſtrictionem.*

§. 12. *De ſectione venæ.*

QVod ad *Euacuationem* & *Reuulſionem* pertinet, ſcribunt omnes, *ſi morbus ſit in principio, ſecandam eſſe venam*: Sed iam dictum eſt ex ſententia Gal. *6. de loc. aff. c. 3.* hunc affectum quando nobis videtur *in principio*, eſſe iam *in ſtatu*: Et cum eſt in *ſtatu*, tota humiditas ſeroſa, quæ in venis, iecore, & ventriculo continebatur, iam eſt aſſumpta: alioquin neque ſitis neque attractio rei potulentæ impermutatæ fieret. At vero in hoc caſu corpus iam eſt gracile, exſiccatum; *Sanguinem mittere venis iam exſiccatis conſultum eſſe non duco.* Neque quis obiiciat: *Euacuato ſero relinqui ſanguinem in venis.* Fateor *relinqui ſanguinis portionem: ſed vbi deficit ſerum, neceſſario deficit & ſanguis. Nam ſerum idea admiſcetur ſanguini, vt illum in omnes corporis partes diſtribuat: Tolle ſerum, tollitur diſtributio.* Adde quod *cum magna pars ſanguinis fiat ex re potulenta, ſi id, quod bibimus, ſtatim excernitur per lotium, non poteſt verti in ſanguinem.*

Itaque *in vera diabete nunquam conuenit ſanguinis miſſio*, quicquid ſentiant alii.

§. 13. *De vomitu.*

PRoponit Aetius in præſenti caſu *vomitum factum poſt largam aquæ potionem ſtatim ab ipſa potu.* Hæc operatio mihi nullius frugi videtur. *Quid confert hic potus ſtatim aſſumptus & rejectus, niſi vt os ventriculi refrigeret, & humectet, deinde ſi quis eſt humorem euacuet? Sed affectionis eſſentia & origo non eſt in ore ventriculi.* Iam vos docui ex Galeno, *renes eſſe illos qui liquorem appetunt, & importune trahunt, os ventriculi ex accidenti, & ſecundario afficitur.* Itaque hic vomitus nihil iuuabit partem affectam.

Si quis dicat: *In ventriculo ſalſam pituitam contineri, quæ in renes delapſa affectionem augeat:* In eo caſu *vomitum* admitto. De hac autem re Aet. ne verbum quidem.

Si quis dicat: *hunc vomitum reuellere etiam bilioſum humorem à Iecore in Renes fluentem*, nihil dicit. *Nam potus frigida ſtatim eiectus non poteſt bilem à Iecore in renes fluentem reuellere, vel in Ventriculum ducere, & expurgare.*

Itaque vnico caſu excepto, *cum ſcilicet abundantia pituita ſalſa eſt in ventriculo*, vomitus hic non probatur. Dixi (*hic vomitus*) Nam ſi vtamur aliquo vomitu *appropriato ad attrahendos humores in ventriculum vel ſalſos, vel bilioſos, vt diuertantur à renibus*, hoc facile concedo. Idcirco *vel aqua hordei cum ſucco raphani vel cum puluere aſari, vel ſimili* probatur.

§. 14. *De aliis auxiliis euacuantibus & Reuellentibus, &c.*

IN eundem vſum laudo *Clyſteres* & medicamenta *aluum ſubducentia*, ſed *benigna*, ne extenuatum corpus magis exſiccetur. Talia ſunt *Caſsia, Thamarindi, Manna, Syrupus, & Mel roſat. ſolat. Diapranis, Diacatholicor., Electuar. Lenitiuum & alia huiuſmodi. Aretaus.* Hanc ſententiam Aetius & Arabes accipiunt. Laudant quoque vſum *medicamenti Sudorifici, vt diuertant materiam à renibus in corporis ambitum.* Sed hæc quoque operatio mihi ſuſpecta eſt, *Etenim vel in corporis ambitum ducere volunt ſeroſitatem iam in iecore contentam, aut rem potulentam nuper ebibitam. Serum perfectum in diabete non poſſunt educere, quia in venis non adeſt, cum ſint exſiccata. In iecore non fit: Igitur attrahent rem immutatam potulentam ſcilicet: In Iecore enim ſerum non retinetur, ſed multo deterius eſt potiones immutatas diſtribui in omnes venas, & totum corporis ambitum, quam ſtatim per lotium educi.*

Itaque hæc operatio ſudorifica mihi ſuſpecta eſt. Quod pertinet ad *diuretica* ſeu *vrinas mouentia*, conueniunt omnes *nullo modo, quæ vrinas mouent in hoc affectu conuenire*, neque frigida, neque calida. *Sed ſi ſunt affecti renes ſalſo & acri humore imbuti, qui fieri poteſt, vt impacta materia expurgari poſsit, niſi medicamentis vrinam mouentibus vtamur?* Prohibet quidem Gal. *13. meth. cap. 11.* ne in affectis renibus moueamus vrinam. Sed hoc tantum intelligit, *non eſſe ducendos humores qui alibi ſunt, in illum locum.* Nullibi tamen docuit, *impactum humorem per eundem locum non eſſe ducendum.*

Itaque præmiſſa *reuulſione & euacuatione per aluum* quædam *diuretico frigida & humida*; ſubinde *abſterſoria & epicerauſtica* conueniunt. Sunt hæc primo *ſerum lactis*, in quo, vbi opus eſt abſtenſione, incoquatur *hordeum cum cortice capparum & ſiliqua fabarum*: ſi opus ſit maiore abſterſione, addatis etiam *amygdalas amaras*, aut *lupinos*, aut *eruum*. Nam hæc valenter detergunt. Facta deterſione, opus eſt & refrigerare, & demulcere humoris acrimoniam; Id præſtat *vſus lactis aſini*. Poſt vſum *lactis* conueniunt quoque *Frigida*, & *Aſtrictoria*, vt vaſa dilatata aſtringantur, quales ſunt *aqua ferrata, aqua deſtillata ex Polygono, Symphito, Conſolida, portulaca, plantagine*, aut ex decocto *roſarum, acacia, myrtillorum*, aut *ex ſuccis granatorum ribes, berberis*. Hæc proponuntur quidem ab Arabibus, ſed ſine diſtinctione, quæ tamen ſi tunc exhibeantur, cum renes materiam adhuc vitioſam continent, affectum augebunt, non autem curabunt.

§. 15. *Notandum.*

DEmum *moneo de Citoniis*, quod eſt memoratu dignum. Scribit enim Auic. *Diabetem facere*, & tamen frigida ſunt, & ſtiptica: neque apud vllum inueni ſcriptorem, *cydonia habere hanc facultatem*, niſi apud Ioan. Paſcalium, qui ſcribit *in ſua methodo de curandis morbis ca. 50. Alfonſum Neapolitan. Regem per vſum Cytoniorum in Diabetem incidiſſe.* Conueniunt & *Balneo aqua dulcis*, & *Linimenta* ſuper renes, quæ habent vim refrigerandi.

Et *Cibi frigidi, & craßioris ſucci*, vt *Alica, & oriza, pedes & cutes animalium & cerebrum*, vno verbo *incraſſantia*.

Contra vero in *mictu inuoluntario* propter refrigerationem veſicæ & muſculi, conueniunt *inſeßiones in aquis thermalibus*, aut *fomento ex vino generoſo*, in quo bulliant *calamenthum, origanum, thymus aliqua portio ſinapis & caſtoris* fiatque inunctio poſt fomentum ex *oleo coſtino theriaca admiſto.*

CAP.

CAP. XXXV. DE PVRVLENTA ET CRVENTA MICTIONE.

INter prauas mictiones eſt quoque *purulenta*, & *cruenta*, vtraque vero fit aut ex *renibus* aut ex *veſica*. Nomine autem *renum* complector etiam *vaſa vrinaria & ſeminaria* Nomine *veſicæ* & *corpus veſicæ* & *collum*, & *penem* complector.

Aliquando autem fit ex *partibus ſupra renes*, vt *iecore, liene, thorace, venisq; totius corporis*: Hoc docuit Gal. *6. de loc. aff. 4.* confirmaruntque poſteriores Medici plures, vt Marcellus Donat. *lib. 4. hiſtor. mirab. c. 25.* Holer. & alii plurimi. Pus enim vrinæ emiſſum duas ob cauſas excernitur vel *ruptu abſceſſu*, vel *facto vlcere*, & ſicuti *abſceſſus* plerunque ſequitur inflammationes; ita *vlcus* fieri conſueuit vel ex *calculo*, vel ex *humoribus acribus & ſalſis*, vel ex *aſſumptis cibis, potionibus, & medicamentis id genus*, vt propterea ſcribat Matth. de Gradib. *9. ad Almanſor. par. 2. comm. 18.* ſe quendam vidiſſe ex immoderato allii vſu in vlcerationem renum incidiſſe.

Sanguis autem vel excernitur per *diapedeſin* vel per *Anaſtomoſin*, vel per *rupturam*, aut *colliquationis modum*, aut denique per *Eroſionem*, de qua iam dictum eſt. Diapediſis fit aut *aperto aliquo vaſe minore propter tenuitatem & raritatem vaſis*, aut fit *propter eiuſdem ſanguinis tenuitatem*.

Fit vero ſanguis tenuis, vbi *iecur* fuerit infirmum gignatque ichoroſum ſanguinem. *Renes* pariter infirmi ob intemperiem frigidam, dum non ſegregant ſerum à ſanguine vrinas iſtas emittunt, quæ *loturam carnium* æmulantur. Huius affectus meminit Gal. *6. de locis aff. c. 13.* Et quamuis Fernel. *lib. 3. ſuæ pathol c. 13. nunquam* putauerit *ſanguinolentam reddi vrinam ex infirmitate alteraticis iecoris, niſi etiam renes ſint affecti*: nihilominus ratio eſt in oppoſitum. Nam *ſicuti illæſis inteſtinis fit fluxus hepaticus lotiuus; ita inlæſis renibus poteſt fieri vrina, quæ loturã carnis æmulatur*. Hinc puto docuiſſe Gal. *1. ad Glauc. 7.* In quotidianis exquiſitis, in quibus copia pituitæ in toto corpore redundat, vrinas aliquando rubras eſſe, non aliam ob cauſam, vt conſiderauit Martin. Akakia *in com. eius loci*, quam ob infirmitatem alteratricis iecoris non ſeparato ſero à ſanguine.

Anaſtomoſis fit *magno aliquo vaſe aperto*, vel à *ſanguinis copia*, vel ab *acrimonia*, vel ab *vtraque cauſa*.

Ruptura fit vel à *cauſa externa*, vel *interna*. Externa eſt *caſus, percuſſio, vulnus, ſaltus*. Interna eſt *flatus copia, ſanguinis impetus*.

Colliquatio fit *à cauſa calida* vel *cum inflammatione* vel *citra*.

De *cauſis erodentibus* iam dixi. Ideirco ad ſigna conuertere ſermonem oportet.

§. 2. *Signa.*

PRimo diſtinguendum eſt *pus, & ſanguis ex locis ſupra renes conſtitutis exeuntia*, ab *excretione facta ex renibus vel infra renes*.

Primum quidem ſi pus & ſanguis ex locis ſupra renes exeat, aderunt ſigna iſtius loci affecti. Nam ſi thorax fuerit, præceſſit *Pleuritis*, vel *Peripneumonia*, vel adeſt *Empyema* ſi ſit iecur, *præceſſerunt pariter ſigna inflammationis, & abſceſſus iecoris*. Quando autem effluit ſanguis vel ex iecore, vel toto corpore, *habet quoſdam determinatos circuitus modo menſium, modo hebdomadarum, corpus eſt plenum, ſuppreſſi ſunt menſes, aut hæmorrhoides, & ſanguis excretus eſt adeo vrina miſtus, vt non ſubſideat*.

Quod ſi fiat ex renibus puris aut ſanguinis excretio, *permiſcetur quidem pus, & ſanguis cum vrina, ſed paulo poſt miſtionem, vtrumque hoc corpus ſubſidet: Præterquam, quod ſi pus ex renibus excernatur, aderunt ſigna abſceſſus, vel vlceris renum:*

Sunt autem ſigna abſceſſus *grauitas & dolor circa lumbos, horror quidam, febris lenta, horis veſpertinis exacerbata. & dum rumpitur abſceſſus, multum puris effluit ad differentiam vlceris, & hæc expurgatio menſes & annos durat ſine interuallo ad differentiam puris excreti ex partibus ſupra renes*.

Quod ſi fiat ex vlcere, *adeſt dolor maxime ab vſu acrium, & ſolidorum. Pus eſt miſtum magna ex parte cum ſanguine; interdum tamen nec ſanguinem habet admiſtum, neque præcedentem, (poteſt enim pus excerni vlceratis renibus non præcedente ſanguine)* Gal. 4.

 aph 75.

aph.75. ſcribit *in renũ exulceratione tunc demũ excerni ſanguinẽ, cum vas aliquod magnum, aut renum caro fuerit eroſa: Sed in ſuperficiali abroſione ſi quid ſanguinis excernitur, non ſtatim neceſſario per lotium purgatur: Poteſt igitur in pus verti antequam educatur.* Sed præterea *vlceris renum* certum eſt ſignum *cum vrina caruncularum eiectio*, quas ſcribit Gal. *loc. cit.* ſe nunquam vidiſſe. Primo tamen *de loc. aff. & ſexto eiuſd. 4* concedit *illas cum lotio excerni poſſe.*

Si pus excernatur ex vaſis vrinariis, *in modica admodum copia educitur, & dolor eſt inſignis pertingens ab ilio ad pubem vſque.*

Si vlcus ſit in veſica, *ſanies quæ excernitur, ſtatim poſt mictam vrinam ſubſidet, & valde fœtida eſt, habetque aliquid mucoris, & ſquamulæ, quæ ſunt veſicæ portiones ſimul cum pure excernuntur, & dolor ad pubem pertingit.* Hæc vidit Hipp. *4. aph. 81.*

Si ex collo veſicæ ſanguis vel pus effluet, *ſemper præcedit vrinam, & quando ex collo veſicæ egreditur, maximum facit in principio mictionis ardorem, rubicundus eſt.*

Qui ſit ex pene, *effluit etiam citra mictionem, maxime vero exacerbatur tempore coitus.*

Denique *qui ſanguis educitur* è vaſis ſeminalibus *non niſi poſt immodicam Venerem apparet.*

Hæc ſunt *ſigna diſtinctiua locorum, & demonſtratiua vlceris cuiuſque partis*, iam facile apparent ſigna *Diapedeſis, Rupturæ, Anaſtomoſis, Colliquationis.*

In Diapedeſi *Vrina eſt ſimilis loturæ carnium, & ſi fiat ex imbecillitate iecoris eſt tenuiſſima, & poſt emictionem non ſubſidet.*

Si fiat ex renibus, *non eſt adeo tenuis, & ſubſidet.* Hipp. *4. aph. 76. 77.* Galen. *ibidem in comm.*

Si ſit Anaſtomoſis, cognoſcitur *ex plenitudine corporis, amplitudine & tenſione venarum, & quia excretio eſt cum iuuamenta ſuppreſſi ſunt menſes, vel hæmorrhoides, vel membrum aliquod eſt mutilatum.* Vnde Arateus *2. de cauſa & ſignis diuturno. tertio.* in his caſibus retentionem vrinæ cruentæ varia parere ſymptomata, vt *morbum comitialem*, &c.

Si fiat ex Ruptura, quando hæc habeat *cauſas extrinſecas*, facile cognoſcitur. Si *cauſa* ſit *intrinſeca* ſignum ruptionis propoſuit Hipp *4. aph. 78 Quicunque ſponte ſanguinem mingũt, his in renibus vena rupta eſt.* Gal. *in comm.* illud (*ſponte*) interpretatur (*repente*) Nam reuera in *nulla alia cauſa aut modo ſanguis multus effluit niſi in rupta vena. Rumpitur autẽ repente.* Iure igitur ſcribit Hipp. *Qui ſanguinem repente &c.*

Colliquatio cognoſcitur *ex vrina craſſa pinguedini miſta, obſcura, quæ in fundo*, vt notat Gal. *4. aph. 76. habet ſanguinis portiones exſiccatas, & induratas inſtar granorum orobi, aut erui, & adeſt inſignis calor circa renes, aut febris ardens.*

§. 3. *Prognoſtica.*

ESTque peſſimũ hoc vitiũ cito interficiens, ſicut aliæ omnes cauſæ præter anaſtomoſin potius chronicæ ſunt, & *vlcera depaſto renum corpare inſanabilia fere ſunt. Ex ruptura magnum imminet periculum propter ſanguinis grumos, qui circa veſicam concreſcunt.* Nam & *vrinam prohibent*, & *ipſi grumum venenatam acquirunt qualitatem. 6. de loc. aff. 4.*

§. 4. *Curatio.*

CVratio *mictus ſanguinis & puris* varia eſt pro cauſarum varietate. Si igitur fluxerit ſanguis per *Diapedeſin & ex apertione minoris vaſis ob intemperiem calidam*, curatur refrigerantibus & aſtringentibus. Gal. *5. meth. 6.* de hac meminit: Talia autem *aqua, aut ſuccus poligoni plantaginis, portulacæ, roſarum, rhois rubri, hypociſtidis, &c.*

Si Diapedeſis ex *refrigerata iecore aut renibus* fiat, eadem eſt curatio quæ *hydropis ex intemperie frigida.* Oportet enim *ſeroſum humorem purgare* vel *aluo* vel *ſudore*: Deinde *iecur, renesq. calefacere* & *ſiccare*, pro qua re vide *tract. de hydrope.*

Si fluat ſanguis per *Anaſtomoſin*, videndum *an fluor ſit Criticus, an ſymptomaticus*: ſi illud, *vtrum habeat circuitus nec ne*: ſi ſit Criticus, & circuitus non aderit, permittendum eſt opus naturæ. Interdum enim vtiliter *ſanguis* per hos locos expurgatur, vt etiam *Pus*, vt docet Gal. *de pure in thorace contenta 6. de loc. aff 4.* Si habeat circuitus, tempore quidem acceſſionis non eſt impediendus hic ſanguinis motus. Nam vt ait Aretæus 2. *de ſignis & cauſ. diutur n.*

diuturn.3. ex huius ſanguinls aſtrictione ſequitur *lumborum dolor, grauitas, dolor capitis, epilepſia &c.* Conſulo tamen, vt *interualli tempore omni ingento tentetis ſanguinem hunc* aut *reuellere, aut deriuare, minuere, partes* tum *mittentes,* tum *ſuſcipientes refrigerare & aſtringere.* Nam *ſanguinis per vrinas purgatio licet ſit critica, eſt tamen periculoſa. Poteſt enim hic ſanguis circa veſicam in grumos abire, & præter alia mala ſymptomata Iſchuriam inferre.*

Igitur ad *reuulſionem* conuenit *Venæ ſectio in cubito, cucurbitulæ partibus ſupernis affixa tam cum ſcarificatione, quam ſine ſcarificatione, ligatura, frictiones lotiones magna aqua calente facta.*

Ad *Deriuationem* conuenit *Hirndines apponere venis ſedalibus.*

§. 3. *Quæſtio.*

DVbium eſt: *Vtrum in ſanguinis mictu propter ſuppreſſos menſes liceat venam in pedibus ſecare?* Videtur, quod ſic. *Nam ſecta vena inferna menſes iuuat*: Ex alia tamen parte *trahit ad renes & veſicam, conſultum enim non eſt ſanguinem ducere ad locum affectum.*

Ego ſic rem decerno: Vbi vterus magnum habeat fluoris obſtaculum, obſtructionem veterem, ſcirrhoſum tumorem, vel calloſum, *nunquam aperienda ſunt venæ infernæ in ſuppreſſis menſibus. Sanguis enim cum ad inferiores partes irruperit, effluet potius per patientes locos, renes ſcil. & veſicam, quam per obſtructos compreſſos & denſatos.* Si poſſit Medicus aliis medicamentis vteri impedimenta ſuperare, *tunc ſectio infernarum venarum conuenit: Sublatis enim impedimentis facile ſanguis ad conſuetas redibit vias & venas.* Vbi enim non poſſunt tolli impedimenta, laudo vt *ipſis venis hæmorrhoidalibus vteri ſanguiſugæ affigantur.*

Ad *Euacuationem* illa conueniunt, quæ aut *minuunt plenitudinem,* aut *tollunt humores acres, qui ſunt cauſa apertionis venarum.* Tollitur plenitudo & *per ſe* & *per accidens.* Per ſe *cum ſectis venis vt dictum eſt, tum medicamentis purgantibus, quæ varia ſint pro temperamenti varietate.* Minuitur vero *per accidens tenui, & attenuante victus ratione.*

Igitur in Anaſtamoſi ex *ſanguinis copia* interdicuntur *omnia dulcia, multi alimenti, vt carnes, oua* & *groſſum vinum*: Conceduntur autem *piſces humidi, fructus, olera frigida, aqua chalybeata potus.*

Si humores ſint acres, euacuandi ſunt refrigerantibus *Caſſia, thamarindis, ſyrupo roſ. ſolut. ſero, &c.* Refrigerantia interna ſunt *idem ſerum, aqua diſtillata, ſonchi, endiuiæ nymphea, plantaginis, aqua medicata minerales, ferrea.*

Extrinſecus conueniunt *Balnea ex aq. dulci,* aut *ſimplici,* aut *herbis frigidis* alterata, aut *fomentum ex ſuccis ſemperuiui, ſolatri, plantaginis portulaca admiſto aceto.* Debent hæc omnia actu frigida adminiſtrari. Nam *omnia frigida ſunt calefacienda exceptis iis ex quibus ſanguis aut fluit aut fluxit. Aſtringentia* iam dicta ſunt *in diapedeſi.* Nunc autē formulas quaſdam proponam vt modum adminiſtrationis habeatis.

Poteritis ergo medicamentum ſic componere;
℞ *Succ. hypocis. denſa.* ℥ij.
f. bolis deaurati. Dein
℞ *aq. polig. plantag. an.* ℥iij. miſce.
Dentur primo *boli,* mox *aqua* bibantur.
Aut ℞ *Trochis. de charab.* ʒj.
cum ſucc. plantag. f. pil. 3. deaurat.
quibus ſuperbibantur *dictæ aquæ*: aut
Succ. equiſet. Plantag. an. ℥j. *f. M.*

Idem præſtabit *pulueris lapidis hæmatidis* ℥j cum *ſuccis* vel *Aquis propoſitis.* Ex facile parabilibus eſt *puluis mori rubri immaturi, florum granatorum, cubebarum, glandium, corticum ouorum abiecta interiore pellicula.* Horum quiduis ad ʒj exhibitum cum *aquis* vel *ſuccis* valentiſſime aſtringit.

In fluxu ſymptomatico etiam fluxionis tempore agendum, atque ideo omnia *reuellentia deriuantia, euacuantia, & alterantia* tam *interiora,* quā *exteriora* conueniunt, vt ſupra de his medicamentorum generibus eſt dictū. Hoc vnū *notandum,* cuius Gal. *5. meth. 6.*

meminit

meminit,ne *frigida exteriora parti læſæ adhibeantur corpore adhuc pleno: ſanguinem ab externis locis ad internas partes pellunt & fluxiones augent.* In teliquis eadem eſt curandi tatio,quã nuper propoſuimns.

In *Ruptura* opus eſt etiam *reuulſione* & *deriuatione*: poſtquam eueniunt *Agglutinãtia* tam *interna*,quam *externa*.

Intrinſecus ptæberi poterlt hoc medicamentum:

℞ *Tragagant.gum.Arab.an.* ℥j.
Farin.amyl ʒij.
Succi conſolid.
millefol.an. q.ſ.
formentur boli & dentur ʒij.

Poſtea ſuperbibant patientes eiuſdem ſucci *conſolida* aut *millefolii*, aut *equiſeti* ℥iij.

Extrinſecus conuenit hoc genus *linimenti*:

℞ *Farin.volatil. molendin.ſ.*
Fulig.furni.an. ℥j.
Boli armen.ſang. drac. an. ʒij.
*Album.ouor. n.*iiij.
Succi conſolida.
portulac.an.q.ſ.
plantag.
M.Eſt ſæpius probatum.

Denique ſi fluat ſanguis vel pus ptopter *Vlcus*, primum eſt *vlcus abſtergendum*, deinde *ſiccandum* & *cicatrice implendum*: Et ſi *cauſam* habeat,*cauſa tollenda eſt*,ſiue ſit *calculus*, ſiue *humor acris & ſalſus*. Vlcus quod eſt ſine cauſa *illud eſt*, *quod relinquitur poſt ruptum abſceſſum*. Hoc quia eſt *ſine dolore*, & valde ſordidum,*abſtergentia valida* requirit.Idcirco præmiſſa *corporis purgatione vniuerſali* ſtatim tranſeundum ad *valida abſterſoria*.

℞ *Hordei non decort.* ℔.ſ.
Amygd.amar.lupin.an. ℥ſ.
Caric.ping.num. viij.
Cort.rhab. ʒij.
f.decoct.ad conſumpt.medietatis.
Deinde ℞ *prædict.decoct.* ℥vj.quando vlcus ſit *in veſica*, aut ℥iiij.cum fuerit in *renibus*.
Mell.roſ.ſimp. ℥ij. vel ℥j. *f.miſce*,

Vbi vlcus ſit in veſiea,non modo augetur doſis decocti ;verum etiam pet ſytingam inüciuntur *abſterſoria medicamenta*; ſed tentandum prius eſt, vt *veſica ab vrina purgetur*: & quam *pauciſſimum bibendum* eſt,ſitque *potus ſemper abſterſorius*, ſaltem *aqua hordeacea*. In veſicam vero conſuluit Auic. vt ad abſterſionem etiam *lixiuium ex cinere quercus paratum* iniiciatut.Hæc vero facienda quando vlcus ſir ſine dolore.

Quod ſi fiat ex *calculo*, oportet ptimo calculum ſuperare ,quæ illum erodunt, vt *lapis lincis*,*lapis iudaicus vitrum combuſtum & lithoſpermum*. Non conueniunt illa, *quæ erodunt lapidem*,quia erodunt & vleus.Neque conueniunt *vera diuretica*, quia calida & ſicca in 3. Vno verbo illa conueniunt, quæ vias laxant, acrimoniam temperant, & minores calculos ſubdueunt. Tale eſt decoctum ex *capillis veneris*, ex *agrimonia*,ex *plantagine*,ex *halicacabo*, &c.de quibus ſuo loco,& infra.

Si ſint *humores acres*,agendum *abſterſoriis*,& *epiceraſticis*,nihil præſtantius *lacte*, aut *equin.* aut *aſinin.* aut *camelino*.Probatur & *ſerum cum emulſione frigidorum*. Probãtur & *aqua deſtillata ex ſiliquis fabarum ex ſemine malua ex ſemine aldi kingi*: Imo vero ipſæ emulſiones *ſeminum frigidorum*,& *maiorum*, & *minorum ad* ℥iij.& iiij.mitifice confeiunt: Deinde conſolidandum vlcus, vbi adſit copia *aquarum ferratarũ*, quales ſunt *villenſes*,*caldertana noſtra Patauina virginis &c.* nil præſtantius iſtis:In defectu iſtarum confugiendum ad *aquam ſtillatit. plantaginis portulacæ nymphaæ*, *ſolati cum trochiſcis de ſpodio*, *terra ſigillata*,*de carabe*.

Quia aliquando in his vlceribus *ardor vrinæ* eſt vſque adeo ingens, vt patientes *nunquam ſomnum capere* poſſint,coganturque ſæpiſſime mingere,in eo caſu ad demulcendum ardorem,

ardorem & dolorem, qui fit potiſſimum ex vlcere colli veſicæ, conuenit *exterius* hoc emplaſtrum.

℞ *Mucilag. ſem. malu. pſyll.* an. ℥ ij.
Ol roſ. compl. ℥ iij.
Succ. plantag.
Emulſ. ſem. papa. alb. an. ℥ ij.
Farin. hordei M. 1.
Lactu q. ſ. M. f. emplaſt.

Intrinſecus vero per ſyphonem iniiciatis *emulſ.* eiuſdem papau. albi cum oleo viol. & nenupharino.

§. 6. *De praua mictione ratione ſubſtantiæ.*

PRaua etiam dicitur mictio ratione ſubſtantiæ quando in vrina aut *pili* aut *vermes*, aut *gypſea* vel *cryſtallina quædam materia* educitur, aut denique cum *arenulæ*, aut *calculi* apparent. Primum affectum Græci *phteriaſin*, Larini *Capillitium* vocanr, eo quod in vrinis pili apparent, qui capillorum longitudinem æmulantur.

Horum *materiam* cenſuit Gal. *4. aph. commen. 76.* eſſe *ſuccum pituitoſum* tantum. Fernelius tamen, cui adhæret Chriſtoph. à Vega *in comment. de vrin. c. 4.* vult eſſe *materiam* quoque *ſeminalem*.

Idcirco etiam de *loco* eſt aliqua controuerſia. Nam Gal. *loc. iam cit.* eoneors cū Hipp. in illo aphoriſm. vult gigni hos pilos in renib *6. loc. aff. 3.* mutauit ſenrentiam, & dicit produci in *venis*. Actuarius, cui hac in parte adhæreo *lib. 1. de vrin. c. 21.* inquit fieri in *vaſis vreteribus*. Fernelius autem, & Vega, qui exiſtimarunt fieri etiam ex ſemine dicunr quoque gigni in *vaſis ſeminariis*.

Cauſa *efficiens* eſt calor exſiccans & condenſans vel pituitam, vel ſeminalē materiā.

Vermes autem, quos per vrinam eductos ego aliquando vidi longos admodum in *quodam Clariſsimo ex familia Cornelia*, habent eandem materiam cum pilis, ſed à calore partim putrido, partem natiuo & cœleſti in animal viuum conuerſam.

Gypſea ſubſtantia, qualem ego ſemel vidi *in quodam Religioſo* quotidie excretam in ea copia, vt ipſe poſſet efficere 4. & 5. pilulas magnitudine illarum, quæ ℈ j. ponderare ſolent, albiſſimas. Habenr pro materia gypſeam pituitam, quę aliquando in nodoſa arthriticle apparere conſueuit.

Materia autem, quæ Chryſtallum æmulatur eſt *pituita vitrea*.

CAP. XXXVI. DE ARENVLIS ET CALCVLO.

TRanſeo iam ad *arenulas* & *calculum*. Arenulæ vel fiunt in *renibus* vel *veſica*: Vtræque vero habent ſuas cauſas *materialem* & *efficientem*, tam *proximas*, quam *remotas*. Dicam primum de arenulis renum.

Harum materia proxima vel eſt *externa* vel *interna*. Externa cauſa eſt *potus aqua ſabuloſa*, aut *vſus conchilium ſabulum in ſe continentium*. Interna cauſa eſt *vnuſquiſque humor in corpore conſiſtens, bile & melancholia non exceptis*. Nam etſi *bilis*, & *melancholia ſyncera* in magnum non poſſint tranſire calculum: poſſunt tamen exuri & in cineres verti, qui deinde nihil aliud ſunt, quam arenulæ. Craſſior enim cinerum pars arenularū formam continet, leuior, & tenuior non quidem ſubſidet, neque fundum petit; ſed circa fundum in modum corporum atomorum innatat. Hinc experientia obſeruabitis *per febres potiſſimum circa finem & hæc corpora atoma & arenulas apparere*.

Itaque harum cauſa efficiens ſemper eſt *calor exurens*.

Locus autem quandoque ſunt *Venæ* vt plurimum *renes*.

Lapis autem in renib. concreſcit, aut *minutis his arenulis concreſcentibus*, aut primo & per ſe *ex diſpoſita materia*. Coniunguntur arenulæ, & quia retinērur in renibus, & quia glutinoſum habent ſuccum illas inuicem connectentem. Retinentur in renibus vel *ex cauſa naturali*, vel *non naturali*, vel *præter naturam*. Naturalis eſt *anguſtia ipſorum renum, & vaſorum vrinalium, quæ eſt in cauſa, vt morbus fiat hæreditarius*. Non naruralis eſt *durities, & ſiccatio in renibus, & vaſis vrinalibus contracta propter ſenium*. Hinc Gal. *5. de tuend. val. 8. & 3. aph. vlt.* Lithiaſin inter ſeniles affectus connumerat. Cauſæ prærer naturam ſunr *intemperies frigida, humores omnes comprimentes, obſtructio coaleſcentia poſt vlcus vaſorum, Atrophia*.

Agglu-

Agglutinatio in renibus &c. rerentis arenulis fit ab humore viſcido.

Hic quoque ſuas haber mediatas cauſas, quarum aliæ *humorem generant*, aliæ *illum ad renes deducunt*: quædam *deductum retinent*. Generant vero *intemperies* vel *frigida & humida*, ſiue *ſicca ventriculi, & cerebri vitiatque coctio* propter errores extrernos. Inter quos præcipui ſunt cibi craſſum & viſcidum ſuccum generantes, vt *caſeus, lacticinia, placentulæ, piſces cruſtati cartilaginei, partes animalium cutaneæ & cartilagineæ, vſus leguminum, fabarum, præcipue potus vini craſſi dulcis, aqua impura.*

Vnum hac in parte, quod mirabile videtur, ſilentio prætetire nolo, *aquas nonnullas quæ extra corpus nũquam gignunt lapides in potu acceptas ſtatim in lapides concreſcere. Eas vero quæ extra corpus lapides gignunt duriſſimos in potu aſſumptas arenulas mandare, & lapides ſanare.*

In prima claſſe exempli gratia eſt *aqua Padi*. In ſecunda claſſe *aquæ thermales plurimæ*. Cauſam eſſe puto, *quod aquæ lapidem generantes nunquam illum gignant* [illegible]*etineantur: Retinentur vero cum corpus inueniant foraminibus plenum: Talia autem ſunt putreſcentia corpora. Vbi igitur aquæ iſtæ lapidoſum ſuccum continentes in foramina illa intruduntur & retinentur, totum corpus ſaxeum reddunt*. Hinc licet vnicuique videre *folia putrida, fructus, & vermes ligna que marcida in ſaxum conuerſa*: Imo vero in humanis corporibus *inuentus eſt aliquando ren in lapidem conuerſus propter hanc cauſam*. Quod ſi non retineantur aquæ iſtæ, *tenuis ſunt ſubſtantiæ, præterlabuntur, ſecumque arenulas ducunt*. Aquæ vero quæ extra corpus *lapidem nõ faciunt ſunt craſſæ ſubſtantiæ, lutoſamque materiam continent, quæ extra corpus propter aquæ frigiditatem & humiditatem exſiccari, & in lapidem verti non poteſt*. In humano autem corpore *pars tenuior percolatur craſſior remanet, & à calore ſiccata in lapidem vertitur.*

Cauſę, quę mouent materiam ad renes ſunt vel *impellentes*, vel *attrahentes*, vel *ſuſcipiẽtes*.

Impellentes ſunt *omnia calida*: imo vero *omnia tũ propria*, tum *impropria diuretica*. Impropria intelligo *frigida*. Attrahunt vero *calor & dolor renum* ſuſcipiunt deniq; *venæ emulgentes iuſto ampliores redditæ, ſiue à natura, ſiue propter immoderatum potum, vſumque frequentem diureticorum.*

Retenta igitur hæc materia glutinoſa in renibus ſi inueniat arenulas illas ſimul iungit, hincque fit calculus: Si vero adſint arenulæ, hæc ipſa mareria à calore renum ſiccata in calculum tranſit.

Eſt autem materia hæc viſcida aut *pus*, aut *pituita*, docuit Gal. *1. in 6. Epid. 6.* Sunt autem pus & pituita vel *ſyncera*, aut *aliis humoribus miſta, vt melancholiæ, bili, ac ſanguini*, vt propter hanc cauſam lapides alii ſint *coloris fuſci*, alii *flaui*, alii *rubri*. Non quod ſola melancholia bile, aut ſanguine poſſit concreſcere magnus calculus; ſed quia humor viſcido- varia miſtione miſcentur. Dico, *varia miſtione*, quia quandoque præualet humori ſiccus ipſi glutinoſo, & tunc materia lapidis dicitur *lutoſa*, aliquando præualet pus aut pituita cæteris humoribus, & tunc proprie dicitur *ſuccus craſſus*.

§. 2. *De arenulis veſicæ.*

NON diſſimili ratione generantur arenulæ & calculi in veſica: Aliquando enim *arenulæ in renibus genitæ, aut in potu, & cibo aſſumptæ transmittuntur in veſicam*; aliquãdo vero *primario illis concreſcunt*. Id quidem negauit Fernelius, qui exiſtimauit, *nullam eſſe primariam generationem arenularum in veſica, ſed prima rudimenta ex renibus eſſe: deinde vero paulatim ſuccreſcere vitioſum humorem viſcidum illis arenulis, & ſic magnum fieri in veſica lapidem* Sed exploſa eſt hæc ſententia, & ſumma cum ratione à Rondelet. *1. de morb. intern. c. 42.* ab Holler. in *ſchol. ad c. 48. lib. 1. de morb. internis.*

§. 3. *De lapide veſicæ.*

VEſicæ lapis non vnico tantum fit modo, vt cenſet Fern. *6 pathol. c. 13.* ſed tribus præcipuis: Vnus eſt, *quando ex renibus aliqua arenula craſſior in veſicam ſuccedit, & deſcendit, cui paulatim viſcidus humor ſuccreſcit, & iuxta poſitione partis poſt partem in magnum tranſit calculum*. Et hæc eſt Fernelii ſententia.

Secundus modus eſt *multis arenulis, ſiue ex renibus decidentibus, ſiue in veſica genitis materia aliqua viſcida exceptis, & conglobatis.*

Tertius modus eſt *ex materia craſſa ſiue illam luto ſimilem eſſe dicamus, ſiue craſſo ſucco*: fit in quã calculus *ex hac materia in veſica retenta & exſiccata*. Retentionis cauſa eſt triplex: *anguſtia orificii colli veſicæ: concauitas eiuſdem, & frigiditas*. Anguſtia colli veſicæ eſt *cauſa propter*

quam

quam facilius in viris quam in mulieribus, & magis in homine, quam in brutis animantibus lapis generetur. Mulieres enim raro admodum calculum congregant propter colli veſicæ breuitatem & latitudinem.

Eandem ob cauſam ſcribit Ariſtot. *10. problem 42 problem.* humanum genus calculo eſſe obnoxium non autem bruta animantia, eo quod orificium colli veſicę in homine anguſtius ſit. Et quamuis Gal. *3 in 6. Epid 15.* hanc reprobaſſe cauſam videatur, qui ſcribit, *in pueris calculum veſicæ non fieri, quod orificium veſicæ anguſtum habeant.*

Intelligendus eſt Galenus non abſolute, ſed in comparatione ad viros, ſcilicet quaſi dicat: *Pueros non ideo calculo laborare quod orificium colli veſicæ anguſtum habeant, quam viri:* non tamen negat quin abſolute humano generi anguſtum fuerit conſtitutum ceruicis veſicæ orificium.

Secunda cauſa eſt concauitas: *Nam cum multa ſecedat materia in veſicā propter ſui amplitudinem neceſſarium eſt etiam partem aliquam ſemper retineri: quæ vero craſſior facilius retinetur, quam tenuis.*

Tertia cauſa eſt frigiditas: *Frigiditas enim veſicæ eſt cauſa, quare ſubſtantia illa ex ſero & craßis humoribus permiſta, quæ à renibus in veſicam tota ſimul confuſa tranſit ſegregetur. Nam ſicuti vbi calor abundat, confunduntur & commiſcentur craſſa corpora cum tenuibus, ita euaneſcente calore quod craſſum eſt ſubſidet: quod tenue, ſupernatat.* Hinc ratio, cur in pueris frequentiſſime fiat calculus veſicæ, rariſſime autem renalis, manifeſta eſt. Scribit autem Cardanus *comm. 26. 3 aphor.* ſe in puero ſemel tantum renalem calculum obſeruaſſe. Ratio eſt, quia *cum pueri abundent calido innato, reneſq; habeant molles, tota illa craſſi ſubſtantia, quæ ad renes tranſit ſero permiſta facile per partes illas molles ad veſicam tendit contra quam in viris contingat, vt in ſuperiori lectione docuimus.* Cum vero eſt in veſica propter loci frigiditatem, vt docuit Gal. *in 6. Epid. 15.* ſeparatur craſſum à tenui & tenue mingitur, craſſum vero in calculum abit. Hinc ſcribit Hippoc. *loc. cit. poſt mictum pueris concretio:* quaſi *calculum* dicat *fieri ex materia craſſa, quæ in veſica relinquitur poſt mictionem partis tenuioris* Ex quo diſcurſu, Auditores, poteſtis colligere, *non fuiſſe Galeni ſententiam, vt quidam exiſtimarunt, lapidem in veſica fieri à frigiditate tanquam à cauſa exprimente tenuiorem humoris partem, & craſſam relinquente.* Hic enim eſt effectus frigiditatis poſitiue ingentis, qualis in viuente corpore non adeſt. Frigiditas ergo veſicæ ad ſeparationem materiæ & retentionem eiuſdem facit non autem exſiccationem.

Exſiccatur hæc materia à cauſa calida, vt abunde docuit Hippoc. *1. 11. com. 2. de natur. human.* & confirmauit Gal. in *comment. 13. eiuſd. lib. in fin.* Et hactenus de cauſis immediatis tam materialibus, quam effectiuis.

De Materialibus mediatis dictum eſt in *præcedentibus lectionibus*, nunc de mediatis effectiuis. Sunt autem illæ, *quæ calorem renum & veſicæ augent*, ſunt *cibi, & potus acres, ſalſi amari, aromatici motus, Venus, balnea aquæ calidæ, inunctiones fomēta & emplaſtra, ſomnus ſeu decubitus in dorſo.* Vt omittam cauſas præter naturam, *inflammationes ſcil. & alia id genus.*

§. 4. *De differentiis calculorum tam in renibus, quam veſica.*

Differentię calculorum variæ ſunt partim deſumptæ *à quantitate continua*, & *diſcreta.* Continua, quia alii *ſunt lapides magni*, alii *parui*, alii *mediocres.* A diſcreta, *quia* quandoque *vnus eſt*, quandoque *plures, duo aut tres.*

A colore, quia alii ſunt *fuſci, flaui, rufi, cinerei.*

A figura, quia nonnulli *ſunt triangulares, aut cum multis radicibus*, nonnunquam *oblongi*, aliquando *rotundi*, quidam *duriſſimi* ſunt, alij *friabiles.*

Quoad Locum, ex his, qui in renibus fiunt, alij *in cauitate*, alij *in renum ſubſtantia* impingūtur. Ex his, qui ſunt in veſica, nonnulli in *cauitate veſicæ*, alij *in collo*, quidam *in medio canali*, nonnulli impacti *in eiuſdem colli veſicæ carnoſa ſubſtantia.*

§. 5. *Calculi renalis ſigna diagnoſtica.*

Signa renalis calculi 5 proponuntur ab Hipp. *1. in 6 Epid. 6.* Horum vnumquodq; nihil per ſe concludit. Primum eſt *dolor.* *At dolor* fit etiam ex flatu inflammatione & vlcere. Secundum eſt *Vomitus* præſertim *à cibo*; ſed vomitus nō ſemper in calculoſis ſuccedit, ſed tunc tantum, cum membrana renum diſtenditur aut irritatur. Tunc enim fit vomitus compatiente ore ventriculi propter communes neruos ſextę coniugationis. Tertiū

ſignum *Emictio arenularum* addatis *rubearum* ad differentiam arenulatum Veſicæ, quæ *albæ* ſunt: Hoc quoq; ſignum fallax eſt, quia *vt docui in præcedente lect.* quandoq; emittuntur vrinæ arenam in ſe continentes propter ſolam vſtionem humorum in venis factam. Accedit quod *plerunq; calculus adeſt, & tamen arenula non minguntur*, vel quia calculus genitus ſit ex pure, vel quia ſubſtantia craſſa, quæ non potuit renes tranſire, ſtatim in magnum lapidem fuerit conuerſa. Quartum ſignum eſt *Mictio cruenta*. Sequitur hæc mictio ad calculum tantum aſperum. Leuigati enim calculi mictum non efficiunt cruentum. Quintum & vltimum eſt *Stupor cruris*. Hic ſtupor non fit in omni calculo: ſed duntaxat magno atq; illo, qui vſque adeo renes extendit, vt neruos, & muſculos cruris motorios comprimat.

Addunt nonnulli *dolorem teſticuli* ea parte qua lapis eſt. Quidam etiam fieri dicunt *lotij ſuppreſſionem*. Non autem ſupprimitur, niſi renes ambo magno laborent calculo. Itaque plura ſimul contemplanda ſunt ſigna: *Et ſi vir aſſuetus arenulas emittere non amplius illas reddat, doloremq; ilei incidat cum aliis ſignis propoſitis, tum certum eſt calculi ſignum.*

§. 6. *Signa diſtinctiua.*

AB hoc autem, qui eſt *in vreteribus*, renalis calculus ſic diſtinguitur: Quia hic prohibet, quo minus patientes flecti poſſint: At *Lapis Vreterum* prohibet erectionem corporis. Præterea dolor ex calculo in vreteribus eſt longe maior, & exorditus ab ileo & ad pubem tendit, neque diu perdurat.

§. 7. *Calculi in veſica ſigna diagnoſtica.*

LApis autem in veſica habet alia multa ſigna; ſed valde dubia. Proponitur *frequens mictio*. At frequens mictio poteſt etiam fieri ex vlcere, aut ex acrimonia humoris, vel eiuſdem ſalſedine. Si proponatur *difficultas meiendi*, difficultas ex aliis multis fit cauſis, vt grumo ſanguinis pure, materia viſcida, carne adnata, præterquam quod maior calculus non facit vrinæ ſuppreſſionem. Neq; enim magnus calculus facile aſcendit: & ſi aſcendit, non poteſt ingredi collum veſicæ. *Mictio arenularum* proponitur ab Hippocr. 4. *aphor.* 79. tanquam ſignum lapidis veſicæ. Hoc quoq; tunc veritatem continet cum aſſuetus ad mictionem arenularum, quæ albæ ſunt, non amplius illas mingat, ſed tenues reddat vrinas. Et ſi Puer fuerit, habebit illa ſigna, quæ proponit Gal. *1. de loc. affect.* 1. vt ſcilicet *ſcalpant frequenter glandem pudendi, quaſi pruritu tententur, vt propterea facile, & frequenter illis erigatur pudendum, ſed paulo poſt flacceſcat, & ſi calculus ſit minor ſupprimatur vrina.* Et ſuppreſſionis cauſam fuiſſe calculum cognoſcetis experimento à Galeno propoſito, vt ſcilicet *pueri ſupino ventre collocati, & elatis cruribus agitentur: Si poſt agitationem expedite mingant, certum eſt calculum fuiſſe impedimento, ſin minus ſyringa deturbandus eſt calculus. Et ipſamet ſyringa in veſicam impoſita maiores etiam calculi facile ſentiuntur, dummodo non ſint multo muco obliti, aut membrana obducti: In quibus caſibus nihil valet ſyringa.* Cognoſcuntur autem *ex grauitate & præcipue dum ſcalas aſcendunt: Et ſi ſedeant, & percutiant pedem ad terram, ſentiunt pondus circa veſicam.* His quoq; *aluus eſt aſtricta*, & adeſt *ani procidentia: & in pueris immiſſo digito in anum calculus facile ſentitur.*

§. 8. *Prognoſtica ſingulorum.*

EX calculis *Renales parui* minus periculoſi ſunt, quam *magni*. Contra vero *calculi veſicæ quo maiores eo facilius curantur, & minus periculi continent*. Nam *magni*, qui in *Renibus* ſunt extrahi non poſſunt, tametſi Ambroſ. Paræus *lib. 24 ſui magni operis c. 19.* ſcribat *ſagittarium quendam renali calculo tentatum & morti damnatum experiundi gratia apertum eſſe in loco è directo doloris, ac fæliciter curatum.* Sed eſt rara auis: *Minores* autem *calculi renales* non difficili negotio atteruntur & diſſoluuntur.

In veſica autem difficilime, & cum *parui* fuerint frequentius collum veſicæ ingrediuntur, vrinam prohibent, vlcera, & dolores, atq; ardores ingentes inferunt: *maiores* vero quieſcunt in fundo, vel ſi aliquando aſcendant, vrinam non prohibent; atq; ideo, vt antea dixi, minus moleſti ſunt, quam parui. Hanc ob cauſam non libenter accipio Pauli ſententiam, qui *lib. 6 c 6.* ſcribit *eos, qui magnum habent veſicæ lapidem ſectionem melius ſuſtinere, quam illos, qui habent paruum*, eo, quod illi, qui magnum habent calculum doloribus & inflammationibus frequentibus ſunt aſſueti: Ego *experientia* obſeruaui, & *ratio* illud perſuadet

ſuadet *minores calculos plus irritare collum veſicæ, plus moleſtiæ inferre, quam maiores.* Imo vero *maiores* aliquando multo muco obliti adhærent veſicæ, vt proprerea vna ex parte magis periculoſi ſint, altera ex parte minus periculoſi. Periculoſiores ſunt; *quia extrahi non poſſunt, niſi laceretur veſica*: minus periculoſi ſunt; *quia immobiles iacent, ideoque ex concuſſione neque pruritum, neque frequentem mixtionem faciunt, neque amplius vrinam impedire poſſunt* vt ego duplici experientia probaui in duobus Venetis Clariſſimis, *quorum vterq; diuturno vexatus veſicæ calculo cum multis & grauibus ſymptomatibus, adhærente eodem calculo ipſi veſicæ vitam per multos annos ſine moleſtia duxerunt.*

§. 9. *Calculi prophylactica, id eſt calculi præſeruatio.*

AVxilia ſunt duplicia: *Præſeruatoria* & *Curatiua.* Verſabimur autem in *Præſeruatorijs* primo.

Præſeruandi ratio in hoc eſt poſita. *vt ſuccus craſſus, & viſcidus* vel *non gignatur* vel *ſi gignitur, ad renes & veſicam non deſcendat*; vel *ſi tranſeat non retineatur*; vel *ſi retinetur in calculum non concreſcat.*

Ne materia craſſa generetur, tentanda ſunt auxilia, & *pharmaceutica* & *diætetica.*

Pharmaceutica ſunt *omnia calorifica & ſiccantia quæ cerebrum & ventriculum confirmare poſſunt, & ad optimam coctionem faciendam aptiſſimum faciunt.* Tales ſunt, *aqua medicata plurima, magna antidoti, Decocta ligni, ſalſæ &c.*

Quoad Diætam, aer eſt eligendus pariter calidus ſiccus. Exercitatio, Somnus, Venus, Cibus, & Potus *debent eſſe moderatiſſima.* Fugienda autem ſunt omnia illa, quæ craſſum augere ſuccum dixīmus, vt *caſeus, lacticinia, piſces, placentulæ, legumina partes animalium cartilaginea, & cutanea, Vina dulcia, nigra, & craſſa, aqua turbida, & ſabuloſa.*

Vt vero prohibeamus ne materia genita tranſeat ad renes, ad alios locos eſt reuellenda. Omnium vero maxime ad vomitum, & profecto *nihil inuenitur apud Medicinæ ſcriptores magis celebratum ad præſeruationem lapidis, quam eſt vomitus ipſe*, qui in his, qui *temperanter* vixerunt, bis tantum in menſe fieri debet poſt cibum. In *intemperantibus* debet fieri, & ſemel, & bis in hebdomada. Diuertitur quoque ad inteſtina, & per *clyſteres*, & per *medicamenta.*

Clyſteres hoc tēpore præſeruationis ſunt minime calidi. Nam ex calore renes quoque incaleſcunt, & materiam attrahunt; non ſint tamen vſque adeo leues, vt ad ſe materiam trahere non poſſint. Ideirco fiant ex *decocto maluarum, bis des* cum ℥iij. *mellis roſati* & ʒj. *Electuarij lenitiui* aut ʒſ *Benedictæ, vel Diaphœniconis.* In magno tenuin feruore cum ℥j. *Caſſiæ extractæ* & ℥ij *olei violacei.*

Quoad medicamenta debent *Nephritici* habere aliquod medicamentum familiare, quo excrementa per inteſtina ducantur. Nam *qui aluum habent lubricam & Diarrhæis vexantur, Arenulis, & Calculo non laborant.* Itaque vtantur frequenter, aut *melle roſato ſolut.* ad ℥iij. vel 5. aut *pilulis* vel *maſtichinis*, vel *de hiera cum agarico* vel *de Agarico Meſues*, vel *aggregatiuis* dummodo non componantur vel *pilulæ*, vel *alia medicamenta* cum *diureticis.* Hoc dico, quia plures hoc tempore ſunt, qui habent formulas quaſdam medicamentorum, quæ aluum ſubducunt, & ſimul *diureticam* obtinent faculcatem.

Quando eſt ſermo de medicamentis *materiam diuertentibus*, nullo eſt opus *diuretico.*

Et proprerea illi etiam *male agunt, qui præſeruationis tempore, & ad reuulſionis ſcopum vtuntur caſſia.* Caſſia enim *deiectoria* eſt, & *diuretica: propterea* in hunc finem *diuertendi* non eſt accipienda.

Et in hac parte accipio Valeriolæ ſententiā, qui *lib 6. Enar. Med. enarr 9* damnat vſum medicamentorum *diureticorum, purgantibus* admiſtorum pro hac intentione.

Diuertenda quoque eſt materia potiſſimum ſi ex *Capite* defluxerit ad *os, nares.*

Cauteria vel in *occipite*, vel in *brachijs* infixa. Quod magis eſt *conſulo*, vt, quando cetera non proſunt, retrahatur materia ad *articulos*. Facilimus enim eſt tranſitus doloris nephritici in arthriticum, & arthritici in nephriticum, eſtque *minus malum arthritide tentari, quam nephritico.* Dolor enim articularis propter moleſtiam in vitæ diſcrimen non

adducit; ſed nephritis & veſicæ calculus propter multos labores, & eos quidem indeficientes miſeros patientes necant. Itaque diuertatur materia ad articulos *frictionibus, balneis, frequentibus inunctionibus calidis, ſinapiſmis, & veſicantibus.*

§. 10. *Victus ratio.*

IN eundem vſum debet inſtitui victus ratio, in qua ſit hoc commune præceptum, vt *nullo vtantur Diuretico neque proprio, neque improprio.*

§. 11. *Notandum.*

SVnt qui præcipiunt frequentem vſum *raphani, petroſelini, fœniculi, vini albi, vno verbo omnium diureticarum.* Hæc præſeruationis tempore, quando materia non fluxit ad renes pernicioſiſſima ſunt. Si iam fluxerit (id quod declarat grauitas renum & dorſi, vrinæque craſſiores) conſultum eſt *diureticis* vti.

§. 12. *Therapeutica calculi, id eſt calculi curatio.*

SEd in eo caſu, dum curare volumus, & materia iam decidit, *diureticis* præmittantur reuellentia ſiue *vomitus*, ſiue *Medicamentum*, aut *Clyſter*, poſtque ſi *renes* ſint valde *calidi* agendum medicamentis euacuantibus humorem per vrinam, quæ *frigida* ſunt, vt ſunt *emulſio ſeminum frigidorum, aqua plantaginis, alkekengi, ſeu ſolatri, halicacabi.*

Si materia ſit *valde craſſa & frigida* eligenda ſunt potius *calida*; ſed non tantum *ſiccantia*, verum *incidentia*, vt eſt *Oxymel ſcilliticum ad ℥ iſ.* cum decocto *polij montani, ſaxifragæ, ononidis, chelidoniæ, matricariæ, & aliarum, de quibus dicam infra.* Hæc quoque faciunt ad euacuandas arenulas, ſi quæ fuerint genitæ, præcipue vero quando illa admiſceantur, quæ vias dilatare poſſunt, vt eſt decoctum *ex folijs, ſeminibus & radice althææ & maluarum addito butyro.*

Quod ſi *caliditas* ea ſit, quæ humorem exſiccet potius, quam natura craſſi & lenti humoris, fugienda ſunt hæc *calida*, & *omnia attenuantia*, & potius *refrigerandum eſt corpus, & renes.*

In hoc caſu conuenit venæ ſectio vel ex *Cubito* vel ex *Pedibus*. Ex cubito ad *Reuulſionem*; Ex Pedibus ad *Deriuationem*. Conuenit *alteratio* per *aquas thermales frigidas, ferratas ſcil.* vel per *ſerum caprinum*, vel per *emulſiones iam dictas, aquasque ſtillatitias plantaginis, florum nymphea, alkekengi.*

Extrinſecus quoque Balnea in hunc vſum veniunt *aquæ frigidæ*, vel *emplaſtra*, vel *linimenta ex ſuccis ſemperuiui, nymphææ, portulacæ, plantaginis*, aut inunctiones ex *vnguento roſato*, vel *infrigidante*, vel Geſtationes ſuper dorſo *ex ipſiſmet folijs nymphææ.* Hæc, vt dixi tunc adminiſtranda, cum renes pleni non ſunt, ſed tantum *alterare* calidam intemperiem cupimus. Nam ſi adſit *grauitas in dorſo*, aut *dolor aliquis* ſignum materiæ præſentis, hæc *frigida* non conueniunt.

Medicamenta à Medicinæ ſcriptoribus propoſita pro *calculoſis* ſanandis non modo *multiplicia* ſunt; verum etiam vſque adeo *contrariarum* inter ſe facultatum, vt *quando ſine diſtinctione proferuntur, facillimum ſit inexpertum medicum in illorum adminiſtratione peccare.*

Itaque non expectetis à me in præſenti lectione ingentem medicamentorum ſyluam, ſed accuratam tantum diſtinctionem omnium.

Pro *ſanandis calculis duo* ſunt præcipue *ſcopi*, vnus vt *grandior calculus* vel *atteratur*; vel *molliatur*. Alter, vt *iam paruulus, vel mollitus & attritus quamprimum educatur.* Totam hanc doctrinam paucis comprehendit Hipp. 1. *in 6. Epid. 6.* illis verbis: *Quieſcere non conducit, ſed mouere, cibis non replere, ſed iuuenes veratra purgare, poplitem ſecare, vrinarijs mundare attenuare, mollire.*

Loquemur primum de attenuantibus, quæ duorũ generum eſſe putantur. Quædam enim *atterunt lapidem in ſuperficie*, quia cum aſpera ſint cortici exteriori lapidis confricata illum abradunt, & comminuunt. In hac claſſe reponuntur, *litoſpermum, lapis Iudaicus, vitrum combuſtum, cortex oui, ex quo iam ortus ſit pullus, & alia id genus aſpera.* Hæc vt ingenue dicam, mihi nullius videntur frugi, quandoquidem *ſi vſque adeo aſpera ad locum*

lapidis

lapidis perueniant, vt ipſum poſſint erodere, multo facilius erodunt venas, iecur, & renes, præterquam quod hæc vſque adeo comminuta, & in puluerem redacta exhibentur, vt non poſſint ſua aſperitate durum calculum corrodere: Hæc itaque imaginaria mihi videntur. Sunt *alia attenuantia* tenuium partium, quæ poros, & anguſtos lapidum meatus penetrare poſſunt: Penetrando autem vnam partem ab alia diuidunt; valentque hæc potiſſimum in *Lapide genito & conflato ex multis arenulis*. Facile enim hæc attenuantia ſe inſinuant inter arenulam, & arenulam, & ſic lapidem diſſoluunt. Talia ſunt quam plurima tempetata, de quibus meminit Gal. 5. *ſimpl. 13.* Inquit enim *ea, quæ callos, & renum durities attenuare debent, moderate calida eſſe debere, ne nimio calore humorem exſiccent, corpuſque magis indurent.* Talia ſunt *radix aſparagorum, bruſci, graminis, pentaphylli, capilli veneris, therebintina, mel aut ſimplex, aut ſaltem in oxymellite vel mulſa, vel alia ratione præparatum.*

Molliunt autem lapidem *omnia humida*, dummodo ſint *tenuium partium*. Non eſt neceſſarium, vt quæ molliunt ſint *frigida humida*. Nam etſi Ariſtot. 4. *meteor.* voluerit *ea, quæ indurantur à calido ſicco, molliri debere frigidis humidis*, nihilominus *frigiditas* non eſt neceſſaria, quia *calor*, qui exſiccauit, iam euanuit, & corpus durum eſt redditum: Quia actu exſiccatum eſt, actu quoque humectandum, ſiue humectatio fiat cum materia humida, ſiue temperata. Non tamen *omne humidum* mollit lapidem, ſed *illud tantum, quod tenuium eſt partium*, atque ideo arctiſſimos lapidis poros ingreditur: Talia ſuut quædam ſimplicia, & ea frigida, *ſuccus limonum, citri aranciorum, oxalidis & acetum*. Alia vero à Medicis componuntur, & iure optimo. Vbi enim non poſſint omnes iſtæ intentiones in ſimplici medicamento reperiri, debenr ſimul coniungi. Itaque parantur *aquæ variæ*, quæ recipiunt medicamenta tenuium partium, atque ſimul humida, vt penetrare poſſint, & mollire. Talia in :enietis apud varios varia. Ego tamen vobis deſcriptionem dabo illius *aquæ*, qua vtor feliciter ad *frangendum lapidem*, & *proprium* de illa bis *experimentum* feci.

℞ *ſucci raphani* ℔ ij
limon. ℔ j
acet. alb. ℔ ſ.
Succ. pimpinel.
beton.
Saxifrag.
Parietar.
fruct. alkek.
alth. arbor. an. ℥vj.
Rad. petroſel.
Fænic.
Acori.
Enul.
Beton.
Agrimon.
Gentia.
Ireos
Florent. an. ℥ſ.
Sem. cucumer.
Petroſ. Macedo.
Portulac.
Ocymi.
Cariophyllat. an. ℥j.
Fol. & flor. viol.
Thapſi barb.
Scolopend.
Bugloſſ. an. M. i.

Infundantur infundenda in *prædictis liquorib.* in quib.
Diſſolu. *Mell. deſpum.* ℔ ij.
Et omnia deinceps ponantur in alembico & deſtillentur.

Ego, auditores in eadem deſtillatione ponere ſolebam *Therebinthinam*, ſed quia oleum therebinthinæ ſupernatabat, & qui accipiebant in primis diebus habebant totum oleum, Ego nunc temporis præbeo *aquam* ſeparatam ab ℥ij. ad ℥iiij. cum ʒß. vel ℥j. *olei ex Therebinthina.* Aqua iſta, vt poteſtis videre, non tantum eſt compoſita ex *attenuantibus & mollientibus*, verum etiam ex his, quæ augent ſeroſam humiditatem, & quæ illam ſecernunt à ſanguine, & quæ dilatant vias, vt facile calculus egrediatur, quæ omnia ſunt neceſſaria; quia *vbi ſerum non ſit multum, aut via aſtricta, difficilimum eſt calculum exire.* Paucis ergo intellexiſtis, quibus atteri aut molliri poſſit lapis.

Loquamur nunc de illum educentibus. Educitur lapis medicamentis, & *externis & internis*, externa aut *illum attrahunt à renibus in veſicam* aut *vias dilatant.* Attractio fit aut *manu inuncta oleo aliquo calido*, quæ incipiat fricare locum dolentem, & paulatim deſcendens vſque ad pubem. Idem præſtant cucurbitulæ pari ratione appoſitæ, vt ſcilicet primo apponantur loco dolenti proxime, & ſicut deſcendit dolor, ita deſcendat cucurbitula. Multum certe præſtat hoc remedium ad mouendum lapidem. Hoc facit omnis corporis motus: *ambulare, equitare, vehi curru, fodere, & remigare.* Hinc Hipp. *Quieſcere non conducit, ſed mouere.*

Quæ vias dilatant ſunt emplaſtra confecta ex *parietaria ex malua, althæa, ex ſeminibus lini coctis cum butyro, oleo amygdalarum dulcium, pinguedine anatis & anſeris.* Idem præſtant omenta pariter *oleo amygdalino, pinguedine & butyro* illita; Et ſi anguſtia augeatur ex *flatu* admiſcendum eſt *oleum chamomelin. anethin. rutaceum.* Si augeatur ex *humorum craſſitie*, addenda ſunt ea, quæ attenuant, vt *ſuccus raphani, fenículi, apij:* Facienda fomenta, quæ vel per ſpongias, vel veſicas loco dolenti admoueantur, quæ recipiant *decoct. maluæ althææ, ſeminum lini, & fœnugræci polij montani, ſaxifragiæ, ononidis parietariæ, eringij, pulegij, nepitæ, raphani, & radicum diureticarum.*

§. 13. *De Balneo.*

EX his quoque *Balneum* parari poteſt, in quo ſedeant patientes vſque ad vmbilicum, quod maxime valet ad digerendos flatus, atque ad attenuandum humorem, ſicuti *balneum ex ſimplici oleo*, vel *veſica eodem imbuta renibus & vrinarijs vaſis adhibita* plus valent ad dilatandas vias.

Ad hunc ſcopum valent quoq; venæ ſectio in pede, cucurbitulæ, & frictiones partium infernarum. Hæc enim omnia lapidem mouent.

Intrinſecus autem exhibenda ſunt illa, quæ *lapidem propellunt*, & *vias dilatant.* Propellunt lapidem omnia vomitoria, omnia, quæ ſternutamentum mouent, omnes clyſteres validi, & medicamenta deiectoria. Hinc Hippoc. *iuuenes veratro purgandos eſſe:* Dum enim fit ille conatus vomendi, compreſſis partibus, vbi eſt calculus fit eiuſdem compreſſio. Subducta autem aluo exeuntes humores per inteſtina propter loci viciniã pariter mouent lapidem, ſed propter aliam cauſam iuuant quoque hæc purgantia, quia ſcilicet primo *diuertitur materia*, & ſic *nouo humore non affluente, lapis facilius educitur:* Deinde vero *inanitis inteſtino, & vaſis ipſis amplius habet calculus ſpatium ad exeundum, quam vbi & venæ ſunt turgidæ & inteſtina repleta*, hinc fit, vt *doloribus nephriticis tentati à clyſteribus alij fece: educentibus mirifice iuuentur:* Quia lapis non compreſſus minorem facit dolorem. Denique impellendus eſt lapis diureticis, quibuſcunque ſiue *proprijs* ſiue *improprijs.* Impropria aꝓpello ea quæ *augent ſeroſam humiditatem in corpore, aut ipſamet ſeroſa ſunt, vt propter quantitatem ſeroſæ humiditatis per loca vrinaria tranſeuntes lapidem ſecum ducant.* Hinc factum eſt, vt *ſemina melonum*, & alia omnia ſemina frigida & *plantaginis*, imo, vt ſcribit Aetius *portulacam* quoque & *ſerum multum, & aquæ thermales plurimæ* quotidiana experientia videamus arenulas & calculos ſecum educere. Idipſum faciunt ex accidenti *vera diuretica* quatenus ſcilicet ſeparant ſerum à ſanguine, vt Gal. 5. *ſimp.* 13. & ſic renes ipſi multum attrahentes ſerum vna cum ſero lapidem excernunt. Hinc Hipp. *vrinarijs mundare.*

Omitto ea, quæ exiſtimantur à *proprietate* iuuare, vt eſt *ſanguis hiricinus præparatus ſanguis vulpinus præparatus, corium leporis vſtum, & in cinerem redactum auis ſtragelus. Lapis lincis, Iudaicus*, & alia plurima. *Auis* autem *ſtragelites* communiter *Tremulus* vocatur. Vbi vero *lapis magnus* in veſica, ſectione opus eſt, de qua ne verbũ, quia hoc chirurgis relinquo.

CAP.

CAP. XXXVII. DE STRANGVRIA, DISVria, & Iſchuria.

MIctionis vitia, quæ nobis adhuc tractanda ſuperſunt, vnico excepto ad 3. capita redigũtur: imo vero ad duo omnia reduci poſſunt. Ad 3. quidem videlicet ad *Stranguriam Diſuriam*, & *Iſchuriã*. Ad duo vero ſcilicet *ſtrãguriam* & *Iſchuriam*. Ratio autẽ eſt, quia Diſuria, vt notauit Gal. in *com. 48. 7. part. aph.* ſignificat duo: *ardorem ſcilicet* vel *dolorem in emittenda vrina, & difficultatem*. Itaque quatenus ſignificat *ardorem*, vel *dolorem* poteſt reduci ad *ſtranguriam*, quatenus *difficultatem* ad *Iſchuriam*. Hinc Gal. *6. de loc. aff. 4. & 3. de cauſ. ſympt. 2.* dyſuriæ non meminit etiamſi *vitiatæ mictionis* differẽtias omnes exponere profiteatur.

Eſt igitur ſtranguria mictio praua & ea quidem duplex: Vna quidem *in qua frequenter, & parum mingunt patientes*, cuius meminit Gal. *5. aph 58.* aut eſt *vrina guttatim effluens*, idque fit dupliciter: Vel *inuoluntarie*, vel *volentibus nobis mingere tantum*. Si *inuoluntarie* fiat, reducitur ad *vrinæ incontinentiam*; ſi tunc tantum, cum quis per *electionem* mingit, ad *ſtranguriam* pertinet. Iſchuria nihil aliud eſt, quam *vrinæ ſuppreſſio* vel *integra*, vel *imperfecta*. Dixi ad has differentias fere omnia vitia redigi. Excipio enim *prauam mictionem ratione loci*, cum ſcilicet quiſpiam non mingit per *glandis foramen*: ſed aut per *foramen in pene factum*, vt vidiſtis ſuperioribus diebus in puero, aut per *foramen in collo veſicæ*, aut per *pubem*, vidi ego nobilem Venetam, *quæ mingebat per vterum facto vlcere, & fiſtula ab vna in aliam partem.*

§. 2. *De mictione per locos & partes huic excretioni non deſtinatas.*

DE hoc affectu pauca ſunt nobis dicenda, quandoquidem ſi *foramen glandis* iam ſit *occluſum* non ſimplici membrana, ſed *excreſcente carne obductum*, curatio omnino impoſſibilis, quicquid dicant illi de *inciſione*, de *perforatione facta ferro ignito*. Sunt omnes fabulæ. Nam qui propoſuere vel non ſunt experti, vel ſi experientiam fecere non bene res ſucceſſit. Vbi vero apertum ſit foramen, ſpes eſt ſalutis, Incumbẽndum eſt *ſanationi vlceris* vel *fiſtulæ per quam excernitur vrina.* & profecto diligente Chirurgo bene procedit hæc operatio. Et ego duos vidi, *qui foramen habebant in inferiore parte pudendi per quod mingebãt*, ambos ſanatos. Fuerunt hi *Illuſtriſs. fœlicis memoriæ Iacobus Malateſta*: Alter *Illuſtriſs. Andreas Mocenicus, qui adhuc viuit*, Operationem chirurgicam non propono: ſed ſtatim tranſeo ad *ſtranguriam* & *Iſchuriam*.

§. 3. *Cauſæ ſtranguriæ.*

FIt ſtranguria vel ex *errore externo*, vel ex *morbo veſicæ*. Error externus eſt vrina vel *acris*, vel *multa*. Acris vel *propter bilem admiſtam*, vel *propter pituitam ſalſam*, vel deniq; *ob materiam purulentam*. Hinc Hipp. *5. aph. 58.* ſtillicidium vrinæ fieri ſcribit renibus purulentis. Ex *Copia* fit ſtillicidium vel *critice* vel *ſymptomatice*. Critice expurgante natura humorum colluuiem per vrinas, de qua ſtranguria loquitur Hipp 2. *in 1. Eph. 8.* quando inquit *vrina ſtrangurioſa non nephritica*. Et *in t. 41. eiuſdem libri* loquens *de ægrotis illius conſtitutionis*, inquit *eos ſanos factos, quibus ſtranguria ſucceſſiſſet*. Fit & ex *morbo veſicæ*. Morbus autem vel eſt *eſſentialis*, vel *per conſenſum*. Eſſentialis eſt *vlcus*, *Inflammatio*, *Abſceſſus*, *Inæqualis intemperies*, *& Flatus diſtendens*. Hæ omnes cauſæ faciunt mictionem vel *paulatim, & frequẽter redditam*, vel *ſtillatim*; ſed cum maximo dolore, vt propterea aliquando connumerẽtur inter cauſas doloris, ſeu Iſchuriæ, vt *7. aph. 48.* Aliquando inter cauſas ſtillicidij, vt 3. *aph. 16.* Per conſenſum vero fit ſtillicidium vrinæ *compreſſa veſica ab vtero* vel *inteſtino recto inflammato*, vel *alio tumore affecto*. Vtriuſque cauſæ meminit Hip. 5. *aph. 58.*

§. 4. *Cauſa Iſchuriæ.*

ISchuria vero, quæ eſt *vrinæ ſuppreſſio*, dupliciter fit, vel *vacua veſica*, vel *plena*. Si vacua eſt *Iſchuria Impropria*, vt notauit Gal. 3. *de cauſ. ſymp. 2.* Cum enim retinetur lotium vel *vitio emulgentium*, vel *renum*, vel *vreterum*. Et cauſa retentionis eſt vel *attractrix facultas harum partium extincta vel ſopita propter frigidam intemperiem.*

Vel eſt *morbus in via ſiue obſtructio*, aut *conniuentia*, aut *compreſſio*, aut *coaleſcentia*. Et ſiue obſtructio fiat à *calculo, pure, pituita craſſa, grumo ſanguinis, vel carne adnata.*

Quod ſi retineatur veſica plena, tunc *proprie* dicitur *Iſchuria*. Retinetur autem vel *extincta facultate veſicæ ſenſitiua propter neruorum, qui in corpus veſicæ inſeruntur, paralyſin.* Dico *neruorum, qui in corpus veſicæ inſeruntur*, non *in muſculum conſtrictorium*, quia vt docuit Galenus *6. de loc. affect. 4.* illius nerui reſolutio eſt cauſa incontinentiæ vrinæ. Cum autem veſicæ corpus amittit ſenſum, vt idem explicat *loco citato*, non ſentit vrinæ copiam, quam in ſe continet: Idcirco nunquam mouetur ad illam reddendam. Aliquando amittitur facultas conſtrictoria veſicæ *nimium diſtentis fibris ipſis conſtrictionem efficientibus*. Id vero contingit, vt Gal. *loc. cit.* iis, qui vltra modum vrinam retinere voluerunt, vel quod eſſent *in conuiuio*, vel *alio in loco*. Retinetur etiam quandoque propter *morbos in via*, qui ſunt illi met, de quibus antea mentionem feci, *obſtructiones, humores.*

§. 5. *Signa ſtranguriæ & Iſchuriæ.*

Iſti affectus ex dictis facile dignoſcuntur, ſed *Cauſas*, *Affectiones*, & *loca* diſtinguere oportet.

Si fiat ſtillicidium, ex *vrina biliosa*, præterquam quod aderunt ſigna temperamenti calidi & ſicci, vrinæ quoque erunt *rubræ*, aut *ſubrubræ, admodum ſplendidæ*, & *contentum ſimile* habebunt. *Inæquale* vero faciunt *vrinæ ſtillicidium* prout modo plus, modo minus biliosi humoris, illiuſque vel acrioris, vel minus acris cum vrina miſcetur.

Pituita ſalſa tanquam craſſa & viſcida facile dignoſcitur, quia *in fundo reſidet, & ſublata aliquo ligno tota ſimul eleuari poteſt*, ad differentiam puris, quod *reſidet quidem in fundo, ſed magis album eſt, quandoque etiam ſanguini commiſtum, neque ſibi ita cohærens.*

Multitudo ſeri ſi faciat ſtranguriam facile diſtinguitur à priore. Nam in priore *vrina guttatim excernitur*: In multitudine ſeri *ſæpe mingunt patientes ſed non multum*. Et ſi multitudo ſit ex *colliquatione*, adeſt *febris ardens*, & *pinguedo ſupernatat*. Si ſit *purgatio* vniuerſi corporis, adeſt quidem *febris*, ſed *colliquatiua*, & *excretio* fit tum *tolerantia, & febris imminutione.*

Quod ſi ſtillicidium fiat ex *Vlcere veſicæ*, iam habuiſtis ſigna.

Si ex *Inflammatione*, aderit *dolor continuus, calor ingens circa pubem, rotundus tumor in eadem parte, difficilis excrementorum alui deiectio, refrigerata extrema, febris continua* quidem, ſed quæ eodem die *multas* habet *exacerbationes & horrores*. Toties enim videtur horror inuadere, & febris augeri, quoties nouum confluit ſerum in veſicam. Confluit autem ſæpius in *veſicam inflammatam* quam *non inflammatam*. Loci enim calor ad ſe trahit plùries, itaque exacerbari videtur.

Abſceſſus cognoſcitur ex *præcedente inflammatione*, quæ vſque ad 7. reſolui non potuit, imo vero eo tempore *nouos* habuit *horrores* & *febris incrementum*, ſicuti quando deſinit in tumorem durum, *tumor perſiſtit; ſed indolens*: Impedimentum tamen augetur.

Flatus facile cognoſcitur, quia ſi comprimatur locus veſicæ *rugitum ſentiunt, patientes* in tota abdominis regione *flatum ſentiunt*, & à flatum digerentibus ſubleuantur.

Inæqualis intemperies difficilis eſt cognitu, ſi deficientibus ſignis aliarum affectionum quiſpiam *ſtillatim mingat*, & *cum dolore*, referenda eſt cauſa in *inæqualem intemperiem.*

De *tumoribus Vteri & Inteſtini* hoc tantum dico, quod hac ratione poſſint deprehendi: Nam *ſi tumor ſit in recto inteſtino, quando patientes decumbunt in latus, melius mingunt, quam in dorſo, ſicuti ſi vteri ſit tumor melius proni, quam ſupini mingunt.* Alia ſigna in aliis locis videatis.

Multum intereſt ſigna proponere diſtinctiua ſuppreſſi lotii *veſica vacua*, vel *potius repleta.*

Vbi enim *vacua* ſit veſica, *tangenti pubem, locus apparet flaccidus & inanis, nullum adeſt vrinæ irritamentum & ſi quis ſyringam imponat, fruſtra imponit.* Præterea *ſerum illud ſupra renes retentum febrem efficit continuam cum ſopore, nauſea, vomitione, ſyaliſmo, ventris fluctuatione, ſudore fœtido, & cachexiæ initio.*

Quod

Quod ſi cauſa ſuppreſſionis ſupra renes fuerit inflammatio, *febris eſt acuta, dolor ingens, qui non modo ad dorſum pertingit, verum & vreteribus, & veſicæ communicatur, teſticulus partis inflammata contrahitur, ſtupor cruris quandoque ſuccedit, quando ſcilicet inflammatio vergit potius ad muſculos exteriores, quam ad partes interiores. Lotium antequam ſupprimatur, ruſum, & rubeum redditur, cui ſupernatat pinguedo.* Et ad differentiam *pinguedinis ſupernatantis* propter colliquationem totius corporis, vt docuit Gal. *7. aph. com 35.* concors cum H ppoc. loc. cit. *multa excernitur ſimul.* Nam In colliquatione ex toto *pauca & paulatim* decidit. Cæteras cauſas colligere poteſtis ex hactenus dictis *de mictu ſanguinis & puris de capillitio, ac de renalibus calculis.* Quod ſi fiat propter *infirmitatem attractricis facultatis* paulatim fit ſuppreſſio vrinę, lotium eſt tenue & crudum, inſigniſque eſt refrigeratio circa renes.

Quod ſi veſica ſit *plena*, facilime deprehenditur ex *tumore rotundo, & quia excepta ſuppreſſione facta propter neruorum paralyſin irritantur ad mictionem: nec tamen actionem explere poſſunt.* Dixi *excepta neruorum paralyſi*, quia in hoc caſu veſica neque pondus, neque acrimoniam vrinæ ſentit. Atque ideo ſi quis manu comprimat veſicam, vrina excernitur.

De *ſignis inflammationis* iam dixi.

Quod ſi ſit *obſtructio*, vel ex *grumo ſanguinis* vel ex *pure*, vel ex *craſſa pituita*, vel ex *calculis*, cognoſcetis, quia *ſuppreſſio ſubito fit, & ſine febre, & impoſita ſyringa non modo tollitur impedimentum, verum etiam cognoſcitur cauſa abſtruens.* Nam ipſi ſyringæ adhæret vel *ſanguis*, vel *craſſa pituita*, vel *pus*, quæ etiam *ſimul cum mictione* excernuntur.

Si fuerit *caro*, præceſſit *vlcus*, præcipue in illis, qui *gonorrhaa venerea* laborarunt, & *ſyringa ipſa caro facile deprehenditur.*

§. 6. Prognoſtica.

SVnt omnes iſtæ affectiones & cauſæ magni momenti: Et *ſi vrina ſupprimatur vacua veſica pauciſſimi euadunt, niſi quam primum lotium educatur.* Ego duos vidi: Vnam *Monialem*; alterum *Nobilem Venetum*, quorum prima vndecima obijt; alter 4. die.

Quod ſi ſupprimatur *plena veſica*, minus malũ eſt, niſi veſica *abſceſſu*, aut *inflammatione* laboret. Tunc enim *ſyringa* locum non habet. Nam *ſi in veſicam inflammatam ſyringam imponatis, inflammationem augebitis.* Idcirco *primo lib. de loc. aff. primo cap.* in caſu ſimili ſcribit *ſe ab impoſitione catheteris, ideſt ſyringa abſtinuiſſe.*

Si fuerit *Abſceſſus* (res experientia obſeruata, quam tamen ſcriptam à nemine inuenietis) vbi imponitur ſyringa in abſceſſu veſicæ, ingreditur ſyringa inter membranã, vbi factus eſt abſceſſus, & ſic nihil excernitur. Non pus, *quia ingredi foramen nõ poteſt:* Non vrina, *quia ſyringa non peruenit ad concauitatem veſica.*

§. 7. Curatio.

TRanſeo ad curationem; & quia ex iam declaratis de mictione *ſanguinis, puris, arenularum, & calculorum* facile poteſt haberi curatio *ſuppreſſionis vrina ex calculo, pituita pure & ſanguine* ex his quæ diximus de mictu *inuoluntario* patet curatio *ſuppreſſionis vrina ob paralyſin vel refrigerationem veſica & renum:* Idcirco in præſentia verſabimur in *Inflammatione renum, & veſica*, & in curanda *Iſchuria ex grumoſo ſanguine.*

CAP. XXXVIII. DE INFLAMMATIONE renum & veſica.

INflammatio igitur renum, & veſicæ habet quædam *remedia communia*; quædam vero *propria.* Communia ſunt, quæ ad *Reuulſionem* & *Deriuationem* pertinent; Propria ſunt localia.

Ad *reuulſionem* pro vtroque loco inflammato facit venæ ſectio in cubito dextro vel ſiniſtro, prout dextra vel ſiniſtra pars magis laborauerit. Et quamuis Auicen. videatur voluiſſe, *ſiniſtram baſilicam in his caſibus ſemper eſſe ſecandam eo conſilio*, vt docuit Nicol. Florent. *ne materia in iecur trahatur*, ſunt nugæ. Nam *ſectio vena*

in cubito

Digitized by Google

in cubito non trahit materiam in renibus exiſtentem, *multo minus in veſica*, *ſed prohibet*, *quo minus ſanguis fluat in eum locum*. In quem vſum faciunt cucurbitulæ ſcarificatæ vel non ſcarificatæ humeris, & brachiis appoſitæ, *frictiones ergo ligatura supernarũ partium*, maxime vero *vomitus*, qui in hoc caſu quotidie, donec inflammationis augmenti ſigna adſint, tentandus eſt. Poteſt & reuellere *vſus hirudinum ad hæmorrhoides*, vel vno verbo, *ſanguinis miſſio per* venas ſedales, ſeu fiat *frictione aſpera*, ſeu *alio ingenio*. Hinc ait Hipp. *6. aphor. 11. Nephriticis hæmorrhoides ſuperuenientes bonum*: ſed & *Clyſteres* ab initio refrigerantes ex decoctione *hordei*, *violarum*, *& plantaginis cum caſſia & oleo viol.* mirifice valent, ſicuti etiam medicamenta *aluum ſubducentia* facultate frigida, vt *caſſia*, *thamarindi*, *ſyrupus roſat ſolut. diaprunis ſimplex &c.*

Ad *deriuationem* facit venæ ſectio in poplite. Hinc Gal. *13. meth. 11.* loquens de inflammatione facta, cui conuenit deriuatio, cuius tantùm ſectionis venarum infernarum mentionem facit, ſicuti etiam *in 6. partic. com. 36. & 7 part. aph. com. 48.* Vbi illa verba Hippoc. *ſecare vero inferiores venas*, interpretatur in affectibus renum ſecandas eſſe venas inferiores, ſed, vt dixi, loquitur de deriuatione tantum. Nam *lib. de rat. cur. per ſang. miſ. cap. 14.* ſcribit *renes iuuari ſecta vena & ſuperna & inferna*. *Superna ad reuulſionem*; *inferna ad deriuationem*. Hactenus conuenit inflammatio renum cum inflammatione veſicæ in auxiliis.

Quod ſpectat ad localia in quibuſdam differunt primo: in externis. *Veſica enim inflammata etiam circa initia non admittit impenſe frigida.* Eſt enim corpus frigidum, facile ſtupeſcit, & ſi præter impedimentum facultas etiam contractoria ſtupeſcat, actum eſt de mittendo lotio. Quod ſi retineatur inflammationem auget. Sed nec *acetum* veſica ſuſtinet, cum neruea ſit, vt ſuſtinent renes. Idcirco ſatis eſt circa initia loco dolenti imponere linteum *oleo violato aut roſato completo* imbutum, admiſto *ſucco limonum*.

Pro *renibus* autem poteſtis parare linimentum *ex ſucco ſolani, ſemperuiui, plantaginis, portulacæ cum aceto*: Conuenit *vnguentum infrigidans Gal. roſatum Meſues admiſtum ſuccis iſtis*.

Præterea differunt in materia interna, quia vbi *Veſica* ſit *inflammata*, augenda eſt quantitas liquorum, quia exhibentur ad refrigerandam partem inflammatam. Sunt autem *emulſiones ſeminum frigidorum*, *vel maiorum*, *vel minorum*, prout *inflammatio magis legitima* vel *ſpuria*, vel *eryſipelacea*, *tempuſque anni ætas iuuenilis*, & *temperamentum calidum* ad ſuſtinenda maiora frigida ſufficere poſſunt. In quo caſu ſemina iſta diſſoluenda ſunt cum *aquis ſtillatis plantaginis*, *ſolani nymphææ*, *ſemperuiui & violarum*. Conuenit *ſerum his herbis alteratum*, *aut emulſionibus admiſtum*; conuenit *aqua hordeacea*. Scribunt Arabes, *in veſicam inflammatam iniciendos eſſe per ſyringam liquores iſtos frigidos*; ſed ſi non licet ſyringam imponere, vt educatur vrina, multo minus licebit hos locos irritare, vt liquores inijciantur, quos ignoramus, an ingredi poſſint nec ne, & ſi ingrediantur, an educere poſſint, nec ne. Itaque ab his abſtinendum.

Sed dicet quiſpiam. *Præceptum illud exhibendorum medicamentorum*, *quæ ad renes & veſicam pertingunt partibus iſtis inflammatione affectis eſſe* contra Gal. qui *13. meth. cap. 11.* præcepit *diuertendos eſſe humores à renibus & veſica inflammatis*: *non autem eo ducendos.*

Sed nihil concludit hæc ratio: Loquitur Galenus *de veris diureticis*: quæ dupli ci nomine lædunt. Primo: *quia calida & ſicca ſunt*. Secundo quia *ſeparant ſeroſam humiditatem*, *quæ in venis reperitur*, *illamque in renes deducunt*. *Hæc vero ſeroſitas acris eſt*, *ſerumque acres ducit humores*: *Hinc valde noxia*. *Sed hæc frigida relata vtroque carent incommodo inflammationem demulcent*, *& ſerum in venis augent*, *idque alterant*.

In *augmento* tam *intrinſecus*, quam *extrinſecus* addenda ſunt digerentia.

Intrinſecus *Capillus veneris*, *Cymbalaria*, *Polytricum*, *Pentaphyllum*, *Radix graminis*.

Extrinſecus *oleum camomel. aut anethin. vel ſomentum ex roſis, plantagine, addito anetho, & chamomelo.*

In *Statu*,

In *Statu, ſi inflammatio ad reſolutionem tendat*, Extrinſecus vtendum *fomentis* non modo ex *pulegio, camomelo, anetho & meliloto, verum etiam calamentho, origano, ſiſimbrio, polio montano, fœnugræco, lini ſeminibus*. Conuenit *emplaſtrum de meliloto*.

Et Intrinſecus omnia vere Diuretica calida & ſicca in tertio.

Quod ſi in *Abſceſſum* tranſeat inflammatio, *Suppurantia* ſunt adhibenda, quæ parantur ex *radicibus althææ coctis, & per cribrum tranſmiſsis ex foliis maluæ coctis, & contuſis addita farina ſeminum lini, pinguedine anatis & anſerina, & ſapa, aut decocto althææ, maluæ, fœnugræco, & ſeminum lini*.

Diſrupto *abſceſſu*, quid agendum docui in tractatu *de mictu puris*.

§. 2. *De grumo ſanguinis.*

DEnique in retentione vrinæ *ex grumo ſanguinis*, ſi fuerit ſupra veſicam, diſſoluendus eſt grumus illis ipſis rationibus, quæ putantur lapidem confringere. Nam *quæ lapidem molliunt etiam grumos attenuant:*

Succus limonum, Oxymel ſcylliticum, Acetum ſcylliticum
cum decoctione radicum diureticarum.

Si fuerit grumus in collo veſicæ, aut *deturbandus per ſyringam*, aut *attenuantibus iniecto pariter oxymele, ſcyllitico*, vel *limonum ſucco cum prædicto decocto*.

F I N I S.

Laus Deo Opt. Max. Trino, Vno.

Digitized by Google